

**A TURKISH TRANSLATION OF RICHARD KNOLLES' THE GENERALL
HISTORIE OF THE TURKES, FROM THE FIRST BEGINNING OF THAT NATION
TO THE RISING OF THE OTHOMAN FAMILIE: WITH ALL THE NOTABLE
EXPEDITIONS OF THE CHRISTIAN PRINCES AGAINST THEM**

**BY
BARIŞ BORA GÜÇ**

YEDITEPE UNIVERSITY

JUNE 2019

**A TURKISH TRANSLATION OF RICHARD KNOLLES' THE GENERALL
HISTORIE OF THE TURKES, FROM THE FIRST BEGINNING OF THAT
NATION TO THE RISING OF THE OTHOMAN FAMILIE: WITH ALL THE
NOTABLE EXPEDITIONS OF THE CHRISTIAN PRINCES AGAINST THEM**

BY

BARIŞ BORA GÜÇ

**DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS IN THE
DEPARTMENT OF HISTORY**

YEDITEPE UNIVERSITY

JUNE 2019

Approval of the Institute of Social Sciences

Prof. Dr. M. Fazıl GÜLER

Director

I certify that this thesis satisfies all the requirements as a thesis for the degree of Master.

Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL

Head of Department

This is to certify that we have read this thesis and that in our opinion it is fully adequate, in scope and quality, as a thesis for the degree of Master of Arts.

Assistant Prof. Dr.
Ayşen Müderrisoğlu Esiner
Supervisor

Examining Committee Members

Assistant Prof. Dr. Ayşen Müderrisoğlu Esiner Yeditepe University

Prof. Dr. Aydın Usta, Mimar Sinan Fine and Arts University

Prof. Dr. Ahmet Taşağıl, Yeditepe University

PLAGIARISM

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Date: 04/07/2019

Name, Last name: Barış Bora Göç

Signature

ABSTRACT

In this thesis Richard Knolles's *The Generall History of the Turkes*'s first chapter named *The Generall History of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expeditions of the Christian Princes against them* is translated into Turkish and the names appeared in the work along with the chapter are analyzed. There will be also information about Richard Knolles' life and works, though it is mostly on his work's first chapter. This chapter includes the supposed genesis of the Turks, their first homeland, their migration into Anatolia, according to Knolles' research and it mostly includes the crusades embarked upon Turkish states and unto the Saracens in the Levant. Richard Knolles was a 16th century scholar lived in Sandwich, Kent, and he served as a school master for most of his life. The patron of his school encouraged him commit this enterprise which was to arrange known European sources about the Turks and create this work named *The Generall History of the Turkes*. This work was the first largest one that was written about the Turks in English with the number of 1200 folios. Once its first edition was published in 1603, it became very popular among the English society and more editions were printed in later years with extra information. This thesis is about the first edition that was published in 1603. Here, the first chapter of the same edition will be analyzed and faithfully translated into Turkish.

Keywords: Richard Knolles, Crusades, Seljuqs, Saracens, The Generall History of the Turkes

ÖZET

Bu tezde Richard Knolles'in *The Generall History of the Turkes*'ün (Türklerin Genel Tarihi) *The Generall History of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expeditions of the Christian Princes against them* (Türklerin Genel Tarihi; Osmanli Hanedanlığından Öncesi ve Hristiyan Prenslarin Türklere Karşı Yaptıkları Önemli Bütün Seferler) adlı ilk bölümü Türkçeye çevrilmekle beraber eser içindeki isimler bölümlerle beraber analiz edilmiştir. Tez içinde ayrıca Richard Knolles'un hayatı ve eserleri de verilmiştir, ancak tezin büyük bir kısmı eserin ilk bölümünü kapsayacaktır. Eserin bu ilk bölümünde Knolles, Türklerin tarihe ilk çıkışını, ilk anayurtlarını, Anadolu'ya göçünü araştırmasında kullandığı kaynaklara göre yorumlamış, ancak eserinde özellikle de Orta Doğu'daki Türk devletleri ve Sarazenler üzerine yapılan haçlı seferleri ağırlıklı bir şekilde anlatılmıştır. Richard Knolles, 16. Yy'da Kent eyaletinin Sandwich kasabasında yaşamış bir akademisyendir. Hayatının büyük bir bölümünü Sandwich içinde bulunan bir okulun müdürü olarak geçirmiştir. Bulduğu okulun destekçisi Knolles'u Avrupalı kaynakları kullanıp düzenleyerek onun kariyerinin en büyük eseri olan *The Generall History of the Turkes*'ü meydana getirmesi için teşvik ve yardımlarda bulunmuştur. Bu eser Türkler hakkında İngilizce yazılan en büyük ilk eser sayılmaktadır ve 1200 sayfadan oluşmaktadır. İlk basımı 1603'te yapılan bu eser İngiliz entelektüel camiasında pek popüler oldu. Sonrasındaki senelerde de yeni bilgiler eklenerek eserin yeni baskıları yapıldı. Bu tez 1603 yılında basılan ilk baskısı üzerinde yapılmış bir çalışmadır. Burada eserin ilk bölümü analiz edilecek ve Türkçeye anlamlar bozulmadan aktararak sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Richard Knolles, Türklerin Genel Tarihi,. Richard Knolles, Haçlı Seferleri, Selçuklular, Sarazenler

For my beloved Zaya...

ACKNOWLEDGEMENT

In writing this humble yet tiresome and hard work of mine, I owe my Assistant Prof. Dr. Ayşen Müderrisoğlu Esiner great thanks for being a great helper and even her greater support. Without her help, I wouldn't be able to succeed. In this adventure of my academic learning, I had learned this discipline of history and there is one man I am grateful. Here, I would like to thank my Prof. Dr. Ahmet Taşağıl for having encouraged me in the Turkish history as well as being a great man. Along, I would like to thank Prof. Dr. Aydın Usta for being a jury in my thesis defence, and I feel strong at his presence. Additionally, I want to thank my instructor Assistant Prof. Dr. Ahmet Büyükaksoy, who gave me this idea and further encouraged and helped me in manythings.

There were also other contributors who helped me to achieve this success. Here with all my heart, I would like to thank my father Ali Timurhan Güç, who had been my chief supporter. Actually it was rather him that I owe my successes and my welfare of my entire life.

Other than that, I would like to thank my colleague Yusuf Ali Arslanalp, whom became a valuable mentor as well as a great friend to me.

Last but not least, I thank my beloved Zaya's support during these hard times of my work, hopefully we will have a great future.

TABLE OF CONTENTS

APPROVAL PAGE	ii
PLAGIARISM	iii
ABSTRACT	iv
ÖZET	v
ACKNOWLEDGEMENT	viii
1. INTRODUCTION	1
1.1. Life of Richard Knolles.....	3
1.2. His Known Works.....	6
1.2.1. The Generall Historie of the Turkes	6
1.2.2. The Six Bookes of a Commonwealth.....	8
1.2.3. Britannia	9
1.3. Knolles' The Generall Historie of the Turkes.....	9
1.4. Literature Review about The Generall Historie of the Turkes (1603).....	17
1.5. Important Elements along with Some Major Inaccuracies from the First Chapter of The Generall Historie of the Turkes.....	20
2. TRANSLATION.....	27
TÜRKLERİN GENEL TARİHİ; OSMANLI HANEDANLIĞINDAN ÖNCESİ VE HRİSTİYAN PRENSLERİN TÜRKLERE KARŞI YAPTIKLARI ÖNEMLİ BÜTÜN SEFERLER	28

Türklerin Tangrolipix (Tuğrul bey), Selçuklu Ailesinin Beyi, Tarafından İran'da Kurulan İlk Krallığı: ve Devamında Gelen Başarı	33
Türklerin İran'da Kurdukları İlk İmparatorluğun Çöküşü ile Onların Alaeddin Kralları Altında Küçük Asya'da Kurdukları Krallığın Muvaffakiyeti	212
3. ORIGINAL	337
THE GENERAL HISTORY OF THE TURKS, BEFORE THE RISING OF THE OTTOMAN FAMILY, WITH ALL THE NOTABLE EXPEDITIONS OF THE CHRISTIAN PRINCES AGAINST THEM	338
The First Kingdom of the Turks Erected in Persia by Tangrolipix, Chieftain of the Seljuk Family: with the Success Thereof	344
The Ruin of the Turks First Empire in Persia: with the Success of Their Second Kingdom in the Lesser Asia under the Aladin Kings	531
4. CONCLUSION.....	667
References.....	668

1. INTRODUCTION

Richard Knolles (1540's- 1610) was a master of the Free School of Grammar in Sandwich, Kent, in which place he creates his work *The Generall History of the Turkes...* This work for its time was considered the first and the biggest study of the Turks in England and among the works that were written in English. Although it was not the first work that was written about the Turks in English, it was still the first largest work concerning the Turks that was written in English (Özbaran, 2004, p. 316).

Knolles' work of *The Generall History of the Turkes...* was first published in 1603, and it consisted of around 1200 folios. The work is divided to three parts; the first chapter, *The Generall History of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expeditions of the Christian Princes against them*, second chapter, *The Lives and Conquests of the Othoman Kings and Emperors*, and the third yet slightly significant chapter is, *A brief discourse of the greatness of the Turkish empire as also wherein the greatest strength thereof consisted, and of what power the bordering princes, as well Mahometanes as Christians are in comparison of it* (Knolles, 1603, ps. 131, 1153)

This work had been a very staple source for the Englishmen and their gentry for most of the 17th and 18th centuries. However after advancements in the intellect and politics regarding to the Turkish affairs of England, the importance of the work naturally faded. Still thanks to its contemporary sources in the later series, it valued as a primary source

for the 16th century. Yet its first edition rarely included contemporary information for most of the work concerned about the earliest events and matters.

Although there had been some academic works on Knolles' *The Generall History of the Turkes*... still the work has not been translated thoroughly into Turkish. As a result in this thesis, I have translated the first chapter, *The Generall History of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expeditions of the Christian Princes against them*, into Turkish. Therefore this thesis will mostly be focused on this part of Knolles' work.

As mentioned, *The Generall History of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expeditions of the Christian Princes against them*, is the first chapter of Knolles' work. It is consisted of 128 folios, and attempts to describe the beginning of the Turks before the establishment of the Ottoman state in 1300's. Because Knolles wrote this chapter by using primary and secondary sources, this is regarded as a secondary source, yet Knolles organized his sources in order to describe the origins of the Turks in the period.

Knolles surely was not an objective historian as he uses the Christian narration when he describes the events, and even did not hesitate to insult his subject, however, one could understand the point of view at the time by observing the work. The work was rather written as war deeds of the Christian spirit against the Turks and Saracens, than a historical work. There Knolles declared that the decaying state of Christianity was caused by the wars between the Christians themselves, and almighty God therefore appointed the Turks to punish the Christians for their sins. Here, the philosophical point of view can be

observed in this work, and despite of its narrative style, the book indeed gives interesting details about the events.

There is also an important note that I personally warn the reader that the work contained insulting expressions not only against the Turks, but even more unto the Islam and Prophet Mohammad. Because I wanted this work to present Knolles' meanings of everything, I did not soften the insults of him unto anything, and for the sake of relaying the truth, I have translated the expressions as suitable to Knolles' meanings. My doing of this does not mean that I share the same thought with Knolles, in fact I do have the exact opposite of his thinking.

1.1. Life of Richard Knolles

Richard Knolles was born to a family resident in Cold Ashby in Northamptonshire, and was thought to be born around 1540's, because when he died in 1610, he was considered an old man (Parry, 2003, p. 1). Knolles graduated Lincoln College in Oxford with his bachelor arts diploma in 1564 or 1565, and later finished his Master of Arts education in 1570 (Parry, 2003, p. 1). For two years he lived in Lincoln as fellow of the College. In 1572, he departed Oxford in order to be Master of the Free School, which is located in Sandwich, Kent which school was founded in some years after 1563, by Sir Roger Manwood, Lord Chief Baron of Exchequer (Parry, 2003, p. 1). Sir Roger Manhood held important positions in the province of Kent (Bindoff, 1982).

According to a research done by Özbaran in his book V.J. Parry's Richard Knolles' History of the Turks, the Masters of the schools were selected for their piety, their fear of God, desire of learning, and honesty in all matter of their life (Parry, 2003, p. 5).

The Free School of Sandwich had lands that were endowed to it and these lands produced revenue of forty pounds a year (Parry, 2003, p. 5). The master of the school received twenty pound as a yearly salary, additionally he and his adjutant were given a house and an orchard (Parry, 2003, p. 5).

Still according to Knolles, Sandwich was not such comfortable place to work on his great work like *The Generall Historie of the Turkes* due to the lack of pastime (Parry, 2003, p. 5). A schedule of his day was like, at 6:30 began the morning prayers and school work resumes after the prayer and to the 11:00. Additional lessons were taught between 1:00 to 5:00, or even more regarding the time of the year (Parry, 2003, p. 5). The study of the Latin language takes most of the curriculum of the school; moreover duties of the Master seem to tire Knolles (Parry, 2003, p. 5). Though only the constant patronage of Sir Peter Manwood, whom Knolles describes as a good patron and a good friend, gave him comfort (Parry, 2003, p. 5).

Sir Peter Manwood was the son of Sir Roger Manwood, just like his father, he had been in the Inner Temple (Hasler, 1981). He was a well connected man which not only included political allies but also important scholars at the time, as well as he was in the Society of Antiquaries, in which he could find people to support Knolles with sources (Parry, 2003, ps. 6, 7, 13). As Knolles implied in his works, he is Knolles' chief and constant comfort, helper and a good friend (Parry, 2003, p. 7).

Once he was in Sandwich after 1572, he spent the rest of his life there and devoted himself to the various branches of studies (Parry, 2003, p. 1). There he also began his career of creating his famous work *The Generall Historie of the Turkes* (Parry, 2003, ps. 1, 2). Still Knolles was not contented with it.

Apart from his famous work of *The Generall Historie of the Turkes* Knolles was also known for the English translation of Jean Bodin's *De Republica*, which he named as "The Six Bookes of a Commonweal." (Parry, 2003, p. 2). The motivation of this translation, however, was that the translation of *De Republica* from French to English in London and Cambridge was problematic (Parry, 2003, p. 2). Yet as Bodin wrote his work in a Latin version to solve the problems, Knolles created a superb translation by the usage of both Latin and French versions of the work (Parry, 2003, p. 2).

Knolles was also known to translate William Camden's work named *Britannia* from Latin to English, but the translation he made, was never published (Parry, 2003, p. 3).

During the last decade of life, Knolles experienced hardships and troubles. In 1602, according to a document, he was requested to be dismissed due to lack of diligence and negligence to the education of the youth, yet at his departure, he was promised to be yearly paid twelve pounds (Parry, 2003, p. 3). Although the correctness of the accusation was unclear, still Knolles at the time had an ill health during the times (Parry, 2003, p. 3). Nevertheless, thanks to his friend and patron, Sir Peter Manwood, he retained his place as Master for another four years (Parry, 2003, p. 4).

In 1606, through an annuity agreement of yearly twelve pounds, Knolles finally left the school and worked the rest of his life for the second edition of *The Generall Historie of*

the Turkes (Parry, 2003, p. 4). Though still he was engaged in the revisions of the first edition which he published in 1603, he became sick and before he saw his work in the printing press, he died (Parry, 2003, p. 4). He was rested in his grave at St. Mary's Church, in Sandwich, on July 2nd of 1610 (Parry, 2003, p. 4).

1.2. His Known Works

1.2.1. The Generall Historie of the Turkes

This is Knolles' master piece and his most renowned work. According to Samuel C. Chew, a historian who specialized in Elizabethan Renaissance period of England, the work was the biggest amongst the studies regarding to the Turks at the time (Özbaran, 2004, p. 309). Knolles created his work in the qualities of the aristocratic environment he had been in (Özbaran, 2004, p. 311). In her article "History written by the enemy": Eastern Sources about the Ottomans on the Continent and in England, Linda McJannet, states that Knolles digested his sources into a Protestant framework. (McJannet, 2006, 399).

According to V. J. Parry, the reasons that impelled Knolles to write about the Ottoman history were that the conquests of the Ottomans intrigued the English scholars and gentry's interests; though there are no confessed reasons of him (Özbaran, 2004, p. 314). Still Knolles was in contact and close relation with the certain people who had been produced works about the Turks, or even had some experience with the Turks (Özbaran, 2004, p. 315). Parry seemed to found 72 works related to the subject of the Turks that were written in English that were before written before Knolles' *The Generall Historie of*

the Turkes (Özbaran, 2004, p. 316). Early interests by the Europeans on the Ottomans, were mostly out of fear, therefore the Ottomans were presented as cruel barbarians (Woodhead, 1987, p. 22).

Due to his extensive of Latin education at Oxford University, Knolles was able to make the most of the Latin sources he could find about the Turks (Özbaran, 2004, p. 315).

According to Ingram, Knolles' patron Peter Manwood provides both support and resources for his work *The General Historie of the Turkes* (Ingram, 2010, p. 9). In order to make Turkish history better understand, Knolles gave specific attention to the Byzantine history (Şenlen, 2005, p. 387). An important source in the Byzantine history for Knolles was the *Historia Rerum in Oriente Gestarum*, which contained Byzantine historians such as Zonaras, Choniates, Gregoras and Chalcocondylas (Özbaran, 2004, p. 316). Wide scale book trade and book fairs in Europe helped to supply Knolles with many sources especially that were made recent of the Turkish wars in the east.

Knolles' *The General Historie of the Turkes* was first published in 1603, later when Knolles died in 1610, his additions were added and published in the same year, the third edition was made in 1621, the fourth was in 1631, the fifth was in 1638, and its last edition was made with the additions of Rycaut in 1687 (Özbaran, 2004, p. 317). Rycaut, extended Knolles' later editions with his observations and research, which begins with Murat IV's ascension to the throne (Arıkan, 2008, p. 315). Parry found Knolles a successful historian as he was able to arrange important works, and when using secondary sources, he most of the time considered their credibility (Özbaran, 2004, p. 319). Knolles did not reassess the history of the Ottoman Turks, but instead arranged the accessed sources of his into a harmonious shape to make his work (Ingram, 2010, p. 12).

In his article, *The Present Terrour of the World? Contemporary Views of the Ottoman Empire c1600*, Christine Woodhead compares Knolles to Taliki-zade Mehmed el-Fenari, who wrote *Şemalname* and a contemporary of Knolles. Although both men never met, in their contemporary times presented themselves and their culture with their own conservative views, such as Taliki-zade's Muslim point of view and Knolles' Christian one; still they were not so different in thinking (Woodhead, 1987, ps. 36, 37). Talikizade Mehmet Suphi was an Ottoman writer of the Sultanic Court (Divan-I Hümayun), who wrote *Şemalname* which described the twenty significant characteristics of the Ottoman dynasty: he was thought to be born around 1540 and died in the first decade of 1600's (Woodhead, 2010, 510).

1.2.2. The Six Bookes of a Commonwealth

Apart from the *The General Historie of the Turkes*, Knolles also known for the translation of *The Six Bookes of a Commonweale* written by Jean Bodin. This translation was published in 1606 (Abel, 1963, p. 189). As it was declared above (life of Richard Knolles), the translation was done from Bodin's Latin edition of the work, which he wrote in order to be clearer. Knolles translated the book of Bodin ten years after his death, as the book first published in French in 1576 (McKeon, 1963, p.74).

In this work, Bodin described that the monarchy in which a strong sovereign rules was the best kind of order (Knolles, 1606, p. 1). Bodin took inspirations of such like Pluto's refusal of division of power since if everybody in a commonweal were made king, that commonweal would not have a king (Knolles, 1606, p. 11). This book was honored unto

Sir Peter Manwood as Knolles' good friend. It was printed by Impensis G. Bishop in London. The book consists of 824 folios.

1.2.3. Britannia

A translation by Knolles of the *Britannia* written by William Camden was his lesser known work, and it was never published (Parry, 2003, p. 3). Here, the connection between Sir Peter Manwood and William Camden was important for Knolles to have access on the work as both Camden and Manwood was in the Society of the Antiquities (Parry, 2003, p. 3).

The original work, *Britannia* first was published in Latin and in the year 1586 (Levy, 1964, 70). It was a book about the geography and history of British Isles (Levy, 1964, 70). The book started the history of Britain from the Roman period, which included information from Roman chronicles, as well as the story of King Arthur was included in the work (Levy, 1964, 71).

1.3. Knolles' The Generall Historie of the Turkes

The main course of this part will be focused on the Knolles' work of *The Generall Historie of the Turkes*.

First, it is obvious that Knolles' work was mostly written for the purpose of Christian propagation rather than a neutral history (Şenlen, 2005, p. 392). Indeed, his narrative of Christian piety often comes to the surface in his work. This could be seen especially when he praised the Christian commanders of the crusades, and curses the Islam, and prophet Mohammad, along with the Turks. According to his article *The glorious empire*

of the Turkes, the present terrour of the world': Richard Knolles' *Generall Historie of the Turkes (1603)* and the background to an early modern commonplace description of the Ottoman Turks, Anders Ingram describes that the description of the Ottoman Turks as "terror of the world" was quite ubiquitous in the European continent, even became a cliché (Ingram, 2010, p. 3).

The last years of Knolles, the early 17th century England, the publication of "General Histories" of all sorts emerged. These General Histories as if in a standard always described their subject from the beginning where the earliest information could be finding and to their present day. This became a standard-like issue in the period. (Erkoç, 2016, p. 73). These "General Histories" were always obliged to be up to date, and for later editions they were continued with extra events that happened after the late editions date to the present time of the writer (Erkoç, 2016, p. 84). The concepts of "General Histories" were better and simple organized than the Medieval chronicles (Erkoç, 2016, ps. 108, 109). As a result, Knolles' works with each edition grew larger and even more, there could be found valuable contemporary information.

Thanks to his friend and patron, Knolles was able to access the sources and for his superb language of Latin skills was able to use these sources. As it was stated Sir Peter Manwood was an essential figure which contributed to the creation of such work by Knolles. Through the Society of Antiquaries, Manwood was in contact with Abraham Hartwell, who was the secretary of Archbishop Whitgift (Parry, 2003, p. 13). Hartwell was also an influential figure in the book trade as well as in licensing book publications after 1586, and himself translated two works about Turkish history; *Historia della*

Guerra fra Turchi et Persiani written by Thomas Minadoi, and *Ottomano* written by Lazarus Soranzi (Parry, 2003, p. 13).

However, Knolles couldn't content to the books that would only be in English to write such a work; he also needed books in French, German, and Italian (Parry, 2003, p. 33).

As it was said, the book trade with abroad and book fairs were one major occasion for supply of sources. In England books printed in Plantin publisher in Antwerp were popular and ubiquitous (Parry, 2003, p. 34). Yet, most of the books that were imported to England came from Frankfurt am Main (Parry, 2003, p. 34). The inflow of books of foreign language always flowed to England, despite of the fact that it was forbidden by the Act of 1534 (Parry, 2003, p. 34). One trader named John Wolf learned printing in Florence and published as much as 14 works that include Pigafetta's *Itinerario a Constantinopoli* (Özbaran, 2004, p. 317).

Apart from the book trade and written sources, Knolles also found people who had interacted with the Turks, and through them he makes his oral material as credible sources that had been in the Ottoman Empire (Parry, 2003, 14). His patron and friend Sir Peter Manwood seemed to be travelled abroad yet no proof of it exists (Parry, 2003, 15). If it is possible, then Manwood too could additionally help him with some foreign sources.

One of Knolles' important source writers, Johannes Leunclavius wrote *Historiae Musulmanae Turcorum* which he published in 1591, offered a great deal of information about the initial rulers of the Ottoman Empire (Parry, 2003, p. 18).

The printing and publication of this work of Knolles was undertaken by Adam Islip, as this work was registered in the Register of the Stationers' Company on December 5th of 1602 (Parry, 2003, p. 20). Nevertheless the book was published in September of 1603 (Parry, 2003, p. 20). Once his work was registered, Knolles had no control on his work, as the work became the prosperity of the publisher (Parry, 2003, p. 47).

The number of the work that was printed is unknown; however, according to an act of 1587, the number of the books that are to be published could not exceed the quantity of 1250 or 1500 (Parry, 2003, p. 47).

The first edition was successful, and later another one was proposed to be made. This second edition too was printed by Adam Islip and supported by Sir Peter Manwood (Parry, 2003, p. 20). Knolles between the years of 1606 and 1610 collected the narrative information about the Hungarian wars in the period from the English gentry who fought in Hungary (Parry, 2003, ps. 20, 21). This second edition also included the English travelers' testimonies that had been in Istanbul (Parry, 2003, p. 21).

The third edition was made by the contributions of Edward Grimeston, and again was printed by Adam Islip (Parry, 2003, p. 49).

The fourth edition was again printed by Adam Islip, and this time the work included information from Sir Thomas Roe's dispatches (Parry, 2003, p. 50).

The fifth edition was also printed by Adam Islip, which was also edited and added extra information by Sir Thomas Roe, and it contains information from an unknown author named M.B. (Parry, 2003, p. 50). This was the last edition which Adam Islip had done, as he died in 1639 (Parry, 2003, p. 50).

Because this thesis was about the first edition of Knolles' *Generall Historie of the Turkes*, only the edition mentioned will be described now.

Knolles rarely mentioned his sources, even for some, none he mentioned. However, he gave a Latin list of names which authors he used in his source (Knolles, 1603). These authors henceforth following;

1. Abrahamus Ortelius: According to Parry, Knolles may used his book of *Synonima Geographica* which was printed in 1578 as an Atlas (Parry, 2003, p. 59)
2. Achillis Traduci: He wrote *Il Turco Vincibile in Ungheria* (Parry, 2003, p. 13)
3. Aeneas Syluius Pont.
4. Alcoranum Turcicum: Name of Quran in the period, because the name *Turk* was mostly associated with all the Muslims, apparently Knolles read the Latin Quran (Parry, 2003, p. 129)
5. Antonius Sabellicus: Marcus Antonius Coccius Sabellicus a Venetian historian. Wrote the *Enneades sive Rapsodiae Historiarum*, which was published in 1498-1504, and Knolles found it useful in describing the Crusades, and the era of Mehmet II, and Bayezid II (Parry, 2003, p. 120)
6. Antonius Bonsirius: An Italian who lived in the last half of the 15th century and wrote *Rerum Ungaricarum Decaded*, which Knolles used for description of John Hunyadi's campaigns (Parry, 2003, p. 121).
7. Anotnius Pigafetta: Italian Scholar and explorer who wrote *Itinerario a Constantinopoli* (Özbaran, 2004, p. 317).
8. Antonius Guarnerius.

9. Augerius Busbequius: Ogier Ghiselin de Busbecq a Flemish diplomat who wrote the *Turcicae epistolae* translated as *Turkish Letters* published in 1595
10. Bernard de Girard: was a French historian who wrote *Historie de France* in 1576, and Knolles used the source for the crusades (Parry, 2003, p. 120)
11. Blondus Foroliviensis: Flavio Biondo was a Renaissance period Italian historian famous for *Historiarum ab inclinatione Romanorum imperii decades* (*Decades of History from the Deterioration of the Roman Empire*), written from 1439 to 1453, published in 1483, and Knolles used this source for both the crusades and description of the early period of the Ottoman Empire (Parry, 2003, p. 120).
12. Caelius Secundus Curio: An Italian historian.
13. David Chytreus: a German historian.
14. Fransiscus Sansouinus: He wrote two books named: *Gli Annali Turchesschi ovvero Vite de Principi e Signori della Casa Othomano* (1571) and *Historia Universale dell origine et imperio de Turchi* (1600) which was about Ottoman affairs (Parry, 2003, p. 134).
15. Henricus Pantaleon: German historian lived between 1522-1595, and wrote *Militaris Ordinis Iohnnitarum, Rhodiorum aut Melitensium Equitum, Rerum Memorabilium, Gestarum Historia Nova*, which Knolles used for the description of the crusades (Parry, 2003, p. 120, 121).
16. Jacobus Fontanus: A Flemish historian who died in 1528, a historian of the Hospitallers. He wrote *De Bello Rhodio Libri Tres* (Parry, 2003, p. 130).
17. Johannes Leunclavius: 1533-1594 a historian and an orientalist. He wrote *Historiae Musulmanae Turcorum*, which was published in 1591, and it was an

important as it provided abundance of information for Knolles (Parry, 2003, p. 18).

18. Laonicus Chalcocondilas: 1430-1470 a Greek historian.
19. Lazarus Soranzi: wrote *Ottomano* (Parry, 2003, p. 13)
20. Leonardus Chiensis: He wrote *De Capta Constantinopoli* (Parry, 2003, p. 132).
21. Leonardus Goretius.
22. Marinus Barletius: A priest from Shkodra, Albania, lived 1450-1512
23. Martinus Chromerus: 1512-1589 a Polish historian, who wrote *De Origine et Rebus Gestis Polonorum*, and Knolles used it for the description of the Tatars of Crimea (Parry, 2003, p. 121).
24. Nicephorus Gregoras: Byzantine historian 1295 – 1360
25. Nicetas Chonates: Byzantine historian lived in the 12th century.
26. Nicholas Honigerus: He wrote *Aulae Turcicae, Othomannicique Imperii Descriptio ...ab Antonio Geufraeo* as well as *Solymani XII. Et Selymi XIII. Turcar. Impp. Contra Christianos: vissimque Christianorum contra hos, sub auspicijs trium Potentis. Rom. Impp. Caroli V, Ferdinandi I et Maximiliani II, res gestae ...ab anno 1520 usque in praesentem annum 1577 peractae. Ex varijs auctoribus in unum opusculum collectae.* (Parry, 2003, p. 130).
27. Nicholas Reusnerus: A German writer, 1545-1602 who wrote, *Selectissimarum Orationum et Consultationum de Bello Turcico, Volumina IV (1595-1596), Epistolarum Turcicarum Variorum et Diversorum Authorum Libri XIV (1598-1600), and Rerum Memorabilium in Panonia sub Turcarum Imperatoribus, gestarum Exegeses sive Narrationes (1603)* (Parry, 2003, p. 132).

28. Paulus Lovius: An Italian historian who wrote *Commentario delle cose de Turchi, Elogia Virorum bellica virtute Illustrium* and *Historium Sui Temporis Libri XLV*. These account Knolles used in the reign of Bayezid II, and Selim I (Parry, 2003, p. 122).
29. Phillipus Lonicerus: A German historian died in 1599. He wrote *Chronicorum Turcicorum, in quibus Turcorum Origo, Principes, Imperatores, continuo ordine, et perspicua brevitate exponuntur ... Omnia nunc primum bona fide collecta, sermoneque latino exposita (1578)*. (Parry, 2003, p. 131).
30. Petrus Bizara.
31. Sebastian Munster: A German polymath who lived between 1488-1552, he was famous for his work *Cosmographia Universalis (1544)*. (Parry, 2003, p. 113).
32. Thomas Minadoi: He wrote *Historia della Guerra fra Turchi et Persiani (1588)*, and later this work was translated by A. Hartwell. (Parry, 2003, p. 98).
33. Theodorus Spanduginus: A Greek, who lived in 16th century. He is famous for producing a history about the roots of the Ottomans, which contained rich information.

For Germanic sources to this history;

1. Andrea Strigel: He wrote *Historicall Relacons or a true discription of all matters worthy (of) memory in all Europe and other places adioyninge from the Moneth of Aprill until September 1602*. (Parry, 2003, p. 101).
2. Theodori Meureri.
3. Jacobi Franci.

As declared before Knolles' style of description is narrative, and this is a very subjective type of narration.

Although the name of the work was the history of the Turks, but the book contains more than a half of the crusades and Byzantine history.

Despite the fact that the work stressed the events of the crusade, Knolles never used the term "crusade" or "crusader." Instead he used Christians, or Christian soldiers.

Knolles' narrative did not hesitate to use the pronoun "I" or "myself."

There are some confusions and inaccuracies in Knolles' work, these are especially the chronologic order of the events, yet the stories mentioned still in relativity with the real events.

Knolles was very explicit about insulting the Turks in general and even more unto Prophet Mohammed and religion of Islam. Knolles never uses the term Muslims or Islam; instead he uses the name Mahometanes or Doctorine of the false Prophet. Although very insulting, it was as one considers the background of Knolles and the purpose of this work, it was natural for a person like Knolles in the time and environment of his.

Moreover, Knolles made a Biblical allegory of the Christians of his time as Israelites, punished for their sins by God's hand as He sent the Babylonians, in which context the Babylonians allegorized as the Turks (Ingram, 2010, p. 14).

1.4. Literature Review about The Generall Historie of the Turkes (1603)

The work *The Generall Historie of the Turkes* (1603) as it was declared, is a very huge work for its time, and therefore it became subject to many works. Most of the English gentry had Knolles' General History, these were such as Samuel Johnson, Lord Byron, who was interested in Levant through General History of Knolles (Özbaran, 2004, p. 309).

Sir Paul Rycout (1629-1700) was an English ambassador who had been sent to the Ottoman Empire and served as a consulate officer in Izmir between 1667 and 1679 (Arıkan, 2008, p. 314). There were several works done by Rycout, that includes *A Narrative of the Success of the Voyage of the Earl of Winchilsea* (1661), *The capitulations and Articles* (1663) and *The Present State of the Ottoman Empire* (1667) which was his most renowned work (Arıkan, 2008, p. 314). His relationship with the work of Knolles was that Rycout added his additions to his work and published it as the sixth edition in 1687 (Özbaran, 2004, p. 317).

Knolles's work of *The Generall Historie of the Turkes* (1603) also inspired playwrights as well. A playwright named Thomas Goffe wrote *The Raging Turke* (1613 or 1618), and *The Couragious Turke* (1618) which he took inspiration from Knolles' work. According to Slotkin, "Now will I be a Turke': Performing Ottoman Identity in Thomas Goffe's 'The Courageous Turk,'" Goffe mixed the histories of different two Turkish Sultan and added it on his protagonist (Slotkin, 2009, p. 224). There was also a mention of Knolles appeared by writer Orhan Burian as well since he translated some important works of playwrights into Turkish, he was able to come upon it (Özbaran, 2004, p. 310).

Recently, there are two important works done on the subject of Knolles' *The Generall Historie of the Turkes*. Other than that, there are mostly smaller works that were not as detailed.

The first work is written by V. J. Parry which is named *Richard Knolles' History of the Turks*, published in 2003 and edited by Salih Özbaran . This work was to be Vernon J. Parry's research about *The Generall Historie of the Turkes*. According to Özbaran, the work by V. J. Parry about Knolles' General History passed to his hands through coincidence (Özbaran, 2004, p. 311). In 1999, Özbaran visited Parry's sisters in law Ms. Hilda McKenzie and Ms. Vicky McKenzie, and by them, Özbaran was given some manuscripts of Parry's research about Knolles' work (Parry, 2003, p. vi). The manuscripts were actually a thesis of Parry which was to be submitted to Prof. Paul Wittek during Parry's PhD studies (Parry, 2003, p. vi). Yet Parry had not submit his thesis for the thinking that the thesis wouldn't satisfy his professor (Parry, 2003, p. vii). This work later some time, edited by Özbaran, and produced into a work which explained how Knolles found his sources and how Knolles' *The Generall Historie of the Turkes* was made into a published book.

Özbaran also wrote an article *Bir Tarihçinin Oluşumu: Richard Knolles ve Türk Tarihi*, which he summarizes his book V.J. Parry's *Richard Knolles' History of the Turks*, though the article was written in Turkish.

The second important work about Knolles' *The Generall Historie of the Turkes* was written as a PhD thesis by Seda Erkoç. In her thesis, Erkoç describes the genre of Knolles's General History, its time period in which it belongs, as well as the situation of

his patrons at the time of creating the work (Erkoç, 2016, ps. 213, 214). Her thesis is important for the description and the philosophy of the time in which Knolles lived.

In his work about Knolles' *The Generall Historie of the Turkes*, Ingram attempted to describe the “terror of the world” which refers to the Turks; he also skimmed some of the sources which Knolles used. (Ingram, 2010, p. 15). Ingram rather explained the origins of the “terror of the world” which Knolles indicated in his work.

There are often names and even regular words could be written in different forms; for example the name Jerusalem could be written as Hierusalem (Knolles, 1603, ps. 30, 31). Grammar also could be quite different than today's well established and well regulated language.

1.5. Important Elements along with Some Major Inaccuracies from the First Chapter of *The Generall Historie of the Turkes*

Here some important elements in the chapter will be analyzed.

In his introduction to the Christian reader, Knolles explained how the Christian commonweal became in a dangerous situation; by fighting against themselves, while other Christians suffer at the hands of the infidel. Knolles thought rather than anything solid, the Turks were successful because of their “perpetual fortune.” He also seemed to disgust the idea of regicide amongst the princes. Knolles described that the Turks changed the ancient names of the places they conquered with barbarous names.

In the beginning where Knolles attempted to describe the origins of the Turks, he described the Turks were descended from the Scythians because of the similarity (Knolles, 1603, ps. 2, 3). However, Knolles named every steppe people as Scythians in his work, such as the Ghuz which fought alongside with the Byzantine army just before the Battle of Manzikert (Knolles, 1603, p. 9).

Knolles wrote that in the year 755, the Turks left their homeland due to the call of the Iranian kings for recruitment of them as mercenaries (Knolles, 1603, ps. 2, 3). Once the Turks moved out of their homeland, Greater Armenia became their new homeland (Knolles, 1603, p. 3).

Knolles mentioned a person which Greeks named Tangrolipix, or Togra Morcalet, who led the family of Seljuks along with a group of mercenaries that were hired by the Sultan of Persia. According to the lore, after a battle the Sultan of Persia did not let Tangrolipix and his mercenaries to return home, and in turn Turkish mercenaries revolted against the Sultan, and this revolution grew. As Tangrolipix faced the Sultan's army, he defeated the Sultan and became the new sultan in 1030 (Knolles, 1603, p. 4). Tangrolipix's identity could be Tuğrul Bey as the lore suggested that he established the Seljuk kingdom in Persia, and the battle that he fought against the Sultan of Persia could be associated with the Battle of Dandanakan that happened in 1040.

Along with Tangrolipix, there is also a name Cutlu-Muses appears as Tangrolipix's uncle (Knolles, 1603, ps. 5, 6). The name Cutlu-Muses was likely to be Musa Yabgu. Later Cutlu-Muses and his cousins by the treaty between Axan son of Tangrolipix and them

were granted the right to invade lands of the Byzantine Empire, from the Caliph (Knolles, 1603, p. 11, 12).

Knolles mentions about the Battle of Pasinler, does not name the battle, yet he described the events and people that were in the battle as well as its location (Knolles, 1603, p. 6).

Knolles described that the Byzantine frontiers of Anatolia were exposed to an invasion due to non payment of the Byzantine frontier troops, to make the matters worse, the Turks' harassment of the frontiers were began just after the foresaid battle (Knolles, 1603, p. 6). Knolles seem to praise Romanus Diogenes as he was the hope for the empire for facing these harassments of her frontiers (Knolles, 1603, p. 7). Knolles wrote that the defeat at Manzikert was due to several treasons in the army ranks, but the gravest of them was committed by Ducas who literally left his emperor alone in the battlefield and this was done deliberately on the occasion (Knolles, 1603, ps. 9, 10). Sultan Axan treats Romanus Diogenes with kindness and even makes a peace treaty, in which stated that in the future the offsprings of both Diogenes and the Sultan would be married to each other for a strong alliance. Sadly the treaty wasn't followed since Diogenes was deposed of his throne (Knolles, 1603, ps. 10, 11).

Knolles claimed that there was a misconception amongst the Turks that at the battle of Manzikert, the Turks believed that the leading Sultan's name was Asthasalemus, and Knolles makes a correction that it was Axan (Knolles, 1603, p. 12). Asthasalemus may suggest the name of Alparslan, yet according to Knolles Asthasalemus was the brother of Tangrolipix (Knolles, 1603, p. 12).

The foresaid treaty between Axan and Cutlu-Muses for the invasion of Anatolia and Levant and the aftermath, triggered the crusades according to Knolles (Knolles, 1603, p. 12). From thence, Knolles seem to give most of the attention to the crusades.

Knolles states that Peter the Hermit witnessed the cruelty that was done against the Christians in Jerusalem by the Turks and therefore Peter, with the consultation to Simon the Patriarch and grand master of the Hospitallers, wrote a letter which Peter delivered to the Pope (Knolles, 1603, ps. 12, 13).

Knolles stated that during the First Crusade, the Turks were led by Sultan Solyman (Knolles, 1603, p. 16). In fact the ruler named Suleyman Shah, yet he died before the crusades launched, instead his son Kilijarslan the first became the Sultan, though this Sultan was by the Western sources was known with his father's name (Demirkent, 2002, p. 396).

Between the crusaders and the Turks Knolles mentions the battle of Dorylaeum, though he did not mention the name of the battle, yet gave specific details about it (Knolles, 1603, p. 16).

Knolles makes a mistake that after the capture of Jerusalem in 1099, Robert, duke of Normandy, son of William the Conqueror, returned England for reclaiming his died father's inheritance, but instead, William Rufus, younger son of William the Conqueror and Robert's brothe became king (Knolles, 1603, ps. 23, 24). However in reality, William the Conqueror died long before the First Crusade began, and William Rufus became king in 1087, and died in 1100. After Rufus' death, Henry, younger son of William the Conqueror became king of England. Robert fought against Henry, not Rufus.

Knolles mentioned that Sultan Masut of Iconium captured the entire Turkish lands in Anatolia and divided it into three sons of him; Clizaslan, Jagupasan and Dadune (Knolles, 1603, p. 36). These names were today known as Kılıçarslan, who were given Konya, but later became Sultan, Jagupasan was known as Yağıbasan who was given Ankara and Amasya, and Dadune (which was known as Dolat or Devlet) was given Kayseri and Sivas (Sümer, 2004, p. 341)

Knolles describes a peculiar event that happened in a celebration of Turkish-Byzantine peace at the time of Clizaslan. In the celebration, a Turk which Knolles described as Icarus (after the Greek Mythological figure) attempted to glide with his costume of long white robes from a tower. This man instead of flying, just fell down from the tower and broke almost all his bones (there is no mention if the Turk survived) (Knolles, 1603, p. 37). Regarding this event, Knolles wrote a side note next to the paragraph, which is *Nicetas Choniates, Rerum ab Imperat. Manuel Comneno gestar. lib. 3. fol. 143.* (Knolles, 1603, p. 37).

Knolles gives valuable information about the battle of Myriocephalon, from the formation of the army to the commanders, along with the little events in the battle (Knolles, 1603, p. 38, 39, 40). Knolles' narration about the battle seemed to be dramatic as he describes later battle when the remnants of the Byzantine army started to become insolent towards their emperor, yet still loyal and bound to their duties (Knolles, 1603, p. 41). There is even a dialogue between a common soldier and the emperor, after the emperor decided to flee alone and leave rest of the army; thanks to the soldier, the emperor discouraged of fleeing alone (Knolles, 1603, p. 41). Knolles seemed to reflect although emperor Manuel was at the point of losing himself, he was still somewhat liked

and honorable soldier, perhaps his leadership helped him avoid total destruction of his army, like in the manner of the Battle of Manzikert.

After the detailed mention of the Battle of Myriocephalon, Knolles mentions another battle that happened after Myriocephalon, and again he did not give any names.

Nevertheless, this battle was mentioned with its reasons, events and commanders. The reason for this battle was that Emperor Manuel did not obey the agreements of the peace, therefore the Sultan sent an invasion force under the command of Atabeg, into the Byzantine provinces in Western Anatolia. After this invasion force plundered the provinces, they carried back the heavy loot that compromised their speed, and after an ambush, Byzantine troops destroyed this invasion force (Knolles, 1603, p. 42). This battle seemed to be happened in Hyelion and Leimmokheir, yet as Knolles mentioned it was a small victory, though evened the odds for the Byzantine Empire (Ayönü, 2014, ps. 176, 177).

After Manuel Komnenus' death, his son became the emperor, yet disliked by the people. This helped Andronicus Comnenus' rise in becoming an emperor, and Knolles particularly described him, though as a villain and a usuper, who was seen as a hero by the people (Knolles, 1603, ps. 44, 45). Once Andronicus became the emperor, Knolles described his reign was a bloody one and he killed many as well as blinded many (Knolles, 1603, ps. 47, 48, 50). Interestingly, Knolles mentioned that after blinding the previous emperor (named Alexios, son of Manuel Comnenus) he allowed him to hunt (Knolles, 1603, ps. 46, 47).

In Knolles' work, Andronicus was one of the villains that had a very bad ending as after his dethronement; he was imprisoned, blinded, mutilated, tortured, humiliated and lynched; there Knolles seemed to have pity for the man he demonized (Knolles, 1603, ps. 53).

Knolles usually refers to the area of Jerusalem as Palestine, but once he used the term "Judea" at the page 55 (Knolles, 1603, p. 55).

Other mistake of Knolles was that he confused the master of the Hospitallers, named Gerbert as the grand master of the Templars (Knolles, 1603, p. 57).

Knolles mentions a battle between the Mongols and the Turks under the leadership of Iathatines (Knolles, 1603, p. 109). The name and the exact place of the battlefield even along with its date is missing, but the beginning and the end scenario of the very battle suggests that it was the Battle of Kösedag which happened in 1243. Knolles wrote that there are two foreign forces in the Turkish army; one is the Latins under the command of Boniface Mohne, and the Greeks under the leadership of Michael Palaeologus (Knolles, 1603, p. 109). However, Palaeologus had been in the service of the Turks way before Kösedag battle, to be precise his service was between 1256 and 1258. Still the battle as it was mentioned resulted in Turkish loss, after that the Turkish Kingdom became one of the tributary states of Mongolian Empire (Knolles, 1603, p. 109).

His last mistake was again confusion, which was the name of king Phillip of France, who came after his father Louis the IX (Knolles, 1603, p. 118). There Knolles confused him with Phillip the Fair, who was actually a grandson of Louis IX.

2. TRANSLATION

In this part, the translation will be taking the place.

In the original text, there are side notes on the margin, yet for technical reasons, these side notes (from now on will be mentioned as side note) were converted into footnotes.

Each side note begins with the name, and gives the message. Although sometimes sources were given in these side notes, it is quite rare to see a source in it. The overall usage of the sidenotes are to guide the reader about the event in the paragraph.

Names of places, cities and features were given their Turkish name if they are major places (the original name in the text is given next to the name inside the paranthesis), however less known places are mentioned of their modern names in the footnotes.

Historical errors are also mentioned in the footnotes along with some modern information relating to the events.

TÜRKLERİN GENEL TARİHİ; OSMANLI HANEDANLIĞINDAN ÖNCESİ VE HRİSTİYAN PRENSLERİN TÜRKLERE KARŞI YAPTIKLARI ÖNEMLİ BÜTÜN SEFERLER

İçinde birçok gizemi bulunduran, zamanımızın dehşeti büyük Türk İmparatorluğu'nun küçük, zayıf bir beylikten bir imparatorluğa dönüşmesi ve Dünyanın en görkemli krallıklarını nasıl fethettileri günümüz tarihçileri arasında bile bir tartışma konusudur. Bazıları Türklerin Truvalılardan geldiğini, mazeret olarak Truvalıların genel ismi "Teucri" kelimesi'nin zamanla bozulup (ancak bunun mümkün olup olmadığını bilmiyorum) "Turci" ve "Turks" kelimelerine dönüşmesini kanıt olarak göstermişlerdir. Ayrıca Türklerin de Küçük Asya'da yaşamalarını ve Truva'nın da bir zamanlar orada olmasından dolayı Türkleri Truvalılarla ilişkilendirmişlerdir.¹² Bu benim için yeterli bir görüş değildir ancak yine de yazarlar kendilerini tatmin etmek amacıyla Anadolu'yu başlangıç yeri olarak gösterirler. Ancak bazıları daha da ileriye giderek Türklerin tamamen Anadolu'dan çıktığına sanki başka yerde bu halka daha güzel atalar bulamamışlar gibi zorla, alternatif yokmuşçasına ve ciddiyetle kanaat getirirler. Diğer kaynaklar ise Türklerin ilk olarak İran'dan geldiğini söylemektedir. Ancak tam olarak hangi şehirden isimlerini aldıklarını bilmiyorum ve onların ilk zamanlarının Arabistan'da geçirdiklerine dair güçlü kanıt gereklidir. Türklerin Suriye'den geldiğini iddia eden birçok kaynak da bu halkın başlangıcını ve isminin menşeyini düzenlemeye çalışmıştır; ancak kaynaklar bu bilinmezliği göstermek dışında bir şey yapamamıştır. Aralarında Mornay'lı Philip, soylu ve eğitimli bir Fransız, Hristiyanlığın doğruluğu konusundaki değerli çalışmasında Türkleri Tatarlarla (Moğollar eski İngilizcede, hatta birçok Avrupa dilinde Tatarlar olarak adlandırılır) ilişkilendirmiş ve onların soyunun Yahudilerin on

¹ Yan not: Türklerin başlangıcı üzerinde çeşitli fikirler.

² Yan not: Truva Küçük Asya'daydı.

boyundan biri olduğunu yazmıştır. Onlar, Asur kralı Salmanazar tarafından, İsrail kralı Oseas'ın (Hosea) döneminde Med diyarına ve henüz insanların bulunmadığı kuzey topraklarına sürgün edilmişti.³ Dünyanın en kuzey taraflarında bulunan Tatar⁴ göçebelerinde Dan, Zabulon ve Nephthaly isimlerinin geçtiğinden beklenmedik bir şekilde Esdras (Kâtip Ezra) bahsetmiştir ve buraya bu halkların gelişleri tartışmalıdır ki “Tartar” ya da “Tatar” kelimeleri Süryanicede “kalıntı” veya “arkada bırakılan anlamına gelirken “Turke” kelimesi ise gözden düşen anlamına gelmektedir.⁵⁶ Bununla beraber İbranicede ise aynı kelime “terkedilmiş adam” manasına geldiğinden dolayı bu konuda fikir birliği oluşmaktadır. Onun dışında, Rusya, Sarmatya ve Litvanya gibi Kuzey ülkelerinde dünyanın hiçbir yerinde olmadığı kadar Yahudi bulunmaktadır ve Tartarlara da yakındır. Türk tarihinin meraklı araştırmacısı Leunclavius⁷ yaptığı Livonya ve Litvanya yolculuğundan sonra, ortaya attığı bir varsayımda Lettolar (büyük ihtimalle Livonya ya da Letonya da bir yer) ülkesindeki barbarların Yahudilerden geldiğini ve bu barbar halkın en az kendileri kadar barbar olan Curonlardan ve Estonlardan daha farklı bir dilde konuştuğunu belirtmiştir.⁸ Bu halkın ağzında daimi bir ağıt vardır, bu ağıtı kederli bir şekilde günlük olarak topraklarında tekrarlarlar: *İeru İeru, Masco, Lon*: bu sözlerin Kudüs ve Şam üzerine ağıtlar olduğu düşünülmektedir ve bu ağıt hariç buradaki halk bu kadar sene sonrasında geldikleri memleketle ilgili neredeyse her şeyi unutmuştur. Münster⁹ ise Livonya hakkındaki açıklamasında bu kaba insanlara tekrar ettikleri ve

³ Yan not kaynak: Krallar, bölüm 17.

⁴ Buradaki Tatar/Tartar kelimesi Moğollar için kullanılmıştır, anlam anlatımı dışındaki yerler dışında bundan sonra Tatarlar ile ayrıştırılmaları için Moğollar ismi kullanılacaktır.

⁵ Yan not kaynak: Ezra: bölüm 13.

⁶ Not: Ezra'da 13. Bölüm yok, ya da bu başka bir kitap.

⁷ Johannes Leunclavius: 1541-1594 yılları arasında yaşamış alman tarihçi ve oryantalist

⁸ Yan not kaynak: Leonclavius Pandect. Cap 22.

⁹ Sebastian Münster , (1488-1552) kozmografyacı, Cosmographia isimli Almanca yazılmış ilk atlası yazmış olmasıyla bilinir.

kederle nedensiz söyledikleri bu kelimelerin anlamlarını defalarca sormuş, cevap olarak ise kendilerinin bu sözleri kendilerine öğreten atalarından daha fazlasını bilmediklerini öğrenmiştir. Ancak, onların başlangıcı hakkındaki fikirleri bırakıp ki bunlar çeşitli, emin olunmayan ve nerden geldiklerine dair daha mümkün olasılıklar göz önüne alındığı zaman birçok tarihinin ortak bir düşüncesi vardır. Sadece Hristiyan dünyasına değil ama bütün dünyayı kötü bir şekilde değiştirmiş bu barbar kavmin ilk başlangıç yerinin soğuk ve çorak İskit toprakları olduğu düşünülür. Bu düşünce ayrıca büyük kozmografyacılar tarafından da önemli sebeplere dayatılarak desteklenir.¹⁰ Dünya'nın tanımlayıcısı Pomponius Mela büyük Tanais (Don Nehri)(Avrupayı Doğu Asya'dan ayıran) nehrinin yakınındaki halklar arasından Türkler hakkında şu kelimeleri kullanmıştır: *Geloni urbem ligneam habitans. Iuxta Thyrsagete Turceque vestas sylvas occupant alunturque venando. Tum continuis rupibus late aspera & deserta regio ad Arympheos usque permittitur.*¹¹ Çeviri: Geloniler ormanda bir şehirde yaşar. Ve onlara çok yakın Thyrsagetler (Tissagetler) ve Türkler geniş ormanlara sahiptir ve avcılık yaparlar. Sonrasında engebeli, çölleşmiş ve taşlarla dolu geniş topraklar Arympheianlara¹² kadar uzanmaktadır. Plinie'de (Gaius Plinius Secundus, 1. Yy. yazar filozof) Maeotis (Azak) bataklıkları civarındaki halklar hakkında Mela'nın söyledikleriyle aynı fikre sahiptir. Mela, bu konuda şunları söylemiştir: *Deinde Evazae, Cottae, Cicimeni, Messeniant, Costobocci, Choatrae, Zigae, Dandiri, Thussagetae, Turcae, usque ad solitudinessaltuosus, conusllibus asperas ultra quosArympheos qui ad Ripheos pertinent montes.* Çevirisi: onlardan sonra, Evazae, Cottae, Cicimeni, Messenyalılar, Costobocci,

¹⁰ Yan not: İskit ülkesi, Türklerin anayurdu.

¹¹ Yan not kaynak: Pompon, Mela.lib.i.cap.ult

¹² Arimaspi olarak da bilinir. Bu toprakların Ural dağları ya da Karpat dağları civarları olduğu düşünülmektedir, bu topraklar biraz daha efsanevidir, içinde griffin ve tepegözler bulunur. Bu topraklardan Proconessuslu Aristes bahseder.

Choatrae, Zigae, Dandari, Thussagetler ve Türkler'den sonra Arimpheianlar zorlu ve dağlık arazilerde, Riphea dağlarının sınırlarında yaşarlardı. Ptolomie (Batlamyus), açıkladığı "Sarmathia Asiatica" da Tuscileri zikretmiş, onların iyi eğitimlilerinin Türklerle aynı millettten olması gerektiğinden bahsetmiştir. Eskiye dönük ve saygın hangi eski tanık olursa olsun, Türklerin davranışlarının, geleneklerinin, silahlarının, binicilik stillerinin, savaş tarzlarının, dillerinin ve lehçelerinin İskitlerle uyuşmasından dolayı Türklerin başlangıcının İskitler olduğundan fazla şüpheleri yoktu. Bu iki halk birbirine çok benzemekle beraber diğer milletlere nazaran birbirlerine yakınlığı daha fazladır.¹³

Şimdi ise Türk tarihçiliğinde Türklerin (Dünyanın belası) soğuk anayurdu İskit topraklarını terk etmesi ve önceki topraklarına nazaran daha güzel ve ılıman Güney ülkelerine göç etmelerinin nedenleri ve bunun ne zamanlar gerçekleştiği merak edilmektedir.¹⁴ Blondus ve Platina, onların genel bir ihtiyaçtan dolayı öz memleketlerini 755 (Tanrımızın yılı, milattan sonra) yılında daha iyi bir gelecek için terk ettiklerinden bahsetmiş, Segenius ise bu iki tarihçiyle aynı düşüncede olmakta, özellikle de göçün nedeni konusunda, ancak nereye nerden ve ne zaman göç ettikleri konusunda aynı fikirde değildir. Onlar, (Segetius'un söylediği gibi) 844 yılında Kafkas dağlarındaki yerlerinden çıktılar. Diğer bir ihtimal ise onların Hazar Boğazından geldikleridir ki (Sabellicus'unda dediği gibi) Türklerde atalarının komşuları tarafından Hazar dağlarından çıkarıldığını kabul eder.¹⁵ Bazıları onların vatanlarını terk edişlerinin sebebinin başka bir kavim tarafından bölgeden sürülüşleri ya da zorunlu olmalarından ziyaden onların İran Sultanı tarafından savaşlarda kullanılmaları için çağırılmaları olarak görmektedir. Bu görüş daha

¹³ Yan not: İskitler ve Türkler arasındaki büyük yakınlık

¹⁴ Yan not: Ne zaman ve neden Türklerin anayurtları İskit topraklarından çıkıp Güney ülkelerine gidişi.

¹⁵ Yan not kaynak: 755-844 Sabellicus Ennead, 9. Lib. 1.

tavsiye edilmeden onların uzun zaman önce ilk kez Güney'e gelişinin sebebi olarak görülmektedir ve tarihte buna benzer süreçler de olacaktır. Ancak bu ihtiyaca sebep olan her ne ise, belki de düşmanın gücü, onları bu duruma itse de hiç şüphesiz burada büyük bir güç karıştı. Tanrının elinde bile ki dünya üzerindeki krallıkların efendisi, onları dünyayı cezalandırmakla görevlendirdi ve birçok kutsanmış kişiyi de onları başlangıçlarından yükselişlerine kadar kutsanmış görevlerini yapmaları için yaratmıştı. Onlar ufak başlangıçlarından yükselen ve kurulmaya başlayan kuvvetleri ve kudretlerine kadar ve yok oluşlarına kadar orada bulunmaları için yaratıldılar. Dolayısıyla bu halk karıştı, Hazar limanlarından, İberya'dan (Gürcistan) Büyük Ermenistan'a kuvvetle geçtiler, orada kök salmaları bugüne kadar geldi ve bu yüzden bölgenin adı Turcomania olarak değişti ki orada eski Türklerin gerçek torunları bulunmaktadır.¹⁶ Ait oldukları büyük yerlerde ve çeşitli beylerin önderliğinde tıpkı atalarına benzer bir şekilde hayvanları ve aileleriyle dolaşmışlardı, nereye gidecekleri konusunda bir fikrin olmaması ancak aralarındaki birlikten, kaybetmeden korkmamaları ve ciddi amaçları onları İskitlere benzetirdi.

¹⁶ Yan not: Ermenistan (şimdiki Turcomania) Türklerin İskit topraklarından çıkmasından sonraki anayurdudur.

Türklerin Tangrolipix (Tuğrul bey), Selçuklu Ailesinin Beyi, Tarafından İran'da Kurulan İlk Krallığı: ve Devamında Gelen Başarı

Bu önemsenmeyen göçebe halk, ancak bugünün dünya dehşeti olan, geldikleri yerden ve alışılmış göçebe hayatlarından sonra ilkin Ermenistan'a yerleşti ve o geniş ülkede uzun zaman boyunca yaşadı. Ancak yine de bugün bile göçebe alışkanlıklarından vazgeçemediler. Geldikleri ve yerleştikleri ülkeyi sadece savunmadılar ama ayrıca daha da uzun akınlar yaparak ve diğerlerine de zarar vererek büyüdüler ve düşmanlarına korku saldılar. Hatta bazıları daha da uzaklara giderek Asya'nın narin ve korkak halklarına kadar uzandılar ve onlara fazla ilerlemelerine izin vermediler. Onlar her ne kadar korkak ve narin olsalar ve savaş konusunda fazla hünere sahip olmasalar da onlar güçlü ve sağlam bir halktı.

Türklerin yükselen ünü ve şöhreti karşısında Sarazen İmparatorluğu¹⁷ hızlıca çöktü. Sarazenler,¹⁸ sahte peygamberleri Mahomet¹⁹ ve halifeleri sayesinde 200 yıl içinde sadece Asya ve Afrika'ya değil ama aynı zamanda Gades²⁰ ve Herkül sütunlarını²¹ geçerek İspanya'ya, Pyrenee dağlarını geçerek ve Fransa'nın kalbini de delerek Avrupa'ya yayılmışlardı. İtalya, Sicilya ve Rodos adası gibi birçok Akdeniz'deki Hıristiyan ülkelerine de sızramışlardı. Şimdi ise kendileri içinde bölünmüş, zafer kazanmış ordularını Hıristiyanlar üzerinden çekip kendi Müslüman kardeşlerinin ve krallıklarının yok edilmesi amacıyla birbirleriyle savaşıyorlardı. Halifeye bağlılığını

¹⁷ Burada bahsi geçen İmparatorluk Halifelerin yönettiği İslam devlettir.

¹⁸ Sarazen/Sarazin Ortaçağ'da Müslüman Araplara, Rum ve Latin kökenlilerin verdiği isimdir, bunun yanı sıra daha ilerde görüleceği gibi Agaren (Hacer oğlu) ismi de nadiren geçmektedir (Tomar, 2009, p. 116). Eserin özgünlüğünün bozulmaması için Araplardan ve Müslümanlardan Sarazen olarak bahsedilecektir.

¹⁹ İslam dini peygamberi Muhammed'in isminden, eserin özgünlüğünü bozmamak için Mahomet olarak bahsedilecektir.

²⁰ Burada bahsedilen yer Cadiz'dir.

²¹ Burada bahsedilen yer Ceberitarık'tır.

unutup kendi bağımsızlığını ilan eden Sarazen sultanları arasından İran Sultanı Mahomet, doğru yolda bir prens, onun (halifenin) üzerinden bağımsızlığını aldı (bu bağımsızlık ayrı bir güç kabul etmezdi). Bir yandan Hindistan çevresini sardı ve diğer bir taraftan ise can düşmanı Babil (Büyük ihtimalle Bağdat, çünkü Babil ve Bağdat karıştırılır) Halifesini Türk komşularının yardımıyla kuşattı. Türkler o zamana kadar Araxis'e kadar yani Mahomet'in imparatorluğunun sınırına kadar gelmişti, Türklerin bu yardımı kendilerinin (Mahomet tarafından) bir şekilde İran'a geçmesini temenni edilmesine sebep olmuştu. Türkler İran'a 3000 kişilik seçkin asker gönderdi ve bunların başında Selçuk ailesinin ya da boyunun beyi ve cesur komutanı Mikail oğlu *Togra Mucalet* (Tuğrul bey) bulunmaktaydı.²² Yunanlılar (Rumlar) Tuğrul bey'e "Tangrolipix" ismini vermiş ve bazıları da onun geldiği büyük ailenin ismini (sanıyorsam) Selduck ya da Sadock olarak geçmiştir (ya da bozmuştur).²³²⁴ Tangrolipix'in yardımıyla (bundan böyle onun için bu en çok kullanılan isimle bahsedilecektir) İran sultanı Mahomet Babil (Bağdat) halifesi *Pisasiris*'i yendi. Savaşta Araplar Türk okçuları karşısında duramadı. Dolayısıyla bu savaş Mahomet için iyi geçti ve Türkler evlerine dönmelerini Sultan'dan talep ettiler. Sultan ise bu askerlerin memleketlerine gidiş yolunun Araxis nehri üzerinden geçen bir köprünün iki yakasına İranlılar tarafından tutulmuş iki kaleden geçtiğini bildiğinden dolayı bu askerlerin memleketlerine gidişlerini engelledi. Gerçek şuydu ki Sultan bu askerleri Hintlilere yapacağı bir seferde kullanmak istiyordu ve bundan dolayı askerlerin memleketlerine dönüşlerini yasakladı; hatta memleketlerine dönme konusunu

²² Mikail, Selçuk Bey'in dört oğlundan biridir; diğerleri Musa, İsrail (Arslan) Yabgu ve Ynal'dır (Kafesoğlu, 2010, p. 118).

²³ Yan not: Togra, diğer bir ismiyle Tangrolipix İran sultanına yardıma gönderilmiştir.

²⁴ Selçuklu Devletinin kurucularından biri olan Tuğrul Bey, Batı'da Tangrolipix olarak bilinirdi (Newton, 2012, p. 221)

konuşmaları halinde bile onları sertçe cezalandıracağını söyledi.²⁵ Dolayısıyla Türkler, durumları konusunda endişeli ve daha büyük bir beladan kaçınmak için kendilerini Caravonitis Çölü'nün içine çektiler.²⁶ Sayıca az olmaları ve açık alanda sayıları milyonları bulan Sarazenler ile karşılaşmamak için çölün yanına çöl ormanlarından yapılmış yollardan diğer yakın ülkelerde sürekli bulundular. Bu arada Mahomet onların üzerine 20.000 kişilik bir ordu göndermiş ve bu ordunun başına da en güvendiği 10 komutanını koymuştu. Onlar (Türkler) ise çöl içinde su ve diğer ihtiyaçlarını çölde karşılayamayacak olmalarından dolayı çölün yanında bir ormanda kamp kurmuş ve kendi içlerinde ne yapılacağı konusu düşünülmüştü.²⁷ Ancak Türklerle beraber olan Tangrolipix saklandığı dağlardan ve ormanda düşmanlarının geçeceği yerleri ve onların kalacağı yerleri iyi düşünerek, Sarazenlere ve İranlılara gece baskınlarıyla taciz etmeyi uygun gördü; zaten onlarla açık alanda savaşamazdı. Türkler verdikleri karardan sonra çöle doğru 2 gün süren uzun bir yürüyüşe geçtiler, 3. günün gecesinde ise gafil yakaladıkları düşmanlarının karşısına çıktılar. Onun (Tangrolipix) beklenmedik bir şekilde çıkışı düşmana öyle bir korku saldı ki düşman kendi yoldaşlarını düşünmeden ve kendi canının derdinde cepheden kaçtı. Bu zafer Tangrolipix için o hayırlı olmuştu ve savaştan sonra zırhlarla, atlarla ve savaşlar için gereken her şeye sahip olmuştu. O artık ormanlarda ve ağaçlıklarda gezen bir hırsız ya da haydut başı değil ama artık onun yerine kendisini açık alanda gösterebilen bir önder olmuştu. Ayrıca ona artık ordusuna katılması ve ganimet

²⁵ Tuğrul ve Çağrı Beyler takipçileriyle beraber Harezmi'ye şehrin yöneticisiyle ittifak kurmak için gelmişler, ancak bir olaydan sonra Harezmi'den çekilerek Gazne Sultanı Mesud'un idaresinde bulunan Horasan'a gelmişlerdi. Orada Sultan Mesud'a mektup göndererek onun hizmetine girmeyi istemişler, ancak Mesud bunu reddetmekle beraber onların üzerine Horasan'a ordu göndermişti (Sümer, 2012, p. 344). Knolles, Çağrı Bey'den bahsetmemiştir.

²⁶ Sultan Mesud, Serahs isimli bir yerde (burası bir çöldü) Tuğrul ve Çağrı Beyleri yenmiş ama bu zafer onları durdurmamıştı (Sümer, 2012, p. 344).

²⁷ Serahs Savaşından önce yapılan bu toplantıda Çağrı Bey, Tuğrul Bey dahil bütün komutanları Horasan'da direnip savaşmaları konusunda ikna etmişti (Sümer, 2012, p. 344).

almak için kendisine günlük olarak gelen eşkıyalar, avareler ve cezadan kaçan çaresiz suçlularda vardı.²⁸ Onun ordusu kısa zamanda 50.000 kişiye vardı ve gittikçe güçlenen bir kuvvet haline geldi ancak cesaretlerinden başka hiçbir şeye de güvenleri olmadı. Tangrolipix'in gücü artıyordu ve Mahomet, ordusunun başarısızlığından dolayı öfkelenip önceki seferi yöneten 10 komutanının kulaklarını kestirmiş, ordusundaki savaştan kaçan askerlerini onlara kadın kıyafeti giydirip, küçük düşürüp korkak statüsü vermekle tehdit etmişti. Sonrasında ise Türklerin isyanını bastırmak için büyük bir ordu topladı.²⁹ Her şey hazır bir durumda ve Mahomet ileriye yürümüş, ama savaş başlamadan önce kendilerini küçük düşürmekle suçladığı askerleri onu aniden savaş meydanında terk etmiş ve Tangrolipix'in tarafına geçmişti. Bununla cesaretlenen Tangrolipix, artık Sultanı savaşa davet ederek onunla İsfahan'da (İran'dan bir şehir) korkunç bir savaşa tutuldu. İki tarafta da dehşet kıyımlar meydana geldi ve Mahomet bilge olmayan bir davranışla atıyla ön cepheye gidip askerlerine tek başına cesaret vermeye çalışırken atıyla beraber düşüp boynunu kırmıştı.³⁰ Bu talihsiz durum savaşın sonlanmasına ve Tangrolipix'in İran ve onun bünyesinde bulunanların Sultanı ilan edilmesiyle sonuçlandı.³¹

Bu Türklerin kurduğu ilk krallık, milattan sonra 1030 yılında, yani Türklerin anayurtları İskit topraklarını terk edişlerinden 214 yıl sonra Tangrolipix'in güzel mirasıyla başladı.³² O dönemlerde (Türklerin kayıtlarına göre) Konstantinus Monomachus tahttaydı, ya da tahttaki Romanus Argius'un varisiydi.³³ Tangrolipix, pek az kişiye verilen bu şans ile

²⁸ Bunlar aslında suçlular ya da serserilerden çok Türkistan'dan kalabalık bir şekilde gelen Oğuzlardı (Sevim, 1993, ps. 456, 457)

²⁹ Yan not: İran Sultanı Mahomet, Tangrolipix'e karşı gönderdiği orduyla beraber savaşa gitti.

³⁰ Sultan Mahomet (Mesut) ölmemiş, kaçmıştı (Sevim, 1993, p. 457).

³¹ Yan not: Askerlerin rızasıyla Tangrolipix İran Sultanı yapıldı.

³² Knolles'in verdiği tarihin aksine yapılan bu savaş (Dandanakan Savaşı) 1040'ta olmuştur (Sevim, 1993, p. 457).

³³ Yan not: 1030 Tangrolipix, Türklerin ilk Sultanı

basit bir komutandan bir anda İran Kralı olmuş, Araxis nehri üstündeki garnizonu kaldırmış ve Türklerin, yani soydaşlarının, istedikleri gibi geçme iznini vermişti. Zamanla Türkler Tangrolipix'in yardımıyla İran'a geçmiş, burada büyük rütbelere getirilmişti.³⁴ Bölgenin yerli İran ve Sarazen halkı ise ikinci sınıf vatandaşa dönmüş ve ayaklar altına alınmıştır.³⁵ Bu krallıkla beraber, Türkler ayrıca batıl İslam inancını da aldılar.³⁶ Bundan öncesinde de sünnet gibi gelenekleri uyguladıklarından bu inanca karşı da fazla nefretleri yoktu. Ancak kimin en çok kaybettiği bir sorudur; İranlılar ve Sarazenler büyük krallıklarını, Türkler ise bu büyük kibri (İslam) benimseyerek kaybettiler.³⁷

Türkleriyle (soydaşlarıyla) beraber Tangrolipix İran Krallığı'na sahip oldu ve kendisine ait olan topraklarla yetinmeyip diğer komşu prenslerle savaştı, özellikle de Babil halifesi Pisasris'le defalarca savaştı. Bu savaşların sonunda onu öldürdü ve onun topraklarını kendi krallığına kattı. Ondan sonra o Kutlu Musa'yı,³⁸ kendi kuzenini, Araplara karşı savaşması için bir orduyla beraber gönderdi. Ancak Kutlu Musa Araplara yenildi ve kaçtı. Medya üzerinden gelirken Rum komutanı Stephan'dan ülkesinin üzerinden geçme izni almak istedi, ancak Stefan bunu reddettiği gibi güçlü bir orduyla Kutlu Musa'yı durdurmaya çalıştı ancak Türklerin savaşa katılmasıyla Stefan yenildi ve esir alındı.

Kutlu Musa Tangrolipix'e ulaştıktan sonra ona zaferlerini anlatmış ve ayrıca Medya'nın

³⁴ Mehmet Altay Köymen, Dandanakan Savaşı sonrasında dışarıdan getirilip Gulam (Memluk) olarak yetiştirilen Türklerin birincil önemde ancak daha sonra gelen göçebe Oğuz Türkmenlerinin ise ikinci önemde olduklarını söylemektedir (Köymen, 1976, p. 17).

³⁵ Knolles'un bu aktarımına karşın Tuğrul Bey, Türk olmayan yerli unsura Türklerin ilk Siyasetnamelerinden biri olan Kutadgu Bilig'de tavsiye edildiği gibi davranılmıştır; yerel halkın refahı ve saadeti için herşey yapılmaya çalışılmıştır. Dahası Selçuklular, yerel unsur olan İran halkıyla bütünleşmiş, böylece tamamen bir Türk-İslam devleti olmuşlardı (Köymen, 1976, p. 20).

³⁶ Tuğrul Bey, görünüşe göre Dandanakan Savaşından çok daha öncesinde Müslümandı (Köymen, 1976, p. 12).

³⁷ Yan not: Türklerin ilk İslam batılımlı kabul edişleri

³⁸ Burada bahsedilen kişi Musa Yabgu'dur. Knolles'in dediğinin aksine Musa Yabgu Tuğrul Bey'in kuzeni değil ama amcasıydı (Özgüdenli, 2016, p. 324).

zengin ve ele geçirmesi kolay bir ülke olduğundan bahsederek ordusunu oraya yöneltmesi konusunda ikna etti.³⁹ Ama Arapların onu yenmesinden çok öfkelenen Tangrolipix, ona kulak vermedi ve Araplar üzerine kendisinin yönettiği bir sefer düzenlemek için yeni bir ordu tertipledi. Bu arada Kutlu Musa Sultandan korkmasından dolayı destekçileri ve sevdikleriyle Chorasnia (Harezm) bölgesindeki (Eski bir Akameni Satraplığı) güçlü Pasar şehrine yerleşti. Görünüşe göre sultan bu duruma fazla aldırış etmeden Araplara karşı seferine devam etti, ancak o da Araplar karşısında yenilmiş ve kötü bir duruma düşmüştü.⁴⁰ Sonrasında, Sultan ve ordusu Kutlu Musa'yı kuşattı, ancak bölgenin iyi korunması ve halkının cesareti Kutlu Musa'yı kendisini iyi bir şekilde savunmasını sağlamıştı. Bu esnada Tangrolipix, Kutlu Musa'nın kendisine Medya'nın fethinin kolay olduğunu (Kutlu Musa bu ülkenin "kadınlar" tarafından korunduğunu belirtmişti) söylemesini de düşünerek oraya bir ordu gönderip bu ordunun başına da yeğeni sağır Asan'ı (Hasan) koydu. Ancak İmparatorun bölgedeki komutanı tarafından ordusu kıyıma uğratılır. Cesaretini yitirmekten çok öfkelenen Tangrolipix, bu sefer 100.000 kişilik bir orduyu *Habramie Alim'in*⁴¹ emrine verdi ve onu bölgeye gönderdi. İmparatorun bölgedeki komutanı bu sayıda bir birlikle savaşmak yerine İmparator'dan ve İberya'dan (Gürcistan) gelecek yardımı beklemeyi tercih etti. İmparatorun komutanının beklediği yer iyi bir şekilde surlarla çevriliydi, ve Alim (Yinal) İmparatorun komutanını açık araziye çekme umuduyla bölgeye akınlar yaptı, zengin tüccarların bulunduğu ve açık bir yer olan Arzen (Erzurum) şehrini kuşattı. İlginç bir şekilde surları olmamasına rağmen Arzen, 6 günlük kayda değer bir direniş gösterdi, ancak Türkler şehri ele geçiremeyeceklerini görünce şehri kundakladılar. Canlarını kurtarmak için kaçan şehir

³⁹ Yan not: Kutlu Musa, Araplarla savaşması için Tangrolipix tarafından gönderildi.

⁴⁰ Yan not: Kutlu Musa Tangrolipix'e karşı geliyor

⁴¹ Burada bahsedilen kişi İbrahim Yinal'dır

ahalisi büyük servetlerini ve sayısız mallarını düşmanın yağmasına terk etmek zorunda kaldı. Bu zamana kadar Liparites, İberyâ'nın (Gürcistan) valisi, Medya üzerine İmparatorun komutanına yardım etmek amacıyla büyük bir güçle geldi. Bunun haberini alan Alim (Yinal) oyalanmadan düşmanlarına yöneldi, ve onlarla akşamüstü karşılaştı ve onlarla acımasızca savaştı. Türklerin sürpriz gece saldırılarına rağmen zafer Hristiyanların oldu.⁴² Ancak, Liparites cesurca savaşırken savaşın başka bir kanadında esir düşmüş ve İmparator onun serbest kalması için Sultan'a yüksek bir fidye ödemişti. Sonrasında Liparites, Türklere karşı bir daha savaşmaması dileğiyle özgürlüğünü elde etmişti. Liparites ile beraber, Sultan Müslümanlar arasında saygın yere sahip olan Seriph'i Konstantinopolis'e⁴³ elçisi olarak gönderdi ve bu elçi böbürlenerek İmparator'dan Sultan'a daimi barış için haraç ödemesini talep etti.⁴⁴ Bu uzlaşılamayacak talep İmparator tarafından sadece alaycı bir şekilde ret edilmedi, ayrıca Seriph aşağılayıcı bir şekilde İmparatorun huzurundan kovuldu. Sultan ise yeğenini ve ordusunu kaybetmesine rağmen cesaretini kırmadan Rum (Roma olarak geçmektedir)⁴⁵ eyaletlerini işgal etti. Onun Coime'e kadar zarar vermeden vardığı süre içinde, taşra halkı kendilerini ve erzaklarını kalelerine saklayabilecek zamanları oldu ki bu yerlerde bolluk vardı. Konstantinopolis İmparatorunun kendisine karşı büyük bir ordu tertiplelediğini ve Kayseri'ye doğru yürüdüğünü öğrenen sultan, arkasında bu kadar düşmanın olduğunu da dikkate alarak

⁴² Bu savaş Hasankale/Kapetrou (Pasinler) savaşı olarak bilinir. Knolles burada her ne kadar bir Bizans zaferinden bahsetse de savaşın sonucu Bizans İmparatorluğunun aleyhine gelişmişti (Piyadeoğlu, 2013, p. 131)

⁴³ Burada İstanbul şehrinin isminin Konstantinopolis olarak değiştirilmemesi için iki gerekçe vardır; birincisi Konstantinopolis şehrin Latince literatürde geçen ismidir, ikincisi ise Knolles Bizans İmparatorluğundan çoğunlukla Konstantinopolis İmparatorluğu olarak bahsetmektedir.

⁴⁴ Yan not: Türklerin elçisiyle İmparator tarafından alay edildi.

⁴⁵ Bugün Bizans olarak adlandırılan devletin ahalisi kendisini Romalı olarak görür ve Yunanlı olsalar da kendilerine Romalı derlerdi. Ancak Türkçede bu halkı ve yaşadıkları bölgeyi daha kesin bir şekilde ifade edecek bir kelime varsa o da "Rum" kelimesidir. Knolles, çoğunlukla da bu halk için "Graecians" ismini de kullanmıştır.

daha da ilerlememeye ve Medya'ya dönmeye karar verdi. Burada ise taşra halkının kalelerine saklandığını gördükten sonra Sultan, bir ovanın ortasında ama üç sıra surları ve derin hendeklerle korunan Malazgirt'i kuşattı.⁴⁶ Bu şehir 30 gün boyunca Sultan tarafından şiddetle durmadan kuşatıldı, ama kuşatma Basilius'un⁴⁷ valisi ve oradaki Hıristiyanların savunmasıyla boşa çıktı. 30 gün sonunda Sultan kuşatmadan yıpranmış ve neredeyse kuşatmayı kaldırmaya niyetliyken, onun büyük komutanlarından biri olan Alcan sultanı bir gün daha bölgede kalmaya ikna etti: kazanmak için bir şeyler yapılabilirdi. Böylece sultan onunla (Alcan) aynı fikirde oldu ve ona bütün kuşatma birliğini emrine verdi. Alcan, ertesi gün orduyu ikiye ayırdı; birinci kısım bir tepe üzerinden düşmanı zayıflatacak atışlar yaptı, ikinci kısım ise tepenin aşağısından kuşatma için donanmış ve kaleye yapılacak saldırı için surlara yaklaşmıştı. Bu arada sultan diğer ileri gelen Türklerle beraber yüksek bir yerden olup biteni izlemekteydi. Ancak bu cesur ve atılgan komutan Alcan hedefine doğru ilerlerken kendisi ve onu izleyen kalabalık takipçileriyle beraber öldürüldü. Onun cesedi zırhının güzelliğinden anlaşıldı, kaleden çıkan iki genç tarafından saçından tutularak şehre getirildi ve orada başı kesilerek surlardan Türklere doğru atıldı. Bunu gören Sultan şehrin alınmasına dair bütün umutlarını yitirdi, yurdunda daha mühim işlerin olmasını bahane ederek ordusuyla beraber kuşatmayı kaldırdı ve gelecek bahara daha büyük bir orduyla gelip kötü şeyler yapacağını şehre bildirip onları tehdit etti. Ancak bunu daha yapamadan Sultan ile İbrahim Yınal'ın arası açıldı ve Sultan onu önünden çıkarmak için her türlü mücadele etti. Durumunun farkında olan Yınal, yeğeni Kutlu Musa'nın yanına kaçtı, ordularını birleştirdiler ve Sultan'a savaş ilan ettiler. Sultan bunun üzerine Pasar yakınlarına geldi

⁴⁶ Yan not: Tangrolipix, İmparatorun topraklarını işgal ediyor.

⁴⁷ Basilius Rum İmparatorluğunda İmparator'a verilen isim

ve açık alanda savaş yaptı. Bu savaşta Yinal esir alındı ve kardeşinin verdiği emirle öldürüldü.⁴⁸ Kutlu Musa bu esnada kuzeni Melek ve 6.000 Türk ile Ermenistan'a kaçtı ve İmparator Konstantin Monomachus'tan kendilerini korumalarını istedi. Sultan ise bunların peşine düşmüştü ve dolayısıyla Kutlu Musa ve yanındakiler güvenlikleri için Arabistan'a kaçmaya razı oldular.⁴⁹ Sonrasında, Sultan, İberya'ya dönmüş, orada büyük yağmalar ve yıkım yapmıştı. Sultan'ın karşısına imparator, cesur bir komutan olan Michael Acoluthus'u gönderdi. Bunu duyan Sultan, büyük olasılıkla kendisini büyük bir savaşın içinde bulacağını düşündü (ayrıca eğer onu yani imparatorun hizmetkârını yenmesinin ona bir şeref kazandırmayacağını ancak onun kendisini yenmesi halinde büyük bir felaket ile karşı karşıya kalacağını da hesaba katarak) ve ordusunu Toroslar'a çekti. Samuch komutasında 3000 Türk'ü imparatorun topraklarının sınırlarında bıraktı. Bu strateji kendisi ve diğer Türk beyleri tarafından kolaylıkla uygulandı. Bu esnada İmparator Monomachus, imparatorluğun hazinesini savurganca harcamış ve hasılatını yükseltmek için imparatorluğun sınır bölgelerindekileri vergilendirmişti; bu vergi bazı yerlerde ise gasptan farklı da değildi. Bu vergi imparatorluğun geçişlerini korumak ve imparatorluğu düşmanlarına karşı müdafaa etmek için alınmıştı, ancak onun yerine bölgeleri savunan garnizonları yozlaştırmış ve imparatorluğun barbarlar tarafından kuşatılmış bölgelerine geçişini daha da kolaylaştırmıştı. Ayrıca imparator, özellikle de Konstantinus Ducas'ın danışmanlığıyla, savaş karşıtı bir görüşü destekledi ve onun yerine hazineyi istifledi; dolayısıyla bu hizmetteki devlet görevlilerini ihmal etti ve kısa bir süre içinde bu durum imparator içinde ciddi zayıflığa sebep oldu. Daha sonra ise bu

⁴⁸ Bahsedilen bu savaş Rey civarlarında olmuş (23 Temmuz 1059) ve bu savaşta Yinal kaçmaya teşebbüs etmiş ancak atının yorgun düşmesiyle yakalanıp Tuğrul Bey'in emriyle boğularak öldürülmüştür (Piyadeoğlu, 2013, p. 137).

⁴⁹ Yan not: Kutlu Musa Arabistan'a kaçar.

durum Konstantinopolis İmparatorluğunun batmasına sebep oldu.⁵⁰ Bu esnada Konstantinopolis İmparatorluğu'nun yönetimi Konstantinus Ducas'ın ölümüyle karısı Eudocia'ya ve 3 oğluna geçti; Michael, Andronicus ve Konstantinus. Bunların tecrübesiz ve genç olduğu senelerde barbar halklar bunlara karşı aşağılayıcı davranışlarda bulundular ve Mezopotamya, Kilikya, Kapadokya ve Güney Suriye (Coelesyria olarak geçmektedir) gibi eyaletleri yağmaladılar. Bu rapor imparatoriçeyi imparatorluk adına endişelendirmişti. Bundan dolayı imparatoriçe, her ne kadar kendisinin seveni fazla olmasa da, imparatorluğun bekası adına imparatorluk için değerli bir adamla evlenmeye karar verdi. Senato bunun için imparatoriçeyi ve çocuklarını tahttan uzaklaştırmalarının imparatorluk ve imparatoriçenin çocukları için en iyisi olduğuna kanaat getirdi. İmparatoriçe sivrilmiş ve cesur bir adamla evlenecek, o adam imparator olacak ve devletin ağır yükünü omuzlarına alacaktı.⁵¹ Kendisinin amacının doğrulanması için (ve tek çare olarak) Eudocia, ölmüş kocası son imparator Konstantinus üzerine bir daha evlenmeyeceğine dair yemin etti ve bu yemin senato tarafından kayda geçirildi, bu yeminden ayrıca çocukları da sorumlu tutuldu ve bu yeminin orijinali Patrik'e saklaması için gönderildi. Bu yemin kendisini yeni, değerli bir eş bulmak endişesinden daha da korkutmuştu. O zamanlarda tutuklu bulunan Romanus Diogenes meşhur ve onurlu bir aileden gelmişti. Onun babası Romanus Argirus'un yeğeniyle evlenmiş, ama bu evliliğin tahta çıkmak amacıyla olduğuna dair sorgulanmış ve işkence altında konuşup yoldaşlarını ele vermemek için intihar etmişti. Diogenes, son imparator Konstantinus'un hizmetinde

⁵⁰ Yan not: Vicdan ve iyi davranış ödüllendirmenin olmaması ve Konstantinopolis İmparatorluğunun çürümesi.

⁵¹ Yan not: Yeminini bozan Eudocia, evlenmeye karar verir.

İskitlere⁵² karşı yaptığı savaşlarda (o zamanlar İskitler imparatorluğu tehdit etmişti) zafer kazanmış ve yüksek rütbelere getirilmişti. Sicili de iyi olan Diogenes bir haylice onurlandırılmıştı ve bunu da imparatorun yardımıyla değil kendi kazandığı zaferlerle yapmıştır. O, şu anda imparatorun ölümünden ve babasının hastalığından sonra hırsla kabarmış, gizli bir şekilde tahta çıkmanın yolunu arıyordu. Bunu bilen imparatoriçe, onun yakalanmasını sağlamış ve onu bağlı bir vaziyette Konstantinopolis'e ihanet suçundan hüküm giymesi ve idamı için getirmişti. Kısa bir sürede Diogenes, bir kez daha adalet önüne ağır ceza alması için oturtulmuştu. Mahkemede bu üzgün kaderi umutsuz bir şekilde beklerken, kendisini izleyen seyircileri acıklı bir merhamet yerinden kaldırdı; bu eşi benzersiz güçlü, yakışıklı ve birçok kaliteye sahip adam imparatoriçenin aradığı özelliklere sahipti. İmparatoriçe, söylemesi zor bir şekilde bir hisse kapılmış ve ona karşı bir sempati geliştirmiş, onun üzerindeki ithamları kaldırarak onu bağışlamıştı. Onu serbest bıraktıktan hemen sonra, onu Kapadokya'ya, memleketine (doğduğu yer) gönderdi ve onu ordularının başkumandanı, yani generali yaptı.⁵³ Eğer Patrik'e verdiği yazılı yemini, bir daha evlenmeyeceğine dair, onun elinden alsaydı, bütün güveniyle onunla evlenir ve onu imparator yapardı, ama bu yazılı yemin duruyordu. Diogenes yapacağı işler yönünde Eudocia'nın güvendiği kâhyalardan birinden emir alıyordu ve aynı kâhyayı Patrik'e karşı bir komplo düzenlemek için kullanmıştı. Bu kâhya hanımının emirleriyle Patrik Ioannes Xiliphilinus'u, onurlu ve düzgün bir kişi olan Patrik'i ziyaret etmiş ve ona bir sır vermişti. Bu sır imparatoriçenin Barda isimli bir genci (bu kişi Patriğin'in yeğenydi) beğenmiş olması ve onu sarayda terfi ettirip sayesinde Diogenes'i de imparator yapabileceğiydi. Ayrıca bu terfi için bir daha evlenmeyeceğine dair aceleyle

⁵² Burada İskit ismi antik İskitlerden ziyade Bozkırdan gelen milletler için kullanılmıştır. Daha ilerlerde de bu kavramın Oğuzları ve Kumanlar için de kullanılacağı görülecektir.

⁵³ Yan not: Romanus Diogenes bir mahkûm iken imparatoriçe on başkumandan yaptı.

ve dikkatsizce edilen yeminin Patriğin elinden alınması gerekliydi. Patrik, fani dünyanın yeminlerinin tutucusuydu, yine de yeğenin terfisine sevinmiş ve kâhyaya İmparatoriçe ne isterse onu yapacağını söylemişti; verdiği söze göre de davranmıştı. Sonrasında, senatörleri ikna etme amacıyla sırayla onlara da İmparatorluğun bekasının tehlikede olduğunu, dış düşmanların istila tehdidinin olduğunu ve bununla da zayıf bir kadın eliyle ve genç çocukların otoritesiyle mücadele edilmemesi, bunun cesur ve güçlü bir adam ile yapılması gerektiğini bildirdi. O, bundan sonra o kocanın (Konstantinus) ölümünden henüz önce hızlıca edilen yemine dair hatalar aramaya başladı ancak bunu İmparatorluğun geleceğinden çok eski İmparatorun anısına karşı kıskançlığını tatmin etmek adına yaptı. Nihayetinde, senatörleri bu yemini bozmaya ve İmparatoriçeyi bu yeminden azat etmeye ikna etmeyi başardı. Bu güzel, güçlü adam İmparatoriçe için iyi bir eş olacak ve imparatorluğun ağır yükünü de zayıf bir hanımefendi ve üç çocuğu değil ama o çekecekti. Senatonun büyük bir kısmı Patrik tarafından ikna edilirken diğer bir kısım İmparatoriçenin vaatleri ve peşkeşleriyle ikna edilir. Ardından, Patrik üzerinde yeminin yazılı olduğu kâğıdı Eudocia'ya takdim eder ve onu ettiği bu yeminden azat eder. Bunun üzerine İmparatoriçe bazı gizli arkadaşlarının yardımıyla hemen Diogenes ile evlenir ve onu imparator yapar. Eudocia bir kadının gerektirdiği gibi kendisine koca buldu (bu kocayı en düşük yerden en üst rütbeye çıkardı), arkasından her şey istenilen ve esnek bir şekilde gelişti. İlk başlarda Diogenes kendini bu yeni hayata zorlamıştı, ama daha sonra (gururlu ve mağrur bir kişi olarak) sürekli gözler önünde olmaktan yoruldu ve yavaş bir şekilde bu durum onun üzerine geliyordu.⁵⁴ Bu yüzden İmparatorluğun Doğu eyaletlerinin bazı kısımları kaybedilmiş, diğer kalanlarda ise büyük tehlike altındaydı. Bu sorunların giderilmesi kendisinin onuru ve kendisini İmparatoriçenin bir uşağı gibi değil

⁵⁴ Yan not: Eudocia Romanus Diogenes ile evlendi ve onu İmparator yaptı.

ama kendisini bir İmparator olarak göstermesi için önemliydi. Dolayısıyla Diogenes sarayı terk etmiş, Asya'ya geçmiş, her türlü ihtiyacın olduğu ve onursuzca, tembelce eski İmparator tarafından ihmal edilmiş küçük ordunun başına geçmişti. Aynı zamanda Türk Sultanı büyük bir orduyla İmparatorluğun eyaletlerini istila etti, ancak bu büyük kişinin (Diogenes) geldiğini duyunca ve bu cesur adamın ne tür bir güçle geleceğinden emin olmadığından dolayı ordusunu böldü; bir kısmını Kuzey Asya'ya bir kısmını da Güney Asya'ya gönderdi. Kuzeye giden ordu önlerine gelen her şeyi talan etti ve Neo-Caesaria'yı (bugünkü adıyla Niksar) yağmaladı; sonrasında ise büyük bir ganimetle bölgeden çekildiler.⁵⁵ Ancak, İmparator, durum için bir şeyler yapılabileceğini fark edince bu yağma için hiç üzülmedi ve en iyi ve en hazır askerlerinden bölükler oluşturarak onları Türkler ve evlerinin aralarına koymak için eyaletlere gönderdi. Bunlar, başarıyla Türklerin arkalarına sızmış onları şaşırtmış, onlara taarruz edip korkutmuştu. Türkler, can korkusuyla alelacele bütün ikmal kağnılarını ve hatta Neo-Cesarea'dan ve çevresinden aldıkları ganimetlerini ve kölelerini bile bırakıp kaçmıştı. Ancak yine de Türk akıncılara karşı büyük bir imha yapılamamıştı ve Hristiyanlar uzun yoldan geldiklerinden dolayı yorulmuşlar ve onların peşinden gidememişlerdi.⁵⁶ Neo-Caesaria'dan sonra Diogenes, Suriye'ye doğru yol aldı. Ordusunun bir kısmını Melitena'ya (Malatya) gönderdi ve kendisi de esirler ve ganimet olarak alınan sığırlarla Halep'e (Aleppo olarak geçmektedir) dönmüştü. Bu zamanda ayrıca Hierapolis (Menbic, Suriye)⁵⁷ şehri de kendisine teslim olmuş ve oraya sağlam bir kale yaptırmıştı. Diogenes oradayken ordusunun diğer bir bölümünün Türkler tarafından yenilgiye uğratıldığı haberini alır. Diogenes, bunun haberini aldıktan sonra aceleyle ordusuyla Türklerin

⁵⁵ Yan not: İmparatorluğun eyaletleri Türkler tarafından yağma edildi.

⁵⁶ Yan not: Türkler imparator Diogenes tarafından çekilmeye zorlandı.

⁵⁷ Menbic, adının Hierapolis olmasından dolayı Pamukkale ile karıştırılmamalıdır.

üstüne yürür. Ancak ordusunun sayıca az olmasından ötürü kamp kurduğu alanda düşmanları tarafından çevresi sarıldı ve onun kaçmasının imkânsız olduğu düşünülmüştü. Bu esnada Halep valisi kendisine karşı haince başkaldırdı ve ordularını düşman ordularıyla birleştirdi. Bu durum İmparator'un kaçışının önüne bir darbe daha koydu. Türkler çok büyük bir zafer hayal ediyorlardı ve gelecek büyük ganimeti nasıl paylaşacaklarını düşünüyorlardı. Ancak imparator bu ihanete rağmen askerleriyle beraber cesurca hendeklerden çıktı ve düşmanın hiç beklemediği bir zamanda kararlıca taarruz etti ve onların dağılmasını ve onlara karşı sağlam bir zafer kazandı. Bu zaferin arkasından İskenderun'a ve Kilikya'ya geldi ve neredeyse bütün askerler, kış geldiğinden dolayı bu bölgelere yerleştirildiler. Diogenes ise Konstantinopolis'e döndü. Sonraki baharda Türkler, tıpkı her zamanki gibi, imparatorluğun sınır eyaletlerine akınlar düzenlemişler, Neo-Caesaria'ya büyük zarar vermişlerdi. Bu sefer imparator, sıkı bir orduyla Türk akınlarını bastırmış ve Fırat nehrine doğru yola çıkmıştı. Fırat'ta ordularının bir kısmını Philaretus'a (Philaretos Brachamios) bölgeyi savunması amacıyla bırakmıştı, kendisi ise Kuzey'e, Kapadokya'ya çekilmişti. Ancak kendisi çekildikten sonra Türkler Philaretus'a saldırmışlar ve o garnizonuyla beraber Kapadokya'ya kaçmıştı. Türkler, onun kaçışından sonra Kapadokya'ya giden ve çevredeki eyaletlerden toplanan ganimeti aldılar ve gittikleri yerlerde bu ganimeti harcamışlardı. Sonrasında ise Türkler Kilikya'ya girmiş, zengin ve nüfuslu bir şehir olan Konya'yı (Iconium olarak geçmektedir) yağmalamışlardı. Bu durumu değerlendiren imparator, Sivas'tan (Sebastea olarak geçmektedir) onlara doğru yöneldi, ama bunların şehri yağmaladığını ve geri çekildiklerini duyduğunda, bu sefer Antakya valisi Chatagurio'yu Mopsiphestia komutasında bir ordu ile beraber Türklerin geçitlerden geçmesini durdurmaya gönderdi.

Ancak Türk akıncıları Tarsus ovasında Ermeniler tarafından zorluklara sokulmuş, yağma şansını da kaçırmalarıyla beraber, İmparatorun ordusunun bölgeye doğru geldiğini duymalarından dolayı bir gecede geri çekildiler. İmparator, durumu değerlendirmiş bir şekilde, bu bölgedeki sıkıntıları durdurdu ve savaş sezonu da bittiği için, Konstantinopolis'e döndü. Ancak İmparator geriye döndükten sonra Türkler yine sınır eyaletlerini işgal ettiler. Bu sefer İmparator, cesur ve genç bir general olan Manuel Comnenus'u onların üzerlerine gönderdi. Bu cesur general, Türklerle yaptığı savaşlarda o kadar başarılı oldu ki İmparator bile onun gördüğü itibarı kıskandı, dolayısıyla da onun ordusunun büyük bir kısmını elinden aldı ve onu Suriye'ye gönderdi. Ancak, Manuel Comnenus, yoldayken Sivas taraflarında Türkler tarafından ordusuyla beraber pusuya düşürüldü ve kendisi esir düşerken ordusunun büyük bir kısmı da katledildi. Bu kayıpla endişelenen İmparator, büyük bir hazırlık yaparak düşmanlarının üzerlerine bizzat kendisinin yönettiği bir orduyla gitti. Bu ordu yolda kazandıkları önceki bir zaferle cesaretlendi, dolayısıyla da eyaletleri güvene almamaya karar verdi. Bu esnada Manuel Komnenus iyi bir talihle karşılaştı ve onu esir alan kişinin sultanla arası açılınca o da esiriyle beraber İmparatorun yanına sığındı. Bu durum İmparatorun keyfini yerine getirmişti. Bu olaydan sonra İmparator, büyük bir sefer için her şeyin hazır olduğunu düşünerek, bunu İmparatorluğa sundu ve büyük bir orduyla sefere çıktı.⁵⁸ Kayseri'yi (Caesarea olarak geçmektedir) geçtikten sonra Cryapega adında bir yerde kamp kurdu. Kurulan kampta isyan çıkaran askerleri idam ettirdi ve kendisine karşı ayaklanan bir tümeni de kolayca bastırdı, takibinde ise onları eğer görevlerini yapmazlarsa diğer tümenleri üzerlerine gönderip kendilerini imha edeceğini söyleyerek tehdit etmişti. Arkasından Erzurum'a (Theosopolis olarak geçmektedir) gelmiş, burada ordularını üçe

⁵⁸ Yan not: Diogenes, büyük bir orduyla Türklere karşı sefere gider.

bölerek bir kısmını Ruselius isminde iyi bir komutanın emrine vermiş ve onu Ahlat'a (Chiliat olarak geçmektedir) göndermişti. Ordusunun diğer bir kısmını Malazgirt'i kuşatmaya göndermiş ve ordunun geriye kalan kısmı ise ki güçlü bir kısım da değildi, kendisiyle kalmıştı. Malazgirt'teki Türkler kuşatmaya dayanamayacaklarını anladılar ve masa başında kaleyi teslim ettiler. Ancak kısa bir süre sonra, kaleyi alan İmparatorun garnizonu erzak için kaleden bir kısmının dışarı çıkmasından sonra Türkler ayaklanır ve onlara zorluk çıkarır. Bunu duyan İmparator, Malazgirt garnizonunu rahatlatmak amacıyla sıkı bir general olan Nichephorus Bryennius'u birkaç bölükle Malazgirt'te gönderdi. Türklerin yoluna çıkıp birliğini taciz etmesi ve onlara karşı kendisini zayıf bulduğundan dolayı Bryennius, İmparator'dan destek talebinde bulundu. Düşmanın gücünü tam olarak kestiremeyen İmparator ve çevresindeki diğer ileri gelenler her ne kadar Bryennius'u korkaklıkla suçlasalar da ona başında Nicephorus Basilacius'un bulunduğu bir bölüğü yardım olarak gönderdiler. O da Bryennius'la buluşmuş, ordularını birleştirmiş ve Türklerin bölgeden çekilmesini sağlamıştı. Ancak Türkleri arkalarından çok hızlı kovalarlarken, Basiliacius'un atı öldürülmüştü ve Bryennius da ona yardım etmek için yeterince hızlı olmadı. Dahası ağır zırhıyla beraber yaya kalması ve hızlanamamasından dolayı düşmana esir düştü. Sultan, ona iyi davrandı ve ona kendi gücünü göstererek ondan İmparatorun gücü hakkında bilgi toplamaya çalıştı.

Tangrolipix ölmüştü ve şimdi ise imparatorun önünde duran bilge ve ihtiyatlı bir sultan olan Axan⁵⁹, Tangrolipix'in oğlu, vardı. Axan, gelecek bir savaş üzerine şüpheli olduğundan dolayı, Diogenes'e elçilerini barış yapma amacıyla gönderdi.⁶⁰ Ancak

⁵⁹ Burada bahsedilen kişi Sultan Alparslan'dır, ancak eserin orijinalliğini korumak için Axan ismi kullanılmaya devam edilecektir.

⁶⁰ Yan not: Sultan Axan barış yapmak için Diogenes'e elçilerini gönderir.

Diogenes, (biraz da komutanlarının Axan'ın ya kendi gücüne güvenmediği, ya da yardımın gelmesini beklemek amacıyla zaman kazanmaya çalışmasını söylemeleri üzerine) elçilerin söylediklerini önemsemedi ve onlara eğer Sultan barış istiyorsa o zaman çok uzaklara çekilmesi ve kamp halinde bulunduğu Malazgirt bölgesini de terk etmesi gerektiğini böbürlenerek söyler. Elçiler, kendilerine başka bir şey söylenilmesini beklemeden İmparatorun kampından çıktılar. İmparator, daha önce Ruselius ile gönderdiği bölüğü kendisine geri çağırdı. Ancak sultanın geldiği duyan Ruselius, bölükteki komutanlardan biri olan Tarchomates'in tavsiyesiyle güvenli bir şekilde Roma sınırlarına çekildi, dolayısıyla İmparatoru da tek başına bırakmıştı. Bu esnada İmparatorun ordusundaki bir İskit⁶¹ birliği de İmparatoru terk edip Türklerin tarafına geçti. Ancak yine de aralarından bir kısmı her ne kadar şüpheleri de olsa İmparatorun yanında kaldı. Yine de İmparator Türklerle savaşa girebilecek gücü ve talihi olacağını düşündü ve askerlerini savaş için düzene soktu. İmparatorun askerleri İmparatorun ani kararından dolayı tedirgindi çünkü barış için hala bir umut vardı. Buna rağmen kendilerini savaş için hazırladılar, düşmanın saldırısını göğüslediler, ancak yine de biraz geri çekildiler çünkü ne savaşmak için istekleri, ne de kaçmak için nedenleri vardı. Bu çarpışma uzun sürdü ve artık gün bitmeye başlamıştı. Bu esnada İmparator kamp alanında ufak bir birlik bırakarak Sultanın üzerine ordusunun büyük bir kısmıyla hücum etti, ancak kamp alanından çok fazla uzaklaştığını fark eden İmparator (ve Sultanın kendisinin arkasından kamp alanına saldıracağını da düşünerek) ordusuna ricat emri verdi. İmparator yanındakilerle düzenli bir şekilde ricat ederken, diğer kanatlar ise İmparatorun kaçtığını düşünerek, kendileri de ordunun ana merkezinden uzaklaşarak kaçtılar. Bu utanç dolu kaçışın sorumlusu ise Andronicus Ducas'tı (Andronichus, John

⁶¹ Burada kastedilen kişiler Peçenek ve Uzlar

Ducas'ın oğlu, önceki imparator Konstantinus'un kardeşi ve onun tarafından Sezar ilan edilmişti, ancak o oğullarıyla beraber Diogenes'in itibarını kıskanıyorlardı).⁶² Ducas, ordunun büyük bir kısmını yönettiğinden dolayı kendisi durumu manipüle ederek İmparatorun kaçtığını ilan eder, ordu içindeki endişeyi de arttırmak için atını kamp alanına doğru döndürüp oraya doğru dörtlü atını sürmüş ve arkasından da ordunun büyük çoğunluğu, İmparatorun gözünün önünde, onu düzensiz bir şekilde takip etmişti. İmparator ise bununla ilgilenmeyip, her ne kadar anlamsız olsa da çevresindekilerle son savunmaya geçer. Hıristiyanların kaçış içinde olduğunu görüp cesaretlenen Türkler, kaçanların peşinden gitti ve İmparatoru kuşattı. İmparatorun diğer askerleri Tanrı tarafından zaten dağıtılmıştı, ancak imparator bir süre daha cesurca bir direniş gösterdi. Yine de İmparatorun ordusunun büyük bir kısmının kaçması, kendisinin de kalabalık bir düşman tarafından sarılması, atının öldürülmesi ve kendisinin de yaralanmasından dolayı direndiği yerde esir alındı. Esir alındığında üstü başı kendisinin ve düşmanlarının kanıyla boyanmıştı ki birçok kişiyi öldürmüş ve yaralamıştı.⁶³ Sultan, İmparatorun esir edildiğini haber alınca ve ona bakınca ilk başta gördüğü kişinin İmparator olduğuna inanmadı; ona göre bu pasaklı kişi elçiler gönderdiği İmparator olamazdı ama yüksek rütbeli biriydi. Ancak, bu kişinin gerçekten İmparator olduğunun kanıtlanması için savaş öncesinde esir alınmış Basilacius'u bu adamın önüne getirilmiş ve kendisine bu kişiyi bilip bilmediği sorulmuştur. O ise büyük efendisi İmparatorunun önünde secde etmişti. İmparator, tanınmasından sonra Sultan'ın önüne çıkarıldı ve kendisi onun önünde aldığı yenilgiden ötürü aşağılanmış bir şekilde kendini takdim etti. Ancak Sultan onu iyi bir şekilde karşılar ve ona güzel bir şekilde: *“yaşadığınız talihsizlikten dolayı üzülmeniz asil İmparator,*

⁶² Yan not: Hain John Ducas imparatorun ordusunun savaştan kaçmasına sebep oldu.

⁶³ Yan not: İmparator Diogenes Türkler tarafından esir alındı.

çünkü savaşta birini yenmeniz de biri tarafından yenilmeniz de mümkündür: size gelecek bir zarar için de endişelenmeyiniz, size bir esir olarak değil bir İmparator olarak muamele göstereceğim.” Sultan sözüne sadık kalarak, kendisine prenslere layık ve bütün ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir otağ vermiş, bazı zamanlarda kendi huzuruna davet etmiş ve onun talep ettiği bazı esirlere daha iyi muamele görmelerini sağlamıştı. Sultan, İmparatoru bir süre daha onurlu bir şekilde ağırladı. Daha sonrasında ise onunla birçok şey konuştuktan sonra ve ileride müttefiklik amacıyla çocuklarını birbirleriyle evlendirme sözüyle onunla daimi bir barış yaptı. Sonra onu güvenli bir refakat birliğiyle ve düşmaninkinden bile daha onurlu bir şekilde ülkesine gönderdi. İmparator, sultanın ona hediye ettiği Türk kıyafetleriyle Erzurum’a geldi ve orada bir süre yaralarının iyileşmesi için dinlendi. Yaraları iyileştikten sonra da Sultanın elçileriyle İstanbul’a yola çıktı, ama o zamana kadar çok şey değişmişti. İmparatorun esir edildiği haberinden sonra ileri gelen senatörlerden Psellus ve Sezar John ve aynı tarafta olanlar Diogenes’in itibarını her zaman kıskanmışlardı ve bu fırsatı değerlendirerek harekete geçmişlerdi. İlk olarak İmparatoriçe Eudocia’yı Marmara (Propontis olarak geçmektedir) denizinde kendisinin yaptırdığı bir manastıra gönderdiler ve onun büyük oğlu Michael Ducas’ı Diogenes yerine tahta çıkardılar. Bu yeni İmparator Sezar tarafından kolayca kandırılarak, Sezar’ın kontrolünde onun istediği her şeyi yaptı.⁶⁴ Beklediklerinin aksine Diogenes’in Sultan tarafından salındığını ve başkente doğru geldiğini öğrendikleri zaman, İmparatorluğun her köşesindeki valilere ve üst düzey devlet görevlilerine yeni İmparatorun adıyla mektuplar gönderip Diogenes’i İmparator olarak tanımamalarını ve ona yardımda bulunmamalarını emretti. İmparator ise bir grup arkadaşının oluşturduğu güçle beraber Docia kalesinde kalmaktaydı. Sezar, kendi taraftarları ve oğulları Konstantinus ile

⁶⁴ Yan not: İmparatoriçe Eudocia, hain John Ducas tarafından uzaklaştırılır.

Andronicus'u ezeli düşmanları Diogenes'e karşı büyük bir orduyla gönderdi. Bu büyük ordu Diogenes ve destekçilerini yendi ve Diogenes ise Adana'ya kaçtı. Adana da Andronicus tarafından kuşatılmasından sonra Diogenes dayanamadı ve bir şartla teslim olacağını söyledi; İmparator unvanını bırakması halinde kendisi huzurlu bir şekilde emekliye ayrılacaktı.⁶⁵ Michael bir grup rahibin aracılığı ve korumasında Diogenes'e taleplerini kabul edeceğini bildirdikten sonra Diogenes, siyah kıyafetler giymiş bir şekilde Andronicus'a teslim olur. Sonrasında ise Diogenes, Frigya eyaletinin başkenti Cotai'ye yargılanmaya gönderilir; ancak orada yargılanmadan önce hastalanır ki birçok kişi onun zehirlendiğini düşünmekteydi. Orada hasta bir şekilde ne olacağını beklerken daha kötü bir kader kendisini bekliyordu; yeni genç İmparator onun gözlerinin kör edilmesinin emrini verdi ve bu iş zalim bir şekilde yapıldı. Buna şahit olan ruhbanlar, bu duruma her ne kadar şiddetle karşı çıksalar da yapacakları bir şey yoktu. Görme duyusundan mahrum bırakılan Diogenes, Kınalıada (Prota olarak geçmektedir) adasına gönderildi. Orada gözlerinin yaraları temizlenmediğinden dolayı yaralarında solucanlar üredi, bu yaraların kokusundan dolayı Diogenes'in yanına kimse yaklaşamadı ve Diogenes kısa bir zaman sonra öldü.⁶⁶ Diogenes tahtta üç sene ve 8 ay kalmıştı. Bütün bu acımasızlığın Sezar'ın fesatça bir entrikası olduğu ve bundan kendisinin yeğeni genç İmparatorun haberinin bile olmadığı düşünülmekteydi. Axan, Diogenes'in berbat ölümünü duyduktan sonra onun için yas tutmuştur, bunun başka bir nedeni ise onunla yaptığı müttefiklik anlaşması boşa çıkmıştır. Dolayısıyla Sultan, Diogenes'in intikamını almak adına büyük bir güç ile İmparatorluk eyaletlerini işgal etti; bu seferki hedefi sadece

⁶⁵ Yan not: İmparator Diogenes, Andronicus tarafından esir alınır.

⁶⁶ Yan not: İmparator Diogenes'in berbat ölümü.

ganimet değil ama vardıkları toprakları fethetmek ve ellerinde tutmaktı.⁶⁷ Buna karşılık İmparator Michael, büyük bir orduyu Türklerin üzerine gönderdi ve bu ordunun başına da komutanlarından biri olan Isaac Comnenus'u getirdi. Ancak Comnenus onlarla yaptığı bir savaşta ordusu yenilir ve esir düşer. Özgürlüğünü kazanmak amacıyla büyük bir fidye öder. Bu yenilgi sonrasında İmparator başında amcası Sezar'ın bulunduğu başka bir orduyu daha gönderir, bu ordunun içinde komutanlardan biri olan Ruselius ordu içinde isyan çıkarmış, ancak Sakarya (Sangarius olarak geçmektedir) nehri civarlarında yenilgiye uğratılarak esir alınmıştı. Ancak kısa bir süre sonra serbest bırakılmış ve Türklere karşı savaşmak amacıyla Sezar'ın ordusuna katılmıştı. Ancak yaptıkları savaşta ikisi de (Sezar ve Ruselius) köşeye sıkışmış ve esir edilmişti. Esir edilişlerinden sonra Sezar, İmparatorun ödediği fidye ile ve Ruselius ise kendi karısının ödediği fidye ile serbest bırakılmıştı. Bu tanınmış Ruselius haini, Türklerle birleşti ve Türkler imparatorluğun Anadolu kısmında onun istediği şeyleri yaptılar. Bunun üzerine imparator genç ama cesur ve kurnaz Alexius Comnenus'u Ruselius'un üzerine gönderdi. Comnenus, Ruselius ile anlaşmış Türkler ile pazarlık ederek Türklerin Ruselius'u büyük bir para karşılığında kendisine teslim etmesini sağladı ve Ruselius Konstantinopolis'e gönderilip hapse atıldı. Ancak Ruselius kısa bir süre sonra İmparator tarafından Bryennius ve kendisine karşı isyan etmiş kardeşine karşı savaşması için serbest bırakıldı. Türklerin içişlerine dönecek olursak, en son Kutlu Musa ve kuzeni Melech'in Tangrolipix ile yaşadıkları olaydan dolayı Arabistan'a kaçmıştı. Ancak şimdi Tangrolipix'in ölümünden ve sürgünde oldukları zaman içinde büyük bir ordu toplayabildiklerinden

⁶⁷ Yan not: Axan, Diogenes'in intikamını alıyor.

Axan'ın tahtına talip oldular ve ordularını onun üzerine sürdüler.⁶⁸ Axan, tıpkı onlar gibi davranmış ve o da ordularını bunların üzerine göndermişti ve iki ordu Eres civarında buluştu. Ancak Türkler birbirlerini yok etmek amacıyla birbirlerine karşı davranmadan hemen önce Bağdat halifesi (Türkler siyasi bağımsızlıklarını kazanmış olmalarına rağmen halife Türklerin ruhani açıdan kendisini halen peygamberin halifesi ve dini açıdan kendisine bağlı olduğunu düşündüğünden) Müslümanların bir iç savaş içinde olmalarının tehlikeli bir durum olduğunu görerek iki ordunun arasına girmişti. Halifenin bunu yapmasındaki en önemli sebep bu iç savaşın Sarazen İmparatorluğunun⁶⁹ gücünü kırması ve bunun daha sonra İmparatorluğun sonunu getirmesiydi. Halifenin sarayından çıkmasının doğru görülmemesine rağmen bu savaşı engellemek amacıyla halife sarayından çıkarak savaş alanına girdi. İtibarından ve iki partiyi de ikna edebildiğinden dolayı iki tarafın silahlarını bırakmasını sağlayıp kendisinin hükmüne boyun eğdirdi. Ona göre Axan, imparatorluğunu olduğu gibi yönetecek, Kutlu Musa ise ve oğullarını Konstantinopolitan İmparatorluğunun eyaletlerini istila etmesinde de destekleyecekti. Kutlu Musa ve oğulları Axan adına ele geçirdikleri toprakları onun vasalı olarak yönetecekti.⁷⁰ Bu anlaşma Türkler ve Müslümanlar içinde bir düzen ve birlik getirmişti, bir yandan ise bu durumun zamanla Hristiyan dünyası açısından zararlı ve can yakıcı olduğu ispatlanmıştı. Bu anlaşmaya dayanarak, kısa zaman içinde Kutlu Musa, kuzenleri ve oğulları Medya, Ermenistan, Kapadokya, Pontus ve Bitinya ve Küçük Asya'nın büyük bir kısmına boyun eğdirmişti. Kutlu Musa'nın ve askerlerinin yardımıyla Nicephorus Botoniates, Konstantinopolis İmparatorluğu tahtına talip olmuş ve altı sene ve altı ay boyunca imparatorluk yapmış efendisi Michael Doukas'ı tahttan indirmişti. Tahttan

⁶⁸ Yan not: Kutlu Musa, oğulları ve akrabaları Axan'a karşı silahlandılar.

⁶⁹ Burada bahsedilen Sarazen İmparatorluğu İslam coğrafyasıdır.

⁷⁰ Yan not: Hristiyan dünyasına zararları olacak bir anlaşma.

indikten sonra Micahel Doukas bir manastıra gönderildi. Ancak efendisi gibi Nicephorus Botoniates'in kaderi de bir süre sonra efendisinininkine benzeyecekti; Alexius Komnenus tahtta çıktığında Nicephorus Botoniates'i bir manastıra gönderdi. Türk İmparatorluğunun genişlemesine büyük katkıları bulunan Kutlu Musa, oğulları ve yakınları, İran'ın büyük Sultanı'nın yardımıyla İmparatorluğu çeşitli ülkelere yaydılar. Bu genişlemede katkıda bulunan Sultanın yakın akrabaları zamanla tecrübeli komutanlara dönüşmüş ve ele geçirdikleri yerlerde kendilerini o bölgenin sultanı ilan edebilecek fırsatı yakalamışlardı. Ancak hiçbiri Sultan değildi ve Türklerin kendileri dışında hiçbir tarihçi bu kişilerden ve hatta Sultanlardan bile bahsetmemiştir.⁷¹ Bu Selçuklu sülalesine ait olan komutanlar içinde Aithonus, Dogrissa, Aspasalemus⁷², Menacles and Belehtaroc kendilerini Zadoc'un, diğer bir ismiyle Tangrolipix, varisleri olarak görmüşlerdir. Türklerin ve Rumların kayıtlarına bakıldığında ise görünürde Axan (daha doğru bir ismiyle Ax-Han, yani Ak Han⁷³) Tangrolipix'in tahta geçen varisi ve oğlu olarak görülmektedir. Ayrıca Türklerin zannettiğinin aksine Aspasalemus tarafından değil ama Axan tarafından İmparator Diogenes esir alınmıştı. Türkler Aspasalemus hakkında ne onun ne yaptığını ne de onun daha sonraki neslinin ne yaptığını bilmemektedir. Bu isim Aspam Sallarius isminin bozulmasıyla ve Aspasalemus'a dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır ve bu kişi Tangrolipix ve İnal'ın kardeşidir. Meleclas'ın ise Tangrolipix'in kardeşi Yinal'ın oğlu olduğu görülüyor ve Aspasalemus'un oğlu olduğu konusunda güvenilir bir kaynak görünmemektedir. Bulunan ise Selçuklu sülalesindeki büyük kişiler ve diğerlerinin isimleri değiştirilmiş, onlara ilk Türk İmparatorluğu içinde hayali bir bağımsızlık ve halefiyet verilmişti. Bu durum Rum tarihlerinde kolayca aradan çıkarılabilecek olsa da

⁷¹ Yan not: Birçok yazara göre Tangrolipix ve yakınlarının kurduğu Selçuklu Krallığı.

⁷² Þ harften dolayı Asthsalemus olarak okunma ihtimali yüksektir.

⁷³ Knolles'in burada yazdığı ifadenin tam orijinal çevirisi Beyaz Kral'dır.

Türkler tarafından bu durum bir gerçek olarak kabul ediliyordu; ancak Türkler arasındaki taht iddialarının meşruiyetini ilgili mercilere terk ederek konumuza dönelim. Bu esnada Sultan Axan, Halifenin sayesinde Kutlu Musa ile yaptığı anlaşmayla milletinin itibarını arttırmak ve sınırlarını genişletmek namına yakın akrabalarından Ducat ve Melech'e Şam, Halep ve Suriye'nin bir kısmını verdi. Buradaki amacı bu akrabalarının Mısır'dan Laodicea⁷⁴ kadar uzanan Mısır Halifeliğini sıkıştırmaktı. Ancak Ducat ve Melech'e Kutlu Musa kadar ayrıcalıklar verilmemesine rağmen onlar ve gelecek kuşakları ele geçirdikleri Hristiyan halklardan aldıkları topraklardan Sultanların ve Kralların görebileceği itibarı edinmelilerdi. Bu akrabalarına Şam, Halep ve Suriye'nin bir kısmı verilirken karşılığında ise bu akrabaların vasallık yapması amaçlanmıştı, bunlar ise kısa zamanda Mısır karşısında büyük bir zafer kazanıp Türk topraklarını genişletti. Bu Sarazen İmparatorluğunun toprakları artık neredeyse Asya'dan tümüyle çıkmış Türklere ait olmuştu.

Ancak Türklerin zamanla mağrur bir şekilde Küçük Asya'ya yayılması, aynı zamanda da Suriye'yi bütünüyle ele geçirmeleri Tanrının merhameti ve Batıdaki Hristiyan ve dindar prenslerin müdahalesiyle durduruldu ve kontrol altına alındı. Burada bahsedeceğim değerli ve sonsuz bir konu olduğundan ve diğer meşhur tarihçilerin bu konu adına güzel ve detaylı eserleri olduğundan dolayı bundan fazla bahsetmeyeceğim. Yine de Türklerin tarihi açısından önemli olduğundan ve bugün onların neden bu kadar büyük bir İmparatorluk kurduğunun da bir nedeni olduğu için bahsedilmesi gereklidir. Bu olay

⁷⁴ Burada bahsedilen yer Lazkiye'dir.

onların muzaffer bir millet olma sürecini hızlandırmış ve günümüzün de dehşeti olmasına sebep olmuştur.⁷⁵

Türkler talihli bir şekilde zaferliydi. Sultan Axan'dan destek alan Kutlu Musa ve oğulları Küçük Asya içindeki Hristiyanları yenmiş, Melich ve kuzeni ise Suriye'de Mısır Halifesine karşı başarılar kazanmıştı. Bu esnada Fransız bir keşiş olan Peter⁷⁶ büyük bir sofulukla ve o zamanlarda Türklerin elinde olan Kutsal Kabir'i ve Kudüs'teki diğer kutsal yerleri ziyarete gitmişti. Keşiş Peter, aynı zamanda Türklerin ve Sarazenlerin, yani bu barbar halkların geleneklerini, hükümetlerini, güçlerini ve en önemlisi de zavallı Hristiyan halka yaptıkları zulümleri görmüştü. Hristiyanlar kurtuluş için umutsuzdu, Keşiş Peter ise onları güvenli bir uzaklıktan, fakir bir hacı olarak, gözlemlemişti ve bu Hristiyanlara zulmedenler ise korkulacak kişilerden çok hor görülen kişilerdi.⁷⁷ Keşiş Peter, yaptığı bu basit ve zararsız gözükten ancak acı dolu yolculuğunda kimseye belli etmeden akıllıca bir şekilde olup biteni gözlemlemişti.⁷⁸ Kudüs'e ibadetini yapmaya gittiği zaman oradaki Hristiyanların sefaletinin çekilemez olduğuna kanaat getirdikten sonra Keşiş Peter Kudüs'te Patrik Simon, Hristiyanların Manastırının Başrahibi (Bu manastır dindar İtalyan tüccarları tarafından yaptırıldı) ve Hospitaliye Tarikatının büyük üstadı ile derin bir konuşma yaptı. Onlar tarafından bilgilendirildi ve onlar tarafından Keşiş Peter'in her türlü ihtiyacı karşılandı. Ağır bir konuşmadan sonra, Patrik ve Büyük Üstadın zulüm altındaki Hristiyanların namına Papa'ya ve diğer Hristiyan prenslerine mektup yazıp onlardan kutsal mekânları zalim kâfirlerden geri almak için yardım talep etmelerine karar verildi. Dindar Keşiş Peter, onlara güvenilir bir kurye olacağını ve

⁷⁶ Pierre l'Ermite, burada Keşiş Peter olarak bahsedilecektir.

⁷⁷ Yan not: Keşiş Peter Kudüs'e hacca gider.

⁷⁸ Yan not: Keşiş Peter'in açıklaması.

onlardan ısrarla yardım talep edeceğini söylemişti. Patrik ve büyük üstat bunun üzerine mazlum ve baskı altındaki Hristiyanlar için şu mektubu yazdı;

Biz, kutsal Şehrin (Kudüs) ve İsa'nın hem şehirlileri, günlük olarak zulüm altında ki İsa bile bizim çektiğimiz zulmü sadece bir gün çekti.⁷⁹ Her gün dövülüyoruz, kırbaçlanıyoruz ve deşiliyoruz; hatta bazılarımız yakılıyor, kafası kesiliyor ve çarmıha geriliyor... Bu şehri terk edip başka bir şehirden şehre uzaklara gidip bu kutsal topraklardan, Kurtarıcımız İsa'nın ilahi kurtuluşumuzu getirdiği topraklardan, gidip sürgün bir hayat yaşayabiliriz. Ancak biz bunu ilahi değerlere saygısızlık olarak nitelendiriyoruz, çünkü bu topraklar Kurtarıcımız İsa'nın doğduğu, öğretisini getirdiği, öldüğü, dirildiği ve göğe çıktığı kutsal topraklardır. Eğer bu topraklardan gidersek bu topraklar rahipsiz kalacak ve bu topraklar için savaşıp şehit olacak kimse kalmayacaktır. Bu zulümlerden dolayı hakikaten berbat bir şekilde ıstırap çekmekteyiz. Ancak bir zamanlar atalarımız ve onların gelecek kuşakları böyle zulümlerden endişe etmezdi ve görünüşe göre Batıdaki Hristiyan Krallıklar bu tür zulümlerden korkmuyor, ancak bizim ifadelerimizden ve örneklerimizden dolayı belki harekete geçer. Türklerin gücü her gün artmaktayken, bizimki ise çöküştür. Onların yeni krallıkları fethi onlara cesaret verdi ve onlar bütün dünyayı zaten yakıp yıktılar. Türklerin orduları Sarazen ordularından daha azgın ve güçlüdür, siyaset anlayışları daha yoğundur, denemeleri daha gözü karadır, çabaları daha büyüktür ve başarıları daha talihlidir. Yine de Sarazenler iki Roma'ya da sefer düzenlediler; Konstantinopolis'i kuşattılar, İtalya'nın sadece kıyılarını

⁷⁹ Yan not: Kudüs Patriği Simon ve Hospitaliye Tarikatının Büyük Üstadının Papa'ya ve diğer Hristiyan prenslere Kudüs'ün mazlum Hristiyanları adına yazdığı mektup.

değil ama iç topraklarını da yağmaladılar.⁸⁰ O zaman dünyanın önemli kaleleri tehlikeyken neden Hristiyan Batı Krallıkları kendilerini güvende ve tehlikeden uzak kabul ediyorlar? Kudüs (Hristiyanlığın merkezi) kuşatılmış, kaybedilmiş, yağmalanmış ve yıkılmışken Hristiyanlığın geri kalanı ona nasıl bir güven verebilir? Hristiyanlığın eskiye nazaran böyle zavallı ve onun kutsal emanetlerinin zayıf görünmesi... Bu topraklar her gün kanımızla sulanmaktadır ve en önemlisi topraktaki kan intikam için çılgık atmaktadır. Ve biz, alçak gönüllü mazlumlar, önünüzde secde ederek sizden, Krallardan, Prenslerden, güçlü ve kudretli Hristiyanlardan göklerdeki Babanız, dininiz, imanınız, vicdanınız namına yardım istiyoruz. Sizin sadece beden değil, ama kalben ve ruhani olarak da yardımınızı istiyoruz. Fırtınada yıldırım düşmeden ve sizi sevdiğinizden ayırmadan önce bize yardım ediniz, bize imanınızı getirip bizi bu lanetli ve kötü kölelikten kurtarınız. Bunu yapmanız halinde siz ölümsüz bir şöreti hak edersiniz, Tanrı size bu cesaretinizin karşılığında yeryüzünde krallıklar verecek ve cehennem öfkelerini püskürttüğünüz için Tanrı mirasınızı kutsayacaktır.

Bu mektupla ve birçok gizli talimatla, dindar Keşiş Peter İtalya'ya döndü. Roma'ya geldiğinde Papa II. Urban'a mektubunu verdi ve onunla Türklerin zulmü altındaki Hristiyanlar hakkında konuştu. Ona gördüklerini ve Kudüs'teki Hristiyanların kendisinin kutsal yardımını istediklerini söyledi. II. Urban, bu keşişin söylediklerinden o kadar etkilenmişti ki kısa bir süre sonra Fransa'da Clermont'ta bir Konsül düzenledi ve bu Konsül'de Kudüs'teki sefalet ve baskı altındaki Hristiyanların durumu arz edildi. O Konsül'de Keşiş Peter'in Papa'ya aktardıkları ve mektubu, Hristiyanlığın her köşesinden gelmiş ve oraya toplanmış 310 piskopoz'a Hristiyan prenlere vaziyeti anlatmaları için,

⁸⁰ Yan not: Roma ve Konstantinopolis, Konstantinopolis aynı zamanda Nova Roma, ya da Yeni Roma olarak da bilinirdi.

açık olarak okunmuştu. Değişik ülkelerden gelen piskopozlar ve bu ülkelerin elçileri Keşiş Peter'in mesajını derin bir merhamet ve kederle dinlemişti ve Keşiş Peter konuşmasını güzel bir belagat ile Konsül huzurunda zulüm altındaki Hristiyanlar adına dinleyicilere ağır gözyaşları içinde bildirdi. Bu konuşma onun için çok zor olmuştu, çünkü bunlar kelimelerle ifade edilemezdi, (üstelik oradaki Hristiyanların çektikleri acıları ve zulümleri, Kutsal yerlerin uğradığı perişanlığı bizzat görmesine rağmen) ancak bunları yine de canlı bir şekilde anlatabildi. Bu konuşmadan sonra bütün Konsül sempati ile üzüntü içinde kaldı.⁸¹ Bu durumu gören Papa, bu fırsatı değerlendirip Konsül'ün huzuruna çıktı ve oradaki piskopozlar ve prenlere Doğu'daki din kardeşlerini kâfirin esaretinden kurtarmaları için dini bir askeri seferin gerekliliğinden bahsetti. Onlar (gelen piskopoz ve elçiler) memleketlerine döndükleri zaman Konsül'de kendilerine anlatılanları yayacaklar ve Papa'nın kutsal savaş kararını hem şehirlilerine aktaracaklardı. Konsül'de hem Keşiş Peter'in feryadıyla, hem de bu ülkünün adil bir gaye olmasıyla cesaretlenenler Papa'nın kutsal savaş çağrısını *Deus vult, Deus vult*, Tanrı bunu istiyor, Tanrı bunu istiyor, nidalarıyla desteklediler. Bu sözlerle dindar Hristiyanlar bu kutsal sefere başladı ve bu sözlerle en tehlikeli girişimlere kalkıştı.⁸² Söylemesi tuhaf olsa da (yine de eski tarihler buna şahit olmuştur) bu kutsal seferin kararı bir gün içinde hızlıca uzaklara yayılmıştır.

Konsül bittikten sonra bütün rahipler ve her katılımcı evlerine döndüler. Hristiyan prenlere arasındaki bu etkili dayanışma ve işbirliği Tanrı'yı memnun etmişti. Kısa bir zaman içinde Hristiyanlığın her köşesinden her türden insan kıyafetlerinin önüne kırmızı haçı dikmiş (bu kutsal görevin alameti olan) ve kendilerini mallarını ve ruhlarını

⁸¹ Yan not: Clermont Konsülü, Fransa. VE: 310 piskopoz.

⁸² Yan not: Konsül'de askeri bir seferin yapılmasına karar verilir.

Hristiyanlık dini için ve Kudüs'ü kurtarmak için hazırlamıştı. Raporlarda bahsedildiğine göre bu toplanan kişilerin sayısı 300.000 civarındaydı. Bunların başında Boullion sülalesinden Lorraine Dükü Godfrey, iki kardeşi Eustace ve Baldwin, o zamanın Fransa Kralı Philip'in kardeşi Büyük Hugh, Flandra Kontları Raymond ve Robert, Fatih William'ın oğlu Normandiya Dükü Robert, Chartiers Dükü Stephan de Valois, Podie piskoposu ve Papa'nın elçisi Ademar ve Keşiş Peter bulunmaktaydı. Düşük rütbelerde olmayan Keşiş Peter, aynı zamanda bu seferin de kâtibi ve tarihçisiydi. Prensler bu sefer için her biri kendisi için bir amaç gütsse de bazı şeyler için de ortak olmuştu, ancak yine de birbirlerini fazla sevmiyorlardı.⁸³

Bu askeri sefer ilkin bir toprak sahibi olan Gualter Sensavier⁸⁴ ve 40.000 adamı ile Keşiş Peter'i takip edip onun önderliğinde sefere çıkmasıyla başlar. Bu grup Almanya, üzerinden geçmiş, Macaristan ve Bulgaristan'ı ise güçlüklerle ve kılıç zoruyla geçti, ancak bu esnada az kayıp vermemişlerdi. Bu maceralı ve bedeli ağır bir yolculuktan sonra nihayetinde Konstantinopolis'e gelmişlerdi ama İmparator Alexius Comnenus bu gelenleri iyi karşılamamıştı. Bir yandan da kendisi de Nicephorus'u tahttan indirmiş ve yerine kendisi İmparator olarak tahta geçmişti. Alexius Comnenus, Batı'dan gelen bu seferilere güvenmiyordu ve onların kendi aleyhine geldiklerini düşünüyordu. Ancak Keşiş Peter ve diğerleriyle yaptığı konuşmadan sonra bu Hristiyan grubuna karşı bir şüphesi kalmamıştı ve bunların arkasından daha büyük bir gücün Türklere karşı savaş ve Kutsal Toprakları kurtarmak için geleceği haberi de kendisine ulaşmıştı. Bu gelecek büyük orduya yol açmak amacıyla Keşiş Peter'in grubu Boğaz'dan Asya'ya geçirilir. Bitinya'ya doğru ilerleyen bu ordu İznik (Nicaea olarak geçmektedir) şehrine yakın bir

⁸³ Yan not: 300.000. ve: Bu seferde Hristiyanların başkomutanları

⁸⁴ Walter Sans Avier olarak da bilinir.

yerde kamp kurdu. Bu esnada Godfrey, kardeşleri, kendisine katılan diğer prensler, Almanlar, Lorainois (Loranyalılar) ve Hristiyan ordusunun büyük bir kısmı Keşiş Peter'in gittiği yoldan sefere çıktı. Bu esnada Fransa Kralı'nın kardeşi Hugh, Papa'nın elçisi, Normandiya Dükü Robert, Flanders Kontu Robert ve diğer Fransız komutanlar ordularıyla Dağlar üzerinden İtalya'ya geçti. İtalya'ya geldiklerinde Roma'da Papa'ya veda ettiler, bunu yapmaları çevredeki şehirler ve yol üzerindeki yerleşimler için daha az sorunlu oldu. Roma'dan ayrıldıktan bir süre sonra Hristiyanlar ordularını üçe böldü; birinci grup Brindisi'ye, ikinci grup Bari'ye ve üçüncü grup ise Hydruntum'a gitti. Bu esnada Apulia'nın büyük Prensi Bohemund iyi hazırlanmış 12.000 kişilik bir orduyla sefere katıldı. Bu limanlardan (Bari, Brindisi ve Hydruntum) Hristiyan ordusu Adriyatik Denizini geçti ve güvenli bir şekilde gece vakti Drrachium'a (Dıraç) geldi. Bu Dalmaçya kıyısından başlayıp Makedonya'dan geçip Konstantinopolis'e geldiler ve Dük Godfrey ve ordusuyla ile karşılaştılar.⁸⁵ İmparator Alexios bu Hristiyan ordusunu soğuk bir şekilde karşılamıştı çünkü Hristiyanlar onun sahip olduğu güçlü İmparatorluğa gıpta etmişti. Ancak Alexios bunlarla müzakerelere kalkıştıktan sonra Hristiyan prensleri İmparator'a peşkeş çekerek onu kendi taraflarına çekti ve kendilerine yardım etmesini sağladı. Hristiyanlar ve İmparator bir anlaşma yaptılar. Anlaşmaya göre bu sefer boyunca İmparator Hristiyan ordusuna destek kuvvet gönderecek, onlara silahlar, erzak ve her türlü ihtiyaçlarını sağlayacaktı. Karşılığında ise Hristiyanlar Kudüs hariç fethettikleri her şehri, bölgeyi ve ülkeyi İmparatorluğa bırakacaktı. Bu anlaşma İmparator'un şüphe ettiği gibi yetersizce uygulanmıştı. Yine de anlaşmalar ve uzlaşmalar yapılmış ve Hristiyan ordusuna Boğaz üzerinden Asya'ya geçiş imkânı sağlanmıştı. Hristiyan prenslerinden sadece Bohemund, İmparator Alexios ve babası arasında bir husumeti olduğundan ötürü

⁸⁵ Yan not: Bouillon Dükü Godfrey ve diğer Hristiyan Prensleri Konstantinopolis'te toplanırlar.

Konstantinopolis'e gelmemiş, onun yerine ordusunu yukarı Missia'dan ve Trakya üzerinden Çanakkale Boğazına geldi ve oradan herkesten önce karşıya geçti.

Gualter ve Keşiş Peter, ordularıyla beraber yaklaşık iki ay boyunca diğer büyük Hristiyan ordusunun gelmesini İznik civarında beklemişlerdi. Bu bekleyişin sebebi daha ileriye gitmenin düşmana bir fırsat verebileceğiydi. Ancak bu bekleyiş sırasında artık bu grup beklemekten ve hiçbir şey yapmamaktan sıkılmış ve bazı ihtiyaçları ortaya çıkmıştı. En sonunda da komutanları Gualter ve Keşiş Peter'e başkaldırmıştı. Gualter ve Keşiş Peter açıkçası maharetli komutanlardan çok kutsal ve ahlak sahibi bireylerdi. Sonunda bu grup kendilerine Raymund isimli bir Alman komutanı lider olarak seçti ve onun önderliğinde Türkler tarafından kasıtlı bir şekilde terk edilmiş bir köy olan Exorgvm'u⁸⁶ aldılar.

Türkler ise bu grubun Avrupa'dan gelecek olan büyük bir ordunun sadece öncü birlikleri olduğunu anladığından dolayı bu köyü onlara yem olarak bırakmıştı ve bu yem bu öncü grubu saklandıkları yerlerden çıkmasını sağlayacaktı. Hristiyanlar köyü ele geçirdikten sonra Türkler onlara birtakım pusular kurdu. Hristiyanları bu köyün dışına açık araziye çıkmalarını sağlamak amacıyla Türkler bir sığır sürüsünü açık araziye sürdü. Açık alana sığırları yakalamak için çıkan Hristiyanlar (yaklaşık 3000 kişi) bölgeye yakın Türklerin pusu kurduğu bir köye girdiler. Bu sığırlar için çıkan Hristiyanları kısıpaca alan Türkler, daha onlar sığırları kendi aralarında bölüştüremeden oradaki her Hristiyanı katletti.

Exorgvm'da kendi arkadaşlarının Türkler tarafından katledildiğini öğrenen Hristiyanların hatta komutanlarının bile cesareti kırılmıştı ve artık açık alana çıkmanın kötü bir fikir olduğuna karar vermişlerdi. Ancak aralarındaki askerler ve savaşçılar grup içindeki Hristiyanları korkaklıkla suçladı ve kendilerine yeni bir komutan seçtiler; Godfrey Burell

⁸⁶ Diğer bir ismiyle Xerigordos.

bu gruba komutan yapılmıştı. Godfrey Burell istekle değil ama zorunlu olduğundan dolayı Türklerle açık alanda savaşma kararı aldı, bu acelece ve cesurca verilmiş karar kısa bir sürede bu Hristiyanların sonunu getirecekti. Exorgvm'dan 10.000 kişi Türklere karşı baskın yapmak için çıkmış ve Türklerde bunların neredeyse hepsini katletmişti. Bu katliamdan kurtulabilenler ise hızlıca kaçabilenlerdi. Bu zaferden sonra Türkler Exorgvm'a ağır bir kuşatmada bulundular. Bu kuşatmada bazıları kıtlıktan diğer çoğunluk ise kılıçla öldürüldü. Keşiş Peter eski ordusuna nazaran küçük bir güçte olan ordusuyla Türkler tarafından terkedilen Cinite köyüne sığınmış ve orada Dük Godfrey ve diğer prensler gelene kadar kendisini savunmuştu.⁸⁷

Kutlu Musa, Türklerin önderi, ölmüştü. Mirasını oğlu Sultan Sulyman'a⁸⁸ bıraktı. Bu mirasın içinde Hristiyanlardan ele geçirilmiş birçok büyük ülke ve bölge vardı ve buradaki Hristiyanlara esiri ve kulu olarak bakıyordu. Bu savaşçı prens Keşiş Peter'in ordusunu mağlup etmiş ve onları neredeyse bir hiçe indirmişti ve gelen Hristiyan ordusu karşısında da dikkatli olmuştu. Bu büyük ordu Bithnia'ya gelmiş, Nikomedyaya'dan (İzmit) geçmiş ve İznik şehrini kuşatmıştı. İznik Philip'in oğlu Antigonus'lu Antigonía zamanında Nice ismiyle biliniyordu, ancak daha sonra ismi Lisimachus'un eşi Nicea'dan ötürü ismi Nicea olarak değişti.⁸⁹ Bu şehirde birçok dindar Hristiyan Rum yaşıyordu, ancak Türklerin esareti altında düştükleri durum için hiçbir şey yapamazlardı. İznik kuşatması kuşatmanın ordunun tüm gücüyle yapılmasına rağmen Hristiyan prenslerinin tahmininden daha uzun sürdü. Ancak Hristiyanlar Ascanius Gölü'nü (İznik Gölü) tamamen kontrolleri altına aldıktan sonra şehir içinde zorluklar çıktı. Etraflarının

⁸⁷ Aslında Knolles'in yazdığına aksine Keşiş Peter Konstantinopolis'teydi; oraya İmparator'un yardımını almak için gitmişti (Runciman, 1953, p. 131).

⁸⁸ Solyman burada Kılıç Arslan için kullanılıyor.

⁸⁹ Yan not: İznik Hristiyanlar tarafından kuşatıldı.

düşmanla sarılı olması Türklerin cesaretlerinin kırılmasına sebep oldu, dolayısıyla da şehir, 5 Temmuz 1097 tarihinde, yani kuşatmanın başlangıcından 50 gün sonra, teslim oldu.⁹⁰ Ancak daha sonra Hristiyanlardan kuşkulanan Türkler, kuşatma esnasında içinde Papa'nın elçisinin bulunduğu Hristiyanların kampının bir kısmına saldırdı, ancak geriye püskürtülüp büyük kayıplarla dağlara kaçtılar. Geride kalan Türklerin içinde ise Solyman'ın karısı ve 2 çocuğu vardı; bunlarda prensler tarafından Konstantinopolis'e esir olarak gönderildi. Bu şehir kazanıldı ve tıpkı anlaşmada olduğu gibi Alexius'a bırakıldı. Ayrıca bu kuşatma esnasında Alexius'un donanması gölün Türklerin kontrolünden alınmasında iyi bir hizmet vermiştir.

İznik şehri fethedildikten sonra Hristiyan prensler ordularıyla beraber yollarına devam etti. 4 gün sonra verimli bir otağı besleyen bir nehrin kenarına geldiler ve buradaki imkânlardan yararlanmak ve dinlenmek için kamp yaptılar. Ancak içinde Bohemund'un bulunduğu kampın alanında hendekler kazılırken Türklerin büyük bir orduyla kendilerine karşı taarruz etmeye hazır olduklarını haber alırlar. Sulyman, hem kendi askerleri hem de akrabası İran Sultan'ının destek birlikleriyle oluşturduğu bu ordu yaklaşık 60.000 kişilikti. Haberi duyar duymaz hendeklerin kazılma işini bırakıp ordusunu savaş düzenine sokmaya çalışan Bohemund, ayrıca kendisinden uzaktaki Hristiyan prenslerden ilk fırsatta kendisine yardım etmelerini istedi.⁹¹ Bu iki ordu kararlı komutanları tarafından yönlendiriliyordu ve birbirleriyle karşılaştıklarında ise korkunç bir savaş çıktı. İki ordunun savaştığı yerde Türkler küçük bir alanda kitleler halinde öldürülmüştü ve bu ölen kitle neredeyse Hristiyanlar için bir siper görevi görüyordu. Bohemund orada bir zafer kazanmak üzereyken Türklerden bir grup geri döndü ve Bohemund'un kampına girdi.

⁹⁰ Yan not: 1097

⁹¹ Yan not: Türkler ve Hristiyanlar arasındaki acımasız bir savaş oldu.

Hristiyanlar Türklere odaklandıklarından kampın savunması zayıftı ve kamptakiler daha çok kadınlar ve savaşamayacak durumda olan kişilerdi. Bu kişiler saldırıya maruz kaldı ve kargaşa içindeki çılgınları ötede savaşan Hristiyanları dehşete düşürdü. Bohemund, yanına birkaç bölük alarak kampa döndü ve kampa giren düşmanı katlederek geri püskürttü. Bohemund geriye döndüğünde ise geride bıraktığı askerlerinin zafere yakın olduğunu ve Türklerin neredeyse sırtlarını dönüp kaçmak üzere olduğunu görmüştü. Bu bütün gün süren savaşta 40.000 Türk ve 2000 Hristiyan ölmüştü. Ertesi sabah Bohemund Fransa kralının kardeşiyle beraber savaş alanına gelmiş ve düşmanla savaşacakmış gibi ordularını bölgede hazır ettiler. Ancak bir süre bekledikten ve herhangi bir düşmanın gelmediğini gördükten sonra savaşta ölen yoldaşlarını gömme işine koyuldular. Kendi ölümlerini Türklerden ayırmaları kolaydı, çünkü Hristiyanların bu kutsal savaş uğruna üzerlerine taktığı kırmızı haç onları belli ediyordu.⁹² Solyman savaş sonrasında geriye kalan ordusu ile kaçtıktan sonra gerçeği gizleyerek savaşı kazandığını ilan etti. Ancak geçtiği ülkelerdeki köyleri yaktı ve Hristiyanların kullanabileceği ne varsa hepsini yok etti ya da kendisi aldı. Dolayısıyla Hristiyanların kendisini takip etmesi halinde onlara boş bir arazi dışında hiç bir şey bırakmayacaktı.⁹³

Zafer sonrasında Bohemund ve Hristiyan prensler Küçük Asya'nın sıcak ve kuru ülkelerinden bir direniş görmeden geçerler. Bir süre sonra Pisidia'da Antiochia şehrine gelirler ve burayı kolayca alırlar. Arkasından Kilikya'nın Toros dağlarındaki başkenti İkonium'a geçen Hristiyanlar, halk tarafından burada güzel bir şekilde karşılandılar ve burada birkaç gün kaldılar.⁹⁴ Burada dinlenen Hristiyanlar, arkasından Ereğli'ye

⁹² Yan not: 40000.

⁹³ Yan not: Solyman kaçtı.

⁹⁴ Yan not: Antiochia, Pisidya'nın şehri Hristiyanlar tarafından alınır.

(Heraclea olarak geçmektedir) doğru giderler ve yolda Türklerin büyük bir ordu kurduğuna dair bilgilenirler.⁹⁵ Ereğli'deki Türk garnizonu önceki yapılan savaşta muzaffer olmuş Hristiyanların şehre yaklaştığını görünce şehri terk edip kaçmıştı. Şehrin Hristiyan halkı (aslında genel olarak küçük Asya'da yaşayan halk Hristiyandı, ancak Türklerin boyunduruğundaydı) sonunda zalim efendileri Türk garnizonundan kurtulmuş, gelen Hristiyan prensleri karşılamış ve onlara memnuniyetle şehri teslim etmişti. Burada Hristiyan prensler artık Hristiyan ordularını durduramayan Türklerin korkusunu ve çaresizliğini görmüş ve Türklerin ele geçirdiği ülkeleri daha hızlı ele geçirmek için orduyu ikiye böldüler. Birinci ordu Baldwin ve Tancred'ın komutasında Kilikya'da kalacak ve bölgeyi kurtaracaktı (ki bu ordu kısa zamanda Tarsus, Urfa (Edessa olarak geçmektedir) ve Manussa şehirlerini ele geçirmişti), ikinci ordu ise Küçük Ermenistan'a girmiş ve bölgeyi Türklerden almıştı. Küçük Ermenistan Türklerden alındıktan sonra Hristiyan prensler burayı Palmurus isimli bir Ermeni'ye verdiler. Oradan Kapadokya'ya geçen Hristiyanlar orayı da ele geçirip Türkleri oradan sürdüler ve Kayseri ile Socor şehrini de aldılar. Hristiyanlar küçük Asya'da geçtikleri her yeri Türklerin zulümünden kurtarıp onları özgürlüklerine kavuşturuyordu. Bu nedenle Solyman (kuzeni İran Sultanı Axan'dan destek kuvvete şiddetle ihtiyaç duyarak) ona bu durumu üzüntüyle anlatıyordu; *“Sizin gücünüzle beraber Yunan Krallığından aldığımız meşhur İznik şehri ve Romania⁹⁶ Fransa'dan gelen Hristiyanların eline geçti⁹⁷.”* Böylece Türklerin küçük Asya'da kurduğu imparatorluk cesur Hristiyan şampiyonlar tarafından yıkıldı ve küçük Asya'daki durum düzeline kadar Türkler, Doğu'daki dağlık ülkelere geri çekilmeye karar verdiler. Tabii bir süre sonra Rum İmparatorluğunun kötü durumundan (kişisel hırslar ve ihtilaf bu

⁹⁵ Yan not: Ereğli teslim oldu.

⁹⁶ Burada geçen yer Anadolu'dur.

⁹⁷ Yan not: Sultan Solyman'ın İran Sultanı Axan'a yazdığı mektup.

büyük monarşiyi yıkacaktı) yararlanan Türkler sadece eski topraklarını kazanmayacaktı ama aynı zamanda İmparatorluğu her geçen gün yiyerek Rum İmparatorlarının da korkusu olacaktı. Yine de bu İmparatorluk Osmanlı hanedanlığı yükselene kadar gururunu koruyacaktı. Bu, tıpkı tarih boyunca Tanrının istediği gibi olmuştur.

Bu muzaffer prensler, Türkleri küçük Asya'dan attıktan ve birçok ülkeyi de kurtardıktan sonra bu ölümsüz zaferleriyle yetinmek istemiyorlardı, çünkü yemin etmişlerdi; ister prens isterse de basit bir asker olsun hiç kimse bu kutsal savaşı kazanmadan ve Kutsal Şehri fethetmeden ülkelerine geri dönmeyecekti.⁹⁸ Dolayısıyla yola koyuldular, birlikte Toros dağlarına çıktılar ve oradan daha önce hiç görmedikleri bir dünyaya indiler. Toros dağlarından Maraş'a (Maresia olarak geçmektedir) geldiklerinde hiçbir direnişle karşılaşmadan şehre girdiler. Aslında onların geldiğini gören Türk garnizonu şehri terk edip kaçmıştı. Hristiyanlar orada birkaç gün kalarak dinlendiler. Bu esnada Flanders Kontu Robert, bin askeriyle Antakya'dan 15 mil uzaklıkta olan Artasia şehrine geldi. Hristiyanların sancaklarını gören şehir halkı (ki onlarda Hristiyandı) kendilerini uzun zamandır boyunduruk altında bulunduran Türklere karşı silahlandılar, onlarla savaşıp onları yendiler ve hepsini katlettiler. Katledilen Türk askerlerinin kelleleri Kont'a sunuldu ve şehir halkı Kont'u şehirlerinde karşıladı. Türkler ölen arkadaşlarının intikamı ve şehri de Hristiyanların ordusunun geri kalanı gelmeden önce alabilmek için Antakya'dan 10.000 askeri Hristiyanların daha fazla bir şeyler yapmalarını engellemek için Artasia yakınlarına göndermişlerdi. Şehre yaklaştıklarında Türkler bir takım bölükleri dağınık bir halde Hristiyanların şehirden ayrılmalarını sağlamaları amacıyla yem olarak şehir önlerine gönderdi. Amaç Hristiyanları bir bölgeye çekip tuzağa düşürmekti.

⁹⁸ Yan not: Hristiyanlar Kutsal Şehri fethetmeden ülkelerine geri dönmeyeceğine dair yemin ettiler.

Bu dağınk Türk bölükleri nihayetinde şehirdeki Flemenlerin şehirden şevkle çıkmasını sağlamış ve kendilerini kovalamalarını sağlamıştır. Flemenkler, eğer Hristiyan halk şehirden çıkıp kendilerine yardım etmeseydi büyük ihtimalle Türklerin tuzağına düşüp yok olacaktı.

Hristiyan prensler ordularıyla beraber yola çıktıktan kısa bir süre sonra Asi (Orontes olarak geçmektedir) nehrinde yollarını kapamak isteyen Türklerle karşılaştılar. Öncü birliği komuta eden Normandiya Dükü Robert, onlarla zorlu bir mücadeleye giriştikten sonra Türkler yavaş bir şekilde geri çekildi ve köprüyü terk etti. Köprüyü geçen Hristiyanlar, 21 Ekim 1097 tarihinde Antakya önlerine geldi ve orada kamp kurdu. İran Sultanı'nın emrinde olan şehir valisi Cassienus⁹⁹ (aynı zamanda kralın ismiyle onurlandırılmış) Hristiyanların geleceğini bildiğinden şehir içinde 7000 atlısını ve 20.000 piyadesini hazır etmiş, erzakını ve her türlü gereksinimleri şehir savunması için hazır etmişti.¹⁰⁰ Bu şehir eski zamanlarda Epidaphane ya da Epiphane ismiyle bilinirdi, Yahudiler ise bu şehre Reelatha ismini vermiştir. Burası bir zamanlar Suriye'nin krallarının yaşadığı şehir olmuş ve zaman sonra da bütün Suriye'nin başkenti olmuştur. Bu şehir 150 piskopozun altında yönetilirdi. Birçok konuda ünlü bir şehirdir, ancak en önemli özelliği kutsanmış Aziz Peter'in memleketi ve Hristiyanların birçok hocasının geldiği bir yerdı. Şehir, Asi nehri üzerine kurulmuş olmakla beraber denize on iki mil uzaklıktaydı. Burası hem doğal hem de sanatsal olarak güçlendirilmişti ve çift duvarları vardı; dış duvarları taştan, iç duvarları ve 460 adet kulesi ise tuğladan yapılmıştı. Doğusunda fethedilemez bir hisar vardı. Surlarla paralel hizada olan derin bir göl

⁹⁹ Burada bahsedilen kişi Yağısyan'dır.

¹⁰⁰ Yan not: Suriye'deki Antakya Hristiyanlar tarafından kuşatıldı.

kaynağını büyük bir nehirden alırdı ve bu nehir şehrin güney tarafını sulardı.¹⁰¹ Hristiyan prensler, surların gayet geniş alanlara yayılmasına rağmen bu güçlü (Türklerin en emniyetli şehirlerinden biriydi) şehrin etrafında kamp yapmıştı. Kamp yapılmayan tek alan ise şehrin kırık dağlarla korunan kısmıydı. Türkler bu kuşatma süresince korkunç ve umutsuz bir şekilde defalarca düşman hattını yarmaya çalışmışlar ancak Hristiyanlar tarafından her zaman cesurca geri püskürtülmüşlerdi. Özellikle de köprüünün olduğu yerde Hristiyanlar ileri ve geri saldırıların daha kolay olması amacıyla tekneler yapmışlardı. Bu şekilde kuşatma, Şubat başlangıcına kadar kanlı çarpışmalarla devam etmişti. Bu zamanlarda ayrıca yağmur bolluğu öyle bir hal almıştı ki Hristiyanların kampında uyumak için kimse kuru bir yer bulamıyordu. Ayrıca erzakın azalması büyük sıkıntılara yol açmıştı; bazıları (söylemesi korkunç olsa da) karınlarını doyurmak için düşman cesetlerini bile yemeye razıydı. Bu zorlu koşullarda birçok kişi soğuktan ya da açlıktan öldü ve et ihtiyacından dolayı atlar bile kesilmişti. Dolayısıyla kampta iyi durumda olan 2.000 at dışındaki hayvanlar ya ölmüş ya da kullanılamaz olmuştu. Bu sefalet gün geçtikçe artıyordu ve hatırı değer kişilere bile bu durum ağır gelmişti. Dolayısıyla bazıları, bunların arasında bu savaşın mimarı Keşiş Peter ve Bohemund'un yeğeni Tancred bulunmaktaydı, gizli bir şekilde kamptan kaçmaya kalkıştılar.¹⁰² Ancak kaçarken yakalandılar ve Fransa kralının kardeşi Hugh tarafından şiddetli bir şekilde korkaklık ve hainlikle suçlandılar. Dolayısıyla bu kişiler sonuna kadar direneceklerine ve yeminlerine sadık kalacaklarına dair yeni bir yemin etmek zorunda kaldı. Bu arada Bohemund, yakında bir köy olan Arethusa'ya gitmiş ve orada kalelerinden çıkıp Hristiyanların erzak toplayıcı partilerine taarruzlar düzenleyen Türk garnizonu gafil avlayıp büyük bir kısmını

¹⁰¹ Yan not: Meşhur şehir Antakya'nın tarifi.

¹⁰² Tancred kaçmamış, onun yerine kaçanları takip ederek yakalamıştı (Runciman, 1953, p. 223).

katletmişti. Bu yardım ihtiyacı duyan Hristiyanları bir süreliğine rahatlatmış ve bölgeyi düşmandan temizlemişti. Ancak bu rahatlık Türklerin Halep ve Şam'dan Antakya'ya doğru büyük bir kurtarma ordusuyla yola çıktığı haberi ulaşana kadar devam etmişti. Buna rağmen Hristiyanlar kendi kuvvetlerine ve buldukları yerin stratejik avantajlarına güvenerek savaş için hazırlandılar. Savaş başladığında cesaretlenen Hristiyanlar 2000 Türk askerini katledince geri kalan düşman kaçmaya başladı. Bu savaştan sonra Hristiyanlar Türklerin şehre götürmek istediği ama savaşı kaybettikleri için geride bırakmak zorunda kaldıkları erzakı ganimet olarak aldılar. Savaşta ölen Türklerin kafaları kesilerek kazıkların üstüne kondu ve bunlar şehrin önüne düşmana korku vermesi için konuldu. Türklerin bu mağlubiyetinde Cassianus büyük oğlunu ve en iyi komutanlarını kaybetmişti. Bu görüntü ve yaşanan mağlubiyet müdafileri o kadar korku içinde bırakmıştı ki müdafiler Hristiyan prenslerine gidip barış yapmak istemişlerdi. Bu barış karşılığında şehirdekilerin Hristiyanların kampına ve kamptakilerinde şehire girilmesine müsaade edildi. Buna rağmen Cassianus İran Sultanından hala yardım bekliyordu. Bu esnada Hristiyan prensleri Asya'da savaşa meşgulken, Venedikliler, Venedik Dükü'nün oğlu Vitalis ve oranın piskoposu Henry Contarenus'un komutasında 200 adet kadırğa ile denizde devriye geziyordu. Bu donanma Pisa kadırgalarıyla Rodos'ta karşılaşmış ve onlarla bir deniz savaşına girişilmişti. Bu savaşta üstün olan Venedikliler onların on sekiz kadırgasını içlerinde 5.000 asker ile ele geçirmişti. Ancak bu esirlerin kıyafetlerinde kutsal savaşın işareti kırmızı haçların olmasından dolayı bu esirler kadırgalarla beraber serbest bırakılırlar. Sadece aralarından otuz kişi esir olarak kalır. Sonrasında ise Venedikliler, İyonya'ya gidip İzmir'i (Smyrna olarak geçmektedir) aldılar ve Likya,

Pamfilya ve Kilikya sahillerini bu bölgelere Türklerin yerleşmesi ihtimaline karşı yağmaladılar.

Antakya kuşatması sırasında olan Türkler ve Hristiyanlar arasındaki barış, Türklerin Vollo isminde bir Fransız'ı öldürmesiyle kısa bir sürede bozuldu ve şehir eskisinden daha sert bir şekilde tekrar kuşatıldı. Kuşatmanın uzamasından sonra (tamamen dokuz ay sürdü) şehrin valisi en iyi askerlerinin büyük bir kısmını kaybetti. Dolayısıyla şehirdeki yerel Hristiyanları şehrin savunmasında kullanmak mecburiyetinde kaldı. Bunlar arasından Pyrrhus isimli meşhur bir kişiye iki Kız Kardeşler kulesinin ve sonrasında ise Aziz George kulesinin savunulması görevi verildi.¹⁰³ Pyrrhus, gizli bir şekilde Taranto Prensi Bohemund için casusluk yapmakta ve ona istihbaratta bulunmaktaydı. Pyrrhus, şehrin yönetiminin Hristiyan prenslerinin ve kendisinin de şehir içindeki Hristiyanların lideri olmasının karşılığında Hristiyanları şehrin içine bir yerden girmesine izin verecekti. Bu kabul edildi ve arkasından Bohemond gece içinde Pyrrhus'un yardımıyla ordusuyla beraber şehre girdi. Şehir, Hristiyanların girmesiyle alındı, birçok Türk şehir içindeki Hisar'a çekildi ve oraya ulaşamayanlar ise kadın erkek çocuk fark etmeksizin kılıçtan geçirildi. Katledilenler arasında şehir içindeki Hristiyanlarda vardı; şehre giren Hristiyan askerler o anda ayırım yapamadan kazara onları katlettiler. Büyük bir ganimet ama az bir erzak şehirde ele geçirilmişti. Şehrin eski valisi Cassianus, şehir alındıktan sonra şehirden hızlıca dağlara kaçmıştı. Orada Kudüs'ten sürülmüş Hristiyan Ermenilerin eline düştükten sonra onlar tarafından öldürüldü.¹⁰⁴ Şehirde ise 10.000 kişi katledilmişti. Öncesinde Türkler tarafından Hristiyanlardan fethedilen bu Antioch şehri Temmuz'un

¹⁰³ Yan not: Antakya Hristiyanların eline ihanet yoluyla geçti.

¹⁰⁴ Yan not: Şehirden kaçan Cassianus öldürüldü.

üçüncü günü ve Tanrının yılı 1098'de Hristiyan prensler tarafından tekrar alındı.¹⁰⁵ Kudüs'ün mazlum Hristiyanları bu haberi aldıklarında Tanrı'ya gizlice şükrettiler ve dünyevi kurtuluşlarının geleceğini bekleyerek başlarını dik tuttular. Bu zaferi kazanan Hristiyan prensleri zaferlerini dünyanın çeşitli ülkelerindeki dostlarına mektuplar yazarak onları hızlı bir şekilde bu kutlu olay hakkında bilgilendirdiler. Şehri teslim alan Tarentum Prensi Bohemund, kardeşi Apua Prensi Roger'a güzel haberlerle dolu bir mektup gönderdi. Bu mektup bu zamana iyi bir tarihi kaynak olduğu için bunu aşağıya yazmanın iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum;

Seferde bazılarımızın korkuları ve savaşlardaki son zaferlerimiz hakkında oğlun Tancred'den aldığı mektuplardan durumumuzu anladığını düşünüyorum. Ancak kuşatma sırasında yapılan barış hakkında ve bu seferin süreci hakkında başkalarının değil ama benim yazdığım mektuplar tarafından bilgilendirilmeni tercih ederim. Kral Cassianus bir süreliğine barış istedi ve olduğunda ise iki tarafta şehre girip çıkmakta serbestti, ancak Vollo isimli bir Fransız'ın düşman tarafından öldürülmesi barışı bozmuştu. Ardından kuşatması ve fethi zor gözükken bu şehirden Pyrrhus isimli itibarlı biri çıktı. Pyrrhus bana bağlıydı ve onunla şehrin fethi konusunda bir konuşmadan sonra şehrin yönetiminin bana teslim edilmesi şartıyla bana yardım edecekti. Pyrrhus'un bana özel bir güveninin olduğunu söyledi. Bunun üzerine prenslerle ve komutanlarla müzakerede bulundum ve onların şehrin prensi olmam konusunda rızasını aldım. Sonrasında ise ordumuz Pyrrhus'un açtığı kapıdan şehre girip şehri ele geçirdi. Birkaç gün içinde ise Aretum'a saldırı düzenlendi. Ancak bu saldırıda kaybımız ve zararımız olmuştur. Ayrıca o kuşatmada yaralandım. Seni temin ederim ki oğlunun ve ordumuzun

¹⁰⁵ Yan not: 1098

*cesareti tarih yazacak ve oğlunu yiğit ve kararlı bir general yapacaktır. Antakya'dan sevgilerle.*¹⁰⁶

Hristiyanlar Antakya'yı kuşatırken bu esnada Corbanas¹⁰⁷ (İran Sultanı'nın görevlendirdiği bir komutan) büyük bir orduyla Urfa'yı kuşatmıştı. Amacı orayı aldıktan sonra Antakya'yı kurtaracaktı.¹⁰⁸ Ancak bu şehir Baldwin komutasında güçlü bir garnizon tarafından kounuyordu, Türkler ise bir taraftan Antakya'nın, Türklerin o bölgedeki en güvenli sığınağı, kaybedilmesi olasılığından korktukları için kuşatmayı bırakıp Antakya'ya Hristiyanlara karşı yola çıktılar. Yolda şans eseri Corbanas, Cassianus'un oğlu Sansadolus ile karşılaştı ve ondan şehrin düştüğünü ve kendisinin de babası gibi kaçtığını öğrendi. Ayrıca şehri kurtarmanın ne anlama geldiğini de öğrenen Corbanas bir umutla büyük ordusu ile yoluna devam etti. Kafasındaki plan ise düşmanı kazançlı bir savaşta yenmektir. Bu ordunun gelişi şehri ele geçirmiş olsalar dahi Hristiyanları rahatsız bir duruma düşürmüştü. Şehir ele geçirilmişti ve Hristiyanlar içine girmişti, yine de Hisar Türklerin elindeydi. Dolayısıyla Hristiyanlar şehirde Tholous Dükü'nün önderliğinde Hisardaki kuvvetleri zapt etmesi amacıyla bir ordu bırakarak bütün ordularıyla şehirden çıktılar. Hristiyanlar savaş alanına kararlı askerler olarak cesurca çıkarlar ve kanlı korkunç bir savaşa tutuşurlar. Şehirde bırakılan askerler de boş durmayarak Kürboğa'nın hisara ikmal için gönderdiği birliklerle amansızca savaşıyordu ve bundan dolayı şehrin savunulması zayıf kalmıştı.¹⁰⁹ Dolayısıyla hem şehir içinde hem de dışında kararlı ve korkunç bir savaş görülmüştü ve iki tarafta büyük kayıplar yaşamıştı. Ancak uzun ve kan dökülen savaşta Hristiyanlar zafere yaklaşmış ve Türkler

¹⁰⁶ Yan not: Tarontum Prensi Bohemond'un kardeşi Apulia Prensi Roger'a Antakya'nın fethini anlattığı mektup.

¹⁰⁷ Burada bahsedilen kişi Kürboğa'dır.

¹⁰⁸ Yan not: Urfa beyhude bir şekilde Türkler tarafından kuşatıldı.

¹⁰⁹ Yan not: Sultanın komutanı Corbanas Antakya'yı geri almak için ordusuyla geldi.

de geri çekilmeye başlamıştı. Daha sonrasında ise geri çekiliş yerini tamamen kaçırmaya bırakmıştı. Hristiyanlar kaçanları kovalayamadı ama kalanları müthiş bir şekilde katletti. Bu savaşta 100.000 Türk ve 4.200 Hristiyan ölmüştü. Hristiyanların eline atlar ve yük hayvanları dışında başka bir ganimet te geçmişti; 5000 deve yükleriyle beraber Hristiyanların eline geçmişti. Savaşın sonraki gün 28 Temmuz'da hisardaki Türkler (artık kurtarılmaları konusunda umutsuz olunca) Hristiyanlara teslim oldular.

Antakya alınmıştı. Fransa Kralı'nın kardeşi Hugh, kendisine "büyük" unvanı verilmiş olan, diğer prenslerden ayrı olarak Konstantinopolis'e gönderilmişti. Orada anlaşmaya göre şehri Alexios'a teslim etmesi gerekliydi. Ancak İmparator, Hristiyanlara sefer boyunca yardım etmediği gibi Antakya'ya yardımda da bulunmamıştı. Bundan dolayı vicdanen rahatsız olan İmparator, Hristiyan prensler tarafından da nefret edildiğini bildiğinden dolayı onların gönderdiği teklifi kabul etmediği gibi onlara güveni de kalmamıştı. Dolayısıyla ordunun rızası ile Bohemund seçilmiş Antakya Prensi (bazıları onu Kral) ilan edildi.¹¹⁰

Uzun bir kuşatmanın ve erzak ihtiyacının arkasından Hristiyan ordusunu bir salgın hastalık vurdu, Sonbaharda ise 50.000 kişinin hastalıktan öldüğü kaydedilmişti; bunların arasında önemli kişiler de bulunmaktaydı.¹¹¹ Ölümler durduktan sonra Hristiyanlar, Kasım'a doğru Antakya'dan 2 gün uzaklıktaki Rugia ve Albaria şehirlerini aldılar. Tam burada Bohemund ve Raymond arasında bir çekişme başladı; aslında herkes Bohemund'un Antakya tercihi konusunu imrenmekteydi.¹¹² Dolayısıyla Bohemund, seferin bekası için ordusuyla beraber geriye kalan Hristiyan prenslerini, Dük Godfrey ve Flandra

¹¹⁰ Yan not: Antakya'nın seçilmiş Prensi Bohemund.

¹¹¹ Yan not: Hristiyan ordusundaki salgın.

¹¹² Yan not: Sefer devamında Bohemund ve Raymond arasında çekişme başlar.

Kontu'nu, terk edip Antakya'ya dönmüştü. Sefere devam etmek isteyen prensler Riga ve Albaria şehirlerinde kışı geçirdiler, o şehirlerden Raymond biraz uzaktaki düşman ülkesine küçük seferlerde bulunmuştu. Bahar yaklaştığında ise Hristiyan ordusu tekrar sefere devam etmişti. Bohemund, yanında kalanlarla beraber Antakya'dan çıkıp Tartus'u (Tortosa olarak geçmektedir) kuşattı. Raymond ise bu esnada Trablüşşam (Tripoli olarak geçmektedir) şehrini kuşatma altına almıştı. Raymond ise yolda düşmandan yaptığı kazanımlarla eskisinden daha da küstahlaşmıştı ve Bohemond'u da kazançlarından ötürü kötölemekten de geri kalmamıştı. Dahası Raymond, Bohemund'a karşı bir savaşa da bütün Hristiyan ordusunu yönlendirmişti. Bu durumun bu din için yapılan savaşı kötü etkileyeceğini gören Bohemund, Antakya'ya çekildi. Bohemund'un çekilmesinden sonra Godfrey ve Flandra Kontu, Lazıkiye şehrine on iki mil uzaklıkta bulunan Gabella şehrini almıştı. Raymond kendi ordusuyla beraber gelerek Trablüşşam valisini kendisine yardım etmeye ve ihtiyaçlarını karşılamaya ikna etti. Arkasından Tartus şehri Hristiyan ordusu tarafından kuşatıldı. Türkler tarafından iyi savunulan bu şehir üç tarafından üç ay boyunca kuşatılmasına rağmen Hristiyanlar tarafından alınamadı ve sonunda kuşatma kaldırıldı; sonrasında ise Hristiyanlar sahil tarafındaki bölgeyi Sayda'ya (Sidon olarak geçmektedir) gelene kadar yağmaladılar. Ancak geldikleri şehir kolayca ele geçirilemediğinden ötürü orayı terk ettikten sonra Akka (Ptolemais olarak geçmektedir) şehrinin civarında kamp kurdular. Akka şehrinin valisi Hristiyanlara erzak gönderdi ve diğer ihtiyaçlarını karşıladı. Ayrıca onlara Kudüs'ü almaları halinde biat edeceklerini bildirdi. Oradan Filistin'deki Cesarea'ya gelip orada Paskalya bayramını kutladılar, sonrasında ise kâfirler tarafından Hristiyan korkusundan ötürü terkedilmiş Rama şehrine girdiler. Rama'dan Kudüs'e yürüyen Hristiyan öncü birliği Kudüs'ü gördüğü zaman

sevinç çılgınlıkları atmıştı, ordunun morali sanki dağları yırtıp cennete çıkmışçasına pek hayli bir yükselmişti.¹¹³ Oradakiler, dindar ve azimli Hristiyanlar, gördükleri manzara karşısında birçok davranış sergilemişti; bazıları gözlerini ve ellerini göğe doğru kaldırmış, bazıları haç şeklinde yüzükoyun yere yatıp efendileri ve Kurtarıcıları İsa'nın yürüdüğü toprakları öpmüş ve diğerleri de sevinçle sürekli duydukları ve henüz görebildikleri şehirdeki kutsal yerleri sevinçle selamlamıştı. Kısaca oradaki her adam bir şekilde sevincini uzun ve sıkıntılı süren bir yolculuk sonucunda belli etmişti.

Bu antik ve ünlü şehir, kutsal yazı ile bilinen, dağlık bir ülkedeydi; diğer şehirlere karşın burası ne bir nehir tarafından ne de bir kaynak tarafından sulanırdı. Ayrıca ağaçlık bir arazi ya da zengin bir otlak ta yoktu. Ancak bu ihtiyaçlı topraklarda sıra dışı bir kutsallık vardı ve Yahudiler Tanrının emirlerini yerine getirdiği sürece bu topraklar kutsanmıştı. Ancak o kutlu zamanlarda şehir halkının günahı çoğu zaman şehri düşmana teslim etmişti, bu da şehirdeki görkemi bozmuştu. Şehrin düşmesine sebep olan günahlar kutsal kitaplarda tarih boyunca görülmektedir ve hem saygıdeğer ve antik tarihçiler hem de Yahudiler bunlardan bahsetmektedir. Yine de şehir kutsaldı (ancak Kral Davut, Süleyman ve diğer kralların zamanındaki gibi değildi), dolayısıyla şehir tekrar Yahudiler tarafından iskân edildi. Ancak Kurtarıcımız İsa'nın daha önceden bildirdiği gibi Romalılar, İmparator Vespasian ve onun soylu oğlu Titus'un yönettiği bir ordu ile dramatik bir şekilde şehri yok etmişti. Bu üzücü yıkım Kurtarıcımız İsa'nın değerli ölümü ve çilesinden kırk yıl sonra olmuştu. O zamandan sonra bir süre olduğu gibi yıkık ve Yahudiler tarafından iskân edilmeyen bu şehir Roma İmparatorları Domitian, Nerva ve Trajan'ın zamanları boyunca harabe içinde kaldı. Ancak 136'da İmparator Aelius

¹¹³ Yan not: Hristiyanların Kudüs manzarası karşısındaki aşırı sevinci.

Adrianus tarafından tekrar inşa edilmiş ve ismi Aelia olarak değiştirilmekle beraber şehrin eski yapıları da değişiklik görmüştü.¹¹⁴ Aelia'nın yüksek bir tepenin yamacına inşasından önce hem Doğu'ya hem de Güney'e bakan bir şehirdi, sadece tapınak ve Antonia Kalesi şehrin en yüksek kısımlarıydı. Adrian ise bütün şehri bütün tepenin üstüne kurmuştu, bu tepe kutsal Kurtarıcımız İsa'nın acı çektiği ve onun gömüldüğü kabrin olduğu yerd. İsa burada öldüğü için şehrin görkemi artmıştı. Bu mezar önceden şehir surları içinde değildi ama şu anda şehir surları içinde görülmektedir. İmparatorun ölümüyle inşa ettiği bu şehrin ismi tekrardan Kudüs oldu. Yeniden yapılan bu şehir önce Yahudilere verildi, ancak Yahudilerin isyan etmesinden sonra Yahudiler şehirden çıkarılıp yerine Hristiyanlar ikamet ettirilmişti. Bu Hristiyanlar arasında Marke isimli biri Gentiles piskopozu olmuş ve şehrin kontrolünü eline almıştır.¹¹⁵ Ancak o zamanlarda Roma imparatorlarının hepsi putperestti ve zavallı Hristiyanları da tutuklardı. Kudüs kilisesi ve birçok başka kilise, Antonius, Commodus, Severus, Maximinus, Valerianus, Aurelianus, Diocletianus ve Maxentius zamanlarında türlü türlü eziyetlere uğramıştır. Ancak Büyük Konstantin'in 320'de Hristiyanlık dinine dönmesiyle Hristiyanlığı serbest bırakmış ve onun yerine Paganizm'e baskıda bulunmuştur. Bu tarihten sonra üç yüzyıl boyunca Kudüs kilisesi Rum İmparatorların yönetiminde güzel bir şekilde gelişmişti. Ancak İmparator Phocas, kendisinden önce hüküm sürmüş imparator Maurice'i ve çocuklarını hunharca katleden, döneminde ise İran Kralı Chosroes Phokas'ın İmparatorluğundaki sıkıntıları fırsat bilerek ve Maurice'in intikamını almak için Suriye'yi işgal etti. Bu öylesine bir işgaldi ki o toprakları adeta bir fırtına gibi vurmuş,

¹¹⁴ Yan not: Kudüs Aelius Adrianus tarafından tekrar inşa edildi.

¹¹⁵ Yan not: Kutsal şehir Kudüs'ün kısa bir tarihi ve talihi; onun İmparator Vespasianus ve oğlu Titus tarafından yıkılmasından Bollion'lu Godfrey ve Batı'nın diğer Hristiyan prensleri tarafından kurtarılmasına kadar.

işgalin olduğu aynı sene 610'da Kudüs alınmış ve orada neredeyse 100.000 Hristiyan katledilmişti.¹¹⁶ Ancak tahtı gasp eden Phocas, acımasızca kendi askerleri tarafından öldürülür ve yerine Heraclius geçer. Heraclius, Chosroes'i Suriye'den sürmüş, arkasından ise Kutsal şehri 624 yılı içinde kurtarmıştı. İranlılarla yaptığı büyük savaşlarında Arabistan Çölünün savaşçı yerel halkı olan Scenire isimli bir Arap kavminden yararlanmıştı. Savaşın bitmesinden sonra orduyla beraber bu kavimle ganimet paylaşmıştı. Ancak Araplar savaş bittikten sonra ücretlerinin kendilerine verilmesini beklerken sanki Hristiyan Latin ve Rum askerlerine bile verilecek para yokmuş gibi kendilerine para verilmeyeceği çirkin ve küstahça bir şekilde söylendi. Bu aşağılık köpekler (ki bunlar sahte peygamber Mahomet'in lanetli öğretisini henüz benimsemişler ve o zamanlarda bile yayılmıştı) bu durumdan mutsuz olmuşlar ve karşılığında İmparatorluğa isyan etmişlerdi. Akabinde kendi büyük peygamberlerine ve onun Halifelerine katılmışlar ve onun öğretilerinin daha uzaklara yayılmasını sağlamışlardır. Bu halk bu öğretilerini egemenlikleriyle beraber Mısır, Suriye, kutsal topraklar ve Kudüs'e kadar yaymıştı. Bunlarla (Mahomet'in havarileri ve varisleri, daha sonraları Sarazenler olarak adlandırılmıştır) Rum imparatorları arasında çoğu zaman Suriye'nin kontrolü için birçok kaynak çeşitli savaşlar için feda edilmişti. Ancak zamanla savaş onları yıpratmış ve Suriye ve civarındaki diğer ülkeleri Sarazenlere bırakmak zorunda kalmıştı. Sarazenler bu toprakları 370 yıl boyunca gaddarca yönetmiş, mazlum Hristiyanları vergilerle ve gasplarla kırmıştı. Yine de Hristiyanlara Kudüs'ün üçte birini vermişler, şehrin bu kısmında ise Kurtarıcımızın kutsal kabri ve Sion tepesi bulunmaktaydı ve ayrıca bu kısımda kendilerine de yaşama izni verilmişti. Ancak bu ayrıcalık sadece Hristiyanların özgürce ibadet etmesi için verilmemişti, ama aynı

¹¹⁶ Yan not: Konstantin 320 tarihlerinde din değiştirdi.

zamanda kutsal kabri ziyarete gelen hacılardan kazanç elde etmek içindi. Şehrin geri kalan üçte ikisi ise kendilerininindi ve bunun içine Hristiyanlar tarafından daha önceden inşa edilmiş Süleyman Tapınağı' da girmekteydi. Sarazenler hem Doğu' da hem de Batı' da zaferler kazanırken yendikleri halktan ve ülkelerden de haraç ve vergi almaktan geri kalmıyordu. Bunlar zafer kazanırken ortaya çıkan Türkler, serseri, korkunç ve gaddar halk, Asya'yı boyundurukları altına aldılar (daha önce bahsedildiği gibi) ve benzerine az rastlanılan bir fırsat ile İran krallığını ele geçirdiler. Akabinde Mezopotamya, Suriye, küçük Asya'nın büyük bir kısmını ve Kudüs'le beraber İsrail'i ele geçirdiler ve buradaki Hristiyanları boyundurukları altına alarak esaret altında yaşattılar. Türklerin Hristiyanlara yaptıkları gaddarlıklar o kadar ağırdı ki Sarazenlerin zamanında yapılanlar bile daha hafif kalıyordu. Eğer Tanrı'nın isteğiyle ve Keşiş Peter ve Batı'nın değerli Hristiyan prenslerin yardımı olmasaydı, bu Hristiyanlar için bu zulmün bir sonu gelemeyebilirdi. Ancak artık bu yardımlar sayesinde Hristiyan orduları zaferleriyle küçük Asya ve Suriye'yi geri kazanmış ve şu anda ise Kutsal şehir önlerine gelmişti.

Kudüs valisi, casuslarından Hristiyan ordusunun faaliyetleri konusunda istihbarat alıyordu ve bu ordu gelmeden önce şehir içine cesur askerlerden oluşan güçlü bir garnizonu uzun bir kuşatma için lazım olacak erzakla beraber getirtmiş ve hazırlıklarını yapmıştı.¹¹⁷ Hristiyanlar ordularıyla beraber Kudüs'ün Kuzey tarafına gelmiş ve orada kamp kurmuştu. Şehir Güney'den ve Doğu'dan iyi bir şekilde kuşatılamazdı, sebebi ise o bölgenin dağlık ve kırık kayalarla dolu olmasıydı. Şehrin yanında Dük Godfrey; Almanlar ve Loranyalılarından oluşan ordusuyla, Flandra Kontu ve Norman Robert, Batı kapısının karşısında Tancred ve Tholous Kontu Raymond kendi ordularıyla

¹¹⁷ Yan not: Kudüs Hristiyanlar tarafından kuşatıldı.

bulunmaktaydı. Sadece Bohemond ve Baldwin yoktu, çünkü biri Antakya diğeri ise Urfa'daydı. Hristiyanlar kamplarını güçlendirdikten sonraki gün neşeli bir cesaret ve ürkütücü bir şekilde şehre saldırıda bulundular. Bu saldırıları eğer yeterli derecede hazırlıklı olsaydı ve surların üzerlerine çıkmalarını sağlayacak merdivenlere sahip olsalardı büyük ihtimalle başarısız olmazdı ve şehri ele geçirebilirlerdi. Ancak birkaç gün içinde kusurlar ve eksikler onarılarak bir kez daha saldırı yapıldı. Bu savaş diğlerinden daha korkunç olmuştu; iki tarafta kurnazlıklar ve cesaret sergilemiş ve iki taraftan da büyük kayıplar çıkmıştı. Ancak savaşın uzunluğundan, bölgenin mevsimden dolayı kurak ve sıcak olmasından dolayı Hristiyanlar geçici olarak bu çarpışmadan memnuniyetle çekilmiş ve kamplarına dönmüştü. Şehir dışında sadece Siloe kuyusu bu Hristiyan ordusuna su sağlıyordu; geriye kalan kuyular ise düşman tarafından Hristiyanlar gelmeden önce ya doldurulmuş ya da zehirlenmişti.

Hristiyanlar Kudüs'te kuşatmayı sürdürürken, Cenevizliler bir filo ile Yafa'ya (Jaffa olarak geçer) geldi ancak geldikleri esnada Mısır Sultanı büyük bir donanmayı Kudüs'te kuşatma altında olan Türklere yardım amaçlı Aşkelon'a göndermişti.¹¹⁸ Cenevizliler, donanmalarının bu güçte bir Mısır donanmasıyla baş edemeyeceğini anladığından dolayı gemilerinde ne değerli ve ya gerekli malzeme varsa hepsini aldılar, boşalan gemilerini batırdılar ve Kudüs'teki Hristiyan kampına yürüdüler. Bu Cenevizlilerin arasından şehirlerin kuşatmasında kullanılabilir çeşitli kuşatma makineleri yapabilecek mühendisler mevcuttu ve bu mühendislerin yardımıyla büyük hareketli bir kule ahşaptan ve kalın kalaslardan yapıldı ve yanmaz olması için ham deri ile kaplandı; böylece Hristiyanlar yangın tehlikesi olmadan bu kule içinde savunanları huzursuz edecekti. Gece

¹¹⁸ Yan not: Kuşatmaya Cenevizliler katıldı.

vakti şehrin duvarına yaklaştırılan bu kule Hristiyanlara ileriki günlerde fayda gösterecek bir araç olmuştu. Savaş sabahtan öğlene kadar iki tarafında sergilediği cesaret ve zafer için çabalarıyla sürmüştü. Kuleyi yakma düşüncesinde olan Türkler, kuleye yanıcı maddeler atmıştı, ancak bu yanıcı maddelerle çıkan yangın rüzgârın Hristiyanlar lehine dönmesiyle Türklerin suratına şiddetli bir şekilde çarptı ve bu fırsatı değerlendiren Hristiyanlar surlara çıktı ve o bölgeyi ele geçirdiler. Surlara ilk çıkanlar arasında Dük Godfrey ve kardeşi Eustace vardı. Bunlar arkalarında takip eden Hristiyanlarla ve flamalarıyla beraber surları tuttular ve Hristiyanları cesaretlendirdiler. Cesaretlenen Hristiyanlar her taraftan azgın bir nehrin kıyılarını taşırdığı gibi saldırmış ve önlerine geleni yok etmişti. Hristiyanların karşısına çıkan herkes katledildi; erkekler, kadınlar, çocuklar, yaşa bakılmadan, cinsiyet ayrımı yapılmadan, ya da kayıtsız şartsız. Katliam müthişti ve savaş ise ağıtlı; bütün sokaklar kanla sulanmış ve ölülerin cesetleriyle dolmuş, ölüm her yerdeydi.

Bu karmaşanın içinde bile bir kısım iyi durumdaki Türkler Süleyman tapınağına son görevlerini yapmak için çekilmişler ve arkasından büyük ve korkunç bir mücadele başlamıştı. Tapınaktakiler umutsuzlukla silahlanmış ve her şeye dayanacak gibi duruyorlardı ki Hristiyanlar şehri aldıktan sonra bile bu umutsuz ancak kararlı güruhun direnişini hiç hafife alacak gibi olmadılar.¹¹⁹ Bu akıl mantık almayan umutsuz mücadelede iki taraftan da kayıplar oldu, ancak Hristiyanlar azılı bir şekilde kan dökmek istercesine tapınağa girdiler, ardından birçok kişi daha bastırılmışçasına tapınağa girdi ve düşmanlarını kılıçtan geçirdiler ve onları sefil bir şekilde öldürdüler. Türkler de düşmanlarından ne aman beklediler ne de onlardan merhamet istediler ama ölmeye

¹¹⁹ Yan not: Süleyman Tapınağında bile Hristiyanların ve Türklerin savaşı korkunç ve amansızca sürdü.

kararlı kişiler olarak hepsi cesur bir şekilde sadece tapınak kapısında değil ama tapınağın ortasında bile azılı bir şekilde mücadele ettiler. Tapınak içinde hem Hristiyanlar hem de Türkler kayıplarıyla tapınağı cesetlerle ve kanla doldurdular; neredeyse hem kazanan hem de yok olan birbirinden ayırt edilemedi. Tapınağın bütün döşemeleri kan ile sulanmıştı. O kadar ki biri oraya girmek isteyecekse ayağını ya kanın içine sokacak ya da cesetlerin üstüne basması gerekecekti. Bu kadar karmaşaya rağmen düşmanın akıl almaz direnci onun hala Tapınağın sütunlarını ve tapınağın üst kısmını tutmasını sağlamıştı. Akşam olduğunda Hristiyanlar artık bu katliamı ve karmaşayı durdurmak için bir yer bulup memnuniyetle çekildiler. Ertesi gün Türkler Tapınağın üst kısmından inip teslim oldular sebebi ise Hristiyanlar kendilerine silah bırakmaları ve teslim olmaları halinde kendilerini bağışlayacağını bildirdi. Böylece bu meşhur Kudüs kuşatması kanlı ama daha onurlu bir şekilde bitmiş oldu ve Hristiyanlar nihayetinde 1099'da şehri nihayetinde dört yüzyıl sonra bir daha kontrolü altına aldı.¹²⁰

Ertesi gün ölmüşlerini gömdükten ve şehri temizledikten sonra Hristiyanlar şehirde halka açık bir ayin ve şükür duası verdiler. Sonunda zulme uğramış mazlum Hristiyanlar, artık gelen bu hürriyet ile sevinmiş ve muzaffer din kardeşlerini sevinçle karşılamış ve onları övmüştür. Askerler de birbirlerine sarılmış ve birbirlerinin savaş hikâyelerini cesaretini özgürce dinlemişti. Sekiz gün sonra ise prensler bir araya gelip kimin kral olacağı konusunu müzakere etmişlerdi. Bu toplantıya katılan prenslerin her biri kendisinin bu yüksek onur için cesaretini, iyi liderliğini ve değerini zaten kanıtlamıştı. Sonunda genel olarak bu işe en uygun kişi olarak Normandiya Dükü Robert seçilmişti. Ancak, Robert babası Fatih William'ın ölümünü öğrendi ve babasının ele geçirdiği ülkeyi, İngiltere'yi,

¹²⁰ Yan not: 1099

daha çok sevdiğinden dolayı kendisine yapılan Kudüs Kralı olma teklifini reddedip ülkesine döner. Ülkesine döndüğünde ise İngiltere tahtının William Rufus'un elinde olduğunu öğrendikten sonra kendisine yapılan bu teklifi reddettiğine pişman olur, çünkü sonunda iki şansını da kaybetmiştir.¹²¹

Onun ülkesine dönmesinden sonra, Loranya Dükü Boullion'lu Godfrey, (şehir kazanıldığı zaman ilk olarak bayrağı surlarda olan kişi) genel seçim ile prensler ve ordu tarafından kral seçilir.¹²² O birçok yiğitçe kahramanlıkları olan büyük bir askerdi, IV Henry'nin meclisinden çıkmış ve onun tarafından birçok kez işler için görevlendirilmişti. Kral olarak görevi başladığı zaman kendisi altından bir taç giymeyi reddetmiş, sebep olarak ise; bunun, altından bir taç giymenin, Hristiyanlığa yakışmadığını, çünkü bir zamanlar Tanrının oğlu İsa'nın insanlık adına dikenleri olan bir taç giydiğini söylemişti. Hristiyanların Antakya'dan Kutsal şehre kadar yolculuğunu ve o şehri alışlarını anlatan iyi bir kaynak olarak Godfrey'in Bohemund'a yazdığı mektup aşağıda yazılıdır;

Boullion'lu Godfrey'den Antakya Kralı Bohemund'a selamlar,

Uzun bir yolculuktan ve bazı şehirleri ele geçirdikten sonra Kudüs'e vardık. Bu şehir dağlık bir alanda ve çevrede ne nehir ne de su kaynakları vardı, sadece Süleyman tapınağının yakınlarında bir kaynak ve şehir içinde bir tane daha ama çok küçük bir kaynak vardı. Bu şehirde suyun biriktirildiği birçok sarnıç var ve bunlar hem şehri hem de çevredeki araziye doyuruyordu. Doğu'da Araplar, Moabitler ve Amonitler vardı; Güney'de İdumenler, Mısırlılar ve Filistinliler vardı; Batı taraflarında yani sahilde Akka, Tirus ve Trablüşşam şehirleri; Kuzey tarafında ise Tiberias, Cesarea, Philippi, Decapolis

¹²¹ Tarihsel hata: Fatih William 1087'de ölür ve Rufus ise 1100'de ölür. Rufus yerine Henry (onun kardeşi) tahta geçmiştir. (Johnson).

¹²² Yan not: Boullion Dükü Godfrey Hristiyan ordusu tarafından Kudüs Kralı olarak seçilir.

ve Şam vardı. Şehre yaptığımız taarruzda şehrin bana düşen duvar tarafını ele geçirdim ve Baldwin'e şehre girmesini emrettim; o da şehirdeki bazı düşman birliklerini kendi ordusuyla beraber kılıçtan geçirdi ve kapılardan birini Hristiyanların şehre girmesi için kırdı. Raymond şehrin Davut mahallesini, yani en çok ganimetin olduğu yeri teslim aldı. Ancak Süleyman Tapınağına girildiğinde ise orada çok büyük bir mücadele yaşandı. Düşmanın müthiş bir şekilde katledilmesinden ötürü orada yeri dolduran kan askerlerimizin dizlerine kadar gelmişti. Akşam vaktinde de direnen düşman yüzünden orayı ele geçiremedik. Ancak ertesi gün Türkler merhamet için acıklı bir şekilde aman verdiğinde orasını teslim aldık. Böylece bütün şehri 15 Temmuz 1099'da teslim aldık. Kuşatma 39 gün sürdü ve bu kuşatmanın ardından İmparator Heraklius zamanında kaybedilen ve 409 yıl boyunca Sarazen esareti altında kalan şehir kurtarıldı. Bunun dışında prensler beni Kudüs Kralı olarak seçtiler (rızaın olmamasına rağmen), bu büyük krallığın sorumluluğunu almaktan korkarım ama görevimi de yapacağım. Beni bu evrensel din içinde herkes tarafından bilinecek Hristiyan bir kral yapacaktır. Ama beni eskiden sevdiğiniz gibi seviniz. Size Kudüs'ten elveda dilerim.

Bu krallar Kudüs'te toplanmış haldeyken, Sarazenler ve Türkler müttefikleriyle beraber kalabalık ordular halinde Aşkelon'da (Kudüs'ten yirmi beş mil uzaklıkta bir şehir) intikamlarını almak amacıyla toplanmıştı. Böylesine bir ordu Hristiyanların kutsal savaşı devam ettiğinde bile toplanmamıştı (çünkü aralarında bir birlik yoktu). Bunlara karşı Godfrey (Dük ve aynı zamanda Kral olan) bu bölgede bulunan bütün Hristiyan ordularını topladı, yeni fethedilen Kudüs'te güçlü bir garnizon bırakarak düşmanla karşılaşmaya koyuldu. Düşman ordusuyla karşılaştığında şiddetli bir savaş patladı ve bu savaşta 100.000 kâfir katledilmişti; geriye kalan düşman ise kaçmaya zorlanmıştı. Savaş sonrası

ele geçirilen ganimet Hristiyanların bütün sefer boyunca aldığı ganimetlerden bile fazlaydı.¹²³ Kazandığı büyük zaferden sonra Kudüs'e geri dönen Godfrey, orada Tanrı'ya şükranlarını sundu. Diğer prensler ise ya işlerine; mesela Bohemund Antakya'ya, Baldwin Urfa'ya, Tancred ise Galile'ye dönmüştü; Tancred Galile'de prens ilan edilmişti. Diğer Hristiyan prensleri ise ettiği yeminleri tamamladıktan dolayı ülkelerine şerefle dönmüştü. Hristiyanların yaptığı bu sefer düşmana karşı yapılan diğer seferlere nazaran en onurlu sefer olmuştur. Burada Hristiyanların kararlılığı, gönüllülüğü, ilahi hevesleri ve Hristiyan dini için canlarını bile feda edebilecek olmaları onları ölümsüz yapmıştır ve her zaman hafızalarda olacaklardır. Bunlar çıkan hastalıklara katlanmışlar (bu sefer sırasında sürekli vardı), içlerinden sayısız kişi ölmüştü ve Hristiyan prensleri arasından Godfrey hiçbir zaman yeterli derecede övülmemiştir. O öldüğü zaman Hristiyanlar onun arkasından ağıtlar okumuş ve onun naşını Kurtarıcımız İsa'nın çarmıha gerilip insanlık için acı çektiği Calvary tepesine gömmüşlerdi. Godfrey'den sonra diğer Kudüs Kralları oraya gömülmüştür.¹²⁴ Godfrey 18 Temmuz 1100 yılında vefat etti, bir yıldan daha az bir süre krallık yapmıştı. Mezar taşı hala yerindedir ve üzerinde onurlu bir yazı vardır.

Godfrey'in ölümünden sonra, Hristiyanlar onun kardeşi Urfa Kontu Baldwin'i yeni kral yaptılar; Baldwin de bir yakını olan Baldwin Burgensis adlı birini kendisinin yerine kont yaptı ve Kudüs'e geldi. Orada onurlu bir şekilde karşılanarak şehre giren Baldwin, 1101'de Noel gününde Patrik tarafından Kudüs'ün egemen kralı olarak taçlandı.¹²⁵

Denizde Venedik ve Cenevizlilerin denizden ve Bohemund'un karadan yardımıyla kâfirlerden Cesarea Stratonis'i alan Baldwin ayrıca Mısır Sultanı'nın bazı birliklerini de

¹²³ Yan not: 100.000 Türk ve Sarazen öldürüldü.

¹²⁴ Yan not: Boullion'lu Godfrey, ilk Kudüs Kralı, hastalıktan dolayı öldü, 1100.

¹²⁵ Yan not: Urfa Kontu Baldwin, Godfrey'in kardeşi, 1101'de Kudüs kralı olur.

Rama'da yendi. Yeni bir Hristiyan ordusunun taze birliklerle geleceğini öğrenen Baldwin, onlarla buluşup onları güvenli bir şekilde Kudüs'e deniz yolu ile Beyrut, Sayda, Sur ve Akka üzerinden geçirmek istiyordu. Ancak bu şehirler düşmanın elindeydi ve Aşkelon'daki Türkler de Araplardan ve Mısırlılardan bol miktarda destek almıştı. Akabinde Rama'nın taşralarını istila eden Türkler, Hristiyanlarla şiddetli bir mücadeleye giriştikten sonra onları yendiler ve onların komutanlarını öldürdüler. Bu öldürülen komutanlar arasında Charters Kontu Stephen (önceki seferden sonra ülkesine dönmüş ancak tekrar geri gelmişti) ve Burgundiya ve Tholous Kontu Stephen vardı; Kral ise zorlukla düşmanın elinden kaçmıştı. Kaçtıktan sonra bile başına birçok olay gelen Kral, bir şekilde Yaffa'ya gelmiş burada Burgundiya Kontu'nun savaşta öldürüldüğünü haber almıştı. Ancak Kral orada ordularını tekrar düzenledi ve düşmana hızlıca taarruz etti. Hiçbir şeyden korkmadan saldıran Hristiyanlar düşmanı öylesine yendiler ki düşman önceden kazandığı zaferden dolayı daha az memnun olmuştu. Bu esnada Filistin ve Suriye'nin diğer taraflarındaki Hristiyan prensleri de boş durmuyordu; onlar da topraklarını genişletmek için savaşıyorlardı. Galilee Prensi Tancred büyük bir kuvvet ile Coelesyria'nın (Güney Suriye) başkenti Apamea'yı alır. Uzun bir uğraştan sonra da Lazkiye şehri alınır. Urfa Kontu Baldwin ise Carras şehrini kuşatmış ve Türkleri öyle bir yokluğa sürüklemişti ki neredeyse teslim olacaktı, ancak onun yerine İran Sultanı tarafından bu kuşatılan şehre büyük bir ordu gönderilir. Bu orduya yenilen Baldwin bu ordu tarafından esir alınır. Piskopoz Benedict ve Josceline isimli bir akrabası beş sene sonra Baldwin'i Türklerin elinden ve onun Sultan Solyman ve İran Sultanı'na karşı kılıç kaldırmasından dolayı affedilmesi için bir yol bulup onu kurtarırlar.

Kral Baldwin bu zaferden sonra bir süre düşman tarafından rahatsız edilmeden bir mevsim boyunca dinlendi. Ancak güvenliğinin sadece ordularla ve savaşçılarla mümkün olacağını bilen kral hızlıca bütün krallığının gücünü topladı ve Fenike'nin Ptolomais, ya da diğer bir ismi ile Acon, şehrini kuşattı. Bu şehir sahil şeridinde olmasıyla beraber güçlü bir şekilde savunuluyordu, dolayısıyla bir süre sonra Baldwin kuşatmayı memnun bir şekilde kaldırmış ve yaptığı tek iş ise şehrin olmadığı güzel yerleri yağmalamak olmuştu. Kuşatma dönüşünde tesadüfen karşısına çıkan düşmanın bir takım maceracı bölükleriyle yaptığı bir çatışmada Baldwin, tehlikeli bir şekilde yaralandı ama orada ölmeyip bir süre daha yaşadı. Cerrahlarının kapattığı bu ağır yara bir süreliğine iyileşmişti ama onu yavaş bir şekilde ölüme götürecekti.¹²⁶ Yalnız bir sene sonra eski haline aldırış etmeyen Kral, Ceneviz donanmasının gelişiyle tekrardan Ptolomais'i kuşatmıştı. Bu sefer ağır bir şekilde kuşatılan şehir yirmi gün sonra Kral'a teslim olmuştu.¹²⁷

Bu fetih sonrasında Halep valisi çevresinde diğer Türk komutanları birleştirerek büyük bir ordu kurmuş ve Antakya taşralarına saldırmıştı, ama Tancred (Bohemund İtalya'ya gittiğinde onu kendisinin yerine vekili atamıştı) bu büyük orduyu göğüslemiş ve onların geri çekilmesini sağlamıştı. Aynı zamanda Mısır Halifesi büyük bir orduyu ve donanmayı Kudüs Kralı üzerine göndermiş, ancak bu ordu Hristiyanlar tarafından ve donanma da fırtına tarafından mağlup olmuştu.

Bütün bunlar olurken Bohemund gönüllülerden ve diğerlerinden (onun kayıtlarına göre 5.000 atlı ve 40.000 piyade) oluşan büyük bir ordu ile Kudüs'ten çıkmış ve İmparator

¹²⁶ Yan not: Kral Baldwin ağır yaralandı.

¹²⁷ Yan not: Ptolomais Kral Baldwin tarafından ele geçirildi.

Alexius'tan verdiği sözleri tutmadığı ve bu kutsal savaşta zararlara yol açtığı için ondan intikam almak adına yola çıkmıştı. Epirus'a gelen Bohemund'un ordusu Dyrrachium'u feci bir şekilde yağmalamış ve İmparatoru kendisiyle uzlaşmaya zorlamıştı. Bundan dolayı barış için İmparator, ileri zamanlardaki kutsal savaşlarda Hristiyan ordularının bu kutsal savaş zamanında ülkesinden geçmesine izin vereceğine söz verdi. Bu anlaşmadan sonra Bohemund, Kudüs'e dönmek için denize çıktı. Antakya'da bir süre kalan Bohemund, orada 1108 yılında öldü ve prensliğini henüz yaşı küçük olan ve Tancred tarafından yetiştirilen oğluna bıraktı.¹²⁸

Bu arada Beyrut, Sayda ve Sur şehirleri düşman elindeydi ve bu şehirleri ele geçirmek adına Kral Baldwin büyük bir ordu ile Beyrut şehrini kuşattı. Şiddetli taarruzlardan sonra 23 Nisan 1111 yılında şehri ele geçiren Baldwin şehirdekileri kılıçtan geçirdi. Aynı sene içinde ayrıca Norveç'ten gelen bir filonun yardımıyla Sayda şehrini kuşattı. Sayda sakinleri hem karadan hem de denizden kuşatıldıklarından dolayı sadece bir süre direnmişler ama sonrasında ise koşullu teslim olmuşlardı.¹²⁹ Kral muzaffer bir şekilde Kudüs'e dönmüş ve donanmayı da geri göndermişti. Sonunda Fenike ve Filistin'deki sahil şeritindeki şehirler, Lazkiye'dan Aşkelon'a kadar, Hristiyanların elindeydi. Sadece Sur şehri düşmanın elindeydi; yine de Baldwin orayı kuşatmayı denemiş, şehrin Türkler tarafından iyi savunulmasından ötürü Hristiyanlar orada dört ay kalmışlar ve sonrasında ise memnuniyetle kuşatmayı kaldırmıştı.

Türkler hayırlı bir baht ile iki sene sonra kendilerine İran Sultanı tarafından gönderilen büyük destek birlikleri ile Güney Suriye'yi işgal etti ve geçtikleri her yağmaladılar.

¹²⁸ Yan not: Bohemund Antakya'da 1108'de öldü.

¹²⁹ Yan not: 1111 Sayda kazanıldı.

Sonrasında ise Tiberias şehri civarlarında deniz (Galilee gölü) kenarında kamp yaptılar. Baldwin, bunlara karşı krallığının bütün gücünü toplamış, Trablusşam'ın kuvvetleriyle Tancred (genç Bohemund'un ölümüyle artık Antakya'ya da hükmediyordu) ve diğer prensler de Kralın kuvvetleri ile buluştu ve düşmanın bulunduğu yere çok uzak olmayan bir yerde kamp yaptılar. Toplanılan kuvvete rağmen düşmanın sayısı kendi ordularından daha fazlaydı. Türk ordusunun komutanı Mendus (bulduğum kadarıyla ismi bu) Hristiyan ordusunun kendisine yaklaşmakta olduğunun farkına vararak, bazı birlikleri onlarla çatışıp oyalaması için düşman üzerine göndermişti. Hristiyanlar da aynı şekilde düşmanlarını oyalamak için bazı öncü birlikleri göndermişlerdi ve bu Türklerin öncü birliklerini geri çekilmeye zorlamıştı. Ancak Türkler bilerek geri çekilip düşmanı pusuya düşürmek istiyorlardı. Düşman bir kere pusuya düştüğünde ise daha büyük bir kuvvet tarafından yenilgiye uğratılacaktı ve işe yaradı. Çünkü Hristiyanlar kaçan düşmanı adeta zevkle kovalamışlar ve daha farkında bile olamadan onların tuzaklarına düşmüşlerdi. Düşman tarafından her tarafları sarılan Hristiyanlar arkalarından da diğerlerinin gelişleriyle bütün olarak çevrelendi ve Türklerle şiddetli bir savaş yaptı. Her ne kadar iki taraftan ağır kayıplar olsa da Türkler kazanıyordu ve Hristiyanlar o kadar kötü bir durumda olmuşlardı ki bazıları savaştan kaçmıştı. Sonrasında ise kaçan düşmanı kovalayan Türkler düşmanlarını katletti. Kral ise zorlukla Patrik Arnolpus ile kaçmıştı. Baldwin'in bu meşguliyetinde ise Aşkelon'dan çıkan Türkler ve Sarazenler Kudüs'e gelip orayı kuşattı; tabii onların kuşatması sırasında şehirdeki garnizon zayıftı. Ancak Kralın geldiğini ve Hristiyan ordusunun Batı'dan gelen ikmallerle güçlendiğini gören bu ordu kuşatmayı kaldırdı, ama yollarında buldukları tahıl ambarlarını ve Hristiyanların işine yarayacak ne varsa hepsini yok ettiler.

Kral Baldwin'ın Sarazenler ve Türklerle yaptığı savaşlar ve mücadeleleri anlatmak uzundur, dolayısıyla burada onun sadece büyük kahramanlıkları özetle geçilmiştir. Onun hüküm sürdüğü son seneler gayet savaşız geçmiş ancak hükümanlığının son senesinde Mısır'a bir sefer yapmıştı. Orada Pharamia adlı bir sahil şehrini bazı zorluklarla aldı ve krallığına dâhil etti. Sonrasında ise Nil nehrinin ağzına gelmiş ve bu garip nehrin doğasını öğrendi. Tabii aynı zamanda bölgedeki balık bolluğundan dolayı şehre döndü ve orada arkadaşlarıyla beraber ziyafet çekti. Ancak ziyafetten sonra Kral eski yarasının acısını hissetmeye başladı ve zaman geçtikçe de hastalanan Kral ordusuyla beraber Kudüs'e yola çıktı. Ancak Kudüs'e dönüşte Laris şehrinde Kral 1118 yılında (bütün Hristiyanlığa bir acı olarak) vefat etti. Kralın naaşı Kudüs'e getirilmiş ve orada kardeşi Godfrey'in yanına toprağa verilmişti. O on sekiz yıl boyunca hüküm sürmüştü ve mezar taşı da bugün de kardeşinin yanında görülmektedir.

Eski kral ölmüş ve gömülmüştü. Şimdi Hristiyanlar eski kralın kuzenini, Urfa valisi Baldwin Brugensis'i 2 Nisan 1118'de yeni kral olarak seçmişlerdi.¹³⁰ O, uzun boylu ve yapılı biriydi, zarif ve anlaşması kolay biriydi. İnce sarışın saçları ve aralarında gri tellerin olduğu göğsüne kadar uzamış bir sakalı vardı. O cesur bir adamdı ve kulları tarafından sevilen ve düşmanları tarafından da daha fazla korkulan biriydi. Onun iyi bir kral olacağını ve bu yeni kurulan krallığın topraklarını genişleteceği düşünülmekteydi. Ona karşı Mısır Halifesi Sommer, Şam ve Türklerin kralının yardımı ile evvelki senede mağlup olduğu savaşların intikamını almak ve Hristiyanları karadan ve denizden istila etmek için büyük bir ordu tertipler. Halifeye karşı bütün gücünü toplayan Baldwin, düşmanın karşısına gelir ve kamp kurar ve 3 ay sonrasında ise birbirlerine karşı

¹³⁰ Yan not: Baldwin Brugensis Kudüs'ün seçilen kralı, 1118.

savaşmaya başlarlar. Ancak Hristiyanlar, Türklerin sayısal üstünlüğünden ve Türkler de Hristiyanların gözü kara olmasından dolayı birbirlerinden çekinmişler ve hiç bir sonuca varmayarak çekilmişlerdi.

Bu sene Rum İmparatoru Alexios ölmüştü ve o bu kutsal savaşta Hristiyanların Suriye'deki kazanımlarından ötürü daha baştan rahatsızdı; ancak yine de onlar sayesinde kendi imparatorluğu da genişlemişti. Kendisinden sonra yerine geçen oğlu Calo İoannis topraklarını Türklerin saldırılarından kahramanca korumuştü.

Çok fazla zaman geçmeden, küçük Asya'da Gazi isimli büyük bir Türk prensi, Şam Kralı ve Arabistan Kralı Debeis ile büyük bir ordu toplayıp Antakya prensliğini işgal etmiş ve Halep civarlarında kamp kurmuştu. Bunlara karşı Antakya Prensi Roger, ne kral Baldwin'den ne de diğer Hristiyan prenslerinden bir yardım gelmesini beklemeden, kendi kuvvetlerinin cesaretine dayanarak onlara karşı savaşa gitti. Roger, kuvvetlerin eşit olmadığı ve düşmanın üstünlüğünden ötürü, savaşı kaybetmiş ve ordusuyla beraber öldürülmüştü. Katliam öyle beterdi ki daha sonra savaşın olduğu yer Kanlı arazi olarak adlandırılmıştır.¹³¹ Ancak düşman elde ettiği bu zaferle dikkatsizce ve şevkli bir şekilde buldukları bölgeye akınlar yaptılar. Baldwin, ordusuyla bunların üzerlerine gitmiş, onları yenmiş ve onları katletmiştir. Geriye kalanlar ise kaçmıştır. Bu zafer Hristiyanlar tarafından 14 Ağustos 1120'de kazanıldıktan sonra Kral Baldwin zaferle Antakya şehrine girmiş ve o prensliği kendi krallığı içine katmıştır.¹³²

Takip eden sene içinde Türkler başka bir orduyla aynı bölgeyi işgal etti. Bunlara karşı Baldwin ve diğer Hristiyan prensler tekrar bir hazırlık içine girdiler. Ancak büyük

¹³¹ Kanlı arazi ismini Franklar vermiştir (Runciman, 1952, p. 150).

¹³² Yan not: 1120.

komutan Gazi'nin Apoplexie'de ani ölümüyle şans eseri işgal eden ordu bir zarar vermeden geri çekildi. Ancak sonraki bahar, Şam Kralı, Arapların yardımıyla büyük bir ordu ile Antakya'ya girmiş ve bazı zararlara yol açmıştı.¹³³ Antakyalılar bu durumda kendilerini koruyacak bir prence ihtiyaç kalmıştı ve Baldwin de (aslında onları koruması gereken kişi) uzaktaydı ve Kudüs'te meşguldü. Antakyalılar prensleri aralarında olmadığı için eskisinden daha fazla ve şiddetli şekilde düşmanın akınlarına maruz kalmıştı. Ancak Baldwin onlardan haberdar olarak güçlü bir orduyla Antakya'ya beklenmedik bir şekilde hızlı gelmişti. Dolayısıyla Türkler bu gelen güçlü orduyla savaşmanın iyi bir fikir olduğunu düşünerek bölgeden tekrar geri çekilmişti. Kral bunların geri çekildiğini görünce bunları takip etmenin gereksiz bir fikir olduğunu düşündü ve onun yerine Şam krallarının güçlü kalelerinden biri olan Garaze kalesine saldırdı. Bu kale bir sene önce inşa edilmişti, ancak bu kalenin güçlü bir garnizon gerektirmesi ve tehlikeli bir bölgede bulunması sebebiyle Baldwin bu kaleyi yıkmıştı.

Baldwin birçok kez düşmanı gururlu bir şekilde geri püskürtmesine rağmen Türkler ve Sarazenler (Bunlar ise Mısır'da sanki Kudüs'ü ağızlarına almış ve yutmak üzerelemiş gibi) tarafından sarılmış olması onu rahatsız etmişti. Dolayısıyla Avrupa'daki Hristiyan prenslerinden tekrar yardım için dua etmeyi ve onlara elçiler gönderip onlardan yardım karşılamayı düşündü, özellikle de Venediklilerin yardımını isteyen Baldwin onların denizdeki gücünün gelecek yardımı kolaylıkla ulaştıracağını düşünüyordu. Tesadüfen İran Sultanı Balac büyük bir Türk ordusuyla Antakya'yı işgal etti. Baldwin ise (Arkadaşları Hristiyan prenslerinin yakın bir zaman içinde yardım için geleceğini kesinlikle biliyordu, hele de Venediklilerin; dolayısıyla onlar gelene kadar savaşı

¹³³ Yan not: 1122.

uzatmak iyi bir fikirdi, ancak yine de iki durumda da savaşmak zorundaydı) kendi ordularını topladı ve arkadaşlarının gelmesini beklemeden hızdan fazla cesaret ile düşmanın karşısına çıktı. Ancak savaşta yenildi ve ordusunun büyük bir kısmı kendisiyle beraber esir alındı. O ve en iyi komutanları düşman tarafından Carras'a esir olarak gönderildi.

Bu savaşın kazanıldığını ve Kralın da esir alındığını öğrenen Mısır Halifesi, bir diğer yönden Kudüs Krallığını işgal etmek için fırsat bulmuştu. Amacı Kudüs Krallığını ortadan tamamen kaldırmaktı ve bunun için Aşkelon'a çok uzakta olmayan bir yerde kamp kurmuş büyük bir orduyu karadan ve içinde 700 geminin bulunduğu büyük bir donanmayı da denizden liman kentlerini taciz etmesi için göndermişti; bu deniz kentlerinin alınmasının kolay olduğunu düşünerek. Bu Sarazen Krallarının (çünkü sadece Mısır değil ama aynı zamanda Fas ve Tunus Sarazenlerin elindeydi) donanması Yafa şehrine varmış, oraya çıkarma yapmış ve zorlu bir şekilde şehri karadan ve denizden kuşatmıştır.¹³⁴ Bu ordunun kuşatmayı kazanacaklarına dair umutları vardı ama o zamanların Roma piskopozu Calixtus'un yardımıyla Venedik Dükü Dominicus Michael 200 gemi ile Kıbrıs'a Suriye ve Kutsal topraklardaki Hristiyan güçleri rahatlatmak amacıyla gelmişti.¹³⁵ Dük, bu Yafa'daki hadiseyi duyduktan sonra düşman gemilerinin fazla olmasından endişe etmeden onların üzerlerine gitmiş ve onlara sürpriz olarak beklemedikleri bir saldırı düzenlemişti. Sarazenlerin daha savaş düzenlerini bile almaya vakit bulamadan yenildikleri belirtilmişti. Bu büyük ve zaferin kuşkulu olduğu savaşta Hristiyanlar, düşmanlarının donanmasından birçok gemiyi batırmış, esir almış ve geri kalanların da kaçmasını sağlamıştı. Dük bu savaşta büyük bir zafer kazanmıştı. Aynı

¹³⁴ Yan not: Yafa Sarazenler tarafından kuşatıldı.

¹³⁵ Venedik Dükü Domenico Michiel 100 büyük gemiden daha fazlasıyla geldi (Runciman, 1952, p. 166).

zamanda Sarazenler Aşkelon taraflarında Lord Eustace tarafından yenilgiye uğratılır. Lord Eustace Kral Baldwin esir alındıktan sonra onun vekili olarak seçilmişti, ancak zaferinden sonra ölmüştür.

Yafa şehri kurtarıldı (daha önce söylendiği gibi) ve Venedik Dükü Kudüs'e gitti. Orada Patrik Guarimund tarafından karşılanan Dük, Kral Baldwin ve Venedikliler ile yapılan anlaşmaları tekrardan düzenledi ve aynı maddeler tekrar uygulandı.

Sarazenler, karada ve denizde yenildiklerinden ötürü, cesaretlerini kaybettiler ve dahası Hristiyanlar Venediklilerle birleşip 1 Mart'ta eski ve güçlü bir şehir olan Sur'u kuşattılar.¹³⁶ Şehre sert saldırılar yapan Hristiyanlar başlangıçta hayatları ve kadınları için savaştan Türkler tarafından kahramanca geri püskürtülmüştü ve kuşatma Hristiyanların düşündüğünden daha uzun sürmüştü. Tabii bu uzun kuşatma Türkleri de yormuştu; yapılan saldırılardan ve şiddetli bir şekilde erzak ihtiyacından yıpranan Türkler, bütün erzakları bittikten sonra şartlı olarak şehri Hristiyanlara teslim etti. Böylece bu antik Sur şehri (Fenike'nin en ünlü limanı) 29 Haziran 1124'te Hristiyanların eline geçti.¹³⁷ Şehrin üçte biri Venediklilere anlaşma ile verildi. Venedikliler ve Kudüs Kralları arasındaki anlaşmaya göre Venediklilerin yardımı ile alınan şehirlerde Venedikliler, şehrin üçte birine sahip olacak, bir sokakları olacak ve özgür bir şekilde Kudüs Krallığının şehirlerinde ticaret yapabilecekler. Sur kuşatmasının bitiminden hemen sonra Kral Baldwin 100.000 duka fidye karşılığında Türklerin arasında on sekiz ay kaldıktan sonra serbest bırakıldı.

¹³⁶ Yan not: Sur şehri Hristiyanlar tarafından kuşatıldı.

¹³⁷ Yan not: 1124.

Venedik Dükü bu kutsal seferde üç sene geçirmiş ve Suriye Hristiyanlarının durumlarını da güçlendirmişti. Eve dönüşünde Rumlardan Kios, Rodos, Samos, Midilli ve Andrus adalarını ve Peleponezya yarımadasındaki Modon şehrini İmparatorun bu kutsal seferde sebep olduğu zararların intikamını almak için aldı. Mevcut İmparator ise babası Alexius gibi Suriye'deki Hristiyanların zaferlerine nail olmuştu ve onun yokluğunda Venedik bu ele geçirdiği topraklara sahip olurken o da topraklarının önemli bir kısmını kaybetmişti.

Baldwin de Türklerin kendisine yaptığı hakaretleri ve saldırıları unutmuyup karşılığında Şam taşrasını işgal etmişti. Üç büyük savaşta Şam Kralını yenen Baldwin, taşrayı yağmaladı ve öyle bir kurban esir aldı ki bu esir sayesinde kızını, kendisi Türklere esirken fidye için Türklere gönderdiği kendi kızını, takas ile kurtarmıştı. Ayrıca Mısır Halifesi tarafından desteklenen ve türlü zamanlarda Kudüs taşrasını işgal eden Sarazenleri de Aşkelon civarında yenmişti. Düşmanlarını iyicene bastıran Baldwin, Krallığına bir süreliğine barışı getirmişti.

Arkasından Tapınakçıların ilk büyük üstadı Hugh Paganus (Kral Baldwin döneminde kurulmuş bir şövalye tarikatı) Batı'daki Hristiyan prenslerine gidip onlardan Türklere karşı savaşta canlarını Hristiyanlık dini için vermeye hazır neferleri bulup geldikten sonra gücünü Baldwin ve Suriye'deki diğer Hristiyan prenslerinin ordularıyla buluşup Şam şehrini, Türklerin buradaki en büyük kozunu, kuşatmıştı.¹³⁸ Ancak bu şehrin savunması görkemliydi ve savunucuları da cesurdu. Hristiyanlar özellikle kuşatma esnasında salgınlara da maruz kalınca (sanki gök kubbeydi onlara karşı savaşan) kuşatmayı kaldırdılar ve geri çekildiler.

¹³⁸ Yan not: Hristiyanlar nafile bir şekilde Şam'ı kuşattı.

Bunlar olurken, neredeyse 60 yaşlarında olan Turin, Main ve Anjou Dükü Fulke, evindeki dünyevi işleri bir kenara bırakıp dindarlık adına Kutsal topraklara gitmeyi düşünmüştü.¹³⁹ Tabi aynı zamanda kendisine Baldwin'in elçileri gelmiş ve kendisine Baldwin'in büyük kızı Melisenda (bazıları onu Margaret ismiyle bilir) ile evlenmesi karşılığında çeyiz olarak Kudüs Krallığını vereceğini ve eğer Baldwin kendisinden önce ölürse Fulke'nin de Kudüs Kralı olacağını ve içinde Sur ve Akka şehirlerinin olacağını söylemişti. Fulke bu teklifi kabul etti ve daha önce niyet ettiği gibi yola çıktı. Bundan üç sene sonra Kral tehlikeli bir şekilde hastalandı; ölümünün yaklaştığını gören kral kendisindeki yetkileri bıraktı ve sarayından da ayrılmıştı. Sarayından çıktıktan sonra yeri kutsal kabir'e yakın olan Patrik'in evine yerleşen Kral, orada damadı Fulke'ı, kızı ve daha iki yaşındaki oğlu Baldwin ile beraber çağırdı ve Patrik'in, çeşitli prenslerin ve komutanların huzurunda Krallığın yönetimi ve savunulması adına Fulke'ı kendisinin varisi ve yerine geçecek kişi ilan etti.¹⁴⁰ Baldwin ise artık hayatının geri kalanını manastıra çekilmiş bir keşiş olarak yaşadı ve 22 Ağustos 1131'de ruhunu Tanrı'ya teslim etti. Yönettiği on üç sene musibetlerle geçmiş ama merasimli bir şekilde Calvary tepesindeki tapınağa, kendisinden önceki krallar Godfrey ve Baldwin'in gömüldüğü tapınağa, gömülmüştü.

Kralın cenazesi sonlanmış, Krallık içindeki prenslerde yaşlı Anjou Kontu Fulke'ı kral olarak seçtiler. Fulke 16 Eylül'de Patrik William tarafından büyük bir törenle taçlandı. Bu adam hükmünün başlangıcında sadece çevredeki musibetlerden değil ama ayrıca krallık içindeki sıkıntılarla da yüzleşmişti. Trablüşşam Kontu Pontius, Antakya Dükülüğünü kuvvet kullanarak kendisine bağlamak istiyordu ve ihanetinden dolayı

¹³⁹ Fulke aslında 40 yaşındaydı (Runciman, 1952, p. 177).

¹⁴⁰ Yan not: İkinci Baldwin'in ölümü, Kudüs'ün üçüncü Kralı.

cezadan korkan Yafa Kontu Hugh, Aşkelon'daki Sarazenlerle birleşmiş ve Kudüs Krallığını istila etmişti. Bu durum Hristiyan krallığına zarar vermiş ve Sarazenlerin de işine gelmişti. Krallık içindeki bu rahatsız edici durumlar duyulduktan sonra Kral, Patrik ve diğer prensler tarafından gerekenler yapıldı ve Krallıkta problem çıkaran prensler kaçmak zorunda kaldı. Ancak yine de yaptıkları yanlarına kalmadı; Pontius Türkler tarafından kısa bir zaman sonra öldürüldü, Hugh ise sürgünde öldü.

Bu iç problemler olurken, Türkler ayrıca Antakya taşrasını istila etti. Ama Kralın beklenmedik bir şekilde bölgeye intikal edişiyile Türkler yenildi ve geride çadırlarıyla beraber yüksek miktarlarda ganimet bıraktılar. Ancak sanki bu yeni kurulan Hristiyan krallığın başka bir belaya ihtiyacı varmış gibi Konstantinopolis İmparatoru John (Tıpkı İmparatorluğu miras aldığı gibi babasının Suriye'de başarılı olmuş Hristiyanlara karşı kinini de almıştı) güçlü bir orduyla küçük Asya'dan geçmiş, Kilikya'nın başkenti Tarsus'u almış ve Antakya'ya gelip şehri kuşatmıştı. Kral Fulke'ın oradaki vekili olarak kızı Constance ile evli damadı Poitiers'li Raymond (sırf oranın prensi olması için Fransa'dan getirtilmişti) bulunmaktaydı. Ancak bu durum bu Hristiyan Krallığı için öylesine büyük bir tehditti ki, diğer dindar Hristiyan prensler (Antakya'nın Konstantinopolis İmparatorluğuna bağlı olduğunu düşünerek) İmparator ve Raymond'un arasına girerek arabuluculuk yapmıştı. Sonrasında ise şuna karar verildi; Raymond şimdilik kendi toprakları Antakya'yı İmparatorun vasalı olarak yöneteceğine dair bir yemin etmişti. Bu anlaşmadan sonra İmparator Tarsus'a dönmüş, orada kışı geçirmiş ve sonrasında ise Konstantinopolis'e dönmüştü.

Bunlar olurken Sanguin¹⁴¹ adında büyük bir Türk prensi Trablusşam taşrasını istila etmiş ve Monte-Ferrand¹⁴² kalesini kuşatmışlardı. Fulke'ın kendisiyle beraber getirdiği kurtarma ordusu Türklere savaşta yenilmiş, kalenin kontu da esir alınmış, dolayısıyla Kral güvenliği için kaleye sığınmıştı. Meydan savaşında başarılı olan Türkler, kaleyi bu sefer daha şiddetli bir şekilde kuşatmıştı ama Hristiyanları asıl sıkıntıya düşüren durum düşmanı saldırılarından çok kaledeki yiyecek kıtlığıydı. Kralın o kalede mahsur olması diğer Hristiyan prensleri harekete geçirmiş ve prensler krallığın tüm gücüyle kaleyi kurtarmak için harekete geçmişti. Bunu duyan Türkler ise Krala kaleyi teslim etmeleri halinde kaledekilerin serbestçe çıkabileceğini ve Kontu da serbest bırakabileceklerini teklif etti. Teklifin Kral tarafından kabul edilmesiyle kale terk edilip düşmana bırakıldı. Kral daha sonra kendisini kurtarmaya gelen orduyla karşılaşmış ve arkadaşlarına bu ataklıklarından dolayı teşekkür ederek Kudüs'e dönmüştür.

Yaklaşık dört sene sonra, Konstantinopolis İmparatoru John büyük bir ordu ile Antakya'yı imparatorluğuna katmak için tekrar Suriye'ye gelmişti. Antakya'yı alınca kendisi için hülyası Kudüs'e uzanacak bir yol açacaktı.¹⁴³ Oraya doğru giderken Suriyelilerin ve Kilikyalıların kendisini iyi karşılayacağını düşünmüştü, ama yanılmıştı. Latinler tarafından yolu kapatılan İmparator istediği yollardan geçememişti. Ancak ettiği yeminden ötürü yanına bir takım kişiler alarak kendisini merasimsiz karşılayan şehirden bir ses bile çıkarmadan ayrılmıştı. Şimdi ise bu terbiyesizliğin intikamını almak adına şehrin dışındakileri mahallelere açgözlü askerlerini salmıştı; tabi aynı zamanda erzakı karşılamak için de bunu yapmıştı. Bu askerler geçtikleri her yeri talan edip zararlara yol

¹⁴¹ Burada bahsedilen kişi İmadettin Zengi'dir.

¹⁴² Burada bahsedilen kalenin ismi Baarin'dir.

¹⁴³ Yan not: Rum İmparatoru Calo Johannes beyhude bir şekilde Antakya'da kendisine davranılış şekline şaşırıldı.

açmıştı, önlerine çıkan meyve ağaçlarını bile etlerini süslemek için kesmişlerdi. Böylece kendisine yapılan terbiyesizliğin intikamını almış olarak Kilikya'ya zorunlu olarak geri dönmüştü ve orada kışı geçirmişti. Orada bir gün yaban domuzu avına çıkmış ve yaban domuzunu avlarken ona mızrağını saplamış, ama bu onu kızdırmış ve bütün gücüyle mızrağı imparatora doğru itmişti. Kuvvetli bir şekilde geriye itilen İmparatorun eli tirkeşinde bulunan ucu zehirli bir oka saplandı ve eli hafifçe yaralandı. Yine de zehir o kadar kuvvetliydi ki zamanla imparatorun yarası daha fazla şişiyordu. Bunun için bir ilaç yoktu; dolayısıyla kolunun kesilmesi gerekliydi. Ama o bu çaresiz ve iğrenç seçeneği tercih etmedi ve acı içinde birçok defa sakin bir ses tonuyla Rum imparatorluğunun hiçbir zaman tek bir el ile yönetilemeyeceğini söylemişti. En sonunda imparator zehrin kuvvetiyle ölmüştü.¹⁴⁴ Onun büyük oğulları Alexius ve Andronicus, bu bereketsiz ve mutsuz seferde ölmüşler, dolayısıyla da imparatorluk onun küçük oğlu Emanuel'e kalmıştı.¹⁴⁵

Bu zamanda ayrıca Hristiyanlar için de kötü bir hadise yaşanır. Kudüs Krallığının sulh zamanında olmasıyla beraber Kral Fulke, eşi kraliçe ile beraber Sonbaharı Akka'da geçiriyordu. Kraliçe şehir dışına yürüyüp civarlardaki bazı su kaynaklarına kadar yürümeyi çok severdi, doğal olarak kendisine Kral ve maiyeti eşlik ederdi. Şans eseri karşlarına sürülmüş bir tarlada oturan yabani bir tavşanı kovalayan çocuklar çıkmıştı. Bunu gören kralın atlı maiyeti çığlıklarla tavşanı kovalamak için dörtnala çıkmıştı. Bunlar arasında olan Kral, atını daha hızlı gitmesi için dörtnala zorlamış ama bir süre sonra Kral atıyla beraber düşmüştü. Düşüşte Kralın kafası atın ve eyerinin altına

¹⁴⁴ Yan not: Rum İmparatoru Calo Johannes'in ölümü.

¹⁴⁵ John Comnenus, en küçük oğlu Manuel'in (Emanuel olarak geçmektedir) kendisinin varisi olmasını istemişti (Runciman, 1952, p. 224).

geldiğinden dolayı eyerin sertliğinden ve atın da ağırlığından dolayı öyle ezilmişti ki Kralın beyini burnundan ve kulaklarından fişkırmıştı.¹⁴⁶ Bu hazin olaydan sonra Kral ölmüş olarak bilindi, ancak yine de nefes alabilen Kral üç gün boyunca her hangi bir şey söyleyemeden yattı ve sonrasında ise öldü. 13 Kasım 1142’de ölen Kralın naaşı Kudüs’e getirildi ve orada büyük bir cenaze töreninden sonra genel ağıtlarla kendisinden önceki Kralların yattığı yerde toprağa verildi.

Kral öldükten sonra arkasında iki oğul bırakmıştı; on üç yaşındaki büyük oğlu Baldwin ve yedi yaşındaki küçük oğlu Almeric. Hristiyan prensler kral olarak kendilerine Baldwin’i seçtiler. 1142’nin Noel’inde üçüncü Baldwin olarak tahta çıkan büyük oğulun yanında annesi Melesinda ise onunla beraber kraliçe olarak taçlanmıştı.¹⁴⁷ Bu esnada Türk prensi Sanguin, Antakya Prensi Raymond ve Urfa Kontu Joscelin arasındaki kavgayı fırsat bilerek büyük bir güçle Urfa’yı kuşatmıştı. Kont şehirde yoktu ve surların altına lağımlar kazılıp surların çökmesi sağlanmıştı. Bir kere surlar çöktüğünde ise lanetli Türkler şehre girmiş ve zavallı Hristiyan halka çeşitli zalimlikler etmişti. Aynı zamanda bu büyük kontluğun Türklerin eline geçmesiyle oraya Antakya’dan geçen üç başpiskopozluk makamı da çökmüştü. Türkler bu zaferle cesaretlenmiş ve sonrasında ise Hristiyanların başka bir sağlam kalesi olan Cologenbar’a saldırmıştı. Ancak bu kuşatma sürerken bir hadise oldu; arkadaşlarıyla beraber içki içen Sanguin, sarhoş bir şekilde başka bir sarhoş arkadaşı tarafından bıçaklanmıştı. Bu durum kuşatmanın kaldırılmasını sağladı. Sanguin’in yerine ise oğlu Noradin gelmişti.

¹⁴⁶ Yan not: Kudüs’ün dördüncü kralı Fulke’nin hazin ölümü.

¹⁴⁷ Yan not: III. Baldwin 1147’de Kudüs’ün beşinci kralı olmuştur.

Baldwin hükümdarlığının ilk yılında Türklerden Ürdün'ün ötesinde bir kale olan Sobal'i geri aldı ve orayı Krallığın o cephesini savunması için güçlendirdi. Ancak sonraki senede ise Şam kralına karşı bir seferdeyken Şam kralının damadı Türk prensi Nuradin tarafından yenilgiye uğratılmıştı. Baldwin'in etrafı öylesine sarılmıştı ki onların elinden ordusuyla beraber kaçmış olması bile büyük bir mucizeydi.

Urfa'nın düşüşü ve oradaki Hristiyanların çektiği zulümler Hristiyan ülkelerde duyulmuş ve Batı'daki prensleri harekete geçirtmişti. Roma piskoposu III. Eugenius elçileriyle beraber yeni bir kutsal savaş çağrısında bulundu ve o kadar başarılı oldular ki neredeyse Hristiyan ülkelerin her köşesinden Suriye'deki Hristiyanları kurtarmak namına gönüllüler topladılar. Bunlar arasından Almanya İmparatoru III. Conrad bu sefere güçlü bir şekilde destek vermişti ve kendisi de diğer Alman prensleri tarafından destekleniyordu. O gönüllülerden oluşan büyük bir ordu kurdu ve bu kutsal sefer için yola çıktı.¹⁴⁸ Bu kutsal amaçla Rum İmparatoru Emanuel'den geçeceği ülkelerden kendisine erzak yardımında bulunmasını talep etmiştir. Bu özellikle İmparator ve ordusunun ihtiyaçlarını imparatorun parasıyla yerli halktan erzak alımı ve yerli halka sıkıntı çıkarmadan karşılaması için önemliydi. Böylece bu ordu Rum topraklarından barışçıl bir şekilde geçebilecekti. İmparator Emanuel, Conrad'ın bu kutsal çabasını takdir ederek İmparatorun bu talebine tenezzül etmişti. Ancak Emanuel aslında bu ordunun kendisi için bir tehdit olduğunu düşünmekle beraber bu ordunun da başarı kazanmasını neredeyse kâfir düşman kadar istemiyordu. Gerçekten de Conrad'ın bu güçlü ordusu Rum İmparatoru için bir tehdit unsuru oluşturmuş ve dolayısıyla onlara müttefik olarak gözükme istemişti Dolayısıyla da Emanuel iyi niyetini göstermek amacıyla Conrad ve ordusunun geçeceği yerlerde

¹⁴⁸ Yan not: Alman İmparatoru III. Conrad Kutsal topraklara sefere çıktı.

onlara satış için erzakın hazır bulundurulması emrini vermişti. Ancak bu emredilen erzaklar daha uzakta bulunan geçilecek yerlere ulaştırılmadan bu Hristiyan ordusunu güçlü Rum birliklerinden oluşan birlikler takip etmeye başlamıştı; bu birliklerin amacı ise Hristiyanların bayraklarından ayrılmasını engellemektir, böylece taşrayı yağmalamalarına müsaade verilmeyecekti. Ancak bu birlikler artık fırsat buldukça bu Hristiyan ordusundan ayrı kalanları ekarte ediyordu. Bu ordu daha içlere girdikçe artık Rum refakatçilerin tavırları bu Hristiyan ordusunun istenmeyen bir misafir olduğunu göstermeye başlamıştı. Buna rağmen onlar yoldaki eyaletleri sıcakkanlı bir şekilde sahte ve yapmacık bir müttefiklikle beraber geçmişlerdi. Ancak Philippolis'e (Philipopolis/Filibe) geldiği zaman ordunun artçı birlikleriyle Rum birlikleri neredeyse meydan savaşı patlak verecekti. Bu sürtüşme araya bazı bilge kişilerin girmesiyle engellenmişti. Nihayetinde ordu Adrianople'a (Edirne) gelmişti. 3 gün sonrasında ise oradan Melas (Meriç demek istiyor) nehri yakınlarında Cherobachi ovasında kamp kurmuştu. Yazları neredeyse kuruyan bu nehir, kış ayları ve suyun olduğu zamanlarda yakalarını bile taşıyıp bütün araziye taşıyordu; bu taşma o kadar büyük oluyordu ki neredeyse bir nehirden çok bir denizi andırıyordu. Özellikle de rüzgârla beraber kabaran bu yerden büyük botlar olmadan geçilemezdi. Beklenmedik bir gece aşırı yağıştan bu nehir taşı ve sanki cennetin baraj kapakları açılmışçasına bu nehir taşmış ve ordunun kamp kurduğu alanı sel basmıştı. Suyun şiddetiyle ordunun sadece silahları, eyerleri, zırhları ve pusatı¹⁴⁹ değil ama aynı zamanda atlar, yükleriyle beraber katırlar ve birçok asker de bu selde kaybedilmişti. Bu durum ordu için son derece üzücü ve sefil bir durum olmuştu. Orada birçok cesur adam savaşa girmeden öldüler ve onları hiçbir adam öldürmedi. Onlara uzun boylu olmaları da yardım etmedi, ya da cesur olmaları, ama onun yerine tıpkı saman

¹⁴⁹ Pusat: asker teçhizatı

gibi dağıldılar ve ağıtlı çığlıklarla süpürüldüler. Orada, o kampta Tanrı'nın öfkesi onları çarpmış ve yok etmişti, oradan diğerlerini düşünmeden kaçmayı başarabilen yine de şanslıydı. Bu talihsizlik İmparator Conrad'ı ve ordusunun moralini bozmuştu, ancak nehir normale dönüp geçilebilecek bir hale gelince nihayetinde Konstantinopolis'e kadar gelmişti; orada entrikacı Rumlar şehir surlarını güçlendirmiş ve surların üstlerinde silahlı askerler sanki bir kuşatmaya hazırlanıyormuşçasına bekliyordular.

Şehre yaklaşan Conrad, şehre girmemeye karar verdi; onun yerine İmparator tarafından Boğazı gemilerle geçmeyi ve oradan sonra İmparator'dan erzak ve istediği şeylerin talep edimi konusunda ikna edilmişti.¹⁵⁰ Bu Boğazı geçme işlemi aceleyle ve başka hiçbir şey düşünülmeden yapıldı ve yerel halk onlara hiçbir şekilde bir tekne vermedi. Bu esnada Rum İmparatoru gizli bir şekilde karşıya kaç kişinin geçtiğini askerlerine not aldirtmişti, ancak askerler bu ordunun yoğunluğundan ötürü yorulunca kayıt tutmayı da bırakmıştı. Bir kere Conrad'ın ordusu karşıya geçtiğinde artık Rumların kötü niyetleri de ortaya çıkmaya başlamıştı. İmparator sözünde durmamış ve çok az miktarlarda erzak göndermişti; hatta bazı durumlarda hiç erzak yoktu. Ordunun geçtiği yerler kendilerine kapıları kapıyor ve yerel halk ise civarda onlara satın alabilecekleri hiçbir şey bırakmamıştı. Onlara bazıları da o kadar yüksek fiyatlara satış yapıyordu ki çoğu asker ihtiyacı olduğu malzemeleri alamamıştı. Genelde bir alım işlemi olduğunda Rumlar şehirlerinin surlarından iplerle kendilerine verilen parayı alır ve onlara istedikleri şeyleri de sepetle surların aşağısına gönderirdi, hatta çoğu zaman hiç bir şey göndermez ve askerleri kandırmışlardı. Sinsi Rumların yaptığı Hristiyanlığa yakışmayan iğrenç rezilliklerden bazıları da bu askerlere sattıkları yemekleri kireç ile zehirlemektir. Bazı aç

¹⁵⁰ Yan not: İmparator Conrad Konstantinopolis'e girmeme kararı aldı.

askerler açgözlülükle bu yemekleri yedikten dolayı öldüler. Rum İmparatorunun bu olayda parmağının olup olmadığı aşikâr olmasa bile İmparatorun sahte paralar basıp onları (Conrad'ın ordusunu) kandırmak için verdiği gerçeği bilinmektedir. Onun dışında imparator ileriki zamanlarda gelecek olan herhangi bir orduyu caydırmamak istediği için herhangi bir şekilde onlara karşı bir entrika yapmadı, ne de onlara karşı zarar verecek kişileri besledi. Aslında bu aşağılık komploları da düzenlemesine ihtiyacı yoktu, çünkü Türklerle istihbarat halindeydi ve onlara bu (Hristiyan) ordusunun gücü hakkında bilgi vermekteydi. Bu esnada Bathis civarında ordunun bir kısmının Pamplano isimli bir Türk komutanının ordusu tarafından imha edildiği öğrenilmişti. Ancak Frigya'ya giden ordu gibi bir kaderleri olan bu ordu da kendileri de düşman tarafından büyük bir kıyıma uğratılarak yenildi.¹⁵¹ Türkler büyük bir orduyla Hristiyanların ileride geçecekleri dönemeçli Meander (Menderes) nehrinin kenarlarında mesire tutmuştu ve Hristiyanların yolunu kapatmıştı. Bu Hristiyanlar, görünüşe göre sabırlarından ötürü kendilerini her gittikleri ülkelerde ve geçtikleri şehirlerde takip eden Rumları katletmemişlerdi. İmparator Conrad, nehrin kenarına geldiğinde orada nehri geçebilmek için ne bir köprü ne de bir tekne vardı. Nehrin diğer tarafında ise Türkler büyük bir orduyla İmparatorun nehri geçmesi halinde Hristiyanlarla savaşacak vaziyetteydi. Türk okçuları nehir kenarlarında beklemekteydi ve İmparator bu okçuların menzilinden biraz çıkmış ve gece olunca kampına dönerek orada ordusunun düşmanla yapılacak yarın sabahki savaş için kendilerini ve atlarını tazelemesi emrini vermişti. İmparator o gece çok az dinlenebilmişti; sabah olunca kalktı, pusatını kuşandı ve ordusunu savaş için düzene soktu. Karşısındaki düşman da tıpkı onun gibi kıtalarını düzenlemiş ve okçularını düşmanın nehri geçmeye teşebbüsü halinde nehrin kenarlarına yerleştirmişti. İki ordu da

¹⁵¹ Yan not: Türkler Meander (Menderes) Nehri'ni geçmeye çalışan Conrad ve ordusunu yok etme peşinde.

birbiriyle savaşmak için hazırды sadece aralarında dönemeçli bir nehir vardı. Savaşmadan önce İmparator askerlerine cesaret verme amacıyla aşağıdaki konuşmayı onlara yaptı;

Sizler, değerli askerlerim, bu seferin bizler tarafından yüce İsa ve Tanrı adına yapıldığını ve dünyevi değerler adına yapılmadığını çok iyi biliyorsunuz¹⁵². Biz yabancı ülkelerden geçerken sefillikleri tecrübe ettik. Birçok tehlike atlattık. Açlıktan kırıldık, soğukla titredik ve sıcakla çürüdük. Toprak yatağımız ve gökyüzündeki cennet bizim örtümüz oldu. Bizler asil, ünlü, namı olanlar, zengin ve birçok ülkeyi yöneten kişileriz, ancak her zaman zirhumızı ve zirhumuzun boyun koruyucusunu giymiş bir şekilde İsa'nın ve Aziz Peter'in hizmetkârları olarak askerlerimiz dörtlükler halinde hazır bulunmaktayız. Bu İsa'nın haçının düşmanları barbarlar (nehirin bizi ayırdıkları) uzun zamandır bizi durdurmak istemekteydi ve biz de (Davut'un dediği gibi) onların kanıyla yıkanmaya yemin ettik. Kulakları ve gözleri kapanmamış kişi dışında bunu kim bilmez? Eğer cennete çıkmak istiyorsak (Çünkü Tanrı ne adaletsizdir ne de bu seferin sebebinden bihaberdir, ne de bizlere bunun karşılığında sonsuz alanlar ve Cennette gölgelik sığınaklar verecektir. Bizler onun adına yaşamak yerine ölmeyi tercih ettik), eğer bu ruhu kirli barbarların bize ve hemşehirlilerimize yapacakları ağır eziyetleri hatırlayın ve ona göre korkusuzca ve kahramanca savaşın. Bu barbarlara yüce efendimiz ve rabbimiz İsa'nın kendi sahte peygamberlerinden ve öğretilerinden ne kadar üstün olduğunu gösteriniz. Biz kutsal bir orduyuz ve tanrının kudretiyle bir araya geldik, dolayısıyla sakın korkuyla kendimizi kaybetmeyelim ve İsa adına hayatımızı tehlikeye atmaktan kaçınmayalım. Eğer İsa bizim için öldüyse, bizim de onun için ölmemiz ne kadar haklı olurdu? Bu onurlu sefer adına ona onurlu bir son getirelim. Kolay bir zafer umut ederek İsa adına

¹⁵² Yan not: İmparator Conrad askerlerini Menderes Nehrini geçmeleri için konuşmasıyla onları cesaretlendiriyor.

savaşalım. Onların ordumuzu sıkıştıracağını düşünmüyorum ve hatta belki de ilk saldırımızla dağılacaklarını düşünüyorum. Ama eğer ölürssek (Tanrı korusun) burası İsa adına ölen kişiler için onurlu bir mezar olacaktır. İsa adına İranlıların okçuları beni vursun ve büyük bir umutla öleceğim ve atlı savaş arabasıyla oraya (Cennete) gideceğim. Bu benim için son günlerimi yatağında geçireceğim bir ölümden daha güzel ve daha hoş karşılayacağım bir ölüm olacaktır. Şimdi, onlardan Hristiyan kardeşlerimizi pis ayaklarıyla çiğnedikleri için ve o ayaklarla İsa'nın, Tanrıyla eşit ve onun oğlu, gömülü olduğu kutsal tapınağa girdiklerinden dolayı intikam alalım. Bizler İsa'nın kabri ve Süleyman'ın yatağı için kılıçlarını çekmiş hazır bekleyen kudretli kişileriz. Özgür doğduğumuzdan dolayı yolumuzun üzerindeki bu Agarenleri, köle kadının çocuklarını tıpkı hakaret taşları gibi İsa'nın yolundan kaldıralım. Bu Rumların neden bunları (Türkler) aç kurtları besler gibi beslediğini ve kendi sonunu hazırladığını bilmiyorum. Neden bunları utançla kendi kanlarıyla beslediğini... Bu kurtları utançla kendi kanlarıyla beslemekteler, bu cesur düşünceler ve fikirler görünürde bilgece, görünüşe göre bunlar bölgelerden ve şehirlerden tıpkı vahşi yırtıcı hayvanlar gibi çıkarıldı. Bu nehir için de görünüşe göre biraz tehlikeyle geçilebileceğe benzemektedir, ama ben size yolu kendim göstereceğim ve bizler nehri ilk geçenler olacağız. Haydi, birlikten kuvvet ile bu nehri zorlayarak geçelim ve göreceğiz ki bu nehri geçmek için yeterli derecede güçlüymüşüz. Şunu biliyorum ki askerlerimiz tarafından durdurulacak su durulacak ve hatta tersine akacaktır. Tıpkı bir zamanlar İsrail oğullarının Ürdün nehrini geçerken nehri durdurduklarından çok ta farklı olmayarak bu olacaktır. Bu teşebbüs onların nesli boyunca uzun zaman geçse bile hala unutulmamış ve konuşulmuş bir tecrübe olmuştur. Burada ise bu Türkler için büyük bir utanç olacaktır, çünkü onları öldürdükten sonra bu

nehre atacağız ve onların cesetleri bir dağ gibi yükselip dünyanın uzak uçlarından bile gözükecektir. Bu bizim sonsuzluk boyunca zafer hatıramız olacaktır.

Bunu söyledikten sonra savaş için işaret verildi, herkes duasını etti ve kendisini Tanrıya sundu. İmparator atını mahmuzlayıp karşıya geçen ilk kişiydi, arkasından ise bütün ordusu onu takip etti. Onlar nehri büyük bir kuvvetle ve korkunç naralarla geçtiler; onlar nehri geçtiklerinde nehir adeta atların gücüyle durmuş ve hatta sanki kaynağına geri akmaya başlamıştı. Bütün ordu sanılanın aksine daha az sıkıntı ile nehri geçmişti ve Türklerle taarruz etmişti. Türkler Hristiyanların nehri zannettiklerinin aksine az bir sıkıntıyla geçtiklerinden dolayı zaten telaşlanmışlardı ve Hristiyanların kendilerine saldırmasından ötürü cesaretleri kırılmıştı. Bir süre direnişten sonra Hristiyanlar Türkleri geri çekilmeye zorladı ve onlara büyük bir kayıp verdirdi. Hristiyanlar tıpkı korkunç aslanlar gibi kaçan Türkleri kovaladılar ve vadiler adeta kanla sulanmış ve cesetlerle dolmuştu. Birçok İtalyan Türklerin oklarından dolayı yaralanmıştı, ama neredeyse hiç kayıp vermemişlerdi.¹⁵³ Diğer bir yandan düşmandan geriye kalan çeşitli ve çok miktarda kemikler ise tıpkı tepeleri andırıyordu ve bu savaştan seneler sonra bile oralardan geçen gezginleri olduğu kadar Nicetas Choniates'i de bu manzara düşündürmüştü.¹⁵⁴ Bu olay tıpkı Marius'un (Roma İmparatoru Gaius Marius) Cimbrianları savaşta kalabalıklar halinde katletmesiyle oluşan iskelet tepelerini andırmaktaydı ve o savaşın yakınlarında yaşayan Marcellis halkı da o kemikleri toplayıp bağlarının korunması için onlardan duvarlar yapmıştı.

¹⁵³ Yan not: Türkler büyük kayıplar vererek Hristiyanlar tarafından yenilgiye uğrattılır.

¹⁵⁴ Yan not kaynak: Nicetas Choniates *Annali primo rerum a Manuel Comneno Imperatore gestar*, fol. 139.

Bu zaferden sonra Hristiyanlar pek direniş görmeden Türk Krallarının başkenti Konya'ya geldiler ve orayı şiddetli bir şekilde kuşattılar.¹⁵⁵ Yine de şehir güçlüydü; mimari ve doğal açıdan (surlarla ve yer şekilleriyle) kuvvetli bir şekilde savunmaları ve cesur bir garnizonu vardı. Hristiyanlar orada uzun bir süre kuşatmayı küçük başarılarla sürdürdüler, diğer bir yandan ise başka zorluklarla ve ihtiyaçlarla güreş tutmuşlardı. Erzak ihtiyacı ve her gün sayısız askerin ölmesinden ötürü İmparator kuşatmayı kaldırmaya ve ülkesine dönmeye razı olmuştu. Bu büyük ölüm oranlarının ve bu seferin başarısız olmasının asıl nedenini ise birçok kişi Rumların kahpeliklerine ve onların İmparatorlarının da (genel olarak söylenen) bu kahpeliklere ortak olmasından dolayı olduğu söylenir. Rumlar Hristiyan ordusuna satmak için getirdikleri yemekleri kireçleyip o aç askerlerin yemekleri aç bir şekilde yedikten sonra zehirlenmesine ve sefil bir şekilde ölmesine sebep oldu. İmparatorun Asya'ya yaptığı bu seferin tarihi her ne kadar tarihçiler tarafından tartışılrsa da genelde birçoğu 1146 yılını göstermiştir.¹⁵⁶

Bu sefer ilk yapılan sefer kadar başarılı olmamıştı, ancak Türkleri tamamen oyalama açısından faydalı bir fırsat olmuştu. Bu esnada Baldwin ise Gazze'yi (bir zamanlar Filistin'in meşhur bir şehriydi, ancak o zamanlarda ise harabe içindeydi) güçlendirip orayı Mısır'dan gelecek tehditlere karşı Kudüs'ü koruması amacıyla hazırlamıştı. Gazze'nin güçlendirilmesi ayrıca Aşkelon'u da, bölgede bulunan Mısır'ın tek kalesi, bir köşeden kısıp almıştı. Akabinde Baldwin Krallığının bütün gücüyle denizden ve karadan şehri kuşatmıştı. Kuşatma beş ay boyunca devam etmesinden sonra Mısır Halifesi yetmiş gemiden oluşan bir donanmayı Hristiyanlar üzerine göndermişti. Bu esnada Türklerin Sultanı Nuradin bütün Şam Krallığını eline almış ve Hristiyanların

¹⁵⁵ Yan not: Türk Sultanlarının başkenti Konya, Hristiyanlar tarafından kuşatılır.

¹⁵⁶ Yan not: 1146.

Aşkelon kuşatmasını kaldırmaları için Paneada'yı¹⁵⁷ kuşatmıştı. Ancak Paneada halkının cesurca şehirlerini savunmalarından ötürü başarılı olamamıştı, aynı zamanda da Halifenin donanması da denizde Hristiyanlara yenilmişti. Bunlardan etkilenmeyerek Hristiyanlar Aşkelon kuşatmasına devam etti. Uzun bir süredir Hristiyanlar şehri kuşattıklarından dolayı sonunda surlarda bir gedik açabilmeyi başarmışlardı, ancak taarruzları kendilerinin pek çok kayıp vermesiyle sonuçlanmıştı. Hristiyanlar geri püskürtülmüşler ve Aşkelon ahalisi de surlardaki gediği kapatmıştı. Sarazenler sonrasında ise gedikte buldukları Hristiyanların cesetlerini surların önüne iplerle asarak Hristiyanları aşağılamıştı. Bu aşağılama Hristiyan ordusundaki yüksek rütbeli komutanların hiddetlenmelerine sebep olmuş ve onlar da bütün güçleriyle şehri kararlı bir şekilde tekrar kuşatmıştı. Bu sefer yüreklice şehri saldıran Hristiyanlar şehirdeki Sarazenlerin cesaretlerini kırmışlar ve onlardan pek çok kişiyi katletmişlerdi. Sonunda Sarazenler Hristiyan komutasından görüşme talep ederek can güvenliklerinin temini halinde şehri teslim edebileceklerini bildirmişlerdi. Bu teklif Hristiyanlar tarafından kabul edildi. Şehirden elde edilen ganimet askerlere, yönetimi ise kralın kardeşi Yafa Dükü Almaric'e verilmişti. Bu zaferle krallığın o tarafı (Güneybatı) güvene alınmış ve düşman da krallığı o bölgede taciz edebilecek önemli bir kaleden mahrum bırakılmıştı.

Neredeyse Conrad'ın sefere çıktığı zamanlara yakın zamanda (hatta bazılarının göre tamamen aynı zamanda) Fransa Kralı VIII. Louis Fransa'nın bütün şövalye ruhuyla Kutsal toprakları kurtarmak için haçı almış ve yanına birçok prensi ve güçlü bir orduyu alarak sefere çıkmıştı. Ordusuyla Konstantinopolis'e gelen kral orada gösterişli ve

¹⁵⁷ Bahsi geçen yer: Banias, Golan Tepeleri

yapmacık bir şekilde onurluca İmparator Emanuel tarafından karşılanmıştı.¹⁵⁸ Ancak Kral ordusuyla Boğazı geçip Asya'ya çıktıktan sonra ikiyüzlü Rumlardan ne ihtiyaçlarına cevap verecek herhangi bir erzak, ne de İmparatorun sözünü verdiği yardımları bulabildi. Daha da kötüsü İmparator tarafından kendilerine verilen sahte kılavuzlar Kralı en ıssız ve verimsiz bölgelerden geçirdi. İşte bu bölgelerde Kral yiyecek sıkıntısından dolayı inanılmaz sayılarda askerlerini açlıktan ve susuzluktan kaybetti. Kaybedilen askerlerden bazıları da İmparatorun askerleri tarafından tuzağa düşürülmüş, Kralın ana ordusundan uzakta olanlardı. Kral pek çok tehlikeye ve nice askerlerin ölümüne rağmen nihayetinde Suriye'ye gelmiş ve Türk Sultanı Nuradin'in başkenti Şam'ı kuşattı. Ancak Nuradin şehrin uzun bir süre boyunca savunulamayacağı umutsuzluğundan şüpheliydi.¹⁵⁹ Ancak bu o kadar da olmadı, Hristiyanların yaptığı taarruzlar ve aralarındaki kıskanılacak birlik Nuradin'i hüsrana uğratmış ve Türkler neredeyse teslim olma noktasına gelmişlerdi. Ancak şehrin fethedilmesi halinde Louis'in bu şehre Flanders Kontu Phillip'i atayacağı sözünü öğrenen bazı prensler Phillip yerine kendilerinin bu şehre hâkim olmasını istediklerinden dolayı ve söylentilere göre Türklerin verdiği rüşvetle de ayartılarak Kralı bazı stratejik noktalardan çekmeye ikna ettiler. Eğer Kral o stratejik noktaları kuşatmaya devam etseydi, büyük ihtimalle alabilecekti. Ancak daha önemli olan kısım ise uzun bir süre şehri kuşattığından dolayı erzak tükenmek üzereydi ve bu nedenden de dolayı Louis kuşatmayı kaldırıp geri dönmek zorunda kaldı. Dolayısıyla bu sefer herhangi onurlu bir başarı kaydedilemeden Kralın Fransa'ya dönmesiyle bitmişti. Kral ülkesine döndüğünde Rum İmparatoru Emanuel'in ismini tiksiniç bir şekilde bu seferin başarısızlığına sebep olarak yaptığı kahpeliklerden ve kötülüklerden dolayı anmıştı. Gerçekten de bu seferin

¹⁵⁸ Yan not: Fransa Kralı Louis'in seferinin Rumların Suriye'deki Hristiyan prenslerini kıskançlığı ve hüsraniyle yaptığı kahpeliklerle kötülüklerle uğraması.

¹⁵⁹ Yan not: Şam beyhude bir şekilde Fransa Kralı Louis tarafından kuşatıldı.

başarısızlığı ve açtığı yaralar gelecek Hristiyan prenslerini aynı şartlarda ileriki zamanlarda herhangi bir sefere çıkması konusunda caydırmıştı.

Şimdi ise bir süreliğine Suriye'deki Hristiyanlar yukarıda bahsedilen seferden sonra barış içinde yaşadılar. Ancak bir süre sonra Türklerin Sultanı Nuradin (özellikle de Hristiyanların Türklere ve Araplara karşı yaptıkları hakaretlerden sonra ve Kral Baldwin'in Lyeanus Ormanında bulunmasını da fırsat bilerek) Hristiyanların kalesi Paneada'ya gelmiş ve orayı direk kuşatmıştı. Paneada halkı bir süre sonra büyük zorluklara göğüs germiş ve umutsuz bir şekilde Türklere karşı saldırıda bulunup onlarla amansız bir savaş yapmıştı. Türklerin sayılarının üstün olmasından ötürü geri çekilmek zorunda kalan Paneadalılar, Türkler tarafından takip edildi ve bu sayede Türkler şehre girmeyi başarabildi ve önlerine gelen kim varsa hepsini kılıçtan geçirdi.¹⁶⁰ Buna rağmen şehir halkının büyük bir çoğunluğu (şans eseri) şehirdeki sağlam ve iyi korunan hisara kaçabilecek vakit bulmuştu. Şehrin düştüğünü duyan Baldwin, büyük bir ordu toplayıp şehri kurtarmak için yola çıkmıştı. Baldwin'in ordusuyla şehre yaklaştığını duyan Nuradin, kendi kuvvetinin bu gelecek orduya karşı yeterli olacağını düşünmediği için şehirdeki değerli şeyleri yağmaladı ve şehri de kundakladıktan sonra hemen oradan ayrıldı. Şehir sakinleri sonunda hisardan çıkmış ve şehrin dış surlarını tekrardan tamir etmişti ve hala Kral tarafından da korunuyorlardı.¹⁶¹ Ancak Nuradin yakınlardaki ormanlarda ordusuyla kamp kurmuş ve Hristiyanlara saldırmak için fırsat kolluyordu. Nitekim o fırsat eline de geçti; Kral onun tamamen gittiğini zannettiği için bütün piyade birliklerini terhis etmişti, dolayısıyla elinde sadece çok güçlü olmayan bir süvari birliği kalmıştı ve onlarla beraber Ürdün nehrini geçerken Nuradin ve büyük bir Türk birliği

¹⁶⁰ Yan not: Paneada Türkler tarafından yağmalandı.

¹⁶¹ Yan not: Paneada Hristiyanlar tarafından tekrar tamir edildi.

tarafından tuzağa düşürülmüş ve onlarla sert bir çatışma yaşamıştı. Kral bu zayıf ve çaresizlikle karşılaşmadan birkaç kişiyle beraber güçlükler içinde Saphet¹⁶² isimli bir köye kaçmıştı. Kaçamayanlar ise, büyük bir çoğunluğu asillerden oluşan, ya esir alınmış ya da öldürülmüştü. Düşman eline düşenler arasında Tapınakçıların büyük ustası Bertrand of Blanqueport gibi önemli kişiler de vardı.

Bu zaferden sonra Nuradin Şam'dan karşıladığı ikmalle güçlenerek tekrardan Paneada'ya gelip orayı kuşatmıştı. Bu sefer Nuradin, krallarının yenilgisinden ötürü cesaretlerinin kırıldığını ve bundan dolayı da onların kendisine kolayca teslim olacağını düşünüyordu. Ancak düşüncesinin aksine kısa bir zamanda Baldwin büyük bir ordu toplamış, Antakya prensi ve Trablusşam kontunun desteğiyle şehri kurtarmak için yola çıkmıştı. Nuradin, şehir duvarlarında birçok gedik açmasına ve şehir halkını umutsuzluğun eşiğine getirmiş olsa da kuşatmayı kaldırmış ve bölgeden çekilmişti. Dolayısıyla Baldwin aynı şehri iki kez kuşatmadan kurtararak Kudüs'e dönmüştü.

Bu genç Kral Türklerle pek çok zorlu mücadele yaşadıkdan sonra krallığı güzel zamanlarda bu kâfirlerin arasında büyüdü, ancak bu büyüme zorlu geçmişti. Bunlar olurken şundan da bahsetmek önemlidir; Türklerin ve Şam'ın Kralı Nuradin, Sueta isimli Kudüs Krallığına ait bir kaleyi kuşatmıştı, ama Baldwin'in Nuradin ile savaşmasından sonra düşman büyük bir kayıpla kuşatmayı kaldırıp kaçmak zorunda kalmıştı. Kral Baldwin daha önceden Rum İmparatorunun yeğeni Emanuell ile evliydi, şimdi ise aynı imparator elçileri Stephanus ve Trisillus aracılığıyla kraldan yakın akrabalarından bir kadın ile evlenmek istediğini bildirmişti. Bilge bir müzakereden sonra Kral, İmparator'a onurlu bir leydi olan Trablusşam Kontu'nun kız kardeşi Matilda'yı teklif etmiş, ancak

¹⁶² Bahsedilen yer bugünkü İsrail'deki Safed'dir.

imparator Matilda'yı ret etmiştir. İmparator Kralın rızasıyla henüz vefat eden Antakya Prensi Raymond'un kızı Mary'i almıştı. Trablüşşam kontu dolayısıyla kendisine yapılan hakareten ötürü intikam için birtakım savaşçıları gemilerle İmparatorun topraklarına göndermişti. Bu esnada Kral Antakya'da nikâhını kıyarken Orontes nehri üzerinde bulunan Pontisfer adlı bir kaleyi güçlendirmişti. Ancak orada geçirdiği zamanda bir talihsizlik yaşamıştı. Kral kış zamanından dolayı hasta olmamak için Trablüşşam Kontu'nun kişisel doktoru Barae isimli bir Yahudi'den ilaç almış ve aniden kanlı bir ishal nöbeti kendisini tüketmesine sebep olmuştu. Birçok kişi doğal olarak Yahudi doktor'u kralı zehirlemekle suçlamış ve bu duruma başka bir açıklama bulamamıştı. Bunu kanıtlamak adına doktorun krala verdiği ilaç bir köpeğe yemesi için verilmiş ve köpek kısa bir sürede ölmüştü. Kral bu esnada acılar içinde sürünmüş ve bu esnada hava değişikliği için önce Trablüşşam'a sonrasında da Beyrut'a gitmişti. Beyrut'ta kral bu belalı hayata gözlerini yummuş ve ruhunu efendisi İsa'ya teslim etmişti. Onun bedeni Hristiyan kullarının ağıtlarıyla Kudüs'e taşındı ve orada babasıyla aynı kabre gömüldü. O 13 Şubat 1163'te ölmüş ve 21 sene hükmetmişti.¹⁶³ Baldwin'in ölümü sadece dostları tarafından değil ama ayrıca düşmanları tarafından da (rapor edildiğine göre) matemi tutulmuştur. O kadar ki onun eski düşmanı Nuradin bile kendisine bazı komutanları tarafından Krallığa saldırılmak için bu zamanın güzel bir fırsat olduğunu söylediği zaman o bunu yapmayı reddetmiş ve onlara bu konuda Hristiyanlara karşı şefkat göstermeleri gerektiğini söylemişti. Çünkü Hristiyanlar o kadar büyük bir kral kaybetmişlerdi ki bir daha böyle bir kral yeryüzüne bu kadar kolay gelmezdi.

¹⁶³ Yan not: Kral Baldwin'in ölümüne düşmanları bile üzüldü.

Kudüs Krallığı ve Suriye'nin büyük bir kısmını bir kenara bırakıp Türklerin küçük Asya'daki tarihine ve yaptıklarına dönecek olursak onların kurduğu krallık kötü bir durumda olmasına rağmen bir şekilde yerinde kalmayı başarabilmişti. Sultan Solyman'ın ölümünden sonra (ki onunla Dük Godfrey ve birçok Hristiyan prens mücadele etmişti) onun oğlu Muhamet tahta çıkmıştı. Ancak Muhamet ve Konya Sultanı Masud arasında bir sürtüşme yaşanmış ve bu neredeyse iki Sultanı savaşa kadar sürüklemişti.¹⁶⁴ Bu iki Sultan arasındaki sürtüşmenin sürdürülmesi ve Türk devletinin zayıflaması Rum İmparatoru John Comnenus için faydalı olmuştu ve bu yüzden John Comnenus Sultan Mesud'a düşmanı Muhamet'e karşı destekte bulunmuştu. Ancak kısa bir zamandan sonra bu iki kâfir Sultan aynı dine inandıklarından dolayı barış yapmışlar ve Konya'yı kuşatan İmparatorun bütün ordusunu yenmişti. İmparator ise telaş içinde kaçmıştı. Sonrasında ise Masut bütün Türk krallığını ele geçirmişti ve henüz ölmeden önce ülkesini üç oğlu arasında paylaşmıştı.¹⁶⁵ En büyük oğlu Clizashtlan'a¹⁶⁶ başkenti Konya'yı ve çevresindeki önemli taşra arazilerin vermiş; diğer oğlu (ya da bazılarına göre damadı) Jagupasan'a¹⁶⁷ Amasya ve Ankara'yı bereketli Kapadokya ile vermiş; damadı Dadune'ye¹⁶⁸ ise Kayseri ve Sivas şehirlerini vermişti.¹⁶⁹¹⁷⁰ Bütün bu topraklar bir zamanlar Rum İmparatorluğunun parçasıydı ve şimdi ise Türklere ait birer toprak parçaları olmuştu. Masut'un imparatorluğu bölmesinden belli bir zaman geçmesinden sonra kendi aralarındaki birliği, sevgiyi ve bunun uyumunu unutan bu kardeşler kendi

¹⁶⁴ Yan not: Türkler arasında küçük Asya'da yaşanan sürtüşme.

¹⁶⁵ Yan not: Sultan Masut krallığını üç oğlu arasında paylaştırdı.

¹⁶⁶ Burada bahsedilen kişi Kılıçarslan'dır.

¹⁶⁷ Burada büyük ihtimalle bahsedilen kişi Yağı Basan'dır.

¹⁶⁸ Burada büyük ihtimalle bahsedilen kişi Dolat/Devlet'tir.

¹⁶⁹ Knolles büyük ihtimalle bu bilgiyi Choinates'ten okumuştur (Magoulias, 1984, p. 66).

¹⁷⁰ Mesud'un üç oğlu ve iki damadı vardı, bunlar ve aldıkları topraklar sırasıyla; (II.) Kılıçarslan Konya'nın başkenti olduğu Sultanlığı aldı, Şahinşah Ankara, Çankırı ve Kastamonu'yu, üçüncü oğlu Dolat (ise görünüşe göre daha farklı yerleri almıştı), birinci damadı Danişmendli Zunun Kayseri'yi, Yağıbasan ise Sivas ve Amasya'yı almıştır (Turan, 1993, ps. 192, 193).

aralarında çekişmeler yaşadılar. Sultan Muhamet ve Jagupasan birbirlerini yok etmek istiyorlardı ve bunu gizli bir şekilde değil ama neredeyse açık bir şekilde yapmaya bile razıydılar. Rum İmparatoru Emanuel, ikisinin de yok olmasını istediği için bu iç savaş için pek sevinçliydi ve her iki tarafın da kinini elçileriyle gizlice canlandırmıştı. Ancak Jagupasan'a açık bir şekilde Sultan'a karşı destek veriyordu ve onun sayesinde Jagupasan Sultan'a karşı birçok önemli ve kanlı zaferler kazanmıştı. Nihayetinde Sultan bu çekişmeden dolayı tükenmiş ve barış için sadece elçilerini değil ama bizzat kendisi Konstantinopolis'e gitmeye karar vermişti. Nitekim ordusuyla beraber Suriye'den gelmiş ve İmparator tarafından onurla ve merasimlerle karşılanmıştı. İmparator meclisinde bu sultan tarafından ziyaret edildiğinden dolayı pek memnun olmuştu.

Türklerin bu zaferlerini ilan etmek için yaptıkları ilginç şeylerden biri de bir Türkün bir er meydanının ortasında yüksek bir kuleye çıkıp oradan atlayıp 200 metre boyunca uçacağını ilan etmesi olmuştu.¹⁷¹ İnsanlar tarafından tuhafça karşılanan bu haber bütün şehirde yayılmıştı. Uçmaya kalkan Türkün deneme yapma zamanı geldiğinde ise bölgeye sayısız kişi toplanır ve Türk söz verdiği gibi bu yüksek kuleden kendisini beyaz uzun ve geniş bir kıyafet içinde gösterdi. Bu kıyafet birçok plakayla ve katlanmış bezlerle kaplanmış ve rüzgârı yakalaması için yapılmıştı. Kalabalık içindeki bazı ahmaklar kendilerini beyhude bir şekilde bu kıyafeti giyen kişinin havada bir kuş gibi uçabildiğine ikna etmişti, ya da bir geminin yelkenleri gibi onu yönlendirdiğini düşünüyordu.¹⁷² Orada bir süre kollarıyla uçmak için süzülen Türk'e seyirciler gülmekte ve ona "uç Türk, uç, uçuşunu ne zaman göreceğiz?" diye bağırıyordu. Bu arada İmparator bu adamı bu tehlikeli fikirden vazgeçirmeye çalışmıştı; Sultan ise korkuyla heyecanın arasındaydı ve

¹⁷¹ Yan not: Başka bir ahmak İcarus.

¹⁷² Yan not: Nicetas Choniates rerum ab imperat. Manuele Comneno gestar. lib. 3. fol. 143.

onun düşüncesi bu hem şehirlisine ne olacağındaydı. Bu arada Türk uçmaya hazırlanmak için kollarını çırpıp havayı yakalamaya (tıpkı kuşların kantlarıyla yaptığı gibi) çalışıyordu. Güzel bir rüzgârın gelmesiyle izleyicileri şaşırtmak amacıyla kendisini hazır görerek kuleden havalandı. Kendisini beyhude bir umutla havaya attı ancak bu ahmak İcarus yükselmek yerine taklalar atarak şiddetli bir şekilde yere çakılıp boynunu, kollarını, bacaklarını ve vücudundaki bütün kemikleri kırdı. Uçamayan Türkün denemesi saçma olayları kendilerine alay konusu yapan sade insanlara kahkaha malzemesi olmuştu ve Sultanın maiyetinde olan Türkler sokaklardan alay edilemeden geçemiyorlardı. Dükkânlarındaki zanaatkârlar olayları izlerken ellerinde aletlerle gülmekten işlerini yapamaz olmuştu ve hala “uç Türk, uç” diye bağırıyorlardı. Bu esnada imparator ise kendini kontrol edemeyerek ve halktan duyduğu alaylarla beraber gülmüştü; Sultan ise Türkün durumuna üzülmüş ve kendisiyle dalga geçenlerin küstahlığının bastırılmasını emretmişti.¹⁷³

Bu kutlamalar bittiğinde (belirsiz bir şekilde bir depremden sonra oldu) İmparator zenginliğini göstermek ve sultanı etkilemek için ona birçok değerli hediyeler vermişti. Bu değerli ve hacimli hediyelerden dolayı hayretler içinde kalmış ve kendisi ona memnuniyetini göstermek adına İmparatoru babasının ismiyle zikrederek kendisine Sivas şehrini, gerçi Sivas şehri Dadune’ye ait bir yerdi, vereceğine dair oğlu üzerine ant içmişti. Ancak bu ant ikiyüzlülükten başka bir şey değildi ki zaten daha sonra da bunun kanıtı ortaya çıkacaktı. Sultan evine döndüğünde gerçekten de Dadune’ye saldırıp onu Sivas’tan çıkarmış, şehri de yağmalamıştı. Tabi sözünü unutarak şehri tamamen kendisi idare

¹⁷³ Knolles, bu uçuş denemesinin olduğu hikayeyi Choniates’ten olduğu gibi almıştır, ancak orijinal eserde Choniates bazı zamanlarda uçmaya çalışan Türkten Agaren (yani Hacer’in soyundan gelen) olarak bahsetmiştir (Magoulias, 1984, p. 68).

etmişti. Sonrasında ise ondan Kayseri'yi Amasya ile beraber almıştı. Amasya Dadune tarafından henüz kontrol edilmeye başlamıştı. Aynı şekilde Sultan ordusunu ikiye bölerek ikinci kısmını da Jagupasan'ın üzerine göndermiş ama Jagupasan savaş hazırlığı sırasında ölmüştü. Dolayısıyla Ankara şehri ve Kapadokya bölgesi Sultan'a kalmıştı. Dolayısıyla Sultan artık babasının eski krallığına sahip olduğundan dolayı böbürlenerek İmparatorla yaptığı eski anlaşmaları ve arkadaşlıkları unutarak Rum topraklarını işgal etti. Frigya'nın Laodicea şehrini alıp büyük zararlara yol açtı ve geçtiği her yerde insanları ya öldürdü ya da esir olarak onları yanına aldı. Bu zalim işgali durdurmak adına İmparator güçlü bir orduyla Asya'ya geçmiş ve topraklarının sınır bölgelerini güçlendirmek ve Türklerin saldırılarına karşı koymak adına Dorileon'u güçlendirdi. Dorileon şehrinin güçlendirilmesi işinde diğerlerine cesaret ve moral vermek için imparator içinde taşların bulunduğu ilk sepeti kendisi omuzlarında taşımıştı. İmparatorun azmi ve çalışkanlığıyla kısa bir zamanda Türklerin yaptığı saldırılara ve tacizlere rağmen şehir sağlam surlarla ve derin hendeklerle çevrilmişti. İmparator sonrasında aynı şekilde Sueleum isimli başka bir şehri de güçlendirmişti. Sonrasında ise bu şehirlerde güçlü garnizonlar bırakarak Konstantinopolis'e geri döndü. Buna rağmen Türkler İmparatorluğa karşı sürekli tacizlerde bulunmaya devam edip sınır bölgelerine yapabilecekleri kadar zarar vermişlerdi. Yine de tamamen olmasa da bu şehirlerdeki garnizonlar bu Türk tacizlerini birçok defa başarıyla durdurmuştu. Bu durumların vahameti artınca da İmparator Sultan'ı, bu nankör ve kendisine ülkesini zenginleştirmek için yaptığı iyilikleri unutan kişiyi, sert bir dille uyarmak zorunda kalmıştı. Sultan ise aynı şekilde hararetle İmparatorun o bölgelere yaptığı kalelerin anlaşmaya uyumsuz olduğunu ve kendisine söz verdiği birçok şeyi de yerine getirmediği için azarlamıştı.¹⁷⁴ Bu geçimsizlik her geçen

¹⁷⁴ Yan not: İmparator ve Sultan arasındaki anlaşmazlık.

gün yapılan saygısızlıklarla büyümeye devam ediyordu ve bu birbirlerinin başarılarını kıskanan iki hükümdar arasındaki çekişmenin yakın bir zamanda çık ve kanlı bir savaş ile sonuçlanması aşikâr gözüküyordu. Sonuçta intikam alma dürtüsü bu iki büyük cesur hükümdar tarafından sahip olunan bir histi. Yine de Sultan için savaş üzerinde temkinli olunacak ve deneyimli komutanlarla yapılacak bir işti; diğer bir yandan ise İmparator cesur atılgan ve pervasız biriydi. İmparator bir kere bir harekete kalkışırsa üstünde bunun kendisini ve İmparatorluğunu ne kadar etkileyeceğini fazla düşünmezdi. Onun için İmparatorluğa ve halkına Türkler tarafından birçok kötülükler yapılmış ve bunun intikamı da alınmalıydı. Dolayısıyla İmparatorluğunun Asya'daki ve Avrupa'daki bütün gücünü ve enerjisini toplamıştı ve hedefinde Türklerin başkenti Konya'yı sadece yok etmek değil ama bütün Türk milletini yok etmek vardı. Böylece İmparator güçlü ve kalabalık bir orduyla yanına gerekli olacak her şeyi alarak Asya'ya geçti. Düzenli bir şekilde Frigya, Laodicea,¹⁷⁵ Chonas¹⁷⁶ antik ismiyle Passas, Sen Archangel, Lampis, Caelaenas (Menderes nehrinin başladığı ve Marsyas nehrinin bittiği yer) ve Chonia şehirlerinden geçtiler. Ancak Miryokefalon'a, eski, harabe ve esrarlı bir kaleye gelindiğinde ise ordunun ilerleme hızı kötü bir şansızlıkla düşmüştü. İmparatorun ordusu dikkatli bir şekilde ilerlemekte ve ordunun kamp yapacağı alanlar müstahkem bölgelere kurulup bu yerler hendeklerle korunuyordu. Ancak sadece bu temkinden dolayı İmparatorun ordusu yavaşlamamıştı, bunun bir sebebi de ordudaki ikmal kağnılarının bolluğu ve bu kağnılarla ilgilenen kişilerden dolayıydı. Türkler de bu esnada çoğu zaman kendilerini birlikler halinde gösterir ve küçük çatışmalara girerek ordunun zayıf taraflarına tacizlerde bulunurdu; ancak hiçbir zaman bu büyük ordunun önüne çıkamazlardı. Yine de Türkler

¹⁷⁵ Bahsedilen yer Denizli'dir, ancak

¹⁷⁶ Bahsedilen yer Honaz'dır.

yaptıkları tacizlerle ordunun ikmal bölüklerini imha etmişler ve İmparatorun geçeceği geçitleri son derece tehlikeli hale getirmişlerdi. Hristiyanların durumunu daha da kötüleştiren başka bir durum da onların geçeceği arazinin Türkler tarafından yakılıp yıkılmış olması ve kuyuların da yine onlar tarafından zehirlenmesiydi. Birçok Hristiyan asker bilmeden bu kuyulardan su içmiş, arkasından ağır bir şekilde kanlı ishal nöbeti geçirmiş ve ölmüştü. Sultan ise her ne kadar elinde güçlü bir ordu ve en büyük destekçisi olan akrabası İran Sultan'ının sağladığı yardımlara rağmen savaş olma ihtimalinden korktuğu ve bütün şansını bir meydan savaşına oynamaktan nefret ettiğinden dolayı İmparator'a elçilerini bir anlaşma yapmak için göndermişti. Onun ve çevresindeki tecrübeli kişilerin fikirlerine göre İmparator'a iyi ve onurlu şartlar koşulursa bu savaş fikrinden caydırılabilirdi ve Sultan sadece bir kere değil ama birçok defa İmparatora elçilerini göndermişti. Ancak İmparator (kendi gücüne ve çevresindeki atılgan maiyetine güvendiğinden ötürü Türklerle zorlu bir savaş yapmayı daha çok istiyordu) ise barış teklifini böbürlenerek geri çevirmişti. Onlarla alay eden İmparator onlara Türk Sultanına cevabı Konya surlarında vereceğini söylemiş ve akabinde onları geri göndermişti. Karşılaştığı olumsuz cevaplar Sultan'ın İmparator ile yapabileceği barış adına bütün umutlarını heba etmiş, arkasından ise Zibrica isimli bir geçidi ele geçirmişti.¹⁷⁷ Bu geçit İmparator'un Miryokefalon'dan çıkacak ordusunun geçmek zorunda olduğu bir yerdi. Bu geçit iki tarafının yüksek dağlarla sarılı olduğu bir yerdi, bu dağlar Kuzeye doğru yükselmiş ve daha gerisinde de dağlar alçalmıştı. Bu dağların alçaldığı yerde birçok geniş vadiler başlamış ve bu vadilerin etrafındaki dağlar da uçurum gibi yükselmişti. Bu uçurumlu tepelerin her yamaçlarında kırık ve aşağıya doğru sarkan kayalar buradan geçen gezginler için yolculuğu pek tehlikeli kılmıştı.

¹⁷⁷ Zibrica isminin diğer bir adı da Tzibritza'dır (Özaydın, 2002, p. 401).

Bu vadiye girerken İmparator düşmandan korkmadan gözü kara bir şekilde vadilerin güvenli olduğundan emin olmayarak ordusunu vadilere gönderdi. Ordularını sanki düz ovadan geçiriyormuş gibi davranan İmparator daha öncesinde (aslında kısa ama geç bir süre önce görmüştü) düşmanın dağları ve vadileri güçlü bir orduyla onun geçmesini engellemek için tutmuş olduğunun haberini almıştı.¹⁷⁸ Ordunun ön safı Angelus Konstantin'in oğulları John ve Andronicus tarafından komuta edilmekle beraber yanlarında Macrodocas Konstantin ve Lapardas Andronicus onlara refakat ediyordu. Sağ kanada İmparatorun kayın biraderi Baldwin ve sol kanada ise Mavrozomes Theodosius komuta ediyordu. Arkalarından köleler ikmalcilerle ve ikmal kağnılarıyla bütün ordunun ihtiyaçlarını taşıyorlardı. Bunların arkasından İmparator içinde en kahraman askerlerin olduğu taburla beraberdi. Ordunun artçı birliklerdeki kararlı askerlere ise Andronicus Contostephanus komuta etmekteydi. Onlar tamamen bu vadilere girmeden Türkler saklandıkları kırık kayalardan çıkarak kendilerini iki taraftan da göstermeye ve oklarını ölümcül bir şekilde tıpkı dolu gibi yüksek bölgelerden Hristiyanların üzerlerine atıyorlardı. Buna rağmen Angelus'un oğulları Macrodocas ve Lapardas ile beraber üç adet kare tertibi aldılar ve bir üçgen oluşturdular.¹⁷⁹ Hedeflerinde ise tepelerinde kendilerinin en sağlam askerini bile şevkli bir halde bertaraf eden düşman vardı. Onları sadece saf kuvvet ile buldukları yerden çıkardılar ve onların dağlarda daha derinlere kaçmasına sebep oldular. Akabinde Hristiyanların öncü birlikleri az hatta hiçbir kayıp vermeden bu tehlikeli geçidi geçtiler. Öncü birlikler geçidin sonunda bir tepenin başına geldiğinde ise burada müsait bir alan bularak kamp kurdu ve arkasından bahtı açık bir şekilde geriye kalan Hristiyan ordusunun da vadiyi gece şansıya düzenli bir şekilde ve

¹⁷⁸ Yan not: İmparatorun büyük dikkatsizliği.

¹⁷⁹ V (wedge) düzeni

belasız geçerse bütün Hristiyan ordusu bu kampta birleşecekti. Ancak Hristiyan ordusunun geriye kalanı bunu yapamamakla beraber bazı ikmal vagonlarının geçitlerden geçememesiyle (aslında bütün ordu bu geçitlerden geçerken pek hayli bir zorlanmıştı) beraber Türkler ikmal birliklerini dağlardan attıkları oklarla sefil bir şekilde ekarte etmişti. Türklerin neredeyse bir dolu fırtınasındaki gibi attıkları oklarla Hristiyan ordusunun düzeni bozulmuş ve bu durumunda Türklere cesaret vermesiyle durum Hristiyanların aleyhine dönmüştü. Türkler kalabalıklar halinde dağlardan inmiş, Hristiyanları ok yağmuruna tutmuş ve Baldwin'in komuta ettiği sağ kanada ağır bir darbe vurmuştu. Baldwin cesareti ve düzeni bozulan birliklerini tekrar toplamak ve düşmanın saldırılarına göğüs gerebilmek için çabalamıştı (Türklerin öfkesi Hristiyan kanı ile bulanıyordu). Baldwin değerli bir komutanın yapacağı gibi cesur bir süvari birliğiyle beraber Türklerin en yoğun olduğu tarafa saldırmış ancak düşmanlarla etrafı sarılarak birliğiyle beraber öldürülmüş, böylece sağ kanat Türkler tarafından imha edilmişti.¹⁸⁰ Bu zaferle Türkler bütün güçleriyle beraber dağlardan indiler ve Hristiyanların geçitlerden geçmesini durdurdular. Hristiyanlar kalabalıklar halinde bulunmalarından dolayı ne kendilerine ne de arkadaşlarına yardım edemedi bu tehlikeli vadilerde takılıp kalmışlardı. Tıpkı avcılık ağlarına takılan karacalar gibi Hristiyanlar da kalabalık içinde kargaşada birbirlerinin sonunu getirdiler. Buldukları yerin düz olması da Hristiyanların aleyhine olan bir durumdu, çünkü böylece Türklere daha iyi hedef olmuşlardı, üstelik geri çekilseler de ilerleseler de. İşin daha kötüsü Türkler için en güzel hedef ordunun merkezindeki ikmal vagonları olmuştu ve bu ikmal vagonları artık orduya baş ağrısı çıkarmak dışında bir iş yapamıyordu. Türklerin oklarıyla vurdukları askerler ve yük hayvanları bütün vadileri kapatıp kana bulamış ve nehirlere bulaşan insan ve hayvan kanı

¹⁸⁰ Yan not: Baldwin öldürüldü.

öyle bir hal almıştı ki buradaki durumu kalem ile tarif etmek imkânsızdı.¹⁸¹ Hristiyanlar ne ileriye ne de geriye gidebiliyorlardı ve o geçitlerde tıpkı koyunlar gibi katlediliyorlardı. Fırsatları kendi lehine çeken düşmana karşı bir cesaret sergilemek neredeyse gereksizdi. Türkler ise Hristiyanların cesaretini daha da kırmak için bir mızrağın başına Andronicus Bataza'nın kesik kafasını saplayıp düşmanlarına göstermişlerdi. Bataza, İmparator'un yeğenydi ve onun emirleriyle Paflagonya'dan ve Heraclea Pontica'dan¹⁸² topladığı ordularla Türklerin elinde olan Amasya'ya saldıracaktı, ancak yolda onlar tarafından ordusuyla beraber imha edilmişti. Bataza'nın yenildiğine dair haber onun kesik kafasının görünmesiyle doğrulanmasıyla ve İmparator ordusunun mevcut tehlike karşısındaki durumuyla beraber İmparator tam anlamıyla dehşete düşmüştü. İmparator kuru gözyaşlarını dökmüş ve içindeki kederi gizlemişti ve şaşkınlık içinde nereye gidebileceğine dair bir ipucu aramaya çalışmıştı.¹⁸³ Türkler ise öncü kuvvetlerle çarpışmalarından dolayı yıpranmış ve öncü kuvvetlerin geçmelerini durduramamış, ancak şimdi ise içinde İmparatorun bulunduğu merkeze taarruz etmişti; düşüncelerine göre eğer bu merkez taburunu yenerlerse ordunun diğer birliklerini daha kolay yenebilirlerdi. İmparator birçok kez düşmanı o geçitten kovmayı denemiş ama Türkler kuvvetleri daha da güçlenerek geri dönmüşlerdi. Türkler ise bu geçitleri tuttuklarından dolayı daha fazla avantaja sahip olmuşlardı. Her şeye rağmen durmanın da gitmek kadar tehlikeli olduğunu gören İmparator, çevresine bir avuç cesur, ölmeye kararlı ve gözü kara kişi alarak düşmanlarına yönelir, herkese düşmana karşı yapabilecekleri kadar sert saldırmayı emreder.¹⁸⁴ Birçok yaraları ve darbeleri hem alan hem de

¹⁸¹ Yan not: Geçitleri kapatan Türklerin Hristiyanlara çektiirdiği sefillikler.

¹⁸² Burada bahsedilen yer Karadeniz Ereğli'dir.

¹⁸³ Yan not: İmparatorun büyük tereddüdü.

¹⁸⁴ Yan not: İmparatorun gözü dönmüş kararlılığı.

düşmanına çektiren İmparator kaba kuvvet ile düşman hatlarının en kalabalık kısımlarını kırabilmiş ve o tuzak gibi geçitlerden çıkmayı başarabilmişti. İmparator geçitten çıktıktan hemen sonra birçok yara almış, kafasına yakın bir yere aldığı yara yüzünden miğferini çıkaramamış ve kalkanına ise otuza yakın Türk oku saplanmıştı; İmparatorun o hali bu savaşın adeta ne kadar tehlikeli geçtiğinin açık bir şekilde işareti olmuştu. Diğer birlikler ise İmparatoru bulmak istiyorlardı (başka bir tercihleri olmadan) ve bir yandan da Türklerin saldırılarına göğüs geriyorlardı. Hristiyanlardan birçok kişi savaşta ölmüş, bazıları o geçitlerde mahvolmuş ve bazıları ise geçitlerden telaşla çıkmak isteyen silah arkadaşları tarafından curcunada ezilerek ölmüştü. Gerçekten de bu kişilerin anında öldüğü vadiden canlı çıkabilen kişi şanslı sayılırdı, çünkü bu dağlar arasındaki yedi vadinin (söylendiği gibi) her bir girişi geniş başlamakta ancak içlerine girildiği vakit ise daralmakta ve uzamaktaydı. Dahası Türkler de bu vadilerin zorlu kısımlarını ellerine geçirmişler ve sıkı tutmuşlardı. Günü daha da korkunç yapan şey ise bir anda ortaya çıkan ve şiddetlenen bir kum fırtınası olmuştu. İki orduyu da yakalayan bu kum fırtınası bir anda gün ışığını kesmiş, sanki gece olmuş gibiydi ve önüne gelen dost düşman ne varsa hepsini süpürmüştü. Aynı tarafta bulunan bazı askerler ise dostlarını ve düşmanlarını ayırt edemediklerinden yanlışlıkla birbirlerini öldürmüşlerdi. Her yerde Türklerin, Hristiyanların ve içlerinde at ve yük hayvanlarına ait birçok ceset birikmişti; bu kanlı savaşın yapıldığı yer adeta bir mezarlık olmuştu. Ancak büyük sayılarda Hristiyanlar en alt tabaka kişilerden komutanlara ve hatta İmparatorun yakınındaki kişilere kadar kayıp vermişlerdi.¹⁸⁵ Rüzgârın şiddeti durduğunda ve hava aydınlanmaya başladığında ise orada (çok üzücü bir manzara) diğerleri görünmüştü, bazıları hala yaşamakta, bir kısmı tamamen bir kısmı da yarısına kadar ve diğerleri de enselerine kadar

¹⁸⁵ Yan not: Pek sefil ve acınası bir manzara

kuma gömülmüştü. Bunların aralarında bazıları buldukları ceset ve kum yığınlarından fazlaca güç harcayarak çıkabilmiş, diğerleri ise bu yığının içinde ellerini havaya kaldırarak silah arkadaşlarından kederlice yardım dileniyorlardı. Ancak o yakınlardan geçenler bu kötü kaderli silah arkadaşlarına yardım edemeyecek kadar kendi canlarının derdindeydiler. Kurtulabilenler kendilerini güven altına alabilmek ve o ölüm vadisinden hızlıca çıkabilmek adına yardıma muhtaç din kardeşlerine merhamet göstermeden onları bu ceset ve kum yığınlarının içinde kendi kaderlerine terk etmişlerdi.

İmparator tehlikeden çıktıktan sonra tükenmiş bir şekilde bir yabani armut ağacının gölgesinde soluk almıştı. Yanında kendisine refakat eden hiç kimse ya da bir yardımcısı yoktu, ancak uzaktan basit ve fakir bir asker onu görmüş ve ona merhamet ederek ona elinden geldiği kadar yardım edebileceğini söylemişti. O asker, İmparatora miğferi için yardım etmiş ve zırhının sallanan kayışlarını bağlamıştı. O esnada bir Türk bunları görmüş ve İmparatoru esir etmek için onun atını başlığundan tutarak onu açık alana sürmeye çalışmış ama İmparator ona tükenmiş olsa bile kırılmış mızrağının dipçığıyle darbe vurarak onu bertaraf etmişti. Akabinde birkaç Türk dağınık bir şekilde İmparatora doğru saldırıya geçmiş ve onu esir etmek istemişti. Ancak imparator birini önceden kullandığı mızrağıyla öldürmüş diğer birinin de kılıcıyla kafasını keserek onları kendisinin on adamı gelene kadar savmayı başarmıştı.¹⁸⁶ O vahim durumdan kurtulan İmparator öncü birliklerin olduğu yere gitmek ve onlara katılmak amacıyla orayı terk etti. Ancak yolu üstündeki Türklerden ve yol üstündeki ceset yığınlarından dolayı pek uzağa gitmekte zorlanmıştı. Yinede sonunda bayağı bir zahmet ve göğüs gerilen tehlikeler sonunda İmparator yanındaki askerleriyle beraber o geçitlerden ve oradaki nehirden

¹⁸⁶ Yan not: Tehlike içinde İmparator kendisini kayda değer biçimde savundu.

geçmiş ama bunu yaparken kendi ölmüş askerlerinin üzerinden geçmek zorunda kalmıştı. Orada yeğeni ile evlenmiş olan cesur ve asil bir centilmen olan John Catacuzene'yi görmüştü; birçok Türk'e karşı yalnız savaşıyordu ve onu öldürmüşlerdi, daha da acıklı olanı ise İmparatorun ona yardım edemeyişi olmuştu. Sonrasında ise Türkler İmparatoru geçitten geçerken görmüş ve onu yakalamak ya da öldürmek için peşine düşmüşlerdi. Yine de İmparator (yanındaki küçük bir bölük ile) onları geri püskürtmüş ve yoluna devam etmişti. Arkasından tekrar saldırıya uğramış ama yine saldırıları geri püskürtmüştü. İmparator sonunda bir yerde durmuş ve orada kendisine gelecek tümenleri beklemişti, ancak onların ise İmparatorun durumundan ne haberleri vardı ne de onun karşılaştığı mevcut tehlikeden.

O tümenlerine gelmeden önce neredeyse susuzluktan bayılmak üzere olduğu için bir yerde durmuş ve askerlerine yakınlardaki hızlıca akan bir dereden kendisine su getirmelerini istemişti. İmparator suyu tattıktan sonra suyun içinde bir fenalık olduğunu sezerek suyun pis olduğunu anlamış ve arkasından bunun nedenini düşünerek askerlerine *“ne yazıktır ki Hristiyan kanı tattım”* demişti. Arkasından, orada bulunan ve artık zamandan bile daha gaddar olan askerlerin arasından sözünü esirgemeyen, küstah bir asker onun karşısına çıkmıştı. Asker, İmparator'a şunu demişti; *“İmparatorum, sadece şimdi yapmadınız, sadece demin yapmadınız, ama bunu bir kere söyleyip bununla yaşayacağım, ama siz hep Hristiyan kanı içtiniz ve hatta bu kanla sarhoş olduğunuz zaman da fakir kullarınızı zorla alıp onları acılı bir şekilde yuttunuz.”*¹⁸⁷ İmparator bu küstah yorumun karşısında sanki bunu hiç duymamış gibi sessizce ve sabırlıca durdu.¹⁸⁸ İmparator aynı sabırla yanındaki bölüğe tehlikeye düşen hazinesini ne pahasına olursa

¹⁸⁷ Yan not: Küstah askerın İmparator'a karşı küstah yorumu.

¹⁸⁸ Yan not: İmparatorun yüksek sabrı.

olsun korumalarını ve Türklerin bunu ele geçirmesine izin vermelerini yasaklamıştı.

“Buradaki hazine (küstah asker konuşmaya başladı) senin askerlerine verilmelidir, çünkü bunun tekrar kazanılması zahmetsiz ve tehlikesiz olmayacaktır ve siz de eğer söylediğiniz gibi cesur bir adamsanız, şu anda gerektiği gibi (hazineyi götürmeye hazır olan) Türklere saldırıp onların haksızca sahip olduğu hazineyi kurtarabilirsiniz.” Bunun üzerine İmparator o askere fazla bir cevap vermeden ona *“iyi konuştun asker”* diyerek ona tıpkı Davut’un Shimei’lere sabrettiği gibi sabretti.¹⁸⁹ Bundan kısa bir süre sonra İmparator bölüğüyle beraber ordusunun öncü birliklerinin (ordusunun dağılmayan ya da yok edilmeyen tek parçası) olduğu yere geldi. İmparator’un arkasından da artçı kuvvetleri ve bu kuvvetlerin komutanı Andronicus Contostefanus gelmişti. Contostefanus birçok rütbeli subayla beraber Türklerin öfkesinden kaçabilmişti. Nihayetinde o günün bitmesi ve gecenin olmasıyla Hristiyanların çektiği çileler (çok iyi anlatılamayacak) bitmişti ve Hristiyanlar kampta yaşadıkları ağır hüznlerden çökmüş bir şekilde kafalarını dirseklerinin üzerlerine yaslamışlardı ve kendilerini hala yaşadıkları için şanslı görmüşlerdi. Türkler ise boş durmamakla beraber Hristiyanlara daha fazla dehşet vermek için bütün gece kampın etrafında atlarını sürmüş ve onlara dehşetli alaylarda bulunmaktaydı. Türkler kamptaki bazılarının dinlerini inkâr edip İmparatorluğa katıldığını ve eğer kamptan çıkmazlarsa sabaha kadar yaşayamayacaklarını söylemişlerdi. Bu çaresizlik içinde İmparator ne yapacağı konusunda bir fikri olmadığından dolayı komutanlarını toplayıp bir meclis kurmuştu ve onlara durumun ne kadar vahim olduğunu ilan ederek kendisinin gizlice kamptan ayrılıp kaçması gerektiğinden bahsetmişti; tabi bir yandan da kendisi

¹⁸⁹ Knolles buradaki diyalogu bizzat almıştır, hatta Davut’un Shimei’lere katlandığından da Choinates bahsetmiştir, ancak Knolles’in yazdığı aksine İmparator bu kişiye hiçbir cevap vermemiştir (Magoulias, 1984, p. 105).

kaçarken arkada kalacak her asker de kampta ellerinden geleni yapacaklardı.¹⁹⁰ Bu karar aşağılığın da aşağılıktı ve bu çılgın karar İmparatorun çadırının dışında bekleyen çadırı olmayan ve en aşağı rütbelerde olan bir asker tarafından bir şekilde duyulur. Bu asker duyduğu iğrenç karardan dolayı tiksinişmiş ve İmparator'a karşı *"İmparator ne demek ister"* diyerek sitem etmişti. Arkasından İmparator'a yüzünü dönerek ona şunları demişti. *"Bizi buraya sokup sonumuzu getiren kişi siz değil misiniz? Ve tıpkı bir havan gibi bu dağlar bizi sarmış ve bizi ezip geçmeye hazır. Dağlara gelerek aldığımız bu kötü ağıt işaretiyle ve cehennem kapısıyla biz ne yapabiliriz? Bu Barbarlara ve çözülemez dolambaca karşı neyi şikâyet edebiliriz? Buraya bizi getiren siz değil misiniz? Ve şimdi ise bizleri koyunlar gibi katlolmamız için geride bırakıp bize ihanet mi edeceksiniz?"¹⁹¹*

Bu serzeniş İmparator'u neredeyse delip geçmiş, utandırmış ve kaçmak yerine gelecek olan tehlikeye karşı durmaya karar vermesine sebep olmuştu. Tabi durumu çok ta düzeltmemişti; sonuçta kendisini ezmeye hazır düşmanları tarafından çevresi sarılmış ve kendisi için ölüm ve umutsuzluk dışında bir şey gözükmüyordu. Bu zorlukta hiçbir askerin çabaları işe yaramıyordu, ancak bu manzara Sultan'ı memnun etmişti ve bu İmparatoru için çabalayan insanlara merhametli gözlerle bakmıştı. Hâlbuki bir gün öncesinden İmparator'dan korkan Sultan, bugün onu kendi merhametine bırakmıştı. İmparatorun aklına ise Davud'ın Absolon ile yaptığı savaşta onun danışmanı Achitophell'in tavsiyelerini alt edebilmesi için Husai'yi ona danışman olarak göndermesi ve Absalon'un kendi sonunu getirmesi gelmişti.¹⁹² Sonrasında da aklına Türk Sultanı gelmiş ve Türk Sultanı da (çevresindekilerin ona barış zamanında gönderilen hediyelerle

¹⁹⁰ Yan not: İmparatorun korkunç kararı.

¹⁹¹ Yan not: Basit askerin İmparator'a karşı sert serzenışı.

¹⁹² Görünüşe göre Knolles, Choniates'in eserindeki Myriocephalon ile ilgili olan bütün olayları adeta çevirerek eserine eklemiştir, dolayısıyla bu İncil'den alıntılar ve askerlerin İmparator ile diyalogları Choniates'in eserinde vardır (Magoulias, 1984, p. 106).

tekrar bir anlaşma sağlayabileceği konusunda komutanları tarafından ikna edilerek) İmparator'a anlaşma teklifi kabul etmeye karar vermişti. Belki eskiden yapılan anlaşmalara benzeyen bir anlaşma daha yapılabilirdi. Ancak Türkler bu esnada Sultanlarının aksini düşünüp sabahın erken saatlerinde İmparator'un kampına onu bütün gücüyle beraber yok etmek için saldırmışlardı. Türkler saldırdıklarında naralar atarak atlarıyla beraber kampın çevresinde dönmüşler ve attıkları oklarla birçok Hristiyanı kendi hendeklerinde öldürmüşlerdi. Buna karşılık İmparator, Constantinus Angelos'un oğlu John'u ve arkasından Macroducas Constantinus'u bazı birliklerle karşı saldırı için göndermiş ama bir sonuç alamamıştı. Bütün bunlar olurken Gabras isimli meşhur bir Türk elçisi araya girerek Türklere saldırıyı durdurmalarını emretmiş ve arkasından da İmparatorla kampında buluşmuştu. Gabras, barbarların geleneklerine göre İmparator'a saygı belirtisi olarak önünde eğilmiş ve önce ona sanki zafer kazanmış gibi bütün koşumunun gümüşten olduğu iyi bir at verdi, sonrasında da iki ağızlı kaliteli bir kılıcı ona sundu. Sonrasında ise barışın nasıl yapılacağı konuşuldu ve kelimeler şefkatiyle ve etkileyciliğiyle İmparatorun son zamanlarda yaşadığı acılarını yatıştırmıştı. Sonunda İmparator'un kinini yenen elçi imparatorun zırhının altına giydiği sarı ve pahalı kıyafete dikkat etmiş ve ona bu kıyafetin savaşa uygun olmadığını ve kötü şans getireceğini söylemişti. Bunun üzerine İmparator gülerek ona bu sarı kıyafeti vererek ondan atı ve kılıcı almış ve barış anlaşmasını imzalamıştı. Bu anlaşmanın şartlarından birisi de, İmparatorun anlaşmayı imzalarken dikkat etmediği bir maddesi, Dorileum ve Sueleum kalelerinin yıkılmasıydı.¹⁹³ Böylece neredeyse bir hayal olan barış sağlanmış oldu ve İmparator da büyük bir dehşetten sıyrılmıştı. İmparator dönüş yolculuğunda savaşta ölen kişilerin cesetlerini görmemek için farklı bir yoldan gitmek istemişti, ancak rehberler

¹⁹³ Yan not: İmparator döndü.

başka bir yol bulamadıklarından ötürü tekrar bu savaşın olduğu yoldan geçmek ve bu dehşet veren manzaraya bakmak zorunda kalmıştı. Bu manzaraya hiçbir gözyaşı yetmezdi; geçitler, vadiler, yaylalar ve ormanlar savaşta katledilenlerin cesetleriyle dolmuştu. Oradan hiç kimse, hele de arkadaşını ya da yakınlarını o savaşta kaybetmiş, ağır bir üzüntü duymadan geçememişti. İmparator ordusuyla bu kasvetli ve üzücü geçitleri geçtikten sonra Türkler tarafından tekrar saldırıya uğramıştı. Alınan habere göre Sultan düşmanını neredeyse eline düşürmüşken kaçmasına izin verdiği için pişman olmuştu, ancak bütün gücüyle arkalarından gitmemiş çünkü ordusunun en iyi askerleri ganimetlerini alıp evlerine dönmüşlerdi. Ancak İmparatorun ordusunun peşine düşüp saldıran kişiler birçok kişiyi öldürmüşlerdi. Öldürdükleri kişiler yoğunlukla ordunun zayıf düşmüş, yaralı ya da yoluna devam edemeyen askerleriydi. Ancak İmparator bu saldırıları iyi askerleri ve komutanları ordunun artçı saflarına koyarak geri püskürtmeyi başarabilmişti. Chonas'a vardıklarında İmparator düşman endişesinden kurtulmuş ve yaralı olan her askere yaralarını tedavi ettirmeleri ve evlerine dönmeleri için para vermişti. Sonrasında Alaşehir'e(Philladelphia olarak geçmektedir) gelen İmparator orada kendisini tazeledi ve döndüğü zaman da Sueleum'u yıktırdı ancak Dorileum'u yıktırmadı.¹⁹⁴ Sultan bu durumdan elçileri aracılığıyla serzenişlerde bulunsa da İmparator elçilere Dorileum'un kendisine stratejik öneminin olduğunu, dolayısıyla da Dorileum'u yıktıramayacağını söylemişti. Bunun üzerine Sultan Atapecke¹⁹⁵ isimli cesur bir komutanına kendi ordusundan özellikle seçilmiş 20.000 iyi askerle beraber İmparatorun topraklarını deniz taraflarına kadar yakıp yıkıp, kadın erkek çocuk gözetmeksizin herkesi öldürmeyi ve deniz tarafından kendisine de deniz suyu, bir kürek ve denizden kum

¹⁹⁴ Yan not: İmparator Sultan'a vermiş olduğu sözü tam tutmadı.

¹⁹⁵ Burada bahsedilen kişi Atabey (rütbe).

getirilmesini emretmişti. O da bu emirle Frigya'yı ve Menderes nehri boyunca denize kadar bulunan her yeri yakıp yıkmıştı. Dolayısıyla bu yağma seferinden yok etmediği şeyleri yağmalayarak zengin ganimetlerle dönmüştü. Ancak Atapecke Menderes nehrini geçerken en son korktuğu şey oldu ve İmparator'un bu yağmacıları yenmek için gönderdiği yeğeni John Bataza ile İmparatorluğun cesur komutanlarından Ducas Konstantin'in büyük ordusunun tuzağına düştü.¹⁹⁶ Yapılan savaşta Atapecke ordusuyla beraber kılıçtan geçirilmiş ve yağmaladığı ganimetler de geri kazanılmıştı.¹⁹⁷ Bu savaş sonrasında Türkler ve İmparatorluk arasında birçok zorlu savaşlar yaşanmıştır ve görünüşe göre bu savaşlar birbirinden sinir bozucu olduğu için bunların hatırlanmasının gerekli olmadığını bildirip üzerlerinden geçmiyorum. Ancak bu sonu olmayan belalar devam ederken Rum İmparatoru Emanuel vefat etmişti. O otuz sekiz sene süren değerli hükümdarlığının son zamanlarında ölüp bu dünyayı terk edeceğinin göstergesi olarak manastıra çekilip keşiş hayatı yaşamıştı. İmparator olduğu zaman boyunca Batılı Hristiyan prenslerin Doğudaki başarısını Türkler kadar kıskanan İmparator Emanuel dolayısıyla o prenslere de sertçe davrandı. Savaş zamanında öylesine çalışkandı ki hiçbir zaman dinlenmedi; sadece hasta ya da zayıf olduğunda. Barış zamanında da kendisini mutlu eden zevkler dışında başka bir şey düşünmezdi. Onun ölümünden sonra Türk sultanı fazla bir direnişle karşılaşmadan Sozopolis'i¹⁹⁸ ve Frigya'daki birçok yeri daha almış, ayrıca Antalya'yı (Attalia olarak geçmektedir) uzun bir süre boyunca kuşatmıştı. Dolayısıyla günden güne İmparatorluğun eyaletlerine ve şehirlerine akınlar yapan Sultan onu bu şekilde tüketiyordu. Rum İmparatorluğu ise (şairlerin bahsettiği gibi) Phaeton'un

¹⁹⁶ Myriocephalon'dan sonra olan Hyelion ve Leimmocheir savaşından Choinates bahsetmiştir (Magoulias, 1984, p. 109). Ancak görünüşe göre Knolles bu savaşı özetleyerek ve isimlendirmeden anlatmıştır.

¹⁹⁷ Yan not: Atapecke ordusuyla beraber öldürülür.

¹⁹⁸ Buradaki yer Uluborlu, Isparta.

güneşin yarış arabasını yönettiğinden daha iyi yönetilemiyordu. İmparatorluğu yönetmek için hazır olmayan Alexius Comnenus, diğer bir ismiyle Porphyrogenitus (mor odada doğan), sadece on iki yaşında bir çocuktur. Tıpkı zamanındaki adet gibi babası ölünce babasının ağır yükünü kendisi yüklenmiş ve eğitimini de bir şekilde hem annesinden hem de babasının arkadaşlarından sağlamıştı. Ancak bu kişilerin eski İmparator tarafından güvenilmediği de belirtilmiş ve bu kişiler çoğunlukla imparatorluğun ve halkının akıbetini düşünmeden kendilerinin rahatını düşünmekteydi. Bazıları İmparatoriçenin güzelliğinden dolayı etkilenmişler ve ona cesaretleriyle kur yapmaya çalışmışlardı, diğerleri ise büyük otoriteye sahip olmuş ancak istekleri az olduğundan sadece İmparatorluk hazinesinden boş ceplerini doldurmakla meşgullerdi. Diğer gruptakiler ise (aslında en tehlikelileri) ne kendilerine zevkli maceralar arıyorlardı ne de bir şekilde ceplerini doldurma peşindeydiler; ama yaptıkları tek şey imparatorluğu kendilerine hedef olarak ona karşı savaşmaktı. Halk ve halkın ihtiyaçları ise ihmal ediliyor kendilerine yeterli derecede hizmet verilmiyordu. Bu imparatorluğu kendilerine hedef olarak alan kişiler arasında ölen İmparator'un yeğeni Andronicus vardı; tehlikeli ve muzip ruhlu biriydi ve eski İmparatorun onu kendisine bir tehdit olarak görmesinden ve tehlike çıkarabileceğinden korktuğundan dolayı ya hapis ya da sürgün hayatı yaşamaktaydı. Eski İmparatorun ölüm haberini duyduğunda Oenum'a¹⁹⁹ yakın bir yerde hapsedilmişti. Ayrıca ona Alexius'un devlet yönetimi yerine kendisini gençlik heveslerine kaptırmış olduğunu ve hükümeti yönetmesi için atadığı kişilerin devleti ve halkı sömürdüğünü de duymuştu. Bu kişiler bazen arıların bal toplaması gibi para toplar, bazıları da domuzlar gibi kendilerini zevklere ve besiyeye vererek devlete yük olmuşlardı. Devlete ve halka hizmet nedir bilmedikleri gibi yaptıkları işin şerefi konusunda da fazla düşünmezlerdi.

¹⁹⁹ Burada bahsedilen yer Ünye'dir.

Devletin bu kadar kötü bir durumda olması bir bakıma onun için de tahtı gasp etmek için ki hayatı boyunca İmparator olmak istemişti, bir fırsat olmuştu.²⁰⁰ O genel olarak Konstantinopolisliler tarafından sevilen biriydi ve onu bazı asiller de seviyordu; onun şüphelenmediği asiller. Bu asiller için o sonunda halkın sevgisini İmparator'un da güvensizliğiyle beraber kazanmıştı. İmparator onun yükselen rağbetini kıskanmış ve sonrasında da ona özgürlüğünü ve hayatını da kaybederek yok olup gidecekti. O İmparator ölünce Andronicus artık gerçek yüzünü göstermeye başlamak istemiş ve kötü amacına doğru yönelmişti. Yaptığı önemi şeylerden biri de eski İmparator Alexios ve babası Emanuel'e verdiği sadakat yemininden kurtulmak olmuştu. Onlara yazılı olarak verdiği bu yemine onların aleyhinde bir şey duyması, görmesi ya da bir bilgi öğrenmesi halinde bunu belirtecek ve sadık olduğu kişileri bütün gücüyle koruyacaktı. Bu yemin (henüz koparılamamıştı) işlemini tamamlamış, dolayısıyla da ilk fırsatta bu yeminle uğraşmıştı.²⁰¹ O aynı zamanda sert ve otoriter bir adamdı ve genç İmparatorun kuzeni Patrik Theodosius'a birçok mektup yazmıştı. Onun eski İmparator Emanuel'in ölümünden ötürü üzgün olduğunu ve bundan da etkilenmiş olduğunu biliyordu. Patrik Theodosius görünüşe göre o da genç İmparator'un ölçsüz gücünden ve otoritesinden rahatsız olmuş ve konsül başkanlığı yaptığı zamanlarda da ona destek verdiği için pişman olmuştu. O, bir zamanlar İmparator'un imparatorluk için onurlu bir şekilde çalışacağını düşündüğü için annesine de destek vermişti, ancak annesi bunu yapmak yerine İmparator'un keyfine göre hareket ediyordu; tıpkı İmparatorluğu yöneten kodamanlar gibi. İmparator aşırı derecede güçlenmiş, bu da onun kibirlenmesine yol açmıştı. O kadar

²⁰⁰ Yan not: Andronicus tahta geçmeyi istemektedir.

²⁰¹ Yan not: Topluma hizmet etmek için heves vicdana bulanmıştı.

ki karşısına çıkacak bir kişi tıpkı Basilisk'e²⁰² bakan kişi kadar tehlike altındaydı. Bu küstah ve kontrolsüz gücü mektuplarında şikâyet eden Andronicus, İmparatorun dikkatinde (inandığı üzere) güç kazanmak için hazırlandı. Orada diğerlerinin gücünün çok fazla olduğunu ve onlara karşı duramayacağını anlayınca onların gücünü sınırlamak istemişti. Üstelik İmparatoriçenin Alexius ile çok münasip olmayan bir yakınlık yaşadığına dair sinir bozucu bir söylentinin önce bir mecliste fısıldanması ama daha sonra da bütün dünyaya hızlıca yayılması Andronicus'un işine yaramıştı. Görünüşe göre gelişmeler artık İmparatorluğun onurunu ve İmparatorun hayatını tehlikeye atmaya başlamış, dolayısıyla da İmparator Andronicus gibi tecrübeli ve eğitilmiş birinin devlet için gerekli olduğunu açık ve emin bir şekilde bildirmişti. İmparator'a göre o devlete bağlı, tecrübeli ve düzgün biri olarak görülmüştü ki bu durum devlette neredeyse arzu edilen bir hal almıştı. Dolayısıyla Andronicus eski İmparator Emanuel'in onu sürgün ettiği Oenum'dan ayrılarak Konstantinopolis'e doğru yola çıktı.²⁰³ Yolda geçtiği her yerde ettiği yemin için yapacağı şeyleri halka söylüyor, artık değişikliği isteyen halk da onun İmparatorluğun başına geçmesini istiyordu. Dolayısıyla birçok kişi onun etrafında baykuş görmek isteyen kuşlar gibi toplanmıştı. Bu popülerlikle Paphgonia'ya gelmiş ve orada sanki Tanrı tarafından gönderilmişçesine onurlu bir biçimde karşılandı. Başkentte ise o sadece kendisini bir ışık ve yol gösterici olarak gören basit halk tarafından değil ama aynı zamanda bazı asilzadeler tarafından da istenen biriydi. Bu asilzadeler ona mektuplar yazarak onun daha hızlı gelmesini sağlamaya çalışıyorlardı. Bu mektuplarda kendisine karşı bir direnişin olmayacağı ve herkesin onu sıcak karşılayacağı yazılıydı. Andronicus'u özellikle de genç İmparator'un kız kardeşi Maria ve onun kocası Sezar

²⁰² Basilisk: Mitolojik bir canavar/yaratık

²⁰³ Yan not: Andronicus Oenum'dan çıkararak Konstantinopolis'e doğru yola çıktı.

istemekteydi (Maria harikulade biriydi ve babasının bıraktığı İmparatorluğun kardeşinin ve üvey annesinin eline geçmesi onu üzmüş, dolayısıyla da ikisinden de nefret etmişti). Maria kocasıyla beraber şehirde İmparatoriçe ve Alexios'a a karşı büyük ve tehlikeli bir ayaklanma çıkarmış ve bu ayaklanma da kanlı bir şekilde bastırılabilmişti. O esnada ise Andronicus'a durmadan onun gelişini hızlandırmak için mektuplar yollamışlardı (aslında bir yandan da bu kendilerinin sonlarını hızlandırmışlardı). Andronicus'un gördüğü rağbet ve destek mektupları günden güne artmış, Paphlagonia'dan Karadeniz Ereğli ve oradan da başkent'e giderken büyük bir kurnazlıkla halkın da kalbini kazanmayı ihmal etmemişti. Onun söylediği sözler ve güzel gözlerinden yaşlı yanaklarına kaynak gibi akan gözyaşları hangi taş kalpliye etkileyemezdi ki? Onun tek istediği (söylediğine göre) halkın refahı ve imparatorun özgürlüğüydü. Bu sözlerle birçok basit köylüyü ve taşra halkını geçtiği yerlere toplamıştı. Ancak Bitinya'ya geldiğinde ise John Ducas tarafından İznik ve İzmit kapıları Andronicus'a sanki bir düşman gibi kapatılmıştı. Buna rağmen yoluna sorunsuz devam etmişti, ama Charace kalesine geldiğinde ise Alexius tarafından Andronicus'u durdurmak için Andronicus Angelus'un emrinde büyük bir ordu bölgeye gönderilmişti. İmparator vekili Alexius ise kendisini zevklerine vermişti. Geceleri bir mum ışığında ahlaksızlıklar yapar ve gündüz ise perdelerini akşam olmuş gibi çekerek yatağında geçirirdi. Ancak bir yandan da düşmanından şüphe eden ve kendisini güven altına almak adına herşeyi yapan biriydi. Onunla beraber olan asiller şüphe içindeydi, Andronicus genç İmparatorun güvenini onun annesi sayesinde kazanmıştı. Annesinin eşsiz güzelliği, tatlı dili ve zarif davranışları birçok erkeği kendisine çekmişti. Ancak Andronicus birçok kişiden aldığı hediyeler ve yüksek miktarlarda para karşılımış hatta sıradan kişiler bile onun yanına gelmişti. Andronicus aldığı yardımlar sayesinde

Angelus'la (kendisine karşı durması için gönderilen) yaptığı savaşta onu yenebilmişti. Bu durumdan rahatsız olan Alexius, (Konstantinopolis'e kaçmış olan) Angelus'u çağırması ve ona savaş masrafları için verdiği parayı ondan sebep belirtmeden geri istemişti, dolayısıyla da Angelus, bu mağlubiyetin sorumluluğunun İmparator tarafından kendisine yüklendiğini görünce altı oğluna bıraktığı ordusunu, oğullarıyla beraber terk ederek evine saklanmıştı. Ancak orada kendisini güvende hissetmeyerek karısıyla ve oğullarıyla beraber (ki oğullarından ikisi İmparator olacaktı) Boğazı geçerek Andronicus'un yanına kaçmıştı. Andronicus onun kendisine geldiğini görünce Kutsal Kitap'ta geçen şu cümleyi ona atfederek söylemiştir; "bak, sana meleşimi yolunu hazırlaması için göndereceğim."²⁰⁴ Bu Andronicus için hayra işaret olmuştu. Bu asilzadelerin kendisine katılmasıyla Andronicus vakit kaybetmeden deniz kenarına doğru ilerledi ve Konstantinopolis'in karşısındaki Chalcedon (Kadıköy) yakınlarına kamp kurdu. Kamp kurulduktan sonra Andronicus askerlerine fazla miktarlarda kamp ateşi kurmalarını emretti; böylece şehir halkı tarafından onun ordusunun daha büyük olduğunu düşünmelerine sebep olacaktı. Gerçekten de bu işe yaramış, hatta insanlar işlerini bırakıp sahile ya da yüksek yerlere (kuleler gibi) çıkarak bu görüntüyü izlemiş ve imkânları olsaydı onu bizzat kendileri şehre getirmeyi arzu etmişlerdi.²⁰⁵ Alexius ise onun ordusu gibi bir orduyu kara savaşında yenemeyeceğini bildiğinden dolayı (ve bazı askerleri Andronicus'un yanına yürüyerek gidemeseler de yüreklerinde ona katılmak istemekteydiler. Diğerleri ise İmparatora vefalarını göstermek için İmparator'a eğer evinde oturup beklerse hiçbir taraftan yana olmayacaklarını, çünkü kendilerinin de halk ve İmparatorluk için istekleri olduğundan dolayı ona göre davranacakları) Andronicus'u

²⁰⁴ Angelus Yunancada melek anlamına gelir.

²⁰⁵ Yan not: Andronicus ve ordusu Konstantinopolis'in karşısında kamp kurdu.

en iyi denizde durdurabileceğini düşünerek bütün kadırgalarını (yelkeni çekilmiş ve hazır) silahlı askerleriyle güçlendirerek Marmara Denizi'nden ya da Boğaz'dan Andronicus'un Konstantinopolis'e geçmesini engellemek için denize çıkardı. Bu donanmaya komutan olarak güvendiği bir arkadaşını koymak isteyen Alexius'un tercihi genelde bir yakın akrabasından ya da güvendiği bir devlet memurundan yana kullanmak istiyordu. Ancak buna tam karar verecekken Contostephanus (diğer bir ismiyle de büyük komutan) araya girerek Alexius'un tercihine karşı çıkmış ve kendisinin komutan olması gerektiği konusunda İmparatorun kararına karşı gelmişti. Alexius ise (bunu tartışacak durumda ve zamanda olmadığından dolayı) Contostephanus'a bütün filonun komutanlığı vererek onu yatıştırmıştı. Donanma meselesini hallettikten sonra, Andronicus'a George Xiphilinus adlı bir elçisini talimatlarıyla beraber barış için Andronicus'a geldiği yere dönmesini ve daha fazla İmparatorluğa sıkıntı çıkarmamasını söylemesi için gönderdi. Andronicus'a giden Xiphilinus, ona bunu yapması karşılığında İmparatorun kendisine inayet göstereceği ve kendisine çeşitli rütbeler verip ona istediği şeyleri gönderecekti, aksi takdirde İmparatorun ordularının kendisini yok edeceğini bildirmişti.²⁰⁶ Kendisine verilen talimatları yerine getiren Xiphilinus'un aslında Andronicus'a hedefi doğrultusunda hareket etmesini ve hiçbir şekilde kendisinden istenen şartlara boyun eğmemesini ona gizlice tavsiye ettiği rapor edilmişti. Bununla beraber Andronicus'un cesareti artmış ve kendisine gönderilen teklifi mağrur bir şekilde reddetmişti. Xiphilinus'a geldiği yere dönmesi yönünde emir vermişti. İmparator'a cevap olarak da; onun makamından alınmasını, yaptığı kötülüklerin hesabını vermesi gerektiğini, annesinin de rahibe olarak bir manastıra kapatılarak orada hayatının ıslah edilmesini ve son olarak da İmparatorun kendisinin babasının vasiyeti üzerine bütün İmparatorluğa tek

²⁰⁶ Yan not: Xiphilinus İmparator tarafından Andronicus'a elçi olarak gidip ona taleplerini bildirdi.

başına hâkim olması ve başkalarının onun üzerinde hakimiyet kurmasına izin vermemesi gerektiğini (çünkü onların İmparatorun üstünde bir güç oldukları zaman İmparatorluğu mahvettiklerini) söylemişti.²⁰⁷ General ve Alexius'un kadırgalarının komutanı olan Contostephanus, kendisine verilen emrin aksine birkaç gün sonra bütün kadırgalarını Andronicus'a vererek İmparatoruna isyan etti.²⁰⁸ Andronicus'un bu kazanımı İmparator'u daha da büyük bir umutsuzluğa sürüklemişti.²⁰⁹ Artık Andronicus'un şehirdeki arkadaşları ve destekçileri gizli değil ama açık bir şekilde şehirdeki sokaklarda kendilerini göstermişler, değişiklik istediklerini dile getirmişler, İmparatoru kötölemişler ve kalabalık gruplar halinde Chalcedon'a Andronicus'un yanına geçmişlerdi. Orada nihayetinde bu muhterem zatı görmüşler, onun tatlı sözlerini duymuşlar ve evlerine mutlu ve mesut bir şekilde dönüp vaatlerini sanki yeryüzünde bir cennete gitmişler gibi anlatmışlardı. Sonrasında ise Andronicus'un iki oğlu, John ve Manuel ve hapse düşen pek çok kişi daha serbest bırakılmıştı. Onun diğer önemli rütbelerdeki arkadaşları ise oruç tutmuştu. İmparator Alexius, arkadaşları ve yandaşları, nihayetinde buldukları meclis binasında esir olmuş, buldukları bina da muhafızlar tarafından abluka altına alınmıştı. Ancak gece yarısı olduğunda Alexius tek başına gizlice Patriğin evine gönderilmiş ve orada da sıkı bir şekilde muhafızlar tarafından daha önce hiç olmadığı gibi korunmuştu.²¹⁰ O kadar onurlu bir şekilde doğan böyle bir kişinin, dün elinde politik gücü, makamı ve emrinde binlerce kişinin olduğunu düşünürsek bugün elinin ayağının bağlı bir şekilde umutsuzluk ve sefillik içinde olması gerçekten de kayda değer ve dramatik bir değişiklikti. Alexius'un başında artık sadece bir hizmetçinin beklemesi bile

²⁰⁷ Yan not: Andronicus'un mağrur cevabı.

²⁰⁸ Yan not: Contostephanus Andronicus'a katıldı.

²⁰⁹ Yan not: Alexius dehşet içinde kalır.

²¹⁰ Yan not: Alexius ve arkadaşları tutuklandı.

onun için çok fazla olmuştu.²¹¹ Bu durum Alexios'a çok ağır gelmişti ama kendisine bakan kişilerden daha fazla bu durumundan şikâyetçi değildi. Artık ne uyuyabiliyor ne de dinlenebiliyordu. Onu bu ıstırap içinde gören Patrik (her ne kadar onun bunu hak ettiğini düşünse de) ona merhamet etmiş ve onu güzel sözlerle rahatlatmaya çalışmıştı. Patrik, ona sabırlı olması gerektiğini, başına gelenlere tahammül etmesi gerektiğini ve kendisini rehin tutan muhafızların gazabına ya da kötülüğüne uğramamak için düzgün sözler söylemesini tavsiye etmişti. Birkaç gün sonrasında bir sabah Alexius, Patriğin evinden çıkarılmış, yorgun bitkin bir şekilde yırtık pırtık kıyafetlerle ve kendisini kalabalık içinde küçük düşürecek bir bayrağın arkasından sahile indirilip küçük bir tekneye bindirilmiş, ardından da Andronicus'un huzuruna getirilmişti. Onun ve yanındaki asillerden oluşan meclisin kararıyla Alexius'un, kötü hükümdarlığının hesabı olarak, gözleri oyulmuştu.²¹² Bu böylece Alexius'un küstahça hükümranlığı ve aşırı gücünün sefil bir sonu olmuştu. Eğer biraz daha düzgün bir şekilde yönetseydi belki de İmparatorluğunun gücüyle, hazinesiyle ve kadırgalarıyla bir şekilde Andronicus'u durdurabilir ve kendisini de bu hazin sondan kurtarabilirdi. Sonrasında ise hızlıca asiller Andronicus'un huzuruna gelmişti, ona en son gelen muhterem kişi ise Patrik Theodosius ve ruhban sınıfının önde gelenleriydi. Patriğin geldiğini duyan Andronicus onunla hızlıca tanışmak için çadırından çıkmış, atının önünde eğilmiş ve tekrar ayağa kalkıp Patriğin ayağını öpmüştü. Patrik'e "İmparatorun kurtarıcısı" ve "Sostome" diye hitap eden Andronicus bunlar dışında ona yakışacak başka bir unvanın kendisine verilemeyeceğini belirtmişti.²¹³ Ancak dindar Patrik Andronicus'u hiç görmemişti, artık onun sağlam biri olduğunu görmüş, akıllı ve yetenekli biri olduğunu sezmiş, ciddiyetinden, mağrur görünüşünden, sükûtundan ve

²¹¹ Yan not: Garip değişiklik.

²¹² Yan not: Alexius Andronicus'un huzuruna getirildi ve gözlerine mil çekildi.

²¹³ Yan not: Patrik ve Andronicus'un karşılaşması.

neredeysel on fit olan boyundan²¹⁴ etkilenmişti. Akabinde Patrik Andronicus'a "şimdiye kadar senin hakkında işittim, şimdi ise hem gördüm hem de biliyorum," diyerek derin bir nefes çekmişti. Bunu dedikten sonra Kutsal Kitap'taki Davut Peygamber'in meşhur sözü "duyduğumuz gibi gördük" sözünü söylemişti. Bu sözlerle gizlice Andronicus'un eski İmparator Emanuel'e ettiği yemini zekice gizlemişti. Bir zamanlar eski İmparator Emanuel'in Patrik'e yansıttığı Andronicus imajı da değişmiş ve şimdi ise Patrik gerçek Andronicus'u kendi gözleriyle tanımıştı. Şehirdeki ve saraydaki her şey Andronicus'un ve iki oğlunun istediği gibi düzenlenmişti ve İmparator'un arkadaşlarını da kendisine gelip biat etmeleri halinde onları bağışlayacağını bildirmişti. Damalum'dan (?) bir kadırgaya binip karşıya geçen Andronicus, yolda sevincinden dolayı Kutsal Kitap'ta geçen şu ilahiyi söylemişti; "*Ruhumu huzura getir, çünkü Tanrı bizlere merhamet etti, canımı ölümden, gözlerimi yaştan ve ayağımı da kaymaktan kurtardı.*"²¹⁵ İmparator ve annesi Xene, artık Konstantinopolis'teki saraylarında değillerdi ama Philopatium'da (Surların dışında bulunan bir yer, Edirnekapı ya da Eyüp) bulunan başka bir kraliyet evindeydiler. Oraya Andronicus gittiğinde İmparatorun önünde yalandan bir tavırla eğildi, ağladı ve onun ayaklarını öptü. Andronicus, İmparatoriçeyi de hafifçe selamlamış ve nezaketen kendisine karşı olan husumetini oraya getirmemişti. Andronicus orada çok fazla kalmadan yakınlarda kendisi için hazırlanan otağa girmiş ve orada bütün asiller çadırlarını Andronicus'un otağının etrafına kurmuş ve onun etrafında sanki annelerinin yanındaki civcivler gibi toplanmıştı. Orada bir süre daha İmparatorla kalan Andronicus, sonrasında başkente girip kuzeni eski İmparator Emanuel'in mezarını görmek için can

²¹⁴ Yan not: Andronicus'un neredeyse on fit boyu vardı.

²¹⁵ Yan not: Andronicus Boğazı geçer.

atmıştı. Sonunda eski İmparator Emanuel'ın gömülü olduğu Meryem Ana Manastırına²¹⁶ gelen Andronicus orada ağıtlarla ağlamış ve erkek gibi kükremişti. Orada bulunan çeşitli kişiler, Andronicus'un bu özelliğini bilmediklerinden dolayı şunu demişlerdi; *“Ne kadar güzel bir şey? O kendisine karşı sert ve gaddar olan İmparatoru aslında ne kadar seviyormuş!”* Nihayetinde onun yakın bir akrabası onu mezardan çekerek ona yeterince ağıt yakıp ağladığını söylemişti. Andronicus, bunun üzerine onlardan kendisini bir süre bu mezarda yalnız bırakmalarını istedi, çünkü mevtaya gizli bir şeyler söyleyeceğinden bahsetti. Bunun üzerine ellerini havaya kaldırarak dua etmeye başlayan Andronicus, gözleri mezar taşına sabitlenmiş ve kimsenin duyamayacağı şekilde bir şeyler söylemeye başlamıştı. Bazıları onun bir büyü yaptığını söylemişti. Ancak diğerleri ise daha açıklanabilir bir şekilde (ve öyle de görüldüğünden) onun aslında böbürlenerek eski İmparatora karşı zafer kazandığını ilan ettiğini söylemişti ki bu daha mantıklı görünmekteydi. Görünüşe göre Andronicus, Emanuel'ın ruhuna şunları ya da onlara benzer bir şeyler demişti. *“Şimdi seni, yani bana zalimlik yapan kişiyi, elime geçirdim. Ben senin yüzünden çeşitli sıkıntılar çektim ve dünyayı dolaşmak zorunda kaldım, senin sadece sözünden bile kaçmak için. Şimdi ise mezarının üstünde yedi kat ve onun üzerinde de içinden çıkıp kaçamayacağın bir kafes var. Burada bu mezar seni ölü bir uykuya mahkûm edecek ve sen hiçbir şekilde bu mezardan kalkamayacaksın. Ben ise intikamımı çocuklarından alarak kendimi şişman avını yiyen aslan gibi tatmin edeceğim. Bana yaptığın bütün kötülüklerin hesabını bir kere bu şehri kontrolüm altına alınca sert bir şekilde senden alacağım.”*

²¹⁶ Pantokrator kilisesi, bugün Zeyrek Camii olarak bilinen bina Meryem Ana'ya atfedilmişti.

Akabinde bütün İmparatorluk köşklerini elinden geçirmiş ama hiçbirinde çok uzun kalmayarak devlet işlerini canı istediği gibi halletmişti.²¹⁷ Genç İmparatorun ise avcılık ve diğer zevkli uğraşlarını yapmasına izin vermiş ancak yanında her zaman birileri bulunacak, onu gözaltında kontrolde tutup, kimseyle önemli bir şeyler konuşmasına izin vermeyeceklerdi. Andronicus, bütün devlet meselelerini kendi kararlarına bağlamıştı. Açıkçası amacı devletin refahından daha çok devleti ele geçirmektir. Dolayısıyla yaptığı şeylerden biri de devlet yönetiminde kendisine muhalif olan tarafları meclisten çıkarmak oldu. Ona tahta çıkmasında yardım eden askerler güzelce ödüllendirilmişti ve kendisinin hoşlanmadığı asiller de bir şekilde elenmişti. Bu asillerin bir kısmı sürgün edilmiş, bir kısmının gözlerine mil çekilmiş ve bir kısmı da bilinmeyen nedenlerden dolayı hapse atılmıştı.²¹⁸ Bu bilinmeyen nedenler ise daha çok Andronicus'un kişiler hakkında verdiği gizli kararlar ya da bu kişilerin yaptığı hizmetlerin Andronicus'a bir şekilde kötü yansması olmuştu. Bazı durumlarda ise kişilerin hayatları Andronicus ile yaşadıkları ufak tefek şeylerden bile kötü etkilenebiliyor ve bunlar da bazen ateşin yaktığı küller kadar gizli kalabiliyordu. Dolayısıyla artık devlet işleri daha da sefil bir hal almaya başlamıştı. İhanet ise artık yakın akrabalar arasında bile görülecek kadar artmış, herkes birbirinin kuyusunu kazar olmuş ya da Andronicus'a yaranma peşine düşmüştü. Daha da korkuncu artık sadece kardeş kardeşe değil ama aynı zamanda Andronicus'un istediği anda baba oğula ya da oğul babaya ihanet eder olmuştu.²¹⁹ Bazıları akrabalarını Andronicus'un başarılarıyla dalga geçmekle ya da o dönemde çok büyük bir suç olan Alexius'u desteklemekle suçlamıştı. Ancak (zamanın kötü modası olduğu gibi) birilerine suç atanların kendilerine de suç atılmıştı ve Andronicus'a ihanet suçlamalarını yapanlar

²¹⁷ Yan not: Andronicus hükümeti ele geçirir.

²¹⁸ Yan not: Andronicus zorbalık yapar.

²¹⁹ Yan not: Toplumun sefil durumu.

da kendileri ona karşı ihanetten suçlanmış ve bu kişiler beraber zincire vurularak hapse atılmıştı. Sadece Andronicus'un sevmediği asiller onun gazabına uğramamıştı ama ama aynı zamanda onun en sevdiği kişiler ve takipçileri bile zamanı geldiğinde zulme uğramıştı. Dün şerefle ve nezaketle itibar görüp Andronicus'un gözüne girenler, bugün gaddarca onun cezalarına maruz kalıyordu. Hatta aynı gün içinde aynı adam (onun amirali Xerxes gibi) hem taçlandırılır hem de kafası alınırdı ya da onurlandırıldığı gibi yerin dibine de sokulurdu. İmparatorluk içindeki bilge kişiler ise artık Andronicus'un tepkilerine anlam vermeye başlamıştı; övmesi yerin dibine batırmasına, ödüllendirmesi mahvetmesine ve merhamet etmesi de öldürmesi anlamına gelmekteydi. Onun gazabının ilk kurbanı İmparator Emanuel'in kızı Maria olmuştu. Maria (tıpkı yukarıda anlatıldığı gibi Andronicus'a destek çıkmış ve en çok o onun şehre gelmesini istemişti. Ancak şimdi ise Pterigionites'i (bir zamanlar babasının hadımı olan bu kişi şimdi Emanuel'in soyunu kırmak isteyen Andronicus'un tarafına geçmişti) maşa olarak kullanıp ona Maria'yı zehirletti. Maria'nın kocası Sezar'da karısından daha uzun yaşayamadan o da zehirlenmişti (daha çok öyle zannedilmişti) hatta karısının kullandığı aynı bardakla.²²⁰ Artık eski İmparatorun ailesinden sadece güzel İmparatoriçe Xene kalmıştı ve onu da artık İmparator'a ve devlete ihanet etmekle suçlamaktan da (tabi yanlış bir şekilde) geri kalmamıştı. Sonunda Andronicus eğer İmparatoriçe'nin siyasi gücü elinden alınmazsa tekrardan gideceğini (blöf yaparak) ilan etmiş ve bu da İmparatoriçe'ye karşı olan ve Andronicus'u destekleyen alt sınıftan halkın iyi patrik Theodosius'un etrafında toplanmasına yol açmıştı. Bu kalabalık Andronicus'un da istediği gibi Patrik'in İmparatoriçe'nin otoritesini kırmaması halinde onun kıyafetlerini yırtmaya hazırды. Dolayısıyla Andronicus'un gözdelelerinden oluşan bir mahkeme kurulmuş ve izleyiciler,

²²⁰ Yan not: Emanuel'in kızı Mary kocası Sezar'la beraber Andronicus tarafından zehirlenir.

İmparatoriçenin savunmasını dinlemekten çok onu kötölemeye, gelmişti. İmparatoriçe'nin üzerine birçok yersiz suçlamalar getirilmiş ve kayınbiraderi Macaristan Kralı Bela'ya Barnizoba ve Belgrad'a, İmparatorluğun iki güçlü şehrine, saldırmaya kışkırtmak için bir mektupta yazdığından dolayı ihanetten yargılanmıştı. Nihayetinde bu mahkeme onu suçlu bulduktan sonra İmparatoriçe, Aziz Diomedede manastırına yakın bir yerde alçakça pis bir zindana atılmıştı.²²¹ Bu alçak mahkemeye çağrılan asiller içinde Leo Monasteriotes, Demetrius, Tornicitus ve Konstantinus Petrenus gibi tamamen Andronicus'a bağlı olmayanlarda vardı ve bu kişilere bu mahkeme hakkındaki düşünceleri sorulduğunda onlar da buna karşılık bu mahkemenin toplanmasında İmparator'un neden rızasının olmadığını söylemişlerdi.²²² Bu söylem karşısında sanki kılıç darbesi almışa dönen Andronicus onlara sinirli bir şekilde dönmüş ve bu kötülüklerin ve İmparatoriçenin kahpece yönetiminin kendileri tarafından teşvik edildiğini ve kabahatin de onlarda olduğunu söylemişti. Andronicus'un yanında bulunan askerler de silahlarını ve kılıçlarını sallayarak onları sanki anında kılıçtan geçireceklermişçesine korkutmuşlardı. Orada bulunan sıradan halk ise öfkelenerek o asilleri mahkeme binasından ayrılırken kıyafetlerini çekerek ve iterek onları taciz etmiş, sonunda kalabalığın içinden zor da olsa sağ salım çıkabilmişlerdi. Artık güzel İmparatoriçe (bir zamanlar Doğu'nun büyük prenseslerinden²²³ olup, halkı tarafından gururlandırılan) sefil ve umutsuz bir halde kalmış, hizmetkârları tarafından bile hor görülmüş ve neredeyse ömrünün her saatinde celladını bekler olmuştu. Ancak ona karşı sadece Andronicus'un öfkesi yoktu, aynı zamanda o yaşadığı sürece de Andronicus'un üstündeki yük hafiflemeyecekti. Akabinde mahkeme aynı heyetler başta olmak üzere tekrarlanmış ve Andronicus'un öfkesinin

²²¹ Yan not: İmparatoriçe Xena ihanetle suçlanır ve suçlu bulunur.

²²² Yan not: Bir tiran'a gerçeği söylemek tehlikelidir.

²²³ Orijinal metinde prens olarak geçmektedir.

savcıları heyete İmparatorluğa ait bir bölgeye ya da şehre ihanetin bedelinin ne olduğunu sordukları zaman aldıkları cevabın yasalarda ölüm olduğu belirtilmişti. Dolayısıyla da Andronicus mahkemede daha fazla yerinde duramayıp sinirle ayağa kalkarak zavallı İmparatoriçeye karşı sanki İmparatoriçe kendisine yöneltilen suçlamaları kabul etmiş gibi patlamıştı.²²⁴ Bunun üzerine mahkeme heyeti İmparatoriçenin sonunu daha önceden düşündükleri gibi zaman kaybetmeden getirirler. Dahası genç İmparator'dan, sanki annesinin kanıyla yazdığı, bu ahlaksız iş için alınan bir fermanla da (yazmaktan bile tiksindiğim) İmparatoriçeyi ölüme mahkûm etmişti. İmparatoriçenin bu korkunç ve gaddarca idamını izlemek için gelenler arasında Andronicus'un büyük oğlu Manuel ve yakın akrabası Georgius Augustus vardı. Bu iki kişi bu kanlı ve alçakça işten ötürü dehşete düşmüş ve İmparatorun emrine bakmaksızın açık bir şekilde İmparatoriçenin idamına karşı olduklarını da bildirmişlerdi. Dahası İmparatoriçenin masum olduğuna kanaat getirmişlerdi ve onun masum bedeninin gözleri önünde parçalanmasını görmeyi de istemiyorlardı. Bunun üzerine Andronicus sıkıntılı bir şekilde gri sakalını parmaklarıyla çekiştirmiş, alev alev olan gözleriyle oraya buraya bakarak düşünmüştü; sebep olduğu bu sefil ve kötü durumda yakınlarından duydukları canını sıkıyordu. Yanındakilerin kendi kölelerinden birine kendi emriyle İmparatoriçeyi öldürtebileceğini düşünen Andronicus karşılaştığı durumdan ötürü öfkesini kontrol ederek çok istediği şeyi yapmayarak İmparatoriçenin infazını erteledi. Ancak birkaç gün sonra İmparatoriçenin boğdurulmasını emretmiş ve bunu da Konstantinus Trypsychus ve Pterigionites isimli iki kaba saray hadımına yaptırtmıştı; bu kişiler daha öncesinde belirtildiği gibi İmparator'un kızı Maria ve onun eşi Sezar'ın zehirlenmesine katkıda bulunmuşlardı.²²⁵ Böylece bu

²²⁴ Yan not: Aşağılık bir mahkeme.

²²⁵ Yan not: İmparatoriçenin hazin sonu.

büyük İmparatoriçe bu iki aşağılık adam tarafından zindanda boğularak acımasızca Andronicus'un gazabıyla öldürülür. Onun şimdi cansız ama bir zamanlar doğa tarafından güzelce donatılan ve bakanları etkileyen bedeni içine kum koyulmuş bir çuvala konarak denize atılmıştı. Nihayetinde deniz bu ulu kişiye perişan bir mezar olmuştu.

İmparatorun annesine ve yakınındaki arkadaşlarına bu kadar zalimlik yapan Andronicus diğerlerine ne yapardı? Ancak bütün bunların üzeri İmparatorluğun ve halkın güvenliği adına örtülmüştü. Dahası Andronicus çevresindeki kişileri daha iyi manipüle edip gizli amaçlarına ulaşmak adına İmparatora vefalı ve bağımlı gözükmeyi amaçlamıştı. Bunun için İmparatorluk divanında genç İmparator'un egemen olarak taçlanmasını önermişti (daha önce bu İmparatorun genç yaşta olmasından dolayı yapılamazdı). Taç takma töreninde ise onu omuzlarında büyük kiliseye taşımış (taç giyme merasiminin bir parçası olarak) ve her zamanki sanki bu ona zevk veriyormuş gibi yaşlı suratından timsah gözyaşları eksik olmamıştı. Onlara bakan sade halk ise Andronicus'un ne kadar iyi bir kişi olduğunu ve İmparatoru da üç kere mutlu ettiğinden onun asıl babasından hiç farkının olmadığını düşünmekteydi. O aslında böyle davranarak içindeki ihaneti gizleyerek merhametli bir kişi imajı vermekteydi. Ancak gizlenen ihanet sürekli saklanamazdı ve Andronicus gerçek yüzünü yavaşça göstermeye başladı. Akabinde İmparatorun ve İmparatorluğun gücünü eline almış ve eski İmparator Emanuel'in de bütün güçlü arkadaşlarını ortadan kaldırmış ya da bir kısmını sürgün etmişti. Artık uzun zamandır istediği tahta geçmeyi ve hâkimiyeti ele geçirme zamanı gelmişti. Bu amaç doğrultusunda devletin yüksek kadrolarına en güvendiklerini ve kendisinin en sevdiği kişileri atamış, akabinde bu kişilerden oluşan bir konsey kurmuştu. Bu konseyde Andronicus Bitinya, İznik'de Isaac Angelus ve Theodorus Catacuzenus'un Bursa'da ise

Theodorus Angelus'un isyanlar çıkardığından bahsetmiş, bundan ötürü de İmparatorluğun büyük tehlike içinde olduğunu ilan etmişti. Konsey ise, efendilerinin amacını bildiklerinden dolayı (ve kendilerine talimat verildiği gibi) Andronicus'a fikir birliği ile bunun gibi isyanların ve kötülüklerin sonunun İmparator Alexius'un tahtına ortak olmadığı sürece bitmeyeceğini, Andronicus'un tecrübesi ve becerileriyle kuzeni genç İmparator'a iyi bir hükümet kurmak için ihtiyacı olacağı şeyleri vereceğini bildirmişti.²²⁶ Bu konuşma ile orada bulunanlar (kalabalıklardı ve neredeyse hepsi de Andronicus'un destekçileriydi) sanki Andronicus'a bu yetki verilmiş gibi tezahürata başlamışlardı, hatta bir tezahürat ise “*yaşasın Rum İmparatorları Alexius ve Andronicus*” olmuştu. Bu tezahüratlarla oradakiler sanki cennete girmiş gibi sevinçliydi. Böylece bu Andronicus için yapılan tezahürat şehrin her köşesine ve her türlü insanın ağzında yayıldı. Andronicus bu konseyden çıktıktan sonra da onu büyük bir kalabalık bu “*yaşasın İmparatorlar Alexius ve Andronicus*” tezahüratlarıyla takip etmişti. Bu tezahüratların içinde her türden kalabalıklar görmek mümkün olmuştu (ve bazı kişilerde tezahüratta bulunmadan olup biteni seyretmekteydi) ve bunları görüp anlayan genç İmparator Andronicus'u kalabalık içinde selamlamıştı.²²⁷ İçinden artık Andronicus'un taleplerine boyun eğmek dışında yapacağı bir şey kalmadığına kanaat getirmişti. Dolayısıyla isteği dışında olsa da onu tahta ortağı olarak karşılamış ve her ne kadar bundan rahatsız ve isteği dışında olsa da bazıları onu Andronicus ile beraber elleriyle İmparatorluk tahtına taşımışlardı. Bazıları da onun üzerindeki kıyafetleri çıkartıp ona tören kıyafetlerini giydirmişti.

²²⁶ Yan not: Andronicus'un tahta geçmek adına yaptığı sinsilikler.

²²⁷ Dipnot: Alexius'un gözlerine mil çekildi ama avlanmasına izin verilmiş ve şimdi de kalabalığı görüyor, bu is nasıl oluyor?

Ertesi gün de İmparatorluktaki ortaklık ilan edildiği zaman iki imparatorun da ismi okunduğunda, Andronicus'un ismi Alexius'dan önce gelmişti. Alexius'un destekçileri de bunun yanlış olduğunu (ancak aralarından bazıları da bunu farklı şekilde yorumlamıştı) ve önce çocuk imparatorun ismi sonrasında da muhterem, değerli ve faziletli ortak İmparator Andronicus'un isminin söylenmesinin gerektiğini savunmuşlardı. Kısa bir süre sonrasında Andronicus büyük tapınağa taçlandırılmak için getirilmiş ve acımasız yapısını bir kenara bırakarak beyhude halkın kafasında vaatleriyle iyi ve mutlu bir hükümet kuracağına dair bir algı yaratmıştı. Bütün bu konuşmalar ve vaatler onun içindeki kötülüğü ve gaddarlığını saklamak için bir araç olmuştu. Dünyayı da kandırmak için ise taçlandırma töreni sırasında herkesin rızasını almak adına kutsal ve korkunç gizemi karşılamış, kurtuluş yeminini etmiş ve eline kutsal ekmek ve kadehi almıştı. Aslında bütün amacı kutsal bir imaj verip çevresindekileri kandırmak olan Andronicus, sanki ruhu daha önceden cennete girmiş gibi göğe doğru başını kaldırarak (ki güzel bir maske olmuştu) yakınındaki insanlar fisıldarken o da kutsal korku adına yemin etmeye başladı. Ettiği yeminde kuzeni Alexios'a yardım etmek dışında hiçbir amaç gütmeyeceğini belirtmiş, tabi bu bir aldatmaca olmuş ve bu yalanı da ortaya kısa bir sürede çıkacaktı. Sahte vaatler ve refah geçen birkaç gün sonra ise Andronicus kafasını biraz daha gizli ve alçak amaçlarına yöneltmişti. Her şeyden önce genç İmparatorun ölümünü planlayan Andronicus, bu amaçla tekrardan bir divan kurarak (çoğunluğu kendi yandaşı olan kişiler) ağızlarında şu şiir olan yozlaşmış ve kahpe başkanlarını bir araya getirmişti.

Est mala res multos dominarier: unicus esto,

rex dominus.

Birçok kişi tarafından yönetilmek ne kötüdür,

*Onun yerine bir kral, varsa ne muvaffaktır.*²²⁸

Yaşlı bir kartal bile genç bir toygardan daha güçlü ve iyi durumdadır. Dolayısıyla bu aynı aşağılık, ismine bile layık olmayan divan, Alexius'un taht ve imparatorluk için uygun olmadığına dair bir ferman verir ve bu fermanla genç İmparatorun elinden bütün gücü ve yetkisi alınarak kendisine toplumdan uzak bir yaşam yaşaması emredilmişti.²²⁹

Alexius'un tahttan indirilmesi halka direk ilan edilmez, ama bu aynı divandan çıkan daha gaddar bir karar ise onun hayatının bir değeri olmadığından dolayı ölüme mahkûm edilmesi olmuştur.²³⁰ Bu korkunç idam kararını ise Stephanus Hagiochristophorites (Andronicus'un şeytani yönetiminin önemli bakanlarından olan bu kişi onun tarafından en üst rütbeye çıkarılmıştı), Constantinus Trypsicus ve Theodorus Badibrenus adlı üç cellat başı infaz etmişti. Bunlar genç İmparatorun odasına gizlice girmiş, merhametsizce onun onuruna, masumiyetine ya da genç yaşına bakmadan onu bir yay kirişiyle tiksinc bir şekilde boğmuşlardı.²³¹ Andronicus, infazdan sonra onun odasına gelmiş ve ölü vücudu ayağıyla ittikten sonra İmparator Emanuel'e sövmeye başlamış, onun ne kadar zararlı ve sahtekâr biri olduğunu ve onun annesinin de bir fahişe olduğunu söylemişti. Onun zavallı bedeninin kafası koparılarak mezalim gözlerini doyurması için Andronicus gönderilmişti. Daha sonra beden Andronicus'un gözdesi iki soylu olan Io Camaterius ve Theodosius Chumenus tarafından denize atılmak için bir tekneye götürülmüştü. Bu iki adam büyük bir keyifle aynı tekneyle Andronicus'un meclisine sanki büyük bir iş yapmışlar gibi çıkmışlardı. Ancak bu iki adamın yaptıkları yanlarına kalmayacak ve ayrıca keyifleri de

²²⁸ Buradaki sözler Choinates'te geçmektedir (Magoulias, 1984, p. 151).

²²⁹ Yan not: Alexius'un elinden taht alınır.

²³⁰ Yan not: Alexius ölüme mahkûm edilir.

²³¹ Yan not: İmparator Alexios acımasızca boğulur.

çok sürmeyecekti; ikisi de bu genç ve masum İmpartorun ölümünden ötürü kendilerini utanç ve sefil bir ölüm bekliyordu. Böylece İmparator Alexius daha henüz on beş yaşına bile gelmeden yok edilmiş, hükümdarlığının üçüncü yılında ise İmparatorundan ziyade önce annesinin emrinde sonra da sonunu getiren gaddar adamın emrinde bir hizmetçi gibi yaşamıştı.

Yaşlı Andronicus sevinçliydi ve kazandığı unvanlar da kendisini gençleştirmişti.

Cinayetten sonra hemen Fransa Kralının kızı Anne ile evlenmişti. Bu güzel kız (bazılarına göre) genç Alexios'a evlenmesi için verilmişti ve şimdi bu on bir yaşındaki genç kız ise yetmiş yaşında bir adamla uygunsuz bir evlilik yapmıştı.²³² Kendisini ve çevresindekileri de toplumda temize çıkarmak ve halk arasındaki dedikoduları durdurmak için bütün yüksek piskoposları toplayıp onlara yağcılık ve sözlerle tavlamaş ve onlardan İmparator Emanuel ve oğlu Alexius'a verdiği yemini almıştı. Andronicus, bunun karşılığında onlara büyük sözler vermiş, ancak bir süre sonra alaycı bir şekilde bu verdiği sözleri unutturmuştu. Sonrasında ise kendisini bu ele geçirdiği imparatorluğu tekrardan kurmaya vermişti. Ancak tahtta olduğu sürece önceki İmparator Emanuel ve oğlu Alexius'un destekçileri olan asillerin ve komutanların kendisinin ayağını bağlayacağını ve varlığını da tehdit edeceğini bildiğinden dolayı onlara sert muamelelerde bulunmuştu. Mesela zamanında değerli komutanlardan olan John Comnenus ve Andronicus Lapardas'ın oğullarının gözlerine mil çektirmiş ve aynısını Theodorus Angelus ve Alexius Comnenus'a da yapmıştı. Bazılarını, mesela Emanuel'in kızı Maria ve kocası Sezar'ı, zehirlemişti. Bazılarını, Leo Synesius ve Manuel Lachatanas ve birçok kişi gibi,

²³² Yan not: Uygunsuz bir evlilik.

astırmıştı. Bazılarını ise, Alexius'un genel sekreteri Mamalus gibi, diri diri yaktırmıştı.²³³ Andronicus ise bu kadar idamın sonunda kendi gerçek rengini gizlemek için idam edilenler için üzgün olduğunu söylemiş ve onların ölümünün sebebinin kendi kararından ziyade yasaların katılığından olduğunu ilan etmişti. Dahası sanki en ağıtlı kişisiymiş gibi onlar için gözyaşı dökmüştü. Onun dinmeyen timsah gözyaşlarıyla verdiği ağıtlı iyi adam imajı çevresindekilere onun kalbinden acı çektiğini düşündürmüştü. Hâlbuki Andronicus, sen o değilsin, o arkasına gizlendiğin imajdan öte bir kişisin! Acımaya ve merhamete değil ama ölüme ve yıkıma yemin ettin! Kaç kişinin gözlerine mil çektin? Kaç kişiyi boğdun? Kaç kişiyi mahvettin? Zamanında hangi soylu Emanuel ve oğlu Alexius'a destek verdiyse çoğu Andronicus tarafından ekarte edildi. Kalanlar can derdine düşerek Andronicus'un şerrinden uzaklara kaçtı. Onun etki alanının dışına kaçanlar ise küçük karışıklıklar çıkarmadılar ama bütün İmparatorluğu sarsacak belalar çıkardılar. İmparator Emanuel'in yakın akrabası Isaac Comnenus Kıbrıs'a kaçıp adanın iç kısmını kendisine mesken edindi. Emanuel'in kardeşinin oğlu Alexius Comnenus ise Sicilya'ya (?) giderek orada Kral William'ı Andronicus'a karşı kışkırtıp onun Dracchium'a büyük bir orduyla gelerek İmparatorluğu istila etmesini sağladı. Şehri fazla direniş görmeden alan William, sonrasında Makedonya'nın kalbine girerek orayı yağmalamış ve donanması da bir yandan meşhur Selanik şehrine girerek orayı da talan etmişti. Bu istila neredeyse Konstantinopolis'e kadar dayanabilirdi ve bunu engellemek amacıyla Andronicus (ülkesindeki iç sorunlardan ötürü ve kime güveneceğini bilmediğinden ötürü) buna karşı bir şey yapamadı. Ancak sırf istilacıların karşılarında gözükmeleri için güvenilir birkaç subayını bu amaç için ayırdığı ordularının başına koyarak istilacıların üzerlerine gönderdi. İmparator Andronicus'un artık kontrolü zayıflamaya başlamış ve içerde

²³³ Yan not: Andronicus hükümetini kurmak adına zorbalığa başvurdu.

düşmanları arttığı gibi de dışarda düşmanları artıyordu. Ayrıca bir yandan da artık sade halkın da (ki artık onun hakkında iyi konuşmuyorlardı) ona olan sempatisi düşüyordu. Dolayısıyla Andronicus İmparatorluktaki hükmünü tamamen zorbalık üzerine kurmuştu; artık sadece hükmünden firar edip kaçanların arkadaşlarına değil ama onların bütün sülalelerine bile güveni kalmamıştı. Üstelik bu onun zorbalıklarını uygularken kullandığı maşa insanlar için bile geçerliydi; bu insanları en ufak bir hatada bile affetmezdi.²³⁴

Dolayısıyla artık Andronicus'un idam etmediği, hapsetmediği ve işkence etmediği bir gün geçmiyordu. Artık başkent ağır bir üzüntüyle kaplanmış, ancak herkes tehlikeden korktuğundan üzüntülerini ve sitemlerini sessizce içlerine atıyorlardı. Bu katliama dâhil edilecek kişilerden biri de yüksek asil sınıfından bir soylu olan Isaac Angelus olmuştu. Onun infazı ise ondan kuşkulanan Hagiachrophorites (Andronicus'un zorbalığının en gözde bakanı ve onun tarafından da kendisine makam verilen) tarafından yapılacaktı. Hagiachrophorites onun evine onu tutuklamak için gelmiş, onu bulmuş ve biraz tartışmadan sonra onun kendisini takip etmesini söylemişti. Bu soylu adam ise kendisine verilen iğrenç emrin sonunun ölümcül ve gizemli olacağını düşünerek bir süre yerinde durmuş ve Hagiachrophorites kendisini takip eden askerlerine onu kolayca zindana getiremeyeceklerini göstermek amacıyla onu tutup ekarte etmeye çalışmıştı. O ise haysiyetine dokunulmuş olduğunu gördü ve çevresindekiler de ona merhamet ettiklerinden dolayı Hagiachrophorites'e uymayı reddederek olup biteni izlediler. Isaac, çevresinin sarılı olduğunu ve kaçacak yerini olmadığını görünce orada ölmenin daha sonra zindanda ölmekten daha hayırlı olduğuna karar verdi ve kendisine askerlerin dokunmaya başlamasıyla beraber kılıcın çekti. Isaac, kılıçla yaptığı ilk hamlesinde Hagiachrophorites'in aşağılık kellesini gövdesinden ayırmış ve tıpkı umutsuz biri gibi

²³⁴ Yan not: Aşırı gaddarlık

bulunduğu grup içinde savaşıarak onların arasına gelmişti. Üzeri kan ile kaplanmış bir halde ve elinde kanlı kılıçla beraber şehirde koşan Isaac, halka yaptığı şeyi bağırarak söylemiş ve onlardan kendisinin masumiyetini kanıtlaması adına yardım dilemişti. Büyük tapınağa²³⁵ kaçan Isaac orada, tıpkı her suçlunun yaptığı gibi oraya gidip günahını çıkardığı ve af dilediği üzere, sığınmıştı; ancak orada çok fazla kalmayacaktı. Ancak büyük tapınak şehrin her köşesinden o soylu adamı görmeye gelen birçok kişiyle dolmuştu. Bazıları onun akıbetini merak ediyordu; birçok kişi onun güneş batmadan öldürüleceğini (ve bu kutsal tapınağa rağmen), ya da ordan Andronicus tarafından çıkartılıp rezil bir şekilde idam edileceğini düşünüyordu.²³⁶ Oraya ayrıca Isaac'ın eniştesi John Ducas ve oğlu Isaac mevcut karışıklığı arttırmak için gelmişti. Aslında onlar Hagiachristophorites'in öldürülmesinden çok bu tahmin edilemeyen zorba İmparatorun yakında kendileri üzerlerine geleceklerini düşünmekteydiler. Bir yandan da artık bu duruma Isaac ile suç ortağı olmuşlardı. Bunlarla beraber İmparatorluğun durumunu iyi görmeyen birçok kişi daha kendi geleceklerinin derdine düşerek Isaac'ın çevresinde toplanmıştı. Sade halk da nutuklarla sokaklara çıkmış ve orada kendilerine yanlışlar yapılan kişiler için ve İmparatorluğun bekası için Andronicus'a direnmeleri gerektiği ilan edilmişti.²³⁷ Bütün bunlar olurken hiç kimse, ister onun arkadaşı ya da kanlı bakanları, İmparator adına (şehir dışında olduğundan dolayı) isyanı bastırmaya ya da durdurmaya gelmemişti. Hiç kimse Andronicus üzerine iyi konuşup onun aleyhine olan isyanı kötülememişti. Bu da artık isyanın gece içinde hızlanmasına ve güçlenmesine sebep olmuştu. Isaac o uzun gece (Tanrı bilir ki) İmparatorluğun durumundan ziyade Andronicus'tan gelecek saldırıyı düşünüyordu. Ancak kilisenin kapılarının kapatılıp

²³⁵ Burada bahsedilen büyük tapınak Ayasofya'dır.

²³⁶ Yan not: Isaac Angelus tapınağa sığındı.

²³⁷ Yan not: Halk isyan ederek Angelus'un tarafını tutar.

içindeki mumların yakılmasıyla aydınlanması ve halkın da kendisine destek vermesi için kilisede kalması Isaac'ı rahatlatmıştı. Ertesi gün ağardığında ise bütün şehir halkı bu tapınağın önünde toplanmış, zorba Andronicus'a insanlığın ortak düşmanıymış gibi lanetler yağdırmış, onun için rezil bir ölüm dilemiş ve Angelus'un da İmparator olmasını istemişlerdi. Şans eseri Andronicus Marmara denizinin Doğu tarafındaki Meledium sarayında bulunmaktaydı. Kendisine gece saat dokuz'da Hagiachrophorites'in öldürüldüğü ve şehirde bir isyanın patlak verdiği haberi gelmiş ancak o fazla bir performans göstermeden kısa bir bildiriyle halkın yatışmasını ve kendilerini aptalca bir isyana dâhil ederek riske atmamalarını emretmişti. Sabah vaktinde Andronicus'un yandaşları kendilerini göstermeye başladılar ve isyancı kalabalığı yatıştırmak için bir şeyler yapmaya gayret ettiler. Sonrasında ise hızlıca Andronicus şehirdeki büyük İmparatorluk sarayına kadırgasıyla gelmişti.²³⁸ Ancak öfkeli kalabalık yanlarındakilerin de teşviki ve sanki kendilerine bir işaret verilmiş gibi Ayasofya tapınağına girdiler. Silahsız olan bu kalabalık orada Andronicus'un destekçilerine söverek onların ortak acıyı hissetmeyen çürümüş uzuvlar olduğunu söylemişti. Sonrasında ise haphanelere girmişler ve oradaki mahkûmları isyana katılmaları için serbest bırakmışlardı. Bu mahkûmların hepsi azılı suçlular değildi ancak çoğu iyi ailelerden gelmiş ve sadece hafif hatalardan, ya da söylediği sivri sözden dolayı hapse atılmıştı. Aralarında hatta arkadaşlarının cezalarını bile çeken vardı. Bu insanlar bir zamanlar korku içinde Andronicus aleyhine konuşurken artık şimdi ise ona karşı bir grubun içine girmişlerdi. Bu isyancılardan bazıları zırhlı ve kılıçları ve kalkanlarıyla silahlanmıştı, ancak büyük bir kısmı sopalarla ve diğer tür kaba aletlerle silahlanmıştı. Ancak öfke ile dükkânları ele geçirip arkasından şehrin her köşesine yayılmışlardı. Bu kalabalık tarafından Isaac

²³⁸ Yan not: Andronicus beyhude bir şekilde isyancıları yatıştırmayı denedi.

havaya kaldırılıp kendisine imparatora yapılan selamlama yapılmıştı. Bu esnada bir kilise görevlisi de merdivenle çıkarak (kilisenin sunağının tepesinde bulunan bir heykelden) Büyük Konstantin'in altından yapılmış tacını almış ve Isaac'ın kafasına yerleştirmişti.²³⁹ Isaac ise ilk başlarda tacı takmak istememişti, İmparatorluk makamını bir nebze istiyordu ancak bu makam tehlikeli bir makamdı ve bu makam adına yapılan rezillikleri gördüğünden bunun ancak hasta ruhlu bir adam tarafından isteneceğini düşünmüştü. Ayrıca bu tacı takması Andronicus'un da gazabını arttıracaktı. Onun eniştesi John Ducas ise (daha önceden söylendiği üzere onunla aynı tarafta olmuştu) Angelus'un yanına gelerek kafasındaki şapkayı çıkarıp halka yeğeni bu tacı reddetmesi halinde tacın kendisinin kel kafasına koymalarını söylemişti. Halk ise gri saçlı yaşlı Andronicus'un çilesini yeterince çektiklerinden ötürü artık başka yaşlı ve kel bir adama itaat etmeyeceklerini bağırarak ilan etmişti. Halk neredeyse sırf Andronicus'un zorbalığı yüzünden her yaşlı adamdan nefret eder olmuştu ve o yaşlı adamların İmparatorluk tahtından çok Charon'un teknesine daha yakıştıklarını söylemişlerdi, özellikle de çatal sakala ve kel kafaya sahip olan Andronicus ve Ducas'ın.²⁴⁰ Böylece bu halk tarafından Isaac İmparatorluk tahtına çıkarılmıştı. Sonrasında ise asil bir şekilde İmparatorun süslü bir eyerle ve altınla süslenmiş bir koşum takımı vurulmuş atlarından birine binmiş ve onunla tapınaktan saraya gitmişti. Orada Patrik Basilicus Camaterus hazır bir şekilde imparatorun gelmesiyle beraber kendi isteği dışında olsa da oradaki halkın zoruyla kendilerinin yaptıkları İmparatorun yetkilerini onaylayacaktı. Andronicus ise saraya gelmez kalabalığın çıkardığı kafa karıştırıcı sesi duymuş ve sonrasında ise dünyasının ne hale geldiğini görerek arkadaşlarını ve yağcılarını yanına çağırılmıştı. Önceleri onların

²³⁹ Yan not: Isaac Angelus hlk tarafından İmparator olarak selamlanır.

²⁴⁰ Charon Yunan Mitolojisinde ölmüşleri Styx nehrinin Hades'in bulunduğu diğer tarafa geçiren kayıkçı

yardımlarıyla bu isyanı bastıracağını düşünmüştü; sonuçta ilk şanslı zamanındaki gibi kendisinin çabalarından ziyade onların yardımlarıyla tahta çıkmıştı. Ancak şimdi ise o arkadaşları gözden çekilmiş ve mevcut arkadaşları da onun için hayatlarını riske sokmakta isteksizdi.²⁴¹ Andronicus bu öfkeli kalabalığın gazabını tek başına karşılamaktan korktuğu için elindeki yay ve oklarla beraber sarayın en yüksek kulesine çıkıp (Centenaria isimli bir kule) oradan kalabalıktan birilerini vurabilmişti. Ancak onlara ok atmanın kendisini kurtarmayacağını gördüğünden ve onları en iyi sözlerle geçmenin mümkün olduğunu düşündüğünden dolayı onlara doğru bağırarak eğer kendisine birşey yapmazlarsa tahttan feragat edeceğini ve onların rızasıyla tahtı oğlu Manuel'e bırakacağını söylemişti. Bunu duyan kalabalık daha da öfkelenerek Andronicus ve oğlu hakkında en kötü sitemleri ettiler. Sonrasında ise bu kalabalığın sarayın Carea isimli kapısını kırarak içeri girdiğini gören umutsuz Andronicus, üzerindeki süslü tören kıyafetlerini çıkararak kendisine bir kılık bulup kaçmaya teşebbüs etti. Kadırgasına bindiğinde yanında sadece karısı Anna ve Maraptica isimli bir kölesi vardı. O kadırgayla Meledium'daki sarayına geçmişti. Daha dün canının derdinde umutsuz olan Isaac, şimdi ise garip şekilde gelen bir talihle dünya üzerinde ulaşabileceği en yüksek makama çıkmış, saraya girmiş ve orada İmparator olarak selamlanmıştı. Yan not: Garip bir değişim. Sonrasında ise güvendiği bir takım arkadaşlarını Andronicus'u yakalamaları için onun peşinden göndermişti. Andronicus, artık arkadaşları tarafından terkedilmiş ama talihli bir şekilde gizlice karısıyla kaçmış ve yanına uzun zaman boyunca kendisine eşlik etmiş hizmetkârlarını alarak Şile'ye (Chele olarak geçmektedir) doğru yol almıştı. Oradan Tauroscythes'e (İmparatorluk içinde bir yerde güvende hissetmediği için) gidecek bir gemiye binme amacıyla olan Andronicus, kötü havanın kendisini iki hatta üç kere kıyı

²⁴¹ Yan not: Andronicus kendisini yağlayan gözdeleri tarafından terkedilir.

taraflarına vurmasıyla fazla uzaklaşmamıştı; sanki deniz onun öldürüp içine attığı masum insanlardan dolayı Andronicus'tan tiksinişmiş ve onu yutacak gibi olmuştu. Böylece ilginç bir şekilde olduğu yerde kalan Andronicus adeta yukarıdakinin onu cezalandırmak için gönderdiği hava tarafından cezalandırılmıştı. Olduğu yerde Angelus'un onun arkasından onu yakalamak için gönderdiği adamları tarafından bulunan Andronicus, onlar tarafından iki demir zincirle boynundan bağlandı, ayakları kelepçelendi ve Anema kalesine²⁴² gönderildi. Arkasında ise sefil bir halde şehri yatıştırmak ve yeniden düzenlemeye çalışan İmparator Isaac'ın huzuruna çıkarıldı. Yolda halk tarafından gaddarca muamele görmüştü; bazıları saçını ve sakalını yoldu, bazıları burnunu kırdı ve bazıları da suratını darp etti. Bunu özellikle kocaları Andronicus tarafından gözleri önünde öldürülen ya da kocalarının gözleri oyulan kadınlar yaptı.²⁴³ Halkın gazabına maruz bırakılan Andronicus, sağ eli kesildikten sonra getirildiği zindana atıldı ve orada hiçbir ihtiyacı karşılanmadan, ne yemek ne su verilmeden, birkaç gün hapsedildi. Bir gözü oyulduktan sonra pis ve zayıf bir deveye suratı devenin kalçasına gelecek şekilde bağlanmış ve sanki zafer töreniymiş gibi pazar alanında dolaştırılmıştı. Kel kafası sanki mezarlıktan alınan ölü bir kafatası gibiydi, gövdesi zayıflamış ve sefil bir halde gözüküyordu. O kadar sefil bir manzaraydı ki yüreği temiz bir adam bu manzara karşısında gözyaşı seli dökerdi. Ancak alt sınıf ve sade halk, özellikle de en alt sınıftan aşçılar, çıraklar ve meraklılar Andronicus'un etrafında arılar gibi toplanıp (zamanında bu adamı bir ara taçlandırıp, onu tanrı gibi şereflelendirdiklerini ve ona bağlılık yemini ettiklerini unutarak) onun etrafında ona çeşitli eziyetler yapmışlardı. Bazıları onun kafasına iğneler batırmış, bazıları üzerine toprak ya da insan ve hayvan dışkısı atmış,

²⁴² Bu kale aslında Blachernae sarayının yanında bir kuleydi ve ismini I. Alexios Komnenus'a suikast düzenleyen Michael Anemas'dan almıştı (Magoulias, 1984, p. 395).

²⁴³ Yan not: İmparator Andronicus esir alınır ve zincirli bir şekilde Angelus'un huzuruna getirilir.

bazıları ona çevresinden tükürmüş, bazıları ona sanki saldırgan bir köpekmiş gibi taş atmış ve diğerleri de ona ağır hakaretlerde bulunmuştu. Bu grup içinde hayâsız bir fahişe mutfaktan getirdiği bir tencere kaynar suyu onun suratına dökmüştü. Kalabalık adeta ona en çok kötülüğü yapmak için aralarında yarışiyordu. Bu rezalet bir merasim halinde bir tiyatroya ıstıraplar çektirilerek getirilen Andronicus, orada iki sütun arasına baş aşağı ayaklarından asılmıştı. Bu kadar ıstıraba dayanan Andronicus, suçlarının ilan edilmesinden sonra yine de mağrur bir şekilde sabırlı olmuş ve kimseye bir kelime küfür etmemişti ama bazen “Tanrım bana merhamet et” ya da “zarar görmüş bir dalı neden daha fazla kırarsınız?” demişti.²⁴⁴ Bu sözlerle bile merhamete gelmeyen halk o baş aşağı ipte sallanırken onun kıyafetlerini parçalamış ve onun cinsel organını kesmişti. Aralarından bir kişi nihayetinde ona son vermek için kılıcını onun gırtlığına saplamıştı. Arkasından iki kişi de kendi aralarında kimin onun vücudundan kalçasına kadar en derin kılıç yarasını yapabileceğini görmek için onun vücuduna uzun kılıçlarını sapladılar. Böylece sefil bir şekilde sona gelen bu meşhur İmparator, iki sene hüküm sürmüştü. Bedeninden geriye kalanlar (çünkü bedeninin bazı parçalarını bazıları farklı yere götürmüştü) asıldığı yerden kaldırılıp tiyatronun zeminine atılmıştı ve orada bir süre vahşi bir canavarın iğrenç cesedi ve insanın kırılğanlığının sembolü olarak bekletilmişti. İmparator Isaac, bu bedenini toprağa gömülmemesini tercih etmişti. Isaac’ın bu kararına rağmen öfkeli kalabalığın gazabı dindikten sonra bazı merhametli kişiler o cesedi oradan alıp Ephori manastırının mahzeninde bir mezara koydular. Ancak Nicetas Choniates’e göre (yaşadığı dönemin tarihini yazan kişi) bu durum belirsizdir.²⁴⁵ Andronicus tahta onurluca geçmiş, uzun boylu ve güzel bir vücudu olan biriydi. O sahip olduğu beceriler

²⁴⁴ Yan not: İmparator Andronicus ayaklarından asılır.

²⁴⁵ Yan not kaynak: Nicetas Choniates Annal. Lib. 1. Fol. 161. Col. 4.

ve değerlerle eğer aşırı zalim ve hırslı biri olmasaydı büyük ihtimalle büyük imparatorlara kıyaslanabilecek biri ve soyunun da örnek bir temsilcisi olabilecekti. Ancak hırsı ve zalimliği onun hayatının büyük bir kısmını hapiste ya da sürgünde geçirmesine neden olmuş ve sonunda da onu berbat ve utanç verici bir sona sürüklemişti.²⁴⁶

Isaac Angelus, Andronicus'tan sonra gelen ve halkın desteğiyle tahta çıkarılan İmparator, önceleri tıpkı daha önce başladığı gibi olan zararları tamir ederek ve kan dökmekten tiksinierek iktidarına başladı. Ancak İmparatorluk dışındaki düşmanları İmparatorluğa büyük sıkıntılar vererek ve kendisine karşı bazı soyluların isyan edip başkente kadar gelmesiyle ve onların küstah isyanını bastırmasıyla ve isyancılarla beraber güvenmediklerini cezalandırmasıyla beraber artık neredeyse Andronicus kadar gaddarlaştırmıştı. Zamanla neredeyse her gün büyük ve değerli bir adamın öldürülmesiyle ve bu cezalandırmaların hesabını halkına vermemesiyle beraber kendisine destek verip tahta çıkaran halkın desteğini ve sevgisini de kaybetmiş, neredeyse onlar için Andronicus kadar nefret edilen biri olmuştu.²⁴⁷ Halkının da ondan tiksinti duyduğu ve genç kardeşi Alexius'un da memnuniyetsizliğiyle (Türklerden büyük bir fidye karşılığı özgürlüğünü yeni alan) bir fırsatla ona karşı isyan etti ve ordunun da desteğiyle Isaac'tan hem İmparatorluğu aldı hem de onungözlerini oydu.²⁴⁸ Sonrasında ise Isaac bir manastıra kapatılarak orada karanlık içinde insanlardan uzak bir yaşam sürmeye mahkûm edildi. Tahttan indirilene kadar dokuz sene sekiz ay boyunca iktidarda kalmıştı ve daha kırk yaşına bile girememişti. Onun akıbetinin nedeninin Tanrının kendisini Andronicus'a yapılanlara sebep olduğu için cezalandırdığı olarak yorumlansa da, ya da başka bir

²⁴⁶ Andronicus küçük çiftçiyi büyük arazi sahiplerine karşı ve devleti de Latinlerin etkisinden korumayı amaçlamıştı, bu yüzden de güçlü elit tabaka ile mücadeleye girişmişti. Neticede bu da iktidarı güçsüzleştirmişti (Vasiliev, 2015, ps. 492, 493).

²⁴⁷ Yan not: İmparator Isaac Angelus zorbalıydı.

²⁴⁸ Yan not: İmparator Isaac tahttan indirilir ve gözlerine mil çekilir.

şeyden ötürü, bunun kararını daha bilge bir varlığa bırakıyorum. O ki derin ilmiyle her şeyi yöneten ve yönlendiren kişi baş düşmanlarımıza da uygun cezalar bulurdu; dünyevi hukuktan ve otoritelerden kaçabilseler bile. Dünyadaki sistemler, kurallar, yasalar değişime maruzdu, ancak bir tek O'nun yasaları değişmez ve doğrudur ve o yasalar doğrultusunda birine yaptığımız kötülüklerin aynısını bir başkası da bize yapar.

Konstantinopolis İmparatorluğunda bütün bu değişimler ve gelişmeler yaşanırken (burada bu konuyu biraz fazlaca bahsettim, yine de bu olayların da konumuzla alakası büyüktür ve bir yandan bu İmparatorluğun harap oluşu Türklerin de yükselişine sebep olmuştur) Konya Sultanı Clizasthlan, İmparator Emanuel'in ölümünden sonra İmparatorluğun küçük Asya'daki bir kısım şehirlerini ve sağlam kalelerini ele geçirmişti. Bu ele geçirdiği yerlerin arasında da Frigya'nın büyük bir kısmı vardı. Buna karşılık İmparatorluğun başındaki Alexius, Andronicus ve Isaac devlet içindeki tehlikelerden dolayı Clizasthlan ile mücadele edemediler. Onun yerine onu peşkeşle ve kısa süreli anlaşmalarla tutabilmişlerdi ancak yine de pek başarılı olamadılar.²⁴⁹ Bu muzaffer (bu şekilde bir unvanı kazanan) ve küçük Asya'yı hâkimiyetine almış Sultan, artık yaşlı ve ölüme yaklaşmış bir adam olmuş ve krallığını Masut, Coppatine, Reucratine ve Catchrosroes isimli dört oğlu arasında paylaşmıştı.²⁵⁰ Masut'a Amasya, Ankara ve Doryleum ile beraber Pontus'ta bulunan bazı güzel şehirleri de almıştı. Coppaltine'ye Malatya ve Kayseriyi Taxara isimli bir koloniyle beraber vermişti. Reucratine'e ise deniz limanı olan bazı şehirler ile Aminsum ve Docia'yı vermişti. Catchosroes'e ise Konya, Lycaonia,

²⁴⁹ Yan not: Türklerin Sultanı Clizasthlan küçük Asya'da bulunan Rum topraklarını gasp eder.

²⁵⁰ Yan not: Clizasthlan krallığını dört oğlu arasında paylaşır.

²⁵¹ Aslında devleti on bir oğlu arasında paylaşmıştı (Turan, 1993, p. 217).

Pamphilia ve Cottianyum'a kadar uzanan yerleri bırakmıştı.²⁵²²⁵³ Bu dört oğul arasında Coppatine babasından uzun yaşayamadan öldü. Arkasından Docea Prensi Reucratine ve Ankara Prensi Masut (iki kardeş) arasında Coppatine'in mirasının kendi aralarında bölünmesi üzerine anlaşmazlık çıktı ve bundan ötürü savaş çıktı. Ancak Masut, kendisini cengâver kardeşi Reucratine karşısında yetersiz bulduğundan ona hak talep ettiği toprakları bıraktı ve yapacağı başka işler olduğunu ona bildirip onunla barış yaparak kendi bölgesine çekildi.²⁵⁴ Reucratine hırslı ve mağrur biriydi ve askerlerinin sayılarını iki misli arttırarak kardeşi Catchosroes'e savaş ilan etti.²⁵⁵ Catchosroes ise gücüne güvenmediğinden dolayı İmparator Alexius Angelus'tan yardım istemişti. Alexius Angelus tıpkı babasının tahtı İmparator Manuel'den gasp ettiği gibi o da kardeşinden tahtı yeni gasp etmiş, ancak bunu yaparken şansı pekiyi gitmemişti. Kendisini sefaya veren Alexius Angelus, ayrıca Türklerin kendi içindeki kavgalarının İmparatorluk için faydalı olacağını düşündüğü için Catchosroes'i eli boş evine gönderdi; sonuçta bir kişi kendisini kardeşiyle yaşadığı kavgada kendini bir şekilde savunabilirdi.

Sonrasında ise Konya'ya dönen Catchosroes, oradan bir süre sonra Reucratine tarafından kovulmuş ve o da Ermenistan'a kaçmıştı.²⁵⁶ Orada kendisi de bir Türk olan kral Lebune tarafından şerefle karşılandı, ancak ona yardım talebinde bulunmayı reddetmişti. Buna sebep olarak kendisinin Reucratine ile bir ittifak halinde olduğundan ve kendisine yardım

²⁵² Bu oğullar ve aldıkları yerler sırasıyla; Kutbettin Melikşah Sivas ve Aksaray'ı, Rukunettin Süleymanşah Tokat'ı, Nurettin Sultanşah Kayseri'yi, Muyseddin Tuğrulşah Elbistan'ı, Muizzeddin Kayserşah Malatya'yı, Muhiddin Mesud Ankara, Çankırı, Kastamonu ve Eskişehir'i, Gıyaseddin Keyküsrev Uluborlu ve Kütahya'yı, Berkayarukşah Niksar ve Koylu Hisar'ı, Nizamettin Argunşah Amasya'yı, Aslanşah Niğde'yi ve Sancarşah'a ise Ereğli ve Güney bölgelerinin yönetimini eline almıştı (Turan, 1993, p. 217).

²⁵³ Bu on bir oğul babaları Sultan II. Kılıç Arslan'a bağlı birer melik olarak kendilerine verilen bölgeyi feodal düzene göre yönetmişlerdi (Turan, 1993, p. 217).

²⁵⁴ Knolles Reucratin'i Süleymanşah ile karıştırmıştır (Turan, 1993, p. 269).

²⁵⁵ Yan not: Clizastlan'ın oğulları anlaşmazlık içine girerler.

²⁵⁶ Keykhüsrev Ermeni Kralı Leon'un (Lebon) yanına sığınmış, ancak Leon Süleymanşah'tan çekindiği için yardım edememişti (Turan, 1993, 268).

etmesi halinde olabilecek tehlikeleri göze almak istemediğini ilan etmişti. Orada aldığı cevaptan mutsuz olan perişan Sultan, tekrardan Konstantinopolis'e dönmüş ve orada umutsuz biri olarak hayatını bir süre daha idame ettirmişti.²⁵⁷

Türklerin küçük Asya'daki münasebetlerini Konstantinopolis İmparatorluğunun sıkıntılı durumuyla beraber geçtiğimize göre ki bu olaylar ileride Türklerin büyümesine sebep olacaktır, artık onların aynı zamanda Suriye, Yahudiye ve Mısır'da yaptıkları faaliyetlere geçebiliriz. Bu vesveseli halk hiçbir zaman imparatorluklarını büyütme adına faaliyete girişmekten çekinmedi; amaç dünya üzerindeki bütün krallıkları dize getirmektir. Yani kısaca Levant'ta bıraktığımız yerden olayların devamını burada getireceğiz.

Daha önce konuştuğumuz gibi Kral Baldwin'in ölümünden sonra onun küçük kardeşi Yafa ve Aşkelon Kontu Almericus daha henüz yedi ya da on iki yaşlarındayken ruhban sınıfının ve halkın desteğiyle Kudüs Kralı seçildi.²⁵⁸ Ancak bu genç kralı sadece onu kıskanan ve kendisine verilen krallığı imrenen asiller desteklememişti; sonuçta bu kralın sahip olduğu bir özelliğe ihtiyaçları yoktu. Buna rağmen halkın desteğiyle Almericus, Patrik Almericus tarafından efendimizin yılı 1163'ün 17 Şubat'ında kendisine taç takılmıştı. Onun sıkıntılı iktidarının başlangıcında Mısırlılar Kudüs Krallığına ödedikleri sürekli haracı vermeyi reddetmişlerdi. Kral intikam için bizzat başında bulunduğu güçlü bir orduyla Mısır'a girmiş ve orada Mısır Sultanı Dargan ile yaptığı bir savaşta onu yenerek geri çekilmeye zorlamıştı. Kral tarafından takip edilen Mısır Sultanı onları durdurmak için Nil nehrinin barajlarını açtı ve bundan dolayı bölgede sele sebep verdi.

²⁵⁷ Gıyasettin Keyküsrev, III. Alexius'un zamanında Konstantinopolis'e gelmişti, IV Haçlı Seferinde Konstantinopolis'in yağmalanmasından hemen önce de şehirden kaçmıştı (Turan, 1993, ps. 270, 271).

²⁵⁸ Yan not: Almericus, Kudüs'ün altıncı Kralı.

Selden ötürü takibi bırakmaya karar veren Kral, kendisine Mısır Sultanına karşı kazandığı zaferi kâfi görüp Kudüs'e döndü.

Bir sene sonra bu sefer Sultan Dargan Almericus'u Saracon'a karşı kendisini desteklemesi amacıyla Mısır'a davet edilmişti. Saracon, Türk sultanı Noradin tarafından Sanar'ı Mısır'da Sultan yapması ve Dargan'ı da tahttan indirmesi için gönderilmişti.²⁵⁹ Bu Saracon'un seferi sırasında Dargan öldürülmüş ve akabinde Saracon Sanar için fethettiği bölgeleri de kendi kontrolüne almıştı. Dolayısıyla Sanar, Saracon'un niyetinden kuşkulandığından ötürü o da eski düşmanının yaptığı gibi Almericus'tan yardım istemiş ve ondan aldığı yardımla oluşturduğu orduyla Saracon'u Mısır'dan atmıştı. Almericus Mısır'da uğraşırken Türk Sultanı Noradin ise Kuzey'den Krallık sınırlarına sızmıştı, ama karşısına Trablüşşam civarında çıkan Hristiyanlar ve oradaki Tapınakçıların ustası Gilbert Lacy tarafından hiç beklemediği bir anda pusuya düşürülmüştü. Canını zor kurtaran Noradin yarı çıplak bir vaziyette hızlıca kaçarken ordusu da Hristiyanlar tarafından katledilmişti.²⁶⁰ Bu utanç verici olayın intikamını almak adına Noradin büyük bir ordu ile Arethusa'yı²⁶¹ kuşatmıştı. Oranın kurtarılması için Antakya Prensi Bohemund, Trablüşşam Kontu Genç Raymond, Kilikya valisi Calaman ve Ermenistan Prensi Toros kuvvetleriyle Arethusa'ya yola çıkmıştı. Bunların geleceğini duyan Türkler, kuşatmayı kaldırmış ve çekilmişti. Türklerin arkalarından hevesle gelen Hristiyan prensleri onlar tarafından derin ve pis bataklıklarda (bazıları çok uzağa gitmişti) Türkler tarafından tuzağa düşürülerek katledildiler. Bu savaşta neredeyse bütün Hristiyan komutanları esir alınır, sadece Ermenistan prensi tehlikeyi önceden sezdiğinden ötürü

²⁵⁹ Saracon, burada büyük ihtimalle Şirkuh yani Selahaddin Eyyubi'nin amcası olarak geçmektedir.

²⁶⁰ Yan not: Türk Sultanı Noradin Hristiyanlar tarafından sıkıştırılır.

²⁶¹ Bahsedilen yer: Al Rastan, Suriye

geri çekilmiş ve Hristiyan ordusundan geriye kalanları da düşmanı takip etmekten vazgeçirmiştir. Antakya prensi bir sene sonra büyük bir fidye karşılığında serbest bırakılmış, ancak Trablüşşam Kontu sekiz sene boyunca esaret altında yaşamış ve güçlükler içinde özgür kalmıştı. Bu savaştan zaferle dönen Noradin tekrardan Arethusu'yı kuşatmış ve birkaç gün içinde şehri ele geçirmişti. Bu başarıyla palazlanan ve Kral'ın yokluğuyla da cesaretlenen Noradin, Paneada şehrini de kuşatmıştı. Paneada şehri kendisine halkının şehri serbestçe terk edebilmesi şartıyla Noradin'e teslim olmuştu.

Bu esnada Nuradin'in generali Saracon, Hristiyanlara ait iki kaleyi ele geçirmişti. Bu kalelerden biri Sayda'da diğeri ise Ürdün'ün Arabistan sınırında olmakla beraber iki kale de Tapınakçıların sorumluluğundaydı. Bundan ötürü Kral evine döndüğünde Tapınakçılardan yirmi kişiyi ihanet suçundan astırmıştı.

Kısa bir süre sonra ise Noradin, büyük savaşçısı Saracon ve Türklerini Krallığı ele geçirip kendisine bağlaması için Mısır üzerine yürütmüştü. Bu kuvvet karşısında dehşete kapılan Sultan Sanar Almericus'tan yardım diledi ve yıllık haracın sözüyle beraber kendisine yardım amacıyla 40.000 ducat vereceğini söylemişti. Almericus bu yardım çağrısına cevap vererek ordusunu hazırlayıp yola çıktı. Nil nehri üzerinde Saracon ve Türkleriyle karşılaşan Almericus onu büyük bir savaşta yenmişti. Ancak bu savaşta kaçan Türklerin Hristiyanların ikmal saflarına ani saldırıları ve kaçışlarıyla bazı kayıplarda vermişti ve bu ikmal saflarında da Türkler değerli ganimetler elde etmişti. Kısaca bu savaşın galibi Hristiyanlar olmuş ancak ganimeti ise Türkler kazanmıştı.

Bu yenilgiden sonra dağılan ordusunu tekrar toplayan Saracon, İskenderiye'ye gitti ve orada halk tarafından karşılandı. Sonrasında ise onu arkasından takip eden Kral ise şehre

karşı bir saldırıda bulunmanın beyhude olacağına karar verdiğiinden şehrin Nil nehri kenarında ordusuyla kamp kurmuştu. Şehrin ikmal edildiği Nil nehrini abluka altına almak, şehre saldırmaktan daha kolaydı. Saracon Almericus'un ikmal yollarını kapatmasından sonra eğer şehirde kalırsa şiddetli ikmal ihtiyacı duyacağını bildiğinden şehirde oğlu Selahattin'i²⁶² (ya da bazıları onun yeğeni olduğunu da belirtir) 1000 atıyla şehirde bırakarak gizlice geriye kalan ordusuyla şehirden kaçtı.²⁶³ Almericus Saracon'un şehirden kaçtığını öğrenince önce onu takip edip yakalamayı istemişti, ancak yanındaki Mısırlı komutanlar tarafından şehri abluka altına almaya devam etmesine ikna edildi. Saracon'un şehri terk etmesinden sonra Almericus surlara yaklaştı ve çeşitli kuşatma makineleriyle şehre taarruz etti. Şehir kuşatıldıktan sonra şehir halkı (ticaret ile uğraştıklarından askeri sanatlar hakkında bir şey bilmediklerinden ötürü) endişelenip kendi aralarında bu belalı misafirler hakkında ne yapacaklarına dair bir karar almak için bir meşveret düzenlediler. Bunu öğrenen Selahaddin amcası Saracon'a kendisine bu tehlikeli durumdan ötürü yardım göndermesini ve şehir halkının da amcasından cevap gelene kadar dayanmalarını istedi. Bunu istihbarat edinmeyen Mısırlılar ve Hristiyanlar şehri daha sert bir şekilde kuşattı. Eğer bu talebin karşılanması zorluğun ötesinde bir tehlike olmasaydı Saracon yeğenine memnuniyetle yardım ederdi. Ancak elinde esir olarak tuttuğu Cesarea Kontu Hugh ve Arnolpus isimli bir Hristiyan soylusunu Krala karşı koz olarak kullanarak onunla anlaşma yaptı. Şehir teslim olacak, Selahaddin ve Türkleri güvenli bir şekilde şehirden çıkacak ve iki tarafın esirleri de fidyesiz serbest

²⁶² Selahaddin orijinal metinde Saladin olarak geçmektedir.

²⁶³ Yan not: Saracon ikmal ihtiyacından ötürü Selahattin'i İskenderiye'de bıraktı.

bırakılacaktı. Böylece Saracon Mısır'ı fethedemeden Şam'a düş kırıklığı içinde geri döndü. Almericus ise kazandığı zaferle Aşkelon'a 21 Eylül 1167'de döndü.²⁶⁴

Bu savaş sonrasında Kral Almericus Mısır'ın zenginliğinden ve halkının zayıflığından ki bu ülke çoğu zaman yabancı kuvvetlerden destek alıyordu, dolayı tahrik olmuş ve Mısır'ı işgal etmeye ve kendi krallığına katmaya karar vermişti. Buna bahane olarak da Mısır Sultanı'nın Şam Kralı Türk Noradin ile bir müttefiklik yaptığını ve bu müttefikliğin Mısır Sultanı ve kendisi arasında yaptığı anlaşmaya aykırı olduğunu iddia etmişti. Kralı bu işgale ikna eden Tapınakçıların büyük üstadı Gerbert, Krala bu işgal için destek verecek ve Kraldan bu işgalin zaferle sonuçlanması halinde Tapınakçılara zengin ve verimli topraklara sahip olan Pelusium şehrinin bırakılacağı sözünü almıştı.²⁶⁵ Gerbert aslında şövalye kardeşlerinin düşüncelerinin aksine o savaştan kazanacağı ganimeti ve şöhreti kendi ailesine aktarmayı düşünmekteydi. Kral her şeyi hazır ettikten sonra büyük bir atılganlıkla Ekim'de sefere çıktı. Kum dolu bir çölde on günlük bir seyirden sonra Pelusium şehrine gelen Kral orayı kuşatma altına alır. Bu şehir üç gün sonra düştü, hiç kimsenin cinsiyetine, yaşına ve durumuna da bakılmaksızın katliam yapıldı.²⁶⁶ Sonrasında ise Kral daha önce söz verdiği gibi şehri Tapınakçılara bırakır. Bundan sonra Kral Kahire'yi kuşatmış ve o esnada onun donanması da Tapium'u yağmalamıştı. Aynı zamanda Mısır Sultanı Sanar, içinde bulunduğu tehlikeli durumu göz önüne alarak Almericus'un açgözlülüğünü yatıştırmak amacıyla ona askerlerini çekmesi için 2.000.000 ducat altını teklif etmişti. Bu parayı tamamen göndermeden önce ona paranın 100.000'ini Pelusium'da esir düşen oğlu ve yeğeni'nin fidyesi olarak göndermişti. Gerisini de birkaç

²⁶⁴ Yan not: İskenderiye Almericus'a teslim edildi, 1167.

²⁶⁵ Tarihsel Hata: Gerbert (Assailly'li Gilbert) aslında Hospitaliye şövalyelerinin büyük üstadıydı, Tapınakçıların değil (Runciman, 1952, p. 379)

²⁶⁶ Yan not: Pelusium Almericus tarafından alınır.

gün sonra ödeyeceğini ilan etmiş ve ona iki yeğenini esir olarak göndermiştir. Ancak bu paranın ödenmesi geciktirilmişti, çünkü Sanar bütün Mısır'ın kuvvetini toplamaktaydı ve Türklerin komutanı Saracon'dan da günlük yardım almaktaydı. Bölgeye Saracon'un da aniden gelmesiyle Almericus ordusunun bir kısmını Pelusium'da bırakarak Saracon'un karşısına çıkmak için yola çıktı. Ancak Saracon onunla karşılaşmaktan kurtulur ve güvenli bir şekilde Sultan'ın istediği gibi Kahire'ye girdi. İki ordunun bir araya gelmesiyle artık büyük bir orduyla yüzleşip ümitsizliğe düşen Almericus Pelusium'a çekildi ve orada bıraktığı orduyu da alıp Kudüs'e döndü. Bu seferin sonu da (özellikle de başarısızlıklar yüzünden bu Krallık için duyulan itimatın düşmesiyle) sadece bir yenilgi olarak kalmamış, ama aynı zamanda da Krallığın çöküşüne doğru gidecek yolu hazırlamıştı. Öyle ki bunun kanıtı birkaç sene içinde Türklerin kötü komşuluğunun Mısır'a kadar gelmesi bunun bir işareti olmuştu.

Almericus'un Krallığına dönmesinden sonra Türk komutanı Saracon uzun zamandır istediği fırsatın geldiğini görmüş, bu amacı doğrultusunda bir plan yapmıştı. Saracon ordusuyla beraber Kahire yakınlarına kamp kurmuş, kendisini Mısır Sultan'ının en gözde müttefiki ve arkadaşı olarak göstermişti. Aralarında hoş ve güzel konuşmalar, iyi jestler geçmişti. Sultan, Saracon'un kampına onun tarafından kendisi adına verilen bir ziyafete katılmak için yola çıkmış ancak yolda Türkler tarafından öldürülmüştü.²⁶⁷ Böylece Saracon amacına ulaşmış, Kahire şehrine ordusuyla girmişti. Mısır'da Sultanları atayan kişi halifeydi (Mısır'da Sultanlar büyük peygamber Mahomet'in haleflerinin sözüyle hükümdar olurlardı) ve oraya gelen ilk Türkler aynısını uyguladılar. Bu yüzden Saracon bir süre daha Sultanlık mertebesine ulaşamadı. Ancak zaten kısa bir süre sonunda da

²⁶⁷ Yan not: Mısır Sultanı müttefiklik paravanı arkasında öldürüldü.

vefat etmişti. Onun yerine yeğeni Selahattin Mısır Sultanlığı için adım attı. O bir savaşıydı; hiçbir şekilde bu Halife'nin muhterem otoritesine itibar göstermeyi (tıpkı kendisinden önceki amcası Saracon'un ve Mısır Sultanlarının yaptığı gibi) istemiyordu. Bu iş onun için kafa karıştırıcı ve onu sıkıntıya sokan bir hadiseydi. Dolayısıyla da o atlılarıyla Türklerin bu ele geçirdiği krallığı tutmaları için Halifeyi evlatlarıyla beraber yok etti. Sonrasında da Türklerine kendisini Hristiyanlara karşı yapacağı savaşlarda takip etmelerini sağlamak için Mısır'ın hazinelerini bölüştürdü.

Bu muhteşem Mısır Krallığı Kutsal Kitap'ta defalarca geçmektedir, bilgili tarihçiler arasında da iyi bilinmektedir.²⁶⁸ Burası Roma imparatorluğunun yıkılışından sonra Konstantinopolis İmparatorluğuna geçmişti ve Hristiyan toplumunun da bir parçasıydı. Ancak Efendimizin yılı 704'te Mısırlılar artık Rumların kibrinden ve tamahkârlığından bıktıklarından dolayı onların boyunduruğundan çıktı. Sonrasında ise ülkelerini Sarazenlere açarak ve onların dinini bağırklarına basarak Sarazen Halifelerine, yani sahte peygamber Mahomet'in haleflerine, boyun eğdiler. Mısır ondan sonra 464 sene boyunca oraya Almericus gelene kadar Sarazenlerin elinde kaldı. Almericus'un Mısır işgali sonrasında Mısır halkı Noradin'den yardım diledi ve Noradin de Mısır'a Saracon'u gönderdi. Saracon, ordusuyla Hristiyanları yendi ama ülkelerini de ele geçirdi ve ülkeyi yeğeni Selahaddin'e bıraktı. Selahaddin ise ülkede bir hanedanlık kurarak ülkeyi kendi malı haline getirdi. Ancak Mısır onun çocuklarının elinden Çerkez Memluk köleleri tarafından gasp edildi. Bu Memlukların köle devleti uzun bir süre ayakta kalmayı başarabildi. Ancak onların devletleri Türklerin büyük İmparatoru Selim tarafından yıkılır ve Memlukler yok edilir. O zamana kadar Mısır Türklerin İmparatorluğunun içindedir.

²⁶⁸ Yan not: Mısır Krallığı nasıl Sarazenlerin eline geçti ve bu süreç içindeki gelişmeler.

Selahaddin böylece büyük Mısır Krallığına sahip oldu ve elindeki her şeyi bu ele geçirdiği devleti tekrardan düzene koymak için seferber etti. Sonrasında ise 1170'de büyük bir orduyla Filistin'e girmiş ve orada Daron şehrini kuşatmıştı. Şehri fetheden Selahaddin, bununla beraber Kral Almericus'un kendisine karşı şehri kurtarmak için gönderdiği orduları da bertaraf etmişti.²⁶⁹ Bu ufak zaferden mutlu olan Selahaddin, talihinin hayırlı başladığını düşündüğünden, tekrardan krallığına geri dönmüştü. Geriye dönmesine rağmen onun ordusu o kadar kalabalık ve büyüktü ki daha önce Türkler bu Kutsal topraklara bu kalabalıkta gelmemişti. Bu büyük tehlikeden ötürü Almericus, krallığının çevresi de düşmanla sarılı olduğundan dolayı Batı'daki Hristiyan prenslerine elçilerini göndererek onlardan babalarının kurduğu Krallığa yardım etmeleri için talepte bulundu. Kendisi de bizzat aynı şekilde yardım talep etmek için Konstantinopolis'e İmparator'u ziyarete gelmişti. Orada şerefle karşılanan Almericus, geriye kendisine verilen büyük sözlerle geriye dönmüştü. Aynı şekilde elçiler de aynı sözlerle geriye dönmüş, ancak bu sözler hiçbir işe yaramadan havada buhar olup uçmuştu.

Sonraki senede, yani 1171'de Selahaddin Arabistan'ın önemli şehirlerinden biri olan Petra'yı kuşattı.²⁷⁰ Ancak Almericus'un şehri kurtarmak için büyük bir orduyla üzerine gelmesini duyduktan sonra kuşatmayı kaldırarak geriye çekildi. Ondan sonraki senede ise Mont-Royal'i²⁷¹ başarısız bir şekilde kuşatan Selahaddin, tekrardan Kutsal Topraklara girmiş ve Ürdün nehrinin Doğu kıyısını yağmalamıştı. Almericus'un tekrardan üzerine geldiğini duyan Selahaddin geri çekilip Mısır'a dönmüştü. Aslında Selahaddin'in bu ufak akınları yapmasının amacı düşmana güç gösterisinde bulunmak ya da zafer umudu

²⁶⁹ Yan not: 1170.

²⁷⁰ Yan not: 1171.

²⁷¹ Bahsedilen yer Ürdün'ün Şubak isimli bir yeridir.

getirmek değildi ama askerlerini, özellikle de kadınsı Mısırlıları, eğitmek ve onları ileride yapacağı planlara hazır etmek içindi.

Kısa bir süre sonra Şam Sultanı Noradin öldü, dönemindeki Türklerin en kudretlisiydi ve yirmi dokuz sene boyunca hüküm sürmüştü.²⁷² Onun ölümünün hemen arkasından Almericus Paneada'yı kuşattı. Ancak Noradin'in dul karısı Almericus 'a büyük miktarlarda para ve esir edilmiş bazı Hristiyan soylularını ona göndermesiyle onunla bir anlaşma yaptı ve Almericus kuşatmayı kaldırıp Tiberias'a çekildi. Tiberias'ta yaz mevsimini geçiren Kral orada dizanteriye yakalanmış, iyi hissetmeyerek at üstünde Nasıra'dan ile Nablus üzerinden Kudüs'e geçmişti. Orada bu hastalığı artmış, ateşi de yükselmişti. Birkaç gün boyunca bu hastalıktan dolayı işkence çeken kral, doktorlarından midesini boşaltması için bir ilaç yapmalarını istemişti. Doktorlar bunu yapmayı reddettiler. Bunun üzerine Kral onlara bu ilacı yapmalarını emretti; sonucunun da kendi sorumluluğunda olacağını bildirdi. İlacın tesiri tamamen talihe bağlandı ve ilaç Kral'a verildikten sonra Kral midesi boşaldığından ötürü ilk başlarda bir nebze rahatlamış görünüyordu. Ancak onun genel ateşi şiddetli bir şekilde arttı, zayıf ve harcanmış bedeni daha kendini toparlayamadan Kral, aniden 10 Temmuz 1173 yılında vefat etmişti. Yaklaşık on sene boyunca iktidarda kalmış ve onun naaşı da halkının ağıtları eşliğinde kardeşlerinin yanına gömülmüştü. O gayet bilge bir prens olmakla beraber kahramanlığıyla bela içinde olan ve kâfir düşmanlarıyla sarılmış Krallık için uygun bir hükümdardı.

Almericus'un ölümünden dört gün sonra on üç yaşındaki oğlu Baldwin, soyluların desteğiyle Kral seçildi ve Patrik Almericus tarafından tapınakta büyük bir törenle 1173'te

²⁷² Yan not: 1173.

taçlandı. Ancak krallık için yeterince tecrübe sahibi olmadığından ötürü kendisine devletin zor işlerine yardım etmesi ve ona bir kralın ihtiyacı olan bilgelik konusunda kendisine hocalık yapması için Trablüşşam Kontu Raymond soyluların onayıyla görevlendirildi.²⁷³

Şam Sultanı Noradin (daha önceden vefat eden) tahta varis olarak Melechsala'yı bırakmış, ancak bu kişi çok genç yaşta idi. Şehrin soylu kesimi gizlice Mısır Sultanı Selahaddin'den şehre girmesini istemiş ve Türklerin Suriye'deki kralliyet başkentine ihanet etmişlerdi. Bundan ötürü Selahaddin kolayca Güney Suriye'ye girmiş, orada Helipolis²⁷⁴, Humus (Emissa olarak geçmektedir), Cesarea ve Arethusa haricinde bütün Şam krallığının topraklarını ele geçirmişti. Melechsala'ya haksızlık yapıp onun elinden Şam krallığını alıp kendi krallığıyla birleştirmesi, kurduğu krallık ortasında bulunan Kudüs Krallığının da etrafını sarıp ona bir tehdit olmasını sağlayacaktı. Bundan ötürü Trablüşşam Kontu Selahaddin'in amaçlarına engel olmak için bazı orduları kendisine karşı gönderdi. Aynı zamanda Melechsala'nın amcası Parthia prensi Cotobed bazı Part süvarilerini yeğenine yardıma göndermiş ancak bunlar Selahaddin tarafından Melechsala'nın bulunduğu Halep yakınlarında yenilgiye uğratılmış ve neredeyse tümüyle imha edilmişti. Kendisinin yeni kurduğu krallığın dağılmasını istemediğinden dolayı Trablüşşam Kontu ve diğer Hristiyan prenslerine karşı ise anlaşma yolunu seçti. Trablüşşam Kontuna Humus'da esir aldığı Hristiyanları fidyesiz gönderdi ve diğer prenslere de, özellikle kendisiyle kötü bir münasebeti olmayanlara, değerli hediyeler gönderip onları memnun etmeye gayret etti. Böylece aradan üç ya da dört sene sessiz geçti ve Selahaddin bu zamanı ele geçirdiği krallıkları gayet güçlendirmekle geçirdi. Bir

²⁷³ Yan not: Dördüncü Baldwin, Kudüs'ün yedinci kralı.

²⁷⁴ Burada bahsedilen yer Baalbek'tir.

süre sonra Flandralı Philip'in gelmesiyle Suriye'deki Hristiyan prensler cesaretlenerek Mısır'a karşı bir sefer yapılmasını önerdiler. Bunu öğrenen Selahaddin, Mısır'a kuvvetli bir ordu göndermişti. Ancak Phillip, bu sefer fikrini hoş bulmamış ve Trablusşam Kontunun da buna sıcak bakmamasıyla prensler, Mısır'a sefer yerine Humus ile Cesarea'yı direniş olmadan yakıp yıktılar.

Hristiyanlar Güney Suriye'de meşgulken, Selahaddin bu fırsatı değerlendirmiş ve Mısır yönünden Krallığı işgal etmişti. Bunun haberini alan Kral Baldwin, ufak bir kuvvetle Aşkelon'a gelmişti.²⁷⁵ Bu esnada Selahaddin, Kutsal Topraklara girmiş, taşrayı yakıp yağmalamış ve zavallı Hristiyanların kanını dökmüştü. Sonrasında ise Aşkelon'dan uzak olmayan bir yerde kamp kurmuştu; Selahaddin'in bölgedeki varlığı oradaki insanları endişelendirmiş ve Kudüs ahalisinin de güvenlikten ötürü neredeyse şehri boşaltmasına sebep olmuştu. Kral ise Aşkelon' a yakın bir yerde mesire tutmuş ve bu güçlü düşmana saldırmaya henüz cesaret edememişti. Selahaddin ise bu durumdan cesaretlenerek ordusunu bölmüş ve Krallığın çeşitli bölgelerine akın ve baskınlar yapmaya göndermişti. Bunu öğrenen Kral gizlice şehirdeki bütün gücünü toplamış ve şehirden Selahaddin'i gafil avlamak için ayrılmıştı. Selahaddin'i hazırlıksız yakalayan Kral ona gizlice saldırmış, bu sonucu kuşkulu olan savaşta Tanrının yardımıyla zafer kazanmış ve Selahaddin kalan Türkleriyle beraber kaçmıştı.²⁷⁶ Savaşta Selahaddin ordusunun büyük bir kısmını Hristiyanlara kayıp vermiş, askerlerinin bir kısmı da soğuktan ve açlıktan ölmüştü. Hristiyanların 25 Kasım 1177 yılında Tanrı'nın yardımıyla kazandığı bu zaferde ellerinde sadece 400'den daha az atlıları ve yine az sayıda piyadeleri, karşı tarafta ise

²⁷⁵ Yan not: Selahaddin Kral Baldwin tarafından yenilgiye uğratılır, 1177.

²⁷⁶ Bu savaş Montgisard olarak bilinmektedir (Runciman, 1952, p. 417).

Türklerin elinde 26.000 atlıları vardı. Baldwin bu zaferden sonra Kudüs'e döndü ve şehrin harap olmuş surlarını güzelce onarmıştı.

Selahaddin bu yenilginin intikamını almak amacıyla Krallığın sınır bölgelerine akınlar düzenlemiş ve başta Sayda olmak üzere pek çok yerde zararlara sebep olmuştu. Bu akınları durdurmak amacıyla Kral silahlanmış ve bazı akıncıları ganimetleriyle ülkelerine dönerken yakalayıp onları yok etmişti. Selahaddin bazı akıncılarının saldırıya uğradığını duyduktan sonra geriye kalan ordusuyla beraber Hristiyanları yakalayıp onların üzerlerine ani bir fırtına gibi gelmişti. Hristiyan ordusu kendilerini güvende hissettikleri bir anda, ganimet bölüştükleri bir zamanda kendilerine saldıran Selahaddin tarafından büyük kayıplara uğratılmışlar, aralarından geriye kalanlar da kaçmak zorunda kalmıştı.²⁷⁷ Bu karışıklık içinde Tapınakçıların büyük üstadı Otto ve Trablüşşam Kontu'nun damadı Hugh esir düşmüştü.²⁷⁸ Kont ise çevresindeki bir avuç kişiyle Sur'a kaçmış ve Kral da zor bulduğu bir fırsatı değerlendirerek canını kurtarmıştı. Bu savaş sonrası Selahaddin Kralın bir sene önce Ürdün nehri kenarında yaptırdığı ve yönetimini de Tapınakçılara verdiği güçlü bir kaleyi kuşatmıştı. Selahaddin kaleyi almış ve oradakileri esir aldığı birkaç kişi dışında kılıçtan geçirmişti. Böylece Selahaddin Suriye'deki Hristiyanlar için dehşet verici bir düşman olmuş ve bundan dolayı ona karşı her zaman hazır beklemişlerdi. Ancak kısa bir süre sonra bir süre için Sultan ve Kral arasında bir barış yapılmış, devletleri de iki sene rahat nefes alabilmişti.

Ancak bu arzulanan barış iç sorunlar nedeniyle gölgelendi; bu sefer tehlike kralın yakınlarından geldi. Krallığı bu genç Kral ile beraber yöneten Trablüşşam Kontu, sanki

²⁷⁷ Yan not: Hristiyanlar kendi aralarında ganimeti paylaşırken Türkler tarafından yenilgiye uğratıldılar.

²⁷⁸ Bu savaş Marj Ayun'da yapılmıştır (Runciman, 1952, p. 417).

Krallığın sahibiymiş gibi Kral'a utanç verici bir şekilde bu tehlikeden uzak durmasını söylemişti. Bu tehlikenin mimarları ise çalkantılı bir kadın olan Kral'ın annesi ve Kral'ın naibi olan onun kardeşıydı. Bunlar Kont'un yokluğunda Kralın aklını zehirlemişti. Ancak asiller bu tehlikenin farkına bilgece vararak bu kişilere ve yaptıklarına rağmen Kont'a çıkararak ona Kral ile bu tehlike hakkında konuşması gerektiğini söylediler. Böylece bu tehlike o zaman için bir süreliğine atlatılmıştı. Ancak iç sorunlar yine çıkacak ve bu sefer Krallığın yıkılışına kadar devam edecekti.

Artık kibirli emellerini gerçekleştirmek adına daha fazla bekleyemeyen Selahaddin, Kral Baldwin ile yaptığı anlaşmadan bıktığı için anlaşmayı reddetmiş, Mısır'da büyük bir ordu hazırlamış ve bununla Şam'a doğru yola çıkmıştı.²⁷⁹ Bunun haberini alan Kral Baldwin bütün kuvvetlerini toplayarak onunla karşılaşmaya gitmiş, Ölü Deniz'e yakın bir yer olan Petra isimli eski bir kasaba'da kamp kurmuştu. Ancak Selahaddin onunla karşılaşmadan geçeceği güzergâhı değiştirerek Mount-Royal adında Kralın Tapınakçılara verdiği bir kalenin yakınlarında kamp kurmuştu. Orası Kralın kamp kurduğu yerden üç günlük bir yürüme mesafesi uzaklığındaydı.

Selahaddin orada topladığı ganimetlerle uzun yoldan dolayı tükenmiş olan ordusunu güçlendirdi ve direnişle karşılaşmadan Damaso şehrine girdi. Aynı zamanda Türk komutanları da küçük ordularla beraber Şam, Bostrum ve Humus yakınlarında Hristiyan topraklarını gözetlemiş, bazıları da Galilee'yi yağmalayıp orada Tabor tepesinde bulunan Naim şehrine yakın olan Bury kalesini kuşatmıştı. Bir kaç gün sonunda düşen kalede büyük bir katliam yapılır ve kaleden 500 kişi esir düşer.²⁸⁰ Selahaddin ise Şam'a gelmiş

²⁷⁹ Yan not: Selahaddin Mısır'dan çıkarak Suriye'ye doğru gider.

²⁸⁰ Yan not. Galilee yağmalanır ve Bury kalesi Türkler tarafından alınır.

ve o Krallıkta bulunan bütün garnizonlara Mısır'dan getirdiği ordusuna katılmalarını söylemişti. Sonrasında ise Kutsal Topraklara girmişti. Trablüşşam Kontu ise bunlar olurken ateşi olduğundan ötürü yatağa düşmüştü. Bütün bunlara rağmen Kral tarikat şövalyelerinin desteğiyle Selahaddin'e karşı savaşmak için yola çıkmış ve onunla Frobolet isimli bir köyde karşılaşmıştı. Baldwin Sultanın ordusunun büyük bir kısmını büyük bir savaşta yok ederek onu yendi ve Sultan'ın geriye kalan ordusu da kaçtı. Selahaddin ise tehlikeden hızlı bir şekilde kaçtı ve tekrardan Şam'a gitmişti.

Bu yenilginin intikamını almak için Selahaddin ordusunu tekrardan tertipleyerek, Mısır'dan da donanmasını çağırarak Beyrut'a gelmiş ve şehri hem karadan hem de denizden kuşatmıştı. Onun Mısır'a vali olarak atadığı kardeşi de Krallığın Mısır'a yakın bir kasabası olan Darum'u kuşatmıştı.²⁸¹ Kral Baldwin bu iki orduya birden karşılık veremediğinden dolayı asillerden oluşan bir meclise danışmış ve o mecliste Beyrut'un stratejik değerinin daha yüksek olmasından ötürü Beyrut'un kurtarılmasının daha önemli olduğuna kanaat getirmişti. Dolayısıyla ordusuyla beraber Beyrut'a karadan yola çıktı ve Sur'dan da hazırlatmış olduğu otuz üç gemilik donanmasını da kuşatmayı denizden yarmak için gönderdi. Düşmanın bu kuşatmayı engelleme hazırlığında olduğunu öğrenen Selahaddin (Kuşatılanlar ve Kral arasındaki mektuplardan Kral'ın hızlıca geleceği, şehri kurtaracağı sözü verilmekteydi ve bu mektuplar Selahaddin'in casusları tarafından okunmuştu), kuşatmayı kaldırmış ve geriye çekilmişti. Kuşatmanın kaldırıldığını öğrenen Kral ise Sephor'a çekilmişti.

Aradan fazla zaman geçmeden Selahaddin, hırslı doğasından ötürü, krallığını genişletmeyi istiyordu. Kudüs Krallığını ele geçirememesinden ötürü bu sefer şansını

²⁸¹ Yan not: Beyrut Türkler tarafından başarısızca kuşatılır.

Doğu'da değerlendirmek istemiş, bunun için Fırat nehrini geçip Mezopotamya'ya girmiş, Urfa ile Carras'ı²⁸² güç kullanarak fethetmişti.²⁸³ Kudüs Kralı bunu fırsat bilerek Şam çevresindeki taşrayı ve Sultan'ın krallığındaki bazı bölgeleri yağmaladı. Önüne çıkan ne varsa ezip geçen kral Türklerden elde ettiği ganimetlerle Kudüs'e dönmüştü.

Selahaddin Mezopotamya'dan zaferle döndüğünde kendisinin yokluğunda Krallığna yapılan saldırının intikamını almak için Hristiyanların Suriye'deki en güçlü şehri olan Halep'i yürüdü.²⁸⁴ Zaten o şehri uzun zamandır isteyen Selahattin sonunda fırsatını bulmuştu. Selahaddin şehri ve etrafındaki taşrayı Halep valisinin kendisine şehri haince vermesiyle ele geçirdi.²⁸⁵ Selahaddin'in Halep'i ele geçirmesi Hristiyan prenslerini huzursuz etmiş ve hatta gelecek meseleler konusunda da endişelendirmişti.²⁸⁶ Antakya prensleri Kilikya'nın başkenti Tarsus'u Ermeni prensi Rupinus'a satmıştı. Bunu yapmasının sebebi ise bu toprakların kendisinden uzak olmasından ötürü buraları Selahaddin'e karşı savunması zor olacaktı, ancak Ermeni prensinin bu toprakları savunması nispeten daha kolay olacaktı ki Selahaddin bu topraklar ve Emeni prensi arasına adımını atmıştı.

Bütün bunlar olurken Kral Baldwin Nasıra'da ateşlenmiş ve eski hastalığı olan cüzzam da kendisini her geçen gün çürütmekteydi.²⁸⁷ Hayatı için umutsuzlanan Kral, yanına kız kardeşi Sybill'i evlendirdiği Yafa ile Aşkelon Kontu Guy Lusignan'ı çağırmış, annesi,

²⁸² Burada bahsedilen yer Harran'dır.

²⁸³ Yan not: Selahaddin Mezopotamya'ya girdi ve Krallığı Kudüs Kralı tarafından işgal edildi.

²⁸⁴ Halep şehri Hristiyan değildi, ancak Selahaddin'in düşmanıydı, özellikle de Halepli Salih (Runciman, 1952, p. 433).

²⁸⁵ Selahaddin, Halep valisi İmadettin'e Sinjar, Nisibin, Sarud ve Rakka'yı Halep karşılığında vaat etmişti, İmadettin de teklifi kabul etmişti; halkı tarafından sevilen biri değildi ama halk tarafından bu kadar kolay bir şekilde şehri verdiği için alay edilmiştir (Runciman, 1952, p. 435).

²⁸⁶ Yan not: Halep ihanet ile Türklerin eline geçer.

²⁸⁷ Baldwin cüzzam sebebiyle kolları ve bacakları çürümüş, hatta gözleri de işlevini kaybetmeye başlamıştı (Runciman, 1952, p. 436).

Patrik ve bu kutsal savaşın askerlerinin büyük komutanlarının huzurunda Guy'u Krallığın valisi ilan etmişti. Kendisine ise sadece "Kudüs Kralı" unvanını şehirle beraber bırakmış ve kendisine yıllık 10.000 ducat emekli maaşı ödenmesine karar vermiştir. Bütün bunlar krallığın eski valisi Trablüşşam Kontu'nun hiç hoşuna gitmedi ve bu onun için kara bir leke olmuştu.

Selahaddin yaptığı zahmetli seferlerden sonra biraz dinlenmiş ve sonrasında da tekrardan Kutsal Topraklara girmişti. Orada birçok kaleyi fethetmiş ve sayısız zarara yol açmıştı. O kadar ki taşradaki halk korkudan evlerini terk ederek şehirlere kaçmıştı. Bu esnada Hristiyan ordusu ise Sephor civarlarındaydı ve birçok güzel fırsat olmasına rağmen bir kere bile düşmanla savaşa gitmemişlerdi. Ordunun komutanları Trablüşşam Kontu'na karşı sempati duymuşlar, Guy'un yeni vali olarak seçilmesinden dolayı da gıpta etmişlerdi. Bundan dolayı da savaşmak konusunda isteksizlerdi ve birçok bahane bularak düşmanın istediği gibi taşrayı yağmalamasını ve güvenle çekip gitmesini beklemeyi seçtiler ki bu daha önce o topraklarda hiç görülmemişti.

Bir aydan daha kısa bir süre içinde Selahaddin savaş için hazırlanmış büyük bir orduyla, sanki güçlü bir şehri ya da kaleyi kuşatmaya ihtiyaçları varmışçasına, tekrardan Filistin'e gelmiş ve Ürdün nehrinin doğu kenarından geçerek Petra yakınlarına gelmişti. Sultan Petra'yı alarak kendisine Suriye ve Mısır arasında güvenli bir geçit oluşturacaktı.²⁸⁸ Kral Baldwin Selahaddin'in Petra'yı kuşattığı haberini almış ve son yapılan savaşta başarısızlığa sebep olan nedenleri göz önünde bulundurmuştu.²⁸⁹ Bundan ötürü kayın

²⁸⁸ Yan not: Petra başarısız bir şekilde Türkler tarafından kuşatılır.

²⁸⁹ Selahaddin birçok kez Hristiyanlara akınlar yaparak onları istediği alanda savaşmaya cezbetmek istemişti, ancak Guy, Selahaddin'e bu fırsatı vermemişti, dolayısıyla da Guy'ın saygınlığı düşmüş, elinden de Krallık valiliği unvanı alınmıştı. Guy'a aralarında Chattilon'lu Reynald'in da bulunduğu birtakım soylular korkaklıkla itham etmişlerdi (Runciman, 1952, p. 439).

biraderi Guy'u valilikten men etmiş, eski vali Trablüşsam Kontu Raymond'u tekrardan vali yapmıştı; akabinde ise Petra'ya kuşatmayı yarması için göndermişti. Bunu duyan Selahaddin, üç aydır sürdürdüğü kuşatmayı kaldırarak geri çekildi.

Bu seferden biraz öncesinde de Kralın sağlığı kötüleşmekte ve bu pis hastalığı artmaktaydı. Bundan ötürü asillerin rızasıyla Kral'ın kız kardeşi Sbylla'nın beş yaşındaki oğlu Baldwin'in Kraldan sonra tahta geçmesine karar verildi. Bu çocuk belli bir yaşa gelinceye kadar da Trablüşsam Kontu Krallığa naiplik yapacaktı. Kralın kız kardeşi Sbylla, ilk başta Mont-Ferrat Kontu Genç William ile evlenmiş ve bu evlilikten Baldwin dünyaya gelmişti. Ancak Baldwin'in doğumundan üç ay önce Genç William vefat etmişti. Dolayısıyla bu çocuğun amcası çocuğu Krallığa getirmişti. Kocasının ölümünden sonra Sbylla, Yafa ile Aşkelon Kontu ve Krallığın eski valisi Guy Lusignan ile evlenmişti. Bu Guy valiliğindeki başarısızlığından dolayı Kral tarafından görevden alındıktan ve yerine Trablüşsam Kontunun getirilmesinden sonra hoşnutsuz bir şekilde Aşkelon'a çekilmişti. Bundan ötürü Patrik ve bu kutsal savaşın prensleri Krallık içinde çıkabilecek bir tehlikeyi önlemek adına (ki gelebilecek bir tehlikeden de korkmakta da haksız değillerdi) Kral ile buluşup Akka'da bir meclis tertip ettiler. Bu meclisin amacı Trablüşsam Kontu ile Guy arasındaki anlaşmazlığı çözmek ve böylece krallığı bir iç çatışmadan kurtarmaktı.²⁹⁰ Ancak bu meclis bir işe yaramadan dağıldı ve Hristiyan toplumunu bu kadar etkileyen bir sorun çözülememişti.

Bu meclisin dağılmasından sonra Kudüs Krallığı hızlı bir şekilde çökme sürecine girdi. Artık yaşlı Kral Baldwin'in umudu kalmamış (hem fiziksel olarak hem de zihinsel olarak hastalanmış), küçük Kral için de umutlar azdı (Krallığın yükünü taşıyamayacak kadar

²⁹⁰ Yan not: Kudüs meclisinde çıkan anlaşmazlık.

küçüktü). Dahası iki kontun arasındaki anlaşmazlık ve yanlarındakilerin faaliyetleri Krallığa yeterince zarar vermişti. Bir yandan Trablüşşam Kontu düşmanı Guy'un artan gücünden korktuğu için gizlice Türk Sultanı Selahaddin ile irtibat halindeydi ve Kral onu bu davranışından dolayı neredeyse vatan haini ilan edecekti. Kral bulunduğu güç ortamdan ötürü Sur'un başpiskoposu William ve bu kutsal savaşta Hristiyan şövalyelerinin büyük üstadlarının, Tapınakçıların büyük üstadı Arnold ile St. John tarikatının büyük üstadı Roger Mulins'in tavsiyeleriyle Papa III. Lucius'a elçiler göndermeye karar vermişti. Bu elçiler Papa vasıtasıyla İmparator Frederick, Fransa Kralı Phillip ile İngiltere Kralı II. Henry'ye Doğu'daki Hristiyan krallığının içinde bulunduğu tehlikeyi anlatacak ve bu Krallığın kâfirlere karşı savaşında şiddetli bir şekilde yardıma ihtiyacı olduğunu ilan edecekti.²⁹¹ Bu elçiler Verona'daki meclise katılmışlar, orada Papa ve İmparatorun yüksek ve muhterem huzurunda Doğu'daki Krallıklarının acı durumunu ilan ederek onlardan yardım istemişlerdi. Bu prensler bu elçilerin sözleriyle bu Doğu'daki Krallığa merhamet göstermişlerdi. Oradan Papa tarafından bu haberler Fransa Kralı Phillip'e gönderilir, ondan da İngiltere ile Almanya'ya haberler yayılır. Neredeyse her yerde Türklere karşı Doğu'daki Hristiyan Krallığına yardım için sefer hazırlıkları yapılmaktaydı. Krallığın elçileri de sevinç içinde güzel haberlerle Kudüs'e dönmüştü. Bu hasta Kralı sevindirmiş ve umutlandırmıştı. Ancak Papa ve İmparator arasında kısa bir süre sonra büyük çekişme başlamış, daha da kötüsü Fransa ve İngiltere Kralı arasında bir savaş çıkmıştı. Diğer Hristiyan prensleri ise çeşitli sebeplerden ötürü tek başlarına bu Krallığa yardım götürebilecek kapasitede değillerdi. Akabinde müttefiklerinden aldığı mektuplar ve elçilerin ona kara haber vermesinden ötürü üzülen Baldwin, özellikle de hastalığının şiddetlenmesiyle birlikte (katlandığı acılara rağmen Krallığı yönetme

²⁹¹ Yan not: Kral Baldwin Batı'daki Hristiyan prenslerinden yardım almak için onlara elçiler gönderir.

becerisiyle kendisinden önceki krallardan aşağı olmayan Baldwin) 16 Mayıs 1185'te vefat etmiştir. Öldüğünde yirmi beş yaşında olan Kral yaklaşık on iki sene boyunca iktidarda kalmıştı. Halkının ağıtlarıyla beraber yapılan cenaze merasiminden sonra Kralın naaşı Calvary tepesine yakın olan tapınağa, Kudüs'ün eski krallarının gömüldüğü yere gömüldü.²⁹²

Kral Baldwin'in gömülmesiyle aynı isimde olan küçük Baldwin aynı isimde beşinci olarak taç giymişti. Ancak daha önce baş gösteren ve daha sonra unutulmuş bir tehlike tekrar ortaya çıkmıştı. Trablüşşam Kontu Raymund kendisine Krallığın valiliğinin ve küçük kralın da eğitiminin üstlenmesinin hem eski Kral'ın hem de asillerin rızasıyla verilmesini talep etmişti. Bu da neredeyse toplanan bir mecliste kabul ettirecekti. Ancak Kralın mağrur kız kardeşi (ve Kral'ın annesi) Sybilla bu işin kocası Guy'a verilmesi gerektiğini ve Raymond'a da bu görevin verilmemesini belirtmişti.²⁹³ Bu Raymond'u kızdırmış ve onun destekçileriyle beraber, özellikle de Mont-Ferrat Markisi Boniface'in Raymond tarafında büyük bir güçle Suriye'ye gelmesiyle beraber, soyluları kendi istediklerini yapmaya zorlamıştı. Aradan sekiz ay sessiz bir şekilde geçmiş ve sonrasında da Kral Baldwin ölmüş ve bir mezara defnedilmişti. Kral'ın ölüm sebebinin annesinin Krallığı ele geçirmek için onu zehirlemesi olduğu rapor edilmiştir. Onun ölüm detaylarının gizlice üstünün örtülmesiyle beraber Sybilla Patriğin ve diğer asillerin desteğini alarak kocası Guy'un kral yapmaya çalışmıştı. Sybilla onlara genç Kralın amcası ile meşgul olduğundan dolayı Guy'un kral ilan edilip taçlandığını uydurarak söylemişti. Bu genç Kral Baldwin dolayısıyla küçük yaşta olduğundan ve kısa bir iktidar

²⁹² Yan not: 1185.

²⁹³ Görünüşe göre Trablüşşam Kontu'nun talebi bir şekilde aradan çıkarılmıştı. Sybill, talebinin meşruiyetinden ötürü birçok kişi tarafından desteklenmişti, ancak kocası Guy, sevilen biri değildi ve Sybill'in zayıf noktasıydı (Runciman, 1952, p. 447).

süresi geçirdiğinden ötürü bazıları tarafından Kudüs Krallarının içine dâhil edilmemektedir. Ancak bazıları tarafından da genç Kralın amcası ve çevresindeki prensler tarafından Krallık için uygun sayılmasından ötürü onun bu krallar arasına girmesine ve sekizinci Kudüs Kralı olarak görülmesini kabul etmektedir.²⁹⁴

Guy'un Krallığı kendi eline alması Trablüşşam Kontu'nun kontrolü ele geçirmesi konusundaki bütün umutlarını yitirmesine sebep olmuştu. Bunun karşılığında Kralın önünü kesmek için elinden geleni ardına koymayacak durumda olan Kontun durumu Selahaddin tarafından da öğrenilmişti. Selahaddin amaçlarına ulaşmak için bu fırsatı değerlendirmiş ve Konta ne zaman isterse kendisine yardımda bulunacağını sözünü vermişti. Kont ise bunu büyük bir memnuniyetle karşılamıştı.²⁹⁵ Artık Kudüs Krallığının çöküşü hızlanmıştı ve her şey yıkılmaya ya da çökmeye meyilli olmuştu. Krallığın her bir tarafında bir anlaşmazlık vardı ve Selahaddin bu durumdan fırsat edinerek Türklere, Sarazenlere ve Mısırlılara Hristiyanların aralarındaki anlaşmazlığı fırsat bilerek din kardeşliği adına silahlanmalarını ve kendisine katılmasını elçileriyle bildirmişti. Kendisine bu savaşta katılacaklara ganimet sözüyle beraber fethin şanını da vaat etmişti. Akka şehri Selahaddin tarafından çağırdığı kişilerin toplanma alanı olarak belirlenmişti ve burada barbar Mahomet'in takipçileri (hem Hristiyan dininden ortak nefretlerinden ve Selahaddin'in kendilerine ganimet vaadinden ötürü) her yerden gelerek toplandılar ve kısa bir süre içinde 50.000 atlı ve sayısız piyadeden oluşan bir ordu meydana geldi. Böylece bu ordu yüzünden kimse güvenle Krallığın topraklarında yolculuk edemez

²⁹⁴ Yan not: Guy, Kudüs'ün dokuzuncu ve son kralı.

²⁹⁵ Trablüşşam Kontu Raymond, gerçekten de Selahaddin ile ayrı bir anlaşma imzalamıştı ve bu anlaşma yüzünden Guy ile ciddi bir sürtüşme yaşamasına sebep olacaktı ancak İbelin'li Ballian'ın iki taraf arasında çok ta başarılı olmayan bir arabuluculuk yapmasıyla bu sürtüşme engellenmişti (Runciman, 1952, p. 451).

olmuştu ve hain Kont bu Selahaddin'in ordusuna topraklarında güvenli geçiş hakkı tanımıştı ki bu topraklar Tiberias, Nasıra ve Galilee'yi kapsamaktaydı.²⁹⁶

Kâfirlerin topladıkları bütün bu güçle Selahaddin Akka şehrini kuşattı. Bu şehir Tapınakçılar ile Hospitaliye şövalyeleri tarafından güçlendirilmiş, garnizonunu da silahlandırmıştı (geçmişte Kudüs Kralları tarafından Tapınakçılara ve Hospitaliye şövalyelerine verilmişti), ama dahası orada her iki tarikatın da üstatlarıyla beraber şövalyeleri Selahaddin'in gelişi için hazır beklemekteydi.²⁹⁷ 1187 yılının Mayıs ayının 1'inde Selahaddin şehre karşı büyük bir taarruzda bulunmuş, ancak Hristiyanların şehri kayda değer savunmasıyla düşman taarruzu büyük bir katliamla püskürtülmüştür. Kuşatma sırasında iki tarikatın üstatları seçkin, hazır atlılarıyla düşman kampını basmışlar, önlerine geleni yenmişlerdi. Orada büyük karışıklık çıkartarak ve düşmana büyük kayıplar verdirerek şehri kuşatanların oraya zorunlu olarak gelmesine sebep olmuşlardı. Selahaddin kampa yapılan bu saldırıyı önce önemsememiş ancak düşmanlarının kendi ardına kadar geldiğini gördüğünde ise kuşatmayı kaldırmaya karar verecek kadar endişelenmişti. Savaşanlar içinde artık Tanrı'nın ve vatanının düşmanı Trablüşşam Kontu da vardı; tıpkı bir Türk gibi giyinmiş, kâfirlere yardım etmekteydi. Bu kişi Hospitaliye şövalyelerinin büyük üstadı ile karşılaşmış, onu atından düşürmüş, büyük üstat zırhının ağırlığından ve çevresinin sarılı olmasından ötürü orada öldürülmüştü. Bu taarruza teşebbüs eden adamların cesareti yüksekti ve şehirden de bu kişilere yardım gelmekteydi. Dolayısıyla Selahaddin kuşatmayı kaldırmış ve geri çekilmişti. Selahaddin bu kuşatmada 15.000 Türk askerini kaybetmişti. Hristiyanlar tarafından kazanılan bu

²⁹⁶ Yan not: Selahaddin Hristiyanlar arasındaki anlaşmazlıkları değerlendirip Kutsal toprakları işgal etti.

²⁹⁷ Yan not: Selahaddin Akka'yı kuşattı, 1187.

zaferin bedeli ağırdı; fazlaca kan dökülmüş ve birçok Hospitaliye şövalyesi büyük üstatlarıyla beraber öldürülmüştü.

Selahaddin bu yenilgiyle Hristiyanlarla açık alanda kaba kuvvete dayanarak savaşamayacağını anlamıştı ve ordusunu da bu durumdan bilgilendirmişti. Bu esnada hain Trablüşşam Kontu ise bir yandan Selahaddin için işe yarayan biri olmuştu. Bundan ötürü Selahaddin, onu emellerini gerçekleştirmek için bir maşa niyetine kullanmaya karar vermişti. Kont artık Kudüs Kralı Guy ile barışmak ve onu egemen kuvvet olarak tanımayı istiyordu. Artık bu uzun küslüğü onaracak ve Türklerin dostluğundan da sıkılmış olduğunu gösterecekti. Bunun için Selahaddin (Trablüşşam Kontuna kolaylık sağlamak için) Tiberias'ı kuşatmış, bu hain Kont, Kraldan ve bu kutsal savaşın askerlerinden şehrinin kurtarılması için yardım dilemişti.²⁹⁸ Kral ise çok ta büyük olmayan ancak yine de güçlü olan bir orduyla Kont'a yardım amaçlı yola çıkmış ve Sophor çeşmesinde kamp kurmuştu. Orada çok fazla kalmayarak yoluna devam eden Kral karşılarında 120.000 atlı ile 160.000 piyadenin olduğu büyük bir Türk ordusunu görmüşler, onlarla korkunç bir savaşa tutulmuşlardı.²⁹⁹ Havanın sıcak olması ve gecenin yaklaşmasından ötürü iki ordu da (iki tarafın da emriyle) geri çekilmişlerdi. Ertesi gün tekrar savaş devam etti, Türkler Trablüşşam Kontunun ihanet ederek kaçmasından dolayı zafer kazanmıştı.³⁰⁰³⁰¹ Bu savaşta Kral Guy, Tapınakçıların üstadı Gerard, Mont-Ferrand markisi Boniface ve

²⁹⁸ Knolles'un aktarışının aksine Selahaddin, Ürdün nehrini geçerek Tiberias'ı kuşatmış ve şehri hisarı haricinde almıştı. O hisarda Kont Raymond'un karısı Kontes Eschiva'nın mahsur kalmış olmasına rağmen Kont, yaz sığağında Selahaddin'e karşı bir taarruz'a çıkmanın kötü bir fikir olduğunu, onun yerine Krallığın müdafaya dayalı bir strateji takip etmesini tavsiye etmişti. Ancak diğer baronlar, özellikle de Chattilon'lu Reynald, bu tavsiyesini sonra Kont Raymond'u korkaklıkla suçlamışlardı. Kral Guy, her ne kadar Kont Raymond'un tavsiyesini mantıklı bulsa da diğer baronların tavsiyesini dinleyerek Krallığının bütün gücüyle Selahaddin'in ordusuna karşı hareket etmeye karar verdi (Runciman, 1952, p. 455).

²⁹⁹ Yan not: 120.000 atlı ve 160.000 piyade.

³⁰⁰ Knolles'in dediğinin aksine Kont Raymond, Krallığı kurtarmaya çabalamıştı, bunun için karısı ve sahip olduğu Tiberias şehrinden bile vazgeçmeyi göze almıştı (Runciman, 1952, p. 456).

³⁰¹ Kont aslında Selahaddin'in hatlarına bir taarruz düzenlemiş, hattı kırdıktan sonra da Sarazenlerin hattı tekrar kapatmasıyla Kral'dan ayrı kalmıştı. Bu durumdan Kralın haberi de vardı (Runciman, 1952, p. 458).

birçok yüksek rütbeli Hristiyan komutan esir alınmıştı. Doğruyu söylemek gerekirse bu savaştan sonra Doğu'daki Hristiyanların bütün gücü kırıldı.³⁰²

Bu ihanetle Hristiyanlar kâfirlerin merhametine kalmıştı. Selahaddin fazla direnişle karşılaşmadan Akka, Biblis ve Beyrut şehirlerini almış ve bu şansını fazla zorlamayarak Hristiyanları (Latinler haricinde) göçe zorlamamıştı. Onun yerine onların yerlerinde ve kendisine bağlı kalmalarını tercih etmişti. Güzel bir talihle bir ay içinde Sayda ile Aşkelon arasındaki bütün limanları almıştı, sadece Sur ile Aşkelon şehirleri ona direnmişti. Aşkelon'u dokuz gün kuşatan Selahaddin orada kuvvetli bir direnişle karşılaşınca orada kalmaktan nefret ederek kuşatmayı kaldırdı, direk Kudüs'e, yani başkente, yürüdü. Oraya gittiğinde şehrin kendisine teslim olmasını ve kendi merhametine sığınmalarını talep etti.³⁰³ Ancak Kudüslüler bu talebi reddetti ve Selahaddin şehri abluka altına aldı. Şehri on dört gün boyunca kuşatan Selahaddin şehri ele geçirmek için her şeyi yaptı. Kudüs halkı içinde bulunduğu tehlikeyle beraber, son savaşta bütün şövalyelerinin kaybedilmesini ve hiçbir şekilde dışarıdan yardım alamayacaklarını fark ederek Selahaddin'e bazı şartlar altında şehri teslim edeceklerini duyurdular.³⁰⁴ Bu şartlar ise isteyen Hristiyanlar şehirde malları ve özgürlükleriyle kalacak, istemeyenler ise sırtlarında hangi eşyaları taşıyabiliyorlarsa onlarla özgürce şehirden gidecekti.³⁰⁵ Bu şartlar Selahaddin tarafından kabul edilir ve böylece 2 Ekim 1187'de Selahaddin şehri teslim almıştır. Boullion'lu Godfrey'in Kudüs'ü fethinden ve Selahaddin'in şehri alışından tam 89 yıl geçmiştir. Şehre girdikten sonra Selahaddin'in

³⁰² Yan not: Kudüs Kralı Guy esir alındı.

³⁰³ Yan not: Kudüs kuşatıldı.

³⁰⁴ Kudüs'ü bir süre için Selahaddin'e karşı savunan İbelin'li Ballian, kuşatmadan hemen önce şehirde sadece iki şövalye olduğundan dolayı şehirde bulunan 16 yaş üstü bütün soylu gençleri ve otuz burjuvayı şövalye yapmıştı (Runciman, 1952, p. 464).

³⁰⁵ Yan not: Kudüs Selahaddin tarafından fethedildi.

yaptığı ilk iş Tanrı'nın tapınağını kirleterek onu Mahomet batıllarının hizmetine sunmak olmuştu. Şehirdeki diğer kiliseleri de atlarına ahır yapan Selahaddin, bir tek Kutsal Kabir'e dokunmamış, çünkü Hristiyanlar oraya zarar vermemesi için Selahaddin'e büyük bir fidye ödemişti. Şehirden çıkartılan Hristiyan Latinler yanlarına taşıyabilecekleri kadar yük alabilmişlerdi, ancak yüklerinden daha ağır kutsal şehri kaybettiklerinden ötürü kalplerindeki acı vardı. Bunların bir kısmı Trablüşşam'a, bir kısmı Sur'a ve bir kısmı da Antakya'ya (artık sadece bu üç şehir Suriye'deki Hristiyanlara bırakılmıştı) gitmişti. Bu insanların yükleri de yollarında hain Trablüşşam Kontu tarafından yağmalanarak hafiflemiş, ancak bu kalplerindeki acıyı daha da arttırmıştı.³⁰⁶ Acıları büyümüşü, çünkü onların yükleri en azından acımasız düşmanlarının şehirlerinin fethinden sonra onlara geride bıraktıkları en önemli şeylerdi.

Selahaddin oradaki yerli Hristiyanlara, Suriyeliler, Rumlar, Ermeniler, Gürcüler gibi, şehrin bazı kısımlarını verdi. Oraya yerleşen bu Hristiyanların torunları bir süre daha oralarda yaşadılar. Muhammediler ile Türkler Kudüs'te Hristiyanlara ait bütün eserlerini mahvetmişlerdi, kalan sadece Kutsal Kabir ve Boullion'lu Godfrey ile Kardeşi Baldwin'in mezarı olmuş, sebebi de onların muhterem insanlar olmasıydı. Bu zorlu zamanlarda 20.000 Hristiyan ölmüşü, bunların arasında Trablüşşam Kontu da vardı. Yatağında ölen Kont, bazılarına göre ölümünden hemen önce sünnet olmuşü; bunu sadece Kral'a karşı bir başkaldırı olarak değil ama aynı zamanda Hristiyanlığa da bir başkaldırı olarak yapmışü.³⁰⁷

³⁰⁶ Nippin'li Raymond isimli bir şövalye, Kudüs'ten kaçan mültecilerin mallarını gasp etmiştir (Runciman, 1952, p. 467).

³⁰⁷ Yan not: Hain Trablüşşam Kontunun ölümü.

Kudüs'ün fethinden sonra Selahaddin tekrardan Aşkelon'u kuşatmaya gitmişti. Şehir on gün boyunca şiddetli bir hücumla maruz kalmıştı. On gün sonrasında ise Aşkelon, şehir halkının serbestçe şehirden ayrılmasına izin vermesiyle beraber Kral Guy ve Tapınakçıların büyük üstadı Gerard'ın serbest bırakılması şartlarının kabulüyle teslim olacağını Selahaddin'e bildirdi. Selahaddin ise bu şartları kabul ederek şehri aldı.

Aşkelon'u ele geçiren Türk Sultanı Selahaddin iyi talihini zorlayarak Trablüşşam'ı kuşatmaya kalkıştı. Ancak orada ordusunun şehir için yeterli olmadığını ve şehir halkının da şehri cesurca savunduğunu anlayınca kuşatmayı kaldırdı. Ancak Kutsal Topraklarda düşmanına ait hiçbir yer bırakmak istemediğinden dolayı bu seferde Sur şehrini kuşatmıştı. O şehre kuşatmadan hemen önce Mont-Ferrat markisi Konrad ile Rum İmparatoru İsaac Angelus'un donanması iyi hazırlanmış askerlerle gelmişti. Sur'a daha önceden Kudüs'ten kaçan Hristiyanlar geldiğinden dolayı şehir kalabalıktı.

Bu şehre Selahaddin şiddetli bir şekilde taarruz etmiş, ancak Hristiyanlar şehri kayda değer bir biçimde savunmuştu. Selahaddin bu taarruzunda iyi askerlerinin büyük bir kısmını kaybetmişti. Dahası Sicilya Amirali de donanmasını denizde yenmiş olmakla beraber ordusunu da karaya çıkartmıştı. Bu yeni ordunun karaya çıkışıyla Selahaddin kuşatma esnasında zor bir durumda kaldığından dolayı çadırlarında eşyalarını ve hazinelerini Hristiyan askerlerinin yağmasına bırakarak geri çekilmişti.

Birkaç gün sonra Selahaddin ordusunu tekrardan tertip ederek Antakya taşrasına saldırdı. Önüne gelen her şeyi ateş ve kılıçla yok ettikten sonra onun öfkesi Antakya'nın kapılarına kadar dayandı. Ancak güçlü ve sağlam duvarlarla çevrili bu şehir büyük bir saldırı ve güçlü bir kuşatma yapılamadan alınamazdı. Dolayısıyla ya şehri diplomasi

yoluyla ya da ihanet ile ele geçirmesi gerektiğini anlamıştı. Bu yüzden şehrin Patriği ile konuşarak ona altın vererek (öbür türlü şehri alması imkânsızdı) onun şehri teslim etmesini sağladı.³⁰⁸ Böylece kısa sürede (ki ondan yaklaşık doksan sene önce Hristiyanlar şehri dokuz ay boyunca kuşattıktan sonra alabilmişlerdir) Selahaddin şehir ile çevresinin hâkimi olmuştu.³⁰⁹ Antakya çoğu zaman diğer topraklarla beraber Kudüs Krallığının üçüncü kısmı olarak görülürdü.

Bu şehrin kaybıyla beraber Krallığın da yıkılmasının haberi Hristiyan dünyasının her yerine kara haber olarak yayıldı. Bununla beraber Hristiyan prensleri ise (başta Alman İmparatoru Frederic, onun oğlu Swabia Dükü, Fransa Kralı Phillip, İngiltere Kralı II. Henry, Burgundiya Dükü Otto, Avusturya Dükü Leopold, ile diğer Hristiyan bölgelerde bulunan diğer prensler gibi) bu durumla hiç ilgilenmediler. Hatta zor durumda bulunan Hristiyanlardan gönderilen elçiler bile onları etkileyemedi. Bu elçiler sadece o dönemin Papası olan III. Clermont'u etkileyebilmeyi başarabilmişler, o da onlara yardım sözü vermişti. Gerçekten de aynı zamanda olmasa da çeşitli fırsatlar değerlendirilerek bazı hazırlıklar yapılmıştı. Birlik içinde bir sefer olmasa da küçük gruplar halinde Hristiyanların kurtarılması adına Türklere karşı tehlikeli seferler yapılması kararlaştırılmıştı, ancak bunların sonucuna Tanrı karar verecekti.

Bu hazırlıklar yapılırken Selahaddin de Aşkelon'daki sözüne rağmen Kudüs Kralı Guy'u bir süre daha hapiste tutmuştu. Böylece tam bir senesini hapisanede geçirdikten sonra Selahaddin'e karşı kılıç çekmeyeceği ve krallığını kazanmak adına uğraşlara girmeyeceğine dair bir yemin ettikten sonra serbest bırakılır. Ancak Papa Guy'un

³⁰⁸ Yan not: Meşhur Antakya Türkler tarafından ihanetle alınır.

³⁰⁹ Aslında Antakya prensi Selahaddin ile sadece barış yapmıştı; Selahaddin onu zayıf bir duruma düşürmüştü ancak zarar vermeden terk etmişti (Runciman, 1952, p. 471).

yemininin Selahaddin'in kendisini gereğinden daha uzun bir süre tuttuğundan dolayı bir anlam ifade etmediğini bildirmişti.

Sonunda Kral Guy özgürlüğüne kavuşmuş ancak hala Krallığın derdinde olarak Sur şehrine geldi. Ancak orada karşılanamadı, çünkü Sur halkı kendilerini Selahaddin'in öfkesine karşı savunan Mont-Ferrat markisi Conrad'a itaat yemini etmişlerdi. Bundan dolayı elindeki kuvvetlerle beraber Sur'dan çekilen Guy, günlük olarak kendisine Suriye'nin çeşitli yerlerinden gelen Hristiyanlarla beraber Akka şehrini kuşattı. Guy orada fazlaca bir süre uzun kalmadan kendisine yardıma gelen Venedik ile Pisa donanmalarının, arkasından ise Felemenklerin 50 gemiden oluşan bir donanmayla gelmesiyle beraber gücünü arttırmıştı. Ancak Hristiyanlar Akka'yı kuşatırken Selahaddin büyük bir orduyla kuşatmayı kırmak için bölgeye gelmişti. Selahaddin ve Hristiyanlar arasında büyük bir savaş çıkmıştı; ilk başlarda Hristiyanların üstünlük ettiği bu savaşta sonradan Hristiyanların güçsüz düşmüştü. Akabinde Hristiyanlar geri çekilecek duruma gelmişti, ancak Kralın kardeşi Geoffrey Lusignan'ın (kuşatma gerisindeki kampın savunmasına atanan) iyi bir zamanda yardımcı kuvvetlerle ve mühimmatla gelmesiyle beraber Hristiyanların geri çekilmesi önlenmiş, hatta zafere yaklaşan düşmanı da bastırmıştı. Her şeye rağmen bu savaş Hristiyanlar için ağır bir zafer olmuştu; aralarında Tapınakçıların büyük üstadı Gerard'ın da bulunduğu 2.000 Hristiyan ölmüştü. Bu savaştan sonra Selahaddin, kuşatmayı yarmanın zorlu olacağını anladığından ötürü şehre İskenderiye'de hazırlattığı güçlü donanmayı askerlerle ve ikmalle beraber gönderdi. Aynı zamanda şehirdeki Türkler, kendilerini kuşatan Hristiyanlara karşı ufaklı saldırılarda bulunmuşlardı. Hristiyanlık dinine hakaret olarak da surların üzerinde çarmıha gerilmiş bir İsa tasvirini kendilerini kuşatan Hristiyanların gözlerinin önünde kırbaçlamışlardı.

Selahaddin ayrıca donanmasıyla Hristiyanların ikmal alabilmesini engellemek amacıyla denizde devriye gezmekti. Böylece Hristiyanların kampında artık ihtiyaçlar ve azlıkların yokluğu artmıştı. Bu kamptaki bazı Hristiyanlar bu kıtlığa dayanamamış ve yakında bulunan Türklerin kampına giderek onlara ekmek için dilenmişlerdi. Selahaddin Hristiyan kampındaki sıkıntılardan hem bu kaçaklardan aldığı bilgilerle hem de casusları tarafından kendisine sunulan istihbaratla haber alıyordu. Yine de karşısındaki Hristiyanlara kendisini bundan haberi yokmuş gibi göstermek için (sanki yeterli kuvveti yokmuş gibi) ordusuyla beraber kampı her türlü erzak ile beraber ansızın terk etmişti. Selahaddin'in ordusuyla beraber kampını terk etmesini ve arkasında büyük bir erzakı bıraktığını gören Hristiyanlar, onun kendilerinden korktuğundan dolayı geri çekildiğini düşünerek kalabalıklar halinde kendi kamplarından çıkarak onun terk edilen kampına akın ettiler. Bu Hristiyanlar kamplarından uzaklaşınca da Selahaddin aniden geriye dönmekle beraber Hristiyanların kamplarına giden yolun arasına da girerek onları çevreleyip onları katletti. Hristiyanlar büyük kayıplar vermesine rağmen yine de şehri altı ay boyunca kuşatmış ve kuşatmayı kış mevsiminde de sürdürmüştü. Sabırla zorlukları aşan bu Hristiyanlar, ilkbaharda kendilerine Hristiyan prenslerden gelecek yardımların umuduyla dişlerini sıktılar. Bu süreç içinde Türkler ve Hristiyanlar arasında çetin çarpışmalar hem karada hem denizde meydana gelmişti.

Hristiyanlar Akka'yı kuşatırken İmparator Frederic Alman prensleri ve diğer saygın kişilerle beraber Kutsal Topraklara gitmeye ve Suriye'deki Hristiyanları kurtarmaya karar vermişti.³¹⁰³¹¹³¹² Bu amaç doğrultusunda büyük bir ordu tertipleyerek Ratisbone'dan

³¹⁰ Yan not: İmparator Frederic Kutsal Topraklara doğru yola çıkar.

³¹¹ Yan not: 1160

yola çıkararak Viyana, Macaristan, Bulgaristan ve Trakya'dan geçerek Konstantinopolis'e vardı. Orada iktidarda bulunan İmparator İsaac Angelus tarafından şerefle karşılandı, ancak aslında bütün bu şaşalı karşılımların nedeni Rum İmparatorunun Frederic'i sevmesinden ötürü ondan korkmasıydı; doğal olarak aslında bütün jestler sahteydi ve Angelus, onun yokluğunu varlığından daha çok dilemekteydi. Dolayısıyla Alexius, bu Alman ordusunun Asya'ya geçmesini hızlandıracak her türlü girişime kalkışmakla beraber onlara Doğu'daki Hristiyanların acil olarak onların yardımına ihtiyaçları olduğunu belirtmişti. Boğazı geçen İmparator bir direniş karşılaşmadan küçük Asya'nın içlerine girmişti. Lyconia'ya geçişinde karşısına Konya Sultanı tarafından gönderilen büyük bir Türk ordusunu yendi. Akabinde ise Konya'ya yürüyen ve orayı zapt eden İmparator, daha önce İmparator olan amcası Conrad'ın öcünü alarak, şehri yağmalayıp ganimeti askerleri arasında paylaştırdı. Sonrasında ise Konya'dan ayrılan İmparator Kilikya'ya yürümüş ve dağ geçitlerinde karşısına çıkan Türkleri savaşta yenerek Suriye'ye yola koyuldu. Yolda Sultan'ın sağlamlaştırdığı Philomela şehrine gelip orayı fethetti. Bu şehir halkı Frederik'in elçilerini öldürdüklerinden ötürü (ki elçi öldürmek milletler arasındaki yasalara göre yasaktır) tümüyle onun tarafından kılıçtan geçirildi ve şehirde taş üstünde taş bırakılmadı. Aynı öfkeyle küçük Ermenistan'a giren Frederic, Malatya'yı fethederek oradaki bütün taşrayı kontrolü altına aldı ve üzerine yürüyen büyük bir Türk ordusunu da yendi. Sonrasında ise Komagene'ye giren Frederic, orada Selahaddin'in oğlu Saphadin'i büyük bir meydan savaşında yenerek onu zora soktu. Ancak kaçan düşmanı takip eden İmparator, atıyla Silifke nehrini geçerken atının tökezlemesiyle düştü ve ayağı üzengide takılı kaldığından dolayı nehrin suyuna baş aşağı

³¹² Yan not'taki 1160 rakamı içindeki 6 yanlışlıkla basılmış olabilir, çünkü 1190 olması gerek ve orjinal metinde bu hataya dair izler var.

girerek neredeyse boğulma tehlikesi geçirdi. Nitekim atı nehrin karşı tarafından karaya çıkararak İmparatoru boğulmaktan son anda kurtarmıştı. Yanındaki maiyeti tarafından öldüğü düşünülen İmparatorun yanına gidildiği zaman onun kısa nefesler alarak gözlerini yukarıdaki cennete bakarak kaldırarak aceleyle şu sözleri söylemişti; “*Tanrım ruhumu al.*” Frederic nihayetinde çevresindeki askerlerin kollarında ruhunu Tanrıya teslim etmiş, onun ölümü de Hristiyanlık âlemi için üzücü bir olay olmuştu.³¹³ Bu olay Selahaddin için de başka bir fırsat olmuştu. Onun gelmesiyle beraber hem zorluklarla kazandığı Suriye’yi hem de krallığı Mısır’ı nasıl koruyacağını düşünmekteydi. Böylece İmparator Frederic sefil bir şekilde 10 Haziran 1190’da ölmüştü. Öldüğünde yetmiş yaşında olmakla beraber İmparatorluğunda tam otuz sekiz yıl iktidarda kalmıştı. Frederic’in bedeni ordusuyla beraber Sur’a kadar taşındı ve orada cenaze merasimiyle şehrin katedraline defnedildi. İmparator Frederic ölmüş, yerine onun oğlu Swabia Dükü Frederic ordunun seçimiyle ordunun komutanı olarak belirlenmişti.³¹⁴ Ordu ölen İmparatorları için kederliyen Türkler bu fırsatı değerlendirerek onların kolay lokma olacağını düşünerek Hristiyanlara saldırdı. Ancak Hristiyanların beklenilenden daha sert bir direniş göstermesiyle ve kayıp verdiklerinden ötürü geldikleri hızda geri çekildiler. Bu savaştan sonra da ordu içinde kıtlık başlamıştı (tıpkı her büyük orduda olduğu gibi). Dahası Türkler bu kıtlığı şiddetlendirmek için Hristiyanların geçebileceği yerleri yakıp yıkmakla beraber onlara kullanabilecekleri hiçbir şey bırakmamışlardı. Böylece Frederick Türkleri takip etmeyi bırakıp Antakya’ya gitmişti. Orada şehir halkı tarafından askerleri doyurulmuş ve kendisine de şehir kolayca teslim edilmişti; sebebi ise iki tarafın da Hristiyan olmasıydı.

³¹³ Görünüşe göre askerleri, Frederick suda boğulduktan sonra onun cansız bedenine ulaştılar (Runciman, 1954, p. 15).

³¹⁴ Yan not: İmparatorun oğlu Frederic ordunun rızasıyla yeni komutan yapılıdır.

Ancak orada on beş gün kalmadan ordu içinde bir salgın (kıtlığın ve birçok musibetin sonucu olarak gelen salgın) başladı. Salgından ötürü şehirden çıkıp daha açık bir araziye gelen Frederic, orada Selahaddin'in kendisiyle savaşması için gönderdiği oğlu Dodequin'in Mısır'dan çıkarak büyük bir orduyla kendisinin üzerine doğru yürüdüğü haberini aldı. Dolayısıyla da ordusunu savaş düzenine sokup ilerlemeye başladı, babasının bedeni ise ordunun ortasında korunuyordu. Bu iki ordu birbirleriyle karşılaşarak şiddetli bir çarpışmaya tutuştular. Talih bu iki ordu arasında gidip gelmekteydi; Hristiyanların cesaretine karşılık düşmanlarının sayıca üstünlüğü vardı.³¹⁵ Bir süreden sonra Hristiyanların öncü birlikleri geri çekilmeye başlamış, düşmanın saldırısıyla da zayıflamışlardı. Ancak babasının cesaretini hatırlayan Frederic, bir grup cesur atıyla Türk hatlarına karşı saldırıda bulunduktan sonra Türkler geri çekilmeye başlamıştı. Frederic'in arkasından Avusturya Dükü Leopold piyade birlikleriyle Türklere saldırarak onlara korku vermiş ve onların kaçmasını sağlamıştı. Bu savaşta Türkler 4.000 kayıp vermiş, ayrıca 1.000 kişi de Hristiyanlara esir düşmüştü. Hristiyanların kayıpları ise ufaktı ve düşmandan 15 bayrak ele geçirmişlerdi. Bu zaferden sonra Frederic Güney Suriye'ye girmiş ve orada Türklerin ele geçirdiği Lazkiye'yi (Laodicea olarak geçmektedir) zapt etmişti. Ayrıca fazla bir emek harcamadan Beyrut ile beraber bir zamanlar Kudüs Krallığına ait olan ancak artık Türklerin ele geçirdiği yerleri de almıştı. Bu savaşlardan sonra Sur'a gelen Frederic orada babasını bir cenaze töreni ile defnetmiş ve kral Guy'a (diğer Hristiyan prensleri ile Akka'yı kuşatan) geleceğini bildirmişti. Mont-Ferrat markisi de donanmasının bir kısmını Sur'da bulunan Frederic ve ahalisini güvenli bir şekilde taşımak için görevlendirdi. Conrad ise donanmasını göndermesine rağmen kendisi gelememiş, çünkü zayıf düştüğünden dolayı Selahaddin'e yem olmak

³¹⁵ Yan not: Türkler ve Hristiyanlar arasında büyük bir savaş olur.

istemiyordu; Selahaddin şehre yakın bir yerde ona saldırmak için fırsat beklemekteydi. Bu gönderilen donanma tarafından Akka'ya taşınan Frederic, böylece Guy'un kampına gelerek sevinçle onun tarafından karşılanmıştı. Frederic in gelmesi kuşatanların kampında moralin yükselmesini sağlamıştı.

Bunlar olurken Türkler Akka şehrinde Hristiyanların üzerlerine baskınlar düzenleyerek onlara büyük zararlar vermiş, ancak Hristiyanlar kayıplar vererek onları geri püskürtmüştü. Dük Frederic'in komuta ettiği Almanlarla şehre gelmesiyle ordu içindeki komutanlar şehir surlarının her bölümünün kuşatılmasına karar vermekle beraber kimin nereyi kuşatacağına da karar vermişti. Kral yanındaki Tapınakçılarla ve Pisa'dan gelen İtalyanlarla beraber Akka'nın denize bakan kısmını kuşatacaktı. Dük Frederic ve Almanlarına Bele nehrinin üzerinde bulunduğu köprüden piskopos sarayına kadar olan bölgeyi güvende tutma görevi verilmişti.³¹⁶ Cenevizliler, Venedikliler ve Hospitaliye şövalyelerine ise Kont Raymond, Felemenkler, Hollandalılar ve Frezyenler'e paylaştırılan surlara kadar olan surlar kuşatmaları için verildi.³¹⁷ Böylece şehir Hristiyanlar tarafından tamamen kuşatılmış oldu. Kuşatma esnasında Hristiyanlar öylesine şiddetli saldırmıştı ki sanki bin çeşit yara ile bin çeşit ölümü arar gibi merdivenlerle surların tepesine çıkıp surların bir kısmını ele geçirdiler. Ancak kendilerinden daha az cesur olan Türkler bunları yenerek geri püskürttüler. Dahası bu mücadelenin ortasında Selahaddin ansızın Hristiyanların kampına gelerek onlara korkunç bir sürpriz yapmıştı. Hristiyanlar arasında karışıklığa ve korkuya sebep olan Selahaddin'e karşı bazı askerler savaşmış, ancak kendilerini zayıf bularak geriye çekilmişti. Bu çekiliş

³¹⁶ Bele nehri Guy'in ordusunun su ikmalini karşıladıkları bir yerdi (Runciman, 1954, p. 23). Nehrin bugünkü ismi Na'aman nehri'dir.

³¹⁷ Yan not: Akka Hristiyanlar tarafından kuşatıldı.

esnasında Türkler bazı komutanların çadırlarını bayraklarıyla ele geçirmekle beraber diğer Hristiyanların çadırlarını ateşe vermiş ve binden fazla Hristiyan'ı öldürmüştü.

Kuşatmada bulunan Hristiyanlar her ne kadar biraz başarılı olduklarını hissetseler de kamplarında boy gösteren tehlikeden ötürü geri çekildiler. Bir yandan da Türklerin komutanı Selahaddin kendisini Hristiyanların gücü karşısında zayıf görmesinden ötürü geri çekildi. Ancak bunu yeterince çabuk yapamadığından dolayı neredeyse kendisini öldürtecekti. Bu büyük saldırı Ekim'in 14'ünde olmuş, sonrasında ise Türkler ve Hristiyanlar arasında önemli amaçlardan ziyade ganimet adına irili ufaklı çatışmalar gerçekleşmişti.

Bu kutsal savaş uğruna savaşmaya yemin eden Batının çeşitli prensleri zamanla Akka'ya ulaşmış ancak varlıkları Hristiyanların kuşatma gayretini arttırmaktan ziyade erzak ihtiyacını arttırmıştı. Bu arada Kral Guy (karısı ve çocukları artık ölmüştü) ve Mont-Ferrat markisi Conrad (eski kraliçenin kız kardeşiyle evlenmiş, böylece bu evliliği kullanarak bu hayali krallığa talip olmuştu) arasında bir sürtüşme yaşanmış, bu da Hristiyanların birliğine zarar vermişti. Zamanla şehri kuşatan Hristiyanlar arasında bulaşıcı bir hastalık ile kıtlık artmıştı. Bu salgından dolayı Dük Frederic hastalanmış ve ölmüştü. O bütün odunun matemiyle beraber Sur'da bulunan katedrale, yani babasının, yanına gömülmüştü. Onun ölümünden sonra Hristiyanlar çoğu zaman Türkler tarafından tahrik edildiyse de şehre karşı büyük bir saldırıda bulunmadılar. Onun yerine buldukları mevkileri güçlendirerek Batı'nın prenslerinden gelecek büyük yardımı beklediler.

Artık Suriye'deki Hristiyanların tek umudu Batı'dan gelecek bu iki prence bağlanmıştı; Fransa Kralı II. Phillip ve İngiltere Kralı I. Richard. Bu iki kral birbirleriyle anlaşarak ordularını birleştirerek Doğu'daki Hristiyanları kurtarmayı ve (eğer mümkünse) Kudüs Krallığını yeniden kurmayı hedeflemişlerdi. Dolayısıyla bu iki kral Provence'eyaletinde Marsilya'da buluştular. Oradan öncelikle Fransa Kralı donanmasıyla Sicilya'ya gitmek için yelken açtı. İyi bir rüzgâr Fransa Kralının lehine esmiş, ancak adaya yaklaştıkları zaman şiddetli bir bora çıkmış ve Kralın gemilerini batırmıştı. Batmayan gemilerden bazıları sahilde karaya oturmuş, yelkenleri halatlara dolanıp yırtılmış ya da direkleri kırılmıştı. Kral donanmasından geriye kalan gemilerle aceleyle gitmeyi istediği Messina limanına çıkmıştı. Kraldan sonra oraya Richard gelmiş (ancak daha talihli bir şekilde) ve iki kral orada kışı geçirmeye karar vermişti. Fransa Kralı fırtınada uğradığı zararı tazmin etmek zorunda olduğundan dolayı Fransa'dan kendisine gelecek askerleri ve erzakı bekledi. İngiltere Kralı ise kız kardeşi Joan'ın (Sicilya'nın önceki Kralı William'ın dul kalan eşi) çeyizi'nin hesabını Roger'ın Sicilya tahtına talip olmuş oğlu Tancred'den sormaya gelmişti. Dolayısıyla Joan'ın kardeşi Richard ve yeni Kral Tancred arasında neredeyse savaşa sebep olacak bir sürtüşme yaşanmıştı. Eğer Kral Richard bir şekilde memnun edilmeseydi, gerçekten bir savaş yaşanabilirdi. Dolayısıyla bu sürtüşme sonlanmıştı. Bu iki kral bu verimli adada çoğu zaman arkadaşça vakit geçirirmiş, çeşitli uğraşlarla oyalanmış ve ciddi meselelerinde birbirlerinin fikirlerini almışlardı. Zamanla aralarındaki sevgi artmıştı. Ancak bu ilişki çelişkilerle, kıskançlıkla ve güvensizlikle bozulmaya başlamıştı. Sadece eski kavgalar gündeme getirilmiyordu ama aynı zamanda niyet ettikleri müttefikliği engelleyecek yeni sorunlarda çıkarıyorlardı ki bu yaptıkları büyük prenlere ibret olmalıdır. Dolayısıyla da arkadaşlıklarını sürdürmekle beraber

kendileri hakkında kötü düşünmemek adına birbirlerini bir daha görmemeye, konuşmamaya ve aynı yerde uzun bir süre kalmamaya karar verdiler. Böylece kendilerini, yanlarındaki kişilerle ülkelerini büyük tehlikelere atmayacaklar, kişisel nefretleri, kıskançlıkları ve güvensizlikleriyle tarihte olabileceği gibi bunun için savaş çıkarmayacaklardı.

Bütün bunların yanı sıra Kral Richard ve Kral Philip arasında eski bir sürtüşmede vardı.

Richard, babası II. Henry tarafından onun ölümünden önce Phillip'in kız kardeşi Adela'yla nişanlanmış, ancak Richard bu nişanı bozmuştu. Fransızlara hakaret olarak da Richard, Navarra Kralının kızı Berengeria ile evlenmişti. Bu skandal İngiltere ve Fransa arasında gerilimi arttırmakla beraber bu askeri seferi de riske atmıştı. Bu daha sonra tekrar çıkacak ve iki yerde de acı bir rahatsızlığa sebep olacaktı.³¹⁸

Kış geçmiş, bahar gelmişti, Fransa Kralı çok mutlu olmayarak Messina'dan yelken açarak güvenle Akka'ya varmış ve orada şehri tam olarak üç sene boyunca kuşatan Hristiyanlar tarafından karşılanmıştı. O sanki cennetten gelen yardım gibi hissedilmişti. Onun arkasından aradan fazla bir süre geçirmeden Richard, donanmasıyla yola çıkmış, ancak (fırtınada gemilerinin hırpalanması ve dağılmasından ötürü) iki gemisi boranın şiddetiyle Kıbrıs'ta karaya oturmuş ve çevredeki halk tarafından yağmalanmıştı. Dahası fırtına tehlikesinden kaçan geminin mürettebatı barbarca bir şekilde ya ada halkı tarafından öldürüldü ya da esir alındı. Adaya yaklaşan donanmanın geri kalanına ise karaya çıkma yasağı konuldu; Kıbrıslılar Richard'ın donanmasını kendilerine yaklaştırmamaya çalışmıştı. Ancak bu rezillikle hiddetlenen Richard, adayı süratle ve kaba kuvvetle ele geçirdi. Adayı tamamen fethedene kadar durmayan Richard bu süreçte

³¹⁸ Yan not: İngiltere Kralı Richard ve Fransa Kralı Phillip arasındaki eski bir sürtüşme.

sözde adanın kralı ve bazıları tarafından da (neden olduğunu bilmiyorum) grifonların imparatoru olarak ilan edilen Isaac Comnenus'u esir almıştı. Ancak bu adam ne bir imparator ne de bir kraldı, onun yerine yüksek sınıf bir asildi ve onurlu Comneni sülalesinin bir üyesiydi. Kuzeni Andronicus Comnenus'un sıkıntılı iktidarı sürecinde bu bereketli adaya gelmiş ve burada zorba bir kral olmuştu. Artık Richard'a esir düşmüş ve güvenilmezliğinden dolayı gümüş zincire vurularak Suriye'ye gönderilmişti.³¹⁹ Böylece Kral adayı tamamen ele geçirmiş ve Limassol'da oraya Sicilya'nın eski kraliçesi Joan tarafından getirilmiş Navarre Kralının kızı Lady Berengaria ile evlenmişti. Adanın güvenliği ile ilgili her şeyi yaptığını düşünen Kral nihayetinde seferine devam etmeye karar verdiğinden ötürü donanmasıyla yola çıkmıştı. Kral yolda kuşatılan şehre erzak ve askeri mühimmat taşıyan Sultan'a ait büyük bir gemiyi sıkıştırıp yakmıştı. Sonrasında ise yoluna devam ederek Akka'ya ulaşan Kral orada başta Fransa Kralı olmak üzere bütün Hristiyanlar tarafından şerefle karşılanmıştı.³²⁰

Artık Akka şehri Hristiyanlar tarafından tam üç sene boyunca kuşatılmış, Türkler tarafından da epeyce savunulmuştu. Bu zaman dilimi içinde iki taraf arasında da zorlu ve kanlı çatışmalar gerçekleşmişti. Şimdi ise bütün gözler iki kraldaydı; Phillip ve Richard. Birçok kişi bu iki Krala itaatlerini ve hizmetlerini sunmuştu. Hristiyanların kampı büyümüşü; bu kamp özellikle İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Almanlardan oluşmaktaydı. Her ne kadar İmparator Frederick'in ölümünden sonra Almanların ordusundan pek çok asker ölmüş ya da evlerine dönmüş olsa da bazıları dindarlıklarından dolayı sefere devam etmişlerdi. Birçok milletten kişi daha bu kutsal savaşta yer almak ve şereflemek amacıyla buraya gelmişti.

³¹⁹ Yan not: Kral Richard Kıbrıslıların kendisine yaptığı terbiyesizliğin intikamını aldı.

³²⁰ Yan not: Kral Richard Akka'ya geldi.

Kuşatmadaki bu dindar ve atılgan Hristiyanlar şehre girmek için büyük çilelerle şehrin büyük kulelerinden biri olan Lanetlenmiş Kule'nin altına tüneller kazmıştı. Bu tüneller sayesinde bu kule yıkılıp şehir surlarında bir gedik oluşturulacaktı. Tünellerin çökmesini engelleyen keresteleri ateşe vermek için her şey hazır, komutanlar ayrıca tüneldeki keresteler ateşe verilirken şehre aynı zamanda bir taarruz yapılmasına karar verdi. Şehre taarruz için ordunun birlikleri şehir surlarının çeşitli yerlerine atandı ve taarruza geçildi. Çatışmanın en çetin olduğu an (tünellerin çökmesini engelleyen kerestelerin yanmasıyla) Lanetlenmiş Kule surların bir kısmıyla beraber şiddetli bir şekilde çöktü, böylece Hristiyanların şehre girmesini sağlayacak makul bir gedik oluşturuldu. Şehri savunan Türkler bundan dolayı ümitsizliğe düşmüşler ve Hristiyanlarla müzakere etmeyi istemişlerdi. Müzakere talebi Hristiyanlarca kabul edildikten sonra şehirdeki Türkler canlarının güvenliği için şehri kendileriyle beraber Hristiyanlara teslim ettiler. Hristiyanlar Selahaddin ile şehirdeki esirlerin fidyeleri hakkında müzakereye geçmişler, ondan Kutsal Haç, 2000 Hristiyan esir, 200 Hristiyan esir atlı askerin kendilerine iade edilmesini, ayrıca 200.000 Rum ducat'ının fidye parası olarak bu iki krala gönderilmesini talep etmişti.³²¹ Kendilerine gönderilecek Hristiyan esirler ve Selahaddin'den esirler için istenecek şartların yerine getirilmesi için de Türk esirler Hristiyanların korunması altında tutulacaktı. Eğer bu şartlar kırk gün içinde yerine getirilmezse esirlerin akıbeti Kralın insafına kalacaktı. Neredeyse üç yıl boyunca kuşatılan bu şehir nihayetinde 12 Temmuz, 1191 yılında Hristiyanların eline geçmişti.³²² Şehre ilk girenler Avusturyalı Almanlardı, onlar sanki şehri bir tek kendileri almış gibi küstahça bayraklarını surlara asmışlardı. Bu orada bulunan bütün Hristiyan prenlere karşı bir hakaret olmuştu, özellikle de Kral

³²¹ Yan not: Kutsal Haçlar.

³²² Yan not: 1191.

Richard için. Richard bu savaşta üstün cesaretinden dolayı Richard Cœur de Lyon³²³ olarak ünlenmişti, dolayısıyla bu terbiyesizce ve küstahça harekete tahammül edemeyerek Dük Leopold'un bayraklarını surlardan aşağıya atıp ayakaltında çiğnetti. Leopold daha sonra onu bu hareketi yaptığına pişman ettirecek fırsatı bulacaktı.

İki kral ele geçirdikleri şehrin halkını ve ganimetini kendi aralarında paylaştılar. Ancak bu paylaşımın içinde bu uzun kuşatmanın sancısını uzun zaman boyunca çeken Hristiyan prensleri yoktu. Dolayısıyla bu prensler kendilerini kandırılmış hissettiler ve kendi aralarında aldıkları bir kararla bu iki krala kuşatmayı baştan beri yapan kendilerinin bu iki kral tarafından terk edildiğini bildirmişlerdi; sanki baştan beri kuşatmanın sancısına dayanmışlar gibi kuşatmanın meyvesini de almışlardı. Bu iki kral dolayısıyla bu prenslerin de bu ganimetlere ortak olabileceklerine dair söz verdi. Yine de verilen sözler çok geciktirilmiş, birçok değerli adam garibanlıktan bu seferi eli boş bir şekilde terk ederek ülkelerine dönmüştü.

Akka, bu iki kral tarafından yeni fethedilmişti; bu kazanılan şehir iki kralı bünyesinde bulundurabilirdi, ama bu iki kralın krallıkları barış içinde duramazdı. Her ne kadar bu iki kral ve iki ülkenin ordusu büyük ve şerefli bir şekilde birleşerek bu şanlı kutsal savaşta düşmanla başarıyla çarpışsalar da özünde kalben ayrı ve farklı hedefleri vardı. Aradaki kıskançlık ve güvensizlik hala sürmekte, yeni sorunlara yol açmaktaydı. Kral Richard asil bir mizaca sahip olmakla beraber hiçbir şeyi Suriye ve Filistin'i alana kadar bu savaşa devam etmek kadar istemiyordu. Bu amaçtan dolayı Fransa Kralını o toprakları almak için üç sene boyunca kendisine bir yemin ile bağlamak istiyordu. Ancak Fransa Kralı Richard'dan uzun zaman önce soğumuş ve ülkesi menfaatine yarayacak kibirli

³²³ Bu kelimenin anlamı aslan yürek'tir, Kral Richard I için kullanılmıştır.

komplolarını düzenlemek için bir şekilde geriye dönmek için fırsat aramaktaydı.

Dolayısıyla kısa bir süre sonra (Fransız vakayinamelerine göre) Fransa Kralı kendisini aşırı hasta hissetmiş, dolayısıyla da Kral Richard ve diğer Hristiyan prenslerini yanına gelmelerini isteyerek onlara şu sözlerle niyetini bildirmişti;

(Efendilerim/lordlarım) artık bu sert ve sarhoş edici sıcak havaya dayanamıyorum. Eğer ölümüm Hristiyanlık dini, sizler, ya da Hristiyanlar için hayırlı olacaksa beni aranızdan ayıracak hiçbir güç ya da rahatsız edici bir durum olmayacaktır. Ancak aranızdan ayrılacak bendenizin hayatı bile sizin için şu anda ölümümden daha faydalı olabilir. Ben zorunlu olarak aranızdan ayrılacağım, ancak kutsal savaşımız için arkamda sizlere 500 şövalye ve 10.000 piyadeyi kuzenim Burgundiya Dükü Odo'nun komutasında bırakacağım. Ayrıca ona orada kendisini ve ordusunu idame ettirebilmesi için her türlü ikmal ve parayı göndereceğim.

Fransa Kralının bu gitme arzusu Richard tarafından hoş görülmediği gibi Richard da ona, onun Suriye'deki savaşı bırakıp gitmesinden sonra Richard'ın Fransa'daki topraklarına (Gien ve Normandiya) daha kolay saldırabileceğinin apaçık belli olduğunu söylemişti. Çünkü o topraklarda sadece Richard değil ama ordunun büyük bir bölümü yoktu; bu da o toprakları Fransa Kralının muzipliğinin insafına bırakacaktı. Bunu engellemek için Richard, Fransa Kralının kendisinin Fransa'daki mülküne saldırmayacağına ya da oraları hile ile almayacağına dair kutsal bir yemin etmesini talep etmiş ve bu yemini ettirmeden de onun onurluca gitmesine izin vermemişti.³²⁴ Bu yemin de Kral Richard evine döndükten elli gün sonra da bitecekti. Bu yeminin Fransa Kralı tarafından nasıl

³²⁴ Yan not: Fransa Kralı Kral Richard'ın yokluğunda onun Fransa'daki topraklarını yağmalamayacağına dair bir yemin etti.

korunduğunu da o zamanın tarihsel raporlarına bırakıyorum. Dolayısıyla hiç kimse onun daha fazla kalmasını istemeden, arkasında sözünü verdiği askerleri bırakarak ordusunun geriye kalan kısmıyla gemilere binip dönüş yolculuğuna başladı. Bu yolculukta ona müttefiki olan Russin Volta'nın amiralliğini yaptığı üç büyük Ceneviz gemisi eşlik ederek Akka'dan ayrılarak Ağustos'un 3'ünde Sur'a gitti. Sonrasında ise Asya sahilini geçerek Akdeniz'e geldi ve oradan Tiber nehrinin ağzına gelerek Roma'ya gitti. Orada Papa Celestine'i ziyaret ettikten sonra bu ünlü şehirdeki meşhur yerleri gördü. Sonrasında ise tekrardan donanmasına dönerek oradan kazasız belasız bir şekilde deniz yoluyla Fransa'ya vardı. O büyük seferde bulunmuş, o seferde bulunanlara şereflice yardım etmiş, ancak onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek pek bir şey yapamamıştı.

Fransa Kralının gidişinin arkasından Avusturya Dükü Leopold da Almanlarıyla beraber ülkesine dönmüştü. Akabinde onların arkasından da Venedikliler, Pisalılar ve Cenevizliler çekilmişti. Bunu öğrenen Selahaddin, Hristiyan ordusunun zayıfladığını düşünerek Akka'yı teslim ederken verdiği fidye ve Hristiyan esirleri bırakma sözlerini tutmayı reddetmişti. Dahası Akka'da kralın elinde bulunan esirlerin durumunun kötüleşmesi halinde elindeki bütün Hristiyan esirlerin kafalarını kestireceğine dair tehditte bulunmuştu. Bu tehdidine rağmen kısa bir süre sonra şehre Kralın huzuruna elçilerini büyük hediyelerle göndererek ondan verdiği sözlerin tutulması için daha fazla zaman vermesini talep etmişti. Kral kendisine gönderilen hediyelerle beraber Selahaddin'in bu talebini de reddetmişti. Dolayısıyla Selahaddin elindeki bütün Hristiyan esirlerin kafalarını kestirerek idam ettirmişti. Richard da karşılığında her ne kadar bunu anlaşmanın bitiminden daha erken bir tarihe yapamasa da 20 Ağustos'ta elindeki 2500

Türk esirini (Fransızların ve Almanların yazdıklarına göre 7000 esir) Selahaddin'in ordusunun gözü önünde idam ettirmişti.

Akka'nın kaybı Selahaddin'in namını kendi halkının arasında bile zedelemişti. Özellikle de basit halk tarafından bu kötü talihsizlik, böyle başarılı bir komutan için kötüye yorumlanmıştı. Büyük kayıplarına ve endişelerinden ötürü bir karar almıştı; savunamayacağı yerleri ve şehirleri kendi eliyle yok etmek, dolayısıyla da düşmana yıkık, harap araziler kalacaktı. Dolayısıyla Suriye ve Filistin'de kendi elinde bulunan liman şehirlerini yakıp yağmaladı, surları dâhil her şeyi yıktı. Bu akıbeta uğrayan şehirler sırasıyla Porphiria, Caesarea, Yafa, Aşkelon, Gaza ve Elam'dı. Sadece şehirler de değil ama aynı zamanda birçok kale ve hisar da onun tarafından yıkılmıştı. Bir yandan da bu yerler tekrardan Kral Richard ve Tapınakçılar tarafından tekrardan inşa edilmekle beraber iskân da edildi. Doğal olarak Selahaddin bunu engellemek için elinden geleni yapmıştır.

Hristiyanların kâfirlerle olan kutsal savaşıyla önemli kazanımlarını aralarındaki sürtüşme kadar başka hiçbir şey sekteye uğratamazdı. Biri diğerinin kazandığı şerefi kıskanır ya da herkes birbirinin başarılarına imrenirdi. Fransa ve İngiltere kralları arasında bu kutsal sefer esnasında büyük bir sürtüşme ve kalp kırıklığı yaşanmış, dahası buna çok benzer diğer bir sürtüşme de eski Kudüs Kralı Guy ile Mont-Ferrat markisi Conrad arasında kaybedilen Kudüs Krallığının unvanı adına yaşanmıştı. Bundan ötürü Suriye'deki bütün Hristiyan kuvvetleri iki ihtilaf arasında bölünmüştü. İngiltere Kralı Richard, Flandra Kontu Baldwin, Champagne Kontu Henry, Hospitaliye şövalyeleri (Saint John şövalyeleri), Venedikliler ve Pisalılar Guy'u desteklemişti. Fransa Kralı Phillip, Burgundiya Dükü Odo, Clermont Kontu Rudolph, Tapınakçılar, Cenevizliler, Thuringia Landgravesi, Avusturya Dükü Leopold, ve Nassau Kontu Robert ise Mont-Ferrat markisi

Conrad'ı desteklemişti. Ancak Conrad, Akka'nın fethinden sonra iki Haşhaşi ya da bazılarına göre iki gözü kara külhan (Conrad'ın Torone³²⁵ prensiyle evlenmiş olan İsaabel'i çaldığından dolayı intikam alma amacıyla Torone prensi tarafından tutulmuş olan katiller) tarafından Sur'da sokakta yürürken öldürülmüştü. Bu suikastın bir ihanet kaynaklı olduğunu düşünmeyen Richard ihanet iddiasını çürütmek için İsaabel'i kocasının unvanını (bir fırsat ile Kudüs Krallığında hak ilan edebildiğinden dolayı unvan kazanmış olan Conrad) miras alması konusunda ikna etmiş ve onun yeğeni Champagne Kontu Henry ile evlenmesini sağlamıştı. Böylece ölen kocasından miras aldığı hak Henry'e geçecekti. Champagne Dükü Henry ayrıca amcası Kral Richard yoluyla Sur şehrini de edinmişti. Bir yandan da bu konuda kendisiyle zıt görüşe sahip olan Guy ise bunun kendisine yapılan bir yanlış olduğunu ilan etmişti. Kral Richard kısa bir süre sonra da Guy'un gönlünü almaya gayret etmiş, ona Kudüs Kralı unvanıyla bu emelde çabalarını bırakması halinde ona Kıbrıs Krallığını vereceğini söylemişti. Perişan Kral Guy bu teklifi memnuniyetle kabul etmişti. Böylece bu değiş tokuşla Guy Kıbrıs Kralı, Richard da Kudüs kralı olmuştu. Richard'ın Guy'dan aldığı bu ünvanın kendisinden sonra gelecek İngiltere kralları tarafından kullanıldığı bazıları tarafından rapor edilmiştir. Dolayısıyla Guy bütün serveti ve maiyetiyle Kıbrıs'a geçmiş, ancak orada uzun yaşamamıştı. Yine de o güzel Krallık Lusignan ailesi tarafından 283 yıl boyunca yönetilmişti. Kral Gayrimeşru James'in evlilik dışı oğlunun tahta son kral olarak geçmesinden sonra da ada Venediklilerin eline geçmişti. Venedikliler adayı yüz yıl boyunca adayı kendi idarelerinde tuttular. Ada Venediklilerin elinden 1571'de Türklerin büyük önderi II. Selymus tarafından alındı ve bugüne kadar (Tanrı'nın emriyle) onlar tarafından tutuldu.

³²⁵ Burada bahsedilen yer Lübnan'da bir köy olan Tibnin'dir.

Artık Kral Richard, şerefini daha da yükseltmek ve bu kutsal savaşın onurlu ödülü olan Kudüs'e ilerlemeye karar vermişti.³²⁶ Dolayısıyla Hristiyanların bütün kuvvetini toplayarak Akka'dan Kudüs için çıkarak Cesarea ile Yafa arasında bulunan Arsuf isimli bir köye kadar geldi. Ordunun öncü birliklerinde Kral Richard'ın komutası altında İngilizler vardı. Arkalarından Burgundiya Dükü Odo, Fransızlarına komuta etmekteydi. Ordunun artçı kuvvetlerinde ise Avenes'li Jacques komutasında Felemenkler, Brabandlar ve Belçikalılar vardı. Avenes'li Jacques Kont Phillip'in Akka kuşatması sırasında ölümünden sonra bu birliklerin idaresini almıştı.³²⁷ Selahaddin, büyük bir orduyla onları takip etmiş ve onlara yollarında bazı pusular kurmuştu. Onları pusuya düşürdükten sonra Selahaddin bütün ordusuyla beraber Hristiyanların artçı birliklerine hücum etmişti. Jacques Felemenkleriyle beraber kendilerine yapılan bu hücumla yüzleşmiş, Fransızlarla beraber arkalarından İngilizlerin kendilerinin yardımına gelebilmesine kadar uzun bir süre direnmişti. Orada büyük, kayda değer bir savaş yaşanmış, her iki taraf ta yüksek cesaretler sergilemişti. Mesela bunların arasında Hristiyanların bu savaşı kazanması halinde Kudüs'ü kuşatacağını bilen Türkler, bundan ötürü cesurca Hristiyanlara karşı onları daha ilerlememeleri için sabit tutmaya çalışmış, zaferin kendilerinde olmasına gayret etmişti. Fransızlar ve İngilizler bu savaşta şerefle çabalayarak belki de en büyük cesareti göstermişti; ama aşağı ülkelerin askerleri de onlardan daha az cesaretle savaşmamıştı. Bu savaş öğlen başlamış ve güneşin batımına kadar devam etmişti. Kral Richard (bazılarının bildirdiğine göre) bu savaşta bir ok ile yaralanmış; Aşağı ülkelerin askerlerinin komutanları Jacques ise cesurca savaşırken düşman tarafından öldürülmüştü. Jacques trajik bir şekilde düşmanın da kendisini takdir etmesiyle canını Hristiyanların

³²⁶ Yan not: Kral Richard ordusuyla beraber Kudüs'e yürür.

³²⁷ Yan not: Selahaddin ve Kral Richard arasında büyük bir savaş yaşandı.

zafer kazanmasıyla vermişti. Bu savaşta Türklerin ve Sarazenlerin daha önceki savaşlarda hiç vermedikleri kadar kayıp verdikleri rapor edilmiştir. Hristiyanlar ise çok az kayıp vermişti, ancak belki de verdikleri en ağır kayıp Felemenklerin cesur komutanı Jacques olmuştur.

Savaştan sonraki gün Hristiyanlar Kudüs ve Yafa arasında bulunan Bethlehem'e gitti.

Ancak kış gelmekteydi, beraberinde erzak ihtiyacının da artmasıyla Kral, Aşkelon'a gitmiş ve orada Selahaddin tarafından yıkılan surları tamir ederek kışı geçirmişti.

Burgundiya Dükü ise Fransızlarıyla beraber usulca Sur'da kışı geçirmişti. O kış

Hristiyanların kuvvetleri azalmıştı; bazıları bulunduğu kamplardan ayrılmış, özellikle de

Pisalılar (üç sene boyunca Venediklilerle beraber çektikleri çilelerden dolayı onurluca)

evlerine dönmüşlerdi. Venediklilerde aynı şekilde bu seferi bırakmışlardı. Bunlara

rağmen kış atlatılmış ve Kral Richard yine sefere çıkarak Bethlehem'i tekrardan almıştı.

Dahası içinde yüksek sayıda deve bulunan Selahaddin tarafından Mısır'dan Kudüs'e bol

miktarda erzak ve levazım götüren bir karavan ile karşılaşmış ve o karavanı ele

geçirmişti. Ancak Kudüs'e yapmayı düşündüğü kuşatma planları Fransızların

düzenbazlığından dolayı sekteye uğradı. Fransızların komutanı olan Dük'e göre (Fransa

kralının düşüncesini bildiğinden dolayı) eğer orada önemli bir olay gelişirse bunu

Fransızların yapması gerektiğini, ancak o esnada bu şanın İngilizlere kalacağını

bilmekteydi. Dolayısıyla da Fransızlar kendilerini kuşatma için isteksiz olarak Krala

gösterdiler. Kısaca bununla beraber Kralın bu konuda üzülme dışında yapacağı hiçbir

şey yoktu.³²⁸ Bütün bunlarla beraber Kral Richard'a Kral Phillip'in (kendisine verdiği

sözü unutarak) Normandiya'ya saldırdığını ve Kont John'u da (Richard'ın kibirli ve

³²⁸ Yan not: Kudüs'ü kuşatma planları yapan Kral Richard, Fransızların düzenbazlığıyla geri çekilmek zorunda kaldı.

fırsatçı kardeşi) abisinin yokluğunda İngiliz tahtına geçmesi için kışkırtmıştı. Hristiyanların Boullion’lu Godfrey komutasındaki ilk seferinde de küçük William, abisi Robert’ın yokluğunda babası Fatih William’dan sonra tahta geçmişti; Richard, kendisinden önceki Robert ile aynı akıbete sahip olmayı istemiyordu. Ülkesinden uzakta Hristiyanları korumak adına türlü zorluklara göğüs geren Richard, bir yandan da krallığını kaybetmekten de korkuyordu. Dolayısıyla Selahaddin ile anlaşarak evine dönmeye karar verdi. Ancak Selahaddin Hristiyanların aralarındaki sürtüşmelerle beraber her geçen gün güçlerinin de eridiğinden de habersiz değildi; Kral Richard’ın ülkesinde bir sorun çıktığını ya da sadece evine dönmeyi istediğini bir şekilde fark etmişti. Bundan ötürü Kralın anlaşma şartlarına fazla kulak vermeyecekti, çünkü onun amacı Suriye’deki Hristiyan kuvvetlerini zayıflatmakla beraber Hristiyanların bu topraklara gelmesi ve bir yerleri fethetmesi halinde buraların savunmasının zor olacağını onlara kanıtlamaktı.³²⁹ Dolayısıyla Selahaddin’in sunduğu şartlar Akka dışında kazanılan her yerin kendisine iade edilmesiyle beraber Türklerin beş sene boyunca Hristiyanlara tacizlerde bulunmamaları, onun yerine onları rahat bırakacak olmalarıydı. Kral Richard (daha iyi şartları getiremediğinden ötürü) bu ağır şartları kabul etmiş ve onunla bir barış yapmıştı. Bu barışla beraber iki kralın (Phillip ve Richard) seferleri ve çeşitli milletlerin bu seferdeki katkıları sinir bozucu bir şekilde boşa çıkmıştı. O kadar kişinin ölümü, harcanan para, zaman, umut, kan ve çıkılan yolculuğun sancısı bir saat içinde bırakılmak zorunda kalınarak bir hiçe dönüştü. Artık Suriye’deki zavallı Hristiyanların elinde Antakya, Sur ve Akka dışında hiçbir şehir kalmamıştı.

³²⁹ Yan not: Kral Richard Selahaddin ile ağır şartlarda anlaşmaya razı oldu.

Kral Richard anlaşmayı yaptıktan sonra Asya'daki durumu yeğeni Champagne kontu Henry'e bırakarak askerleri ve karısı Berengaria ile önce Sicilya, sonrasında da İngiltere'ye gitmek için yelken açtı. İlk Sicilya'ya güvenle vardılar, ancak önlerine çıkan fırtınadan dolayı Kral Adriyatik Denizinden İstria'ya gelmiş ve oradan eve yolculuk esnasında bir Tapınak şövalyesi kılığına girerek kendisini gizleme çalışmıştı. Ancak yolda fark edildi ve önceden sürtüşme yaşadığı Avusturya Dükü Leopold tarafından esir alındı. Yan not: Kral Richard Kutsal Topraklardan evine dönerken Avusturya Dükü Leopold tarafından esir alınır. Önceden de söylendiği gibi Richard Akka kuşatması esnasında Leopold'a saygısızlıkta bulunmuştu, artık Richard onun merhametine kalmıştı. Leopold, Kral Richard'ı İmparator Henry'e 40.000 pound'a satmış, akabinde Richard onun elinde bir sene ve üç ay esir kalmıştı. Sonrasında ise 150.000 pound fidye ile serbest bırakılmıştı.

Aynı zamanda Hristiyanların en büyük korkusu Selahaddin'de vefat etmişti.³³⁰

Selahaddin ölmeden hemen önce cenaze töreninin beyhude dünyevi şaşaalardan uzak olmasını ve basit bir şekilde bir cenaze geçirmesini vasiyet etmişti. Cenaze töreninde onun gömleği bayrak olarak bir mızrağın ucuna asılarak naaşının önünde taşındı. Törende basit bir rahip (imam) şunları bağıyordu; *“Bütün Doğu'nun fatihi, yaşamında kudrete ve zenginliklere sahip olmuş Selahaddin, öldükten sonra gömleği dışında hiçbir şeyini yanına almadı.”* Bu büyük bir krala yakışan bir cenaze olmuştu, o ise İsa mesih'in kendisini kurtarması dışında hiçbir şeyi istememişti. Kurduğu krallığını on altı sene şerefle yönetmişti. Öldükten sonra arkasında dokuz oğlunu bırakmış ancak Halep Sultanı Saphadin dışında bütün oğulları amcaları Saphadin (aynı isimde) tarafından

³³⁰ Yan not: Sultan Selahaddin öldü.

öldürülmüştü.³³¹ Halep Sultanı Saphadin ise babasının iyi arkadaşlarının yardımlarıyla amcasının haince amaçlarından sıyrılmıştı. Saphadin (amca) ise Selahaddin'in bu krallığını iki oğlu arasında paylaşmıştı. Oğullarından Meledin'e Mısır Sultanlığını, Coradin'e ise Şam ve Kudüs'ün Sultanı olmuştu.

Selahaddin'in ölümüyle beraber Türklerle Sarazenler arasında sürtüşme başlamasının haberi kısa bir sürede yayıldı. O dönemdeki Papa Celestinus, bu durumun Kudüs'ü hızlıca ele geçirmek için harika bir fırsat olduğunu düşünerek umutlanmıştı. Ancak her ne kadar İngiltere ve Fransa'dan (ki o zaman kendi aralarında savaşmaktaydılar)bu konuda destek vermelerini istese de asıl İmparator VI. Henry'i ikna edebilmeyi başarmıştı. VI. Henry'de (bu uzun seferi ya kendi başına üstlenemeyeceği ya da üstlenmeyeceği için) Saksonya Dükü Henry'i büyük bir orduyla Asya'ya göndermişti. Dük Henry'e yolda papa elçileri Mainz (Mogunsia olarak geçmektedir) başpiskopozu Conradus ile Würzburg (Herbipolis olarak geçmektedir) başpiskopozu Conrad katılmıştı. Kısa zamanda da Thuringia Landgravesi Herman, Rhein palatin'i³³² Henry, Brabant Dükü Henry, Moravia markisi Conrad, Avusturya Dükü Frederick, Albertus Habsburgensis ve birçok büyük prens daha Dük Henry'ye katılmıştı. Bu ordu Macaristan ve Trakya'yı geçerek Rum topraklarına ulaşmış, orada İmparator Alexius Angelus tarafından bütün ihtiyaçları giderilmişti. Sonrasında ise Alexius'un gönderdiği Rum gemileriyle Antakya'ya gelmiş, arkasından da bu ordu karadan Sur'a gelmişti. Sonra da Akka'ya gelerek Yafa'da kuşatma altında olan Almanlara yardım etmeyi planlamışlardı. Ancak onlar Yafa'ya gelene kadar Türkler ihanetle şehri ele geçirerek hepsini katletmiş, şehri de tamamen yıkmıştı. Dolayısıyla bu ordu Yafa'ya geldiğinde bir yıkıntıyla karşılaşarak

³³¹ Ashında Selahaddin arkasında on yedi oğul ve bir kız bırakmıştı (Runciman, 1954, p. 79).

³³² Palatin burada papanın görevlisi olarak kullanılmıştır.

yine Türkler tarafından terk edilen Sayda'ya çekilmişti. Sonrasında ise bu ordu Beyrut'u almıştı. Beyrut'un tekrardan tahkim edilmesinden sonra da Torone bu ordu tarafından kuşatılmış, ancak güçlüklerle karşılaşılması ile Türklerin kuşatmayı kırmak için hızlıca gelmesinden sonra Hristiyanlar geri çekilmişti. Beyrut üzerine büyük bir ordunun gelmesiyle de oradaki garnizon Yafa'ya çekilerek şehri boşaltmıştı.³³³ Yafa daha önceden yıkık bir şehirdi, ancak Hristiyanların oraya gelmesinden sonra tekrardan inşa edilmişti. Beyrut'a gelen düşman orayı terkedilmiş bulduğundan dolayı oradaki surları tekrardan yıkmış, dolayısıyla da Beyrut birkaç ay içinde 1197 senesinde hem tekrardan inşa edilmiş hem de yıktırılmıştı.³³⁴

Ancak Hristiyanlar Yafa'yı tekrardan inşa ederken Türkler Beyrut'ta yaptıklarından dolayı mağrur bir şekilde Yafa'ya doğru yürümeye başlamışlardı.³³⁵ Türklerin kendileri üzerine yürüdüğünün haberini alan Hristiyanlar Yafa'dan beş mil uzaklaşarak Türkleri kendilerinin uygun gördüğü bir yere cezbetmeyi istedi. Türkler şehirden ayrılan Hristiyanların korkudan dolayı kaçtığını düşünerek ordunun bir kısmını onları kovalamak, diğer kısmını ise şehre taarruz etmek için böldü. Şehirden ayrılan Hristiyanları kovalayan Türkler dağınık ve disiplinsiz bir halde onların peşine düşmüştü. Şehirden ayrılan Hristiyanların geriye dönmesiyle önce sert bir karşılaşma yaşanmış, ancak sonrasında ise Türkler geri çekilmişti. Bu çarpışmada birkaç bin Türk ölmüş, Hristiyanlar ganimeti alarak Türklerden geri kalanların kaçmalarını sağlamıştı. Sonrasında ise sevinçle şehri savunmak amacıyla oraya dönmüşlerdi. Ancak bu zafer sevinci ki büyük prensin ölümünün öğrenilmesiyle beraber kısa bir süre sonra bitti. Cesur

³³³ Bu sefer 1197 Alman Haçlı Seferi olarak bilinir (Runciman, 1954, p. 97).

³³⁴ Yan not: 1197.

³³⁵ Yan not: Hristiyanlar Türkleri yendi.

ve değerli bir komutan olan Saksonya Dükü, her ne kadar savaş öncesinde üşütse de savaşta sağlığını hiçe atarak büyük sancılar içinde büyük uğraşlar sergilemiş, dört gün sonra da ateşlenerek ölmüştü. Avusturya Dükü de savaşta ciddi yaralanmış, sonraki gece de ölmüştü.³³⁶

Bu savaşın yaşandığı zamanlarda bu seferin mimarı Papa Celestius ile Alman İmparatoru Henry vefat etmişti. Alman İmparatorunun ölümüyle ülkede taht adına büyük sorunlar çıkmıştı. O esnada Suriye'deki Hristiyan ordularının komutanlığını yapan Mogunsia başpiskopozu Almanya'daki durumdan haberdar olmuş, her ne kadar oradaki zavallı Hristiyanlar onun kalması için dua etseler ya da ikna etmeye çalışsalar da o geldiği yoldan geriye dönmüştü.³³⁷ Onların dönmesinden sonra Türkler Yafa'yı ihanetle ele geçirdiler; bir kişi Almanlar Aziz Martin gününü kutlarken Türklere bir limanı açtı ve Almanların sarhoşluğundan yararlanarak şehre girdiler. Şehre giren Türkler, Hristiyanları kılıçtan geçirdikten sonra şehri yerle bir ettiler. Türkler kazandıkları bu zaferden sonra böbürlenerek bütün Hristiyanları Suriye'den çıkarana kadar bölgede savaşmayı düşündüler. Ancak bölgeye Mont-Fort Dükü Simon'un uzun (güçlü) askerlerle gelmesiyle (Fransa Kralı Phillip ve Papa Celestius'tan sonra gelen yeni Papa Innocentius Tertius'un isteğiyle bölgeye gönderilen cesur ve değerli bir komutan) beraber Türklerin arasında da egemenlik için sürtüşmelerin yaşanmasından ötürü Hristiyanlar ve Türkler arasında 10 yıl için bir anlaşma yapılmıştı. Bu 1199'da (bazılarına göre 1198'de) yapılan anlaşmaya göre Türkler Sur ve Akka'daki Hristiyanlara saldırmayacaklarına söz verdiler.³³⁸ Barışın yapılmasından sonra bu büyük Kont askerleriyle beraber Fransa'ya

³³⁶ Yan not: Yafa Hristiyanlar tarafından tamir edildi.

³³⁷ Yan not: Alman prensleri evlerine döndü.

³³⁸ Yan not: 1199.

döndü. Bu değerli Kont'u daha sonra Türklerin Doğu'daki ülkelerle olan büyük maceralarında rol oynadığını küçük Asya'da yine göreceğiz (tıpkı tarihin ve zamanın bizleri bir yerlere taşıması gibi). Bu anlaşmayla Akka ve Sur'daki Hristiyanlar bir süre daha barış içinde kalacaktı, ancak çok fazla bir zamanda geçmeden kâfir düşmanları tarafından tarih içinde yutulacaktı.

Türklerin İran'da Kurdukları İlk İmparatorluğun Çöküşü ile Onların Alaeddin Kralları Altında Küçük Asya'da Kurdukları Krallığın Muvaffakiyeti

Dünya üzerinde kalmakta emin olan hiçbir krallık ya da imparatorluk (bu kadar gelişen) bu geçen zaman içinde ve dünyevi şeylerle sanki bir hasta vücudun değişikliklere uğraması gibi değişikliklerle karşılaşmış bir hiç olarak sonlanmadı.³³⁹ Tangrolipix tarafından İran'da temelleri atılan bu Türk İmparatorluğu, oğlu Axan ve sonrasındaki Türk Sultanları (her ne kadar isimleri ve fiiliyatları bizler tarafından bilinmese de) ile genişledi, 170 sene boyunca da varlığını sürdürdü. Ancak bu süreden sonra (söylemeliyim ki) başka bir güce yerlerini bırakarak başka bir yere göç etmek fitratlarında vardı. Öyle ki tam bu zamanda (birkaç yıl boyunca büyük monarşileri çeşitli devletlerin kaderini değiştirebilecek bu kadar büyük bir değişiklik görülmemiştir) geniş, soğuk, çorak ve Asya'nın Kuzey topraklarında yaşayan Moğollar, barbarlar arasında en dehşet verici ve sefilleri, ihtiyaçlarından ötürü harekete geçmişlerdi. Bazılarının kendisini Cangis olarak isimlendirdiği Zingu³⁴⁰ onları ikna yoluyla birleştirmiş, onların da kendisini tıpkı bir peygamber gibi görmesiyle onların lideri olmuştu. Moğollar bu liderlerine "Ulu-Chan," yani büyük kral (ya da daha çok büyük Chan) demekteydi ve onun etrafına denizdeki kum sayısı gibi kalabalık bir şekilde toplandılar. Bunlar birleşince önce çevrelerindeki kendileri gibi zavallı komşularını fethettiler, sonrasında ise onları kendilerine dâhil ederek onlarla beraber dünyayı bir çekirge sürüsü gibi yuttular. Nihayetinde bu ordu Kafkas dağlarını geçmiş, Toros dağlarına ulaşmıştı. Artık İmparatorlukları dünya üzerindeki bütün büyük dağları içine alan, Archipelago'dan³⁴¹

³³⁹ Yan not: Krallıklar tıpkı her şey gibi gelişir ve çürümeye başlar.

³⁴⁰ Orada bahsedilen kişi Cengiz Han'dır.

³⁴¹ Burada bahsedilen Archipelago Ege denizidir.

Doğu denizine³⁴² kadar bütün büyük ve meşhur krallıkların üzerlerinden geçmişlerdi. Sonrasında ise Asya'yı büyük dağ arasında ikiye bölmüşlerdi. Doğanın büyük bir bariyeri olan bu büyük dağ bu vahşi halkı uzun bir süre boyunca dünyadan ayırmıştı, şimdi ise onlar sayısız bir şekilde dağı geçerek alıştıkları coğrafyadan farklı bir dünyaya gelmiş, hiç görmedikleri kadar zenginlikler görmüşler, sonrasında da kimse önlerinde duramayarak bunların üzerlerinden geçmişlerdi. Onların talihli önderi yaşlı Zingis nihayetinde bu büyük sefer sırasında ölmüştü. Onun yerine onun on iki oğlunun en büyüğü, bilgeliğe ve cesarete sahip olan Hoccata³⁴³ babasının tahtına geçmişti.³⁴⁴ Hoccata büyük ordusunun bir kısmını Batı'daki ülkeleri zaptetmek için görevlendirmiş, kendisi de Doğu'daki halkların üzerine yürümüştü. Doğu'da Bactrianlar, Sogdianları ve daha birçok milleti zaptetmiş, arkasından da Hindistan'a girerek orada İndus nehrinin iki kıyısındaki şehirleri ele geçirmişti. Akabinde Hint okyanusuna kadar ulaşmış, orada Cathay³⁴⁵ ülkesinde yirmi sekiz mil genişliğinde olan Cambalu³⁴⁶ şehrini kurmuştu. Orada bir kişinin ihtiyacı olabilecek her türlü şey mevcuttu. Nihayetinde bu şehir bütün Asya'nın incisi olmuş, büyük Moğol Hanı kudretli olan imparatorluğunu buradan yönetir olmuştu. Hoccata bu krallık içinde ayrıca biraz daha Doğu'da Mangy eyaletinde Quinsay³⁴⁷ şehrini kurmuştu; burası yüz mil genişliğinde dünyanın en büyük şehri olmuştu. 1260'da Quinsay'da yaşamış M. Paulus Venetus³⁴⁸ şehir hakkında bir şeyler yazmıştı. Şehir bir tatlı su gölünün üzerine kurulmuştu ve bünyesinde 12.000 köprü buldurmaktaydı. Bu köprülerden bazıları o kadar yüksekti ki altından büyük gemiler

³⁴² Burada bahsedilen yer Pasifik okyanusudur.

³⁴³ Burada bahsedilen kişi Ögeday'dır.

³⁴⁴ Ögeday, Cengiz Han'ın oğulları arasında tahta geçmesi için en uygunuydu (Runciman, 1954, p. 79).

³⁴⁵ Burada bahsedilen isim Çin anlamına gelmektedir.

³⁴⁶ Burada bahsedilen yer Hanbalık ya da şimdiki ismiyle Pekin'dir.

³⁴⁷ Burada bahsedilen yer Hangzhou'dur.

³⁴⁸ Burada bahsedilen kişi Marco Polo'dur.

yelkenlerini açmış bir şekilde kolayca geçebilirdi. Büyük Han bu kalabalık yeri elinde tutmak için şehirde 30.000 kişilik bir garnizon bulundurmaktaydı. Böylece Cambalu'nun merkezi olduğu Moğol Krallığı kurulmuş, Hoccata da Hindistan'dan elde ettiği zenginliklerle planladığı savaşları desteklemişti. Ordusunun komutanları, çoğunlukla kardeşleri ya da yakın akrabalarıydı, işgal etmeleri için çeşitli bölgeler atamıştı. Bazıları Kuzey'e, bir kısmı Batı'ya ve diğerleri de Güney'e gönderilmişti. Onlar da Arachosianlar³⁴⁹, Margianlarla³⁵⁰, beraber birçok halkı boyunduruk altına alarak İran'a girmişlerdi. Orada da Part, Assyria, Mezopotamya ve Medya'yı fethetmişlerdi. Bu esnada Horasan'ın Balch, ya da Belch³⁵¹, şehrinde Türklerin Kralı olan Cursumes (ya da Rumların deyişiyle Corsantes) Krallığını gelecek Moğol istilasına karşı zayıf bularak, halkıyla beraber Tangrolipix'ten bu yana İran'da yaşadıkları evlerini ve şehirlerini bırakarak kaçtı. Arkalarından gelen Moğollar ise boş buldukları ülkeyi yerle bir ederek imparatorluklarına kattılar.³⁵² Bu umumi kaçış sürecinde herkes yanına alabildiğiyle idare etmiş, Türklerin İran'ı yöneten Selçuklu hanedanlığının son kralı Sultan Cursumes de yolda ölmüştü. Onun yerine geçen oğlu Ugnan Han babasını takip eden Türklerin önderi olmuş, bu kalabalıkla beraber artık Bağdat olarak isimlenen Babil şehrini işgal etmiş, şehir sakinlerini kılıçtan geçirmiş ve orayı kendi krallığının başkenti yapmıştı. Ancak aradan uzun bir süre geçmeden onun Bağdat'ta olduğunu öğrenen Moğollar onu takip etmiş, esir almış ve halkını da güç kullanarak oradan çıkarmıştı. Bu Moğol istilası zamanında Türklerin İran'da Nachan şehrinde başka bir krallığı daha vardı; Horasan'dan uzakta olmayan bu krallık bulunduğu yere kendi ismini vermişti. Bu Krallığı dedeleri

³⁴⁹ Burada bahsedilen halk Güney Afganistanlılar'dır.

³⁵⁰ Burada bahsedilen yer Merv ve çevresi'dir.

³⁵¹ Burada bahsedilen yer Belh şehridir.

³⁵² Yan not: Türkler Moğollar tarafından İran'dan sürülür.

Oğuz ailesinden gelen Solyman isimli bir hükümdar yönetmekteydi. Solyman Kuzeyden gelen bu korkunç fırtınadan korkmuş ve kendisinden daha fazla kudrete sahip olan Selçuklu Sultanının ülkesiyle beraber yıkılışını görmüştü. Dolayısıyla o da kendi halkıyla beraber topraklarını arkalarında bırakıp küçük Asya'ya kaçmıştı. Ancak onun kaçmasından sonraki süreç gelecekte onun soyundan gelecek Osmanlı ailesinin yükselmesini sağlayacaktı. Solyman'ın kaçışından sonra Moğol imparatorluklarını büyütme sürecine tekrardan girerek Büyük Ermenistan, İberya ve Doğu Karadeniz'i fethetmişlerdi. Böylece Moğol İmparatorluğu bütün imparatorluklar içindeki en büyük ve gelişen imparatorluk olmuştu. Bu büyük Moğol fatih büyük bir kibirle bütün Asya'yı eline almış, İmparatorluğunun tek sınırı deniz olmuştu; ancak Hindistan'ın zenginlikleriyle yumuşamış, sonrasında da ele geçirdiği ülkeleri halkına dağıtmıştı. Verimli tarlalarla zengin şehirlere sahip olan bu halk da zamanla yerel halk gibi olmaya başlamış ve hükmettikleri milletlerin dinine inanmışlardı. Bu Kuzey halkının sade bir başlangıçtan büyük bir imparatorluk elde etme sürecinde kazandıkları zaferleri anlatmak çok uzun zaman alır, dolayısıyla da bunlardan bu kadar bahsedilmesi yeterlidir. Kısaca Türkler Moğollar tarafından İran'dan sürüldü, böylece Tangrolipix tarafından kurulmuş (onların verdiği isimle) Toran Krallığı da 1202'de sonlanmış oldu. Türkler Krallıkları yıkıldıktan sonra küçük Asya'ya çekildiler. Orası bir yandan da zamanında Kutlu Musa'nın getirdiği Türkler tarafından tutulmaktaydı (daha önce söylendiği gibi); Kutlu Musa'nın Türkleri bölgeyi bu zamana kadar gelen tehlikelere karşı tutmayı başarmıştı.³⁵³ İran'dan gelen Türkler Selçuk ailesinden gelen Kei Husreu'nun oğlu Alaeddin'in önderliğinde Latinler ve Rumlar, bazen de Rumların kendi aralarındaki sürtüşmeleri fırsat bilerek Kilikya ve çevresini ele geçirmişler, önce Sivas, sonrasında da Konya'da yeni

³⁵³ Yan not: 1202'de küçük Asya'da Konya ve Sivas'ta Alaeddin Krallığı kuruldu.

krallıklarını kurmuşlardı. Türkler Alaeddin'den ötürü kurdukları bu krallığa Alaeddin Krallığı demişlerdi, ancak kralların ismi her zaman Alaeddin değildi.

Aynı zamanlarda birkaç sene sonrasında Konstantinopolis İmparatorluğunda daha önce hiç görülmemiş büyük ve garip değişiklikler meydana geldi. Bir zamanlar dünyanın büyük bir kısmına hükmeden bu İmparatorluk, bugün tümüyle altüst olmuş, bu da Türklere ve kâfirlere Suriye ile küçük Asya'ya gelerek kendi krallıklarını kurmasına fırsat çıkarmıştı. Bu krallıklar da bir süreliğine buralarda bulunmuştu. İmparatorluğu altüst eden karışıklıklar bunların zenginleşip dünyaya meydan okumasını sağlayarak İmparatorluğun yıkıntılarında çıkmalarını ve bugün bile fethettikleri şehirden kendi imparatorluklarını yönetmelerine sebep oldu. Bir zamanlar büyük atılımların büyük beyinlerle yapıldığı bu şehir artık Hristiyanlık âleminin büyük bir kısmının yok olduğu üzücü bir merkeze dönüşmüştü.

Gaspçı Alexius İmparator olmuş, sadece hain bir şekilde büyük kardeşi Isaac'ın elinden İmparatorluğu almamış, aynı zamanda onun gözlerini de oydurmuştu (daha önce söylendiği gibi). Ayrıca kardeşinin oğlunu, tahtın varisi, da ekarte etmek istemişti. Babasına yapılan alçaklığı gören Alexius, amcasının öfkesinden kaçarak kurtulmuş ve babasının arkadaşları Rum beylerini de yanına almıştı. Bu beylerle beraber Alexius Rumların "Latinler" dedikleri Hristiyan prenslerinden yardım istemeye gitmişti.³⁵⁴ Önce kız kardeşi ve Isaac Angelus'un kızı Irene'nin evli olduğu Alman İmparatoru Phillip'ten yardım istemişti. Alman İmparatoru onu iyi karşılamış, onu iyi misafir etmişti. Bir yandan bu büyük lady Irene, babasının çektiği çilelerden, kardeşinin de sürgün

³⁵⁴ Yan not: Genç prens Alexius gaspçı amcasına karşı Alman İmparatoru Philip'in ve Latin prenslerinin desteğini istedi.

olmasından çok etkilenmiş, kocasını yapılan bu alçaklığı da cezasız bırakmaması için onu durmadan ikna etmeye çalışmış, bu olayın kendileri ve çevredeki diğer heybetli imparatorluklar için tehlikeli olduğunu söylemişti. Irene kocasına bunun ne kadar büyük bir saygısızlık olduğunu, babasının haksız yere esir edilip, gözleri, imparatorluğu, toplumundan mahrum bırakılmasının, karşılayarak iyi davrandıkları kardeşinin imparatorluktan oraya buraya sürülüp bir dilenci gibi bırakılmasının kendisine ve kocasına karşı yapılmış çok büyük bir saygısızlık olduğunu ilan etmişti. Bunlarla beraber Irene kocasına katil Alexius'un daha önce hiç bu kadar kötülük yapmaya cesaret etmediğini, kocasının itibarını hafife alarak onu lanetlediğini ve eğer şerefli biri olsaymış bunları yapmaya cesaret edemeyeceğini de söylemişti. Bu Rum hanımı, özellikle üzüntüden dolayı, söylediği bu sözlerle kocasını etkilemiş ve kocası her ne kadar İmparatorluk içindeki rakibi Otto ile savaş halinde olsa da karısına bunun intikamının şimdi olmasa da gelecekte en azından kısmen alınacağı konusunda söz vermişti. Bu esnada Fransa, İtalya ve diğer çeşitli Hristiyan ülkelerinde Kutsal Topraklardaki Türklere karşı yeni bir sefer hazırlığı yapılmaktaydı. Bu seferdeki liderler ise sırasıyla Champagne Kontu Theobald (büyük bir üne sahip biri olmakla beraber bu Hristiyan ordusunun da başkomutanıydı)³⁵⁵, Mont-Ferrat markisi Boniface, Flandra ve Henault Kontu Baldwin, onun kardeşi St. Paul Kontu Henry, Lovaine Dükü Henry, Breme Kontu Gualter ile isimlerinin sayılmasının sıkıcı olacak birçok asil kişi bulunmaktaydı. Hristiyanlık âleminin çeşitli yerlerinden gelen bu cesur, dindar Hristiyanlar bu kutsal savaş uğruna canlarını vermeye hazırdı; güçlü ve kalabalık bir ordu kurulmuştu.³⁵⁶ Hazırlanmış bu orduda komutanlar Macaristan, Trakya, Konstantinopolis ve Bithniya üzerinden geçmek

³⁵⁵ Theobald ayrıca Aslan Yürekli Richard ve Phillip August'un da (Runciman, 1954, p. 107).

³⁵⁶ Yan not: Kutsal Topraklara sefer yapmak için Hristiyanlar büyük bir hazırlık yaptılar.

yerine İtalya'dan deniz yoluyla Kutsal Topraklara geçmeyi kararlaştırmışlardı; daha önceki seferlerde Rumlar Kutsal Topraklara giden Hristiyanlara büyük problemler çıkarmışlardı, diğer bir yandan ise Venediklilerle anlaşmaları daha kolay olacaktı. Venedikliler bu orduyu Adriyatik denizini (ki o dönemde Adriyatik'te Dalmaçyalılar vardı) kontrolleri altına almak için kullanabilmeyi umut etmişler; ayrıca Macaristan'a bağlanan Iadera'yı³⁵⁷ da Sclavonia³⁵⁸ sahilindeki bazı şehirlerle beraber geri almayı istemişlerdi ki sonrasında almışlardı. Ancak bu ordu Fransa'dan yola çıktıktan ve Piermont'a geldikten sonra komutanları asil Champagne Dükü hastalanmış sonrasında da ölmüştü. Bu bütün orduyu üzüntü içinde bırakmış, ancak onun yerine büyük bir soylu olan ve daha önce de Kutsal Topraklarda savaş tecrübesi olan Mont-Ferrat markisi yeni başkomutan seçilmişti. Bu ordu Venedikliler tarafından Slavonia'ya taşınmış, orada Iadera ile diğer liman şehirlerini fethedip Venediklilerin istediklerini yapmışlar, akabinde de tekrardan Suriye, arkasından da Kutsal Topraklara gitmek için hazırlanmaya başlamışlardı. Ancak genç ve sürgün edilmiş prens Alexius kendisine eşlik eden Rum asilleriyle (zorbadan kaçan) gelmiş ve arzuhalini Latin prenslerine bildirmişti. Özellikle de Papa Innocentius tertius, İmparator Phillip ve Fransa Kralı Phillip'in kendisine acımalarından dolayı Iadera'daki (Kutsal Topraklara gitmek için iyi bir rüzgâr bekleyen) Hristiyan ordusuna mektuplar yazarak, elçiler göndererek bu prensin bu ordu tarafından himaye edilip amacına ulaşması için yardım edilmesini istemişlerdi. Prens orada bir İmparatorun oğlu gibi karşılanmış, aralarına övgülerle girmişti.³⁵⁹ Bu sürgün prens Alexius'un da bildiği üzere prens bir ihtiyaçtan ziyade kendisine söylendiği için kendisini bu Hristiyan ordusunun himayesine almıştı, yine de yakışıklı, güzel konuşan, genç ve

³⁵⁷ Burada bahsedilen yer Zadar'dır.

³⁵⁸ Burada bahsedilen yer Slavonia'dır.

³⁵⁹ Yan not: Alexius bu orduya geldi.

yanındaki Rum asilleri tarafından da gelecekte kendisine faydalı olacak konular üzerinde de eğitilmişti. Bu Hristiyan ordusu birçok ulustan oluşmaktaydı, ama bunlardan özellikle Fransızlar, İtalyanlar ve Venedikliler çoğunlukta; dolayısıyla bunlar tek bir amaç ile ayartılamazdı. Dolayısıyla prens her bir ulusun komutanına bir şeylerin sözünü verdi. Fransızlara Venediklilerden aldıkları borcun miktarı kadar bir para ödemeyi vaat etti.³⁶⁰ Venediklilere daha önceki Rum İmparatorlarının kendilerine verdikleri zararı, özellikle de eski İmparator Emanuel'in (Emanuel kendisine Sicilya Kralı William'a karşı yaptığı savaşta yardım etmeyen Venedik'e ait bütün tüccarların büyük değerleri olan mallarına ceza olarak el koymuş, Venedik elçilerine ulusların ortak kanunlarına karşı gelerek kötü davranmıştı. Bunların arasında artık Venedik ordusunun komutanı olan Henry Dandalus da bulunmaktaydı. Dandalus hem ulusuna hem de şahsına yapılmış bu utançtan etkilenerek intikam almayı istemişti. Bunu İmparator Emanuel uzun zaman önce öldüğünden dolayı ondan alamazdı ama mevcut herhangi bir imparatorun hesabını sormaya niyetliydi) tazmin edeceğine dair bir söz verdi. Papa'ya ve İtalyanlara ise yanındaki asillerle beraber Rum Kilisesinin ebediyen Roma Kilisesinin üstünlüğünü tanıyacağını ve onun egemenliğine biat edeceğini ilan etmişti. Böylece Papa Innocentius da mektuplarla, elçilerle ve elinden gelen her şey ile bu genç prensin amacına ulaşması için yardım etmişti. Dahası Alexius Rumlar ve Latinler arasındaki dini düşüncelerin farkından ötürü çıkan sürtüşmelerin Mahomet'in müridlerine daha önceden boyunduruk altına alınamamalarına hatta tümüyle yok edilememesine sebep olduğunu ilan etmişti. Kısaca genç prens İmparatorluğu elinden alan gaspçı amcasına karşı savaşında kendisini destekleyebilecek herkese güzel sözler ve vaatler vermekten sakınmamıştı.

³⁶⁰ Alexius ayrıca Hristiyanlara Mısır'a karşı yapacakları bir seferde onlara kendisinin iyi bir şekilde destek vereceğini de vaat etmişti; özellikle onlara 10.000 Rum piyadesini gönderecek ve 500 şövalyenin de (süvari) bakımını üstleneceğine söz vermişti (Runciman, 1954, ps. 115, 116).

Bunun anlamı ordunun görevi Suriye'deki zavallı Hristiyanların kurtarılması yerine Rum İmparatorluğuna karşı gelinmesi olmuştu. Bu durumun Hristiyanlık âlemini zayıflattığı yetmediği gibi Doğu'da Moğollardan dolayı tehdit altındaki kolayca yenilebilecek ortak düşmanın da fırsat kazanmasını sağlamıştı. Dolayısıyla da Rum ülkesinde bir savaş yapılmasına karar verildi. Ordudaki komutanlar doğruca Konstantinopolis'e gidilmesinin doğru bir karar olacağını düşünerek oraya doğru yol almaya başladılar. Sonuçta orası hem Rum İmparatorluğunun başı hem de aradıkları zorbanın bulunduğu yerdi. Bu ordunun kendi üzerine geldiğini öğrenen gaspçı Alexius ise bu ordunun yolundaki yerleri direnmeleri için tahkim ettirmişti. Ancak bu ordunun amacı dostları Rumlara karşı savaşmak değildi ancak tahta meşru İmparatoru getirmektir, dolayısıyla da antik Yunanistan'da geçtikleri her şehri ödüllendirdiler, onlara ilahi şerefler verdiler, iyi bir şekilde davrandılar ve onları gaspçı zorba İmparatorundan kurtarıp onlara özgürlüklerini ve onurlarını geri verdiler. Böylece Konstantinopolis'e giden ordu gemilere bindirilmiş, Ege denizini geçerek Çanakkale'ye (Helespond ismiyle geçmektedir) varmış, oradan da Marmara'ya girerek Boğaz'ın Trakya tarafında demirlemiş ve şehrin menziline girmişti. Bu donanmada 240 büyük gemi, 60 kadirge, 70 yük gemisi ve 120 erzak gemisi bulunmaktaydı; oluşturdukları manzara cesurdu, sanki sudan çok keresteden yapılan gemilerin güverteleri gözüktüyordu.³⁶¹ Bu büyük ve korkutucu donanma bir süre boyunca hiçbir şey yapmadan şehri seyretmişti, bu donanmayı buraya getiren prens sayesinde şehirde belki bir karışıklık ya da isyan çıkabilirdi. Bu donanmanın geleceğini çoktan bilen gaspçı zorba Alexius kendisini iyi hazırlamıştı. Ancak halk her ne kadar genç prensi gönülden desteklese de onun için herhangi bir karışıklık ya da isyan çıkarmaya da cesaret edememişlerdi. Bu esnada donanmanın şehir önünde demirli olduğu sırada içinde

³⁶¹ Yan not: Konstantinopolis önlerinde Latinlerin büyük donanması.

Girit'ten gelen elçilerin bulunduğu üç sıra kürekli iki büyük kadirga gelmiş ve içindeki elçiler genç prens geldikleri adanın bütün şehirleri ve köyleriyle beraber kendisine biat ettiklerini bildirmişti. Prens de ordu içindeki komutanları motive etmek amacıyla adayı Mont-Ferrat markisine vermişti. Böylece bunu gören diğer komutanlar da cesaretle ellerinden geleni ardlarına koymayacak, yaptıkları hizmetlerin güzel bir ödülü olduğunu anlayacaklardı.

Bu donanma şehre ulaşmadan önce İmparator Alexius şehir limanını kapatmak için Konstantinopolis'ten Pera'ya uzanan büyük bir zincir germişti. Liman içinde de güvenliği sağlaması için yirmi büyük kadirga askerlerle donatılmıştı. Ancak güçlü bir rüzgâr Latinlerin lehine esmiş, bunu değerlendiren general de donanmasındaki en güçlü ve büyük gemiyi (görkemi ve çevikliğinden ötürü Kartal ismini almıştı) bütün yelkenlerini açarak zincire doğru bodoslama gitmesi için görevlendirildi. Rüzgârın ve geminin vuruş gücü zinciri kırabilmiş, arkasından da donanmadaki diğer gemiler onu takip ederek limana girmeyi başarabilmişlerdi. Bunu kadirgalarından izleyen Rum denizciler korkudan gemilerini Latinlere terk ederek kaçmışlardı.³⁶² Venedikliler Rum denizcilerinin terk ettikleri gemileri ele geçirip ganimetleri almış, ancak gemilerde bir kişi bile bulamamışlardı.³⁶³ Böylece şehir limanı alınmıştı. Çıkarma yapacak Latin askerlerini karşılamak için İmparator'un damadı Theodorus Lascaris seçilmiş bir bölükle sahile inmişti. Gemilerinden neşe ve cesaretle inen Latinler, hatta bazıları o kadar aceleyle inmişlerdi ki gemilerinden atlamışlardı, çılgınlar gibi savaşa tutuşmuşlardı.³⁶⁴ Bu kanlı savaş bir süre boyunca sürdü. Latin tarafında sadece piyadeler bu savaş ile yüzleşebilirdi;

³⁶² Choinates'te Latinlerin Haliç limanına zinciri kırıp girdiklerinden bahsetmektedir (Magoulias, 1984, p. 297).

³⁶³ Yan not: Latinler güç kullanarak Konstantinopolis limanına girdi.

³⁶⁴ Yan not: Çıkarmayla beraber Rumlar ve Latinler arasında şiddetli bir savaş oldu.

çünkü henüz atlar karaya çıkarılamamıştı, ancak Rumlar atlılarını getirebilmişlerdi. Konstantinopolisliler verdikleri bu büyük mücadelenin sonucunun nasıl olacağını tam görememişlerdi. Şehirde Rumların en iyi 60.000 askeri vardı ve cesurca şehirden çıkarak düşmanlarının üzerlerine taarruz etmişlerdi. Ancak Latinlerin kararlılık ve cesaretleriyle kendilerine karşı savaşması Rumları zor duruma sokmuş, akabinde Rumlar şehirlerine çekilmişlerdi. Rumların verdiği kayıplar belli değildi ancak kayıpların büyük olduğu yaşlı zorba İmparator Alexius'un cesaretinin kırılmış olmasından da anlaşılabilir. İmparator ve damadı Theodorus Lascaris gerçekten de durumdan dolayı endişelenmiş, yanındaki destekçilerle (ki o esnada tehlikeden dolayı sayıları azdı) beraber savaştan sonraki gece gizlice şehirden kaçmıştı. Kaçarken yanlarına güzel bir miktar hazine de alarak (bu aldıkları hazine savaştan önce İmparatorun kızı Irene tarafından başrahibi olduğu rahibeler manastırına saklanmıştı) canlarını kurtarmışlardı.

Zorba Alexius'un kaçıışı duyulduktan sonra Konstantinopolisliler sabah olunca eski imparator Isaac'ı hapisten çıkarıp tekrar İmparator yaptılar. Onun geriye dönmesiyle hayatının güvene alınmasından dolayı sevinen şehir halkı Latinlere şehrin kapılarını açarak onları intikamcılarını ve özgürleştiricileri olarak selamladılar. Onlar ise prens Alexius'un da babasıyla beraber tahta çıkarılmasını şehir halkından istemişti. Şehir halkının teslim olmasıyla beraber şehir hem yağmadan hem de yıkımdan bir süreliğine sıyrılmıştı.³⁶⁵ Böylece yaşlı İmparator oğluyla beraber tahta çıkmış, Alexius da kendisine yardım eden Latinlere kalpten şükranlarını sunmuştu; çünkü Latinlerin bağışlarıyla, parasıyla ve cesaretiyle Rum İmparatorluğu uzun süren bir zorbalıktan ve sefaletinden kurtulmuştu. Özellikle de Isaac, Latinlerin çok iyiliğini görmüştü, gerçi her ne kadar

³⁶⁵ Yan not: Yaşlı İmparator Isaac, hapisneden çıkarılarak oğluyla tekrardan İmparator ilan edilmişti.

gözlerini geri kazanamasa da, onlara sahip olduğu hayatı, özgürlüğünü, oğlunu, borçlu olduğunu bildirmişti. Dolayısıyla da onların iyiliklerinin karşılıksız kalamayacağını onlara bildirmişti. Nihayetinde sadece oğlunun Latinlere verdiği sözleri yerine getireceğini değil ama aynı zamanda daha fazlasının da onlara sözünü vermişti. Onları memnun etmek için kendisinin sahip olduğu hazineyi bile verebilirdi. Böylece hayatını kurtaranların elini boş bırakmayacak, bu da kendisini memnun edecekti. Yaşlı iyi İmparator kendisinin ve oğlunun Latinlere söz verdiği parayı nasıl ödeyeceği hakkında bir fikir edinmek için arkadaşlarına danıştı. Bir yandan da kendilerini özgürleştirdiği için Konstantinopolis halkının Latinleri ödüllendirme konusunda İmparator'dan da istekli olması değerlendirilerek şehirdeki herkesten belli bir miktar vergi alınması emredilecekti. Bunun üzerine Latinler şehirden çıkararak kamplarına ve gemilerine döndüler. Ancak Rumların adam başı vermek zorunda olduğu bu vergi (uzun süreler boyunca çevresindeki milletlerden haraç karşılamalarından ötürü başkasına haraç ödemeye alışık olmadıkları için) onlar için hem ağır hem de kabul edilemez bir yük olmuştu. Bu kafa vergisi halka ilan edildikten hemen sonra yaşlı İmparator vefat etmişti. Uzun bir süre boyunca karanlık ve pis kokulu bir hapisshanede ölüm korkusuyla kalan bu kişiye tekrar İmparatorluk verildikten sonra bu hızlı değişikliklerle havaya dayanamayarak aniden ölmüştü.

Latinlerin memnuniyeti için ödenecek paranın vergi olarak halk üzerinde uygulamaya koyulmasıyla beraber Konstantinopolisliler arasında söylentiler yükselmişti. Bu söylentilerde Rumların bu açgözlü ve kibirli Latinlerle işbirliği içinde olması hatta onlara (bir çocuk tarafından) bağlanmaları, onlar tarafından yağmalanmaları, paralarının alınmasının berbat bir durum olduğu konuşulmaktaydı. Ödenecek parayla beraber üstüne de denizin ortasında zengin bir ada olan Girit'in bu çocuk tarafından hediye olarak bu

Latinlere verilmesi de halkı rahatsız etmişti. Dahası da vakti zamanında Büyük Konstantin tarafından Roma'dan ayrılarak egemen olarak tanınan Rum Kilisesinin yine bu çocuk tarafından Roma Kilisesine bağlanacağı ve Latinlerin doktrinlerinin Rum kilisesi üstünde egemen kılınacağı sözünün verilmesi şehir halkı arasında tiksiniç duyulan bir mesele olmuştu. Bu duruma asil soyluların salonlarından basit halkın sokaklarına kadar her yerde sitem ediliyordu, dolayısıyla da şehirde karışıklıklar çıkmıştı. Bazıları vakit kaybetmeden silahlanmış, halk da öfkeyle kalabalık bir halde genç İmparator Alexius'a zarar vermek için saraya doğru curcuna etmişti. İsyan eden halkın kendisinin üzerine geldiğini öğrenen Alexius fazla zaman kaybetmeden bu halkın öfkesini bir şekilde yatıştırmaya karar verdi. Bunun için sarayının balkonuna çıkarak halkına seslendi; onlara halkın gücünün altında olacağı sözünü vermiş, kimseden emir almadığını ve her zaman onların (halka) desteğine ihtiyacının olacağını ilan etmişti. Bu konuşmayla etkilenen halkın öfkesi bir süreliğine dinmişti. Genç İmparator, halkın kendisine karşı ayaklanmasını ve birilerine bağlı kalmayı kendi gururuna yediremediğinden intikam ateşiyle tutuşmuştu. Hem kendi halkını hem de Latinleri bir arada memnun edemezdi; ya bir şekilde Latinleri memnun ederek halkına yanlış yapacak ya da tam tersi olacaktı. Ancak kendisini Latinlere verdiği sözlerden dolayı onlara daha bağlanmış hissetmişti; bir yandan da Latinlere karşı da nasıl dayanabileceğini bilmemekteydi. Dolayısıyla bu genç İmparator Mont-Ferrat markisinden kendisine seçkin birlikler gönderilmesini talep etmişti; bir gece genç İmparatorun güvenilir hizmetçilerinden biri saraya yakın bir kapıdan bu askerleri karşılayıp şehre alacaktı.³⁶⁶ Ancak bu komplo Alexius Ducas (sert kaşları yüzünden Murzusle ismi verilmiş, İmparator Isaac tarafından da meclis içinde yüksek bir rütbeye ulaşmıştı) tarafından fark

³⁶⁶ Yan not: Alexius Latinleri şehre almayı istedi.

edilmişti. Murzusle uzun bir zaman boyunca iktidar olma hevesi vardı ve bu da onun için güzel bir fırsat olmuştu. Ertesi gece Murzusle adamlarıyla şehirde bir karışıklık çıkardı; önceki gecedен de şiddetli bir karışıklık olmuştu. Adamları şehirde karışıklık çıkarırken de kendisi gecenin sessiz ve hareketsiz bir anında hızlıca genç İmparatorun yanına gelmişti. İmparatorun yanına bazı zamanlarda gece aniden daha önce de gelebiliyordu, çünkü İmparator ona güveniyordu. Genç İmparatora halkın tekrar bir isyan çıkardığını, bu sefer kendi askerlerinin de isyana katıldığını ve Latinlere duyduğu yakınlıktan ötürü kendisine zarar vereceklerini söylemişti.³⁶⁷ Bu beklenmeyen haberi duyduktan sonra dehşete düşen İmparator en güvenilir danışmanını çağırarak ona ne yapılması gerektiğini sormuştu. Bu danışman gece elbisesiyle İmparatorunun huzuruna çıkmış, onu gizli bir geçitten geçirerek bir toplantı çadırına onu güvende tutmak için götürmüştü. Ancak bu hainin kafasında daha da fazla şey vardı; çadırda İmparator'a kendisinin kalabalığı yatıştıracağını söylemiş ve çadırdan çıkmıştı. O çadırdan çıktıktan sonra daha önceden ayarladığı adamları çadıra girmiş, genç İmparatora zincir vurmuş ve onu yakınlardaki kötü kokan bir zindana atmışlardı. Hakikatsiz hain bu yaptıktan sonra halkın huzuruna geçmiş; onlara bir nutuk vermişti. O nutukta Rum halkını ne kadar sevdiğini göstermiş, onların kendisini Latinlerin güdümüne vermeyi seçen, iktidar için yetersiz olan bir çocuğun bu halkı yönetmesinden iğrenti duyduğunu onlara söylemişti. Artık Rum İmparatorluğunun başkenti Konstantinopolis için gözleri çevirip ona bakma zamanı gelmişti; onu koruması, kollaması gereken kişiler ona ihanet etmiş, onu satmıştı. Dolayısıyla ülkesini ve halkını seven biri gerekmekteydi, özellikle de bu kişi Latinler Rum adını bu topraklardan söndürmeden önce gelmeliydi.

³⁶⁷ Yan not: Konstantinopolisliiler tekrardan isyana kalkıştı.

Halkı cezveden bu konuşma, insanların coşkusuyula ve heyecanıyla karşılandı. Bazıları onun ve sadece onun bu halkın lideri olması gerektiğini haykırmıştı, Bazıları da bütün orduların generali olmasının gerektiği hakkında tezahürat etmişti. Ancak en büyük haykırış onun İmparator ilan edilmesi hakkındaydı. Böylece umumi arzuhal ile bu isyankâr halk tarafından, çok fazla süre geçmeden, İmparator ilan edilmişti.

Böylece Hain Alexius ne yasal bir seçim ne de miras hakkı olmadan ancak ayaklanan halkın rızası ile İmparator olmuştu. Bu sefer onlardan korkmak yerine Latinlerin gücünü kırma konusunda daha dikkatli olan bir İmparator tahta çıkmıştı. Bundan ötürü Alexius bazı kadirgaları katran, kükürt, keten ve alev alabilecek başka malzemelerle doldurup Venedik donanmasının üstüne göndermek için hazırlamıştı. Bunun için uygun bir rüzgârında çıkmasıyla Alexius gemileri ateşe vererek Venedik donanmasının üzerine onlara büyük zarar vermek için göndermişti. Ancak Venedikliler iyi denizcilerdi ve bundan haberleri olmasından dolayı kendilerine yapılan saldırıdan zarar almadan sıyrılabilmişlerdi; gemilerini birbirlerinden uzak tutarak manevra kabiliyetlerini kullanmalarını sağlayarak Rumların yanan gemilerinden kaçınmışlardı.³⁶⁸ Bu yöntemin bir işe yaramadığını gören Alexius, gerçek rengini gizlemek için bu donanmanın komutanına elçiler göndermiş ve bu saldırının kendisiyle alakalı olmadığını, bunu karışıklık çıkararak halkın yaptığını bildirmişti. Elçiler yeni İmparator Alexius'un da bu kutsal savaş için hazırlanan Latinler ile müttefiklikten memnun olduğunu söylemiş, onlara kâfirlerle yaptıkları savaş için asker, para ve diğer ihtiyaçların göndereceğinin sözünü vermişti. Onun mesajına karşılık Venedik generali Dandalus bu mesajın doğruluğuna ancak İmparator Isaac'ın oğlu Alexius tahta geçtikten ve bu olayın

³⁶⁸ Yan not: Murzusle Venedik donanmasını kundaklamayı denedi.

suçlularının cezalandırıldıktan sonra inanacağını bildirmişti. Bu cevap hain zorbayı etkilemiş, genç prensi ekarte etmesini gerekli kılmıştı. Böylece halkın da prens Alexius'u çıkarıp tekrar İmparator yaparak Latinlerle yapılabilecek bir barış umudundan da vazgeçirecekti ki bu halk kendisinin iyi bir geleceği için değil ama günün şartlarına göre birilerinin tahta çıkarmışlardı. Halkın bir kısmı da Latinlerle barış yapma umudundan ötürü zorba Murzusle için prens Alexius'a yaptıklarına pişman olmuş ve bir şekilde bu durumu düzeltmenin yollarını aramışlardı. Bunlardan haberi olan zorba Murzusle da halkın değişebilme ihtimalinden korktuğundan dolayı kendi elleriyle genç prens Alexius'u boğarak öldürmüştü. Alexius tahtta altı ay bile kalamamıştı. Murzusle onun ölümünün intihar sebebi olduğunu etrafa yaymıştı; genç prens umutsuz bir durumda, umutsuz bir adam olarak intihar etmişti.

Zorba Murzusle donanmayı kundaklamayı denemiş, ancak başarısız olmuş; şimdi de Latinlerin intikam kılıcının boynunda olmasından korkmaktaydı. Dolayısıyla da onlarla cesurca açık arazide savaşmaya karar vermişti.³⁶⁹ Böylece ordusunu hazırlamış, İmparatorluk şehrinin bütün gücünü arkasına almıştı; onlara güzel bir nutuk vermişti. Bu nutukta askerlerine Rum ülkesini, atalarının yadigârlarını, bugünkü şereflerini ve gelecek soylarının umutlarını bu şehrin surları önünde savunmalarını emretmişti. Onlar bu şehrin çocukları, burada doğdular, burada büyüdüler, büyük fiiliyatlar yapmaları için umutla yetiştirildiler, tapınakları için merhametleri vardı, kadınları için sevgileri vardı, çocukları için şefkatleri vardı. Onlar için bu askerler hiçbir şekilde onlara sefil ve rezil köleliği seçmezdi, ama onların özgürlükleri için bin can verirlerdi. Murzusle bu ordusuna ülkelerini savunmalarında daha fazla cesaret vermek için (ve biraz da kendisini daha

³⁶⁹ Yan not: Murzusle askerlerini cesaretlendirdi.

samimi göstermek için) dinsel temaları da bu cesaretlendirmeye dâhil ederek süslü ve kutsal kıyafetler giyen rahipleri ordunun önünde yürütmüştü. Bu rahiplerle beraber Meryem Ana'nın bir resmi de orduya teşhir edilmişti. Böylece cesaretlenen bu ordu ilkin düşmanlarının kampının Flandra Kontu Baldwin'in bulunduğu kısma taarruz etmiş, büyük ve sonucu belirsiz bir savaşa tutulmuştu. Fakat Latinlerin kampında genel uyarının tümüyle verilmesinden ve yardımın her köşeden gelmesiyle Rumlar zor duruma düşerek şehre çekilmek zorunda kaldılar. Rumların kayıpları büyüktü, dahası kendilerine cesaret veren kutsal bir bayrağı da düşmanlarına kaybetmişlerdi. Latinlerin birçok milletten oluşmalarına ve aralarında sürtüşmelerin olmasına rağmen kendi aralarında birleşerek Rumlara karşı etkili savaşmalarını görmek ilginçti. Yetmiş iki gün boyunca Latinler Konstantinopolis'i aralıksız, gece gündüz, karadan ve denizden kuşatmışlardı. Latin tarafında ölenlerin yerlerini bir şekilde yenilerinin alması Rumları pek endişelendirmiş, ne yapacaklarını onlara şaşirtmişti.³⁷⁰ Şehrin liman tarafındaki surları Venedikliler kuşatmıştı. Venedikliler kuşattıkları surların önüne getirmek için iki gemiyi birbirine bağlamışlar ve üzerine de surlardan ve kulelerden daha uzun ahşap bir kule dikmişlerdi. Bu kule üzerinden şehre alevli silahlarla şehre saldırmışlardı. Bu silahların öfkesiyle bu meşhur şehirdeki birçok ev, devlet binası ve antik anıtlar yanmıştı.³⁷¹ Tıpkı Venedikliler gibi Fransızlarda kendi taraflarında cesurca mücadele etmekteydi. Sadece düşmanla değil ancak derin hendeklerle, yüksek duvarlarla ve kapalı alanlarla da savaşıyorlardı ancak yine de müthiş bir cesaret örneği sergiliyorlardı. Hiçbir tehlikeden korkmayan bu Fransızlar binlerce tehlikeye göğüs gererek kanlı bir savaşa tutuştuktan sonra Angels kulesinde sade güç ile surlarda kendilerinin ve diğerlerinin geçebileceği genişlikte bir

³⁷⁰ Yan not: Konstantinopolis şiddetli bir şekilde Latinler tarafından kuşatılır.

³⁷¹ Yan not: Konstantinopolis ateşe verildi.

gedik oluşturmayı başarmışlardı. Bunu gören Alexius'u dehşet sarmış durumu ve hayatı için endişelenmişti. Ancak gecenin gelmesiyle Alexius karısı Euphrosia'yı ve kızı Eudocia'yı yanına alarak şehirden kaçmıştı. Alexius nihayetinde bir ay ve 16 gün boyunca bu şehirde iktidar olmuştu.

Bütün bu felaketlerin mimarı ve kötülüklerin getiricisi zorba kaçmış, arkasından da Latinler şehre büyük bir öfkeyle girmişlerdi. Onları Konstantinopolis halkı adına ilk karşılayanlar haçları, süslü cüppeleri ve kutsal sancakları olan rahipler ile ruhban sınıfına ait zatlar olmuştu. Bu kişiler üzerlerine gelen bu askerlerin ayaklarına kapanarak, ağlayarak ve ikna olmalarını sağlamak için çırpınmıştı. Onlardan, özellikle komutanlarından kutsallarını hatırlamalarını, ilahi zafer, onur ve ölümsüzlük kazanmaları adına bu güzel şehirde katliam yapmamalarını, yakıp yıkmamalarını, yağmalamalarını, bu şehri savunmaya çırpınmış ancak kendilerinden daha az cesur ve daha talihsiz olan askerleri ve komutanlara eziyet edip zarar vermemelerini onlardan dilemişlerdi. Ayrıca onlara şehre zarar vermemeleri halinde şehirde daha rahat edeceklerini söylemişti. Eğer şehri yok ederlerse de Rum İmparatorluğunun başkentinin Latinlerin eline geçeceğini, ancak ileride tıpkı şehirden kaçan yaşlı Alexius ve Murzusle gibi şehri yöneten kişinin karşısına daha güçlü bir kişi çıktığında kaçacağını bildirmişlerdi. Şehri yok etmek yerine merhamet etmelerini, zaten bu zavallı halkın geçmişte yeterince zalim ve katil yöneticileri altında zulme uğradıklarını, onları bağışlamaları halinde onların savaşlarda insanları zafere götüren merhametin Tanrısı tarafından ilahi olarak ödüllendirileceğini söylemişlerdi. Bu mütevazı, güzel teslimiyet ile dini gerekçelerle bazıları bu dilenmeden etkilenmişti, ancak zafer için soluklanan silahları ellerinde bekleyen ve bir imparatorluğun ganimetinin yağma için hazır olduğunu gören sıradan askerleri hangi

gözyaşı ya da dua tutabilirdi ki? Herkes yağma peşine düşmüştü; düzensizce yağma iştahına kapılmış, çevrelerindeki insanlara ne gibi zararlar vereceklerini düşünmeden sadece masum kanı akıtmaktan çekinerek yağmaya tutuldular. Şehirde korumayı istedikleri kişiler, zorbayla beraber kaçmıştı. Verdikleri diğer zararlar ve tecavüzler (o kadar büyüktü ki aralarında en büyüğü olamazdı) şehirde her bir köşede, her bir tarafta, her bir sokakta, her yerdeydi; her yerde bir yas her yerde bir şiddet vardı. Bir zamanlar şehirdeki muhterem beyaz sakallı soylular ve zenginlerin bütün malları ve zenginlikleri gasp edilmiş, gözleri yaşlı, soyulmuş, umutsuz bir şekilde başlarını sokacak bir sığınak aramaktaydı.³⁷² Surların içindeki Rumların evlerinden, saraylarına ve tapınaklarına kadar hiçbir şey ağgözlü, küstah denizcilerin ve askerlerin yağmasından kaçamamıştı. Orada Tanrı adına bir hizmet yapılmamıştı, ama onun yerine değeri olan hiçbir şey rahat bırakılmamıştı. Hiçbir yerden de kasvetten, kederden ve sefaletten geçilemiyordu. Bu olayda iştirak eden ya da bu berbat günleri gören bazı Rum tarihçileri bu Latinlerin şehri işgalinde yaptığı aşağılık olayları yazılarında gelecek nesile anlatmıştı. Ancak bu düzensiz ağgözlü sinsi askerler her zaman kazanmaları halinde bunlar gibi dürüst zihinlere tiksindirici gelen suçları işlemişti. Böylece Rum imparatorluğunun en meşhur şehri ve başkenti Rumların iktidar için gerçekleştirdikleri sefil hırs ve ihtilaftan dolayı Latinlerin eline 12 Nisan 1204 yılında geçmişti. Bazılarına göre bunun tarihi 1200'dür.³⁷³

374

Konstantinopolis böylece alınmış, zorbalara kaçmış, akabinde şehri alan prensler ve komutanlar ne yapacaklarına karar vermek için bir toplantı düzenlemişlerdi. Bu şehri

³⁷² Knolles, Choniates'ten bu kısmı çevirerek eserine eklemiştir (Magoulias, 1984, p. 316).

³⁷³ Yan not Kaynak: Nicetas Choinates, annalium. Fol. N. 80.

³⁷⁴ Yan not: 1204.

zaferle almalarından sonra bu şehrin yerle bir edilmesinin iyi bir fikir olmadığını, onun yerine hem Asya'ya hem Avrupa'ya bakan gözetleme kulesi gibi sayılan antik şehrin Latinler tarafından yönetilmesinin daha iyi olacağı kanaatine varmışlardı. Gerçekten de bu şehrin stratejik ve uluslararası önemi bu şehrin Hristiyanlığın düşmanlarına bırakılmayacak kadar önemliydi. Buraya bir Latin vali atanacak, burada Latin kültürü ve yasaları yürürlüğe geçirilecekti. Ayrıca Rum kilisesi Roma kilisesine bağlanarak bu din içindeki bölünmenin de önüne geçilecekti. Bu toplantıda bazıları Hristiyan âleminde bir imparatorun başka bir imparatorun olmaması gerektiğini düşünmekteydi; dolayısıyla Alman İmparatoru Philip'in, eski Rum İmparatoru Isaac Angelus'un varisi olan kızı Irene'yle evli olduğundan dolayı bu kişi olmasını istemişlerdi. Ancak toplantıdaki çoğunluk Rum imparatorluğunda yaşanan bu köklü değişimden dolayı orada bulunan kendi aralarından birinin Rum prensi olarak seçilmesine ihtiyaçları vardı. Böylece bu kişi zamanı geldiği zaman Latinlere kutsal savaş ve kâfirlerle mücadele için destekte bulunacaktı. İlkinden daha güzel olan bu fikir oy çoğunluğuyla oradakiler tarafından kabul edildi. Bu yeni imparatorun seçilmesindeki etkili kişiler sırasıyla, Flandra ve Hainault Kontu Baldwin, kardeşi Henry, Blois Kontu Lewis, Montfort'lu Simon, Dammartin'li John, Brienne'li Gualter, St. Paul Kontu Hugh, Brenne Kontu John, Mont-Ferrat markisi Boniface, Perch kontu Stephen, biri Bethelam'den diğeri de Akka'dan gelen Hristiyan ordusunu takip eden iki piskopos, Venedik'ten gelen beş soylu, Fransa'dan Champagne'da Troyes ve Soisson piskoposları ve Lemely başrahıbiydi. Bu büyük beyler ve din adamları Havariyyün Kilisesinde toplanmışlar, Tanrı'nın kendilerine bu konuda yardım etmesi için kutsal ruhunu oraya indirmesi ve doğru kişiyi seçmeyi umut etmişlerdi. Sonunda toplu olarak otuz iki yaşındaki Flandra ve Hainault Kontu

cesur prens Baldwin'i Rumların yeni İmparatoru olarak 16 Mayıs 1204'te (ya da bazılarının hesaplamalarına göre 1205'te) seçmişlerdi. Bu yeni İmparator büyük tapınak Ayasofya'da büyük bir törenle Konstantinopolis'teki Latinlerin ilk piskoposu Thomas Maurocenus isimli bir Venedikli tarafından taçlandırılmıştı. Bu törenden sonra Konstantinopolis'teki Rum kilisesi Latinlerin dini öğelerini ve törenlerini Roma Kilisesinin üstünlüğünü tanımak adına karşılamıştı.

Konstantinopolis'in Latinler tarafından fethinden sonra bu fatihlerin güçlerin bir zorluk olmadan ayrılmaları ve İmparatorluğu kendi aralarında paylaşmaları uzun sürmedi. Dahası Isaac Angelus'un zamanında Avrupa tarafında ele geçirdiği ülkeleri de fazla zorluk görmeden ellerine geçirmişler, böylece bu başkent'in avantajlarını kullanmışlardı.³⁷⁵ Rumlardan kazanılan bu geniş topraklar böylece Latinler arasında ganimet olarak paylaşılır. İmparator ilan edilen Baldwin'e başkent Konstantinopolis ve Trakya verilmiş; ancak Latinlere paylaştırılan diğer bölgelerin üzerlerindeki egemenliği sınırlı bırakılmıştı. Venediklilere Ege denizindeki zengin adalar verilmiş, özellikle de bu savaşın başlangıcında genç prens Alexius tarafından Mont-Ferrat markisine verilen Girit adası eski sahibinden alınarak Venediklilere bırakılmıştı. Onun yerine bu markiye (Girit adasını sevmediğinden ötürü) Selanik şehri ve Teselya verilmiş ve Peloponezya'nın büyük bir kısmı ona krallık unvanıyla bırakılmıştı. Yukarıda bahsedilen adalardan (sayıları çok fazladır ve inanılmaz zenginlerdir) bir kısmı Venedikliler tarafından güçlendirildi; ayrıca bu güçlendirilen yerlere de güçlü garnizonlar koyuldu. Geriye kalan adaların savunması da yerel vatandaşlara ve onların bütçesine bırakılmıştı; nitekim bu vatandaşlardan bazılarının bu adaları tutmaları için 2 ya da 3 kadırga verilmişti. Ancak

³⁷⁵ Yan not: Rum imparatorluğu Latinler arasında paylaşılır.

yine de bir donanma o bölgelerde tutulmuş, donanma sadece o bölgedeki Ceneviz korsanlarını bastırmakta kalmamış aynı zamanda da Peloponezya'daki Modon ve Koron gibi önemli güçlü şehirlerin fethedilmesini sağlamıştı. İmparatorluğun geriye kalan bölgeleri de bazı belirli kişilere verilmişti. Mesela Atina Düklüğü Troyes'li Geoffrey'e verilmişti; Fransa'nın Champagne bölgesinden gelen bu cesur komutan aynı zamanda Achaia prensi yapılmıştı. Diğer bir düklük ise Blois Kontu'na verilmişti. Diğer irili ufaklı yerler de diğer kişilere dağıtılmıştı. Kendisine toprak verilen kişiler İmparator'a bağlıydı ve ona yıllık gelirlerinin dörtte birini bu yeni kurulan devletin idamesi için vermekle hükümlüydü. İmparatorlukları bir geminin enkazına dönen Rumlar ise Latinlerin bu garip hükümetlerini hor görmekteydi; yine de bu felakete karşı bir birlik kuramamışlardı. Mizaçları gereği onlardan her biri milletlerinin refahından çok şahsiyetleri için güç toplama peşindeydi. Bunlardan biri bir şehri ele geçirdiği zaman bunu elinde uzun bir süre tutamadan kendisinden daha büyük bir güce yenilirdi. Bu güçte genelde ya kendilerinden biri ya da Latinlerden biri olurdu.

Kötü durumdaki Rumların en çok umut verdiği kişi Theodorus Lascaris olmuştu; Alexius Angelus'un damadı olan Lascaris başkentin düşmesiyle Edirne'ye kaçmıştı. Oradan da Bitinya'ya gelmiş, orada sadece o topraklardaki halk tarafından değil ama aynı zamanda daha da uzaklardaki halk tarafından onların İmparatoru ilan edilmişti. Böylece Lascaris Bitinya, Frigya, Misya, İyonya ve Lidya'yı kontrolü altına almıştı. Kurduğu krallık Güneyde kıvrımlı Menderes nehrinden Kuzeyde Karadeniz'e kadar uzanmaktaydı. Bu Krallıkta halk onu sevmişti ve o da İznik şehrini imparatorluğunun başkenti yapmıştı. Aynı zamanda zorba Andronicus'un (bir zamanlar Konstantinopolis İmparatoru olan) yeğenleri David Comnenus ile Alexius Comnenus ellerine Doğu ülkeleri olan Pontus,

Galatya, ve Kapadokya'yı alarak Trabzon İmparatorluğunu kurdular. Orada şerefli Comneni sülalesinin zürriyeti uzun zamanlar boyunca bölgeye hükmetmişti. Konstantinopolis'in Türklerin büyük İmparatoru II. Mehmed tarafından alınmasıyla beraber Trabzon İmparatorluğu da fethedilmiş ve bugüne kadar Türklerin elinde kalmıştır.³⁷⁶ Böylece Rum İmparatorluğu sadece bir tane değil ama çeşitli krallıkların yağmasına maruz kalmıştı. Konstantinopolis Baldwin'in, Teselya Mont-Ferrat markisinin, İznik Theodorus Lascaris'in, Trabzon Alexius Comnenus'un ve adalar da Venediklilerin krallıkları olmuştu. Bu prenslerin dışında bazı kişiler de kendi güçleriyle fethedebildikleri yerlerde kendi küçük krallıklarını kurup oraların kralları olmuşlardı. Bunlardan bazıları Alderbrandus'un Antalya'da kurduğu krallık, Michael Angelus'un Epir'de kurduğu krallıktı; bunlar dışında bunlar gibi bir sürü krallık daha birçok yerde kurulmuştu.

Konstantinopolis İmparatoru yapılan Baldwin Venedik amirali Dandalus'un ve diğer komutanların yardımıyla bütün Trakya'daki şehirleri kontrolü altına almıştı. Sadece Theodorus Lascaris gibi Latinlerden ve onların hükümetinden tiksinenlerin güvenli buldukları için kaçtığı Edirne şehri onlara direnebilmişti. Bunu bilen Baldwin bu kurulan yeni İmparatorluğun bekası adına müttefikleriyle beraber Edirne şehrini ele geçirmek için oraya gelmiş ve şehri kuşatmıştı.³⁷⁷ Latinler tarafından kendilerine kötü muamele edilen ve onların hükmünden rahatsız olan Rumlar, Başta diğer bir ismiyle Misia Krallığı olarak bilinen Aemusand Danueius dağının arasındaki Bulgaristan olmak üzere komşu ülkelere kaçmışlardı. Bulgaristan'a kaçan Rumların iknasıyla Bulgaristan Kralı John

³⁷⁶ Yan not: Trabzon'da Comneni sülalesinin İmparatorluk kuruluşu.

³⁷⁷ Yan not: Edirne İmparator Baldwin tarafından kuşatılır.

Kumanların³⁷⁸ yardımıyla (Kuzey’de yaşayan korkunç bir halktı, ancak oralara son zamanlarda gelmişlerdi) ve kendisine kaçan Rumlardan tertiplediği bir orduyla kuşatma altındaki Edirne’yi kurtarmaya yola çıkmıştı. Oraya büyük ordusuyla gelmeden önce Kuman atlı okçularını İmparatorun kampının yakınlarındaki yerlere ganimet, at ve sığır ele geçirmeleri için göndermişti. Ancak Kral John Kumanlara saldırılmaları halinde geri çekilmelerini ve kendilerini takip etmelerini sağlayarak onları güvenli siperlerinden çıkararak tuzağa çekmelerini söylemişti. Kumanlar savaşlarda düşmanlarını istedikleri tuzağa çekmekte başarılı savaşçılardı ve bu savaşta komutanları Cozas önderliğinde bir ya da iki kez düşmanlarını hafif çatışma içine çekmişler, sonrasında ise geri çekilmişlerdi.³⁷⁹ Bu geri çekilişten sonra da büyük bir kalabalıkla sanki büyük bir meydan muharebesi yapacakmış gibi saldırıya geçen Kumanlar bu sefer peşlerine İmparator’u bütün ordusuyla beraber çekerek geriye çekilmişler, akabinde ise onları istedikleri tuzağa çekmeyi başarabilmişlerdi. Hazırlanan tuzakta Kral John ve ordusu dağlarda ve ormanda beklemekteydi. Nitekim İmparator Kumanları kovalayarak hem ordusunu yormuş, hem de düşmanın tuzağına düşmüştü. Akabinde çevresi düşmanlarla sarılan İmparator ve ordusu büyük bir yenilgi yaşamış ve daha da kötüsü İmparator Baldwin de esir alınmıştı. Esir alınan İmparator zincir vurularak Ternova’ya gönderilmişti. Sonrasında da orada vahşi kralın emirleriyle gaddarca idam edilir; elleri ve ayakları kesilen İmparator derin bir vadide terk edilir ve orada üç gün boyunca sefilce nefes aldıktan sonra ölür; onun cesedini vahşi hayvanlar ve kuşlar yemişti. Kimse onun cesedini gömmeye lütfedememişti. Böylece bu değerli prens bu halde mahvolmuş,

³⁷⁸ Burada bahsedilen Kumanlar kaynakta İskit olarak geçmektedir.

³⁷⁹ Cozas isminden Choniates te bahsetmektedir; Cozas Kral John tarafından Latinleri tuzağa düşürmek için görevlendirilmişti (Magoulias, 1984, p. 337).

hayatta onun erdemleri Rumlar tarafından bile takdir edilmişti. 1206'da öldüğünde otuz üç yaşındaydı; ancak bir seneden daha az bir süre iktidarında kalabilmişti.

Bu zaferle beraber barbar kral ve vahşi askerleri yendikleri Latinlerin ganimetini elde etmiş, böylece Trakya da bunların açgözlülüğüne maruz kalmıştı.³⁸⁰ Bu ordu karşılardan çıkan her şeyi insanlık namına hiçbir şey düşünmeden yağmalamış; Serrea, Philipolis³⁸¹, Apri³⁸², Rhedestum, Perinthus³⁸³, Daonium, Arcadiopolis³⁸⁴, Mesena, Zurulus ve Athyra³⁸⁵ şehirlerini yerle bir etmiş, yerel halkı da erkek, kadın, çocuk demeden kılıçtan geçirmişti. Bu şehirlerden canlı çıkabilen tek grup barbarların esir aldıkları kişilerdi. Böylece Trakya bu Rum İmparatorluğunun dağılmasından sonra önce Latinlerin sonra da Bulgarlar ve Kumanların talanı ile bu İmparatorluğun en sefil eyaleti olmuştu. Sadece Didimothcium ve Edirne gibi Latinler ve Rumlar tarafından korunan güçlü şehirler bu barbarların istilasından zarar görmeden çıkmıştı. Onlar haricinde bütün Trakya harcanmış ve boşalmıştı.

Latinlerin Konstantinopolis'te kurdukları yeni İmparatorluk idarecilerini kaybederek sıkıntı içine düşmüştü, dolayısıyla da Latinler kendilerine adaylar arasından en güçlü olan Baldwin'in kardeşi Henry'i yeni imparator yaptılar.³⁸⁶ Henry de artık Teselya Kralı olan markinin ve diğer prenslerin yardımıyla barbarları geri püskürtmüştü. Onları aldıkları her yerden çıkarmış, Trakya'dan sürmüş ve böylece İmparatorlukta kendisini sağlama almıştı.

³⁸⁰ Yan not: 1206.

³⁸¹ Burada geçen yer Plovdiv'dir.

³⁸² Burada geçen yer Tekirdağ'ın Kermeyan köyüdür.

³⁸³ Burada geçen yer Marmara Ereğlisi'dir.

³⁸⁴ Burada geçen yer Lüleburgaz'dır.

³⁸⁵ Burada bahsedilen yer Büyükçekmece'dir.

³⁸⁶ Yan not: Latinlerin Konstantinopolis'teki imparatorluklarının ikinci İmparatoru Henry.

Şimdi bu parçaları birilerine ayrılmış İmparatorluğu bir kenara bırakıp konumuza dönelim. Gaspçı Alexius Angelus Latinlerin ele geçirdiği başkentten kaçmış ve kendisini güvene almak için Teselya'ya gitmiş, oradan da Leo Scurus'un (Rumlar arasında şöhrete sahipti) yanına varmıştı. Scurus tıpkı kendisinden öncek babası gibi Nauplius'un³⁸⁷ despotuydu ve bu kötü zamanlarda Argos ve Corinth şehirlerine yaptığı ani bir fetihle gücünü arttırmıştı. Bu sayede hain Murzusle olarak bilinen Alexius Ducas'ı tuzağa düşürmüş, bir yandan da ona karşı bir garezi olduğu için onun gözlerini bizzat kendisi oymuştu. Murzusle, çevresi düşmanlarıyla dolu bir adam olarak daha sonra oradan da sürgün edilmişti. Gözlerini kaybettikten sonra şans eseri Latinler tarafından yakalanmış, akabinde de Konstantinopolis'e getirilip genç İmparator Alexius'un cinayetinden ötürü ilginç ama adil olan bir idam cezasına mahkûm edilmişti. İdamı yüksek bir kulenin tepesinden baş aşağı atılarak gerçekleştirilmişti. Düşmenin şiddetiyle beraber paramparça bir şekilde ezilen Murzusle'ye bu ceza bile böylesine bir hain için hafif kalmıştı. Bu olaydan çok fazla zaman geçmeden Alexius Trakya'da takılırken, Mont-Ferrat markisi Scurus'a karşı bir sefer halindeyken onunla karşılaşmış, elinden hazinesiyle varlığı dâhil her şeyi alınmış, soyulmuş bir şekilde Achaia ve Peloponezya'da bir dilenci gibi dolanmıştı. Bir zamanlar Konstantinopolis'i yöneten bu kişi şimdi bu hale düşmüştü, ancak haksız kazancın da sonucu genelde bu olurdu. Alexius Theodorus Lascaris'in yani damadının Asya'da krallık kurup orayı İmparator sıfatıyla yönettiğini duyunca buna bir tür kayın baba olarak sevinmemiş, ancak buna daha çok bir düşman gibi üzölmüştü; ona göre kendisi hariç hiçbir kimse Rum İmparatoru olamazdı. Bu düşünceyle Yunanistan'dan çıktı, Ege denizini geçerek gizlice Antalya'da (bir süre önceleri

³⁸⁷ Burada geçen yer Nafplion'dur.

Hristiyanların elindeydi) ikamet eden Türk Sultanı Iathatines'in³⁸⁸ huzuruna çıkarak ona kötü durumundan bahsetmişti; Latinler ve Rumlar onun İmparatorluğunu almışlardı. Theodorus Lascaris'den küçük Asya topraklarını ve kendisinden haksızca alınan (söylediğine göre) İmparatorluk sıfatını alması için Türklerden yardım istemişti. Konya Sultanı Iathatines Sultan Alaeddin'in genç oğluydu. Zamanında Sultan Alaeddin babası Cai-Chosroe'den daha uzun yaşayamadan krallığını iki oğluna bırakmıştı Azadin ve Iassadin, ya da Rumların dediği gibi Azatines ile Iathatines. Bu iki kardeş fazla bir zaman geçmeden iktidar için kapıştılar (ki onlara kendi hakları da haksızca bölüştürülmüştü). Nihayetinde Iathatines abisi Azatines tarafından sürgün edilmişti, Iathatines de kendi güvenliği için o zamanlar Konstantinopolis'i yöneten Alexius'un yanına kaçmıştı. Alexius Iathatines'e iyi muamele etmiş, hatta bazılarının yazdığına göre Iathatines din değiştirerek vaftiz edilmişti. Ancak Sultan Azatines öldükten kısa bir süre sonra Iathatines Hristiyanlık dinini inkâr ederek eve döndü ve Türkler tarafından yeni Sultan yapıldı. Şimdi de tıpkı bir zamanlar Iathatines'in ihtiyacı olduğu gibi Alexius yardıma şiddetli bir şekilde muhtaçtı. Sultan zamanında kendisine yardım eden şefkatli eli unutmamış, dahası eski arkadaşının durumuna da üzülen onlara yardım edebildiği kadar yardım etmiş ve onu iyi ağırlamıştı. Sonrasında da ona yardım etmeyi planlayarak Lascaris'e elçiler göndererek onu kayın babasına hakkı olduğu imparatorluk unvanını geri vermesi için tehdit etmişti.³⁸⁹ Lascaris bu tehdidi hafife almamıştı; hem Sultanın ordusundan hem de halkın eski imparatora bağlı olabilme ihtimalinden ötürü endişeliydi. Ancak durumu kendi meclisine sunduğunda buna karşı çıkması önerilmiş, kendi halkının da sadakatinden emin olmuş ve onların bu yolda canlarını feda etmeye hazır olduklarını

³⁸⁸ Burada bahsedilen kişi Gıyasettin Keyküsrev'dir.

³⁸⁹ Bu savaşın yapılmasının bir nedeni de Lascaris'in Kurduğu devletin Keyküsrev aleyhine güçlenebileceği derdiydi (Turan, 1993, p. 288).

öğrenmişti. Dolayısıyla yanına sadece 2000 seçkin süvariye Sultan'ın elçisiyle beraber alarak, fazla beklemeden Alaşehir'e yola çıkmıştı. Bu esnada Sultan da yanına 20.000 Türk'ü Alexius ile beraber alarak (onu bir yem olarak kullanacak, böylece Lascaris'in yakınındakiler Alexius'un tarafına geçecekti) dolambaçlı Menderes nehrinin üzerinde bulunan Antioch şehrini kuşatmıştı.³⁹⁰ Düşmanın bu şehri kuşattığını gören Lascaris, Sultanın sınır üzerinde bulunan bu şehri fethetmesiyle beraber kendisine Romania Asiatica'ya³⁹¹ kadar uzanacak güzel bir yolu açacağını bilmekteydi. İmparatorluğunu kurtararak Sultanın emellerini engellemek adına yanındaki az kişiyle şehri kurtarmak için ne gerekirse yapmaya kararlıydı. Atını mahmuzlayarak dörtlüye, yanında çok az bir erzakla düşmanın üzerine hızlıca yol alan Lascaris, nihayetinde şehre yaklaşmıştı. Lascaris öncelikle Sultan'a elçisini geri yollatmış, arkasından da onu takip etmişti. Bu elçi Sultan'a ulaştıktan sonra efendisine düşmanın çok az bir güçle üzerine geldiğini söylemişti. Sultan ilk başlarda buna çok kuşkulu bakmaktaydı; Lascaris birçok sözle bağlanmıştı, ancak sonunda Sultan durumun ciddiyetine ikna olmuştu. Bundan ötürü aceleyle ordusunu düzenlemeye başlamış, elinden geleni yapmıştı. Ancak buldukları yerin düzlüğünden dolayı ordusunun avantajlarını kullanamamıştı. Bu 2000 atlının içinde 800 İtalyan vardı. Bu İtalyanlar kararlı bir şekilde düşmana saldıran ilk kişiler olmuş, Sultanın ordusunun içine hücum etmişlerdi. Arkalarından da Rumlar her ne kadar onlar kadar cesur olmasalar da arkalarından takip etmişlerdi. İtalyan süvarileri geriye kalan yoldaşlarından uzaklaşmışlar, etrafları bazıları yaya bazıları atlı Türkler tarafından sarılmıştı. Buna rağmen cesurca savaşan İtalyanlar ölene kadar Türklere çok fazla kayıp verdimişti. Türkler bu adamların ölümünden sonra bile bu kadar az bir adamın bu kadar

³⁹⁰ Yan not: Antioch İathatines tarafından kuşatıldı.

³⁹¹ Burada bahsedilen yer Doğu Roma'dır.

fazla zarara yol açtığına zorlukla inanabilmişti. İtalyanların katledilmesinden sonra Rum ordusu zor duruma düşmüş, neredeyse kaçma noktasına getirmişti. Bu zafer anında Sultan kendinden emin bir şekilde Rum İmparatorunu görerek ona meydan okumuş ve kendi kuvvetine güvenerek ona saldırmıştı. Yanındaki askerlerle beraber Sultan İmparatorun kafasına bir boğayı öldürecek kuvvette bir darbe vurmuştu. Bu darbeye İmparator atından düşmüş; ancak düştüğü yerde tekrar ayağa kalkabilmişti. Sonrasında İmparator palasıyla³⁹² Sultan'ın bindiği muhteşem ve uzun boylu kırsığın arka bacaklarını keserek Sultanı atından düşürmüştü. Sultan adeta yüksek bir kuleden düşmüşçesine yere düşmüştü; daha yerden kalkmadan İmparator onun kafasını kesip bir mızrağın üstüne geçirmiş ve bunu da düşmana göstermişti.³⁹³ Bu manzarayı gören Türkler korkuya kapılarak kaçmışlardı; böylece zaferi de kendilerinden daha az sayıda bir orduya sahip İmparator'a bırakmışlardı.³⁹⁴ İmparator onları küçük ordusuyla kovalamak yerine kuşatmadan kurtardıkları şehre girmeyi tercih etmişti; orada da Tanrı'ya bu zafer için şükranlar sunmuştu.³⁹⁵ Bu savaştan sonra Türkler elçilerini göndermiş; güzel şartlarla beraber İmparatorla bir barış yapmışlardı. Bu savaşın sorumlusu olan Alexius da bu savaşta esir alınarak İznik'e getirilmişti. Burada yaptığı kötülöklere rağmen damadı ona iyi davranmıştı.³⁹⁶

Latinlerin Suriye'deki Hristiyanları kurtarmak yerine Rum İmparatorluğuna enerjilerini yönelmeleri; akabinde Rum İmparatoru Lascaris'in Türkler tarafından saldırıya uğramasıyla beraber Suriye ile Kutsal Topraklardaki Hristiyanların durumları günden

³⁹² Buradaki pala Falchion olarak geçmektedir. Falchion Avrupa'da kullanılan ağır namlulu ve tek ağızlı bir kılıçtır, bu kılıca benzer bir silah pala olduğu için burada pala kelimesi kullanılmıştır.

³⁹³ Bir hikayede Sultan'ın bir Frank askeri tarafından öldürölmesi olmuştur (Turan, 1993, p. 290).

³⁹⁴ Bu savaş Alaşehir savaşı olarak geçmektedir ve 7 Haziran 1211'de yapılmıştır (Öngöl, 2017, p. 137).

³⁹⁵ Yan not: Sultan Lathatines Rum İmparatoru Theodorus Lascaris tarafından öldürölür.

³⁹⁶ Lascaris, kayın babasını ölene kadar bir manastıra hapsedmişti (Öngöl, 2017, p. 137).

güne kötüye gitmekteydi. Bu yüzden Tapınakçılar ve Hospitaliye şövalyeleri (o ülkelerdeki Hristiyanların ve Hristiyanlık dininin en büyük neferleri) Kıbrıs Kralı Almericus'u elindeki imkânlarla rağmen hiçbir şey yapmadığından dolayı bu kötülükten dolayı suçlamıştı. Bu kral Kudüs Krallığının varisi Isabelle ile evlenmiş, karısından ötürü Kudüs Kralı unvanını almış, ancak kendisini tamamen eğlenceye verdiği için ne Kutsal Topraklardaki zavallı Hristiyanlara yardım etmiş, ne de Türklerin saldırılarını bastırabilmişti. Her ne kadar Kutsal Topraklardaki Hristiyanlar Türklerle işbirliği içinde olsalar da aralarındaki anlaşmazlıklar kendisine bölgede yeni kaleler yaparak onları zora sokma şansını vermiş ancak bu şans değerlendirilememişti. Dolayısıyla bu şövalye tarikatları da Papa Innocentius'a bu durumun çözümü için çıkmışlardı. Bu tarikatlar Papa'ya Mont-Ferrat markisinin kızı olan Mary isimli eşi az rastlanan güzellikte bir prensesten bahsetmişlerdi; bu prenses kendileri tarafından Kudüs Krallığı umudu ile yetiştirilmiş ve bu prenses'in unvanını alabilecek değerli bir kişinin bulunmasını Papa'dan istemişlerdi. Bundan ötürü Papa Innocentius Almericus'un Kudüs Kralı unvanını elinden aldı ve onu Fransa Dauphine'ine biat etmiş olan Brenne Kontu John'a verdi; John büyük bir nama ve cesarete sahipti ve o zamanlarda da diğer Latin prensleriyle beraber Rumlara karşı silah kuşanmıştı. Bu seferden sonra evine dönmüş, ancak haberi aldıktan sonra kontluğunu kardeşine bırakmış, seferber edebildiği bütün askerlerle beraber Venedik'e gelerek oradan Konstantinopolis'e yelken açmıştı. Konstantinopolis'te İmparator Henry tarafından onurluca ağırlanan John, sonrasında da 1 Eylül'de Akka'ya gelerek orada halk tarafından yeni kral olarak karşılandı. O ayın son gününde de daha önce bahsedilen prenses Mary ile evlenerek 1209 yılında taçlanmıştı.³⁹⁷ Kıbrıs Kralı yaşlı Almericus kendisinden bu unvanın alınmasından kısa bir süre sonra

³⁹⁷ Yan not: John Brenne Papa'nın atamasıyla 1209'da Kudüs Kralı oldu.

üzüntüden vefat etti. Hiç kimse bu asil beyefendiyi istemiyordu. Bazıları onun “Kudüs Kralı” unvanını kıskanmıştı; bu yüzden ona “Sans Ville” yani şehirden yoksun ifadesini ismine ekleyerek onunla alay etmişti.

Artık Mont-Ferrat markisi Simon’un zamanında Türkler ve Hristiyanlar arasındaki on senelik anlaşma bitmek üzereydi. Ancak bu süre içinde ne Doğu’daki zavallı Hristiyanları rahatlatacak bir şey yapılmış, ne de Türklerin arasındaki anlaşmazlıklar fırsat bilinmişti.

Türklerin aralarındaki bu anlaşmazlıkta dokuz sene sürmüştü; bu süre içinde Noraldin ve Saphadin egemenlik için mücadele etmiş, ancak bu sürtüşme nihayetinde Saphadin’in ölümüyle bitmişti. Noraldin Halep krallığına egemen olmuş, Saphadin’in ki oğlu Coradin ve Meledin ise babalarının kendilerine bıraktığı imparatorluğu kendi aralarında bölerek biri Şam şehriyle Suriye’yi almış, diğeri ise Mısır’a egemen olmuştu. Birbirlerinden her ne kadar ayrı olsalar da bu krallıkların hepsi Hristiyanların düşmanlarıydı.³⁹⁸

Doğu’da bunlar olurken Papa Innocentius Tertus Lateran’da bir toplantı düzenlemişti. Bu toplantıya büyük piskoposlarla muhterem din adamlarının yanı sıra Hristiyan prenslerinin elçileri katılmış; konusu ise Suriye’deki Hristiyanların kötü durumu ve bu insanlara Batı’daki prenslerin nasıl yardım edeceği olmuştu. Orada pederler ve prensler kontrolleri altında bulunan her ülkede Doğu’daki Hristiyanların kurtarılması için seferberlik ilan edecekler, oralardaki dindar Hristiyanları bu kutsal savaşa destek vermeye cezbedeceklerdi. Bu (kâfirlere karşı yapılacak) kutsal savaşın öncü propagandacıları Alman piskoposlar olmuştu, özellikle de Metz, Cullen³⁹⁹ ve Trivers psikoposları birçok din adamını etkilemişti. Fransa’dan da Nivers Kontu Henry ve Fransa Kralının kâhyası

³⁹⁸ Yan not: Coradin ve Meledin babalarının krallığını kendi aralarında böldüler.

³⁹⁹ Burada bahsedilen yer Cologne’dur.

Gualter birçok Fransız gençle beraber diğer Hristiyanlarla beraber Adriyatik limanlarında buluşmuştu. Orada 200 gemilik bir donanma ve güzel bir rüzgârla Akka'ya varmışlardı. Akka Kudüs'ün kaybindan ötürü artık Hristiyanların en önemli şehri olmuştu. Bunların arkasından Macaristan Kralı Andrew gelmişti; kendisinin verdiği söz ile babasının verdiği emir üzerine bu kutsal sefere katılan Kral, Bavyera Dükü Lewis ve Avusturya Dükü Leopold'u da yanında ordularıyla beraber getirmiş, sonrasında ise bunlar Kudüs Kralı John ile kuvvetlerini birleştirmişlerdi. Bu birleşen Hristiyan orduları çok umut vaat etmişti. Akka'dan çıkan ordu Galilee'ye yürümüş, yolda karşılaştıkları Türkleri yenerek onların geri çekilmesine sebep olmuştu. Ertesi gün de Ürdün nehrine gelmişler ve oradaki bazı Türk garnizonlarını sıkıntıya sokmuşlardı. O nehirde Macar Kralı yıkanmış, sonrasında da Kral (sanki ettiği yemini bozmuş gibi) Akka'ya oradan da ülkesine dönmüştü. Hristiyan orduları ise onun gidişine sitem etmiş, yine de yürüyüşlerine devam ederek Tabor tepesine gelmişlerdi. Ancak kısa bir süre sonra kışın gelmek üzere olmasından sığırlarını soğuktan ve et ihtiyacından dolayı kaybettiklerinden bazıları Akka'ya geriye kalan da Sur'a geri dönerek kışı geçirmişlerdi. O yılın kışında Kral John ve Avusturya Dükü Cesarea ve Caipha⁴⁰⁰ arasında bulunan Hacılar Kalesi isimli bir kaleyi ele geçirmişler, böylece oradan barbarları bütün kış boyunca rahatsız etmişlerdi. Baharın gelmesiyle ordu tekrar toparlanmış, bu sefer bütün ordu komutanları anlaşarak Mısır'a sefer düzenlemeye karar vermişlerdi; Mısır Krallığı oradaki Hristiyanlara karşı durmaktaydı ve Müslümanlığın da en büyük kalesiydi, dolayısıyla Mısır fethedilmeden Suriye'de kalıcı bir şeyler yapmak zor olacaktı. Mısır alındığında ise Kudüs, Filistinle beraber Hristiyanların avucunda olacaktı. Orada ilk alınması gereken şehir Dimyat'tı; bu şehir eski adıyla Pelesium olarak bilinmektedir ve İskenderiye'den biraz küçük bir yerdi.

⁴⁰⁰ Burada bahsedilen yer Hayfa'dır.

Dimyat Suriye'ye yakınlığından dolayı da Hristiyanlar için uygun bir şehirdi; şehrin alınması ayrıca bereketli topraklara sahip olan Nil nehrine giriş için stratejik bir nokta olacaktır. Dolayısıyla karar verilerek ordu donanmayla beraber Akka'da bu atılgan sefer için hazırlanmış, güzel bir rüzgârla da kısa bir süre içinde istedikleri şehre varmışlardı. Bu zengin ve antik şehir, Mısır Krallığının kendi tarafındaki kapısıydı; denizden bir mil uzaklıktaydı ve nehirden de bir nebze uzaklıktaydı. Şehrin çevresi Nil nehrine bağlanan kanallarla çevriliydi ve Suriye'den gelen biri için bu şehir bir adayı anımsatmaktaydı. Ayrıca şehir üç sağlam surla çevrilmişti, bu surlar İmparator Aelius Pertinax tarafından yaptırılmıştı, bazıları şehrin ondan ötürü isminin Aeliopolis olduğunu teyit etmişti.⁴⁰¹ Şehre girilen kanal üzerinde sağlam bir gözcü kulesi bulunmaktaydı. Bu kulenin etrafı da güzel evlerle çevrelenmiş sanki güzel bir kasabayı anımsatmaktaydı. Ekstra güvenlik için de kanal girişi demirden yapılmış sağlam bir zincirle kapatılmıştı; bu zincir kırılmadan hiçbir gemi o kanala giremezdi. Şehre açılan kanala varan Hristiyan donanması gücüyle bu zinciri kırmıştı. Zincirin kırılmasıyla kanalı açtığını düşünen Hristiyanlar kanalı koruyan gözcü kulesinde tahmin edilenden daha fazla bir direnişle karşılaştılar. Kesme taştan yapılan bu kulede cesur askerler ve savaş makineleri vardı. Kuledeki askerler kendilerini kuşatanları oklarla, taşlarla ya da alevli silahlarla vurmakta, ellerine geçen her şeyle kulelerini savunmaktaydı.

Hristiyanlar bu kuleye taarruzda bulunmak için bazı gemileri birleştirerek üzerlerine keresteden kuleler koymuşlardı. Bu suda giden kulelerle düşmana saldırırken Hristiyanlar sadece düşmanla değil ama aynı zamanda kulelerdeki askerlerin arasındaki karışıklık ve öfkeyle de mücadele etmek zorunda kalmıştı. Kulelerdeki bu askerler aşırı hevesliydi;

⁴⁰¹ Yan not: Mısır Damietta'da durum.

dolayısıyla bazıları hemen düşmana yaklaşılması, ya da kule tepesindeki rampanın açılması için bağıryordu. Düşman da aynı şekilde Hristiyanları geri püskürtmek için sabırsızdı. Dolayısıyla kuleleri yönlendiren denizciler ve düşmanla çarpışmayı bekleyen askerler heyecandan birbirlerini engelledi. Bu kargaşanın içinde Hristiyanların inşa ettikleri en yüksek kule üzerindeki kişilerin ağırlığından dolayı çökerek müthiş bir ses çıkarmıştı; sanki cennet yıkılmışçasına bir ses çıkmıştı. Bir anda orada hazin ve üzücü bir manzara belirmişti; kuledeki askerlerden bazıları onun çökmesiyle ezilerek ölmüş, bazıları ağır yaralanmış, bazıları ölmemiş ancak o kadar yıkılan kerestenin altında ezilmiş, yardım istemekteydi. Şanslılar ise uzuvlarına ya da vücutlarına aldıkları yaralarla sıyrılmışlar, korkudan da ya diğer gemilere atlamışlar ya da Nil nehrine atlamışlardı. Yaralıların sebep olduğu ümitsizlik Hristiyanların geri çekilmesine neden oldu.

Bu kazadan sonra Kral John (kahramanlığından ve Kudüs Kralı unvanından dolayı ordunun seçilmiş komutanı) bu karmaşayı yatıştırmış, sakatlananları ve yaralıları yetenekli cerrahlara emanet etmiş, sonrasında da ölenler ile boğulanları gömdürmüştü. Akabinde ise coşkulu bir nutukla azmi kazadan ötürü kırılan ordusunun cesaretini tazelemiş, onlara bu kazanın ne kendi korkaklıklarından ne de düşmanın kahramanlığından dolayı olmadığını ama tamamen savaşta olabilecek talihsizlikten dolayı olduğunu söylemişti.

Bu esnada Mısır Sultanı Meledin büyük bir orduyla Dimyat'ın görüş alanında olduğu bir yere kamp kurmuştu. Şehirdekilerin dayanmaları adına umut vermek için oradan onlara nehir yoluyla erzak, mühimmat, asker, mesajlar ve ihtiyaçları olabilecek her şeyi nehir ve kanallar yoluyla göndermekteydi. Orada beklemesinin sebebi de Hristiyanları talihle ya da kendi ihmalleri doğrultusunda hazırlıksız yakalamayı istemesiydi. Her gün bu

Barbarlar ve adamlarımız⁴⁰² arasında ufak çatışmalar yaşanmaktaydı, bu çatışmalardan bizim adamlarımız galip gelirdi. Ancak bu Barbarlar ne bir meydan savaşına girmektedir ne de adamlarımız onların ikmal hatlarını kırabilmekteydi. Barbarlar Nil nehrine hâkimlerdi ve oradan Sultan ikmal edilmekteydi. Nil nehri birçok kola ve kanala ayrılmaktaydı, bazıları kanallar yoluyla farklı yerlere akmaktaydı, bazıları da duvarlarla kapatılmış olmasından askerlerimize türlü sıkıntı vermekteydi. Sultan'ın hiçbir şekilde savaşa girmeyeceğini gören adamlarımız tekrardan o gözcü kulesine taarruz etmeye karar vermişti. Bunun için iki büyük gemi zekice birbirine yanlamasına birleştirilmiş, ortaya çıkan mavnanın üzerine de sağlam keresteden bir kule dikilmişti; bu kule kuşatılacak gözcü kulesi kadar büyüktü. Nihayetinde donanma Türklerin bu kulesine taarruza hazırlanmış, karada ise ordunun geriye kalan kısmı savaş düzeni almıştı; böylece taarruz anında Sultan kuleyi kurtarmak için gelirse meydan muharebesine maruz kalacaktı. Orada feci ve acımasız bir savaş başlamıştı. Kulenin yakınındaki mahallenin sakinleri kendilerini düşmana karşı cesurca korumaktaydı. Bu mahallede, gözcü kulesinde ve hendeklerde sadece Mısırlılar (o ülkenin yerel halkı) yoktu, ancak Araplar, İranlılar, Suriyeliler, Hintliler, Mağripliler ve Etiyopyalılar da vardı. Bu kadar milletten kişi orada ticaret için gelmiş, o zamanlarda Dimyat önemli bir ticaret merkezi olmuştu. Oraya dünyanın uzak uçlarından mallar gelmekte ve aynı şekilde çeşitli yerlere de mallar gönderilirdi. Böylece savunmada olanlar insanın en değer verdiği iki şey için savaşmaktaydı; canları ve malları. Saldırıda olan askerlerimiz ise hem Hristiyan dini davası için hem de bu zengin milletlerin mallarının ganimeti için savaşmaktaydı. Hristiyanlar gemileriyle karaya yaklaşabildikleri kadar yaklaşmış, onları nehrin kıyısında

⁴⁰² Burada kullanılan 2. çoğul eki yazarın açıkça tarafsız olmadığını göstermektedir, her ne kadar yazar burada Hristiyanların tarafından yazsa da ilk defa böyle bir ifade kullanmıştır.

yakın savaşa çekmek amacıyla düşmanlarına yaklaşmışlardı. Diğer bir yandan Barbarlar ise kuleden ok ve taş atarak düşmanlarını uzakta tutmaya, onların çıkarma yapmasını engellemeye gayret etmekteydi.

Ancak Mısırlıları en çok korkutan bir vaka gemilerimizden birinin kötü şansla nehrin düşmanın bulunduğu bir kıyısına karaya oturması olmuştu. Gemi karaya oturur oturmaz düşman güverteye çıkarak fena bir katliam yapmıştı. Ancak gemide bulunan Hristiyan askerlerinden biri alt kata inerek geminin karinasında büyük bir delik açarak geminin su alarak batmasına sebep olmuştu. Bu girişimle de gemide bulunan birçok Mısırlı kendilerinden az sayıdaki Hristiyanlarla beraber boğulmuştu.⁴⁰³ Bunlar olurken Hristiyanların iki gemi üstündeki kulesi kuşatılan gözcü kulesine yaklaşmış ve onunla birleşmesine az bir zaman kalmıştı. Kuledekiler bu garip makinenin kendilerine doğru geldiğini görerek dehşete kapılmıştı; bir mucizeymiş gibi bu kuleden gelecek yabancı gaddar ve zorlu kişilerden korkarak bir direniş göstermeden kulelerinden kaçmaya başlamışlardı. Böylece Hristiyanlar gözcü kulesini ele geçirmiş, onu korumakla yükümlü kişilerde ya kaçmış ya da katledilmişti. Kulenin yakınındaki mahalledeki savunucuların da kulenin düşmesiyle cesaretleri kırılmış, onların da kaçmasıyla bu mahalle de Hristiyanların eline düşmüştü. Diğer gemilerdeki askerlerin de karaya çıkması ve o mahalleye girmesiyle oradaki herkes son adama kadar kılıçtan geçirilmişti. Hristiyanlar orada sadece bol erzak değil aynı zamanda daha da yüksek miktarda zenginlikler bulmuştu. Orada görünüşe göre Arabistan, İran ve zengin Hindistan'ın ganimeti vardı.

Kulenin düşmesine rağmen Dimyat şehri hala Mısırlıların elindeydi. Hristiyanlar ani ve şiddetli bir saldırıda şehrin düşeceğini düşünerek şehre taarruz etmişlerdi. Şehrin

⁴⁰³ Yan not: bir Hristiyan askerinin gözü kara hareketi.

surlarının kuşatma makineleriyle dövülmesine ve şiddetli bir taarruz yapılmasına rağmen sonuç Hristiyanların aleyhine olunca geri çekilindi; Hristiyanların aldığı tek şey ağır darbe ve yaraydı.⁴⁰⁴ Ancak Hristiyanlar ele geçirdikleri kulenin yakınındaki mahalleye yerleşerek Sultan'ın ordusu ile kuşattıkları şehir arasına girmişlerdi; böylece şehre yapılan ikmal ve diğer yardımlar engellenmişti. Hem Sultan'ın ordusu hem de Hristiyanlar defalarca şehre girmeyi denemişler, her iki tarafta bu amaç uğruna büyük kayıplar vermişti. Ancak şehir bütünüyle Hristiyanlar tarafından sarılmış, şehirden kimse ne çıkabilir ne de şehre girebilirdi. Bu kuşatma sürerken talihsiz bir şekilde Doğu rüzgârının esmesiyle Nil nehri taşmış ve Hristiyanların erzakının bulunduğu yeri su basarak erzakı mahvetmişti. Bundan ötürü sıkıntıya giren Hristiyanlar Papa'nın elçisi Pelagius'un emriyle kendilerini üç gün boyunca duaya ve oruca vermişti. Dört gün sonra rüzgâr durmuş, akabinde nehir de durulmuştu. Nehrin durulmasıyla da Hristiyanlar Tanrı'ya kendilerini koruduğu ve kendilerine rahatlık verdiği için şükretmişti.

Sultan ordugâhında uzun bir süre bulunduğu için tıpkı düşmanı gibi onun da erzakı tükenmekteydi, bu yüzden ordusunun bir kısmını Kahire'ye göndermişti. Aynı zamanda (Mahomet dinine tehlike arz edebilecek bir şekilde) Şam ve Kudüs Sultanı Coradin'in elçileri Hristiyan kampına gelmiş, o elçiler orada hem kendi Sultanları hem de Sultanlarının kardeşi olan Mısır Sultanı adına barış yapmak istemişti. Barış şartlarında elçiler kutsal haç ve Selahaddin zamanında Hristiyanlardan ele geçirilen her şeyi yine Hristiyanlara geri vermeyi vaat etmişti. Bu şartları neredeyse tüm Hristiyan askerlerini memnun etmişti; oraya gelmelerinin sebebi Hristiyanlık âlemi olarak geçmişte komutanlarının büyük cesaretle fethettikleri ve şimdi kaybettikleri değerli toprakları ve

⁴⁰⁴ Yan not: Dimyat başarısızca kuşatılır.

şeyleri almaktı. Orada kaybedilenleri geri alarak daha önceki başarısızlıkları silmek onların gayesiydi. Bu kayıpların vebali gelecek nesillere devredilemezdi. Ancak Papa Honorius'un elçisi (Papa Innocentus savaş hazırlığı sırasında Perugia (Perusium olara geçmektedir) vefat etmişti), Kral John, Tapınakçılar ve Hospitaliye şövalyelerinin üstatları, Avusturya Dükü ve Almanlar daha farklı düşünmekteydi. İçinde bulunulan kutsal savaş kâfirlere karşı yapılmıştı, Mahomet dinine karşı yapılmıştı. Karşılarında duran Mısır Krallığı ise Mahomet dininin gücüydü ve yalan içinde de olabilirdi.⁴⁰⁵ İkna edenler ne tür bir sebep kullandıysa orduyu da ikna etmeyi başardı ve Sultanın kendilerine vaat ettiği bu anlaşma reddedilerek Sultanın elçileri barış elde edemedi geri gönderildi. Barış yapamayacağını gören Coradin kendisini nasıl savunabileceği konusunda strateji geliştirmiş, dolayısıyla da Kudüs'ün duvarlarını, sağlam ev ve binalarını yıktırmıştı. Şehirde bir tek Davut Kulesiyle kutsal kabir yıktırılmamıştı; kutsal kabir orada yaşayan, Türkler ve Sarazenlerle karışmış Hristiyanların Coradin'den talebiyle yıktırılmamıştı.

Kuşatmada sürerken Hristiyan kampında salgın patlak vermiş ve birçok kişi ölmüştü. Bu salgınla beraber ordu komutanları Papanın elçisine kulak verip Sultanın kendilerine teklif ettiği anlaşmayı ve vaatlerini reddettikleri için pişman olmuşlardı. Savaş ve askerlikle ilgili bir tecrübesi olmayan bu Papa elçisi Pelagius yüzünden büyük bir fırsat kaçırılmış, bundan ötürü de Pelagius hakkında kötü konuşmaya başlanmıştı. Kuşatmanın başlamasından itibaren altı ay geçmiş, Sultan'ın ordusu da eskisi kadar güçlü görünmüyordu; erzak için Sultanın ordusunun bir kısmı gönderilmişti, sadece en iyiler ve gönüllüler kalmıştı. Nihayetinde Hristiyanlar uzun ve yorucu bir kuşatmanın ardından

⁴⁰⁵ Yan not: Bu güzel teklif kötü görüldüğünden dolayı reddedildi.

artık savunmalarını gevşek tutmuşlardı. Bunu anlayan Sultan gecenin sessiz karanlığında şehre yeni erzak ve mühimmat götürmeye karar vermişti. Bu operasyon için seçilerek hazırlanan birlikler cesurca ileriye atılmışlar, gevşek Hristiyan gözcülerini atlatmışlar ve şehrin yakınına görünmeden gelebilmişlerdi.⁴⁰⁶ Hristiyanlar bu yardım birlikleri henüz şehre girmekteyken genel bir alarm vermişler, silahlanarak onların şehir surlarındaki artçı birliklerine taarruz etmişlerdi. İkmal ve mühimmat birliklerinin şehre girdiği kapıdaki askerler Hristiyanların kendilerine doğru taarruz halinde olduklarını görmüş, bu ikmal birlikleriyle beraber Hristiyanların da şehre gireceğinden korkarak artçı birliklerin üzerine şehrin kapısını kapatırlar. Şehrin kapılarının üzerlerine kapandığını gören bu artçı birlikler birden Hristiyanların öfkesine maruz kalarak onlar tarafından lime lime edilmişti.

Hristiyan askerler bu artçı ikmal birliklerinin katledilmesiyle cesaretlenmiş, ordunun büyük bir kısmıyla beraber şehre taarruzda bulunmuştu. Ordunun diğer kısmı da Sultan'ın ordusuna karşı gelmesi için hazırlanmıştı. Sultan burada kaybedeceği savaşın krallığını tehlikeye atacağını bilmekteydi, dolayısıyla tahkim edilmiş siperlerinden çıkmamaya karar vermişti. Fransızlar başta olmak üzere (ki yaptıkları ilk saldırı şiddetli olmuştu) Hristiyanlar yaptıkları cesur saldırılarla düşmanlarının surlarını geçmeye çalışmışlar ancak bu cesaretlerine yakışır derecede bir başarı sağlayamamışlardı. Mısırlılar kendilerine saldıran bu ufak grubu epeyce püskürterek onları geri çekilmeye zorlamıştı. Hristiyanlar yaptıkları bu saldırıda önemli komutanlarından biri olan Gualter'i kaybetmişler, onunla beraber de birçok kişi ölmüştü. Kral John'un yaptığı saldırıda surati ağır şekilde yanmış, ancak kaçarak canını kurtarabilmişti. Bu saldırıdan sonra

⁴⁰⁶ Yan not: Sarazenler kuşatılanlara yardım gönderir.

Hristiyanlar kuşatma dışında hiçbir şeye yoğunlaşmamaya ve şehrin hiçbir şekilde yardım almamasını sağlamaya karar vermişti. Dolayısıyla şehre yoğunlaşarak şehri daha önce hiç olmadığı şiddetle kuşatmışlardı. Nihayetinde şehir uç noktalara gelmişti; umutsuzluk baş göstermiş, kıtlık çıkmış ve kurtuluşa dair ümitler kırılmıştı. Şehirdekiler bundan ötürü toplanarak bu tehlikeli durumda kendileri için en iyisine karar vermeye çalışmıştı; bazıları şehirden gece karanlığında ya da gizlice şehirden kaçarak kampa gelmişti. Eğer şehirdeki komutanlar kapıları taşlarla kapattırmasaydı ve şehir halkına şehirden ölüm pahasına bile olsa çıkmama emri vermeseydi, şehrin büyük bir çoğunluğu teslim olmaya sıcak bakardı. Sonrasında ise bu komutanlar şehir içindeki evleri ve her köşeyi didik didik arayarak bulabildikleri bütün buğdaya ya da yiyeceğe el koydular; akabinde de kendi aralarında onları ufak miktarlarda paylaştılar. Sıradan halk ise ne bulduysa güzel olsun çirkin olsun, helal olsun, haram olsun, pişmiş olsun, çiğ olsun, onu yemek zorunda kalmıştı; böylece hayatlarını idame etmeye çalışmışlardı. Artık kuşatılanlar (insanları en ağır ve en belalı şekilde sıyanan) kıtlığın aşırılığına dayanamadıkları gibi bir de Tanrı'nın gazabı olan (ve öncesinde Hristiyanların kampını vuran) salgınla da mücadele etmek zorunda kalmıştı; bu salgın şehirde adeta bir katliam yapmıştı. Artık şehirdeki insanlar o hale gelmişti ki kimse hasta insanlara yardım etmeyi ya da onları rahatlatmayı istemiyordu; onun yerine onları yataklarından evlerinden çıkartarak hayatlarını bedenlerinden ayırıp gömmek istiyordu. Nihayetinde evler ve sokaklar cesetlerle dolmuş, berbat ağır bir koku sarmış, hastalıklı bir hava solunur olmuştu. Şehrin hiçbir köşesinde salgından geçilmiyordu, kimse orada savaşmaktan memnun değildi. Daha da korkuncu bunun bir çözümü de yoktu. İki yok edicinin (kıtlık ve salgın) öfkesi şehirdekilerin canlarını haddi hesabı olmadan almaktaydı. Ancak onlar kendilerini düşmana teslim

etmek ve onun iyiliğine merhametine sığınmak yerine ölmeyi tercih etmişti. Kuşatan Hristiyanlar onların kıtlıkla mücadele ettiğini biliyorlardı, ancak bilmedikleri şey ise onların salgın tarafından yok olmakta olduğuydu. Bundan dolayı Hristiyanlar şehrin savunma hatlarında olan bazı hendekleri kapattı ve bazı barikatları da yıkmıştı; böylece kuşatılanlar ihtiyaçlarını azaltmak için basit ve işe yaramaz kişileri şehir dışına sürecekti, Hristiyanlar da o kadar süre orada direndikleri için onlara geçit vermeyecekti. Onları da gören şehirdekiler de hiçbir yardımın kendilerine gelemeyeceğini anladıktan sonra ihtiyaçlarından dolayı Hristiyanlara teslim olacaktı. Böylece Hristiyanlar bu zengin şehrin efendisi olacaktı. Hristiyanlar bu şehri kuşatalı bir seneden fazla olmuştu; bundan dolayı Hristiyan ordusundan bazı askerler cesurca şehir surların birkaç merdiven dayayıp çıkmıştı. Askerler herhangi bir direniş görmedikleri gibi sanki şehirde hiç kimse yokmuş gibi bir sessizlikle de karşılaşmışlardı. Orada bir süre daha kalarak şehirdeki sesleri duymaya çalışmışlar, ancak sessizliğin sürdüğünü tecrübe ederek kamplarına geri dönmek suretiyle gördüklerini komutanlara anlatmışlardı. Komutanlar ilkin bunun hilekâr düşmanın bir aldatma taktiği olduğunu düşünmüştü, ancak sonrasında adeta güçlü bir düşmanla savaşıyor gibiydi. İyi hazırlanan bazı birlikleri şehir surlarına çıkıp şanslarını denemeleri için göndermişti. Gönderilen birlikler şehir surlarına dayatılan merdivenlere çıkarak hiçbir direniş karşılamaksızın bir şekilde surları ele geçirdiler. Ancak şehrin içine girdiklerinde Türklerden ve Barbarlardan oluşan ufak bir birlikle karşılaştılar; bu askerler salgının öfkesinden geriye kalan kişilerdi, kıtlıktan ve hastalıklı havadan nem alan bu askerler zamanla zayıf ve çelimsiz düşmüştü. Bu askerler Hristiyanlara ufak bir direniş göstermişler ancak sonrasında da onlar tarafından lime lime edilmişlerdi. Şehir garnizonunun da yok edilmesinden sonra sıvanarak kapatılan kapılar açıldı ve

Hristiyanlar bayraklarıyla şehre girdi.⁴⁰⁷ Ancak şehrin girişinde bile pis koku vardı; girenler şehrin boşaldığını anlamış, yollarda cesetlerin ve korkunç bir pisliğin olduğu dehşet verici bir manzaraya bakmışlardı.⁴⁰⁸ O kadar zamandan ve yaşadıkları acılardan sonra Hristiyanlar şehre katliam ve intikam için girmişti; kanalları kanla dolduracaklar ve yağma yapacaklardı. Onun yerine ellerinde kılıçlar ve silahlarla beraber Hristiyan askerleri katledecek kimseyi bulamamıştı. Şehirde kimse cesetlerin ve pisliğin üzerinden geçmeden ne bir eve girebilir ne de sokağa çıkabilirdi. Üstelik sokaklar sadece cesetlerle değil ama aynı zamanda ölmeyi bekleyen ve son demine gelmiş ölülerin arasında yatan kişilerle de doluydu. 70.000 nüfuslu şehir halkından sadece 3.000 kişi kalabilmişti. Bu kalanların çoğu da çocuklardan oluşmaktaydı, geri kalan ölmüştü; bazıları kılıçla, bazıları kıtlıktan, bazıları da salgından hayatlarını kaybetmişti. Bu ölülerin büyük kısmı gömülmemiş, zeminde kokuşmuş bir şekilde yatmaktaydı. Geriye kalan 3.000 kişi cılız ve fakirdi, onlara bakılması da acıklıydı. Dolayısıyla şehri temizlemeleri ve ölülerini gömmeleri şartıyla hayatları bağışlanmıştı. Onlar da bunu üç ayda yapabiliyordu.

Böylece bir seneden daha fazla bir süre kuşatılan Dimyat Hristiyanlar tarafından 5 Kasım 1221'de alınmıştı.⁴⁰⁹ Orada alınan ganimet büyüktü; oraya uzak ülkelerden getirilen ticari malların haricinde bolca altın, gümüş ve değerli taşlar ele geçirilmişti. Bunlar sayesinde Hristiyanlar zenginleşmiş, şehrin de temizlenmesiyle orada bir seneden fazla kalmışlardı; orada bir koloni olarak kalmayı daha çok istediklerinden kendi ülkelerini unutmuşlardı. Savaşın başlangıcında prensler Türklerden ve kâfirlerden kazanılan şehirlerin ve bölgelerin Kudüs Kralına verilmesini kabul etmişlerdi. Kudüs Kralı Macaristan Kralının

⁴⁰⁷ Yan not: Dimyat fazla bir direniş göstermeden Hristiyanlarca alınır.

⁴⁰⁸ Yan not: Dimyat salgından dolayı boşalmıştı.

⁴⁰⁹ Yan not: 1221.

seferi terk etmesi üzerine onun yerine Hristiyan ordularının komutanı seçilmişti. Ancak artık şehrin alınmasından sonra Papa elçisi Pelagius, (sahip olduğu gücün farkında olarak) sahip olduğu ilahi yasamadan ötürü içinde bulunulan kutsal savaşla ilgili bütün şeylerin kendisinde olduğunu söyleyerek şehrin kontrolünün laik prenslerden alınarak Roma'daki kutsal makama verildiğini ilan etmişti. Kral kendisine yapılmış bu yanlıştan ve onur kırıcı hareketten dolayı memnuniyetsiz olmuştu, dolayısıyla da her ne kadar komuta Pelagius'un elinde olsa da oradan çekilerek Akka'ya gitmişti.

Ertesi sene Papa elçisi Pelagius Hristiyan güçlerinin hiçbir şey yapmadan yozlaşma içinde olduğunu görmekten sıkılarak herkesin silahlanarak kâfirlerin batıl inançlarıyla beraber yok edilmesi için seferber olmaya çağırmişti; ona göre bunun için Sultan'a karşı yürütülen sefer devam etmeli ve Kahire kuşatılmalıydı.⁴¹⁰ Ancak Pelagius askerlerine söz geçirememekteydi ve askerleri de tek bir ağızdan Kudüs Kralı dışında kimseye itaat etmeyeceklerini bildirmişti. Pelagius kendi askerlerinin de zorlamasıyla Kudüs Kralına Dimyat'a geri dönerek ordunun başına geçmesi ve bu kutsal savaşı yönetmesi için mektup yollamıştı. Kral kendini bu kutsal savaştan kendi meseleleriyle beraber Pelagius'a olan dargınlığından dolayı çekmişti, ancak Hristiyan prenslerinin duaları ve talepleriyle beraber aradan on ay geçtikten sonra Dimyat'a tekrar dönmüştü. Onunla beraber Bavyera Dükü de aynı zamanda Dimyat'a gelmiş, beraberinde kendi memleketinden cesur ve iyi donanımlı askerlerden oluşan bir birliği de getirmişti.

Papanın elçisi Pelagius bu savaşı idare etmeyi istiyordu, dolayısıyla da krallardan ve prenslerden acilen ordularıyla gelmelerini istemişti; bu kutsal savaş girişimi artık

⁴¹⁰ Yan not: 1222.

yeterince uzamıştı.⁴¹¹ Evden uzakta yapılan bu kutsal savaştaki gecikmeler düşmanın zaman kazanmasına ve fırsatlarını değerlendirmesine sebep olabilirdi. Böylece düşman bu seferdekileri sıkıntıya sokmak, taciz etmek için elinden geleni yapabilirdi. Bu eski zamanlardan beri krallar ve imparatorlar tarafından uygulanan bir stratejiydi; onların gözünde kendileri istila edilmiş, eşlerinin, çocuklarının ve mallarının savunması kendilerine kalmıştı. Dolayısıyla düşman zayıf olduğu zamanında Hristiyan ordularını oyalamış, böylece güçlenmeye fırsat bulmuştu. Bundan ötürü Pelagius'un umudu sarsılmıştı. Hedefi güçlü bir şehir olan Kahire'ydi. Zamanında büyük şehirler savaşlardan dolayı çevik ve güçlü düşman tarafından boşaltılmış, ya da bazı özelliklerinden mahrum bırakılmıştı. Böylece Hristiyanların güçlü bir ordusu bölgeye geldiğinde ihtiyaçlarını karşılayamayacakları şehirler bularak güçsüz düşecekti; böylece kafalarını kaldıramayarak geri dönmek zorunda kalacaklardı. Ancak çözüm (Pelagius'un dediğine göre) Mısır'daki Kahire'nin fethedilmesiydi; ya da kazanılacak her yer kaybedilecekti. Kudüs Kralı ise bu konuda çekingendi; sebebi ise ya Kudüs Kralı ilan edilmiş olmasına rağmen dehasıyla ve komutanlığıyla aldığı Dimyat'ın kendisine verilmemesiydi ya da yukarı Mısır'ın (Kahire) tehlikeli olduğunu düşünmekteydi. Dolayısıyla da oraya hiçbir şekilde gitmeyeceğini söylemişti. Kralın dediğine göre bu savaşın gayesi Kutsal Toprakların fethiydi ve Mısır'daki Memphis, Babylon, ve Thebes'in fethi değildi; bu yerlerin fethi halinde ise savaşan Hristiyanlar, ne bir ittifakla ne de bir sözle bölgede kalabilirdi. Hâlbuki Suriye'de Boullion'lu Godfrey'in zamanında büyük prensler anlaşma içine girerek Kutsal Toprakları fethederek bölgeyi elde tutmuştu. Sonrasında da onun arkasından gelen prensler bölgeyi tek başlarına tutabilmişlerdi. Dolayısıyla Pelagius'un Hristiyan prenslerden talep ettiği çevikliği, cesareti, atılganlığı ve her şeyi Mısır için değil

⁴¹¹ Yan not: Papanın elçisi Pelagius Hristiyan ordusunun prenslerini Mısır'ın fethi için ikna etmişti.

ama Suriye için talep etmişti. Buna rağmen Pelagius kendi fikrini dini gücüyle Kudüs Kralı, Bavyera Dükü ve diğer komutanlara dayatmıştı; seferber olunup Mısır'da Sultana karşı savaşılacaktı. Pelagius ayrıca bu emre uyulmaması halinde ya da geri dönmeleri halinde onları aforoz etmekle tehdit etmişti. Böylece ordu Pelagius tarafından zorlanarak istemsiz ve kötü bir hızda Ağustos'ta havanın en sıcak olduğu zamanda sefere çıkmıştı. Kendisine karşı 70.000 kişilik bir Hristiyan ordusunun üzerine geldiğini gören Sultan bu orduyla karşı karşıya gelmekten korkarak geri çekilmişti. Düşmanın geri çekildiğini gören Pelagius, (herhangi bir askeri tecrübesi olmadığından dolayı) bunu güzel bir haber olarak algılamış, sanki zaferin yarısından fazlasını kazanmış gibi gökyüzüne ellerini kaldırarak Tanrıya şükretmişti; ardından da talihin cesurlara güldüğünü, korkakların da daha kötü durumlar içine gireceğini söylemişti. Düşmanları geri çekildikten sonra Hristiyanlar Nil nehri üzerinde olan bir köprüyü ele geçirmiş, orayı savunan birliği de kılıçtan geçirmişti. Yollarına devam eden Hristiyanlar nihayetinde zengin ve büyük Kahire şehrinin önlerine gelerek kamp kurmuşlardı. Sonrasında da şehir sakinlerini korkutmak için şehrin çevresinde turlar atmışlardı. Onları savaşa tahrik etmek için onların tembelliklerini ve korkaklığıyla dalga geçerek onları (eğer erkeklerse) şehrin dışına çıkmaya davet etmişlerdi. Şehirdekiler ise buradan çıkmamayı, şehirde kalmayı ve onları ettikleri alay ile dışarda bırakmayı tercih etmişti. Hristiyanların Kahire kuşatması bir süre sürmüştü ve Hristiyan askerleri bu süreç içinde kendilerini cesaretleri konusunda o kadar gurura ve böbürlenmeye vermişlerdi ki düşmanlarına verdikleri dikkat dağılmıştı. Böbürlenmeleri Hristiyanların savunmalarını gevşetmelerine ve taktiksel olarak bazı hatalar yapmalarına sebep olmuştu; o kadar ki Mısır'ın içinde olduklarını neredeyse unutmuşlardı. Daha da önemlisi kendilerini aldatıcı kanallarıyla dolu Nil nehrinde bir

yere koymuşlardı; bu nehir düşmana sadece erzak taşımıyordu ama aynı zamanda onları tahkim etmişti. Kuşatılanların da düşmanları Hristiyanları böylece beyhude görmeleri de onların savaş sanatından hiç anlamadığını kendilerine göstermişti. Dolayısıyla kuşatılanlar Hristiyanları hilelerle taciz etmeye başlamıştı; kendilerini gördüklerinden daha az korkunç göstererek, ancak bölgeyi ve kanalları iyi bilmeleriyle beraber, onları belirli tuzaklara çekmeye çalışmışlardı. Hristiyanlar kendilerinin daha güvende olacağını düşünerek buldukları bataklık bölgenin aşağı kısımlarına kamplarını kurmuşlardı; hendeklerin içinde bulunarak düşmanın yapacağı taarruzlardan güvende olacaklardı. Ancak kamp kurdukları yerin toprağı yumuşak ve pisti; bu yer çevredeki çiftçilerin sularını karşıladıkları henüz kullanılmayan bir kanaldı ve kanalın ağzı da sadece kapalıydı. Ancak bu kanalı kapatan kapaklar açılmış ve nehirde taşmaya başlamıştı.⁴¹² Hristiyanlar tuzağa düştüklerini çok geç anlamıştı, dolayısıyla kendilerini ne savunabilmiş ne de üzerine böbürlendikleri cesaretlerini gösterebilmişlerdi. Nehrin yükselerek taşması Türkler ve Mısırlılara bu savaşçı ve muzaffer halka karşı ummadıkları şekilde güzel bir zafer kazanma fırsatı vermişti. Hristiyanların kamp yaptığı yeri su basmış, suyun yüksekliğinden erzak çürümüş ve insanlar ne ıslanmadan ayakta durabiliyor ne de bir yerde yatabiliyordu.

Hristiyanlar buldukları yerde su ile uğraşırken Mısırlılar da yüksek yerleri ve stratejik olarak önemli mevkiileri tutmuştu. Böylece Hristiyanlar buldukları yerden ne geri çekilebilecekti ne de buldukları bataklıktan canlarını kurtarabilecekti. Hristiyan ordusu cahil cesareti ve küstahça güveni yüzünden düşmanın oklarına ve öfkesine maruz kalmıştı; kendilerini de cesurca korumaya çalıştıkları zamanda bu savunmaları kurnaz

⁴¹² Yan not: Hristiyanlar nehir kanalları arasında tuzağa düşmüştü.

düşman tarafından geri püskürtülmekteydi. Bu berbat durumda her Hristiyan askeri Pelagius'a karşı bağırmış, onu lanetlemiş ve bu rezaletten dolayı suçlamıştı. Kral bu rezillikten dolayı suçlanmamıştı. Askerlere göre kral sadece görevini yapmaktaydı; bu savaşın orada yapılmasına karşı olmakla beraber o savaş alanına da sadece anlaşma zoruyla gelmişti. Dahası kral karşı olduğu bu seferdeki uğursuzluklardan da tıpkı herkes gibi şikâyetçiydi. Pelagius neye dayanarak böyle bir karar vermişti? Venedikliler, Pisalılar ve Cenevizliler denizde güçlüydü, ancak kendisini Kahire'de nasıl kurtarabilirlerdi? En önemlisi de dönemeçli kanallar içinde ve muzaffer düşman tarafından sarılan Hristiyanlar kendilerini o eziyetten nasıl kurtarabilirlerdi? Orada üç gün boyunca Hristiyan askerler aç kalmış, uykusuzluktan ayakta duramaz olmuş ve suda mahvolmuşlardı. Tıpkı bu sefil ölüm gibi geriye kalan askerlerde kısa süre içinde bir yardımın gelmeyeceğini ve ihtiyaçtan dolayı düşmanla sefil bir anlaşma yapmaya yanaşmışlardı.⁴¹³ Sultan onların hayatından çok kendi ülkesinin özgürlüğünü düşündüğünden Hristiyanlardan Dimyat şehriyle beraber bu savaş boyunca kendisinden alınan yerlerin geri verilmesini ve Hristiyanların vakit kaybetmeden bir an önce Mısır ülkesinden çekilmesini istemişti. Hristiyanların bu savaş için umudunu, çektikleri çileleri gören biri için bu çok ağır bir şarttı; özellikle de askeri anlamda edilen bu kazanımlardan vazgeçilmesi ancak kazara yapılan bir yanlış olabilirdi. Yine de sıkıntı içindeki Hristiyanlar bu ağır şartları kabul etmişlerdi. Ancak Mısırlılar Dimyat'a geldiklerinde orada bırakılan Hristiyan garnizonu içinde bir görüş ayrılığı çıkmıştı. Orada bazıları bu şehrin teslim olmasını kabul etmemişlerdi; bu şehir bölgedeki Hristiyan meseleleri açısından önemli bir üs ve diğer Hristiyan ülkelerden alabilecekleri yardımı da karşılayabilecekleri uygun bir yerdi. Bu şehrin bu kadar emek verilerek alınması ve tekrar

⁴¹³ Yan not: Hristiyanların sel götüren yerdeki çilesi.

kaybedilmesi bölgedeki Hristiyan umudunu da öldürecekti. Bu yüzden bu küçük düşürücü anlaşmanın kabul edilmesi yerine bütün zorluklara göğüs gerilip Dimyat'ın elde tutulması daha makuldü. Ancak diğerleri de bu fikre katılmıyordu; Kahire'de mahsur kalan Hristiyanların katledilmesinin engellenmeliydi. Dahası onlara Hristiyanlara yakışır bir merhamet duyulması gerekmektedir. Dolayısıyla onların kurtarılması için belki de bu şehrin ve diğer garnizonlara zimmetlenen surlarla kapanmış şehirlerin teslim olması gerekmektedir. Şehri teslim etmek istemeyenler kendi fikirlerinde ısrarcı davranmıştı, o kadar ki teslimiyet konusunda kurulan toplantıdan çıkarak kendilerine zıt görüşteki kişilerin evlerine zorla girerek onların silahlarını almışlardı; böylece şehri teslim etmeye razı olanların şehri teslim etmek istemeyenlerin tarafını tutmaları sağlanacaktı.

Kahire'deki (neredeyse boğulmak üzere olan) Hristiyanların Dimyat'taki garnizon içindeki anlaşmazlığı öğrenmesi üzerine Dimyat garnizonuna bir mektup gönderilmişti. Bu mektupta garnizonun şehri Sultana teslim etmemesi halinde Dimyat'ın teslim emri Akka'ya gidecek, orada da Dimyat'ı teslim etme konusunda herhangi bir sıkıntı çıkarmayacaktı.⁴¹⁴ Böylece Dimyat tekrardan kâfirler tarafından alınmıştı; Hristiyanların bu şehrin fethi için sarf ettiği emekler ve çilelerin hepsi beyhude olmuştu. Ancak bu ağır onur kırıcı anlaşmanın yükünü hafifleten şey ise kansız bir şekilde büyük bir zafer kazanan Sultan Meledin'in nezaketle sıkıntı içindeki Hristiyanlara erzak göndererek yardım etmiş olmasıydı; dahası onların diğer ihtiyaçlarını da karşılayarak onların güvenilir rehberler kılavuzluğunda nehir yoluyla ülkeyi güvenle terk etmelerini sağlamıştı.

⁴¹⁴ Ashında Müslümanlar Hristiyanlara teslim olmamaları halinde Akka'yı kuşatmakla tehdit etmişlerdi (Runciman, 1954, p. 169).

Benzer bir şekilde Şam Sultanı Coradin de kardeşi gibi Latinlerle sekiz senelik bir barış yapmıştı. Bu esnada Kudüs Kralı İtalya'ya gitmiş, orada Papa Honorius'un onu ikna etmesiyle ölmüş karısından olan kızı Toland'ı (annesinin unvanını alarak Kudüs Kralı oldu) Sicilya ve Latinlerin Kralı Frederick ile evlendirmişti; Frederick bu kutsal savaşı eline alacaktı. Böylece o zamandan beri Sicilya Kralları aynı zamanda Kudüs Kralı unvanını almıştı, ancak onlar bu unvana hıyanet ederek şerefli unvanlarını kötü amaçları için kullanarak diğer Hristiyan prenslerine karşı savaşmışlardır. Kral John sonrasında Roma'dan ayrılarak Fransa'ya gitmişti. Yolda Pisalılar tarafından da şeref misafiri olarak ağırlandı. Fransa'ya geldiğinde ise Kral Phillip'i ağır bir şekilde hasta olarak bulmuştu. Phillip son isteği ve vasiyet olarak Tapınakçılara ve Hospitaliye şövalyelerine kutsal savaşı idame etmeleri için 60.000 kronu bağışlamıştı, sonrasında da Kral John'a ödemişti. Sonrasında Kral John ettiği yeminden kendisini azlettirmek için İspanya'da Compostella'ya hacca gitmiş, bu esnada Kastilya Kralının kızı Berengaria ile evlenerek bir süre orada kaldıktan sonra Fransa'ya dönmüştü. Fransa'da damadı İmparator Frederick'i ordusuyla beraber karısının Kudüs Krallığı iddiası için yeni bir sefere çıkmak için beklemişti. Onun yerine Frederic her ne kadar zamanında Roma'da bu prenses ile evlenerek yemin etmiş olsa da ülkesindeki problemler nedeniyle neredeyse yedi sene boyunca kendisinden talep edileni yapamamıştı. Bu yedi sene içinde Suriye'deki Hristiyanlar yaptıkları sekiz senelik anlaşmayla bölgede mutlu mesut bir şekilde huzurluca yaşamışlardı. Şimdi bu anlaşma bitip te yeni sorunlar çıkana kadar hadi Türklerin, Rumların ve Konstantinopolis'teki Latinlerin küçük Asya'daki sıkıntılı meselelerine geri dönelim.

Konstantinopolis'teki Latinlerin imparatoru Henry, süratle barbar düşmanları Bulgarların ve Kumanların öfkesini bastırmış ve sefil Trakya'ya barış getirmişti. Henry bölgedeki on bir sıkıntılı seneden sonra vefat etmişti.⁴¹⁵ Onun yerine ise damadı Aussere⁴¹⁶ Kontu Peter Konstantinopolis'teki Latinlerin İmparatoru olarak geçmişti.⁴¹⁷ İktidarının başlangıcında Venediklileri güçlendirmeyi ve rakibi Epirus'un büyük prenslerinden olan Theodorus Angelus'tan intikam almayı istemişti. İsteklerinden dolayı öncelikle Dıraç'ı kuşatmıştı, şehrin kuşatılması az önce bahsedilen Theodorus'u pek şaşırtmıştı, çünkü o bölge Venedik'e bağlıydı. Kuşatma sürecinde Rumların bir oyunu ile güzel şartların sunulduğu bir barış yapılmış, bu da arkasından arkadaşlığı getirmişti. Theodorus'un teklifiyle imparator çevresindekilere iyi bir şekilde danışmadan Theodorus'un yanına bir misafir olarak gitmişti; böylece düşmanı ağırlayıcısı olmuştu, Theodorus da onun ihtiyacı olan her şeyi karşılamıştı. İmparator bir kere gardını indirdiğinde ise Theodorus onu ziyafetin ortasında haince katletmişti. Bazı kaynaklarda ise Peter'in ölümü farklı bir şekilde anlatılmaktadır; Peter Roma'dan Konstantinopolis'e giderken Teselya'nın Tempe ormanında Theodorus tarafından yolu kesilmiş ve onun tarafından gaddarca öldürülmüştü. Bu talihsizlikten sonra Konstantinopolis valisi Tepelus, İmparatorluğun güvenliği için Theodorus ile beş senelik ve Türklerle de iki senelik barış yapmıştı. Sonrasında eski talihsiz imparatorun oğlu Robert annesiyle beraber Konstantinopolis'e gelmişti ve orada babasının yerine İmparator ilan edilmişti.⁴¹⁸ Ancak yine de babasından da şanslı olmayacaktı. İmparator olarak Konstantinopolis'e gelişinden sonra kendisine çok zengin ve şehrin yönetici soylu ailelerinden bir kızını kendisine almıştı. Ancak bu kız

⁴¹⁵ Yan not: Konstantinopolis İmparatoru Henry'nin ölümü.

⁴¹⁶ Burada bahsedilen yer Auxere'dir.

⁴¹⁷ Yan not: İmparator Peter.

⁴¹⁸ Yan not: Konstantinopolis İmparatoru Robert.

daha öncesinde cesur ve asil bir Burgundiyalıyla nişanlandırılmıştı, yine de kızın annesi bu nişana sadakatten çok kızının yeni imparatoru tercihine kulak vererek kızı İmparatora vermişti. Bu evlilikle gelen mutluluk nihayetinde kısa bir zaman içinde bir kedere hatta ölüme dönüşecekti. Genç Burgundiyalı yeni İmparatorun büyüklüğünden ve gücünden korkmamış aksine kendisine yapılan bu mağduriyetten de hiddetlenmişti. Bundan ötürü yanına uzun boylu güçlü askerlerden oluşan bir birlik olarak intikam için fırsat kollamıştı. İmparatorun olmadığı bir zamanı bekledi ve kendisiyle gelen gözü kara takipçileriyle beraber gece karanlığında saraya girerek ilk defa karşılaştığı genç ve güzel imparatoriçenin burnu ile kulaklarını kesti, onun yaşlı annesini de denize atmıştı. Bunları yaptıktan sonra da yanındaki gaddar serserilerle şehirden ayrılarak dağlara ve ormanlara kaçmıştı.⁴¹⁹ Bu yapılan çirkin saldırıyla Kral adeta kalbinden vurulmuşa dönmüştü. Sonrasında ise bilinmeyen bir sebepten dolayı Roma'ya gitmiş, ancak dönüş yolculuğunda Achaia'da vefat etmişti. Arkasında küçük oğlu Baldwin'i bırakmıştı, Baldwin onun ilk karısından olan çocuğuydu ve II. Baldwin olarak tahta çıkmıştı; Konstantinopolis'teki Latinlerin son imparatoru olacaktı.⁴²⁰ Baldwin çocuk yaşta olduğu ve yönetime uygun olmadığı için asiller tarafından yönlendirildi. Sonrasında da onların isteğiyle değerli bir komutan olan Kudüs Kralı John Brienne'nin en küçük kızıyla evlendirildi. Ancak Ravenna'nın valisi olarak, Papa Honorius tarafından Fransa'ya gönderilmeden önce şehri damadı İmparator Frederick'e karşı savunmuş, ancak İmparatorun karısının ölmesiyle onunla akrabalığını sonlandırmıştı. Böylece John İtalya'dan Konstantinopolis'e gönderilmiş ve damadı Baldwin ile imparatorluğunun koruyucusu olmuştu. Konstantinopolis ile beraber Trakya, Teselya, Makedonya, Achaia,

⁴¹⁹ Yan not: İmparatoriçenin şahsına yapılan korkunç bir saldırı.

⁴²⁰ Yan not: Konstantinopolis'teki Latinlerin son imparatoru Baldwin.

Peloponezya ile geriye kalan Yunanistan'ın toprakları İmparator Baldwin'in hükümetinin elinde olsa da Venedikliler ile diğer küçük Latin prensleri bu hükümetten baskı altındaki Rumlar kadar tiksiniyorlardı ve bu hükümetten çok kendilerine buyruklardı. Diğer bir yandan İznik ile Bithniya'nın idarecisi Theodorus Lascaris ve Trabzon'un idarecisi Alexius Comnenus Rum İmparatorlar olarak adlandırılarak saygınlık kazanmışlardı. Bu iki kişi arasından en çok sevilen Lascaris nitekim daha güçlüydü; kendi zamanında pek çok zorlu savaşlarda savaşmış, önemli şehirlerini de düşmanları Türklere, Latinlere ve istilacılara karşı savunmak için tahkim etmişti. Asya'da yeni krallığını kurduktan sonra orada on sekiz sene boyunca iktidarda kalmış, sonrasında da ölmüştü. Arkasında kızı lady Irene ile evlenen damadı John Dukas Batazes'i bu Rum İmparatorluğunu yönetmesi için bırakmıştı.⁴²¹ John Batazes cengâver biriydi ve yaşadığı döneme göre neredeyse kayın babasından daha da büyük bir ağırlığa sahipti; hiçbir şeyi iyi düşünmeden üstlenmezdi, bir kere de kararlı olduğu zaman gereken şeyleri yapmaktan da çekinmezdi. Burada bu yeni imparatorluğun kurulmasında Laskaris'in çevikliğinin ve süratinin büyük bir payının olduğunu söylemek yanlış olmazdı, ancak İmparatorluğu yerinde tutan temel taşları Ducas koymuştur. Daha egemenliğinin en başından beri işleri iyi bir düzene sokmuş, lejyonlarını geliştirmiş ve onu sadece eline aldığı imparatorluğun ilk halinden daha da ileriye getirmekle kalmamış, aynı zamanda onu imparatorluk şehrinden bile daha iyi bir duruma getirmişti. Ancak Latinlerin elinden Trakya ve Yunanistan'ı donanma olmadan geri alamazdı, dolayısıyla çok sayıda kadirga inşa ettirmiş, bunlarla küçük Asya'nın limanlarını doldurmuştu. Denize kuvvetli bir donanma çıkardıktan sonra bir yaz Ege denizindeki çoğu adayı almıştı; en önemlileri sırasıyla Lesbos, Chios, Samos, Icaria, Kos ve meşhur Rodos adasıydı. Bununla da yetinmeyen John, sonraki baharda ise Gelibolu

⁴²¹ Yan not: Anadolu'daki Rumların İmparatoru John Batazes.

yarımadasına geçmiş ve Chersonesus⁴²² şehrini işgal etmişti. Sonrasında Latinleri korkutmak için bütün Trakya'ya baskınlar yapmış, hatta Konstantinopolis kapılarına kadar gelmişti; hiçbir kimse ona karşı durmaya cesaret edememişti. Bu esnada Gelibolu, Sestus⁴²³ ve Cardia'da birçok şehri ve kaleleri de ya güç kullanarak ya da anlaşma yoluyla ele geçirmişti. Latinler tarafından tam olarak baskı altına alınmayan Rumlar ona yardım edemedikleri için neredeyse tamamen her yerde teslim olmaktaydı. Bu Rum İmparatorunun ilerlemeleri bir yerde de Doğu'daki Latin İmparatorluğunun yıkılışını da haber vermekteydi, her şey onun dilediği gibi olmaktaydı. Bu esnada hem Rumlara hem de Latinlerin baş belası olan Bulgar Kralı Assan, Rum İmparatoruna elçiler göndererek ona kızı Helena'yı İmparatorun oğlu Theodore'a vermeyi teklif etmişti; bu teklif İmparator John tarafından memnuniyetle kabul edilmişti. Bu kadar işin arasında Kral Assan gibi büyük bir düşmana sahip olmak düşüncesinden tiksinimişti; sonuçta Kral Assan kendi isteği doğrultusunda çok sayıda Kumanları çağırarak bölgede felakete sebep olabilirdi. Böylece Chersonesus yakınlarında iki taraf arasında bir buluşma ayarlanarak Kral Assan'ın on yaşlarındaki kızı Helena ve İmparator John'un neredeyse aynı yaşlardaki oğlu Theodore büyük bir törenle evlendirilmişlerdi. Bu nikâhtan kısa bir süre sonra Konya Sultanı barış ve uzun süreli bir ittifak yapmak için İmparator'a elçiler göndermişti. Nedeni ise Moğollar Türkleri İran ve diğer Uzakdoğu ülkelerinden sürmekle yetinmemiş ve onları göç ettikleri küçük Asya'da da taciz etmeye başlamıştı. Bundan ötürü Konya Sultanı gelebilecek en kötü şeyi, yani iki taraftan da korkunç ve güçlü düşmanlar tarafından kuşatılmayı düşündüğünden dolayı komşularından biriyle anlaşma içinde olmayı istemişti; bu barış birçok sebepten dolayı kolayca sağlanmıştı. Öncelikle

⁴²² Burada geçen yer Gelibolu'dur.

⁴²³ Burada geçen yer Eceabat'tır.

İmparatorun iki cephede, Asya'da Türklerle, Avrupa'da ise Latinlerle savaşı sürdürmesi zor olurdu. Sonrasında ise bu savaşçı halkın Doğu'daki Rum sınırlarını barbar Moğolların istilasına karşı güvende tutabileceğini düşünmüştü; Türklerin ortadan kalkması ihtimalinde Rum sınırları Moğollar için açık kapı olacaktı. Bu yeterli iki sebepten dolayı İmparator'a barış yapmak için gelen Sultan'ın elçileri görevlerini başarıyla tamamlayarak ülkelerine dönmüşlerdi. Yapılan bu barış İmparatorluğu rahatlatmış, sonrasında da İmparatorluğun zenginleşmesini sağlamıştı; savaşın sebep olduğu sefaletten ve korkudan kurtulan Rum halkı enerjisini bereketi bol üretime harcamıştı.⁴²⁴ Gerçekten de İmparatorun tarım ve hayvancılığa verdiği teşvikle birçok toprak tahıl ekimi için sabanla sürülmüş, üzüm bağları ekilmiş, evini geçindirebildiğinden daha fazla gelir elde ettiği için gelirin bir kısmıyla da fakirlere hergün yardım etmişti. Gelen fazla ürünü de dikkatlice ambarlara istiflemişti. Aynı şekilde toprak sahibi soylulara da kendilerini idame ettirecek üretim yapmaları talimatını vermiş ve fakirlerden hiçbir şey almamaları gerektiğini söylemişti; böylece herkes kendine yeterek bir şekilde kimseye yük olmadan huzur ve barış içinde yaşayacaktı. Bunun anlamı böylece birkaç yıl içinde her çiftlik ve zahire ambarı tahılla dolmuş, mahzenler şarapla dolmuş ve her bir kişinin bahçesinde her türlü evcil hayvan sayısızca yetiştirilmişti. Bu zaman içinde ise Türklerin krallığında büyük bir kıtlık çıkmış, bu da onları Hristiyan ülkelere yiyecek ithalatı yapmaya zorlamıştı. Sonrasında ise neredeyse her çeşit Türk'ü kadın, erkek, çocuk, erzak için İmparatorun eyaletlerine gidip geldiklerini görmek mümkündü; altınlarıyla, gümüşleriyle ve diğer değerli eşyalarıyla Hristiyanlardan yiyecek satın almışlardı. Üstelik ufak bir miktar mısır değerliydi, dolayısıyla her bir kuş, koyun ve oğlak yüksek miktarlara satılmıştı. Böylece her eyalet yöneticisinin evi Türk paralarıyla dolmuştu, imparatorun

⁴²⁴ Yan not: Barışın getirdiği bolluk.

paraları da hazinede kalmıştı. Büyük bereket sayesinde Hristiyanların gelirleri artmış, Türklerden alınan yiyecek paraları da günlük satılan yumurtalardan dolayı kısa zamanda birikmişti. Bu parayla İmparatoriçe altından ve değerli inciler ile taşlarla süslü bir taç yaptırmıştı. İmparator bu taca Quata ismini vermişti; çünkü bu taç yumurta parasıyla yaptırılmıştı.⁴²⁵ Böylece küçük Asya'daki Rum imparatorluğu İmparator John Ducas'ın önderliğinde büyümüşü. Diğer bir yandan ise Türkler hızlıca gerilemekte, bir yandan Moğollara bir yandan da ülkelerindeki kıtlığa kayıp vermekteydi.

Alman İmparatoru Frederick çok uzun zaman önce Kutsal Topraklara sefer düzenlemek için yemin etmişti.⁴²⁶ Bu yeminini gerçekleştirmesi için önce Papa Honorius quartus onu güç bela harekete geçirmeye çalışmıştı. Sonrasında ise aşırı geciktirmeden dolayı Papa IX. Gregory tarafından aforoz edilmişti. Aslında aforozun sebebi farklıydı. Frederick kutsal savaş için hevesliydi, ancak papalar onun topraklarını elinden almak için onu uzaklarda savaşa göndermeyi ve meşgul etmeyi istemişlerdi. Frederick ise bundan korkarak günden güne sonrasında da yıldan yıla Papa'nın ısrar ettiği bu yemini gerçekleştirmekten caymıştı. Ancak artık başka bir çaresi kalmadığı için Papa Gregory'nin onu bu işe zorlamasıyla 1227 yılında sefere çıkmaya karar vermişti.⁴²⁷ Bu zamanda Frederick'in karısı ve Kudüs Kralının kızı Jolenta (ya da Yolanda) doğum sırasında ölmüş ancak güzel bir çocuk dünyaya getirmişti. Bu çocuk ve babası Frederick Brindisi'de buluşmuş, Frederick oraya geldiğinde Hristiyanlık âleminin her köşesinden, özellikle de Almanya'dan, cesur ve dindar askerler getirmişti. Almanya'dan gelen askerler Thuringia Landgravesi Ludwik ve Angusta piskopozu Siegfried önderliğinde bu

⁴²⁵ Yan not: Bir imparatorluk tacı yumurta parasıyla yaptırılmıştı.

⁴²⁶ İmparator Frederick çağına göre entelektüel bir kişiydi, birçok ilimle ilgilenmiş ve kiliseye karşı da dikbaşı biriydi (Runciman, 1954, ps. 175, 176).

⁴²⁷ Yan not: 1227.

asil sefer için teşvik edilmişti. Ancak uzun bir süre buldukları Brindisi’de Almanlar arasında bir salgın çıkmış, kısa bir süre içinde de Landgrave ile piskopos dâhil birçok iyi asker ölmüştü. İmparator o esnada Peloponezya’nın en Güneydoğu ucundaki Malea’da ateşlenerek hasta olmuş, karşı rüzgârla da Brindisi’ye tekrar dönerek orada bir süre kalmıştı. Arkasından Papa tekrardan sinirli bir şekilde İmparatoru aforozla tehdit etmişti. Papa ona adeta kükremiş, onu yalancılıkla, sadakatsizlikle ve birçok ağır suçla ithamda bulunmuştu. İmparator kendini bu suçlamalardan Ravenna’da Alman prensleriyle yaptığı bir toplantıda arınmaya hazırlamışken Lombardiya’daki sıkıntılar Papa tarafından karıştırılmıştı. Yine de açık protestolarla ve yazılarla Papa’ya onun sertçe yaptığı suçlamaların asılsız olduğunu ilan etmişti. Bunlara rağmen bu kutsal sefere çıkmakta hevesli olan İmparator her şeyi düzene koyarak ve hazırlanarak 1228’in Ağustosunda tekrardan Brindisi’den yola çıkmıştı.⁴²⁸ Sefere çıkmadan önce İtalya’daki topraklarını Spoleto Dükü Reynold’a bırakmıştı. Papa sefere çıkmadan önce İmparatorun kendisiyle barışmadığı ve ondan izin almadığı için hoşnutsuzdu. Dolayısıyla onun yoluna taş koymak için onu aforoz ettiğini sinirli bir şekilde ilan etmiş, Suriye’deki Hristiyan kuvvetlerinin ondan emir almasını ya da onun emrine girmesini öfkeli bir şekilde yasaklamıştı. Dahası Sultan’a onunla bir anlaşma yapmaması ya da anlaşma yoluyla Kutsal Topraklardan bölge vermemesini istediği bir mektup göndermişti. Bu mektup Sultan tarafından kısa bir zaman sonra İmparator’a yollanmıştı. İki tarafta (Papa ve İmparator) hiçbir şekilde memnun olmamıştı, dahası onun gidişinden sonra İtalya’da sıkıntılar başlamıştı. Yine de İmparator mutlu bir şekilde Akka’ya varmış ve orada Hristiyanlar tarafından Papa’nın tehditlerine ve lanetlemesine rağmen şerefle

⁴²⁸ Yan not: 1228.

karşılanmıştı. Onun Akka'ya vardığını öğrenen Sultan Meledin⁴²⁹ İmparator gibi büyük bir düşmanla savaşmaktan korktuğu için onunla güzel şartlarla barış yapmak için elçilerini göndermişti.⁴³⁰ Bu anlaşmanın İmparator tarafından kabul edilmesinden önce de Papa'ya izini için mektup gönderilmişti. Ancak Papa'nın hiddeti ve öfkesi o kadar büyüktü ki ne elçileri huzuruna almayı kabul etti ne de İmparatorun mektuplarını okudu, onun yerine mektupları delirmiş bir şekilde parçalara ayırmıştı. İmparator kendisine yapılan bu terbiyesizliği yok sayarak Türklerle on senelik bir anlaşma yapmıştı. Bu anlaşmanın şartlarına göre İmparator Kudüs Kralı ilan edilecek, sonrasında Kudüs, Filistin topraklarıyla beraber kendisine verilecekti. Üçüncü olarak Hristiyanlar Nasıra ve Yafa'yı istedikleri gibi tahkim edebileceklerdi. Dördüncü olarak ise zamanında Selahaddin'in Kudüs Kralı IV. Baldwin'in den aldığı bölgeler geri verilecekti. Son olarak iki taraftaki bütün esirler fidyesiz serbest bırakılacaktı. Bu anlaşmaların kabulüyle barış yapıldı ve İmparator ordusuyla duvarları yıkılmış kudüs şehrine gelerek orada 1229'un Paskalya bayramında büyük bir törenle Kudüs Kralı olarak taç giymişti. Sonrasında ise şehrin surları tekrar ördürmüş, şehirdeki bazı kiliseleri tekrardan inşa ettirmiş, Nasıra ve Yafa'yı tahkim ettirerek onlara güçlü garnizonlar yerleştirmiş ve bölgeye de komutan olarak Suriye'deki komutanı Bayyera Dükü Raynold'u atamıştı. Bütün bunları yaptıktan sonra da iki kadırgayla İtalya'ya dönmüştü. O zamandan beri Sicilya Kralları ayrıca Kudüs Kralı unvanını alır ve iki krallığın da amblemini taşırdı.⁴³¹

⁴²⁹ Burada Bahsedilen kişi Al-Kamil'dir.

⁴³⁰ Burada Eyyubi devleti içinde iki yönetici, Al-Kamil ve Al-Muazzam, arasında bir sürtüşme vardı. Bir süre sonra Al-Muazzam ölmüş ve Al-Kamil bölgede güçlü olmuştu. Buna rağmen hem Al-Kamil, hem de İmparator Frederic savaşı en son çare olarak görmüşler, onun yerine silah olarak diplomasiyi seçmişlerdi. Bu diplomatik savaşı ise İmparator Frederick kazanmıştı (Runciman, 1954, ps. 186, 187).

⁴³¹ Yan not: 1229, Kudüs'ün taçlanan Kralı İmparator Frederick.

Ertesi sene Papa Gregory, İmparator Frederick'e rağmen, Hristiyanlık dini ve ona duyulan hevesten daha fazlası için, Dominikanlar ve Fransiskanlar (iki keşiş tarikatıydı, ancak biri yeni kurulmuştu) aracılığıyla müthiş sayıda dindar ve hevesli Hristiyan'ı, Hristiyanlık âleminin her köşesinden çağırmıştı. Onlara haçı almaları, kendilerine yemin etmelerini ve Kutsal Toprakların kurtarılması için yeni bir sefere çağırmıştı.⁴³² Bu dindar kişiler Navarra Kralı Theobald, Montfort Kontu Almericus ve Champagne Dükü Henry ve diğerlerinin önderliğinde toplanmış, (İmparator ve Suriye'deki Türkler arasındaki on senelik barışı baltalamak için) sefere çıkmışlardı. Uzun bir yolculuktan sonra Konstantinopolis'e yakın bir yerden Boğaz'ı geçen bu grup Bitinya'ya gelmiş, oradan Sakarya nehrinin kıyısına gelerek orada mola vermişlerdi. Sonrasında ise Galatya'yı aşarak küçük Asya'da eyaletlerden eyaletlere geçmişlerdi. Nihayetinde Hristiyanlar Amanus dağının (Toros dağlarının bir bölümü) geçitlerine gelmişlerdi; geçitler Türkler tarafından tutulmaktaydı ve oranın yakınlarında Konya Sultanı büyük bir orduyla ordugâh kurmuştu. Yine de cesur Montfort Kontu, yönettiği öncü kuvvetlerle kaba kuvvetle geçidin girişini açmış, orayı tutmakla görevlendirilen Türkleri geri çekilmeye zorlamış ve yoluna çıkanları da öldürmüştü. Bunlarla beraber Navarra Kralı da (beyhude de olsa) Sultan'ın ordugâhına saldırmış, ancak Sultan Hristiyanların gücünden çekinerek savunmada kalmıştı. Böylece Kral bölgede fazla kalma ihtiyacı duymayarak ordularını üçe ayırarak Sultan'ı geride bırakmıştı. Kont öncü kuvvetlerle önden gitmiş, orta orduya yükleri ve ikmallerini ortaya, en iyi askerlerini de artlarına yerleştirmişti. Ancak Hristiyanlar bu büyük dağın geçitlerinden geçerken, bu geçitleri kendilerinden daha iyi bilen Türkler onlara artlardan, bazen de taraflardan vur kaç yaparak saldırmışlardı. Sonrasında da geniş bir ovaya gelen Hristiyanlar, Türklerin bunu kendi avantajlarına

⁴³² Yan not: 1230. Navarra Kralının Kutsal Topraklara düzenlediği talihsiz sefer.

çevirmesiyle (özellikle de seferin yorgunluğu ve açlıktan) Hristiyanlardan pek çok kişiyi katletmişlerdi. Velakin gecenin gelmesiyle savaş durmuş, Hristiyanlar da kendi bayraklarının etrafında tekrardan birleşerek bir süre sonra Antakya'ya varmışlardı. Bu zamana kadar Hristiyan ordusu büyük bir bölümünü, servetini, erzakını ve atlarını kaybetmişlerdi. Oraya varabilenler biraz da olsa dinlenebilmişler, sonrasında da gemilerle Akka'ya varmışlardı. Akka'ya vardıktan sonra Tapınakçıların liderliğinde Gaza'ya sefer düzenlemişler, bölgede de büyük bir ganimet toplamışlardı. Birçok sebepten dolayı İmparatorun Kudüs'te bıraktığı garnizona destek veremezlerdi, özellikle de İmparator onlara bu on senelik barışı bozacak hiçbir şey yapmamaları yönünde talimat verdi. Ancak Türkler bu Hristiyan ordusunun gelişini ciddiye almış, dolayısıyla da her köşede bir pusula hazırlamıştı. Çok fazla zaman almadan Gaza içlerine akın düzenleyen Hristiyanlar yüklü bir ganimet ele geçirmişler; dönüş esnasında Türklerin kurduğu pusuya düşmüşlerdi. Dolayısıyla Hristiyanlar ganimetlerini bırakarak kendilerine saldıran Türkleri geri püskürtmüşler ve gün bitmeden geri çekilmeye zorlamışlardı. Ancak Türkler ertesi sabah hiç olmadıkları kadar kalabalık bir halde bütün gece boyunca zırhları içinde kendilerini gözetleyen Hristiyanlara hücum ederek onlarla çetin bir savaş yapmışlardı. Orada Hristiyanlar cesurca çarpışmışlardı, ancak savaşın yorgunluğu ve düşmanın kalabalık olması sebebiyle tamamı katledilmişti. Katledilenlerin içinde Kont Almericus ve Kont Henry de vardı; Navarra Kralı canını atının hızlı olması sayesinde zorlukla kurtarabilmişti. Yolda kaybolan Kral nereye gideceğini bilmeden buradan oraya gitmiş, ancak iki gün sonra şans eseri Yafa'ya ulaşmıştı. Şanslı bazı Hristiyanlar Akka'ya kaçmış, orada din kardeşlerine acı haberi vermişlerdi. Kral Kudüs'teki kutsal mekânları

ziyaret ettikten sonra yanındaki birkaç kişiyle kendisinden beklenilene
gerçekleştiremeden ülkesine geri dönmüştü.

Dört sene sonra Bavyera Dükü ve İmparator Frederick'in arkasında Kudüs'ü idare etmesi için bıraktığı komutanı Raynold ölmüştü; böylece Raynold beş sene boyunca bu yara almış Krallığı barış içinde yönetmişti. Onun ölümünden sonra Tapınakçılar (onun yaşamında barışı bozmaya hazırdılar, ancak onun ölümü onlar için fırsat olmuştu) fırsat olarak barışa riayet etmeden halkı Türklere karşı silahlanmaya çağırdı.⁴³³ Bundan ötürü Mısır Sultanı büyük bir ordu tertiplemiş, ayrıca Bağdat yakınlarında bulunan savaşçı bir millet olan Harezmîleri de yardıma çağırmıştı.⁴³⁴ Böylece pek güçlü olmuş ve Gaza'yı kuşatmıştı. Şehir Navarra Kralı ve Tapınakçılar tarafından tahkim edilmişti, dolayısıyla şehri sertçe kuşatan Sultan şehri ele geçirmiş, sakinlerini de düşman askerleriyle beraber kılıçtan geçirmişti. Tıpkı Gazze'deki gibi Aşkelon şehri de Sultan tarafından kızgın bir öfkeyle alınmıştı. Sultan'ın bu öfkesini bastırmak için Tapınakçılar ve Hospitaliye şövalyeleri zayıf Krallığın bütün gücünü topladılar, akabinde ise Tiberias yakınlarında savaş yaptılar. Sultan ordusunu sanki savaş yapmaktan korkmuşçasına geri çekmişti. Zafer sarhoşluğu içindeki Hristiyanlar, dikkatsiz bir şekilde ertesi gece nehir kenarında kamp kurmuşlardı. Sultan ordusuyla geri gelmiş, Hristiyanları yarı uykulu, yarı ayakta bir halde hazırlıksız ve silahsız yakalamıştı. Hristiyanlar düşmanlarının geri dönmesiyle çığlıklarla uyanmış ve düzensiz bir şekilde silahlanmışlardı. Sonrasında ise düşmanın ilk saldırılarına karşı direnmişlerdi. Savaş korkunç ve belirsiz bir hal almaya başlamış, ancak uzun bir sürenin geçmesine rağmen Hristiyanlar kanlarının son damlasına kadar

⁴³³ Yan not: Hristiyanlar Tapınakçıların kışkırtmasıyla Türklere yaptıkları barışı bozdular.

⁴³⁴ Harezmîler 1241'den sonra paralı asker olarak Eyyubi ordusunda görev almaya başladılar ve o savaşta 10.000 Harezmî süvarisi vardı (Runciman, 1954, p. 224).

birbirlerini savaşmak için cesaretlendirmişlerdi. Ancak Türkler düzensiz Hristiyanlara karşı düzenlerini korudular, özellikle de sayısal üstünlüklerinden dolayı savaşın galibi olmuşlardı. Türkler düşmanlarını katletmişler ancak kendileri de binlerce kayıp vermişlerdi. Tapınakçıların ve Hospitaliye şövalyelerinin büyük komutanları katledilmiş, kaçabilenlerde Sur'a kaçmıştı.

Kazandığı bu zaferle cesaretlenen Sultan, Kudüs'e yürüdü ve direniş olmadan şehri alıp halkı kadın, çocuk, yaşlı diye ayırmadan kılıçtan geçirmişti.⁴³⁵ Tıpkı halkı katlettiği gibi zamanında İmparator Frederick'in yaptırdığı ve geride bıraktığı komutanı Raynold'un güzelleştirdiği şehrin duvarlarını da yıktırılmış, hatta binaları da ateşe vermişti. Sonrasında da şeytani öfkesiyle Kurtarıcımızın kutsal kabrini kirletmişti ki bunu bu alanın kutsallığından dolayı kimse bunu yapmamıştı. Bunu Hristiyanlık dinine duyulan kin ve nefretten ötürü yapmanın haricinde bir neden de Türklerin ve Sarazenlerin bu mabet için birçok uğraşa maruz kalmasıydı.

Böylece Hristiyanlar yaptıkları anlaşmayı bozarak antik, kutsal şehir olan, bir zamanlar da en görkemli varlığın dünyadaki evi olan Kudüs'ü 1234'te Türkler ve kâfirlere kaybetti. Fakir ve harabe içindeki Kudüs şehri bu zamana kadar Türklerin bir Sancağı tarafından idare edildi. Orada hala Kurtarıcımızın kutsal kabri dışında hiçbir şey kutsal değildir; o kabir dindar Hristiyanlar tarafından tamir ve ziyaret edilmiş, Türklerde oraya zarar vermemişti.

Kudüs'ün kaybedilmesi, Suriye'deki Hristiyanların tehlikeli vaziyetiyle beraber başta orayı birkaç sene önce kazanan İmparator Frederick olmak üzere Batı'daki bütün

⁴³⁵ Yan not: 1234 Kudüs Türkler tarafından alınır ve yerle bir edilir.

Hristiyan prenslerini etkilemişti. Ancak İmparator bu vaziyete bir çözüm getiremezdi, çünkü Papa Gregory ve arkasından gelen Papalar İmparatora sürekli sorun çıkartmakta, onun sadece Doğu'ya karşı bir sefer düzenlemesini değil aynı zamanda kendi topraklarını düzenli bir şekilde tutmasını da baltalamaktaydı. Papalar onun topraklarını elinden almayı istemişlerdi. Ancak büyük prensler içinden Fransa Kralı IX Louis Suriye'deki Hristiyanların durumundan etkilenmişti; dahası Hristiyanlık dini için duyduğu hevesle ve dindarlığıyla ünlüydü. Kral Louis o dönemde büyük bir prensin arzuladığı zenginliğe ve diğer imkânlarla da sahipti; dolayısıyla da birçok kez Suriye'ye ya da Mısır'a seferlere çıkmış diğer prenslerin yolundan giderek kutsal bir sefer düzenlemeyi düşünmüştü. Ancak bu hevesle kararını verdiği sefer girişimine kalkışmadan hemen önce tehlikeli bir şekilde hastalanmıştı. Hastalığı o kadar kötüydü ki birkaç gün boyunca hiçbir şey söylemeden, herhangi bir hayat belirtisi olmadan sessizce yatmıştı. Ancak kendine biraz geldiğinde zayıf bir şekilde (dindarlıktan ya da zayıf düşen şuurundan ötürü söyleyip söylemediği belirsizdir) söylediği ilk isteği haç almaktı (bu haç alımı kutsal savaşın sembolü olan bir hareketti). Nitekim bu haç Paris'te piskopos tarafından törenle Krala takdim edildi. Kralın üç kardeşi Poitiers Kontu Adolphus, Anjou Kontu Charles ve Artois Kontu Robert, Burgundiya Dükü Hugh, Flandra Kontu William, St. Paul Kontu Hugh ve birçok Fransız soylusu da Krala beraber aynı törende haç almıştı. Ancak bu edilen yemin hemen gerçekleştirilemedi; hazırlık için aradan birkaç sene geçmişti, bu esnada bazı prensler ise kendi topraklarında vefat ettiklerinden dolayı yeminlerinden azat olmuşlardı. Ancak Kral eski gayesinde kararlı olarak evdeki meseleleri annesi Blanch'a emanet etmiş, da her şeyi hazırlayarak Lyons'a Papa IV Innocentius'tan (Papa İmparator Frederick'ten çekindiği için oraya taşınmıştı) bu sefer için izin almaya gelmişti.

Sonrasında da Marsilya limanından 25 Ağustos 1248'de denize çıkmıştı. 20 Eylül'de ise güvenli bir şekilde Kıbrıs adasına gelmiş ve orada şeref konuğu olarak Kıbrıs Kralı Guy Lusignan tarafından ağırlandı.⁴³⁶

Artık Fransa Kralı Kıbrıs'ta daha fazla kalmadan doğrudan Mısır'a gitmeyi istemekteydi, ancak bütün donanmanın gelmiş olmamasından ve o dönemde mevsim değişikliğiyle havanın da fırtınalı olmasından dolayı orada kalmak zorundaydı. Ancak orada kışı geçiren Kralın ordusunda bir salgın çıkmış ve birçok askeri öldürmüştü, üstelik ölenler sadece basit askerler de değildi. Onların içinde Bruvalis piskoposu Robert, Mont-Fort Kontu John, Vendosme ve Dreux Kontları, Bourbon beyi Archambaut ve birçok şövalyenin olduğu 240 soylu bu salgında ölmüştü. Bu kayıplardan dolayı Kral ordusunu bölerek ada içinde farklı yerlerde salgın geçene kadar tutmuştu. Bu esnada Tapınakçılar hem Türkler hem de Fransızlardan gelecek için kaygılıydı; eğer savaşı Türkler kazanırsa kendilerini bölgeden silecek, eğer Fransızlar savaşta muzaffer olursa Fransızlar Tapınakçıların bölgede sahip oldukları itibarı alacak ve onları yetkilerinden mahrum bırakacakları gibi oradaki Hristiyan halka da zorbalık yapacaklardı. Dolayısıyla da gizlice Mısır Sultanı Meledin'le güzel şartların olduğu bir barış yapılması için elçiler yolladılar; bu sayede Tapınakçılar Fransa Kralının sebep olacağı zararları önleyeceklerdi. Bu elçilerden memnun kalan Sultan, akabinde Tapınakçıların üstadına barış sağlaması için bir soylu göndermişti; böylece Fransızların da rızasıyla bir barış yapılacaktı. Tapınakçılar gelen bu elçiden ötürü pek memnun kalarak Kral'a Suriye'den bir mektup göndererek ona durumdan bahsederek barış yapmaya ikna etmeye çalışmışlardı. Bu mektup Kralı yanıltmış ve eğer Kıbrıs Kralı Louis'e ilk olarak büyük üstadın Sultan'a mektup

⁴³⁶ Yan not: 1248, Kral Louis Kutsal Topraklar için sefere çıkar.

göndermesini bunu da üstadın diplomatik hüneri olduğunu söylemeseydi Kral büyük ihtimalle bu barışa inanabilirdi. Kral her ne kadar kendisine gelen Sultan'ın elçisini barış umuduyla geri gönderse de sonrasında Tapınakçıların üstadına bir daha düşmandan elçi karşılamamasını ve onunla istihbarat halinde olmamasını, bu emirlere uyulmaması halinde de üstadı tutuklatacağını söylemiştir.⁴³⁷

Kış geride kalmış, salgın da durmuştu. Böylece Kralı sefer için takip eden komutanlar ve prensler kış nedeniyle ya da salgın nedeniyle başka yerlerde kışı geçirdikten sonra Kıbrıs'a gelmişlerdi. Örneğin Burgundiya Dükü Robert Achaia'da kışlamış, yanında iyi durumda bir grup süvariyle beraber Baharın başlarında Kralın yanına gitmişti. Robert ile Yunanistan'da iktidarda olan Latinlerin oluşturduğu bir donanmayla beraber Achaia prensi William'ı da gelmişti. Gelenlerden biri de Salisbury Kontu William Long-espie, yanında kanlı canlı uzun boylu askerlerle gelmişti. Nihayetinde ordu toplanmış, sefer için herşey hazırlanmış ve Kral Louis Kıbrıs'tan denize çıkmıştı. Aksi rüzgârlara takılan Kral beş gün sonra Mısır sahillerine ulaşmış, donanmasıyla beraber sağlamca tahkim edilmiş Mısır krallığının kapısı Dimyat şehrine gelmişti. Sultan çok öncesinden Fransa Kralının niyetini anlamıştı, dolayısıyla da düşmanın geleceği cephedeki şehirleri ve köyleri tahkim ettirmiş, buralara da sağlam garnizonlar yerleştirmişti. Cephedeki güçlü orduların arkasına mevzilenen Sultan her türlü tehlikeye karşı da hazırды. Hristiyanların yaklaşmasıyla Dimyat valisi cesur askerlerle onları püskürtmek için kıyıda hazır bulunmuştu. Hristiyanlar cesurca ve kararlıca bir çıkartma planı yapmıştı. Öncelikle okçular ve arbalistlerin bulunduğu gemiler kıyılarına yakın yerlere gönderilerek düşmanları ok yağmuruna tutmuştu. Sonrasında ise biraz daha küçük gemiler ve tekneler sahilde

⁴³⁷ Kral Louis, Kutsal Topraklara savaş için geldiğinden dolayı Tapınakçılara düşman ile herhangi bir anlaşma yapmayı yasaklamıştı (Runciman, 1954, p. 258).

karaya oturtularak askerlerin çıkarılması sağlanmıştı. Böylece sert ve amansız bir savaş yaşanmıştı; Hristiyanlar sahili ele geçirmek için, Türkler de düşmanı sahile çıkarmamak adına birçok kayıplar vermişti. Ancak bir avuç kişi kalabalık bir gruba ne yapabiliirdi? Etrafları durmadan gelen düşmanlarla çevrilen Türkler kendileri için en iyisini yaparak sahili bırakıp şehre kaçmışlardı. Arkalarında ise valileri ve onun en iyi beş yüz askeri kayıp olarak bırakılmıştı.⁴³⁸

Dimyat şehri (daha önce bahsedildiği gibi) gayet zengin ve kalabalık bir şehirdi. Geçmişte bir seneden daha fazla süren bir kuşatmayla ancak alınabilmişti, dahası şehir Hristiyanların cesaretiyle değil ama salgın ve kıtlık çıktığı için düşmüştü. O zamandan bu yana Türkler şehri derin hendeklerle ve yüksek surlarla daha iyi tahkim etmiş, şehir içine bol miktarlarda erzak ile bir kuşatma durumunda ihtiyaç olunabilecek her şey bulundurulmuştu. Bütün bunlara rağmen şehir halkı ve savaş meydanını terk ederek kaçan Mısırlı askerler (özellikle valilerini savaşta kaybettiklerinden dolayı moralleri bozulduğu ve daha önceki kuşatmanın sefaletini hatırlayarak, dahası gelen Hristiyanların kendilerine yine bu sefaleti yaşatacağını düşünerek) ertesi gece ve günün ağrımından önce çekilme kararı aldılar. Her bir kişi kendi evini kundaklamış, sonrasında da teknelerin bağlanmasıyla yapılan bir köprüden nehrin karşısına geçerek şehirden ayrılmış ve köprüyü de düşmanın kendilerini takip etmemesi için kırmışlardı.⁴³⁹ Hristiyanlar düşmanın şehirden kaçtığını fark ettiklerinde şehre herhangi bir zorluk olmadan girmişlerdi. Şehre yabancı bir şekilde girerek yangını söndürmek için ellerinden geleni yapan Hristiyanlar düşmanlarının yakmaya çalıştıkları şeyleri kurtarabildikleri kadar

⁴³⁸ Fakh ad'Din Mısır'ı korumakla görevlendirilmiş bir vezirdi, sahil tarafında büyük yenilgi almış, büyük kayıplar vermesine rağmen kendisi kurtulmuştu (Runciman, 1954, p. 262).

⁴³⁹ Şehrin boşaltılması sırasında bu köprünün yakılması emri verilmiş, ancak emir uygulanmamıştı, akabinde Kral bu köprüden şehre muzaffer bir şekilde giriş yapmıştır (Runciman, 1954, p. 262).

kurtarmıştı. Sonrasında ise bol miktarda servet ve her türlü erzakı ele geçirmişlerdi. Hristiyanların bu kadar kazançlı ve beklemedikleri zafer 1249 yılının Ekim ayının başı gerçekleşmişti.⁴⁴⁰ Şehrin düşmesiyle cesareti kırılan Sultan Meledin⁴⁴¹, orayı tekrar almak için anlaşma yoluna giderek Hristiyanlara Dimyat'ın geri verilmesi halinde Suriye ve Filistin'den Hristiyanlara bol toprak vereceğini ilan etmişti. Ancak bu anlaşma Fransızlar, özellikle de Kralın kardeşi Artois Kontu tarafından reddedilmişti. Dahası Sultan'dan Mısır'ın en önemli ve meşhur şehri olan İskenderiye Türkleri ve Sarazenleri rahatsız edecek bir şekilde talep edilmişti. Bu sıkıntılar içinde yaşlı Sultan Meledin vefat etmişti; Meledin halkı tarafından sevilmeyen bir kişiydi. Onun yerine halk tarafından sevilen Melechsala (ya da bazılarının dediği şekilde Melexala) isimli cesur ve yiğit bir prens Sultan olarak seçilmişti.⁴⁴² Zamanında Melechsala Suriye ve Arabistan'daki diğer Müslümanlar tarafından beslenmiş ve onların politik desteğiyle tahta geçmişti. Önceleri bu Müslüman prensler birbirleriyle iyi anlaşmamaktaydı, özellikle de Şam prensi, Mısır'daki prensle çoğu zaman sürtüşme yaşardı. Ancak ortak inançlarının ortak düşman tarafından tehlike içinde olduğunu, Mısır'ın kaybının da Müslüman inancını zayıflatacağını anlamalarından ötürü nihayetinde bir birlik olarak Melechsala'ya büyük bir yardım göndermişlerdi.

Yeni Sultan böylece güçlenmiş ve ordusuyla Hristiyanların yanına mevzilenmişti.

Hristiyanlar ise Dimyat'a yakın bir yerde kamp kurmuşlardı. Önceleri Hristiyanlarla ufak saldırılar düzenleyen Sultan yaptığı saldırılarda başarısız olmuş, pek çok kayıp vermiş,

⁴⁴⁰ Yan not: 1249. Dimyat halkı şehirlerini kundakladı ve sabahın ilk ışıklarında kaçtı.

⁴⁴¹ Burada bahsedilen kişi Sultan Eyüp'tür.

⁴⁴² Sultan Eyüp'ün ölümünden sonra yerine henüz Mısır'da olmayan oğlu Turanşah, Eyüp'ün dul kalan eşi Şecerüddür ile vezir Fakh ad'Din'in düzenlediği bir komplo sonucunda Sultan ilan edilmişti (Runciman, 1954, p. 265).

nihayetinde geri çekilmişti. Ancak ertesi gün Hristiyanlar zafer umuduyla Sultan'ın ordugâhına saldırı düzenlemiş, Sultan'ın ordusu tarafından yenilgiye uğratılmışlardı; daha da kötüsü geçen gün onlara verdikleri zararın on katı zarara uğrayarak kamplarına geri çekilmek zorunda kalmışlardı. Bu zaferle Sultan cesaretlenerek bu savaşta başarı elde etmek için Hristiyanlara giden kara ve kanal yollarını abluka altına almıştı. Böylece Hristiyanların kampına ve şehre erzak ikmali almaları engellenmişti. Zamanla da Hristiyanların elindeki erzak tükenmekteydi ve Sultan da Hristiyanların vaziyeti hakkında yemek için Fransız kampından kendi kampına kaçan kaçaklar tarafından bilgilendirilmekteydi.

Kış olmuş ve erzak ihtiyacı hala artmaktaydı. Ancak aynı zamanda Kahire valisi (ki Kahire şehrinin vaziyeti bütün Mısır'ın geleceğini belirlerdi) Hristiyanlara gizli bir mesaj göndermişti.⁴⁴³ Vali Hristiyanlık dinine karşı kin beslememekteydi ve dahası haksız yere kardeşini ölüme mahkûm ettiği için Sultan'a karşıda kını vardı. Göndermiş olduğu bu gizli mektupta Fransa Kralını ordusuyla beraber Kahire şehrine gelmeye davet etmiş ve ona bu başkenti nasıl ele geçireceği konusunda talimatlar vermişti. Zaten böyle bir niyete sahip olan Kral, bu mektupla daha fazla neşelenmiş, akabinde ise hazırlayabildiği en büyük orduyu hazırlayarak yola çıkmıştı. Bu esnada daha öncesinden kendilerine Fransızlar, özellikle de Artois Kontu tarafından hürmetsizlik edildiği için Akka'ya giden İngilizler ve komutanları Salisbury Kontu, bu defa Kral tarafından bu sefere katılmaları için çağırıldılar. Kral Salisbury Kontuna daha önce yapılan küstahlıkların tazmininin de sözünü vermişti. Böylece Kral onun da gelişiyile güçlenmiş, ancak onu asıl güçlendiren

⁴⁴³ Aslında Knolles'in bahsettiği komplo yerine Hristiyanlar, Mısır'daki durumdan haberdardı ve Şecerüddür ile vezir Fakh ad'Din'in iktidarının zayıf olduğunu düşündüleri için Kral Kahire'ye saldırma peşindeydi (Runciman, 1954, p. 265).

ise kardeşi Alphonsus'un Fransa'dan getirdiği ikmal olmuştu. Sonrasında Kral Dimyat'ta Burgundiya Dükünü iyi bir garnizonla beraber bırakmış, aynı şekilde Papa elçisi Odo'yu ve karısı Kraliçe'yi birçok soylu kadınla beraber orada bırakarak Kahire'ye sefere çıkmıştı. Kralın kendi üzerine geldiğini duyan Sultan, bütün şansını bir savaşın kaderine bırakmamak istemiş, dolayısıyla da elçileri aracılığıyla Kral'a Dimyat'ı kendisine teslim etmesi ve barış yapması halinde kendisine bütün Filistin'i vereceğini ve savaşın maliyetlerinin tazminatı olarak yüklü bir para vaat etmişti. Bu güzel şartların olduğu anlaşma, Papa elçisinin ve diğerlerinin Kralı ikna etmesiyle reddedilir.⁴⁴⁴ Dolayısıyla Kral ordusuyla yürüyüşe devam etmiş, Nil'in bir kolunu geçmek üzereydi; nehrin karşısında Sultan Kralın ordusunun yolunu kesmek için hazırlıyordu. Kral nehrin geçilmesi amacıyla teknelerden oluşan bir köprüyü hazırlatmıştı, ancak kaçak bir Sarazenin⁴⁴⁵ Kralı nehrin bir tarafındaki sığılık alana yöneltmesiyle Kral ordusunun üçüncü parçasını kardeşi Artois Dükü Robert'ın emrine, üstadlarıyla beraber Tapınakçıları ve takipçileriyle beraber Salisbury Kontunu bu sığılıktan karşıya geçmelerini emretmişti. Nehri geçen bu birlikler Türklerin üzerine ani bir hücum düzenlemişti. O esnada Sultan bir yemekteydi ve Hristiyanlar saldırdıkları Türklerin geri çekilmesini sağlamıştı.⁴⁴⁶ Kazanılan zaferin sarhoşluğuyla Artois Kontu düşman üzerine sanki tek başına bütün zaferin gururunu alacakmışçasına ilerlemişti. Ancak düşmanın alçakça hilelerini ve taktiklerini daha iyi tahmin edebilen eski ve tecrübeli Tapınakçılar tarafından kazanılan zaferin gururuyla yetinmesi gerektiğini ve ilerlemek için ordunun

⁴⁴⁴ Yan not: Güzel bir teklif reddedilir.

⁴⁴⁵ Bu kişi Mısırlı Kıpti bir Hristiyandı ve Kral'a 500 bezat karşılığında yakınlardaki bir sığılığın yerini göstermişti (Runciman, 1954, p. 266).

⁴⁴⁶ Mansura savaşı öncesi yapılan bu savaşta Hristiyanların saldırdığı birliklerin arasında Fakh ad'Din de vardı ve kaçtığında kendisini Tapınakçıların arasında buldu; onlar tarafından öldürüldü (Runciman, 1954, p. 266).

geri kalanını beklemesi gerektiğine ikna edilmeye çalışılmıştı. Özellikle de düşmanın o gözü kara anında orada hem kazanabilir hem de her şeyi kaybedebilirdi. Ancak mağrur Kont onlara aşağılarcasına bir cevap vermiş, iyi şansını değerlendirerek bir zafer kazanacağını söylemişti. Karşısındakilere ödleler ve aşağılıklar diyerek hakaret ederek onların durup ordunun geri kalanını bekleme düşüncesini reddetmişti; dahası eğer Tapınakçıların ve Hospitaliye şövalyelerinin Türklerle alçakça dolap çevirmeleri olmasaydı Kutsal Toprakların çok uzun zaman önce Hristiyanların egemenliği altında bulunabileceğini de onlara söylemişti. Bu sitemkâr nutuk Tapınakçıları darıltmış, akabinde onlar da Kont'a ve yanındakilere düşmanın kendisini takip etmek istediği yerde hazır bulacağını ve orada, bayrağını dikmeye cesaret ettiği yerde, kendisini tuzağa düşüreceğini söylemişti. Tapınakçıların tavsiyelerine kulak veren Salisbury Kontu da Artois Kontunun çıkardığı tansiyonu düşürmek istemişti. Dolayısıyla Artois Kontuna düşüncesini o kadar dayatmaması gerektiğini, onun yerine daha tecrübeli ve bilge Tapınakçıların tavsiyesini dinlemesi gerektiğini söyledikten sonra da Tapınakçıların üstadına dönerek onu güzel sözlerle sakinleştirmeye çalıştı. Ancak Artois Kontu gözü dönmüş bir şekilde onun konuştuğu sırada onun sözlerini hakaretlerle kesmiş, ona aşağılık ve korkak biri olduğunu söyledikten sonra ordunun kendisinden ve takipçilerinden kurtulmasını dilemişti. Bunun üzerine Salisbury Kontu, Artois Kontuna şu şekilde cevap vermişti; *“Tanrı adına general, siz nereye ve kiminle adınızı atarsanız benim ayağım sizinkinden uzakta olacaktır, sanırım burada zafer kazandık ancak siz burada atımın kuyruğuna bile yaklaşmaya cesaret edemezsiniz.”* Sonrasında da gerçekten böyle olmuştu. Yine de Kont Robert ve Fransızlar onu birçok defa aşağılamış, hor görmüş ve ona yanındaki takipçileriyle beraber İngiliz kuyrukları ismini takmıştı.

Mağrur Kont amacında inatçı ve ikna olmaya niyet etmediğini göstermiş ve bir şekilde ilerlemişti. İlk buldukları yerden çok uzak olmayan Mansur adında küçük bir kale ya da kasabaya saldırmıştı. Bu düşüncesizce taarruzunda düşman tarafından geri püskürtülmüş, askerlerinin bir kısmını da kaybetmişti. Bundan ötürü cesareti kırılan biri gibi geri çekilmeye yeltenmişti. Ancak Sultan, Kontun tahmininden daha da iyi bir durumda olmakla beraber alarm vererek bütün gücünü (umduğu gibi) kendi içlerinde bölünmüş Hristiyan ordusunun üzerine yöneltmişti.⁴⁴⁷ Hristiyanlar bir anda etraflarının Sultanın ordusu ve kasaba halkı tarafından çevrelenmiş olarak bulmuşlar, onlarla ölümüne savaşa girişmişlerdi. Orada Hristiyanlar her ne kadar cesurca mücadele etse de, sayılarının az, düşmanlarının da kalabalık ve etraflarını sarmış olmasından dolayı katledilmişlerdi. Kont sadece düşüncesizce ve aptalca acele etmek yerine kendisine söylenen tavsiyelere kulak verseydi bunlar olmazdı, ancak çok geç kalmıştı. Bu esnada Kont Robert, Salisbury Kontunu cesurca savaşırken görmüş ve ona kaçması gerektiğini, çünkü sanki Tanrıya karşı savaştıklarını söylemişti. Ona karşılık asil Salisbury Kontu ise başka bir şey söylemedi ama *“babamın oğlunun Sarazenlerden kaçtığını görmekten Tanrı esirgesin,”* demişti. Fransız Kontu atının hızı sayesinde kaçabilmişti, ancak Thafnes⁴⁴⁸ nehrini geçerken zırhının ağırlığından dolayı nehirde batarak boğulmuştu.⁴⁴⁹ Salisbury Kontu ise cesurca düşmanın saldırısını karşılamış, kendi eliyle pek çok Türkü ve Sarazeni yiğitçe öldürmüştü, ancak bir süre sonra altındaki atı öldürülmüş, bacaklarından yaralandığı için ayağa kalkamamış, dizleri üstünde tıpkı

⁴⁴⁷ Bu savaşta Mısırlı askerleri daha sonra Memluk Sultanı olacak Baybars isimli bir komutan düzene sokmuştu, böylece düşmanını orada yenmişti (Runciman, 1954, p. 267).

⁴⁴⁸ Burada bahsedilen yer Tanis'dir.

⁴⁴⁹ Yan not: Kont Robert kaçarken boğuldu.

⁴⁵⁰ Runciman, Kont Robert'in şehirde bir evin içine girerek sığındığından ancak Mısırlıların kalabalık bir şekilde eve dalarak onu ve adamlarını katlettiğini yazmıştır (Runciman, 1954, p. 267).

çaresiz bir adam gibi kalmıştı. Orada öldürülmüş, ancak yine de tamamen mağlup olmamıştı.⁴⁵¹ Onun ölümüyle beraber bütün Hristiyan ordusu imha edilmişti. Oradan sadece ikiden fazla Tapınakçı, bir Hospitaliye şövalyesi ve sıradan bir asker kaçabilmiş, sonrasında da bu ağır yenilginin habercisi olmuşlardı.

Bu esnada Fransız kampında hastalık baş göstermiş, dolayısıyla da Kral Kahire'ye ilerlemeden önce hastaları nehir yoluyla Dimyat'a göndermeyi istemişti. Sultan Kralın planını öğrenmiş, dolayısıyla da nehrin olduğu tarafa karadan at arabalarının üstünde tekneler taşımış, onları nehre indirdiğinde ise onları mürettebatla doldurmuştu.

Oluşturulan bu mürettep donanma sonrasında Kralın Dimyat'a gönderdiği hastalara saldırmış ve hepsini yakmış ya da boğulmalarına sebep olmuştu. Bu grup içinden sadece Alexander Giffard adlı bir İngiliz kurtulmuştu. Beş yerinden yaralanan Alexander Fransızların kampına kaçmış, orada geri kalanların kötü kaderini haber vermişti.

Bu arada Sultan Kahire valisi ve Kral arasındaki şehrin teslim edilmesi anlaşmasını öğrenmiş, bundan dolayı da valiyi tutuklatmış ve ondan planları öğrenmişti.⁴⁵² Böylece Kral Louis'in şehri teslim alma umudu suya düşmüş, seferin önü de kesilmişti.⁴⁵³ Bu umuduyla beraber Kralın günden güne gücü de tükenmekteydi, artık kendisine yapılan eski anlaşma tekliflerini memnuniyetle kabul edecek hale gelmişti. Ancak artık Sultan daha güçlü bir vaziyetteydi, dahası Kralın durumunun kötüye gittiğine öğrenerek ona alaycı bir tavırla Krala çapalarına, dirgenlerine, tırmıklarına ve sabanlarına ne olduğunu sormuştu. Dahası Kral neden onları kullanmak yerine kötü bir koca gibi paslanmaya ve

⁴⁵¹ Yan not: Cesurca savaşan Salisbury Kontu öldürüldü.

⁴⁵² Onun yerine Turanşah nihayet Diyarbakır'dan Mısır'a gelmiş, yolda Şam'da Sultan ilan edilerek orada üç hafta kalmıştı. Mısır'a ulaştıktan sonra da develer üstünde taşınabilen hafif tekneler inşa ettirmiş, bunlarla da Nil üzerindeki Hristiyan ordusunun ikmalini sağlayan gemileri taciz ederek Kral'ın durumunu güçleştirmişti (Runciman, 1954, p. 269).

⁴⁵³ Yan not: Kahire valisi tutuklandı.

çürümeye terk etti? Kral bütün bunlara cevap olarak böyle yaptığından memnun olmaktadır; yine de hem hastalıktan hem de eski kayıplarından dolayı ordusu küçülmüştü. Dolayısıyla kendisini bir savaş için güçsüz bularak Dimyat'a geri çekilmeye karar vermişti. Ancak Sultan bunu öğrendi ve Kralın dönüş yolunu kesti, böylece Kral iki seçenek arasında kalmıştı; ya savaşacak ya da teslim olmak zorunda kalacaktı. Kral çoğu zaman asaletiyle davranmıştı, yanındakiler tarafından nehrin henüz düşman tarafından kontrol altına alınmadan Kral'a nehir yoluyla Dimyat'a gitmesi tavsiye edilmişti; böylece krallığı da güvende olmuş olacaktı. Ancak Kral buna razı edilemedi, dahası kendi askerlerini geride bırakmayacağını, çünkü bu askerlerin de kendisini geride bırakmayacaklarını söylemişti. Kral böylece Tanrı kaderine ne yazdıysa onu beklemeye ve ona göğüs germeye karar vermişti. Kral zamanında kardeşi Kont Robert'ı üzerinden gönderdiği sığlıktan geçmişti. O yakınlarda gerçekleşmiş savaşın izleri hala oradaydı. Oradan geçenler zavallı yoldaşlarının cesetlerini ezilmiş olarak görmüştü; cesetlerin elleri ve kafaları kesikti. Askerlerini savaş için cesaretlendiren Sultan kendisine Hristiyan kafası ya da eli getiren askerlerini iyi ödüllendirmişti. Bundan ötürü Sultanın askerleri alacakları zenginlikleri düşünerek onların uzuvlarını kesmişti. Orada fazla kalmayan Kralın ordusu birden bire Sultan'ın kalabalık ordusu tarafından sarılmış, Sultan Fransızları korkutmuşçasına onların karşısına çıkmıştı. Fransızlar düzenli bir şekilde düşmanlarına üç saat boyunca direnmişler, ancak on kişiye karşı bir adam ne yapabilirdi? Fransız ordusunun büyük bir kısmı tehlike içindeydi. Sonuç olarak kaçacakları ya da geri çekilecekleri bir yer olmadığı için hepsi yenilerek katledildi; sadece birkaç kişi fidye umuduyla esir alınmıştı. Esirler içerisinde Kral, kardeşleri Alphonsus ve Charles ve birkaç önemli kişi esir alınarak Sultan'ın huzuruna çıkarılmıştı. Sultan esir ettiği Kral'a

neden böyle bir savaşa girdiğini sormuş, Kral ise cevap olarak bu savaşı din ve Tanrı'nın adını savunmak adına yaptığını söylemiştir. 1 Nisan 1250'de yapılan bu talihsiz savaşta sıradan askerlerin yanında Fransız asillerinin birçoğu öldürülmüş, çadırları da düşmanları tarafından ele geçirilmişti.

Sultan kazandığı zaferden sonra yenilen Fransız ordusu sayısında askerine Fransızlardan ele geçirdiği mühimmatı ve kıyafetleri giydirerek onları Fransız gibi görünmelerini sağlamış, sonrasında da Hristiyan sancaklarıyla Kraliçe, Burgundiya Dükü, Papa elçisinin bulunduğu Dimyat'a göndermişti, böylece şehri içeriden fethedecekti. Ancak askerler Fransız kılıklarını iyi tutamadıkları için şehirdekiler tarafından düşman olarak fark edilmiş, böylece şehir kapılarını kapatmıştı.⁴⁵⁴

Böylece Hristiyanlar yenilmiş, Fransa Kralı da esir alınmıştı. Sultan Melechsala esir Kral'a karşı merhamet etmiş, yine de onun üzerinden kazanç elde etmeyi de istemişti. Sultan, Kralı güzel muhabbetlerle rahatlatmış, onunla bir anlaşma yoluna gidilmesi için çabalamıştır. Sultan'ın Kralın özgürlüğü için Dimyat'ın kendisine verilmesini istemiş, ondan fidye ile beraber savaş masraflarının tazminatını, 8.000 pound altın, da talep etmişti. Sonrasında iki taraftan da esirler bırakılarak on senelik bir barış yapılacaktı. Daha fazla güven için de Sultan hem kendisinin, hem de Kralın verdikleri sözü bozmamaları için kutsallarına yemin etmelerini talep etmişti; sözlerini tutmamaları halinde Sultan İslam dinini inkâr etmiş sayılacak, Kral ise İsa'nın tanrılığını inkâr etmiş sayılacaktı. Ancak Kral bu ağır ve aşağılayıcı yemini etmeyi reddetmiş olmasına rağmen Sultan barışın yapıldığını ilan etmişti. Akabinde Sultan muzaffer bir şekilde Dimyat'a doğru

⁴⁵⁴ Ashında şehir fethedilmişti; Mısırlılar şehrin kuşatması sırasında Hristiyan bir çavuşa rüşvet vererek onun Kralın ağzından şehrin teslim olmasının emredildiğini söylemesini sağlamıştı. Dimyat'taki Hristiyan garnizonu kendilerine verilen bu emri uyguladılar, hâlbuki bu emir sahteydi ve Kralın da bununla ilgili bir haberi yoktu (Runciman, 1954, p. 270).

yola çıkmıştı, kafasını kurcalayan, ya da onu şüphe içine sokan hiçbir şey de yoktu. Ancak talihin bir anda değişmesiyle asillerin yanındayken iki gözü kara memluk ve Turqueminus adlı, memluk birliğine bağlı kuvvetli bir köle tarafından aniden suikasta uğramıştı.⁴⁵⁵ Sultan'ın öldürülmesinden sonra Turqueminus, bütün ordunun kararıyla yeni Sultan olmuştu. Melechsala'nın Kral ile yaptığı anlaşmayı yok sayan bu yeni Sultan, onunla tekrardan bir anlaşma yapmıştı. Aşağı yukarı şartları ilk anlaşma ile aynı olan bu barış, Sultan'ın Dimyat'ı ancak almasıyla ilan edilmişti. Kral her ne kadar fidyesini ödemiş olsa ve ordusunun geri kalanıyla Ceneviz gemileriyle Dimyat'tan Akka'ya taşınmış olsa da gaddar Sultan yaptığı anlaşmanın yarısına uymamaya karar vermişti. Böylece bırakmaya söz verdiği 20.000 Hristiyan yerine sadece 4.000 kişiden biraz daha fazla esiri serbest bırakmış, verdiği söze aykırı olarak hasta bütün askerleri katletti ve anlaşmaya aykırı olarak giden Hristiyanlardan hiçbirinin eşyalarıyla beraber Mısır'ı terk etmesine müsaade etmemişti.⁴⁵⁶

Fransa Kralı Akka'ya döndüğünde eve geri dönmek için plan yapmıştı, ancak oradaki Tapınakçılar, Hospitaliyeler ve diğer Hristiyan asilzadeleri onun kalmasını dilemişlerdi; nihayetinde Kral orada neredeyse dört sene boyunca kalmıştı. Orada kaldığı süre içerisinde Yafa ve Caesarea'yı tamir etmiş, birçok Hristiyan kalesini de kâfirlerin saldırılarına karşı tahkim etmişti. Sonrasında da oraları koruması ve kollaması için bu kutsal savaşın şövalyelerine vermişti. Kralın Kutsal Topraklardan ayrılışı Suriye'deki bütün Hristiyanları üzmüştü. Fransa'ya döndüğünde ise Kral hayatının altı senesini sefer halinde geçirmişti. Böylece Fransa Kralının bu uzun ve talihsiz seferi bitmişti, bazıları

⁴⁵⁵ Sultan Turanşah (Melechsala) aralarında Baybars'ın da bulunduğu bir grup Memluk tarafından feci bir şekilde katledilmişti, ancak onun ölümünden sonra tahta Baybars değil ama İzzeddin Aybek isimli bir Memluk komutanı çıkmıştı (Runciman, 1954, p. 273).

⁴⁵⁶ Gerçekten de Kral Akka'ya vardktan sonra Dimyat'taki bütün esir Hristiyan askerler öldürülmüştü (Runciman, 1954, p. 274).

80.000 Hristiyan'ın bu seferde telef olduğunu yazmıştır. Ancak Fransız kronikleri bu rakamların daha az olduğunu yazmaktadır; 32.000 Fransız ölmüş, 6.000 kişi geri dönebilmişti. Birkaç sene içerisinde Dimyat şehri iki kez Hristiyanlar tarafından ele geçirilmiş, iki kez de onlarca kaybedilmişti; bundan dolayı Sultan orayı yerle bir etmiş, böylece Hristiyanlar Mısır'a girmek için kullanabileceği bir kapıdan mahrum kalmışlardı.

Mısır birçok defa Hristiyan prensleri tarafından istilaya uğramışlardı ve Sultanlar savaştan ziyade ticaret ve diğer aşağı zemindeki uğraşlarla geçinen kadınsı Mısırlıların enerjisini bu saldırıları kırmak için kullanamamıştı. Dolayısıyla Sultanlar krallığı güçlü tutmak için dışarıdan sayısız köle satın almışlardı. Bu köleler özellikle de Colchis ile Euxine denizi yakınlarında yaşayan antik zamanlarda Getae ve Zinchi⁴⁵⁷ adıyla bilinen fakir ama zorlu Çerkezlerden oluşurdu. Bu köleler soğuk ülkelerinden tüccarlarla İskenderiye ya da diğer Mısır limanlarına getirilir, sonrasında da Sultan'ın aralarından en güçlü ve azimlilerini seçmesiyle eğitime gönderilirdi. Seçilen köleler en yetenekli ve uzman hocalar tarafından koşmayı, zıplamayı, atış yapmayı, biniciliği, hem at üstünde hem de yerde her türlü silahı kullanmayı öğrenirlerdi. Sonrasında ise bu köleler okullarından alınarak maaş bağlanır ve Sultan'ın seçkin atlıları olurlardı. Bu kişiler çoğunlukla Memluk adıyla bilinirdi.⁴⁵⁸ Sultan Memluklerin hizmetini faydalı bularak onlardan yararlanmış, sonrasında da bu askerlerin idamesi ve sayılarının artırılması için hiçbir masraftan kaçınmamıştı; onların yetişmeleri için yeni okullar yaptırmış, günden güne sayılarının artmasını sağlamıştı. Memluklerin kısa zamanda güçlenmesi ve gelişmesi müthiş bir durumdu; bunun sebebi ise Mısır krallarının kendilerini desteklemesi

⁴⁵⁷ Zinchi ismini Knolles Yunancadan almış olabilir; İsmail Hakkı Berkok'a göre Zinchiler, on iki Çerkes kabilesinden biri olan Ubıhların atalarıdır (Berkok, 1958, p. 141).

⁴⁵⁸ Yan not: Memluklerin ve krallıklarının başlangıcı.

olmuştur. Özellikle savaşlarda kullanılan Memlukler sadece kahramanca ülkelerini korumamış, ayrıca düşmanlarına karşı iyi zaferler de kazanmıştı; özellikle de Fransızları yenmeleri onları yükseltmişti. Ancak böyle kişilerin eline bu kadar gücün geçmesi güvenli bir durum değildi ve bir süre sonra Sultan Melechsala ve Memluk köleleri arasında bir sürtüşme çıkmıştı. Memlukler görevlerini unutarak, ülkenin büyük bir gücünün de kendi ellerinde olduğunu anlayarak bir zamanlar kurucuları olan Melechsala'yı haince katletmişler, onun yerine de kendileri arasından basit bir köle olsa da cesur biri olan Turquminus'u getirmişlerdi.⁴⁵⁹ Memlukler tarafından katledilen Melechsala, Mısır'daki son hür doğan kraldır. Onun ölümüyle beraber, Türklerin Mısır'da Saracon önderliğinde kurulan, Sultan Selahaddin döneminde gelişen sülalesi de bitmiş oldu. Mısır'daki egemenliği ele geçiren Memlukler, kendilerinden birini Sultan olarak seçmişler ve Mısır halkına büyük bir efendi olarak hükmetmişlerdi. Dahası halkın at binmesini, silah kuşanmasını ve yetki sahibi olmasını yasaklamışlardı. Onun yerine halka ağır uygulamalar getirilmiş, ağır iş için yine de köleler tercih edilmişti (ki Mısır'da köleler halk ile kaynaşmıştı). Yerel halk böylece sefil bir duruma düşmüş, kendilerine ticaret, hayvancılık ya da diğer basit uğraşlar dışında bir iş kalmamıştı. Elde edilen kazancın büyük bir kısmı ise memluklere gitmekteydi, onlar bunu halktan küstahça istedikleri zaman karşılamışlardı. Yönetim konusunda Memlukler Sultanlarını kendi aralarından seçmişler ve önceki Sultan'ın çocuklarının kendi yerlerine geçmelerine izin vermemişlerdi; böylece bu çocuklar atalarına duydukları gurura sahip olarak onun beyhudeliğine kendilerini kaptırıp kölelere eziyet etmeyecekti. Dolayısıyla yeni bir Sultanın çıkışı bu beyhudelikten uzak bir hükümeti getirirdi.

Saltanat sistemlerini yeniden kurup seçime dayalı yapmaları sadece mevcut Sultan'ın

⁴⁵⁹ Yan not: Türklerin Mısır'da kurdukları krallık yıkıldı.

çocuklarının güç kazanmasını değil ama aynı zamanda kendi soylarının da güç kazanmasını engelledi. Dahası Saltanatın babadan oğula geçmemesini bir yasa olarak kabul etmişlerdi; Memluklerin çocukları babalarından kalan servete ve topraklara sahip olabilirdi, ancak bu çocukların Memluk olarak kendi aralarına girmemesi gerekiyordu. Bundan ötürü bu çocuklar Memluklerin bekası adına siyasetten uzak tutulurdu; yani Memluk çocukları babaları gibi Memluk olamazdı. Dahası bu cemiyetin (Memluklerin) içine Müslüman aileden çocuklar (ki bunlar köle yapılmazdı) ve Yahudi ırkıdan kişiler giremezdi, ancak sadece Hristiyan ve Müslüman olmayan köleler girebilirdi. Bu köleler esaretleri sürecince İslam dinine davet edilir ve kendilerinden Hristiyanlığı reddetmeleri istenirdi (bazı günahkâr köleler de terfi için bunu yapardı). Bu köle imparatorluğunun nasıl yükseldiği ve üstelik az rastlanan bir talihle ya da gizli bir güç tarafından kölelerin sefil tozlu yerlerden alınarak en yüksek şereflere taşınması ve büyük dünyaca korkulan prenslere dönüşmesi doğru, hele de sorulması gereken bir sorudur. Bu büyük şan ile 268 sene boyunca yeryüzünde kalan bu krallık bahsedilen millet tarafından yönetilmiş, ancak 1517’de Türklerin muzaffer imparatoru Selim tarafından yıkılmıştır. Onların yıkılışıyla beraber o zamandan bu zamanlara kadar (Tanrı’nın rızasıyla) bütün Mısır, Suriye ve Filistin Türklerin egemenliğinde kalmıştır.

Türklerin Mısır’da yıkılan krallığını, Memluklerin zaferini Suriye’deki Hristiyanların barış içinde kalmalarını ve Fransa Kralının ülkesine dönüşünü bırakarak küçük Asya’da Türklerin ve Rumların vaziyetlerine dönelim. Bütün bu zaman boyunca Rum İmparatorluğu (en azından Rumların değişiyile) John Batazes iktidarında barış ve bereket sayesinde büyümüşü. Bir yandan da Konstantinopolis’teki Latinler de II. Baldwin döneminde çöküş içerisindeydi. Türkler ise hem kıtlıktan hem de Moğol saldırılarından

dolayı sıkıntı içerisindeydiler, yine de ellerinde düşmanla baş edecek kadar malzeme bulunmaktaydı. Bir süre sonra Rum İmparatoru John Ducas vefat etmişti. Öldüğünde atmış yaşlarında olan imparator otuz üç sene boyunca mutlu bir şekilde imparatorluğunu yönetmişti. Onun sağduyulu ve iyi hükümdarlığı Latinler tarafından mahvedilen Rumların vaziyetini tekrar toparlamış, hem Asya’da hem de biraz da olsa Avrupa’da Rumların toprak edinmesini sağlamıştı. Onun döneminde kayda değer birçok olay olmuştur, ancak onların hepsinden bahsetmek amacımızdan sapmamıza sebep olacaktır; yine de onlardan arada bir bahsetmenin gerekli olduğunu düşünmekteyim.

Bu soylu ve meşhur İmparator ilk karısı Irene’in ölümünden dolayı uzun bir yas tutmuştu. Sonrasında ise başka bir soylu leydi olan Anne ile evlenmişti. Bütün soylu kadınlar arasından seçilen Anne, Sicilya Kralı Manfred’in kız kardeşiydi. Anne’yi Konstantinopolis’e kadar eşlik eden bir kişi de Marcesina⁴⁶⁰ isimli eşi benzeri olmayan bir kadındı. Bu kadın güzelliği bir harika, çekiciliği ise onun en büyük yeteneğiydi. Ağzından bal tadında kelimeler dökülür, gözleri (adeta) bir ağa gibi erkekleri yakalardı. İmparator ilk başlarda herhangi bir zarardan korkmadan bu kadınla gözlerini doyurmuş, ancak bir zaman sonra İmparator bu kadına özgürlüğünü kaybetmişti. Böylece büyük İmparator bu kadının esiri olmuş, o kadar ki karısı genç imparatoriçe ile hiç ilgilememeye başlamıştı. İmparator Marcesina’yı bir imparatoriçe olarak giydirmiş, dahası onun bir imparatoriçe kadar itibar görmesini emretmişti. Böylece Marcesina imparatorundan aldığı destekle yükselmişti.⁴⁶¹ İmparatoru kendisine bağlayan bu kadın kazandığı mevki ile beraber meclis içindeki cesur meselelere de karışmaya başlamıştı. Bundan ötürü de bazı imparatorluk muhafızları (bağlıktan mı yoksa İmparatoriçenin etkisinden dolayı mı

⁴⁶⁰ Burada bahsedilen kişi Marchesa della Fricca, John Bataze’nin eşlerinden biri.

⁴⁶¹ Yan not: İmparatorun Marcesina ile aşkı.

bilmiyorum) Blemmydes'in (hem hayatıyla hem de bilgeliğinden dolayı büyük bir şöhrete sahip olmuş bir asildi) yaptırdığı kiliseyi ziyaret etmek istemişlerdi. Blemmydes ve keşişleri dünyevi işlerden yıprandıkları için burada sade ve düşünceli bir hayat yaşamaktaydı. O zamanlara göre insanlara karşı da iyi fikirlere sahip bir kişiydi.

Blemmydes, sonrasında ise zekâsı ve düzgün yaşamı sayesinde İmparatorun sadece bir kat aşağısındaki şerefe seçilecekti; Konstantinopolis Patrikliği. Ancak kendisi bulunduğu yerde mutlu olduğu için bu büyük şerefi reddetmişti. Marcesina kiliseye büyük bir şatafatla girmek üzereyken kilisenin kapıları suratına keşişler tarafından kapatılmıştı.

Keşişlerin bunu Blemmydes söylemeden önce yapmasıyla rezil kadın kilise dışında tutulmuştu.⁴⁶² Blemmydes gibi dindar bir kişi için hakkında yazdıkları ve konuştukları bu

günahkâr utanmaz kadının ki kilisede kutsal bir döşemeyi ayağıyla çiğnemişti, kiliselerine girmesi büyük bir utançtı. Kendisine yapılan bu terbiyesizlikle öfkelenen

Marcesina (ki şereflendirildiğinden böyle bir davranışa alışık değildi) yanındaki

dalkavuklarıyla meclise döndü ve orada sevgilisi İmparatora bu durumdan duyduğu

şikâyeti anlattı. İmparatoru bir şekilde bunun intikamını alması için ikna etmeye çalışan

Marcesina ve dalkavukları İmparatoru hiçbir şekilde etkileyemedi, dahası da İmparatoru

zamanında bu kadına bu kadar itibar gösterdiğine pişman etmişti. İmparator

Marcesina'ya cevaben gözlerinden yaş akarak şunları demişti; *“Bu dindar ve adil adamı*

cezalandırmak için neden beni kışkırtıyorsun? Hâlbuki ben hayatımda sitem ve rezillik

olmadan yaşadım ve İmparatorluk onurumu da kirletmemeliyim. Ancak kendimi bu

rezaletten sorumlu tutuyorum; kötü tohumlar ekdim, şimdi ise bu kötü hasadı yok

edeceğim için kendime şükrediyorum.”

⁴⁶² Yan not: Cariye imparatoriçe Marcesine'nin kiliseye girişi reddedildi.

Bu iyi İmparatorun ölümünden sonra onun iktidarının ilk senesinde doğan ve artık otuz üç yaşındaki oğlu Theodorus halkın rızasıyla yeni imparator ilan edildi.⁴⁶³ Theodorus'un yaptığı ilk iş babasının Türk Sultanı Iathatines ile yaptığı ittifakı yenilemek oldu, böylece Asya'yı güvene almış, sonrasında ise güçlü bir orduyla Çanakkale boğazından Avrupa'ya geçmişti. Onun Avrupa'ya geçmesinin sebebi hem Makedonya ve Trakya'da kayın biraderi Bulgaristan Kralı tarafından çıkartılan sıkıntıların yatıştırılması hem de eski İmparatorun ölümüyle onun topraklarını yağmalamaya başlayan Teselya despotu Michael Angelus'u durdurmak içindi. Michael Angelus, Theodorus'un üzerine yürümesiyle onunla barış yapmaya razı olmuştu. Ancak Theodorus Batı'da meşgulken başkent İznik'ten şehre kendi yokluğunda vali olarak atadığı Michael Palaeologos'un Türklere gizlice kaçtığını yazan mektuplar almış, akabinde bu durumdan dolayı Theodorus sıkıntıya girmişti. Palaeologos'un açıklamasına göre kaçmasının sebebi çevresindeki düşmanlarının onu zor ve rezil bir duruma sokmasıydı, dahası o düşmanlarının İmparatorun kulağını kendisi hakkında olan şikâyetlerle de doldurması, bu şikâyetlerin de çürütülmesinin zor olmasından ötürü İmparatorun gelişen öfkesinden de korkmuştu. Böylece kendi rızasıyla sürgüne giderek canını düşmanlarının şerrinden kurtaracaktı.

Palaeologos Konya'ya geldiği zaman Sultan Iathatines'i Moğollara karşı büyük bir sefer hazırlarken bulmuştu; (daha önce de dediğimiz gibi) Moğollar Türkleri İran ve diğer Uzakdoğu ülkelerinden sürmüş, hatta onları küçük Asya'ya kadar takip etmişti. Nihayetinde Moğollar Axara adlı Konya'ya yakın bir kasabaya gelmişlerdi. Bütün bu hazırlık telaşı içerisinde olan Sultan, Palaeologos'un gelişine çok sevinerek onu cesur ve değerli bir komutan olduğundan dolayı onu ordudaki Rum birliklerinin komutanı

⁴⁶³ Yan not: Theodorus Lascaris, seçilen İmparator.

yapmıştı. Onunla beraber asil bir Venedikli olan Boniface Mohne komutasındaki Latinler de Türklere katılmışlardı. Böylece Sultan Rumlar ve Latinlerden aldığı yabancı desteklerle ordusunu güçlendirerek düşmanı Moğollar üzerine sefere çıkmıştı. Savaş başlamadan önce Moğollar Türklerin getirdiği askerlerle bayraklarından korkmuşlardı, ancak yine de onlarla korkunç ve kanlı bir savaşa tutulmuşlardı. Türk ordusunun içinde Palaeologos'un komutasında olan Rum birlikleri en kötü darbeyi almıştı; Moğolların kendilerini zor duruma sokmasıyla neredeyse kaçma noktasına gelmişlerdi; özellikle de Türklerin gözde komutanlarından biri Sultan'a karşı duyduğu kinden ötürü savaş ortasında Sultan'a isyan ederek Moğolların tarafına geçmesinden sonra savaşın kaderi Türkler aleyhine değişmişti. Ancak orada kaçmak üzereyken aslanlar gibi savaştılar ve zafer kazanan düşmanları neredeyse sırtlarını dönerek geri çekilecek bir hale gelmişti. O savaşta birçok Türk ölmüş, kaçanları da Moğollar korkunç bir şekilde kovalamıştı. Palaeologus, Türklerin generaliyle beraber Moğollar tarafından takip edilmişler, onlar da durabildikleri yerde kendilerini takip eden düşmana dayanabildikleri kadar dayanmış, hayatları için savaştıktan ve geri çekildikten sonra nihayetinde Kastamonu yakınlarındaki generaller kalesini tutarak canlarını kurtarmışlardı. Moğollar bu zaferden sonra (bu savaşla Türklerin bütün gücü kırıldı ve devletleri çöküntüye uğradı) direnişle karşılaşmadan Türk Sultanının elindeki bütün eyaletleri talan ettiler. Böylece Sultan bezmiş bir şekilde onlara direnecek gücü olmadığından dolayı Rum İmparatoru Theodosius'a yardım için kaçmıştı. Theodosius, Sultan'ı maiyetiyle beraber şereflice ağırlamış, onu rahatlatmak amacıyla ufak birlikler vermişti. Bu birlikler Murzusle lakaplı Isaacitus Ducas'ın emrinde Sultan'a evine kadar eşlik etmişti. İmparatorun bu jestine karşılık Sultan ona Laodicea şehrini vermiş, İmparator da vakit kaybetmeden şehre

sağlam bir garnizon yerleştirmişti. Buna rağmen bu şehir Rumlar tarafından tutulamayarak Türklerin eline tekrar geçecekti. Bunlara rağmen Sultan kendisini Moğol saldırılarına karşı çok güçsüz bulmakta, bu savaşın hem maddi hem de manevi zararları günden güne yükseliyordu. Dolayısıyla Sultan danışmanlarının tavsiyesine uyarak Moğollara bir anlaşma yaparak barışı sürdürmek için onlara belli bir miktar haraç ödemeyi kabul etmişti. Böylece o zaman Türkler Moğollara bağlı haraç ödeyen devlet statüsüne geçmişlerdi.

Ancak bütün bunlardan önce Michael Palaeologus İmparatorun merhametli mesajıyla eve çağrıldı. Çağrıda onun güvenliğinin temin edileceği sözü verilmişti. Böylece Palaeologus İmparatorun huzuruna çıkarak ona ve oğluna sadık kalacağına, İmparatorluk tahtında gözünün olmayacağına, İmparatorluk üzerinde bir oyun oynamayacağına ama onun yerine İmparatora, oğluna ve diğer varislerine görev aşkıyla boyun eğeceğine dair bir ant içmişti. Bu şartları kabulüyle Palaeologus İmparatorluk içinde yüksek statülü bir devlet görevlisi olmuş, onun lütfunu kazanmış ve onun hükümdarlığı boyunca itibar görmüştür.

İmparator Theodorus üç sene iktidarda kaldıktan sonra hastalanıp ölmüştü. Vasiyet olarak sadece altı yaşında olan oğlu John'un imparatorluk tahtına geçmesini ölüm döşeginde istemişti.⁴⁶⁴ Oğlunun güvenliğini ve eğitimini üstlenmeleri için Patrik Arsenius ve en güvenilir danışmanı George Muzalo'yu görevlendirmişti; böylece İmparatorluk huzur içinde yönetilecekti. Murzalo basit, soylu olmayan bir aileden gelmekteydi, ancak idari işlere karşı yetenekli olmasıyla beraber eski İmparator Theodorus'un çocukluk arkadaşı olmasından dolayı onun güvenini kazanmış biriydi. Hem Murzalo hem de Theodorus çocukluklarında beraber oynamışlar, eğitim görmüşler ve birbirlerine yakınlaşmışlardı.

⁴⁶⁴ Yan not: Rum İmparatoru Theodorus'un ölümü.

Bu iki kişi büyüdükçe ikisi arasındaki arkadaşlık ve samimiyette artmış, birbirlerinin en iyi dostu olmuşlardı; İmparator Muzalo'ya sık sık danışmış, onu sırdaşı yapmış, kısa bir zamanda da İmparatorun onu kendi akrabalarından soylu bir kadınla evlendirmiş ve onu en yüksek mevkilere çıkarmıştı. Theodorus ölümünde vasiyet olarak onun muhterem Patrik ile küçük oğlunun ve onun iki küçük kız kardeşini eğitmesini istemişti.⁴⁶⁵ Daha fazla güven için hem küçük İmparatora hem de onun eğitmenlerine karşı her kesimden kişinin itaat yemini etmesi sağlanmıştı. Bundan dolayı Muzalo'nun talihi bir anda değişmişti. Muzalo'nun bir anda bu kadar yükselmesiyle beraber birçok asil bundan dolayı mutsuz olmuş, ölen İmparatorun kendilerinden biri yerine Muzalo'nun genç İmparator'un eğitimini ve imparatorluğun yönetiminin üstlenmesi onların pek ağırına gitmişti. Bu asiller İmparator'a akrabalık derecesi açısından daha yakın olmakla beraber kendilerinin İmparatorluğun idaresi için kendilerinin Muzalo'dan daha iyi olduğunu düşünmekteydiler. Dolayısıyla Muzalo'yu lanetlemişler ve onun ismini hor görmüşlerdi. Muzalo'nun soylu olmaması ve eski İmparator Theodorus'un kırbacı olarak onun bazı soyluları cezalandırması onun halk tarafından hayli nefret edilmesine sebep olmuştu. Dahası İmparatorluk içinde böylesine yüksek bir mevkide İmparatorluğu yönetmesi kişisel arzularını gerçekleştirmek ve düşmanlarını yoketmek için hiçbir şeyden ödün vermeyeceği anlamına gelmekteydi. Bütün bunlardan da Muzalo'nun haberi vardı; sonuçta o çevresindekileri anlayabilen, kıvrak zekâsı sayesinde de tehlikelerden kendisini sıyrabilecek biriydi. Bundan dolayı hızlıca asilleri bir meclise davet etmiş, her birini tek tek karşılamış ve onlara hürmetkâr bir şekilde İmparatorluğun idaresinden ve İmparatorun eğitmenliği görevinden çekilip aralarından kendilerinin layık gördüğü birine bu görevleri devredeceğini söylemişti. Asiller ise bu teklifi reddetmiş, dahası ona eski

⁴⁶⁵ Yan not: Mecliste hasetlik.

İmparatorun, yani efendilerinin kendisini bu iş için layık olduğu için seçtiğini söylemişlerdi. Ancak Muzalo bu talebinde ısrarcı olmuş, kendilerinin düşüncelerine karşı sert çıktığını söyleyerek onlara bu kadar kıskançlık ve tehlike içinde bu işi yapacağına huzurlu ve güvenli bir şekilde inzivaya çekilmeyi tercih edeceğini söylemişti. Ancak tercih edeceği şeyi yapsa da yapmasa da başka bir seçenek yoktu. Bundan dolayı herkes, asiller, halk tabakasındaki kişiler, tekrardan büyük bir törenle üçüncü defa bütün güçleriyle beraber küçük İmparatoru ve onun hocası, İmparatorun naibi Muzalo'yu korumaya ve ona itaat etmeye, eğer bunları yapmazlarsa sefil ve rezil bir sonları olmasını onurları ve inançları adına yemin ettiler. Ancak dokuz gün sonra bazı ileri gelen soylular ettikleri yeminleri inkâr edercesine ya da unutturcasına haset içinde İmparatorun ve İmparatorluğun koruyucusu olan Muzalo'yu öldürmeyi planladılar. İmparator Theodorus'un cenazesinden dokuz gün sonra gelmiş, Sosandra'da (kendisinin inşa ettirdiği ve Meryem Ana'ya adadığı Manisa'da (Magnesia olarak geçmektedir) bir manastır) büyük asiller, prensler, leydiler ve muhterem kadınlar zamanın gereği toplanarak yas tutmuşlardı. Bunların aralarında aynı zamanda komplocular da bulunmakta, buldukları yerin yakınlarında katliam yapmak için hali hazırda askerleri de sıradan halkın içerisinde beklemekteydi. Ağıtlar söylenirken bu askerler kendilerine talimat verildiği üzere bir anda kiliseye girmişler, kınlarından çekilmiş kılıçlarıyla (kilisenin sunağında saklanmış) Muzalo'yu değerli kişiler olan kardeşleri Andronicus ve Theodorus ile beraber birçok kişiyi katletmişlerdi.⁴⁶⁶ Ağıtlarını sürdüren saygın kadınlar, ağıtlarını keserek alelacele izdiham çıkararak kiliseden kaçmaya çalışmıştı. Ancak zorba askerler rahipleri ve keşişleri bu karışıklıktan sorumlu olduklarını düşünerek kilisenin içine girmeye zorlamıştı. Böylece akan kandan dolayı zeminin kaygan olmasından dolayı

⁴⁶⁶ Yan not: Muzalo haince kilisede katledilir.

oradan kaçıma çalışanlar kayarak düşmüş, böylece cenaze kanlı bir şekilde sonlanmıştı. Bu hain ve rezil suikasttan sonra Patrik Arsenius artık genç İmparatorun tek hocası olarak kalmıştı, bundan ötürü de pek bir sıkıntı yaşanmıştı. Artık genç İmparatorun eğitimi meselesi tehlikeli bir iş olmuş, özellikle de kendisi gibi bilge, doğru bir yaşama sahip olan bir kişiye danışılıyordu. Uhrevi hayatından ötürü her ne kadar bürokratik alanda söz sahibi, dünya meselelerinde pek tecrübeli olsa da bu kişi yinede geçici bir hükümet için uygun biri değildi. Dolayısıyla muhterem Patrik bütün asilleri toplamış ve onlara genç İmparator ve İmparatorluk için en iyi ne yapılabileceğini sormuştu; artık Muzalo ölmüş, kime danışacağını düşünmeden ya da orada alınan kararın ne kadar iyi olacağına kafasını yormadan onu eli kılıçlı düşmandan daha tehlikeli olan bu vaziyetten kurtarmak istemişti. Yine de eli kılıçlı düşmanlar da gözükmişti.

Meclise çağrılanların içinde diğerlerinden daha üstün olan (hakkında daha önce bahsettiğimiz) Michael Palaeologus vardı. Michael'in soyu Comneni sülalesine dayanmaktaydı; neşeli, kibar, zarif, cömert ve hoşgörülü biriydi. Birçok kişinin saygısını kazanmış, özellikle de generallerin, komutanların, askeri alanda hizmet verenlerin saygısını ve sempatisini kazanmıştı. Pek çok söylentide ve öngörüde (hiçte boşuna olmadan) Michael'in tahta geçmeyi istediği geçmekteydi.⁴⁶⁷ Patrik bile bunu bilmekteydi, ancak yine de onun mağrur ve güçte gözü olan biri olduğunu bilmesine rağmen ona özel bir lütuf yaparak ona hazinenin anahtarını emanet etmişti. O zamanlar para ordunun masrafları ya da devlet içindeki diğer özel durumlar için harcanırdı, bu da Michael'in gizli planlarını uygulamasına alet olmuştu. Hazine elinin olmasıyla beraber bunu tıpkı

⁴⁶⁷ Yan not: Michael Palaeologus tahta geçmeyi istemişti.

buşeller⁴⁶⁸ halinde halkı yönlendirip elinden geleni yapabileceğini düşünen soylulara ve askerlere dağıtmıştı. Bu kişilerin arasında da Michael'in sevdiği ve çoğu zaman görüştüğü ruhban sınıfından birçok kişi vardı. Michael'in gözdesi olan rahipler de Patrik'ten zaman kaybetmeden (zamanın gerekliliği olarak) devletin bekası adına bir düzen koymasını durmadan rica etmişlerdi; rahipler devletin durumunu denizin ortasındaki tehlike altında olan kaptansız bir gemiye benzetmişlerdi, bu gemi eğer bir kere batarsa bir daha kurtarılamazdı. Aynı zamanda Palaeologus'un adı herkesin ağzındaydı; herkes çözümün, bu belalı durumdan kurtulmanın çaresinin küçük İmparator büyüyene kadar Palaeologus'un devletin başına geçmesinde görmekteydi. Umumun Palaeologus'u desteklemesiyle Patrik de (diğerleri gibi düşünerek) iznini vermişti. Fazla bir süre geçmeden hem asillerin hem de halkın desteğiyle Palaeologus İmparatorluğun idarecisi ve genç İmparatorun eğitmeni ilan edilmişti; artık Palaeologus'un İmparator unvanından ve takılarından başka hiç birşeye ihtiyacı kalmamıştı. Bu, Palaeologus'un imparatorluk tahtına geçmek için attığı ilk adımdı; daha öncesinde iki imparator tarafından rezilce gerçekleştirilmişti: John Ducas ve oğlu Theodorus.

Aradan çok gün geçmeden Palaeologus'un destekçileri başka bir toplantı yapmış, orada Palaeologus'un İmparatorun hocası olması, devlet işlerine onun yerine bakması, yabancı ülkelerin elçilerinden İmparatorundan sonra itibar görmesinin ona göre bir şey olmadığı düşünülmüştü; diğer bir yandan o hem Patrik hem de İmparator tarafından Despot unvanıyla onurlandırılmıştı. Bu da imparatorluk içinde yükselmenin diğer bir adımıydı. Ancak ona en büyük şereflerin, rütbelerin kendisinden üstün bir kişi tarafından verilmesi onu ne kadar memnun ederdi? Belki biraz, ya da hiç memnun etmese de en azından

⁴⁶⁸ 1 buşel 35,239072 litre.

imparatorluk içinde yavaş bir şekilde en yükseğe tırmanmasını sağlamıştı. Ancak kısa bir süre sonra bu yeni Despot, bir takım soylular, destekçileri ve halk tarafından Manisa’da İmparator ilan edilmişti. Patrik Arsenius’un bu olayı duymasından rahatsız olmuş, onu küçük İmparatora ne olacağı hususunda endişelendirmişti. Önceleri Palaeologus’u ve onu İmparator ilan edenleri aforoz etmeyi düşünmüş, ancak bunun daha fazla probleme yol açacağından korktuğu için onu bir yeminle bağlamaya karar vermişti. Bu yemine göre Palaeologus ve destekçileri, çocuk İmparatorun canının peşine düşmeyecek ya da onun imparatorluğunu elinden almayacaktı; bu yeminde ettirilmişti. Ancak daha bir ay geçmeden, genç İmparatorun güvenliği için bu kadar güvenceyi alan (dahası hem asilleri hem de ruhban sınıfını ikna eden) Patrik, kendi elleriyle bir törende bu gaspçının kafasına İmparatorluk tacını takmıştı. Ancak bunu onun İmparatorluğa sahip olması için değil, ama devletin ve devlet işlerinin Palaeologus gibi bir kişiye ihtiyaç duymasından dolayı yapmıştı. Çocuk büyüyünce İmparatorluk tahtını ona bırakacak ve İmparatorluğu ona devredecekti.⁴⁶⁹ Bu yeminlerin yanı sıra Palaeologus’un iktidarını sağlama alacak gelişmeler yaşanmıştı. Onun komutanları eski İmparatorun ölümüyle ve Asya’da çıkan karışıklıkları fırsat bilerek İmparatorluğun topraklarına saldıran Aetolia ve Epir Despotu Michael Angelus’a karşı büyük bir zafer kazanmışlardı. Epir Despotu, Sicilya Kralı ve Peloponezya ile Achaia prensiyle beraber İmparatorluğun Makedonya ve Trakya’daki topraklarını yakıp yağmalamak amacıyla büyük bir orduyla bölgeye gelmişti. Ancak Palaeologus (o zaman daha yeni Despot ilan edilmişti) bunun istihbaratını almış ve bölgeye kardeşi John ile en iyi komutanlarından birkaçını göndermişti, bu kişiler tarafından da Epir Despotunun orduları büyük kayıplar vererek işgal ettikleri bölgeden çekilmek zorunda kalmıştı. Bu zaferin haberi Palaeologos’un taç giyme töreninde

⁴⁶⁹ Yan not: Michael Palaeologus Patrik Arsenius tarafından imparator olarak taçlanır.

verilmişti, dahası onun komutanları döndüklerinde yanlarında Peloponezya ve Achaea prensini de esir olarak getirmişlerdi. Bu prens özgürlüğünü elde etmesi için İmparator'a Monembasia, Maine ve Sparta'yı, yani Peloponezya'nın en iyi şehirlerini fidye olarak vermişti. İmparator o şehirlere güçlü garnizonlar yerleştirmiş, onları da anne tarafından kardeşi yiğit komutan Konstantin'e vermişti. Onun iyi hizmeti sayesinde Peloponezya'da birçok kasaba ve şehir Latinlerin elinden alınmıştı. Palaeologus nihayetinde Latinlerin kökünü kazımak adına Konstantinopolis'i ele geçirmek için Trakya'ya geçmişti. Ancak şehri kuşatmanın zor olduğunu görerek onun yerine şehir limanının karşısında bulunan Pera'yı kuşatmıştı; bu sayede oradan şehri kuşatması daha kolay olurdu. Ancak Pera'daki garnizon tarafından geri püskürtülerek büyük kayıpların verilmesi nedeniyle tamamen geri çekilmişti. Geri çekildikten sonra Konstantinopolis yakınlarındaki kaleleri tahkim ettirmiş, oralara sağlam garnizonlar yerleştirmişti. Palaeologus, bu garnizonlara sürekli bir şekilde Konstantinopolis halkını ve şehri taciz etmelerini emretti, onları korkutarak onların şehrin kapılarından dışarıya bakmayacak şekilde korkmalarını sağlamıştı. Bu garnizonlar kendilerine verilen emri o kadar güzel yerine getirmişti ki Latinler kısa bir zaman sonra bazı ihtiyaçlardan mahrum kalmışlardı. Mesela eğer oduna ihtiyaçları varsa yakıt yerine şehirdeki birçok güzel evi yakmaya razı olmuşlardı; Latinler şehri alalı bu kadar kötü bir vaziyete düşmemişlerdi. Sonrasında Palaeologus Rum İmparatorluğu başkenti İznik'e dönmüştü.

Latinlerin Konstantinopolis'te kurdukları İmparatorlukta (daha önceden bahsettiğimiz gibi) iktidarda II. Baldwin vardı. II. Baldwin güçsüz ve yiğit biri olmadığı için hem Latinler hem de Rumlar tarafından rağbet görmemişti. İmparatorluğunu geçindirmek için şehirdeki umumi anıtları ve süslemeleri memnuniyetle satmıştı. Hatta Venedik'te

bıraktığı oğlunu bile tüccarlara para için satmıştı; bazı yazarlara göre bu oğlan Venediklilere satılmıştı.

Bütün bunlar olurken, Moğol İmparatorluğunun büyük Hanı Mango,⁴⁷⁰ Ermeni Kralı Aiton⁴⁷¹ tarafından Hristiyan yapılır ve onun da kışkırtmasıyla başında kardeşi Haalon'un⁴⁷² olduğu büyük bir orduyu Suriye ve Filistin'deki Türkler ile Sarazenlerin üzerine göndermişti.⁴⁷³ Karısı tarafından abisi gibi kendisi de Hristiyan yapılan Haalon, kendisiyle beraber gelen dünya kadar kişiyle altı ay içinde bütün İran'ı, çok güçlü yerler haricinde, kontrolü altına almıştı. Sadece dağların arasında olan ve bazılarının Semerkand ismini verdiği, gelecekte dünyanın dehşeti Timurlenk'in başkenti olacak şehri alamamış, orası Haalon'a dayanabilmişti. Haalon, yine de şehrin kuşatmasını 10.000 atlısıyla sürdürmüş ve onları şehri kuşatmalar için geride bırakmıştı. Kral Aiton'un yazdığına göre şehir yirmi sekiz sene kuşatılmıştı, sonrasında ise şehirdekiler çıplaklıklarını kapatmak için kıyafet karşılığında şehri düşmanlarına teslim etmişti. Kuşatmanın bitmesiyle 10.000 atlısını geri çağırarak Asur ülkesine fırtına gibi girmiş ve orada Müslüman prenslerinin peygamberlerinin varisi olarak itibar ettikleri, sözlerini de ilahi kehanet olarak yorumladıkları Halifelerin başkenti Bağdat'ı kuşatmıştı. Orada Haalon şehri aldıktan sonra bulduğu bütün kadınları, erkekleri, çocukları kılıçtan geçirmiş, bulduğu büyük miktarlardaki hazineyi de yağmalayıp askerlerine ganimet olarak dağıtmıştı. Haalon yakalanan Halifenin askerleri tarafından biriktirilen hazinenin ortasına yerleştirilmesini emretmişti. Sonrasında da Haalon, Halife'ye bu hazinedeki altın, gümüş ve değerli taşlardan istediğini istediği kadar yiyebileceğini, bu kadar değerli bir misafirin en pahalı

⁴⁷⁰ Burada bahsedilen kişi Mönge Han'dır.

⁴⁷¹ Bu Kral Hethoum olarak bilinir.

⁴⁷² Burada bahsedilen kişi Hülagü'dür.

⁴⁷³ Yan not: 1260, Moğol lideri Haalon büyük bir orduyla beraber Türkler üzerine gönderilir.

şeylerle beslenmesi gerektiğini söyleyerek onu hazinenin yığıldığı yere kilitlemişti; o odada kalan Halife birkaç gün sonra açlıktan sefil bir vaziyette ölmüştü. Hazinele birlikte kilitletiği yerde hayatı boyunca o hazinelerden yeterince istifde etmediğini düşünmüştü. Bu hazineler değerliydi, pahada ağırdı; yine de hayatta kalmasına yardım edememişti, sadece az ile yetinebilseydi durum daha farklı olurdu. Bağdat yağmalanmış ve neredeyse yıkılmıştı. Sonrasında Moğollar Mezopotamya'dan geçerek Rhoais şehrini almıştı. Oraya Ermeni Kralı ve bu Moğol seferinin mimarı Aiton, yiğeni komutasında 20.000 atlı ve 40.000 piyadeyi Moğollara yardım amaçlı göndermişti. Sonrasında Suriye'ye giren bu ordu birkaç gün sonra Halep'i, çevresinde bulunan ve bir zamanlar Antakya'ya bağlı bazı güçlü yerleşimlerle beraber ele geçirmiş ve orayı 1260 yılında yağmalayıp yerle bir etmişti.⁴⁷⁴ O zamanlarda bütün Suriye ve Filistin'i elinde tutan Şam Sultanı Malacnesar, şehirlerinin tek tek düşmesinden dolayı dehşete düşmüş, daha fazla zarara uğramaktan da korkarak karısı ve çocuklarıyla beraber bir kurtuluş ve topraklarını elinde tutma ümidiyle Moğol prensinin huzurunda kendisini takdim etmişti. Ancak orada kandırılmış, bazılarının dediğine göre Moğolların fetih sürecini durdurmasını gerektiğinden uzak bir yere sürgün gönderilmiş, bazılarının dediğine göre esir edilmiş ve Şam surlarının dibinde, oğlunun gözü önünde lime lime parçalanmıştı. Şam iki kez başarısızca kuşatılmış, ancak sonunda Haalon'un sert bir kuşatmaya girişmesiyle fethedilmişti. Fetihten sonra şehir yakılmış, yağmalanmış ve karısının istediğine uyarak Haalon tıpkı geçtiği her yerde yaptığı gibi bu şehirde de bütün camileri yıktırmıştı.⁴⁷⁵ Haalon Kudüs'e kadar gidip bütün Filistin'i fethetmeyi planlamış, ancak kardeşi büyük Han Mango'nun ölüm haberini aldıktan sonra o büyük İmparatorluğun başına geçmek

⁴⁷⁴ Yan not: Halep Moğollar tarafından yerle bir edildi.

⁴⁷⁵ Yan not: Şam fethedildi.

için ülkesine geri dönmüştü. Haalon Sarazenlere ve Türklere karşı yaptığı bu seferde neredeyse altı sene geçirmişti.

Böylece Moğollar tarafından Şam'da kurulan Türk krallığı yıkılmıştı. Bu zaman aslında Suriye'deki ve Filistin'deki Hristiyanların kötü giden vaziyeti düzeltilmesi ve güzel iki Hristiyan krallığın geliştirilebilmesi için iyi bir fırsat olmuştu; bir taraftan Batı'daki Hristiyan prensleri ve diğer bir taraftan da Moğolların etkisiyle beraber vaziyet iyileştirilebilirdi. Ancak onun yerine Hristiyan prensler kendi aralarında ölümcül sürtüşmelere düşmüşler ve bunlarla kendilerini oyalayarak bu az rastlanan güzel şansı kaçırmışlardı. Moğol prensi Haalon, Hristiyanları ve savaşlarını desteklediği için ülkesine gitmeden önce oğlu Abaka'ya 20.000 atlıyı Hristiyanların yeni bir seferle beraber gelmeleri ihtimalinde onlara yardım etmesi için bırakmıştı. Ancak bir süre sonra Abaka, babasının ülkesinde güç durumda olduğu haberini aldıktan sonra babasının yanına onun ülkesine gitti. Ancak Abaka gitmeden önce arkasında yiğit bir komutan olan Guirboca'nın⁴⁷⁶ emrinde 10.000 atlıyı Hristiyanların meselelerinde onlara yardım için bırakmıştı. Ancak Sayda'daki bazı Hristiyan garnizonların yaptığı bir küstahlık onların müttefiklerini kendilerine düşman etmişti; Sayda garnizonundaki bazı Hristiyan askerleri Moğolların topraklarını yağmalamış, ganimetleri geri vermeyi reddettikleri yetmemiş gibi çıkan bir arbedede Guirboca'nın yiğit bir soylu olan yeğenini öldürmüşlerdi.⁴⁷⁷ Bunun intikamı olarak Moğollar Sayda'yı kuşatmış, ele geçirmiş, yağmalamış ve yerle bir etmişlerdi. O zamandan beri böylece Guirboca ve Moğolları Hristiyanların en büyük düşmanı olmuşlar, onlara zarar vermek adına ellerinden geleni artlarına koymamışlardı.

⁴⁷⁶ Burada bahsedilen kişi Kitbuğa'dır.

⁴⁷⁷ Sayda ve Beauford Kontu Julian, Moğol topraklarına daha yeni bütünleşmiş bir yer olan Bekaa'yı yağmalamıştı, akabindeki olaylar da tıpkı Knolles'un anlattığı gibi gelişmiştir (Runciman, 1954, p. 308).

Moğollar ve Hristiyanlar arasındaki sürtüşme Moğolların yaklaşmasından dolayı Mısır Sultanı Melech'e⁴⁷⁸ Memlukleriyle beraber Suriye'ye girmesini ve Şam'ı yağmalamasına fırsat vermişti. Guirboca ve Moğollarına karşı güçlü ve büyük bir orduyla Sultan onlara karşı yürümüştü.⁴⁷⁹ Guirboca, Sultanla yaptığı savaşta yiğitçe dövülmüş, ancak savaşta talihi kötü gittiğinden savaşın galibiyetini en güçlü olan taraf belirlediğinden dolayı orada Moğol savaşçılarıyla beraber ölmüştü.⁴⁸⁰ Bu savaştan kaçan Moğol askerler Ermenistan kralının topraklarına çekilmişti. Bu zaferle beraber bazı yerler haricinde bütün Filistin ve Suriye tekrardan Mısır Sultanının eline geçmişti. Melech'ten sonra Memluk Krallığının başına geçen Sultan Bandocader⁴⁸¹ de Hristiyanlardan kalan bazı yerleri almış, arkasından Suriye'ye gelerek Antakya'yı ve Hristiyanlar tarafından savunulan birçok yeri fethetmişti.⁴⁸² Fetihden sonra şehri yaktı ve kaleyi de yerle bir etti. Sonrasında da Ermenistan'a girerek oraya büyük zarar verdi.⁴⁸³

Türklerin Suriye'deki krallığı Moğollar tarafından yıkıldıktan sonra, Memlukler tarafından da toprakları ele geçirilmişti. Aynı şekilde küçük Asya'daki Türklerin durumu da çok ta iç açıcı değildi. Türk Sultanı Iathatines'in⁴⁸⁴ toprakları Moğollar tarafından işgal edilmiş, başkent Konya kaybedilmiş, kendisi de kardeşi Melech ile beraber Rum İmparatoru Michael Palaeologos'a urtarılma umuduyla sığınmıştı. Sultan zamanında eski İmparator Theodorus'dan kaçan Palaeologos'a yardım etmiş, şimdi de Palaeologos'un

⁴⁷⁸ Burada bahsedilen kişi Sultan Kutuz'dur.

⁴⁷⁹ Yan not: Mısır Sultanı Suriye'yi işgal eder.

⁴⁸⁰ Bu savaş tarihte Ayn'u Celut savaşı olarak bilinir ve Knolles'in anlattığı gibi Memluklerin daha fazla askeri vardı. Ancak Memluklerin zafer kazanmasının sebebi Sultan Kutuz'un orduda önemli bir komutan olan Baybars ile beraber Moğolları etkili bir şekilde pusuya düşürmesi olmuştu (Runciman, 1954, ps. 312, 313).

⁴⁸¹ Burada bahsedilen kişi Baybars'tır. Büyük ihtimalle daha önceden ya Knolles ya da onun kullandığı kaynak onun ismini karıştırmış olması muhtemeldir.

⁴⁸² Sultan Kutuz Ayn'u Celut savaşından kısa bir süre sonra Baybars'ın düzenlediği bir suikastte öldürüldü, Baybars yeni Sultan oldu (Runciman, 1954, p. 314).

⁴⁸³ Yan not: Antakya Hristiyanlardan alındı.

⁴⁸⁴ Burada bahsedilen kişi İzzettin Keykavus'tur.

kendisine yardım edeceğini düşünmüştü; bundan ötürü Palaeologus'dan ya iyi durumda bir ordu isteyecek ya da ondan karısı, çocukları ve takipçileriyle yerleşebileceği topraklarından bir köşeyi isteyecekti; çünkü yanında bol miktarda servet vardı. İmparator ise her taraftan savaşla kuşatıldığından ordularını azaltmayı istememişti. Ona ülkesinden bir parça toprak vermek te tehlikesiz değildi; Sultan geçmişte büyük bir prens olduğu için artık azla yetinmesi mümkün imkânsızdı. Dahası onun Moğollar tarafından dağıtılan soyluları sayı olarak ilk fırsatta o bir yere yerleştiğinde ona tehlikeli bir güç kazandıracak kadar yeterliydi. Dolayısıyla İmparator bu iki seçeneği bir tehdit olarak algılamış, bir yandan da kendisine yardım eden bu kişiyi de şereften yoksun bir şekilde geriye göndermek istememişti. Nihayetinde bundan ötürü İmparator, Sultanı güzel sözlerle ve umut verici vaatlerle oyalamış, sözlerini geciktirmiş ve onu umut ve umutsuzluk arasında bırakmıştı. Bir süre sonra İmparatorun yokluğunda (ancak onun iradesi doğrultusunda) Sultan'ın bütün 1200 kişiden oluşan maiyetiyle beraber Trakya'da deniz kıyısında olan Aenus şehrine gitmesi emredilmişti. Sultan orada pek hoşnut kalmamıştı; dikkatli gözler tarafından takip edilmekte ve kaçma şansı da bulunmamaktaydı. Buna rağmen orada onurlu bir şekilde ağırlandı.⁴⁸⁵ Biz de burada Sultan'ı melankolik düşünceleri içinde bir süre bırakıp başka bir konuya geçeceğiz.

Artık Michael Palaeologus iki senedir İznik İmparatorluğunun idarecisi ve İmparatoruydu, bu iki sene sonrasında da İmparatorluğun Batısındaki Avrupa topraklarında tekrardan Epir Despotu Michael Angelus'un ihanetiyle sıkıntılar çıkmıştı. Bu sıkıntıları gidermesi için Palaeologus, yiğit komutanı ve yüksek rütbeli bir soylu olan Alexius Strategopolous'u (Palaeologos'un iktidarında Sezar ilan edilmişti) 800'den biraz

⁴⁸⁵ Palaeologus, gerçekten de eski dostu İzzettin Keykavus'a iyi davranmıştır (Turan, 1993, p. 497).

daha fazla Bitinyalı askerle beraber bölgeye bu sıkıntıları halletmeye ve Makedonya ile Trakya'dan bu iş için asker toplamaya göndermişti. Ona ayrıca boğazı geçerken de askerleriyle Konstantinopolis'in dış mahallelerindeki Latinleri tehdit etmesini de emretmişti. Palaeologus Konstantinopolis'teki Latinlerin şehirden dışarıya çıkmasını istemiyordu, onun yerine onları adeta mahkûm gibi şehir içinde tutmak istemişti. Bu cengâver komutan Marmara denizini geçerek Konstantinopolis'e yakın bir yer olan Regium'da kamp kurmuştu. Şans eseri karşısına Konstantinopolis doğumlu, Rum kökenli fakir işçiler çıkmış ve onlardan şehir hakkında bilgi toplamıştı. Bu komutan bu fakir Rum işçilerden sadece Latinlerin şehirde zayıf bir garnizonunun olduğunu değil ama aynı zamanda Latinlerin büyük bir gücünün Karadeniz'de bulunan Dapunsia⁴⁸⁶ adasını kuşatmaya gittiğini öğrenmişti. Dahası bu fakir işçiler (Latinlerin kötü hükümranlığından bıktıkları ve özgürlüklerini diledikleri için) komutana şehri ele geçirmesi adına yardım edebileceklerini söylemişlerdi. Bu fakir işçiler şehirde, yakınında otlarla kapanmış bir tünelin olduğu bir kapının yanında ikamet ediyorlardı. Üzerine dikkatin verilmediği bu tünel kendileri haricinde kimse tarafından bilinmemekteydi. Alexius fakir işçilere bu gizli ve görünmeyen tünelden en iyi elli askerini şehre göndereceğinin sözünü vermişti. Bu askerler böylece muhafızları etkisiz hale getirip şehrin kapılarını açacaktı. Fakir işçilerde Alexius'a bir kez şehre girdiğinde şehirdeki arkadaşlarıyla beraber kendisini destekleyeceğinin sözünü vermişti, böylece başarı garantilenecekti. Sezar Alexius, orada adamlarını ödüllendirmiş, onlara daha büyük ödül vaatlerinde bulunarak şehre göndermişti. Fakir işçilerde sıradan bir şekilde şehir dışındaki işlerini bitirmişçesine şüphe çekmeden şehirlerine geri dönmüşlerdi. Birkaç gün sonra söz verildiği gibi gece karanlığından yararlanılarak Alexius'un sözünü verdiği askerler, fakir işçilerin

⁴⁸⁶ Burada bahsedilen yer Kefken adasıdır.

kılavuzluğunda şehre girmiş, nöbetçileri öldürmüş ve şehir kapılarını açmıştı. Sonrasında da Alexius daha gün ağrımadan şehre girmiş, askerlerini savaş için düzenlemişti; arkasından da Latinleri dehşete düşürecek şekilde şehrin dört köşesinde yangın çıkarmış, rüzgârın şiddetiyle de yangın büyümüşü. Yangın o kadar şiddetliydi ki kısa zamanda İmparatorun sarayına ulaşmıştı. İmparator korkuyla uyanmış, yangının sesini, düşmanın da geldiğini görmüş, yanındaki az sayıda Latinle onlara direnmeyi planlamıştı. Ancak yanındakilerin kendisine verdiği tavsiyelerle ve vaziyetin kendisi açısından kötü olduğunu kavrayınca (Konstantinopolis'in son Latin İmparatoru olarak) Latin Patrik Justinian ve yanındaki Latin destekçileriyle beraber deniz yoluyla Euboca'ya kaçmıştı. Oradan Venedik'e, sonrasında da Fransa Kralı Louis'e onun ve Venediklilerin desteğini almak için sığınmıştı. Onun kaçmasıyla beraber Konstantinopolis'teki bütün Latinler kaçmıştı. Böylece güzel bir talih ile şehir 58 yıl süren Latin hükümlerinden sonra tekrardan Rumların eline 1261'de geçmişti.

İmparatorluk şehri Konstantinopolis'in kurtarılması haberi kısa zamanda Rum İmparatoru Michael Palaeologus'a ulaşmıştı. İlk başta bu habere inanmamıştı; çünkü şehir büyük bir ordu olmadan ele geçirilemezdi, hele de bu kadar az bir birlikle değil Konstantinopolis, Galata'nın ele geçirilmesi bile mümkün değildi.⁴⁸⁷ Ancak sonrasında İmparatora bu haberin doğru olduğu teyit edilmiş, o da ellerini havaya kaldırarak Tanrıya şükür ve dualar etmişti; arkasından da bütün kiliselerde ilahilerin okunup, dini törenlerin yapılmasını emretmişti, böylece gelen zafer keyifle kutlanacaktı. O an uğraştığı her şeyi bırakan İmparator kendisini Konstantinopolis'e girmek için hazırlayarak meşgul etmiş, yolda karısı İmparatoriçe ve henüz iki yaşındaki oğlu Andronicus ile birkaç gün boyunca

⁴⁸⁷ Yan not: Rum İmparatoru Palaeologus Konstantinopolis'i kontrolü altına alır.

Konstantinopolis'e Altın Kapıdan törenli bir şekilde adım atmak için yolculuk etmişti. Şehre girdikten ve şükran törenleri yaptıktan sonra şehrin hipodromuna yakın yerde hazırlanan saraya geçmişti; çünkü (zamanında büyük Rum İmparatorlarının ikamet ettiği) diğer muhteşem saraylar Latinlerin iktidarında yıkılmıştı, ya da hasarlıydı. Sonrasında da Palaeologus, şehri geri alan komutanı Alexius Sezar'a giymesi için onur kıyafetleri vermiş, başına imparatorluk tacından aşağı olmayan bir taç takmış ve onun büyük bir merasimle bütün şehri gezerek bir kahraman olarak taşınmasını emretmişti. Dahası gelecek sene de onun isminin İmparator ile beraber ve kendisiyle eşit bir şekilde dualar ve ilahilerin içinde geçeceğini ilan etmişti. Bununla da yetinmeyen Palaeologus, Alexius'un ikonunu da yaptırıp Havayyirun kilisesinde güzel bir mermer sütunun üstüne koydurmuştu; onun daimi hatırlatıcısı ve vatanını tekrar geri alan bir kişi olarak. Ancak bu ikon kısa bir süre sonra gerçekleşen depremde zarar görmüş, yine de onun oğlu tarafından da tamir ettirilmişti. Bir zamanlar büyük ve meşhur Konstantinopolis, dünyanın incisiyken, bu siyasi ve ölümcül değişiklikler yüzünden yıkık ve kirli bir vaziyetteydi. Artık neredeyse her yerde yıkımın sonsuz izi olan çöpler (gerçeği söylemek gerekirse) büyük öbekler halinde birikmişti. Uzun zamandır orada olan evler harabe içinde kalmış, büyük yangınlardan ötürü hükümet binalarından geriye pek az bir kalıntı kalmıştı. Latinlerin çıkardığı yangında pek çok zarar çıkmış, dahası Rumların Latinleri korkutmak için çıkardığı yangında Latinlerin çıkardığından da az bir zarar vermemişti. Bundan dolayı İmparator ilk iş olarak şehri temizlettirmiş, elinden geldiğince bu karışıklığı telafi etmeye çalışmıştı. Buna önce yıkılmış ya da neredeyse harabeye dönmüş kiliseleri tamir ederek başlamıştı. Sonra da boş olan evleri yeni kişilerle doldurmuştu. Önde gelen Latinlerin İmparatorlarıyla beraber şehirden kaçmasına rağmen, şehirde kalan

birtakım Venedikli, Pisalı ve Ceneviz zanaatkârlar ve tüccarlar birleşerek şehirde yaşamak istemişlerdi, ancak İmparator her ne kadar onlardan büyük bir kazanç elde etse de bunu güvenli bulmamıştı. Bundan dolayı da onlara yaşamaları için şehir limanının karşısında bulunan artık Pera adıyla anılan Galata şehrini vermişti. Ayrıca onlara geniş ayrıcalıklar da verdi ve onların kendi meclisleri ya da Potestateleri tarafından yönetilmelerine izin vermişti. İmparatorluk başkentini ise (yapabildiği kadar) Rumlar ile doldurmuştu.⁴⁸⁸

İşler her ne kadar İmparator Palaeologus'un istediği gibi gitmekte olsa da, elindekilerle mutlu olamamıştı. Nedeni ise birileri kendisinin kuyusunu gelecekte kazacak, dahası imparatorluğun gerçek varisleri üzerinden kendisinden kazandığı hakkı elinden gasp edecekti.⁴⁸⁹ Sonuçta bulunduğu devletin mizacında her zaman taht gaspçıları çıkmış, devleti yönetenler yaşadıkları zaman boyunca hiçbir şekilde kimlerden zarar geleceğini kestiremediklerinden dolayı güvende olamamışlardı. Dolayısıyla da kendisine gelecekte bir tehdit oluşturma potansiyeli olan eski İmparator Theodorus Lascaris'in çocuklarından kurtulmayı planlayarak kendisini şüpheden ve korkudan arındıracaktı. Bu her ne kadar iğrenç bir plan olsa da eski İmparatorun kızlarının da kendisi için tehdit potansiyeli olduğunu düşündüğünden onları da ortadan kaldırmayı planlamıştı. Lascaris'in iki büyük kızları babaları tarafından iki büyük prensle evlendirilmişti (biri Epir Despotu, diğeri ise Bulgaristan prensiydi); daha öncesinde Palaeologus'un bu ikisiyle de münasebeti vardı, dolayısıyla da onlar hakkında şüphesi vardı: ancak Paleologus'un etki alanına girmedikleri için güvendeydiler. Ancak Lascaris'in iki küçük kızı Theodora ve Irene tıpkı genç İmparator John gibi kendi velayeti altındaydı. Theodora'yı Peloponezya'dan bir

⁴⁸⁸ Cenevizliler Rumların şehri ele geçirmesi konusunda yardımcı oldular (Runciman, 1954, p. 287).

⁴⁸⁹ Yan not: Palaeologus vaziyeti hakkında endişeye düşer.

soylu olan Belieurt ile evlendirilmiş, Irene de Cenova'da Vigintimolo ailesinden biriyle evlendirilmişti. Bu iki kızın evlendirildiği kişiler Latinler arasından soylu ve güçlü insanlardı, dolayısıyla da bu kızların babaları onları emniyete almıştı. Geriye sadece bu kızların genç erkek kardeşleri ve İmparatorluğun varisi John kalmıştı. Palaeologus da genç İmparatoru Manisa'ya, meclisten ve beladan uzakta bir yere göndermişti. Böylece onu Palaeologus'un politik düşmanlarından biri kendisinin ayağını kaydırmak için bir alet gibi kullanamayacaktı. Genç İmparatora yapılan hürmetsizlikle Patrik Arsenius (Lascaris tarafından oğlunun eğitimi ile görevlendirilmiş), bundan dolayı kötü etkilenmiş, dolayısıyla da meclisi yanındaki ruhani görevlilerle beraber terk ederek ve yorgun bir şekilde Pascasine'de bulunan küçük bir kiliseye son günlerini orada geçirmek için çekilmişti. Ancak Konstantinopolis'in geri alınmasından sonra kendi isteğine aykırı olarak İmparator Palaeologus tarafından Konstantinopolis'e çağırılmış ve şehrin Patriği yapılmıştı; beraberinde bu onurla beraber daha büyük bir memnuniyetsizlikte gelmişti. Gaspçı Palaeologus ise hem genç İmparatoru koruyacağına dair yemini gerçekleştirmediği hem de söz verdiği gibi ona İmparatorluğu geri vermeyip üstüne de kendisini İmparator yapmasıyla beraber genç İmparatorun gözlerini Doğu'daki imparatorların geleneksel olarak yaptığı (öldürmekten çekindiklerinden dolayı rakiplerini hükümet için uygun olmayan bir hale getirirlerdi) gibi gaddarca oydurmuştu.⁴⁹⁰ Bunun haberini duyan kız kardeşi Theodora (Bulgaristan prensi Konstantinus ile evlenmişti) üzüntüden ve sinirden ağlaya sızlaya, kadınsı ikna kabiliyetiyle kocasını bunun intikamını almaya yönlendirdi. Türklerin Sultanı Iathatines de sürgün, hatta neredeyse dört köşe içinde hapis hayatı yaşadığından dolayı da yeni bir başlangıç yapmayı istediği için Bulgaristan prensiyle gizli yazışmalar yapmış, onun kendisinin hürriyetini

⁴⁹⁰ Yan not: Palaeologus, genç İmparatorun gözlerini oydurdu.

kazanmasına yardım ederse ona yüksek miktarlarda para ödeyeceğinin sözünü vermişti. Karısının kendisini ikna etmesinden ziyade Sultanın vaat ettiği paradan ötürü büyük bir güç ve 20.000'den fazla Moğol savaşçısıyla beraber Tuna (Ister olarak geçmektedir) nehrini geçerek kısa bir süre içinde bütün Trakya'yı denize kadar işgal etmiş, ardında canlı ne insan ne de hayvan bırakmıştı. Bu gelişmeler Teselya'daki Despot ile savaşmakta olan İmparatoru pek şaşırtmıştı. Onun kendi üzerine aceleyle geldiğini duyan İmparator, denizle çevrili olduğundan ve karadan kaçış imkânının olmamasından dolayı Konstantinopolis'e doğru rotası olan bir Latin kadırgasına binerek şehre iyi bir rüzgârla iki günde varmıştı. Böylece İmparator hayal kırıklığına uğramış, artık tek ümidi Türk Sultanının teslim edilmesiydi. Onun hızlı bir şekilde Aenum'a yürümesi çevredeki vatandaşları korkutmuş, onlar da vakit kaybetmeden barış yapmak amacıyla Sultan'ı ona teslim etmişti. Bu işgalci ordunun dönüşünde Moğolların sayısız insanı ve sığırı açık alanda esirleri olarak sürdükleri görülebilirdi. Öyle ki açık Trakya arazilerinde bir süreliğine ne bir insan ne de bir hayvan görülebilirdi; bütün Trakya'daki insanlar ve sığırlar adeta süpürülmüştü.

Moğollar tarafından kurtarılan Sultan Iathatines, Tuna üzerinden geçirilerek özgürlüğüne kavuşturuldu: ancak kısa zaman sonra öldü.⁴⁹¹ Onun imparatorluğu oğlu Melick'e (bazılarının yazdığına göre) kalmadı, ancak onun yerine Selçuklu ailesinden iki kişi (Türklerin bildirdiğine göre) Kei-Cubades oğlu Mesut ve Feramitine oğlu Kei-Cubades geçmişti. Bu iki kişi Türk Sultanıydı, ancak Iathatines ile yakından bir akrabalıkları oldukları söylenemezdi. Bu iki Sultan Moğol Hanı Gazan'ın vasalıydı ve ona yıllık haraç ödemekle yükümlüydü. Moğol Hanı Gazan, Mesut'a eski isminin Amisus olduğu

⁴⁹¹ Yan not: Iathanites sürgünde öldü.

Diyarbakır (Amida olarak geçmektedir), Galatya'da bulunan Samsun (Aminsus olarak geçmektedir), küçük Ermenistan'daki Melatia adıyla anılan Meletine⁴⁹² Sebastia adıyla anılan Sivas, Kapadokya'da bulunan Harberie ve Satabrea'yı taşralarıyla beraber vermişti. Kei-Cubades'e de Türklerin eski başkenti Konya, bütün Rumeliyle beraber deniz kıyısına kadar olan toprakları vermişti. Bu iki Sultan tıpkı kendilerinden önceki Sultan Iathatines gibi Moğol Hanlarının haraç veren vasallarıydı ve hükümdarlıkları Moğolların onları sürmesine kadar devam ederdi. Böylece İran'da Selçuklu ailesiyle büyümüş olan Türklerin İmparatorluğu hem Moğollar hem de Memlukler tarafından sonlanmış ve ayaklar altına alınmıştı. Artık o halkın bütün umudu çöküşe düşmüş, ülkeleri iki zayıf prens tarafından Moğolların çıkarları için yönetilmekteydi. Karışıklık içindeki Türk İmparatorluğundaki birçok güçlü ve söz sahibi kodaman böylece İmparatorluklarının kendi aralarında paylaştırmışlardı. Geleceği belirsiz ve sıradan halktan pek çok kişi de ellerinde ok ve yay dışında hiçbir şey olmadığı için dağların geçitlerini tutmuş ve oralardan Hristiyanların yaşadığı topraklara akınlar düzenleyerek onlara pek zarar vermişlerdi. Bu eli silahlı sıradan halk için bu akınlar kolaydı, çünkü Hristiyanların topraklarını korumakla yükümlü garnizonlar maaşlarını alamadıkları için sınırdaki kaleleri ve tahkim edilmiş yerleri terk etmişlerdi. Önceleri önemsenmeyen bu akınlar sonrasında ise İmparatorluğun Asya topraklarını mahvetmişti. İhmal edilen güvenlik problemi gün gün büyümüştü; böylece Türkler Moğollara kaybettiklerini Rumlardan tazmin etmişlerdi. Bir yandan da Moğolların işgali (krallıklarının çöküşüne sebep olması dışında) Türkler için çok fazla zararlı olmamıştı, sonuçta işgal kendilerinin daha iyi yerlere gelmelerini sağlayacaktı. Bir süre sonra macera peşindeki pek çok sayıda

⁴⁹² Burada bahsedilen yer Malatya'dır.

Türk Paphlagonya'da⁴⁹³ Hristiyanların topraklarını istila etmek için toplanmıştı. Onları durdurması ve onların dağılarak buldukları bölgeye baskınlar yapmaları için İmparator Michael Palaeologus bölgeye güçlü bir ordu göndermişti; gönderilen ordu yeteneksiz komutanlar tarafından idare edilmiş, Türklerle karşılaştıktan sonra da onlar tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmışlardı. Bu savaşta Rumlar kendilerini pusuya düşürmeye çalışan Türkleri bilinçsizce kovalamışlar, Türklerin istedikleri yere geldikleri zamanda onlar tarafından pusuya düşürülüp adeta katledilmişlerdi. Bu katliam gibi savaşta Rumlar arasından sadece çok az kişi kaçabilmiş ya da kimse kurtulamamıştı. Türkler kazandıkları zaferden sonra (bu zafer bir yandan da küçük Asya'daki Hristiyanların sefaletinin başlangıcı olmuştu) zaman kaybetmeden İmparatorluğun Sakarya nehrine kadar olan topraklarını işgal etmişti. Türklerin gelişini durdurmak ve onların Bitinya'ya girmelerini engelleme amacıyla Rum İmparatoru nehir kıyısındaki kasabaları tahkim ettirmişti. Ancak Türkler kısa zamanda Karadeniz ve Galatya'dan Likya ile Karya denizine kadar her yeri boyundurukları altına almışlardı. Arkasından da Eurimedon⁴⁹⁴ nehri üzerinde kendi içlerinde türlü Toparşiler (küçük krallıklar) kurmuşlardı; kurulan bu krallıklar ne Mesut'a ne de Kei-Cubades'e bağlılıklarını ilan etmişlerdi, ancak bu Sultanlardan habersiz kendi otoritelerini sağlamışlardı.

Türkler Hristiyan topraklarını fethettiği ve bir yandan da Moğollara toprak kaybettiği sırada Memlukleriyle beraber Mısır Sultanı ve Moğollar arasında da Suriye'nin kontrolü için çetin çarpışmalar olmaktaydı. Oradaki zavallı Hristiyanlar hem Memluklere (özellikle de Ermenilerin Memlukler tarafından sıkıştırılmasından ötürü) hem de Moğollara karşı şüphe içinde olmalarından dolayı tekrardan Papa'ya ve Batı'daki

⁴⁹³ Burada bahsedilen yer Orta Karadeniz'dir.

⁴⁹⁴ Burada bahsedilen yer Köprüçay'dır.

Hristiyan prenslerine elçiler göndererek yardım istemişlerdi. Bu yardım dilekleri amacına çok ulaşamamıştı, yine de Fransa Kralı Louis ile İngiltere Kralı III. Henry’i etkilemiş, iki Kral da onlara yardım sözü vermişti. Kral Louis, dindar ve her zaman kâfirlere karşı hizmet etmeye meyilli biri olarak kutsal savaşın sembolü olarak haçı almıştı. Sonrasında ise, adil olarak isimlendirilen oğlu Philip’in⁴⁹⁵ sonraki kral olacağını ilan etmişti. Diğer oğlu Alencon Kontu Peter, öteki oğlu Nevers Kontu John (Tristan olarak bilinen bu oğlanı annesi Mısır’da babası orada savaşırken dünyaya getirmişti) ve birçok Fransız soylusunu da bu savaşa katılmaya çağırmıştı. Bu soylular arasından damadı Navarra Kralı Theobold, kardeşi Alphonsus ve Flandra Kontu Guydo ona bu savaş için katılmışlardı. Savaş için gerekli her şey hazırlanmış, Marsilya limanından kiralanan Ceneviz gemilerine binilerek ordu sefer için 1270’in Mart ayında yola çıkmıştı. Ancak denizde çıkan bir fırtına donanmanın Sardinya’ya çıkararak orada bir süre beklemesine sebep olmuştu. Sonrasında Sardinya’dan yola çıkılarak Kartaca’ya varılmıştı. Düşman gemileri Louis’in girmeyi istediği şehir limanına girişi engellemişti, ancak Louis bir şekilde askerlerini karaya çıkarmıştı. Karaya çıkan askerler şehre saldırı düzenlemiş, ancak bu saldırı düşman tarafından geri püskürtülmüştü.⁴⁹⁶ Şehir antik zamandaki gibi büyük, meşhur ve egemen bir şehir değildi, onun yerine antik şehrin harabeleri üstüne ya da onun yakınlarına kurulmuş bir yerdi. Şehri kuşatan Fransızlar, kuvvetli bir direniş bulmuşlardı, bu direniş antik Kartacalıların görkemini hatırlatmıştı. Kuşatmanın sürdüğü bir gün, savunucular Fransızlara ani ve büyük bir saldırı yapmış, Fransızlarda Kralın emriyle yavaş yavaş geri çekilmişti; böylece düşman uzağa çekilecekti. Düşman şehirden uzaklaştıktan sonra Kartacalılar ve şehirleri arasına bir Fransız komutanı büyük bir

⁴⁹⁵ TARİHSEL HATA: Philip (the Fair) Louis’in oğlu değil torunuydu, ama onun babasının ismi de Philip’ti.

⁴⁹⁶ Yan not: 1270, Kartaca Kral Louis tarafından kuşatılır.

orduyla girmiş, akabinde onlara arkalarından saldırmıştı. Böylece iki tarafları sarılı bir şekilde savaşmak zorunda kalan Kartacalılar orada büyük bir cesaret örneği göstermişler, ancak bu onları pek tehlike altına sokmuştu. Şehir halkı surların üstünden etrafı düşmanla sarılan yoldaşlarını bağırmalarla ve şaşkınlıkla izlemekteydi. Bu esnada bir grup Fransız asker de gemilerle şehir surlarının diğer tarafına gelmiş, surları da hiçbir direniş görmeden ele geçirmişlerdi. Şehirlerine Fransızların girdiğini gören savunucular korkarak kaçmış, büyük bir kısmı da silahlarını bırakmıştı. Bundan dolayı Kral şehir halkına merhamet göstermiş, onlara zarar vermeyeceğinin sözünü verdikten sonra da şehri teslim aldı.⁴⁹⁷ Kartaca fethedilmişti, akabinde ise Kartaca'ya yakın olan o krallığın başkenti Tunus kuşatılmıştı. Tunus Kralı Fransızlarla yaptığı bu savaşta 10.000 Mağribi askerini kaybetmişti, dolayısıyla da geri kalanlarla talihini zorlamayıp şehrin güvenli surlarının içine geri çekilmişti; kaba kuvvetle düşmanını meydan savaşında yenemediği için görünüşe göre onları uzun zaman boyunca oyalayarak onları zayıf düşürme taktiğini tercih etmişti. Kral ise şehri ele geçirmeden taşrayı ele geçirmemeyi tercih ettiği için şehri kuşatmaya karar vermişti; şehirde erzak azlığı vardı ve nüfusu da kalabalıktı. Erzak kıtlığıyla beraber şehrin karadan ve denizden kuşatılmış olmasına rağmen şehir Kralın kuşatmasına altı ay boyunca dayanabilmişti, ancak o zamana kadar şehirde ihtiyaçlar gün ve gün daha şiddetli hissedilmiş, nihayetinde ise barış yapılması için Krala elçiler gönderilmişti. Ancak elçiler oradan buraya iki taraf arasında gönderilirken Fransız kampında şiddetli bir salgın belirmişti. Salgın, kampta çoğu kişiyi öldürmüştü; ölenler arasında ise Kralın Kutsal Topraklara yaptığı ilk sefer sırasında doğan en küçük oğlu Nevers Kontu John Tristan vardı. Babasının Kutsal Topraklarda olduğu, ve esir alındığı sırada bile yanından ayrılmayan Tristan, 25 Ağustos gününde Tanrımızın yılı 1270'de

⁴⁹⁷ Yan not: Kartaca ele geçirildi.

vefat etmişti. İyi Kral vefat eden oğlunun cenazesi için hazırlanırken, kanlı dizanteriden hasta düşmüş ve o da kısa bir süre sonra vefat etmişti. Onun ölümünden kısa bir süre sonra da ölen Kralın kardeşi Sicilya Kralı Charles, yeni askerlerle gelerek Fransızların (Krallarının kaybından dolayı yanan) yüreklerine su serpmiş, böbürlenmiş Mağribîleri de korkutmuştu. Kısa bir süre sonra da Kral III. Henry'nin en büyük oğlu prens Edward Fransa'dan geçerek Marsilya limanından uzakta olmayan Aquesmond'a⁴⁹⁸ gelmiş, oradan on günlük bir deniz yolculuğunun sonunda cesur İngiliz bölükleriyle beraber Tunus'a gelmişti. Akabinde (ölen Kral Louis'in oğlu) Fransa Kralı Philip ile Navar ve Aragon kralları da bölgeye gelmişti. Ancak bu prenslerin gelişinden hemen önce kâfirler ile Mağribî Kralı ve Hristiyanlar arasında bir anlaşma yapılmıştı. Anlaşmaya göre Mağribî Kralı Sicilya Kralına 40.000 kuron yıllık haraç verecek, ülkesinde ve egemenliği altındaki yerlerde Hristiyanlara özgürce ibadet etme hakkı verecek, o ülkeye dindar Hristiyanlar bırakılacak, bu bırakılan kişiler İsa'nın dinini özgürce yayacak ve kişileri özgürce vaftiz ederek Hristiyan dininin hizmetlerini verecekti. Bu anlaşmayı gören prens Edward, silah arkadaşlarını bu anlaşmadan caydırmak için onlara kâfirlerle savaşmak için burada olduklarını, onların İsa'nın haçının düşmanı olduklarını, Kutsal şehir için onlarla hiçbir zaman barış yapamayacaklarını söylemişti. Ancak prens Edward ne derse desin, ne yapsa yapsın, (onun hüsraniyla) diğer Hristiyan prensler bu anlaşmayı bozmayacaklar, ilk rüzgârla da Sicilya'ya döneceklerdi. Akabinde ise ertesi baharda da Suriye'ye gidilmesi planlanmıştı, ancak onların bu planı Tanrının eliyle hüsrana uğratılmıştı. Drepanum'a yakın bir adaya uzun tekneleriyle çıkan prensler gemilerini karadan 3 deniz mili öteye demirletmişti; bu gemiler çoğunlukla yük taşımaktaydı ve büyüklüklerinden ötürü adanın limanına demirleyemezlerdi. Bir süre sonra ani ve şiddetli bir fırtına çıkmış, demirleyen

⁴⁹⁸ Burada bahsedilen yer Aigues-Mortes'dir.

donanmadaki bazı gemileri yutmuştu; fırtınada bazı gemiler su alarak batmış, bazıları da birbiriyle çarpışmış, o gemilerdeki denizciler de hayatlarını kaybetmişti. Fırtına dindiğinde ise 120 gemi mürettebatı, taşıdıkları silah, cephane ve askerleriyle kaybedilmişti; bu askerler ve mürettebat Tunus'daki salgından kurtulmuşlar, ancak sonları Sicilya'da olmuştu.⁴⁹⁹ Sadece prens Edward'ın on üç gemiden oluşan küçük donanması bu fırtınaya hiçbir şey kaybettirmemişti, ayrıca prens Drepanum'da karaya çıkanlar arasında da değildi. Fırtınadan sonra da musibet Hristiyanların peşini bırakmamıştı; Drepanum'da başlayan başka bir salgında ise Navarra Kralı Theobald, eşi ve ölen Fransa Kralının kızı Navarra Kraliçesi Isabella, Fransa Kraliçesi Elizabeth ve çok sayıda yüksek rütbeli asil ölmüştü. Geçen fırtınada ölenlerle beraber bu salgında da ölümlerin artmasıyla Fransa Kralı Philip kararlaştırılan savaşı sonlandırmaya karar vererek ülkesine dönmüştü, arkasında bıraktıkları da ondan sonra ülkelerine geri dönmüştü. Hristiyan prenslerinin aralarından sadece prens Edward kışı Sicilya'da geçirmiş, baharda ise karar verdiği yola tekrardan çıkarak on beş gün sonra Akka'ya varmıştı.⁵⁰⁰ Akka'ya vardıktan sonra Prens ve ordusu bir ay boyunca şehirde uzun yolculuğun yorgunluğunu atmak için dinlenmişti. Arkasından geldiği Krallığın vaziyetini öğrendikten sonra 5.000 ya da 6.000 kişilik bir orduyla sahilden yirmi mil içerde olan Nasıra'ya yürümüş, oradakileri kılıçtan geçirdikten sonra da Akka'ya dönmüştü. Akka'ya dönüşte düşman prensin ordusunun art tarafına saldırmış, ancak prens geri dönerek saldıran düşmana taarruz ederek onlardan büyük bir kısmı katletmiş, geri kalanının da kaçmasını sağlamıştı. Akabinde yaz ortasında Sarazenlerin kendisinden kırk mil ötede

⁴⁹⁹ Yan not: Tunus'tan dönen Hristiyan prenslerinin donanması Sicilya'da fırtınadan zarar gördü.

⁵⁰⁰ Yan not: 1271, Prens Edward Akka'ya vardı.

Cakhow⁵⁰¹ adlı bir yerde toplandığını haber alan prens, onlara sabahın erken saatlerinde saldırmış, onlar arasından binden fazla kişiyi öldürmüştü ve geriye kalanların da kaçmalarını sağlamıştı. Sonrasında ise Kıbrıs Kralının da desteğiyle kâfirlere karşı üçüncü bir sefer daha düzenlemiş, bu seferde düşman tarafından namı büyümüş, onlar tarafından korkulan biri olmuştu. Ancak zafere yaklaştığı sırada hain bir komplo yüzünden neredeyse yok olacaktı; Yafa Amirali prensi desteklediğini hatta Hristiyanlık dinini kabul etmeyi istediğini prene gizli bir ulak ve mektuplarla bildirmişti. Dahası bu mektuplarda Amiral kendi bekası hakkında da endişelendiğinden bahsetmiş, ona istihbaratlar ve vaatler sunmuştu. Gönderilen bu gizli ulak (prensin bilgisi dışında olan) Haşhaşilerden biriydi; bu kişiler Müslümanlar arasında gözü kara ve tehlikeli kişilerdendi, inançları ve hevesleriyle zihinleri körleştirilmiş, dinlerinin düşmanlarını öldürmenin şerefli bir davranış olduğuna inanmışlardı. Din düşmanlarını öldürme amacı uğruna bu insanlar hayatlarını hiçe sayarak en büyük riskleri ve tehlikeleri göze alırlardı. Böylece o ulak ölmeyi göze almadan önce prensin bulunduğu yere gelmişti. Genel olarak üstü herhangi bir gizli silah için üzeri aranmıştı. Prens ise yatak odasının bulunduğu katın üzerindeki odada kısa kollu ceketıyla ve kafasında herhangi bir şapka ya da miğfer olmadan beklemekteydi; çünkü hava sıcaktı. Nihayetinde prensin huzuruna çıkan ulak ceketinin cebinden efendisinin gönderdiği mektupları çıkararak onları prene karşı keyiflice okumuştü, böylece prensİ rahatlatarak gardının düşmesini sağlayacaktı. Prens ulağa daha fazla şeyler sormuş, akabinde de prensin yanındakiler de odadan çıkmıştı. Gözü kara ulak sanki bir tane daha gizli mektup çıkarırmış gibi yaparak ceketinin cebine uzanmıştı, ancak bir anda sakladığı namlusu zehirli bir bıçağı çekti ve prensin karnına bıçağı saplamayı isteyerek hamle yaptı. Prens kendisine doğru gelen bıçağı koluyla

⁵⁰¹ Bahsedilen yer Qaqun'dur.

savuşturmuş, ama bu esnada kolundan ağır yaralanmıştı.⁵⁰² Hain ulak ikinci kez prens bıçağını saplamak için harekete geçtiğinde bu sefer prens güçlü bir tekmeyle onu yere indirmiş, sonrasında da bıçağı elinden almak için onunla güreşmişti. Bu sefer de alnından yaralanmış, ama bıçağı ulağın elinden alarak anında onu katilin göbeğine saplamış, onu öldürmüştü. Prensın hizmetçileri uzakta değillerdi ve kavganın gürültüsünü duydukları zaman hemen oraya koşmuşlardı; içeriye girdiklerinde ulağı ölü bir şekilde görmüşlerdi. Bir hizmetçi elinde tuttuğu tabureyle ölmüş ulağın kafasını ezmişti; ölü bir adamın kafasının böyle ezilmesi prensin hiç hoşuna gitmemişti. Prensın geçirdiği bu tehlike Suriye'deki Hristiyanları üzüntüye sokmuştu, ancak daha da berbat olan ise olaydan sonra yetenekli doktorlar tarafından sarılan yaraları büyümüş ve kararmaya başlamıştı; o kadar kötü duruma gelinmişti ki prensin yanındakiler kendi aralarında fısıldayarak konuşmaya ve bunun için endişelenmeye başlamışlardı. Prens yanındakilerin fısıldandığını duyarak onlara: “neden sessizce konuşuyorsunuz? Bende ne görüyorsunuz? İyileşemez miyim, bana söyleyin ve korkmayın,” demişti. Bunun üzerine aralarından biri çıkarak “ekselansları, şüphemiz yaranın iyileşmesi değildir, ancak bu yaranın iyileşmesi size acı çektirecektir,” demişti. Akabinde prens, “eğer acı çekmek beni sağlığıma kavuşturacaksa, o zaman kendimi size veriyorum, hünerlerinizi üzerimde deneyin ve hiçbir şey yapmaktan da çekinmeyin,” demiş, ertesi gün de doktorlar ölmüş ya da zehirle iltihap kapmış bütün etleri kolundan kesmişti. Bu cerrahiden on beş gün sonra da prens iyileşmiş, böylece halkı da mutlu olmuştu. Büyük Sultan kendisini bu namert ihanetten temize çekmek için prens üç soyluyu elçi olarak göndermiş, bu elçiler peygamberlerini şahit göstererek Sultanın bu olayla bir ilgisinin ya da kendi isteğiyle olmadığını bildirmişti. Prens bu elçilere hürmet etmiş, ancak yanına yaklaşmalarına izin vermemişti.

⁵⁰² Yan not: Prens Edward yaralandı.

Prens Akka'da on sekiz ay kaldıktan sonra Hristiyan prenslerinden beklenen yardımın gelmediğini görerek ülkesine dönmek için gemiye bindi. Önce Sicilya'ya, sonra da Apulia'ya giden prens, Roma'da Papa X. Gregory'i ziyaret etti ve onun tarafından şeref konuğu olarak ağırlandı. Sonrasında ise Fransa üzerinden İngiltere'ye döndü ve dönüşünden sonra fazla bir zaman geçmeden 1272'de taç giyerek İngiltere Kralı olmuştur. Prens babası III. Henry ise oğlu İngiltere'ye varmadan henüz ölmüştü.

Ertesi sene X. Gregory, Suriye'deki Hristiyanların vaziyetinin de farkında olduğu için (prens Edward kendisini Kutsal topraklardaki meseleler hakkında bilgilendirmişti, ayrıca onun yokluğunda da Papa seçilmişti) Suriye'ye yeni bir sefer düzenlemeyi istiyordu. Bunun için Habsburg sülalesinden Rudolphus'un kutsal haçı alarak Suriye'deki Hristiyanlara yardım etmesi karşılığında onun İmparator seçilmesini sağlamıştı. Papa, Rudolphus'un kutsal savaşa girmesi için ona 200.000 kuron, ayrıca ruhban sınıfının sahip olduğu zenginliğin, kilise mülklerinin onda birini, adına dini törenlerin yapılmasını ona teklif etmişti. Böylece İmparator ailesiyle beraber kutsal savaşın temsilcisi olan haçı almış, İmparatoru takiben Loranya Dükü ve bir takım kişilerde haç almıştı.⁵⁰³ Ancak İmparator Bohemyalılar ve Bavyeralılarla yaptığı savaşlarla oyalanmış, dolayısıyla da bu tehlikeli savaşa gitmeye gönlü yoktu. Papa onu yine de aforoz tehditliyle korkutsa da aradan zaman geçmiş, Papa da ölmesine rağmen hiçbir şey yapılmamıştı. Nihayetinde Bohemya'daki savaşı bitiren İmparator, verdiği sözü yerine getirmek, Hristiyan âleminin beklediği seferi gerçekleştirmek için Megapolis (ya da Almanların dediği üzere Meckelburg) prensi Henry'i güçlü bir orduyla Suriye'ye verdiği sözü tutması için

⁵⁰³ Yan not: 1273, İmparator Rudolphus haçı aldı.

kendisinin yerine göndermişti.⁵⁰⁴ Prens Henry Akka'ya gelmiş, Suriye'de Şam civarında akınlar yapmış, önüne geleni ateş ve kılıçla yok etmiş, akabinde ise büyük ganimetle beraber Akka'ya dönüşe başlamıştı. Ancak yolda Memluklere yakalanıp onlar tarafından esir alınmış ve Kahire'ye Sultana götürülmüştü.⁵⁰⁵⁵⁰⁶ Orada yirmi altı sene boyunca hapis hayatı yaşamıştı.⁵⁰⁷ Bu süreç sonunda ise bir Memluk (aslında kaçak bir Almandı) Sultan⁵⁰⁸ seçilmiş, esir prensin huzuruna getirilmesini emretmiş, sonrasında da ondan Almanya'daki arkadaşlarını ve Hristiyan inancını anmanın kendisine bir faydasının olup olmayacağını sormuştu. (O zaman senenin başıydı) Sultan ona, “biliyorum ki, sen dine o kadar bağımlısın ki onu kendi özgürlüğünün önüne koyuyosun.” Bunun üzerine prens Henry, “büyük prens (Sultan), gerçekten Kurtarıcı İsa'nın üzerimizdeki hükmü kaldırmadığı sürece özgürlüğün bana herhangi bir faydası olmaz. Dolayısıyla da her insan ona günahlarımızın affını borçludur, dolayısıyla Tanrı'dan dilerim ki bir şekilde ben de seni gönüllüce onun yolu için ikna edeyim.” Sultan ise, “Tanrı korusun, çünkü zamanında sizin babanızın Knese-Fenickein Livonya'da başmühendisiydim ve orada ona iyi hizmette bulunduğumu hatırlıyorum. Bir zamanlar ben de Hristiyan inancındaydım, ancak yanıldığımı fark ederek Hristiyanlığı terk ettim ve aynı zamanda kişisel talihimi de değiştirdim. Dininiz için söyleyecek bir şeyim yok; diyeceklerim sadece sizin özgürlüğünüzü geri kazanmanızla alakalıdır. Dolayısıyla evinize ve arkadaşlarınıza geri

⁵⁰⁴ Bahsedilen kişi (Meckelburg Beyi I. Henry) Knolles'in belirttiğinin aksine sefere bir orduyla gitmemişti, yanında sadece Martin Bleyer isimli bir squire (şövalye yaveri) vardı (Benjamin, et al, 2016, p. 162).

⁵⁰⁵ Yan not: Prens Henry esir alınarak Kahire'ye götürüldü.

⁵⁰⁶ Henry, Knolles'in belirttiğinin aksine herhangi bir saldırıya kalkışmamıştı, ancak Ocak 1273'te esir alınışı konusunda iki ihtimal vardır; birincisi Akka-Kudüs yolunda Sarazenler tarafından yakalanması, diğeri ise Kudüs'teki Kutsal Kabir'de tutuklanmış olmasıydı (Benjamin, et al, 2016, p. 163, 164).

⁵⁰⁷ Henry'nin esareti görünüşe göre o kadar da sefalet içinde değildi ama çok ta fazla konforlu da değildi (Benjamin, et al, 2016, p. 164). yaveri Martin efendisini geçindirmek ve doyurmak için ipek dokumayı öğrenip ürettiği malları pazarda satmıştı. Bu belki garip gelebilir ancak değerli esirler (şövalyeler, kontlar vs.) genellikle konfor içinde aileleriyle beraber buldukları şehrin merkezinde kendilerine verilen evlerde yaşamış, kendi geçimlerini çeşitli yollardan sağlamaktaydılar (Benjamin, et al, 2016, ps. 164, 165).

⁵⁰⁸ Hüsameddin Laçın, 1296'dan 1299'a kadar hüküm sürmüş bir Memlük Sultanıydı (Çubukçu, 2003, p. 39).

dönmek istemez misiniz?” Henry, “hürriyetimi çok istiyorum, ancak iyi talih tarafından reddedildim, yine de hürriyetime kavuşmam size bağlıdır. Eve dönmeyi gerçekten istiyorum, eğer beni özgür bırakmazsanız, bir şey değişmeyecek, zaten karım Anastasia, sevgili üç oğlum Henry, Leo ve John, uzun zaman önce cenaze törenimi yaparak tuttukları yassı sonlandırdılar.” Bunun üzerine Sultan, “yanılıyorsunuz, onlar sizin yaşadığınızı bildiğine ve sizin dönmeniz için can-ı yürekten dua ettiklerine eminim. Babanızın bana yaptığı iyilikler için ona gerçekten borçluyum, dolayısıyla da bugün size hürriyetinizi veriyorum,” dedikten sonra prensi serbest bırakmıştı.⁵⁰⁹⁵¹⁰ Prens, Sultan tarafından yolculuk için her türlü ihtiyacı karşılanmış, yanına esarete düştüğü zamandan beri kendisiyle beraber olan hizmetkârı Martin’i de alarak Sultan’ın huzurundan ayrılarak Akka’ya gitmişti. Ancak oradan Kıbrıs’a gemiyle gittiği sırada gemisi korsanların saldırısına uğramış, tekrar esir alınarak Sultan’ın huzuruna çıkarılmıştı. Sultan, prensin zor talihine acıdığı için tekrardan onu serbest bırakmış ve onu bir gemiyle direk Kıbrıs’a göndermişti. Kıbrıs’ta adanın Kraliçesi (bazılarının dediğine göre de onun teyzesi) kendisini orada iyi ağırlamış, sonrasında ise prensin durumunu düzeltmek için her türlü yardımı yapmıştı. Prens, oradan Marsilya limanına gitmiş, orada birkaç gün dinlenmiş ve karadan evine dönmüştü.⁵¹¹ Eve döndüğünde ilk başta prensin çocukları ve arkadaşları, prens uzun bir zaman boyunca esarete yaşlandığı için onu tanıyamamış; onun öldüğünü zannetmişlerdi. Ancak sonunda gerçek anlaşılınca prens, çocukları tarafından babaları olarak tekrar bağra basılmış, prens olarak da halk tarafından tekrardan tanınmıştı. Ne

⁵⁰⁹ Memluk Sultanı Hüsameddin Lâçin tarafından böyle bir diyalog hakkında bir kaynağa rastlanılamamıştır. Knolles büyük ihtimalle bunu Alman kökenli bir kaynaktan görmüş olabilir ancak kaynağı belirtmemektedir.

⁵¹⁰ Sultan Lâçin’in bunu yapmasının bir nedeni de İbn Makrizi’nin aktarımına göre Sultan bir ara kolunu kırmış, bu kırık iki ay içinde iyileştikten sonra da Kahire’de festivaller düzenlenmiş, akabinde ise bazı esirler bırakılmıştı (Benjamin, et al, 2016, p. 170).

⁵¹¹ Henry aslında Mora üzerinden Roma’ya gelerek VIII. Boniface’ı ziyaret etmiş ve ona Sultan Lâçin’in yazdığı mektubu götürmüştü (Benjamin, et al, 2016, p. 170).

yazıktır ki kısa bir süre sonra vefat etmiş ve Dobran manastırına şerefli bir törenle gömülmüştür.

Böylece bütün bu tarih kazanımlardan çok yazılanlardan ibaret kalmış gözüküyordu. Batı'nın büyük Hristiyan prensleri kendilerini ölümsüzlüğe götüren kutsal savaşta İsa'nın adını, onun kutsal sözünü korumak ve Suriye ile Filistin'deki zayıf, sefil Hristiyanlara yardım etmek için savaşmışlardı. Bazıları Hristiyanlık âlemine faydaları olacak zaferler kazanmış, bazıları da ya çok ufak kuvvetlerle gittiklerinden dolayı ya da düşmanın gücünden ziyade kendi aralarında çıkan sürtüşmelerden ötürü başarısız olmuşlardı. Ancak ne yazık ki o Kutsal Topraklar, Tanrının ve İsa'nın adını yücelten, Hristiyanlara rahatlık veren ve onurlandırılan değerli kişilerin elinden çıkarak yanlış peygamber Mahomet'in takipçileri ve onun doktrininin savunucularının eline geçmişti. Ancak dini hevesin olduğu o zamanlarda bile, Hristiyanlık âlemi tehlike altında olsa ve zavallı sefil Hristiyanlar acı içinde Hristiyan prenslerinden yardım talep etse de Hristiyan dünyası çöküşe meyilliydi. Çünkü Hristiyanlığın tehdit, hatta zorbalık altında olduğu o yerlerden Batı çok uzaktaydı ve bu kötülükler oranın prensleri tarafından hissedilmemekteydi; onun yerine bu prensler daha çok kendi aralarındaki kını beslemekte, birbirlerini savaşlarla yemekte ve dolayısıyla da uzaklarda Türkler ve Sarazenlerin zorbalıklarından dolayı acı çeken kardeşlerine ufak yardımlarda bulunmuşlardı. Alman prensleri hala İmparatorluk seçimi hakkında birbirleriyle sürtüşmekte, Fransızlar, İngilizlerle anlaşmamakta, Fransızlarla da Aşağı ülkeler anlaşmamaktaydı. İngilizlerde İskoçlara sürtüşmeler yaşamakta, Aragon Krallığı da Fransa ile sürtüşmekteydi. Bunların arasında ise İtalya kendisi içinde ölümcül taraflara bölünmüştü. Batı'daki bu sürtüşmeler (Hristiyanların çöküşü için büyük fırsat çıkarmıştı) Mısır Sultanı Melehsares'in bilgisine casuslar aracılığıyla sunulmuş, o da

Memlukler ve diğ er askerlerden büyük bir ordu tertipleyerek Suriye ve Filistin'deki Hristiyanların kökünü kazımayı amaçlamıştı, böylece ülkesini Suriye ile birleştirecekti. Ancak bütün bu büyük ve gaddar planlarını gerçekleştiremeden işlerinin ortasında aniden ölmüşü. Onun yerine Sultan olan Aphix⁵¹² (ya da diğ erlerinin dediğ i gibi Elpis) büyük bir orduyla Suriye'ye girerek orada Trablüşşam'ı kuşatmıştı; surları lağ ımlar kazarak yıkan Elpis, şehirde bulduğ u herkesi kılıçtan geçirmiş, şehri de yerle bir etmişti. Bu felaket Hristiyanların başına 9 Nisan 1289'da gelmişti.⁵¹³ Sonrasında da Nelestine kalesinin teslim olmasını sağladı, kaleye güçlü bir garnizonu Hristiyanların Trablüşşam şehrini tekrar inşa etmesini engellemesi için yerleştirmişti. Tıpkı Trablüşşam'da yaptığ ı gibi Sayda ve Beyrut şehirlerini de yağmalayarak şehirleri dümdüz etmişti. Sonrasında ise Sur şehrinin önüne gelerek orayı çetinçe kuşatmıştı. Sur sakinleri (kurtuluş ümitleri kalmadığ ından dolayı) şehirden çantaları ve eşyalarını alıp güvenli bir şekilde tahliye olmaları şartıyla şehri Sultan'a teslim etmişlerdi.⁵¹⁴ Güzel talihle Sultan, kısa zamanda ve direniş görmeden Suriye ve Filistin'deki Hristiyanların bütün güçlü şehirlerini ve kalelerini almıştı. Bunlar arasından sadece Tapınakçılar ve Hospitaliye şövalyeleri tarafından korunan Akka şehri Hristiyanların elinde kalmıştı; oraya da şehirlerini kaybeden bütün Hristiyanlar akın etmişti. Dolayısıyla Doğ u'daki Hristiyanları tamamen temizleyerek da Batı'daki Hristiyan prenslerin dikkatini çekmemek için Sultan, Akka şehri ile beş senelik bir barış yapmıştı.

Böylece Suriye'deki Hristiyan meseleleri ve varlığı neredeyse ölmek üzereydi, yine de Hristiyan varlığı bu yapılan barış sayesinde bir nebze nefes almaktaydı. Tapınakçıların

⁵¹² Burada bahsedilen kişi Sultan Kalavun'dur.

⁵¹³ Yan not: 1289, Trablüşşam Mısır Sultanı Elpis tarafından fethedilip yerle bir edildi.

⁵¹⁴ Yan not: Sayda ve Beyrut yerle bir edilmiş, Sur teslim olmuştu.

büyük üstadı Peter Beluise ve Hospitaliye şövalyelerinin büyük üstadı aceleyle (elçi olarak) Avrupa'ya giderek Papa Nicholas Quartus'un huzuruna çıkıp ondan yardım dilemişti. Bu büyük üstadlar tarafından ve Doğu'daki Hristiyanların acıklı vaziyetinden etkilenen Papa, diğer Hristiyan prenslerden yardım göndermelerini rica etmişti; özellikle de Alman İmparatoru Rudolph'dan rica etmişti. İmparator, İmparatorluğundaki meselelerden ötürü meşguldü (tıpkı diğer prensler gibi), dolayısıyla güzel sözler söylemişler, ancak yardım etmemişlerdi. Ancak bazı prensler yardım kisvesi altında kullarından büyük miktarlarda para toplayarak bunu kendi kötü emelleri için kullanmışlardı. Sadece Papa 1500 askeri masraflarını kendisi karşılayarak Akka'ya yardım için göndermişti.⁵¹⁵ Dindarlıklarıyla bu askerler Brindisi'de toplanmış, hem Tapınakçıların hem de Hospitaliye şövalyelerinin büyük üstatlarıyla beraber Akka'ya varmışlardı. O zamanda Akka şehrinde birçok çeşit gruptan insan vardı; bunlar arasından 15.000'i eli ayağı tutan mevcut kişilerdi. Ancak şehirde 40.000 zayıf bulunmaktaydı; bunların arasında katiller, suçlular, tecavüzcüler ve nice utandırıcı suçları işlemiş kişiler (Tanrı'nın korkunç gazabından korktukları için) şehre alınmış, bu kişilerin ne olduklarına bakmadan şehre girmelerine izin verilmişti. Dahası şehirde bu sayılardan daha fazla kişi yaralı ya da sakattı.⁵¹⁶ Bu kişilerin aralarındaki çeşitli rütbelerdeki büyük komutanlar da (telaşa gerektirmeyecek bir biçimde) artık beyhude olmuş Kudüs Kralı unvanına talip olmuşlardı. Kıbrıs Kralı Henry büyük bir donanmayla Akka'ya gelmekteydi ve Tapınakçılara şehrin tacının kendisine vermelerini emretmişti; onun iddiasına göre Krallık onun atalarından Almericus ve Guy tarafından alçakça çalınmıştı. Sicilya Kralı

⁵¹⁵ Bahsedilen bu grup profesyonel askerden (şövalye ya da paralı askerler gibi) ziyade sıradan halktan işsizler ve içkicilerden oluşan bir güruhtu. Dahası Papanın bile hoşuna gitmemişlerdi, ama Papa yine de bunları Kutsal Topraklara gönderdi (Runciman, 1954, p. 409).

⁵¹⁶ Yan not: Yok olmak üzere olan şehrin vaziyeti.

Charles da elçileri yoluyla Krallığın unvanında iddiada bulunmuştu, Tapınakçıların tacı Kıbrıs Kralı Henry'e vermesini öğrendikten sonra da topraklarında bulunan Tapınakçıların gayrimenkullerinin gelirlerini kendi hazinesine aktardı ve onların evlerini de yağmalattı. Antakya prensi Hugh da kaybedilen krallığın unvanını geri almak için dişi ve tırnağıyla mücadele ediyordu. Trablüşşam Kontu da iddiasını Tholous'lu Raymond'a karşı savunmaktaydı; ona göre kendisi dışında Sarazenlerle Krallığı kurmak için savaşılan eski ataların torunlarından hiç kimse kalmamıştı, dolayısıyla da Kral unvanı için en iyi aday kendisiydi. Bu soylu arasından hiçbir prens Kral unvanı yerine mevcut hükümetin sorunlarıyla ilgilenmemişti ki bu krallık da yok olmak üzereydi. Papa elçisi bile Krallık unvanının Brienne'li John tarafından Roma'nın hükmüne verildiğini iddia etmişti. Kudüs Patriği de taç için iddiada bulunmuştu; Sur'dan sonra Akka, piskoposluğun üçüncü merkeziydi, dolayısıyla da Batı kilisesinin iradesiyle bile şehir Patriğin sayılırdı. Tapınakçılar ve Hospitaliye şövalyeleri de o zamanda şehirde en güçlü taraflar sayılırdı ve hükümetin kendilerine bırakılmasının en iyisi olacağını, geçmişte uzun zaman boyunca kâfirlerle savaşta çok kan döktükleri ve bu kanın karşılığında da nihayetinde hükümetin kendilerine verilmesinin en doğrusu olacağını iddia etmişlerdi; dahası taleplerinin karşılığında büyük vaatler vermişlerdi. Fransa ve İngiltere Kralları bile şehrin egemenliğinin kendilerine verilmesinin talebinde bulunmuşlardı; sonuçta onların ataları Hristiyanlar adına oralarda zaferler kazanmıştı. Pisa ise orada bir meclis bulundurmakta, yerli halkla kendilerinden kişiler evlendirilmişti, bundan ötürü de yerel halk kendilerine sempati duyduğundan dolayı hükümeti ele geçirmek için ellerinden geleni yapmışlardı. Venedikliler de zenginlikleriyle ve etkileriyle halkın sempatisini kendilerine çekmek için hiçbir masraftan kaçınmamışlardı. Cenevizliler ise diğerlerinden geri kalmayarak şehirde

kendilerini destekleyen güçlü taraflara açık, zayıf taraflara ise gizliden yardım ederek kendilerine muhalif olan tarafları zayıflatarak şehri kendi kontrollerine geçirmek istiyorlardı. Floransalılar ise şehirde önemli bir ticaret merkezleri olduğundan dolayı irtibatla oldukları kişilere yardım ederek herkesin üstüne çıkmak istemişlerdi. Ancak halkın büyük bir çoğunluğu Ermeniler ya da Moğolların kendilerini yönetmesine meyilliydi; çünkü bu iki taraf da hem yakın hem de güçlüydü, özellikle de diğerlerine nazaran. Diğer bütün taraflar sadece hükümeti ve şehrin kontrolünü ele geçirmeye odaklanmıştı, hepsinin de aynı yasaları ve bu yasaları yerine göre uygulayacak mazeretleri vardı. Sonunda artık şehirde güvenlik diye bir şey kalmamış, herkes istediğini yapar olmuş ve suçlular o mahkemeden bu mahkemeye geçerek taraflarına göre hüküm giymişlerdi. Böylece şehir sokaklarında her gün cinayetler işlenmiş (daha önce söylendiği gibi), halk istismar edilmiş, evler, dükkânlar soyulmuş ve Tanrının gazabını hızlandıracak birçok suç daha iyi insanların ıstırapla seyretmesiyle işlenmişti.

Kutuplaşma ve ihtilaf (bütün toplumların yıkıcısı) böylece şehirde hüküm sürmüştü, dahası oraya dini hevesle gönderilen askerler de şehrin düşüşünü hızlandıracaktı. Bu kudretli Tanrının günahları cezalandırma yöntemi; yanımızda güvendiğimiz şeyler ya da kişiler bile sonumuzu getirebilirdi. Bu askerler kendilerine söz verilen ücretin ödenmemesinden ötürü şanslarını yağma ile denemek zorunda kalmıştı. Sultanla yapılan ittifaka rağmen bu askerler sık sık birlikler halinde Sultan'ın sınır bölgelerine giderek oralarda buldukları yerleşimleri yağmalamışlardı.⁵¹⁷ Bundan dolayı Sultan şehre elçilerini göndererek yapılan bu saldırıların hesabını sormuş ve o askerlerin kendisinin cezalandırması için elçilere teslim edilmesini talep etmişti. Ancak şehir hükümeti

⁵¹⁷ Bu grup ayrıca Akka'da bir kargaşa da çıkarmışlardı (Runciman, 1954, p. 410).

öylesine yozlaşmıştı ki bu hain saldırıların ya bedeli bir sebepte dolayı ödenemedi ya da gelen elçiler meclise alınıp dinlenmemişti. Yapılan bu küstahlıktan dolayı Sultan yiğit bir komutanı olan (bazılarının da dediğine göre onun oğlu olan) Emilch Araphus'u⁵¹⁸ 150.000 kişilik bir orduyla şehri kuşatması için göndermişti. Oraya gelen bu komutan şehri kuşatmış, kısa bir zaman sonra da kazdirdığı bir lağım sayesinde şehri surlarının bir bölümünde gedik açtırmıştı. Ancak o gedikten girmeyi denemiş, karşısında güçlü bir direnişin olduğunu görerek kayıplar vererek geri çekilmişti.⁵¹⁹ Komutan Araphus, kuşatmadayken, Sultan Alpher'in Şam'da öldüğünü haber alır ve Memlukler yeni Sultan olarak Araphus'u seçmişti; o da Suriye'deki Hristiyanların kökünü kazıyıp şan ve şöhrete sahip olmak dışında hiçbir şeyi istemiyordu. Bu yüzden kuşatmayı kaldırmak yerine (büyük ihtimalle sebebi de ya ölen Sultandı ya da ülkesindeki vaziyettendi) daha da sertleştirerek üç ay boyunca orada kalmıştı. Şehirdekiler artık kendilerine lider olarak tecrübesi ve yiğitliğiyle bilinen Tapınakçıların büyük ustası Peter'i seçmişlerdi.⁵²⁰ Kuşatma esnasında Sultan ona, diğer asillere şehri teslim etmeleri için büyük teklifler vaat etmiş, şehirdeki paralı askerlere de şehri kendilerine teslim etmeleri halinde maaşlarını ödeyeceğini söylemişti. Sultan'ın teklifi büyük üstat tarafından reddedilmiş; büyük üstat Hristiyan kaniyla alınmış bir yerin para için satılmasını atalarından öğrenmediğini, Hristiyanlık âlemine ve Kurtarıcı İsa'ya verdiği hizmetini beyhude tehditlerle sonlandırmayacağını söylemişti. Bunun üzerine zorba Sultan hiddetlenmiş, ertesi gün de bütün gücüyle şehre acımasızca bir öfkeyle taarruz etmişti; bunun için şehrin hendeklerini doldurmuş ve askerlerine de cesaretlenmeleri için ganimetler vaat

⁵¹⁸ Burada bahsedilen kişi Al Ashraf Khalil'dir.

⁵¹⁹ Yan not: 1291, Akka kuşatıldı.

⁵²⁰ O zamanda Tapınakçıların büyük üstadının ismi Thibauld'lu Gaudin'di, ancak Akka kuşatması sırasında Sevres'li Peter (Pierre) geride kalarak Akka'yı savunmuştur (Runciman, 1954, p. 411).

etmişti.⁵²¹ Ancak Hristiyanlar Sultanın ordusunu geri püskürtmüş, nihayetinde onların siperlerine dönmelerine sebep olmuştu. Ancak bu saldırıda Hristiyanlar sadece kayıp vermekle kalmamış, önderleri büyük üstat da zehirli bir okla yaralanmış, üç gün sonra da ölmüştü. Onun acı kaybıyla Hristiyanların moralleri de bozulmuştu, onun aldığı görevi sürdürecektir bir kişi kalmamıştı, ancak orada liderlik için kendinden aşırı emin kişiler vardı. Kuşatmanın başlarında Hristiyanlar hizmet edemeyecek bütün zayıf ve yaşlıları Kıbrıs'a göndermiş, onlar da oraya güvenle varmışlardı. Ancak artık birçok eli ayağı tutan kişi, komutan ya da asker, cesaretleri kırıldığından tek tük şehirden çıkarak Kıbrıs'a gitmek için gemilere binmişti; ancak adaya yaklaştıklarında aralarında Patrik'in de bulunduğu bu kişiler gemilerinin batmasıyla denizde boğulmuştu. Şehirde sadece 12.000 kişi kalmıştı; bu sayının şehri savunmaya yetecek olduğu düşünülmekteydi. Ancak bunların arasından da (bazılarının bildirdiğine göre) deniz yoluyla firar etmişti, böylece şehri barbar düşmanın eline bırakmışlardı. Ancak bildirildiğine göre onurlu bazı askerler de aralarında birçok kişiyi kaybedene kadar şehri yiğitçe savunmuştu. Sayıları azalan kişiler de nihayetinde surlardan çekilip pazar alanına çekilerek gemilere binebilmek için şehre girenlerle mücadele ederek kendilerine yol açmış, gemilere ulaşanlar kaçmış, diğerleri ise ya düşman tarafından lime lime edilmiş ya da denizde boğulmuştu. Ne şekilde olursa olsun, Sultan şehre girdiği zaman (ya Hristiyanların terk etmesiyle, ya da zorla alınmasıyla) askerlerine verdiği yağma sözünü tutarak ganimetten pay almalarını sağlamış, akabinde şehrin surlarını, kiliselerini ve diğer taş binaların altını kazdırarak yıkmış, yanabilecek binaları da kundaklayarak şehri yerle bir etmişti. Böylece şehirden geriye taş ve çöp yığınları kalmıştı; orayı tıpkı Sayda ve Beyrut'ta yaptığı gibi bir çiftçinin toprağı sürüp tahıl ekmesi için uygun bir yere dönüştürmüştü. Böylece

⁵²¹ Yan not: Akka Sultan tarafından başarısızca taarruza uğrar.

Hristiyanlar bir daha oraları ne mülteci merkezleri ne de Sultan'ın topraklarını istila etmek için birer üs olarak kullanamayacaktı. Akka'nın düşmesiyle, Suriye ve Filistin'deki Hristiyan varlığı da 1291 senesinde topyekûn yok olmuştu; bu yok oluş Boullion'lu Godfrey ve diğer Hristiyan prenslerinin Kudüs'ü almasından 192 sene sonra gerçekleşmişti.

Hristiyanların yüz karası olan bu kayıp, genel olarak hiçbir Hristiyan prensini birazcık olsa bile etkilememiştir; ancak Suriye ve vaat edilen topraklardan çıkartılan Tapınakçılar, Hospitaliye şövalyeleri ve takipçileri için bir utanç olmuştur. Hristiyan prensleri her zamanki gibi evlerindeki meselelerle meşgul olduğundan aralarından hiçbiri bu kaybın intikamını almak için harekete geçmemiştir. Sadece büyük Moğol hakanı Cassanes,⁵²² İran'ı boyunduruğu altına aldıktan sonra evlendiği Ermeni Kralının kızının (etkileyici bir hanımefendiydi ve kocasının Müslümanlıktan Hristiyanlığa geçmesini sağlamıştı) ve kayın babasının ikna etmesiyle meseleyi ele almaya karar vermişti.⁵²³ Dolayısıyla da güçlü bir ordu tertip etmiş, Ermeni ve Gürcülerden aldığı destekle de Amanus dağlarını geçerek Suriye'ye girmişti. Hama şehrinin yakınlarında Mısır Sultan'ının komutanı Melcenaser ile karşılaşmış, onu ölümcül bir savaşta yenmişti. O savaşta 40.000 Mısırlının öldüğü rapor edilmişti ve böylece Moğollar Mısırlıları Suriye'den neredeyse çıkarmıştı. Melcenaser'in takip edilmesi için Cassanes komutanlarından biri olan Molais'i peşinden ordusunun bir kısmıyla beraber göndermişti. Molais de onu Mısır'ın sınırındaki çöl kumlarına kadar kovalamıştı. Sonrasında zafer kazanan Moğol, Hama şehrini almış ve orada buldukları Sultan'ın hazinesini ele geçirip askerlerine ganimet olarak bol miktarlarda dağıtmıştı. Ancak kendisi hazineden bir kılıç ve içinde gizli mektupların

⁵²² Burada bahsedilen kişi Gazan Han'dır.

⁵²³ Yan not: Moğol Cassanes Suriye'yi işgal eder.

bulunduğu sandık dışında hiçbir şey almamıştı. Mısır Sultanı böylece geriye çekildi ve Cassanes direniş görmeden neredeyse Suriye'deki şehirlerin tümünü ve Kudüs'ü geri almıştı. Türklerin ve Sarazenlerin kirlettiği kutsal yerleri tamir ettirdi ve onları Ermeniler, Gürcüler ve Kıbrıs, Girit ile diğer yerlerden gelen Hristiyanlara geri vermişti.⁵²⁴ Kutsal toprakları değerli hediyelerle onurlandırdıktan sonra kendisine teslim olan Şam'a ordusuyla orada sonbaharı ve kışı geçirmek için geri çekilmişti; sonraki senede Mısır'ı tamamen ele geçirmeyi planlıyordu. Ancak Şam'dayken İran ve diğer bölgelerde sıkıntıların yaşandığı haberini almış, bu sıkıntıları gidermek için ordusunun büyük bir kısmını yanına alıp Suriye'yi terk etmişti. Şam'da ise Sultan'ın yenilgisinden sonra şehri kendisine teslim eden Capcapus'u vali olarak bırakmıştı. Kudüs valisi olan Molais ise (daha önceden bahsettiğimiz) Cassanes 'den Sur'u tekrardan inşa etmesi ve Batı'daki Hristiyan prenslerine elçiler göndererek onlarla ittifak yapmaya teşebbüs etmesi emrini almıştı. Böylece alınan yerler daha güvende olacaktı. Gerçekten de Sur şehri emredildiği gibi tamir edilmiş, Hristiyanlara devredilmiş ve şehri içinde savunma için yeterli sayıda bir garnizon bırakılmıştı. Ancak mağrur Papa VIII. Boniface'a gönderilen elçiler, Papa'nın yardım edememesinden dolayı elleri boş olarak dönmüştü. Papa aynı zamanda Fransa Kralı Philip ile de arasını açmıştı, onu aforoz etmiş, ondan kullarının sadakatini alarak krallığından etmişti. Onun krallığını da daha öncesinden İmparator ilan ettiği Avusturya Dükü Albertus'a vererek büyük karışıklıkların çıkmasına sebep olmuştu. Onun dışında Papa Guelph grubuna dâhildi ve grubun düşmanı Gibellines grubunu ortadan kaldırmak dışında hiçbir işte bu kadar dikkatli değildi; özellikle de zamanında içinden birkaçını öldürdüğü, hapse attığı, mevkilerinden ettiği ve sürgüne gönderdiği onurlu Columnius ailesini yok etmeyi istemekteydi. Böylece Papa mevcut makamını güvence

⁵²⁴ Yan not: Kudüs Cassanes tarafından geri alınıp tamir ettirildi.

altına almanın derdine düşmüştü; Hristiyan âleminin sorunlarıyla da hiç ilgilenmemekteydi. Ancak ona görevlerinde unutkanlığı ve dayanılmaz böbürlenışı Tanrının gazabından uzun süre kaçmasından yardımcı olamadı; korsanların kadirgasından kurtarılan ezeli düşmanı Sara Columnius, onu Anagia şehrinde babasının evinde (doğduğu yer) tutuklatmıştı. Fransa Kralı da onun tutuklatılması için Longart ya da bazılarının dediği gibi Nogaret isimli bir Fransız şövalyesini oraya göndermesiyle Papa Roma'daki St. Angelo kalesine götürüldü ve orada otuz beş gün sonra sefil bir şekilde çıldırarak ölmüştü; bazılarının dediğine göre dişleriyle parmaklarını yemişti. Eğer Hristiyanların kendi aralarında ihtilafa düşmeseler ve Papa'nın debdebesi olmasaymış, Moğol prensi Cassanes tarafından Hristiyanların Suriye ve Filistin'deki varlıkları diriltilebilirdi; ancak Hristiyan prenslerinin birbirleri arasındaki savaşları bu şansı baltalamıştı.⁵²⁵ Aitonus'un yazdığına göre (bu savaşta bulunmuştu ve eniştesi Ermeni Kralını takip etmişti) Cassanes çok kısa boylu ve huysuz biriydi, ancak cesareti, yiğitliği ve cömertliği, özellikle de askerlerine karşı cömertliği, kötü özelliklerinin üstünü örtmüştü. Cassanes'in İran'a gitmesiyle Suriye'deki Moğol etkisi zayıflamıştı. Şam valisi Capcapus Moğolların az bir gücünün Suriye'de olmasından ve Batı'daki Hristiyanlardan yardımın gelmeyeceğini hesaba katarak Mısır Sultanına daha önceden ettiği isyanı unutturup Mısır'ın desteğini tekrar kazanmak için, bu seferde Moğollara açıkça isyan etmişti. Bu isyanda sadece Şam halkının değil ama aynı zamanda bütün Suriye'nin desteğini kazanmıştı. Bunun üzerine Kudüs'teki vali Molais, ona karşı bir sefer hazırlığı yapmış, ancak casuslarından onun Mısır Sultanı ile ittifak kurduğunu öğrendiği için kendisini güçsüz görerek Moğollarıyla beraber Mezopotamya'ya çekilmiş, orada hem Ermeni Kralı hem de Cassanes'den yardım beklemişti. Bunun üzerine Mısır Sultanı direk

⁵²⁵ Yan not: Cassanes'in tarifi.

Kudüs'e gelmiş, orada tapınakları kirletmişti; ancak Kurtarıcımız İsa'nın kabrini oradaki dindar Hristiyanların mütevazı dilenmesiyle bağışlamıştı. Sultan bu sefer orada gaddarlıktan ziyade fedakârlık yapmıştı.⁵²⁶ Arkasından da Moğolların kendileri için tuttuğu ya da Hristiyanlara verdiği irili ufaklı kasabaları ele geçirmiş ve Tapınakçılarla Hospitaliye şövalyelerinin kalelerini ve sağlam yerleşimlerini tamamen yıktırmıştı; bu iki şövalye tarikatının savunduğu kaleler bir sene boyunca yardım almadan zorba Sultanın saldırılarına dayanmış, ancak sonunda şerefleriyle ölmüşlerdi. Öldürülmeyip esir alınanlar ise yanlarında çanta ve yükler taşımalarına izin verilerek, bir daha Suriye ve Kutsal Topraklara adım atmama sözüyle serbest bırakılmıştı. Tapınakçılar ve Hospitaliye şövalyeleri Hristiyan âleminin gözde savaşçılarıydı ve bölgede tam anlamıyla 300 sene boyunca büyük bir güç olarak kalarak Hristiyanlığı ve Hristiyanları Suriye ve Kutsal Topraklardaki kâfirlere karşı korumuşlardı. Ancak 1300'de ise sonsuza kadar Hristiyanlığa bir leke olarak savundukları topraklardan çıkmak zorunda kalmışlardı.⁵²⁷

Bundan dolayı şimdi Suriye ve Kutsal Topraklardan ayrılarak oraları Mısır Sultanı ve Memluklere bırakıyoruz; ancak bir yandan da eğer büyük Moğol prensi Cassanes vefat etmeseydi ya da memleketindeki iç problemler yaşanmasaydı, orası kısa bir zaman sonunda tekrardan Moğollar tarafından tekrar ele geçirilebilirdi. Şimdi ise sıkıntı içindeki Türklerin küçük Asya'daki meselelerine döneceğiz. Ancak daha öncesinden bahsettiğimiz olaylar Türkleri bıraktığımız yerdeki olaylarla ilgilidir; her şey bir anda açıklanamaz ve istekli okuyucunun olayları daha iyi anlaması için bunlardan da bahsetmeyi tercih ettim. Böylece olayları söylenen tarihlerde kesmeyip onun yerine okuyucunun da bu karışık olayları bilmesini istedim.

⁵²⁶ Yan not: Kudüs şehri Suriye ile beraber tekrardan Mısır Sultanı tarafından fethedildi.

⁵²⁷ Yan not: 1300.

Artık Türklerin küçük Asya'da kendilerine ait egemen bir krallıkları kalmamıştı ve Moğol Hanı Gazan'ın emrindeki mevcut sömürge Krallıkları Mesut ve Cei-Cubades arasında onun vasalları olarak bölünmüştü; vasallar da senelik haraç vermekle yükümlüydü (daha önce bahsedildiği gibi). Bu haraç veren Sultanların kelleleri de Moğollar için kıldan inceydi, bundan ötürü de kendilerini hatırlatacak kayda değer işler yapmadan ölmüşler ve gizem içinde gömülmüşlerdi.⁵²⁸ Bu iki Sultan arasından Mesut, bir varisi bırakmadan ölmüştü, Kei-Cubades ise arkasında Alaeddin isimli bir oğul bırakmış, o da II. Alaeddin olarak tahta çıkmıştı.⁵²⁹ Bu Alaeddin de tıpkı babası ve diğer Sultan gibi Moğollara efendileri olarak yıllık haraç ödemekteydi. Alaeddin zamanında Moğolların Türkler üzerindeki etkisi eskisine nazaran zayıflamıştı, ancak Alaeddin sessiz ve sakin bir kişiliğe sahip olduğundan savaştan çok barışı tercih etmişti. O gelecekte torunlarının Osmanlı İmparatorluğunu kuracak ataları Osman'ın iyi bir arkadaşıydı. Ancak Türklerin Selçuklu ailesinden gelen son Sultanıydı ve öldüğünde de yerine bir varisi bırakmamıştı. Onun yerine onun Vezir-i azamı ya da baş danışmanı olan Sahib, büyük bir otoriteye sahipti, dolayısıyla da tahtı gasp ederek devleti ele geçirmişti. Ancak sadece bir gaspçı olduğu ve bir hakkı olmadığı için bu gücü ne elinde tutabilmiş ne de çocuklarına devredebilmişti. Onun etrafındaki asiller ve büyük ailelerin üyeleri onun gücünü kıskanmış, onun tarafından yönetilmeyi reddetmişlerdi. Bu yüzden de Krallıktaki toprakların kendilerine ait bölümlerinde ya da en azından egemenliklerinin ulaşabildiği yerleri ele geçirerek kendi egemenliklerini ilan etmişlerdi. Kurulan bu düzende soylular kendi güçlerine dayanarak büyük ya da küçük devletler kurmuşlar, hiçbir gücü

⁵²⁸ Yan not: Mesut ve Kei-Cubades'in ölümü.

⁵²⁹ Aslında burada bahsi geçen kişi III. Alaeddin Keykubad'dır (Turan, 1993, p. 620).

kendilerinininkinden üstün tutmayarak topraklarındaki tek egemen güç olmuşlardı.⁵³⁰

Ancak her zaman büyük krallıklarda eğer hak sahibi bir varis olmazsa, o krallık güçlü birileri için güzel hedef olur, o güçlü birilerinden de en hızlısı ve en kuvvetlisi idareye el koyardı; aynısı Türklerin Krallığı için de geçerliydi. Krallık içindeki büyük prensler haklarına göre değil ama güçlerine göre kendi topraklarına sahip olmuşlardı. Oradaki prensler bunu da o kadar iyi yapmışlardı ki, önceleri o topraklara sahip olan Sahib, kısa bir zaman sonra kendi ülkesinden sürülerek Türk Krallığı anarşi içine düşmüş, topraklar ufak krallıklara ve satraplıklara ayrılmıştı.⁵³¹⁵³² Bu anarşi içindeki Türk prensliklerinden en güçlüsünü Karaman Alusirius kurmuştu; Krallığının başkentini eski Türk Krallığının başkenti olan Konya yapmış, toprakları bütün Kilikya'yı, Lycaonia, Pamphilia, Karya'nın bir kısmını kapsamakla beraber Frigya, Alaşehir ve Menderes üzerindeki Antakya'ya kadar uzanmaktaydı. Bu Krallığın ismi kendisinden dolayı Caramania olarak isimlenmişti, bugün bile bu topraklar coğrafyacılarımız tarafından bu isimle adlandırılmaktadır.⁵³³ Kurucusu Karaman'a Caramania ülkesinin krallarının soyu dayanmaktaydı; ancak uzun bir süre sonra bu krallar Osmanlı Sultanlarıyla egemenliklerini korumak için savaşmışlardı. Ancak nihayetinde Türklerin kurdukları diğer toparşiler ve satraplıklar gibi bu Caramania da Osmanlı İmparatorluğu tarafından yutulup bugün bile (Tanrının esirgemesiyle) o İmparatorluğun bir parçası olacaktı. Onların komşularından biri ise Saruhan, ya da Rumların dediği şekilde Sarchan, İyonya sahilinde kurulmuştu; Saruhan ülkesinin Türkçe ismi Saruchan-ili ve bizim ona

⁵³⁰ Yan not: Türkler krallıklarını kendileri arasında bölerler.

⁵³¹ Yan not: Türkler anarşi içinde.

⁵³² Selçuklu devletinin Moğol istilasıyla zayıflaması, akabinde de Moğolların da Anadolu'daki etkilerinin zayıflamasıyla Türkmenler Anadolu'nun uç (Batı) kısımlarına gitmişler ve oralarda kendi devletlerini kurmuşlardı; bunların arasında Kayılar da vardı (Turan, 1993, p. 644).

⁵³³ Yan not: Caramania.

verdiğimiz isim ise Saruchania'dır.⁵³⁴ Lidya'nın büyük bir kısmının ve Misya, Troas'ın bütünü ile Frigya'nın bir kısmı ise Calamus ile oğlu Carasius'a kalmıştı; bu ülkeye Caresia denilmekte, Türkler ise Karesi-ili, biz ise Carasius ismini verdik.⁵³⁵ Antik Misya'nın büyük bir kısmı ise Aidin⁵³⁶ tarafından ele geçirilmiş, bu sebepten onun ülkesi Aidinia olarak isimlendirilmiş, Türkler ise buraya Aidin-ili demişlerdi.⁵³⁷ Pontus, Karadeniz Ereğli, Kastamonu, Sinop şehirleri ve Karadeniz'in bir bölümü ise Ömer'in (Rumların deyişiyle Amur) oğullarına kalmış, o ele geçirilen topraklara ismini vermemiş, ancak Türkler orayı Bolli⁵³⁸ olarak isimlendirmişti.⁵³⁹ Karya'nın Myndus ya da Türkler tarafından Mendos ismiyle bilinen şehir civarında kurulan Krallık ise Mendesia, ya da Mentesia olarak isimlendirilmişti.⁵⁴⁰ Bunların dışında küçük Asya'da dünyanın bilmediği Türkler tarafından kurulmuş ve isimlendirilmiş birçok toparşı vardı; ancak bunlardan bahsetmesi gereksizdir. Yukarıda bahsedilen küçük Krallıklar, küçük Asya'daki Türklerin büyük Krallığından kopan önemli parçalardı, onları kuran büyük prensler ve komutanlar, topraklarını Türklerin karışıklığından kurtararak gelecek nesillere aktarmışlardı. Sonrasında ise bu krallıklar hakkında söylenecek çok şey olacaktı. Alaeddin Krallığını kendi aralarında paylaşan bu prensler, Moğollar tarafından İran'dan sürülen Selçuklu ve Alaeddin Sultanlarının hizmetinde küçük Asya'ya geldiklerinden daha önce bahsetmiştik. Türk Krallığını kendi aralarında bölüştüren bu büyük prensler arasından, hem Latinlerin hem de Rumların yazdıklarına göre Osman (ailesini yükselere çıkaran) isimli biri çıkmış; Sultan Alaeddin'in döneminde yükselmiş,

⁵³⁴ Yan not: Saruchania.

⁵³⁵ Yan not: Caresia.

⁵³⁶ Burada bahsedilen kişi Aydın'dır.

⁵³⁷ Yan not: Aidinia.

⁵³⁸ Burada bahsedilen yer Bolu'dur.

⁵³⁹ Yan not: Bolli.

⁵⁴⁰ Yan not: Mendesia.

yiğitliği ve yaptığı hizmetlerle bilinmişti. Ancak onun Olimpos⁵⁴¹ civarlarındaki Suguta⁵⁴² beyliği (bu beylik tarihe çıkacaktı) küçük ve mütevazı bir yerdi. Bu beylik daha öncesinde de onun babası Ertuğrul'a yaptığı hizmetlerden dolayı verilmişti. Osman, oradan Hristiyanlara yaptığı akınlarla da zayıf Hristiyanlardan irili ufaklı yerleri eline geçirmişti. O, Türk olmasına rağmen Selçuklu ailesinden değildi; ancak başka bir boydan gelmişti.⁵⁴³ Bu yüzden de Türk Krallığının son Sultanları ona gözde ya da daha iyi topraklar vermemişti, dahası çorak topraklardan gelen Oğuz Türklerinden bir yabancının bir anda gelişen talihini de pek kıskanmışlardı; hatta (bunu önbilgiden de söylemiyorum ama) görünüşe göre korkmuşlardı. Çünkü zamanla onun yükselişi kendilerinin de çocuklarının bekasına bir tehdit oluşturabilirdi ki birazcık olsa bile tahminlerinde yanılmadılar. Ancak sonunda onun faaliyetleri hakkında söylenecek daha fazla söz olacaktı. Dolayısıyla da onu burada Türklerin içinde bulunduğu bu anarşik ortamda bırakarak yazdığımız bu genel tarihi bitiriyoruz; nihayet bu karmaşık tarihlerin arasında boğulmadan buraya geldim, ancak yine de önümüzde meseleler ve anlatılacak olaylarla dolu bir deniz bizi beklemekte ve bu deniz uzun bir uğraşla ancak içinden geçilebilecektir. Bitti.

⁵⁴¹ Burada bahsedilen yer Uludağ'dır.

⁵⁴² Burada bahsedilen yer Söğüt'tür.

⁵⁴³ Yan not: Osman, Selçuklu ailesinden değildi.

3. ORIGINAL

Here, the original text is presented with the Word version as it is. There are only in some words there are some corrections, as English in the 16th century differs in grammar and writing style of the words.

The side notes at the outer margins were given in the paragraphs in paranthesis.

THE GENERAL HISTORY OF THE TURKS, BEFORE THE RISING OF THE
 OTTOMAN FAMILY, WITH ALL THE NOTABLE EXPEDITIONS OF THE
 CHRISTIAN PRINCES AGAINST THEM

The glorious Empire of the Turks, the present terror of the World, has amongst other things nothing in it more wonderful or strange, than the poor beginning of itself; so small and obscure, as that it is not well known unto themselves, or agreed upon each among the best writers of their histories from whence this barbarous nation that now so triumphed over the best parts of the World, first crept out or took their beginnings. Some (after the manner of most nations) derive them from the Trojans, led thereunto by the affinity of the words "Turci" & "Teucri" supposing (but with what probability I know not) the word "Turci" or "Turks," to have been made of the corruption of the word "Teucri" the common name of the Trojans: as also for that the Turks have of long most inhabited the lesser Asia wherein the ancient and most famous city of troy sometime stood. (Side note: Diverse opinions centering/concerning the beginning of the Turks) (Side note: Troy stood in Asia lesser) No great reason in my deeming: yet give the authors thereof leave there which to please themselves, as well as some others which dwelling much farther off, borrow, or rather force their beginning from thence, without any probability at all: and that with such earnestness, as if they could not elsewhere have found any so honourable ancestors. Other some report them to have first come out of Persia, and of I wot not what city there, to have taken their name: neither want there some which affirm them to have taken their beginning out of Arabia, yea and some out of Syria, with many other far set devices concerning the beginning and name of this people: all serving to no better purpose, than to shew (show in archaic English) the uncertainty thereof. Amongst others, Phillip of Mornay, the noble and learned Frenchman in his worthy work concerning the

trueness of the Christian religion, seemed (and that not without good reason) to derive the Turks together with the Tartars (Mongols were named as Tartars in archaic English), from the Jews, namely; from the ten Tribes, which were by Salmanazar king of Assyria, in the time of Oseas king of Israel, carried away into captivity, and by him confined into Media, and the other unpeopled countries of the North, (Side note: Kings cap. 17) whose going thither is not unaptly described by Esdras (Side note: Ezra cap. 13), where among the great Hordes of the Tartars in the farthest part of the World Northward, even at this day are found some, that still retain the names of Dan, Zabulon, and Nephthaly, a certain argument of their descent: where unto also the word “Tartar” or “Tatar,” signifying in the Syrian tongue remnants or leavings; and the Word “Turke” a Word of disgrace, signifying Hebrew , banished men; seemed right well to agree. Besides that, in the Northern countries of Russia, Sarmathia, and Lithuania are found greater store of Jewish nation than elsewhere, and so nearer to the Tartarians still the more: where to Io. Leunclavius the most curious searcher out of the Turks antiquities and monuments, added as a farther conjecture of the descent of those barbarous northern people from the Jews, that in his travel through Livonia into Lithuania, in the country near unto the metropolitical city of Riga, he found there the barbarous people of the Lettoes, quite differing in language from the other country people of the Curons and Estons, no less barbarous than themselves; who had always in their mouths as a perpetual lamentation, which they with doleful moans daily repeated abroad in their field, *ieru, ieru, Masco, Lon:* whereby they were thought to lament over Jerusalem and Damascus, as forgetfull of all other things in their ancient country, after so many worlds of years, and in a desolate place so far distant thence. (Side note: Leonclavius Pandect. Cap 22) And Munster

cosmographer who wrote *Cosmographia*, the first atlas of the world written in German) and in his description of Livonia repeating the like words, (Side note: Sebastian Munster, *Universalis Cosmographia* lib 3) reported, that this rude people being demanded what they meant by these words so often and so lamentably by them without cause uttered: answered, that they knew no more than that they had been so of long taught by their ancestors. But to leave these opinions concerning their beginning, so diverse and uncertain, and to follow greater probabilities as concerning the place from whence they came: it is upon better ground thought by diverse others, and those of the best historiographers, that this barbarous nation which hath of late brought such fatal mutations upon so great a part, not of Christendom only, but even of the whole world, took their first beginning out of the cold and barren country of Scythia: induced there unto, both by the authority of the greatest cosmographers, as by most apparent reasons. (Side note: Scythia the native country of the Turks) Pomponius Mela, (Side note: Pompon, *Mela.lib.i.cap.ult*) the describer of the world, reckoning up the people near unto the great river Tanais (the bounder of Europe from Asia eastward) amongst others made express mention of the Turks in these words: *Geloni urbem ligneam habitans. Iuxta Thyrsagete Turceque vastas sylvas occupant alunturque venando. Tum continuis rupibus late aspera & deserta regio ad Arympheos usque permittitur.* Translation: The Geloni inhabit a city of woods. And fast by, the Thyrfagets and Turks possess the vast forests and live by hunting. Then a rough and desert country with continual rocks, spaciouly extended even as far as unto the Arympheians. Plinie (Side note: Plinius Secundus, lib 6, cap 7) also in like manner reckoning up the nations about the fennes of Maeotis, agreeing with that Mela reported, said: *Deinde Evazae, Cottae, Cicimeni, Messeniant, Costobocci,*

Choatrae, Zigae, Dandiri, Thussagetae, Turcae, usque ad solitudinessaltuosis, conusllibus asperas ultra quosArympheas qui ad Ripheos pertinent montes. Translation: Next unto them, are the Evazae, Cottae, Cicimeni, Messeniani, Costobocci, Choatrae, Zigae, Dandari, the Thussagets and Turks unto the deserts rough with woody valleys: beyond whom are the Arympheians, which border unto the Riphean mountains. And Ptolemy in the description of “Sarmathia Asiatica” made mention of the Tusci, whom many learned men supposed to have been the same nation with the Turks. Unto which ancient testimonies of revered antiquity, add the manners and conditions of the Turks, their ancient attire, their gesture, their gate their weapons, and manner of riding, and fight, their language and dialect, so well agreeing with the Scythians: and a man shall find matter enough sufficient to persuade him in reason, that the Turks have undoubtedly taken their beginning from the Scythes; whom they in so many things resemble, and with whom of all other nations they best agree. (Side note: The great agreement between the Turks and Scythians)

Now it had been no less doubted also among the writers of the Turks’ histories; at what time, and for what causes the Turks (to the trouble of the World) left their natural seats in the cold country of Scythia, to seek themselves others in more pleasant and temperate countries more southerly, than it had been of their original beginning. (Side note: When and what causes the Turks left their ancient homeland and natural seats in Scythia to seek others in the countries more southerly.) Blondus and Platina report them, enforced with a general want, to have forsaken their natural country and followed their better fortune, in the year of our lord 755: with whom also Segenius agreed in the cause of their departure, but not in the time or place when or whereby they departed. For they (as he said) issued

out of their dwelling places in the year of grace 844, by the straights of the Caucasian mountains: whereas the other with greater probability suppose them to have come forth by the Caspian straights: which the Turks also affirmed of themselves, their ancestors (as they say) being by their neighbors driven out of the Caspian mountains. (Side note: 755-844 Sabellicus Ennead, 9. Lib. 1.) Some others there be that report them to have forsaken their native country, neither enforced there unto by necessity, or the power of others; but for their valour sent for by the Sultan of Persia to aid him in his wars: unadvisedly supporting that to have been the cause of their first coming out, which indeed happened long time after, as in the process of this history shall appear. But whatsoever the foresaid causes of want, or of the enemies power, might enforce them unto, a greater power no doubt it was that stirred up, even the hand of almighty, who being the author of all kingdoms upon earth, as well those which he had appointed as scourges wherewith to punish the world, as others more blessed; will have his work and purpose full of divine majesty, to appear in the stirring of them up from right small beginnings, in the increasing & establishing of their greatness and power, to the astonishment of the world; and in the ruin and destruction of them again, the course of their appointment time once run. This people thus stirred up, and by the Caspian ports passing, through the Georgia, then called Iberia, near unto the Caspian sea: first created upon a part of greater Armenia, and that with so strong hand, that is by their posterity yet held at this day, and of them called Turcomania; of all other, the most true progeny of the ancient Turks. (Side note: Armenia (now called Turcomania) the first seat of the Turks after their said coming out of Scythia) In which greater country, they of long, under their diverse leaders, in the manner of their living most resembling their ancestors, roamed up

and down with their families and herds of cattle, after the manner of the Scythian Nomads, their countrymen; without any certain places of abroad; yet at great unity amongst themselves, as not having much to lose or wherefore to strive.

The First Kingdom of the Turks Erected in Persia by Tangrolipix, Chieftain of the Seljuk Family: with the Success Thereof

This wandering and disregarded people, but now the terror of the world, thus first seated in Armenia: long time there lived in that wide country, after their rude and wonted (habitual) manner (from which the Turcoman nation their posterity in that place, even at this day as we said much differed not) and not only notably defended the country thus by them at the first possessed, but still encroaching farther and farther, and gaining by other men's harms, became at length and dreadful unto their neighbours, and of some same also farther off: whereunto the effeminate cowardice of those delicate people of Asia, with whom they had to do gave no less furtherance, than their own valour, being nevertheless an hardy rough people, though not much skilful or trained up in the feats of war.

The fame of these Turks together with their fortune, thus increasing, and the mighty Empire of the Saracens as fast declining: which under their Caliphs the successors of the false prophet Mahomet, having in the less than the space of two hundred years, overspread not only the greatest parts of Asia and Africa, even unto Gades and the pillars of Hercules: but also passing over the straight, had overwhelmed almost all Spain, and not there staying, but passing the Pyrenees had pierced even into the heart of France, and diverse other parts of Christendom, as namely Italy, Sicily, the famous island of the Rhodes, with many others of the Mediterranean: now divided in itself, and rent into many kingdoms, turned their victorious armies from the Christians upon one another, to the mutual destruction of themselves and their empire. Amongst other Saracen Sultans which forgetting their obedience unto their great Caliph, took upon them the sovereignty of

government (which admitted no partner) was one Mahomet, Sultan of Persia, a right great prince, who hardly beset on the one side with the Indians, and on the other with the Caliph of Babylon his mortal enemy, praised aid of the Turkish neighbours, who were now come even to the side of Araxis, the bounds of his empire: unto which his request the Turks easily granted, in hope thereby to find a way for them afterwards to enter into Persia, and so sent him three thousand hardy men, under the leading of one Togra Muculet, the son of Mikeil, a valiant captain and chief of the Seljuk Tribe or family; whom the Greeks commonly call Tangrolipix, and some others Selduck or Sadock, names (as I suppose) corrupted of the great family whereof he was descended. (Side note: Togra otherwise called Tangrolipix sent to aid of the Persian Sultan). By the aid of this Tangrolipix (for now we will so call him, as by the name most used) Mahomet the Persian Sultan, overcame Pisasiris the caliph of Babylon, his Arabians being not able to endure the force of Turkish archers. This war thus happily ended, the Turks desiring to return home, requested of the Sultan to depart, and with a safe convoy to be conducted unto the river Araxis, and there to have the passage of that swift river opened unto them, which was by the Persians strongly kept by two castles build upon each end of the bridge whereby the river was to be passed: but Mahomet loath to forgo (go without) such necessary men, by whom he had obtained so great a victory, and purposing to employ them further in his service against the Indians, would by no means hearken unto their request; but seeming therewith to be discontented, commanded them to speak no more thereof, threatening them violence, if they should presume to talk of their departure. The Turks therefore doubtful of their state and fearing further danger, secretly withdrew themselves into the desert of Caravonitis, and for that they were in numbers but few, and

not able to come into open field against so many millions of Saracens, lived as they might by continual excursions and roads which they made out of the desert forest into the countries adjoining: wherewith Mahomet greatly incensed, sent out an army of twenty thousand men, under the conduct of ten of his best captains against them: who for want of water and other necessities, doubting to enter the desert, encamped themselves in the side of the forest, there to consult what course to take. But Tangrolipix, who with his Turks, lay a great way off in the covert in the woods and mountains, understanding of the coming of his enemies, and of the manner of their lying; thought it best upon the sudden by night to set upon the Saracens and Persians, if so happily he might overthrow them by policy, whom he was not able to encounter in plain battle. Upon which resolution, having travelled two days long march in the desert, the third day at night he suddenly set upon his enemies, lying negligently in their trenches, and by his unexpected coming, brought such fear upon them, that they without longer stay betook themselves to flight, every man shifting for himself without regard of others. This victory so happily gained, and Tangrolipix now (beyond his hope) thoroughly furnished, with armour, horses, and abundance of all things necessary for the wars, kept the woods and forests no longer as a thief or outlaw, but showed himself in the open field, where daily repaired unto him in numbers of rogues and vagabonds, seeking after spoil; with many other desperate villains, who for fear of punishment were glad of such refuge: so that in a short space his army was grown to be fifty thousand strong, and so much the stronger, for that they have nothing to trust unto, more than the valour of themselves. Whilst Tangrolipix thus increased, Mahomet enraged with the overthrow of his army, in his fury caused all those ten captains that held the leading thereof, to have their ears pluck out, threatening also to

attire all the soldiers that fled out the battle in women apparel, and so disgraced, to carry them as cowards: and withal raised a great army for the suppressing the Turks. (Side note: Mahomet the Persian Sultan goes himself with an army against Tangrolipix). All things being now in readiness, he set forward: when by the way the soldiers whom he had before so threatened to disgrace, suddenly fled to the enemy: with whose coming, Tangrolipix greatly encouraged and strengthened, resolved to give the Sultan battle. And so boldly coming on, met with him at Ispahan, a city in Persia, where was fought between them a most terrible battle, with wonderful slaughter on both sides. In the heart of which battle, Mahomet unadvisedly riding to and fro to encourage his soldiers, falling with his horse, break his neck: upon which mischance both the armies coming to an agreement, by common consent proclaimed Tangrolipix Sultan in his stead, and so made him king of Persia and of all the other large dominions unto that kingdom belonging. (Side note: Tangrolipix by the consent of the soldiers, made Sultan of Persia).

This was the first kingdom of the Turks, begun by the good fortune of Tangrolipix, about 214 years after their coming out of Scythia, in the year of our lord 1030; Constantinus Monomachus then reigning, or a little before (according to the Turks account) in the reign of Romanus Argirus, Constantine his predecessor. (Side note: 1030 Tangrolipix first Sultan of the Turks). Tangrolipix by rare fortune, thus of a mean captain, became king of Persia, forthwith commanded the garrison that kept the bridge over the river Araxis, to be removed, and so free passage to be given unto Turks, his countrymen, at their pleasure to come over: who in great multitudes repaired into Persia, where they were by the new Sultan well provided for, and by little and little promoted unto the greatest dignities of that kingdom; the Persians and Saracens the ancient inhabitants

thereof, being by these newcome guests now kept under, and as it were trodden underfoot. Together with this kingdom, the Turks received the Mahometane superstition, from which they before not much abhorred, as men using circumcision: so that hard it to say, whether nation lost more; the Persians and Saracens, by the loss of so great kingdom, or the Turks by embracing so great a vanity. (Side note: When the Turks first received the Mahometane superstition).

Tangrolipix with his Turks thus possessed of the kingdom of Persia, held not himself therewith long content, but made war upon his neighbour princes, especially against Pisasris, the Caliph of Babylon, whom he in diverse battles overthrew; and having at length slain him, joined his kingdom unto his own. After that he sent Cutlu-Muses his cousin, with an army against Arabians, by whom he was overthrown and put to flight. But returning by Media he requested of Stephen the Greek Emperors lieutenant, leave to pass with his army by the confines of his country: which he request, Stephan not only rejected, but also by strong hand fought to stop his passage; but joining the battle with him, was by the Turks easily overthrown and himself taken. So Cutlu-Muses returning Tangrolipix, and recounting unto him the success of his wars, persuaded him to turn his forces into Media, as a most fruitful country, and easy to be subdued. (Cutlu-Muses sent by Tangrolipix against the Arabians). But he highly offended with the overthrow given by the Arabians, would not hearken unto him, but raising a new army in hope of better fortune, went against the Arabians in person himself. Cutlu-Muses in the meantime fearing the Sultans displeasure, fled with his followers and favourites: and taking for his refuge Pasar, a strong city of the Chorasmians (An old satrapy in Achamenid Persia) revolted from him; which the Sultan seeming not to regard, held on his intended journey

against the Arabians, by whom he was also put to the worst, and enforced with dishonour to return. (Side note: Cutlu-Muses to beset against Tancrolipix). After that, he with part of his army besieged Cutlu-Muses, who by the strength of the place and the valour of his people, for a great while notably defended himself. In the meantime Tangrolipix not unmindful what Cutlu-Muses had before said unto him, concerning the easiness of the conquest of Media (a country (as he said) defended but by women) sent Asan his brother's son, surnamed deaf, with a convenient army to invade the same: who entering into the frontiers of that province, was there by the emperor's lieutenant overthrown, and himself with the greatest part of his army slain: with which loss the Sultan rather enraged than discouraged, sent Habramie Alim his brother, again with an army of an hundred thousand fighting men; with which so great a power the emperor's lieutenant thought it not to encounter, until he had procured farther aid from the emperor, especially out of Iberia, and therefore kept himself with such power as he had within his strong and fenced places: which Alim perceiving, and out of hope to draw him unto the battle, roaming up and down the country, at last besieged Arzen an open town, but full of rich merchants, by whom it was contrary to his expectation, notably defended for the space of six days; until that a length the Turks seeing no other way to win it, set fire upon the diverse places: by force whereof the inhabitants were enforced for safeguard of their lives to flee, and to leave the town with an infinite wealth to the spoil of the enemy. By this time Liparites, governor of Iberia, come with a great power to the aid of the emperors lieutenant in Media: whereof Alim having intelligence, without delay hasted with his army towards his enemies: and meeting with them a little before night, had with them a cruel fight, wherein the victory fell unto Christians, who had the Turks in chance a greater part of the night.

Nevertheless Liparites valiantly fighting in another wing of the battle, was there taken and so carried away prisoner: for whose ransom the emperor sent a great sum of money, with certain presents to the Sultan; all which he sent back again, and frankly set Liparites at liberty, wishing him never to bear arms more against the Turks. And with him, sent the Seriph, a man of great place among the Mahometans, his ambassador unto the emperor: who coming to Constantinople, amongst other things proudly demanded of the emperor to become tributary unto the Sultan, and so to be at peace with him forever. (Side note: The Turks ambassador contempered of the emperor). Which his unreasonable demand, was by the emperor with no less disdain scornfully rejected, and the Seriph so dismissed: which contempt of his ambassador the Sultan taking in evil part, as also not a little moved with the death of his nephew and loss of his army, with all his power invaded the Roman provinces. But being come as far as Coime without any notable harm doing, for that the country people hearing before of his coming, had in time conveyed themselves with their substances into their strongholds, whereof there was great store in those countries; and hearing also that the Greek emperor was raising a great power to come against him at Cesarea; not daring to proceed any further, leaning so many enemies behind him, he fretting himself returned into Media, where finding the people all fled into their strong towns, he laid siege unto Manzikert, a city standing in a plain champlon country, but strongly fortified with a triple wall and deep ditches. (Side note: Tangrolipix invaded the emperors dominions).

This city he furiously assaulted by the space of thirty days without intermission, but all in vain, the same being still notably defended by Basilius governor thereof, and the other Christians therein. The Sultan weary of this siege, and about to have risen, was by Alcan

one of his great captains, persuaded yet to stay one day, for him to proof in, what he were able to do for the gaining thereof: whereunto the Sultan yielding, committed the whole charge of the assault unto him. Alcan the next day dividing the army into two parts, and placing the one part upon the higher ground, of purpose, with the multitude of their shot to have overwhelmed the defendants; with the other part of the army, furnished with all things needful for the assault, approached the walls: the Sultan in the meantime with certain of the chief Turks, from an high place beholding all that was done. But this so forward a captain in the middle of his endeavour lost himself, being slain with a great number of his followers approaching the wall. His dead body known by the beauty of his armour, was by two valiant young men that failed out of the gate, drawn by the hair of his head into the city; and his head being forthwith cut off, was cast over the wall among the Turks: wherewith the Sultan discouraged, and out of hope gaining the city, rose his army, pretending himself with other urgent affairs to be called home, and threatening with all, the next spring to return with great power, and to do great matters. But not long after, great discord arose betwixt the Sultan and his brother Habramie Alim, in so much that the Sultan fought with diverse means to have taken him out of the way: which Habramie perceiving, fled to his nephew Cutlu-Muses, and joining his forces with his, denounced war unto Sultan his brother; who meeting with them not far from Pasar, overcame them in plain battle, wherein Habramie was taken, and presently by the commandment of his brother put to death. But Cutlu-Muses with his cousin Melekh, & six thousand Turks fled to Armenia; and by messengers sent of purpose, requested of the emperor Constantinus Monomachus to be received into his protection. But the Sultan with his army following them at the heels, they for their safety were glad to flee into Arabia. (Cutlu-Muses fled

into Arabia). The Sultan afterwards turning into Iberia did there great harm, spoiling the country before him: against whom the emperor sent Michael Acoluthus, a valiant captain; of whose approach the Sultan hearing and that he would undoubtedly ere long give him battle (deeming it no great honour unto him to overcome the emperors servant, but an eternal dishonour to be of him overthrown) retired with his army back again to Taurus, leaving behind him one Samuch with three thousand Turks to insert the frontiers of the emperors territories; which both he and other the Turks captains afterward more easily did, for that Monomachus the emperor having prodigally spend the treasures of the empire, to increase his revenue, had imposed a tribute upon the frontier countries of his empire, woot before to be free from all exactions: in lieu whereof, they were bound to defend the passages from all incursions of the enemies; but now pressed with new impositions, had dissolved their wonted garrisons, and left an easy entrance for the barbarous enemies into the provinces confining among them: besides that the emperors immediately following, and especially Constantinus Ducas, abhorring from wars, and given altogether to the hoarding up of treasure, gave little countenance and less maintenance unto men of service, which in short time turned unto the great weakening, and in fine to the utter ruin of the Constantinopolitane Empire. (Side note: Conciuousnes and lack of reward, the decay of Constantionopolitean Empire). At the same time also the government of the Constantinopolitane empire by the death of Constantinus Ducas the late emperor, came to his wife Eudocia with three sons, Michael, Andronichus, and Constantinus, all very young: whose sex and tender years the barbarous nations having in contempt, at their pleasure grievously spoiled the provinces of the empire, namely, Mesopotamia, Cilicia, Cappadocia, yea and sometime as far as Coelesyria. The report

whereof much troubled the empress, & gave occasion for many that loved her not, to say, that so troubled an estate required the government of some worthy man. Wherefore these fearing left that the senate, making choice of some other, she and her children should be removed from the government, thought in best for the preservation of her state and her children, to make choice of some notable & valiant man for her husband, that for her and hers should take upon him the managing of so weighty affairs. (Side note: Eudocia, the empress contrary to her oath decides to marry). But to check this her purpose (the only remedy of her trouble thoughts) she had at the death of the late emperor Constantine her husband, at such time as the sovereignty was by the senate confirmed unto her and her sons, solemnly sworn never more to marry; which her oath was for the more assurance conceived into writing, and so delivered unto Patriarch to keep. This troubled her more than to find out a man whom she could think worthy of herself, with so great honour. She held then in prison one Diogenes Romanus, a man of great renown & honourably descended; whose father having married the niece of the emperor Romanus Argirus, and aspiring to the empire being convicted thereof, slew himself for fear to be enforced by torments to betray his confederates. This Diogenes was by the late emperor Constantine, for his good service against the Scythes (who then much troubled the empire) highly promoted, with most honourable testimony in the charters of his promotions, that such honours were bestowed upon him, not of the emperors mere bounty, but as the due rewards of his worthy deserts (here there may be an error of word, the actual word may be deeds). Notwithstanding after the death of the emperor, he sicken of his father's disease, and swelling with the pride of ambition, fought by secret means to have aspired unto the empire: whereof the empress having intelligence, caused him to be apprehended

and brought in bonds to Constantinople, where being found guilty of the foul treason, and so committed to safe keeping, was shortly after brought forth to the judgment seat again, to receive the heavy sentence of death. In which woeful plight, standing as a man out of hope and now utterly forlorn, he moved all the beholders with a sorrowful compassion: for beside that he was a man of exceeding strength, so was he of incomparable feature and beauty, adorned with many other rare qualities and virtues answerable thereunto: wherewith the empress moved with the rest, or pierced with a secret good liking, is hard to say, revoked the sentence of condemnation ready to have been pronounced upon him, and gave him pardon. And shortly after having set him at liberty, sent for him, as he was going to Cappadocia, his native country, and made him general of her forces, with a full resolution in herself to marry him, and to make him emperor, if she might by any means get the writing out of the Patriarch's hand, wherein her oath for never marrying again, is comprised. (Side note: Diogenes Romanus of a prisoner, by the empress made general of her army). For the compassing whereof, she entered into a deep device full of feminine policy with one of her eunuchs, whom she purposed to use as her pander for the circumventing of the Patriarch. This crafty eunuch instructed by his mistress, coming to the Patriarch Ioannes Xiliphilinus, a man both for his place and integrity of life much honoured, told him in great secret, that the empress had so far set her good liking upon a young gentleman, an nephew of his called Barda (then a gallant of the court) as that she could be content to take him to her husband and to make him emperor, if she might by his holiness be persuaded, that she might with safe confidence do it, and by him be discharged out of the rash oath she had unadvisedly taken, never to marry again, whereof he had the keeping. The Patriarch otherwise a contemnor of worldly honours, yet moved

with so great a preferment of his nephew, promised the eunuch to do therein whatsoever the empress had desired, which he accordingly performed. And so sending for the senators one by one, in whose good liking the matter chiefly rested: he with much gravity propounded unto them the dangerous estate of the common-weal, with the troubles daily increasing, and the continual fear of foreign enemies, not to be represented by the weak hand of a woman, or the authority of young children, but requiring (as he said) the valiant courage of some worthy man. After that, he began to find great fault with the rash oath which the empress had taken little before the death of her husband, never to marry; and utterly condemning the same, as contrary to the word of god, and unjustly exacted of her, rather to satisfy the jealous humour of the emperor her late husband, than for any good of the common-weal: he in fine persuaded them, that the unlawful oath might be revoked, and the empress set at liberty at her pleasure, by their good liking to make choice of such a man for her husband, as might be undertake so weight affairs of the empire, more fit for a man, than for so tender a lady and three young children. The greater part of the senate thus persuaded by the Patriarch, and the rest with gifts and promises overcome by the empress; the Patriarch delivered unto her the writing she so much desired, & and discharged her of her oath: whereupon she forthwith calling unto her certain of her secret friends, married Diogenes, whom she caused to be proclaimed emperor. Now thought Eudocia, after the manner of women, to have had her husband (whom she even from the bottom dispare had exalted unto the highest type of honour) in all things loyal and pliant: whereunto he for a while at the first forced himself, but afterwards (being a man of a proud nature, and haughty spirit) became weary of such observance, and began by little by little to take everyday more and more upon him. (Side note: Eudocia marries Romanus

Diogenes and proclaims him emperor). And for that the imperial provinces of the East, were in some part lost, and the rest in no small danger, he as well for the redress thereof, as for his own honour, and to show himself an emperor indeed, and not the servant of the empress, left the court and passed over into Asia, although it were with a small army with all things necessary, which by the sloth and sparing of the late emperor, had to the great danger and dishonour of the empire, been utterly neglected. Nevertheless the Turkish Sultan, who at the same time with a great power invaded the provinces of the empire, hearing of his coming, and that he was a man of great valour, and doubting what power he might bring with him, retired himself; and dividing his army, sent the one part thereof into the south part of Asia, and the other into the North, which spoiled all the country before them as they went, and suddenly surprising the city of Neo- Cesarea, sacked it, and so laded with the spoil thereof departed. (Side note: The provinces of the empire spoiled by the Turks). But the emperor understanding thereof, and not a little grieved therewith, drawing out certain bands and companies of the best and most ready soldiers in his army, and with them coasting the country to get betwixt the Turks and home, used therein such expedition, that he was upon them before they were aware, and so suddenly charging them, brought such a fear upon them, that they betook themselves to their heels, leaving behind them for hast, their baggage and carriages, with all the prisoners and booty they had before taken at Neo-Cesarea, and in their late expedition: yet was there no great number of them slain, for that the Christians foreweary with long travel, were not able far to follow a chance. (Side note: The Turks dispersed by Diogenes the emperor). From thence taking his way into Syria, he sent part of his army to Melitena, and carried himself from Aleppo, a great booty both of men and cattle. At which time also the city of

Hierapolis was yielded unto him, where he shortly after built a strong castle. But whilst he there stayed, news was brought unto him that the other part of his army which he had sent away, was overthrown by the Turks, for the release of whom, he rose with all haste and marched towards them: but being in number far inferior unto his enemies, he was by them as he lay encamped; enclosed round in such sort, as that it was thought almost impossible for him to have escaped. At which time also the governor of Aleppo, traitorously revolved from him, and joined his forces with the enemy, making now no other reckoning, but assuredly to have taken him. But whilst the Turks thus dream of nothing but a most glorious victory, and were in mind dividing the spoil; the emperor without so much as the founding of a trumpet, suddenly issuing out of his trenches, when they least thought he durst so have done, and resolutely charging them home, put them to flight, & had of them a notable victory, had he thoroughly prosecuted the same. After that, having taken diverse towns he came to Alexandria in Cilicia, and there all about in the country billeted his army, because of the approach of winter, and so returned himself to Constantinople. The next spring the Turks, according to their usual manner invading the frontiers of the empire, did much harm to Neo-Cesarea: whereof the emperor advertised, went tighter with his army, and quickly repressing their fury, took his journey to the river Euphrates, where leaving part of his army with Philaretus for the keeping of those frontiers, he himself retired Northward into Cappadocia. But after this departure, the Turks setting upon Philaretus, put him to flight with his garrisons: and taking the spoils of the frontiers entered into Cappadocia, wasting all as they went: and afterwards turning into Cilicia, sacked Iconium a rich populous city, whereof the emperor understanding, at Sebastia, made towards them: but hearing by the way that they had

ransacked the city, and were for fear of his coming already retired, he sent Chatagurio governor of Antioch, with part of his army to Mopsiphestia to stop the Turks of their passage. But they in the plains of Tarsus were before distressed by the Armenians, and stripped of all their rich prey: and hearing farther of the approach of the emperor's power, fled by night, and so escaped: which the emperor understanding, and having now well quieted those provinces, and the year far spent, returned again to Constantinople. But after his departure, the Turks again invading the frontier provinces, he sent Manuel Comnenus, a valiant young man, general against them; who so prevailed, that the emperor envying at his honour, took from him a great part of his army, and sent him with a small power into Syria. But as he was upon his way, he was by the Turks entrapped near unto Sebastia, and there taken, most part of his army being at the same time overthrown and slain. With which loss, the emperor troubled, made great preparation to go himself in person against his enemies; who encouraged with the former victory, ceased not to infest his territories. In the meantime, by great fortune came Manuel Comnenus home, together with the Turk that took him; who being fallen into the displeasure of the Sultan, fled to the emperor with his prisoner, of whom he was honourably entertained. All things now in a readiness for so great an expedition as the emperor had in person purposed, he set forward: and after long travel having passed Caesarea, he camped at a place called Cryapega: where for severe execution done upon certain mutinous soldiers, one of the legions of his army rose in mutiny against him: whom for all that he quickly pacified with the terror of the rest of the army, which he threatened to turn upon them if they proceed to forget their duty. (Side note: Diogenes goes with a great army against the Turks). After that, removing to Theodosopolis, he

divided his army, and sent Ruselius one of his best captains, with one part of thereof against Chiliat and another part he sent to besiege Manzikert, retaining with him the rest, being of no greater strength. The Turks in Manzikert, finding themselves not able to hold to long out, fell to composition, and yielded the city. But shortly after, the soldiers left there in garrison for the keeping thereof, going out to seek for forage, were by the Turks suddenly oppressed: which the emperor understanding sent thither one Nicephorus Bryennius, with certain companies to relieve the city; who encountering with the Turks, and finding himself too weak, sent unto the emperor for aid: who not knowing the strength of their enemies, blamed him of cowardice, yet sent unto him Nicephorus Basilacius with a part of his army; who joining his forces with Bryennius, and giving the Turks battle, put them to flight. But following too fast upon them unto their trenches, and Bryennius making no great haste after, he had his horse slain under him, and so on foot heavy laded with armour, and not able to shift for himself, was there taken and brought to the Sultan: who honourably entreated him, and often times questioning with him concerning the emperor, and showing him his own power, examined him also of the emperors.

Tangrolipix was now dead, and the Sultan now in the field against the emperor, was Axan, his son, a man of great wisdom and discretion: who considering the doubtful event of battle, sent ambassadors unto the emperor to entreat with him of peace. (Side note: Axan, the Sultan sent ambassadors unto Diogenes for peace). But he (persuaded by some of his captains, that this motion made by the Sultan for peace, proceed but of a mere fear and distrust he had in his own power, or else to gain time until some greater strength came) had small regard of the ambassadors or their message, but proudly willed them to

tell their master, that if he were desirous of peace, he should get him farther off, and leave the place wherein he lay encamped, for him to lodge in. And so without other answer commanded them away. Now had the emperor (as is before said) sent away a part of his army by Ruselius against Chilat, whom he now sent for in haste again: but he hearing of the approach of the Sultan, by the persuasion of Tarchomates, one of his captains, was retired for safety back into the Roman frontiers, leaving the emperor destitute of his help. At which time also, a company of the Scythians which served in the emperor's camp, revolted unto the Turks; not without some suspicion, that the rest of their fellows which remained would ere long do the like. Nevertheless the emperor presuming of such strength as he had, or carried headlong with his own fortune, resolute to give the Turks battle, and therefore putting his men in order, set up on them. Who somewhat troubled with the emperors so sudden a resolution, as being yet in some hope of peace: yet having put themselves in order of battle, received the enemies charge; still giving a little ground, as men not greatly desirous either to fight or to flight. This fight continuing long, and the day now declining, the emperor doubting least the Sultan should send part of his army to assault his camp (from which he was now drawn somewhat far, and had left the same but weakly manned) caused a retreat to be sounded, and so began orderly to retire himself with them that were about him: which others a far off in the battle beholding, supposing him have fled, began themselves to flee a main. Of which so shameful flight and sudden fear Andronicus (the son of John Ducas, the late emperor Constantine his brother, and by him created Caesar, who with his sons secretly envied at the honour of Diogenes) was the cause. (Side note: John Ducas a notable traitor; caused of the flight of the emperors army). For he commanding a great part of the army, gave it first out unto such as were

about him, that the emperor fled: and to increase the fear, turning his horse about, fled towards the camp as fast as he could: whom all the rest most disorderly followed: which the emperor beholding, and therewith not a little troubled, made a stand, laboring in vain to have stayed the rest. For now, the Turks encouraged with the sudden flight of the Christians, began hardly to pursue them, as men already overthrown by the hand of God: who for all that, the emperor with such as yet stood with him, for a space notably resisted. But being forsaken by the greater part of his army, and oppressed with the multitude of his enemies, being wounded himself, and his horse slain under him, he was there taken all imbrued (stained) with his own blood, and the blood of his enemies, of whom he had wounded and slain many. (Side note: Diogenes the emperor taken by the Turks). The Sultan advertised of his taking, at the first believed it not, supposing it rather to have been some other great man: until that he was both by them whom he had but a little before sent ambassador unto him, and by Basilacius one of his captains then prisoner with him, assured that it was undoubtedly him, which Basilacius brought before him to see if he knew him, fell down prostrate at his feet, as before his dread lord and sovereign. The emperor brought before the Sultan, and humbling himself in such sort as best beseemed his heavy fortune, the Sultan presently took him up and thus cheerfully spoke unto him: *“Grieve not noble emperor (he said) at thy mishap, for such is the chance of war, overwhelming sometimes one, and sometimes another: neither fear thou any harm, for I will use thee not as my prisoner, but as an emperor.”* Which he accordingly did, presently appointing him a princely pavilion, with all things answerable to his estate, setting him oftentimes at his own board, and for his sake enlarging such prisoners as he required. And after he had thus for certain days honourably used him, discoursed with

him of many things, he concluded a perpetual peace with him, upon promise of a marriage to be made betwixt their children, and so with a safe convoy sent him away with greater honour than was at an enemy's hand to have been expected. The emperor in Turkish attire, which the Sultan had bestowed upon him, coming to Theodosopolis, there stayed for the curing of his wounds, & afterwards accompanied with the Sultans ambassadors, set forward toward Constantinople. But all was now there changed: for upon the report of his captivity, John the Cesar, with Psellus one of the chief senators, and others of the same faction, which always envied at the honour of Diogenes, presently took the imperial government from Eudocia the empress, and trusting her to a monastery which she had built near unto Propontis, set up Michael Ducas, her eldest son, emperor, instead of Diogenes: whose simplicity, Cesar his uncle, abusing with the rest, did now what they list. (Side note: Eudocia, the empress was sent away by the traitor John Ducas, Psellius, and others). And hearing that Diogenes was now contrary to their expectation, set at liberty by the Sultan, and coming towards the imperial city, sent out letters every way in the new emperor's name, unto all the governors of the provinces whereby he was to pass, not to receive him as the emperor, or to do him any honour: which Diogenes understanding, stayed at the castle of Docia, whether some of his friends with such power as they were able to make, resorted unto him. Against whom, Cesar with the contrary faction first sent his son Constantine, and after that Andronicus his eldest son, both Diogenes his mortal enemies, with a great army: by whom Diogenes with his friends and followers, were overthrown and discomfited. Diogenes himself fleeing to the city of Adana, was there hardly besieged by Andronicus, and in the end glad to yield himself, upon condition, that he should resign the empire, and so for ever after to lead a private

life. (Side note: Diogenes the emperor taken prisoner by Andronicus). For whose safety, certain of the chief of the clergy sent out purpose from Michael the emperor, gave their faith. So Diogenes all attired in black, yielded himself to Andronicus: by whom he was brought to Cotai, then the metropolitical city of Phrighia, there to expect what further order should be taken for him from the court: during which time, he fell sick, being as many supposed secretly poisoned. But whilst he there lay languishing, an heavier doom came from the young emperor, that he should have his eyes put out: which was forthwith in most cruel manner done; the clergy men that had before for his safety gaged their faith, crying out in vain against so horrible a cruelty. Thus deprived of his sight, he was conveyed into the island of Prota, where his eyes for lack of looking to purifying, and worms breeding in them, with such an odious smell as that no man could abide to come nigh him, he in short time after died, when he had reigned three years, eight months. (Side note: The miserable death of Diogenes the emperor). All which misery was thought to have happened unto him through the malice of Cesar, without the knowledge of the young emperor his nephew. Axan hearing of the miserable end of the late emperor Diogenes, was therewith much grieved, and more, for that the league which he had to his good content so lately made with him, was thereby come to naught: wherefore in revenge thereof, he with great power invaded the imperial provinces; not for spoil and booty only, as in former time, but now to conquer and to hold the same (Side note: Axan the Sultan seek to revenge the death of Diogenes). Against whom Michael the emperor sent Isaac Comnenus, his lieutenant with a great army: who meeting with him the Turks, and joining battle, was by them overthrown with all his army, and taken prisoner: and glad afterwards for a great sum of money to redeem himself. After which overthrow, the

emperor sent his uncle Cesar with another army against them, who was by Ruselius, that had before revolted from the emperor, overthrown at the river Sangarius, and taken prisoner: whom he for all that, shortly after set at liberty again, and joining him against the Turks, were both together by therein discomfited and taken prisoners, but afterwards redeemed; Cesar by the emperor, and Ruselius by his wife. This Ruselius was a notable traitor, who joining with the Turks did what he list in the provinces of the empire in lesser Asia: for the repressing of whom, the emperor sent Alexius Comnenus, a young man, but very politic and courageous; who secretly practicing with the Turks that were great with Ruselius, had him at last by them for a sum of money betrayed into his power: who forthwith sent him to Constantinople to the emperor, by whom he was imprisoned, but afterward set at liberty and employed against Bryennius and his brother, then up in rebellion against the emperor.

But to come near unto the Turkish affairs; Cutlu-Muses who with his cousin Melech and others were for fear of Tangrolipix their cousin fled into Arabia, as is before declared, now in the beginning of the reign of Axan, returned: and as the envious competitors of his kingdom, having raised a great power of their friends and partakers, were now ready to have tried the matter with him by plain battle. Against whom also the Sultan on the other side had brought into the field his whole forces, and was now ready likewise to have encountered them near unto the city of Eres. (Side note: Cutlu-Muses with his sons and kinsmen take up arms against Axan the Sultan). But whilst the Turks were divided, stood ready to destroy themselves, the Caliph of Babylon (from whom thought the Turks had taken all temporal sovereignty, yet in matters of religion still held him in great reverence and esteem, as their chief bishop, and the successor of their great prophet)

considering that nothing could be more dangerous unto his sect and religion than that civil dissention, the late confusion and utter ruin of the Saracen empire, and authority of the Caliphs; and fearing the like effect in these new Saracens, now the chief stay of the Mahometan superstition: setting aside all his pontifical formality, whereby he was bound not to go out of his own house, came with all speed, even as the armies were now ready to join battle, and thrusting himself into the midst betwixt them; what with the reverence of this person, what with the effectual persuasion, wrought so much and prevailed so far with both parties, that they were content to lay down their weapons, and to stand to his order and judgement: (Side note: A most baneful order for the Christian commonweal) which was, that Axan the Sultan should still enjoy his kingdom and territories, whole and entire unto himself as he did: and that Cutlu-Muses and his sons, aided by him, and so invading the provinces of the Constantinopoliterian Empire, should thereof subdue so much as they could unto themselves, and to be thereof accounted by only lords and governors. Which order as it was unto the Turks, and for the maintenance of the Mahometan superstition, very wholesome & commodious; so was it unto the Christian common weal and religion most dangerous and hurtful, as in process of time by proof it appeared. For by this means, in short of time after, Cutlu-Muses with his cousin and sons subdued all Media with a great part of Armenia, Cappadocia, Pontus, and Bythinia, and so a great part of the lesser Asia. By the aid of this Cutlu-Muses & the favour of the soldiers, Nicephorus Botoniates aspiring unto the empire of Constantinople, displaced his master the emperor Michael Doukas, after he had reigned six years and six months, and in the habit of a monk trust him into an abbey; which usurper by the just judgement of God, was at length required even with the same measure, and in like manner served by

Alexius Comnenus; who thrusting him out, succeeded himself in the empire. Much it was that this Cutlu-Muses with his sons and kinsmen did for enlarging of the Turkish empire, by the help of the great Persian Sultan: whose forces, together with their own, in diverse countries conducted by these worthy leaders his nigh kinsmen, and doing great matters, gave occasion for themselves to be accounted Sultans, though indeed they were none, neither their names such as are by some ancient writers and some others of later time also reported; but unto the Turks themselves, by those names, either for Sultans, unknown. (Side note: I COULDN'T READ) Out of these great commanders, all born of the Selzuccian family, had Aithonus, and others following his report, derived their Dogrissas, Aspasalemus, Meleclas, and Belehtaroc, whom they supposed to have orderly succeeded Zadoc, otherwise called Tangrolipix, in the Turkish empire, and to have done great matters: whereas both by the report of the Turks themselves, and the relation the Greeks, it appeared plainly, Axan (more truly called Ax-Han, that is to say, the White King) to have been the son of Tangrolipix, and to have succeeded him in the empire: and that by him the emperor Diogenes was taken, and not by Aspasalemus as they vainly imagine. As for Aspasalemus, whom the Turks by that name know not either anything of his doings; it seemed to have been a name corrupted of Aspam Sallarius, the brother of Tangrolipix and Habrami, and not his son's son as they would have it. In like manner Meleclas also seemed to have been forged of Melech the son of Habrami, Tangrolipix his brother, and not of Aspasalemus, as some without any good ground report. Whom they finding to have been all great men in the Selzuccian family, with some others also, have both corrupted their names, and given unto them an imaginary sovereignty and succession in the Turks' first empire, such as beside that the Turks themselves acknowledge not, is

easily to be refelled out of the histories of the Greeks, who had with them still much to do. Wherefore leaving these supposed princes of the Turks, with their imaginary succession, and doings, unto the authors thereof, following more certainties, to return again unto the course of our history. Axan the Sultan at the same time that he had by the meditation of the Caliph (or not long after) fallen to agreement with his cousin Cutlu-Muses: to increase the honour of his nation and the bounds of his empire, gave unto Ducat and Melech, two of his nigh kinsmen, the government of Damascus and Aleppo, with that part of Syria with joined unto them, of purpose that way to encroach upon the Egyptian Caliph, who then had under his jurisdiction all as far as Laodicea in Syria; yet not with so large privileges as had Cutlu-Muses, unto whom and his posterity he had yielded the absolute honour of a Sultan or king, over such countries and provinces as they should winne from the Christians: but unto these others kinsmen, he gave the government of the aforesaid cities of Damascus and Aleppo in the frontiers of his dominion in Syria, conditionally that they should still remain his vassals, and hold of him as of their sovereign, whatsoever they had: who nevertheless in short time mightily prevailed upon the Egyptian, still increasing the Turkish territory with the loss of the Saracens, whose name together with their empire, was now by the Turks amongst quite driven out of Asia.

But these proud branches of the Turkish empire, thus overspreading the lesser Asia, with the greatest part of Syria, were in short time after by the mercy of God, and the valour of the most Christian and religious princes of the West, cut shorter, and brought again into some better order. The full discourse whereof, worthy eternal memory, by others enrolled in the ancient records of fame, I propose not at large to follow, but in brief to touch, for the orderly continuation of the present history, hasting to the doings of this victorious

nation of later times, wherein we are to make a longer stay, as more pertinent unto dangerous estate of the present time.

It fortuned that whilst Cutlu-Muses and his sons, supported by the Sultan Axan their kinsman, thus mightily prevailed against the Christians in the lesser Asia on the one side, and Melich with his cousin against the Egyptian Caliph in Syria on the other: that one Peter a French hermit moved with a devout zeal, according to the manner of that time, went to visit the Sepulchre of the Saviour, with the other holy places in Jerusalem: who coming into Syria, then for the most part possessed by the Turks and Saracens, diligently noted by the way as he travelled, the manners and fashions of these barbarous nations, their government, their cities, their power and strengths, but above all, the grievous miseries of the poor oppressed Christians, that they were lived in the most miserable thraldom amongst them, without hope of release: all which, he in the habit of poor pilgrim, at liberty safely viewed, in the midst of these miscreants, being withal a little low hard favoured fellow, and therefore in show more to be contemned than feared. (Side note: Peter a French hermit goes on pilgrimage to Jerusalem). Yet under such simple & homely feature, lay disregarded a most subtly sharp and piercing wit, fraught with discretion and found judgement, still applying to some good use what he had in his long and painful travel most curiously observed. (Side note: The description of Peter the Hermit). He coming to Jerusalem, and performing his devotions there, saw the grievous misery of the poor devout Christians, so great and heavy, as that greater or more intolerable could none be: wherewith not a little grieved, he entered into a deep discourse thereof with Simon the Patriarch and Abbot of the monastery of the Christians (there before built by certain devout Italian merchants) and with the master of the Hospitallers,

by whom he was fully informed thereof, as of whatsoever else he required. After much grave conference, it was at length agreed upon amongst them, that the Patriarch and the Grand-Master, should in their own, and the names of the other oppressed Christians, write their letters unto the Pope and the other Christian princes, concerning their miseries; and to crave their aid for the recovery of those holy places out of the hands of those cruel infidels: of which letters, the devout hermit promised himself to be trusty carrier, and of their petitions the most careful solicitor. Whereupon the Patriarch and Grand-Master in the name of the poor oppressed Christians, wrote their letters unto this effect.

We, the citizens of the Holy City and countrymen of Christ Jesus, Daily suffer those things which Christ our king suffered but once, in the last days of his mortality. (SIDENOTE: The letters of Simon Patriarch of Jerusalem, and the Grand-Master of the Hospitallers unto the Pope and other Christian princes, on behalf of the oppressed Christians in Jeruusalem). We are Daily buffeted, scourged, and pierced: every day some of us are brained (or meant to say burned), beheaded or crucified. We would flee city to city unto the remotest parts of the earth, and remove out of the middle of that land, where Christ our Saviour wrought our redemption, to lead a poor exiled and vagrant life; were it not impiety to leave the land (sacred with the birth, doctrine, death, resurrection, and ascension of our Saviour) without inhabitants and priests: and that there should first lack such as would endure death and matrydom, than such as would inflict the same: and that there should not be which would willingly die for Christ, as in battle, so long as there were any that would fight against them. These things truly we most miserably suffer: yet was there a time as our ancestors feared no such thing, either to themselves or their posterity. And now perhaps the Christian kingdoms of the West live likewisewithout

the last suspicion of fear: but them be moved by our example and testimony. The strengths of the Turks is Daily increased and ours diminished: the continual gaining of new kingdoms gave them courage: they have already devoured the whole World, in hope. The forces of the Turks are fiercer and stronger than the forces of the Saracens, their policies deeper, their attempts more desperate, their endeavours are greater, and their success is more fortunate. Yet have the Saracens attempted both Romes; they have besieged Constantinople, and have wasted not only the sea coasts of Italy, but even the heart of the land also. (Side note: Rome and Constantinople, which was also called Nova Rome, or New Rome). Then why should the Kingdoms of the West presume themselves to stand in safety and out of all peril, when as the chief fortresses of the World have been endangered? What may the rest of the Christendom promise unto it, seeing that Jerusalem (the seat and spectacle of the Christian religion) had been besieged, taken, sacked, razed and triumphed upon? Seeing that of the Christian profession, remain but the poor and weak relics, in compassion of the ancient whole entire body? This land, which is daily besprinkled with our blood, yea (more than this, not only so but) the blood itself cried out for revenge. And we your most humble suppliants, prostrate at your feet, call upon the help, aid, mercy, faith, and religion, of your most blessed Father, of the kings, princes, potentaries; Christians not in name and profession only, but in heart, soul and spirit. Before the tempest thunder, before the lightning fall upon you, avert from you and your children the storm hanging over your heads: defend us your poor suppliants: deliver your religion from most wicked and accursed slavery. You shall in so doing, deserve immortal fame, and God shall requite your so great valour in this world with

terrestrial kingdoms, and in the world to come with eternal bliss, whose sacred inheritance you shall have defended from the rage of hell.

With these letters, and plenty of other secret instructions, the devout hermit returning into Italy, and coming to Rome, delivered his letters unto Urban the Second of that name, then Pope, with a full discourse of the miseries of the Christians under the Turkish thraldom, which he had seen at Jerusalem, and other places as he travelled; requesting his holy care for the redress thereof: with whom he so prevailed, that shortly after, he calling a Council at Clermont in France, among other things, propounded the misery of the poor oppressed Christians at Jerusalem, as a special matter to be considered of. And having caused a foresaid letters, directed unto him and the other Christian princes, to be openly read in the Council, whereunto three hundred and ten bishops were then out of diverse parts of Christendom assembled, with the ambassadors of all countries, much moved the whole assembly to compassion: at which time also the hermit, whose flowing eloquence fully countervailed what wanted in his feature, standing up in the midst of the Council, delivered his message in the name of the afflicted Christians, with their heavy groaning and tears: which as they could not be in letters expressed, so were they not hardly by the religious hermit (as by him who having but lately seen, both the misery of the men, and desolation of the places, and at the heart touched with the grief thereof) so lively represented, as that it moved the whole assembly with the like sympathy of heaviness and grief. (Side note: The Council at Clermont in France. AND: 310 bishops). Which the Pope perceiving, took thereupon occasion to enter into a large discourse concerning that matter, with many effectual reasons persuading the fathers and princes their present, of the necessity of so religious a war to be taken in hand, for the deliverance of their

oppressed brethren out of the thralldom of the infidels; and now as well with their present decree, as afterwards at their return home into their countries, by all means to further the same. Which notable persuasion, with the heavy complaint of the Hermit, and the equity of the cause, so much moved the whole Council and the rest there present, that they all as men inspired with one spirit, declared their consent by their often cry out, *Deus vult, Deus vult*, God wills it, God wills it: which words so then uttered by the way of applause, was in the great and most sacred expedition following, much used of the devout Christians, as the fortunate signal of their cheerful forwardness, even in their most dangerous enterprises. (Side note: An expedition agreed upon by the Council for the release of the Christians oppressed in the Holy Land). Strange it were to tell, and hardly to be believed (but that the ancient histories bear witness of the like) how far in one day's space the report of this religious decreed was, was by flying fame dispersed.

The Council dissolved, and the reverend fathers returning every man home into his own country; it pleased God by their effectual persuasions onto work with the rest of the Christian princes, and people in general, that in all countries and provinces in Christendom, were shortly to be seen men of all sorts in great number, with red crosses on their breasts (the cognizance of that sacred expedition) ready of themselves to spend both life and goods for the defence of the Christian religion, and recovery of the Holy Land. The number of whom is of divers diversely reported, but of most supposed to have been three hundred thousand fighting men: of whom the chief commanders were Godfrey Duke of Lorraine, with his two brethren Eustace and Baldwin, all of the honourable house of Boillon; Hugh surnamed the Great, brother to Philip then the French king; Raymond and Robert, earls of Flanders; Robert duke of Normandy, William the

Conqueror's son; Stephan de Valois earl of Chartiers; Ademar bishop of Podie, the Pope's legate; and Peter the Hermit, not to be numbered amongst the least, as chief author of this most famous expedition: unto whom many other honourable princes joined themselves as partakers of their travels, though not with like charge. (Side note: 300.000. and: The chief commanders of the Christians in their expedition in the holy land).

The first that set forward in this expedition, was one Gualter Sensavier, a noble gentleman, with a great band of men: not long after whom, followed Peter the Hermit, with forty thousand more: who both, travelling through Germany, Hungary, and Bulgaria, were glad oftentimes, especially in the further part of Hungary and Bulgaria to open themselves a way with the sword; and so with much labour, and no less loss, came at length to Constantinople: where they were not greatly welcome unto the emperor Alexius Comnenus, who guilty of himself of the unlawful means whereby he had extorted the empire from Nicephorus his predecessor, had that expedition of the Christians into the East, in distrust, as purposed against himself: until that fully resolved to the contrary, by the hermit and the others; and that a far greater power was coming after, for the invasion of the Turks and recovery of the Holy Land, he was content to relieve them now weary of their long travel: and afterwards to make room for the that were to come, shipped the over the strait of Bosphorus into Asia; who marching forward into Bithina, encamped their army in the country not far from the city of Nice. In the meantime Godfrey with his brethren, and diverse other princes that had joined themselves unto him, with the Germans and Lorrainois, and the greatest part of the army, followed the same way the hermit had taken before him. At which time also Hugh the French king's brother, with the legate, the two Roberts (the one duke of Normandy, and the other earl of Flanders)

and the rest of the French commanders, passing over the mountains into Italy, came to Rome, with a wonderful army: where taking their leave of the Pope, because they would be less troublesome unto the cities and countries whereby they were to pass, they divided their great army into three parts; whereof the one part went to Brvndvsivm, and the other to Bari, and the third to Hydrvntvm, unto whom also Bohemund, one of the great princes of Apulia, joined himself with twelve thousand good soldiers that followed him. From these three ports of the Christian army departing, and crossing the Adriatic, arrived in safety at Drrachium, and the night thereabout, upon the coast of Dalmatia: from whence they travelled by land through Macedonia to Constantinople, where they met with the duke Godfrey, and the rest of the army: whom also at the first, Alexis the emperor is reported to have but coldly entertained, as jealous of his own state; until that better persuaded of their definement, and good meaning towards him, confirmed by many rich presents sent unto him from these strange princes, he joined with them in league: wherein it was agreed, that the emperor during the time of this expedition, should furnish them with new supplies of men, armour, victuals, and whatsoever else they should want: in regard whereof, the princes on the other side, promised to restore again unto the Empire, what provinces, countries, or cities they should happily gain out of the hands of the Turks, and Saracens, the city of Jerusalem only excepted: which agreement was afterward on the suspicious emperor's part, but slenderly performed. (Side note: Godfrey, Duke of Boullion and the other Christian princes meet together at Constantinople). Nevertheless this league of made, he granted them passage, and so transported them over the strait into Asia: only Bohemund, for an old grudge betwixt the emperor Alexios and his father, would not come to Constantinople, but marching with his army through the upper Misia

and Thracia, come sooner than any man had through unto the strait of Hellespont, and so passed.

Now had Gualter, and the hermit Peter, with their army, lying two months in the country about Nice, expecting the coming, of the rest of the Christian princes: for why they thought it not good, before their coming, to attempt anything against the enemy, whom they knew to lie not far off very strong. But the common soldiers, weary of so long lying, and naught doing, and pitched with some wants; and withal disliking of Gualter their chief commander, and the hermit Peter, of whose integrity and holiness they had a greater opinion than of his prowess and direction: rise up in mutiny, and displacing Gualter, made choice of one Raymund, a valiant German captain, for their general: by whose conduct they took Exorgvm, a town of purposely forsaken by the Turks. For they long before understanding what a tempest of war was growing upon them out of Europe, fought by all means to cut off these that were already come over, as the forerunners of a greater army following, and therefore had left them this town, as a bait to train them out of their trenches. And after that the Christians were thus possessed of the town, having laid certain strong ambushes, they drove out certain herds of cattle the more to allure them: all which, certain companies of the Christians brought in, without any loss, the Turks still winking threat. With which booty the Christians encouraged, went out (three thousands of them) to take in a little town not far off, who were by the Turks cut off and slain every mother's son, as they were about to have a divided the spoil: which overthrow reported into the town, discouraged even the chief commanders of the army, so that they resolved no more to try the fortune of the field, before the coming of their friends. Nevertheless the common soldiers, condemning them of cowardice, chose them a new

general, one Godfrey Burell, whom they now requested not, but enforced to go out to revenge the death of their fellows: which their rashness not long after turned to their own destruction. For ten thousand of them going out of Exorgvm, to forage the country, were by the Turks entrapped, and almost all slain, except some few which by speedy flight escaped. The Turks prosecuting their victory, laid hard siege to them in the town also, until they had partly with famine, and partly with the sword consumed the most part of them. The hermit with the poor remainder of his army took his refuge to Cinite, a town not far off, before abandoned by the Turks; where with much adoe he defended himself, until the coming of Duke Godfrey, and the rest of the Princes.

Cutlu-Muses the Turk was now dead, having left unto his son Sultan Solyman many large countries & provinces altogether gained from the Christians in Asia, whom he held in great subjection & thralldom. This warlike prince having discomfited, and almost brought to naught the hermit's forces, was no less careful for the withstanding of the great army following: which now being come into Bithynia & lying before Nicomedia, removing thence laid siege to the city of Nice, called the ancient time Antigonia of Antigonus, the son of Phillip that built it, afterwards Nicea, or Nicaea the wife of king Lisimachus. (Side note: Nice besieged by the Christians). In this city dwelled many devout Greeks, Christians; but in such thralldom unto the Turks, as that they could not do anything for the delivery of themselves. This siege endured longer than the Christian princes had at the first supposed: who although they to the uttermost of their power, forced the Turks by the lake of Ascanius joining upon the other side of the city. But after that the Christians possessed of the lake, began on that side also to lay hardly unto the city, the Turks discouraged, and seeing themselves beset round with their enemies, yielded up the city

the fifth of July, in the year 1097, after it had been fifty days besieged. (Side note: 1097). But whilst the Christians thus lay siege, the Turks assailed that quarter of the camp where the Legate lay; by whom they were notably repulsed, and with great loss enforced to retire unto the mountains. In this city amongst the rest of the Turks, was taken Solyman's wife with two of her children, whom the princes sent prisoners to Constantinople. This city so won, was according to the agreement before made, restored unto Alexius the emperor, whose fleet had in that siege done good service, by taking the lake from the Turks.

The city of Nice thus won, the Christian princes removing thence with their army; and marching through the country, came the fourth day after unto a river which watered many rich pastures: where, as they were about to have encamped for the commodiousness of the place, and refreshing of the army, suddenly news was brought into the quarter where Bohemund lay, now busy in casting up his trenches, that the Turks with a great army were ready even at hand to charge him. For Sulyman having raised a great power of his own, and aided by the Sultan of Persia his kinsmen, was now come with an army of threescore thousand strong, to give the Christians battle: of whose approach Bohemund advertised, left the fortifying of his trenches, and putting his soldiers in array, set forward to meet him, sending word to princes that lay a far off, to be ready as occasion should require, to relieve him. (Side note: A cruel battle fought betwixt the Turks and the Christians). These two armies conducted by their most resolute chieftains, meeting together, joined a most fierce and terrible battle, where in a short space the Turks lay slain upon heaps, in such sort that they served the Christians in stead of bulkwards. But whilst Bohemund thus prevailed in the battle, certain of the Turk's horsemen wheeling

about, broke into Bohemund's camp; (not as then altogether fortified & but slenderly manned) where among the women & other weak persons there left, they raised a great tumult & outcry, to the great appalling of them that were fighting in the battle: which Bohemund perceiving, withdrew himself with certain companies unto the camp, from whence he with great slaughter repulsed the enemy. But returning again into battle, he found there a great alteration: for his soldiers whom before he had left, as it were in possession of a most glorious victory, were now so hardly laid unto by the Turks, as that they were ready to have turned their backs and fled. In this battle which continued a great part of the day, were slain of the Turks forty thousand, and of the Christians about two thousand. The next morning Bohemund with the French King's brother, came again into the field, in such order, as if they should presently have given or received battle: where after they had stayed a great while, and saw no enemy to appear, they fell to the honest burial of their dead: which were easily known from the Turks, by the red crosses upon their garments; the cognizance of their sacred warfare. (Side note: 40000). Solyman flying with the remainder of his army, notably dissembled his loss, giving it out that he had got the victory: yet by the way he went, he burnt up the country villages, and destroyed or carried away whatsoever else he thought might stand the Christians in any stead, if they should further follow after him, leaving nothing for them but the bare ground. (Side note: Solyman fled).

After this victory, Bohemund and the Christian princes, without resistance marching through the hot and dry countries of the lesser Asia, came to Antiochia, a city of Pisidia, which they took with small labor: & so marching unto Iconium the principal city of Cilicia, near unto the mountain Taurus, were there also of the citizens courteously

received where they stayed certain days for the refreshing of the army. (Side note: Antioch in Pisidia taken by the Christians). From thence they set forward toward Heraclea, where a great power of the Turks was reported to be assembled. (Side note: Heraclea yielded). But they together with the garrison soldiers upon the approach of the victorious army of the Christians forsook the city and fled. The citizens being Christians (as they were yet generally in all the provinces of lesser Asia, but in great subjection to the Turks) and now rid of their cruel masters the Turkish garrisons; came forth, and meeting the princes, gladly yielded themselves with their city unto them, as unto their delivers. Here the Christian princes fully instructed of the great fear and desperation of the Turks, who now in no place durit abide their coming; for the more speedy taking in of those countries but lately opposed by the Turks, divided their army into two parts, leaving the one part thereof with Baldwin and Tancred in Cilicia, for the full subduing thereof (who in short time took the cities of Tarsus, Edessa and Manvssa, with all the rest of the country, the Turks not daring anywhere to abide their coming:) the other part of the army in the meantime entering into lesser Armenia, took the same from the Turks, which the princes gave to one Palmurus an Armenian, who had in that expedition done them a great service. From thence they took their way into Cappadocia, which they also subdued, driving out the Turks in every place, and took the cities of Cesarea and Socor, where they passed through the rest of the provinces of the lesser Asia, of late possessed by the Turks, still chasing them out before them, and setting at liberty the poor oppressed Christians of those countries. Whereof Solyman (craving aid of Axan the Persian Sultan his cousin) grievously complained by his letters to him directed in this sort; *“The famous city of Nice, with the country of Romania (Anatolia), which we by your aid and power have*

gotten from the kingdom of the Greeks, and of your bounty possessed: the Christians of the kingdom of France have again taken from us.” (Side note: Sultan Solyman his letters unto the Persian Sultan Axan). Thus was the late erected kingdom of the Turks in the lesser Asia, by these valiant Christian champions again brought low, and they glad to retire themselves farther off into the mountains and more Eastern countries, until this heat was over passed; and that they, taking the benefit of troubled state of the Greek empire (afterwards rent in funder by ambition and civil discord, the ruin of the greatest monarchy) recovered not only their former state, but became also dreadful unto the Greek emperors themselves: upon whom they Daily gained in one corner or other, still maintaining the honour of their estate, until the rising of the Ottoman family, as in the process of this history shall God willing to be declared.

These victorious princes then, and to the worlds end famous, not contented to their immortal praise, to have thus driven the Turks out of the lesser Asia, and recovered so many countries; bound themselves, as well the princes as the common soldiers, by solemn oath, never to return again into their countries, until they have accomplished that sacred war, with the conquest of the holy city. (Side note: The Christians bind themselves by oath, never to return until they had conquered the Holy City). So mounting together the high mountain Taurus, and descending thence as into another World, they came to the city of Maresia (Maraş), which they took without resistance, the Turks there in garrison, being by night before for fear fled: where the Christians for the refreshing of themselves, certain days stayed. In the meantime, Robert earl of Flanders with a thousand men at arms, was sent out to give summon unto a city called Artasia, about fifteen miles distant from Antioch: when as the citizens beholding the ensigns of the Christians, suddenly took

up arms against the Turks there in garrison, which had of long held them in subjection, and prevailing upon them, slew them every mother's son: whose heads they presented unto the earl, and received him into their city. The Turks to revenge the death of their friends, and to recover again the city before the coming of the rest of the army, sent out about ten thousand men out of Antioch; for thither was assembled a great power of them to have hindered the farther proceedings of the Christians: and being come near Artasia, they sent before certain straggling companies, of purpose to draw the new comer Christians out of the city, lying in the meantime in ambush with the rest, of purpose to entrap them. With these straggling companies, the Flemings sallying out lustily, encountered, & easily put them to flight; the Turks in deed flying of purpose to bring them within the danger of the other, lying in ambush. After whom the Flemings eagerly following, were before they were aware enclosed round with their enemies, and there had undoubtedly perished, had not the citizens being Christians, presently sailed out, and right worthily relieved them.

Shortly after the Christian princes marching forward with their army, were encountered by the Turks at the river of Orontes, who had their thought to have stayed their farther passage: with whom Robert duke of Normandy, who had the leading of the vanguard, had a hard conflict, until that the Turks discouraged with the fight of the army still coming on forsook the bridge, and betook themselves to flight. So the Christians passing the river, came and encamped with their army before the famous city of Antioch the one and twentieth day of October, in the year of 1097: the governor whereof under the Persian Sultan, was one Cassienus (of some also honoured with the name of the king) who at the coming of the Christians, had with him in the city seven thousand horseman, and twenty

thousand foot of the Turks, with great store of victuals, and all manner of other provisions necessary for the defence thereof. (Side note: Antioch in Syria besieged by the Christians). This city called in ancient time Epidaphane or Epiphane, and of the Hebrews, Reelatha, sometime the seat of the Syrian kings, and afterwards the metropolitical city of Syria, having under it an hundred and fifty bishops (famous for many things, and amongst others, for that it was the seat of the blessed Apostate Saint Peter, and first place whereas the professors of the Christian religion took the name of Christians) is situate upon the river Orontes, about twelve miles from the sea, and was then strongly fortified both by nature and art, being compassed about with a double wall; the uttermost whereof was of hard stone, and the other of brick, with 460 towers in the same, and an impregnable castle at the East thereof, whereunto was joining a deep lake, coming out of the great river which watered the South side of the city. (Side note: The description of the famous city of Antioch). Round about this strong city (one of the most assured refugees of the Turks) although it were in circuit great, lay the Christian princes encamped, except on that side which being defended with the high broken mountains, is not there to be besieged. Upon whom the Turks out of the city, during the time of the siege, made many a fierce & desperate sally, being still by the Christians most valiantly repulsed: especially at the bridge which the Christians had made of boats for their more commodious passage to and fro over the river. In this sort the siege continued, until the beginning of February, with many bloody skirmishes. At which time such abundance of rain fell, as that hardly could a man find any place to lie dry in: and the scarcity of victual grew so great in the camp, that many (horrible it is to say) to assuage their hunger, were glad to eat the dead bodies of their late slain enemies. In these extremities, many died of hunger and cold; yea

their horses also perished for want of meat, so that in the whole camp were scarcely left two thousand horses fit for service, the rest being either all dead, or brought so low, as that they were altogether unserviceable. These miseries daily increasing diverse men of great account no terror of the enemy could have dismayed, began secretly to withdraw themselves out of the camp, with no purpose to have stoln home; among whom were Peter the Hermit, author of this war, and Tancred the nephew of Bohemund, who taken by the way, and brought back with the rest as fugitives, were sharply reprov'd by Hugh the French king's brother, as cowards, and traitors to their brethren and fellow soldiers, and so enforced to take a new oath for their fidelity and perseverance. Bohemund in the meantime going to Aretusa, a town not far off, by good fortune cut off a great part of the Turks there in garrison: who after their usual manner sallying out to have cut off the forages of the Christians, were now themselves caught tardy: whereby the country for a time was more open for the distressed Christian soldiers to seek abroad for relieve. But this liberty so lately gained, lasted not long, when news was brought unto the camp that the Turks in great number out of the provinces about Aleppo and Damascus, were coming to the relief of their besieged friends in Antioch. Nevertheless the Christians trusting unto their own strength, & the strength of the place wherein they were encamped, lay still, and at their coming so encouraged them that they slew 2000 of them, and put the rest to flight: In which conflict the Christians got great store of provision & victuals, which the Turks had thought to have put into the city. The head of the slain Turks the Christians set upon stakes before the city, to the more terror of the defendants. This overthrow of the Turks, wherein Cassianus had lost his eldest son, with others of his best captains, so daunted the besieged, that they requested a truce for a time of the Christian

princes: which granted they of the city came oftentimes into the camp, and they of the camp likewise into the city: Cassianus still expecting a relief from the Persian Sultan. Whilst the Christian princes were thus busy in Asia, the Venetians with a great fleet of two hundred galleys scouting the seas, under the conduct of Henry Contareus the bishop, and of Vitalis the dukes son, meeting with the galleys of Pisa at the Rhodes, and falling out with them, had with them a great fight, wherein the venetians having the upper hand, took eighteen of their galleys, and in them five thousand soldiers: whom they seeing to be marked with the red cross, the cognizance of the sacred war, they presently set at liberty together with the galleys, detaining only thirty of the sorts as hostages. After that, the Venetians sailing into Ionia, took the city of Smyrna, and spoiled all along the coast of Lycia, Pamphilia, and Cilicia, before for fear abandoned by the Turks.

The truce before taken between the Turks and the Christians at the siege of Antioch, being in short time after broken by the death of one Vollo a French man, slain by the Turks: the war was begun, and the city more hardly lay unto than before. At which time the governor who in the time of this long siege, which had now continued nine months, had lost most part of his best soldiers, was glad for the defence of so great a city to use the service of diverse Christians, then dwelling in the city. Amongst whom was one Pyrrhus, a citizen of great reputation, unto whom he had committed the guarding of a tower, called the two Sisters, but afterwards Saint George tower. (Side note: Antioch betrayed unto the Christians). This Pyrrhus had secret intelligence with Bohemond prince of Tarontum, with whom he agreed to give him there entrance into the city, upon the condition, that he should of the other Christian princes procure the government of the city unto himself; and that he, with the rest of the Christian citizens in the city might be at his

hands well used: which thing being easily obtained, and all things agreed upon, Bohemund with his soldiers were by night by Pyrrhus let into the city, who made way for the rest of the army to enter. The city thus taken, many of the Turks fled into the castle, the rest were put unto the sword, man woman and child; and amongst them also many Christians, the furious soldiers taking of them no knowledge. Great wealth was there found, but small store of victuals. Cassianus the late governor flying out of the city to save himself, in wandering through mountains, fell into the hands of the Christian Armenians, who lately thrust out of Jerusalem were fled thither for refuge, by whom he was there slain. (Side note: Cassianus governor of Antioch in flying slain). In the city were slain about ten thousand persons. Thus was the famous city of Antioch, which the Turks had long before by famine taken from the Christians, again recovered the third day of June, in the year of our lord 1098. (Side note: 1098). The poor oppressed Christians in Jerusalem hearing of this so notable a victory, gave secret thanks unto God therefore, and began to lift up their heads in hope that their delivery was now at hand. Of this victory, the princes of the army by speedy messengers and letters certified their friends in all countries, so that in short time the fame thereof had filled a great part of the world. Amongst other, Bohemund prince of Tarentum, unto whom the city was delivered, send the joyful news thereof unto Roger his brother prince of Apulia: whose letters, as the most certain witnesses of the history before reported, I thought it not amiss here to set down.

I suppose you to have understood by the letters of your son Tancred, both of the great fear of some of us, and the battles which we have of late with our great glory fought. But concerning the truce, and the proceeding of the whole action, I had rather you should be

certified by my letters, than the letters of the others. King Cassianus had required a time of truce: during which, our soldiers had free recourse into the city without danger, until that by the death of Vollo a Frenchman, slain by the enemy, the truce was broken. But whilst it yet seemed a hard matter to win the city, one Pyrrhus a citizen of Antioch, of great authority and devoted unto me, had conference with me concerning the yielding up the city; yet upon condition, that the government thereof should be committed to me, in whom he had reported an especial trust. I conferred of the whole matter with the princes and great commanders of the army, and easily obtained that the government of the city was by their general consent allotted unto me. So our army entering by a great gate opened by Pyrrhus took the city. Within a few days after, the town Aretum was by us assaulted, but not without some loss and danger to our person, by reason of a wound I there received. I assure you much of the valour of your son Tancred, of whom I and the whole army make such account and reckoning, as is to be made of a most valiant and resolute general. Farewell from Antioch. (Side note: The letter of Bohemund prince of Tarontum, to his brother Roger prince of Apulia, concerning the winning of Antioch).

Whilst the Christians thus lay at siege of Antioch, Corbanas (the Persian Sultan his lieutenant) with a great army besieged Edessa, with purpose after the taking thereof, to have relieved the city of Antioch. (Side note: Edessa in vain besieged by the Turks). But this city being notably defended by Baldwin left there of purpose with a strong garrison for the defence thereof; the Turk fearing in the meantime to lose Antioch, the safest refuge of the Turks in all those parts, rise with his army and set forward against the Christians: where by the way it was his fortune to meet with Sansadolus, Cassianus' his son, but lately fled from Antioch, by whom he understood of the loss of the city, and by

what means the same was most like to be again recovered: upon which hope, Corbanas with his mighty army kept on his way, with a full resolution to set all upon the fortune of a battle. Whose coming much troubled the Christians; for that although they were possessed of the city, yet was the castle still held by the Turks. Nevertheless leaving the earl of Tholous in the city with a competent power for the keeping in of them in the castle, they took the field with the whole strength of the army, and so in order of battle expected the coming of their enemies: who courageously coming on as men before resolved to fight, joined with them a most terrible and bloody battle. Neither were they in the city in the meantime idle; for that the Turks in the castle having received in unto them certain supplies from Corbanas, failed out upon them that were left for the safeguard of the city, and had with them a cruel conflict. (Side note: Corbanas the Sultan's lieutenant, with a great army commeth to recover again the city of Antioch). Thus both within the city and without was to be seen a most dreadful fight of resolute men, with great slaughter on both sides: yet after long fight and much effusion of blood, the fortune of the Christians prevailing, the Turks began to give ground, and afterwards betook themselves to plain flight, whom the Christians hardly pursuing, made of them a wonderful slaughter. In this battle were slain of the Turks above an hundred thousand, and of the Christians about four thousand and two hundred. There was also taken a great prey: for besides horses and other beasts for burden, were taken also five thousand camels with their lading. The next day, being the 28 June, the castle was by the Turks (now despaired of the relief) yielded unto the Christians.

Antioch thus taken, Hugh the French king's brother, surnamed the Great, was sent from the rest of the rest of the princes to Constantinople, to have delivered the city unto

Alexius the emperor, according to the agreement before made. But he, guilty in conscience of his own soul dealing with them, unto whom he had sent no relief at all during the long and hard siege of Antioch; neither performed anything of that he had further promised, and therefore knowing himself hated of them; had in distrust so great an offer of the princes, so evil deserved, and therefore refused to accept thereof. Whereupon Bohemund by the general consent of the whole army was chosen prince or (as some call him) king of Antioch. (Side note: Bohemund chosen prince of Antioch).

After long siege and want of victuals, ensued a great plague in the army of the Christians, the autumn following, whereof it is reported fifty thousand men to have died, and amongst them many of the great account. (Side note: The plague in the Christian army). But the mortality ceasing, the Christians, in November following, by force took Rugia, and Albaria, two cities, about two days journey from Antioch: where dissention arising between Bohemund and Raymond, who of all others only envied at his preferment unto the principality of Antioch: Bohemund for the common causes sake, gave way unto his adversary, and retired with his soldiers back to Antioch; after whom followed the duke Godfrey, and the earl of Flanders with their regiments. (Side note: Discord arising upon emulation betwixt Bohemund and Raymond). The rest of the princes wintered some at Rugia, some at Albaria, from whence Raymond made sundry expeditions further into the enemy country: but the spring approaching, the Christian princes with all their power took the field again. Bohemund with them that remained with him, departing from Antioch, besieged Tortosa . Raymond in the meantime with the rest, besieging the city of Tripolis: who become much more insolent than before, by reason of some fortunate roads he had made upon the enemies the last winter, ceased not still to malign Bohemund and

his proceedings: matter enough to have divided the whole power of the Christians, & to have turned their weapons upon themselves: which Bohemund well considering, rise with his army; and because he would not with his presence trouble the proceeding of the religious war, retired himself to Antioch. After whose departure, Godfrey and the earl of Flanders, took Gabella, a city about twelve miles from Laodicea, and from thence returned again to the siege of Tortosa, whether Raymond came also with his army, having before driven the governor of Tripolis to such composition as pleased himself, and to furnish him with such things as he wanted. Thus was Tortosa hardly on three sides besieged by the Christians, but so notably defended by the Turks, that after three months hard siege the Christians were glad to depart thence: and marching along the sea side spoiled the country about Sidon. But for as much as that city was not easy to be won, they left it, & encamped before Ptolemais, which they also passed by: the governor thereof sending them out victuals, with such other things as they wanted; and upon summons given, promising to yield the city after they had once won the city of Jerusalem. From thence they came to Caesarea in Palestine, where they solemnly kept the feast of Whitsuntide, and so to Rama, which they found for fear forsaken of the infidels. Marching from Rama, and drawing near to Jerusalem, they in the vanguard of the army, upon the first descrying of the Holy city, gave for joy diverse great shouts and outcries, which with the like applause of the whole army was so doubled and redoubled, as if there with they would have rent the very mountains and pierced the highest heavens. (Side note: The exceeding joy of the Christians upon the first descrying the Holy city). There might a man have seen the devout passions of these most worthy and zealous Christians, uttered in right diverse manners: some, with their eyes and hands cast up towards heaven,

called a loud upon the name and help of Christ Jesus: some prostrate upon their faces, kissed the ground, as that whereon the Redeemer of the world sometime walked; others, joyfully saluted those holy places which they had heard so much of, and then first beheld: in brief, every man in some sort expressed the joy he had conceived of the of the holy city, as the end of their long travel.

This most ancient and famous city, so much renowned in holy writ, is situated in a hilly country; not watered with any river or fresh springs, as other famous cities for most part be; neither yet was it well seated for wood, or pasture ground: but what wanted in these, and such other benefits of nature, was by the extraordinary blessing of the most highest, so supplied, as that the Jews there dwelling, so long as they kept the ordinances of the Lord, were of all other people in the world justly accounted the most happy and fortunate. Yet in those so blessed times, was this city for the sin of the people oftentimes delivered into the enemy's hand, and the glory thereof defaced: as well appeared by the whose course of the history of holy scripture, as also by the ancient and approved histories as well of the Jews themselves, as others. Nevertheless, it still rise again (though not in like glory as before in the time of king David, Salomon, and the other next succeeding kings) and so was still peopled by the Jews, until that at last according to the foretelling of our Saviour Christ, it was with a great and of all others most lamentable destruction, utterly razed and destroyed by the Romans, under the leading of Vespasian the emperor, and his noble son Titus, forty years after our Saviour his precious death and passion. Sit hence which time, it was never until this day again repaired, or yet well inhabited, by the Jews; but lying buried in the ruins of itself, all the reign of Domitian, Nerva, and Trajan, until the time of the great emperor Aelius Adrianus, it was again by him redified about the

year 136, and after the name of him called Aelia; who together with the name changed also in some part the ancient situation of the city. (Side note: Jerusalem redified by the great emperor Aelius Adrianus). For whereas before it was seated upon the steep rising of an hill, in such sort that towards the East and the South it overlooked the whole ground, having only the temple and the castle called Antonia, in the highest part of the city: Adrian translated the whole city into the very top of the hill, so that the place where our blessed Saviour suffered his most bitter passion, with the sepulchre wherein he was also laid, and from whence he in glory rise again; before without the city, were then enclosed within the walls thereof, as they are at this day to be seen. Yet for all that the emperor being dead, in process of time this newly built city recovered again the ancient name of Jerusalem, whereby it had ever since, and is at this day yet known. This city so redified, the emperor first gave unto the Jews, whom he afterwards again thrust out for their rebellion, and gave it to the Christians to inhabit: over whom, one Marke, first bishop of the Gentiles there, had the charge. (Side note: A brief discourse of the state & fortune of the Holy city of Jerusalem, from the destruction thereof, under Vespasianus the emperor and Titus his son, until it was now recovered out of the hands of the infidels by Godfrey of Boullion and the other Christian princes of the West). But for as much as the Roman emperors were at that time altogether idolaters and persecutors of the poor Christians, as the church at Jerusalem, with others endured sundry and many grievous persecutions, under the emperors Antonius, Commodus, Severus, Maximinus, Valerianus, Aurelianus, Diocletianus, and Maxentus, until the length Constantine the Great converted unto the faith of Christ, about the year of Grace 320, suppressing the Pagan idolatry, gave general peace unto the afflicted church: whereby the Christian church in Jerusalem, for the space

of three hundred years after, happily flourished under the Greek emperors, until the time of the emperor Phocas; who having the most cruelly slain the good emperor Maurice with his children, and so possessed himself of the empire, gave occasion thereby unto Chosroes the Persian king, in revenge of the death of Maurice his father in law, with all his power to invade Syria: who is a tempest bearing down all before him, took also by force the city of Jerusalem, having that year, which was about the year six hundred and ten, slain almost an hundred thousand Christians. (Side note: Constantine converted about the year 320). But Phocas the usurper being by them of his guard most cruelly slain, and Heraclius succeeding in his stead, Chosroe was by him again driven out of Syria and the Holy city again recovered, about the year 624. In this great wars against the Persians, Heraclius had used the help of the Arabians, called Scenire, a warlike people of Arabia Deserta, altogether given to the spoil: who, the wars now ended, expecting to have received their pay, contrary to their expectation, and without all reason rejected by them that should have paid them, with very foul and contumelious words; as that there was not money enough to pay the Christian soldiers of the Latin and Greeks, much less those vile dogs (whom they so called, for that they had but a little before received the damnable doctrine of the false prophet Mahomet, the great seducer of the World, who even in that time flourished) upon which discontentment they at their return revolted from the empire, and joined themselves unto their great prophet, and so afterwards unto the Caliphs his successors, extending his doctrine, together with his sovereignty to the uttermost of their power: and that with so good success, that in short time they had overrun all Egypt, Syria, the land of promise, and taken the Holy city. With these (the disciples of Mahomet and his successors, the Saracens, for so now they would be called) the Greek emperors

ensuing, had for certain years diverse conflicts, with diverse fortune, for the possession of Syria. But at length wearied out, & by them overcome, they left the aforesaid countries wholly unto their devotion. Hereby it came to pass, that the Saracens for the space of 370 years following held those countries, with many others, in great subjection, oppressing still the poor Christians in Jerusalem with most grievous tributes and exactions: unto whom they yet left a third part of the city for them to dwell in, with the temple of the sepulchre of our Saviour, and mount Sion; not for any devotion, either unto them, or those places, but for that it yielded them a great profit by the resource of devout Christian travelling thither: reserving in the meantime unto themselves, the other two parts of the city, with the Temple of Solomon, before redified by the Christians. Now whilst the Saracens thus triumph it in the East, and not in the East only, but over a great part of the West also, contenting themselves with such tributes as they had imposed upon the subdued nations and countries: up start the Turks, a vagrant, fierce, and cruel people; who first breaking into Asia (as is before declared) and by rare fortune aspiring unto the kingdom of Persia, subdued the countries of Mesopotamia, Syria, with the greatest part of the lesser Asia, and Judea, together with the Holy city: who both there and in all other places held the poor oppressed Christians in such subjugation and thraldom, as that the former government of the Saracens seemed in comparison of this to have been but light and easy. Neither was there any end or relate of these so great miseries to have been expected, had not God in mercy by the weak means of a poor hermit, stirred up these most worthy princes of the West to take up arms in their defence, who having with their victorious armies recovered the lesser Asia, with a great part of Syria, were now come unto this Holy city.

The governor of Jerusalem understanding by his espials, of the proceedings of the Christians, had before their approach, got into the city a very strong garrison of right valiant soldiers, with good store of all things necessary for the holding out of a long siege. (Side note: Jerusalem besieged by the Christians). The Christians with their army approaching the city encamped before it on the North; for that towards the East and the South, it was not well to be besieged, by reason of the broken rocks and mountains. Next unto the city lay Godfrey the Duke, with Germans and Lorrainians: near unto him lay the earl of Flanders, and Robert of Norman: before the West gate laid Tancred, and the earl of Tholous: Bohemund and Baldwin were both absent, the one at Antioch, the other in Edessa. The Christians thus strongly encamped, the first day after gave unto the city a fierce assault, which such cheerfulness, as that it was very supposed, it might have been even then won, had they been sufficiently furnished with scaling ladders: for want whereof, they were glad to give over the assault and retire. But within few days after, having supplied that defect, and provided all things necessary, they came on again afresh, and with all their power gave unto the city a most terrible assault, wherein was on both sides seen great valour, policy, & cunning, with such slaughter, until that at length the Christians weary of the long fight, and in that hot country, and most fervent time of the year fainting for lack of water, were glad again to forsake the assault, and to retire into their trenches: only the well of Siloe yielded them water, and that not sufficient for the whole camp; the rest of the wells which were but few, being before by the enemy either filled up or else poisoned.

Whilst the Christians thus lay at the siege of Jerusalem, a fleet of the Genoese arrived at Jaffa; at which time also a great fleet of the Egyptian Sultan lay at Ascalon, to have

brought relief to the besieged Turks in Jerusalem: whereof the Genoese understanding, and knowing themselves too weak at encounter them at sea, took all such things out of the ships as they thought good, and so sinking them, marched by land unto camp. (Side note: The Genoese come to the siege). There was amongst these Genoese diverse engineers, men (after the manner of that time) cunning in making of all manner of engines fit for the besieging of cities: by whose device, a great moving tower was framed of timber and thick planks, covered with raw hides, to save the same from fire: out of which the Christians might in safety greatly annoy the defendants. This tower being by night brought close onto the wall, served the Christians in stead of a most sure fortress in the assault next day: where whilst they strife with like valour and doubtful victory on both sides, from morning to midday, by chance the wind favouring the Christians, carried the flame of the fire into the face of the Turks, wherewith they had thought to have burnt the tower; with such violence, that the Christians taking the benefit thereof, and hoped by the tower, gained the top of the wall: which was first footed by the Duke Godfrey, and his brother Eustace, with their followers, and the ensigns of the duke there first set up, to the great encouraging of the Christians; who now pressing in on every side, like a violent river that had broken over the banks, bare down all before them. All were slain that came to hand, men, women, and children, without respect of age, sex, or condition: the slaughter was great, and the fight lamentable, all the streets were filled with blood, and the bodies of the dead, death triumphing in every place.

Yet in this confusion, a wonderful number of the better sort of the Turks, retiring unto Salomon's temple there to do their last devoir, made there a great and terrible fight, armed with despair to endure anything; and the victorious Christians no less disdain,

after the winning of the city, to find there so great resistance. (Side note: A most cruel and bloody fight between the Christians and the Turks, even in the temple of Jerusalem). In this desperate conflict, fought with wonderful obstinacy of mind, many fell on both sides: but the Christians come on so fiercely, with desire of blood, that breaking into the temple, the foremost of them were by the press of them that followed after, violently thrust upon the weapons of their enemies, and so miserably slain. Neither did the Turks thus oppressed, give it over, but as men resolved to die, desperately fought it out with invincible courage, not at the gates of the temple overly, but even in the midst thereof also, where was to be seen great heaps, both of the victors and the vanquished, slain indifferently together. All the pavement of the temple swam with blood, in such sort, that a man could not set his foot, but either upon some dead man, or over the shoes in blood. Yet for all that, the obstinate enemy still held the vaults and the top of the temple, when as the darkness of the night came so fast on, that the Christians were glad to make an end of the slaughter, and to found a retreat. The next day (for that proclamation was made, for mercy to be showed unto all such as should lay down their weapons) the Turks that yet held the upper part of the Temple, came down & yielded themselves. Thus the famous city of Jerusalem with great bloodshed, but far greater honour, recovered by these worthy Christians, in the year 1099, after it had been in the hands of the infidels above four hundred years. (Side note: 1099).

The next day after, having buried the dead and cleansed the city, they gave thanks to God with public prayers, and great rejoicing. The poor Christians before oppressed, now overcome with unexpected joy, welcomed their victorious brethren with great joy and praise; and the soldiers embracing one another, sparring to speak of themselves, freely

commended each other's valour. Eight days after, the princes of the army meeting together, began to consult about the choice of their king: amongst who was no such difference, as might well show which was to be preferred before the others. And although every one of them for prowess and desert, seemed worthy of so great an honour; yet by the general consent of all, it was given to Robert duke of Normandy: who about the same time hearing of the death of the Conqueror his father, and more in love with his father's new gotten kingdom in England, in hope thereof, refused the kingdom of Jerusalem, then offered unto him: which at his return he found possessed by William Rufus his younger brother, and so in hope of a better refusing the worthy, upon the matter lost both.

After whose departure, Godfrey of Boullion duke of Lorraine (whose ensign was first displayed upon the walls) was by the general consent both of the princes and the army, saluted king. (Side note: Godfrey duke of Boullion by the general consent of the Christian army chosen first king of Jerusalem). He was a great soldier, and endued with many heroically virtues, brought up in the court of the emperor Henry the fourth, and by him much employed. At the time of his inauguration, he refused to be crowned with a crown of gold: saying, that it became not a Christian man, there to wear a crown of gold, where Christ the son of god had for the salutation of mankind, sometime worn a crown of thorn. Of the greatest part of these proceedings of the Christians, from the time of their departure from Antioch until the winning of the Holy city, Godfrey by letters briefly certified Bohemund, as followed.

Godfrey of Boullion to Bohemund king of Antioch, greeting.

After long travel, having first taken certain towns, we came to Jerusalem: which city is environed with high hills, without rivers or fountains, excepting only that of Solomonsi, and that of very little one. In it are many cisterns, wherein the water is kept, both in the city and the country thereabout. On the East are the Arabians, the Moabits, and the Amonits: on the South, the Idumeans, Egyptians, and Philistians: Westward along the sea coast lie the cities of Ptolemais, Tirus, and Tripolis: and Northward, Tiberias, Cesarea, Philippi, with the country Decapolis and Damascus. In the assault of the city, I first gained that part of the wall that fell to my lot to assail, and commanded Baldwin to enter the city: who is having slain certain companies of the enemy, broke open one of the gates for the Christians to enter. Raymond had the city of David, with much rich spoil, yielded unto him. But when we came upon the temple of Solomon, there we had a great conflict, with so great slaughter of the enemy, that our men stood in blood above the ankles: the night approaching, we could not take the upper part of the temple, which the next day was yielded, the Turks pitifully crying out for mercy: and so the city of Jerusalem was by us taken, the fifteen of July, in the year of our redemption 1099, 39 days after the beginning of the siege, 409 years after it fell into the hands of the Saracens in the time of Heraclius the emperor. Besides this, the princes with one consent saluted me (against my will) king of Jerusalem: who although I fear to take upon me so great a kingdom; yet I will do my devoir, that they shall easily know me for a Christian king, and well deserving of the universal faith. But love me as you do. And so farewell from Jerusalem.

Whilst these kings were in doing at Jerusalem, such a multitude of the Turks, and Saracens their confederates (now in their common calamity all as well) were assembled at Ascalon (a city about five and twenty miles from Jerusalem) to revenge the injuries

they had before received, as had not before met together in all time of this sacred war. Against whom, Godfrey (the duke and now king) assembled the whole forces of the Christians in those countries, and leaving a strong garrison in the newly won city, set forward: and meeting with them, joined a most dreadful and cruel battle, wherein (as most report) were slain of the infidels a hundred thousand men, and the rest put to flight. The spoil there taken, far exceeded all that the Christians had before taken in this long expedition. (Side note: A hundred thousand Turks and Saracens slain). Godfrey after so great a victory, returning to Jerusalem, gave unto God most humble thanks. The rest of the princes returned either to their charge, as did Bohemund to Antioch, Baldwin to Edessa, Tancred to Galilee, whereof he was created prince: or else having now performed the uttermost of their vows, returned with honour into their own countries. This was of all others the most honourable expedition that ever Christians took in the hand against the Infidels, and with the greatest resolution performed, for the most part, by such voluntary men, as moved with a devout zeal, to their immortal praise, spared neither life nor living in defence of the Christian faith and religion; all men worthy eternal fame and memory. Not long after they ensued a great pestilence (the ready attendant of long war and want) whereof infinite numbers of people died, and among the rest Godfrey, the first Christian king of Jerusalem, never to be sufficiently commended: who with the general lamentation of all good Christians, was honourably buried in the church of the sepulchre of our Saviour on the mount Calvary, here our Saviour suffered his passion in which the Christian kings succeeding him, were also afterwards buried. (Side note: Godfrey of Boullion first Christian king of Jerusalem died of the plague). He departed this life the eighteen of July, in the year of our Lord 1100, when he had yet scarce reigned a full year.

Whose tomb is yet at this day there to be seen with honourable inscription thereupon.
(Side note: 1100).

After the death of Godfrey, the Christians made choice of Baldwin his brother, count of Edessa; who leaving his former government to Baldwin surnamed Burgensis, his near kinsman, came to Jerusalem honourably accompanied, and was there by the Patriarch on Christmas day with all solemnity crowned king, in the year 1101. (Side note: Baldwin count of Edessa, and brother to Godfrey second king of Jerusalem 1101). He aided by the Venetians and Genoese at sea, and by Bohemund king of Antioch by land, took from the infidels the city of Cesarea Stratonis, standing upon the sea side; and overthrew certain companies of the Egyptian Sultan at Rama. But understanding that the Christian princes of the West were coming to his aid with a new power; he glad thereof, went to meet them, and safely conducted them to Jerusalem amongst the sea coast, by the cities of Beirut, Sidon, Tire, and Ptolemais, all yet held by the enemies. At which time the Turks at Ascalon have received a great aid from the Arabians and Egyptians. Invaded the country about Rama: where between them the Christians was fought a most cruel battle, wherein the Christians received a most notable overthrow; many of their great commanders being there slain, and among the rest Stephen earl of Charters (but lately returned home from the former expedition, and now come back again) and Stephen earl of Burgundy and Tholous: yea the king himself hardly escaped the enemy's hands, and after many dangers came at length to Jaffa after it had been constantly before reported him to have been in that battle also slain. Who having there in hast repaired his army, came again speedily upon his enemies, fearing as then nothing less; and overthrew them with such slaughter, as that they had small cause to rejoice of the former victory.

Neither were the rest of the Christian princes in the other parts of Syria and Palestine, in the meantime idle, but fought by all means to enlarge their territories, Tancred prince of Galilee, having raised a great power, took Apamea, the metropolitical city of Coelesyria, and after much toil won also the city of Laodicea, Baldwin also governor of Edessa besieging the city of Carras, had brought the besieged Turks to such extremity, that they were about to have yielded the city: when suddenly he was set upon by a great army of the Turks sent from the Persian Sultan, for the relief of the besieged: and being there overthrown, was himself there taken, with Benedict the bishop, and one Joscelin his kinsman: who after five years captivity, found means with the Turk that had taken them, to redeem themselves, to the great offence of the Persian Sultan, and of the Sultan Sulyman.

King Baldwin after the late victory, lived for a season at some good rest in Jerusalem, unmolested by his enemies: but knowing his greatest safety among such warlike people, to consisting arms, he upon the sudden raised the whole strength of his kingdom, and laid siege to Ptolomais, otherwise called Acon, a city in Phoenicia standing upon the rivage of the sea; where he found such resistance, that he was glad to raise his siege and depart, having done nothing more than spoiled the pleasant places without the city. By the way in his return back again, it fortun'd him to meet with certain companies of the enemy's adventurers, by whom he was in skirmish mortally wounded, although he died not thereof in long time after: for albeit that the wound was by his surgeons healed up, yet was the grief thereof so great, that at length it brought him to his end. (Side note: King Baldwin mortally wounded). Yet he notwithstanding the former repulse, the next year, encouraged by the coming of the Genoese fleet, laid hard siege again to Ptolomais both by sea and

land, which after twenty day siege was by composition yielded unto him. (Side note: Ptolomais won by King Baldwin).

Shortly after, the governor of Aleppo with certain others of the Turks' great captains in those quarters, having joined their forces together and so invaded the country about Antioch, were by Tancred (whom Bohemund at his departure into Italy, had left governor of that city) notably encountered and put to flight. At which time also the Caliph of Egypt sending great forces both by sea and land against the king of Jerusalem, was in both places discomfited, at land by the Christians, and at sea by tempest.

Bohemund in the meantime, with a great army of voluntarily men, and others (wherein he is reported to have had five thousand horse, and forty thousand foot) returning towards the Holy land, in revenge of many injuries done by Alexius the emperor, unto the soldiers of this sacred war, contrary to his faith and promise to them before given: by the way landed his men in Epirus, and grievously spoiled the country about Dirrachium, part of the emperors dominion. Neither made he an end of spoiling, until he had enforced the emperor for redress of so great harms, to make peace with him; and again by solemn oath to promise all security and kindness, unto all such Christian soldiers as should have occasion to travel to or from through his countries, during the time of this religious war. After which agreement he put to sea again, and so returned to Jerusalem. But whilst he stayed at Antioch, he shortly after died there in the year 1108, leaving the principality thereof unto his young son Bohemund, a child under the tuition of his nephew Tancred. (Side note: Bohemund died in Antioch, AD 1108).

Yet were the cities of Beirut, Sidon and Tire, along the sea coast, in the enemies possession: for the gaining whereof, Baldwin the king raised a great army, and so came and laid siege to Beirut, which after many sharp assaults he at length won, the three and twentieth day of April in the year 1111, and put to sword most part of them that he found therein. The same year also he, assisted by a fleet sent to him out of Norway, besieged the city of Sidon: which the citizens seeing themselves now beset both by land and sea, at length yielded unto him by composition, the nineteenth day of December. (Side note: 1111 Sidon won). After which victory he dismissed the fleet, and returned himself in triumph to Jerusalem. Now of all the famous cities along the sea coast of Phoenicia and Palestine, from Laodicea to Ascalon, was only the city of Tire that remained in the hands of the enemies: which city Baldwin also hardly besieged; nevertheless, it was so well defended by the Turks, after that he had all in vain lien before it by the space of four months, he was glad to rise with his army and depart.

It fortune, that within two years after, the Turks with a mighty army send from the Persian Sultan, invaded the country of Coelesyria, where spoiling all before them as they went, they came and encamped upon the sea coast near unto Tiberias. Against whom Baldwin gathered the whole strength of his kingdom, with whom also Tancred (who now reigned in Antioch, the young Bohemund being dead) with the county of Tripolis, and the rest of the Christian princes, joined their forces: who altogether marching forward, came and encamped, not far from the enemy, being in number far more than they. Mendus general of the Turks' army (for so I find him called) understanding of their approach, sent out certain companies of his men to skirmish with them: against whom the Christians also sent out others; who encountering them, easily put them to flight, being before

commanded to do so, of purpose to draw the Christians into the danger of a greater strength, lying in ambush to entrap them: which according to the Turks desired fell out. For the Christians fiercely pursuing the flying enemy, fell into the ambush, and so before they were well aware, were beset on every side with their enemies: unto the rescue of whom, other companies of the Christians coming in, and others likewise from the Turks, both the great armies were at length drawn into the field, where betwixt them was joined a most fierce and terrible battle, with great slaughter on both sides. But at length the multitude of the Turks prevailing, the Christians were put to the worse, and so glad to flee: after whom the fierce enemy hardly followed, not without great slaughter. In which flight the king himself hardly escaped, with Arnolpus the Patriarch. Whilst Baldwin was thus busy abroad, the Turks and Saracens from Ascalon, came and besieged Jerusalem, being then weakly manned: but hearing of the king's coming, and that the army of the Christians daily increased with new supplies out of the West by sea, they retired home again, having burnt certain storehouses full of corn, and spoiled such things as was subject to their future.

Long it were to recount all the hard conflicts and combats this king had with the Saracens and the Turks, which for brevity I pass over, contented to have briefly touched the greatest. In the last year of his reign, having for certain years before lived in some reasonable peace, he made an expedition into Egypt, where he with much difficulty won Pharamia, a strong city upon the sea coast, which he joined unto his own kingdom. After that he went to the mouth of the river Nile, and with great admiration, learned the nature of that strange river. And having therein taken abundance of fish, returned into the city, and there with the same feasted himself with his friends. But after dinner he began to feel

the grief of his old wound; and growing thereof sicker and sicker, he returned with his army toward Jerusalem, where by the way near unto a city called Laris, he died (to the great grief of all the Christianity) in the year 1118. His body being brought back unto Jerusalem was there royally buried, near unto his brother Godfrey, after he had reigned eighteen years: whose sepulchre is yet there also to be seen, fast by the sepulchre of his brother.

The late king thus dead, and buried, the Christians with one consent made choice of his cousin Baldwin surnamed Brugensis, governor of Edessa: who by the name of Baldwin the second, was the second of April in the year 1118, solemnly crowned king of Jerusalem. (Side note: Baldwin Brugensis chosen king of Jerusalem, 1118). He was the stature tall and well proportioned, of countenance comely and gracious, having his hair thin and yellow, his beard mingled with some gray hairs hanging down to his breast, his freshy and lively for one of his years. He was a man of great courage, and therefore no less redoubled of his enemies than beloved of his subjects, who had in him reported great hope both for the defence and enlarging of that new gained kingdom. Against him the same Sommer the Calyph of Egypt, aided by the king of Damascus and the Turks, in revenge of the loss he had in the expedition the year before received, raised a great power to invade him both by sea and land. Against whom Baldwin also opposed himself with his whole strength, and so came and encamped within the fight of his enemies. In which sort, when both armies had lien the one facing the other by the space of three months, they both rise: the Christians fearing the multitude of the Turks, and the Turks the valour of the Christians, and so retired without any notable thing doing.

This year died Alexius the Greek emperor, who even from the beginning of this sacred war, secretly repined at the good success of the Christians in Syria, although his empire were greatly enlarged: after whom succeeded Calo Ioannes his son, who all the time of his reign right worthily defended his territories in the lesser Asia against the invasion of the Turks.

Not long after, Gazi one of the greatest princes of Turks in the lesser Asia, with the king of Damascus, and Debeis, king of Arabia, joining their forces together, with a great army invading the country of Antioch, came and encamped not far from Aleppo: against whom Roger prince of Antioch, not expecting the coming of Baldwin and the other Christian princes his confederates, but presuming of his own strength, went forth with greater courage than discretion, whereunto his success was answerable: for encountering with them at too much odds, he was by them in a great battle overthrown, wherein he himself was slain with most of his army. Of which so a great slaughter, the place wherein this battle was fought, was afterward called, the field of Blood. But the Turks after so great a victory, carelessly and at pleasure roamed up and down the country, Baldwin setting upon them, overthrew them with a great slaughter, and so put them to flight. After this victory gained by the Christians the fourteenth of August, in the year of 1120, King Baldwin in great triumph entered into Antioch, and so joined that principality into his own kingdom. (Side note: 1120)

The year following, the Turks with another army, invaded the same country again: for repressing of whom, whilst Baldwin with other Christian princes were making their preparations, it fortun'd that Gazi their great commander suddenly died of Apoplexie; upon whose death they retired without further harm doing. Nevertheless the next spring,

the king of Damascus aided by the Arabians, entered again with a great power into the country about Antioch, and there did some harm: for the Antiocheans now destitute of their own prince, and Baldwin (who had taken upon him their protection) being far off, otherwise busied at Jerusalem, were much more subject unto the inroads of their enemies (still at hand) than before when they had a prince of their own still present amongst them. (Side note: 1122). But Baldwin advertised thereof, was making towards them with a puissant army, sooner than they had thought it could have been possible. Of whose approach the Turks understanding, retired again out of the country: after whom, the king thinking it not good to make further pursuit, turned a little out of the way, and took by force Garaze, one of the strongest castle of the kings of Damascus, built but the year before; which because it was not without great charge and danger to be held, he razed down to the ground.

Baldwin notwithstanding that he had many times thus honourably repulsed his enemies, wisely considering how he was on the side beset with the Turks, and on the other side with the Saracens (which yet reigned in Egypt, the kingdom of Jerusalem lying as it were in the mouth of them both) thought it good betimes to pray aid of the Christian princes of Europe, and to that purpose had sent diverse his ambassadors unto diverse of them, but especially unto the Venetians; whom of all others he thought fittest at his need to yield him relief by sea. It fortune in the meantime, that Balac the Persian Sultan with a great army of the Turks, invaded the country about Antioch, whereof Baldwin understanding (although he certainly knew he should ere long receive aid from the other Christian princes his friends, but especially from the Venetians, and might therefore with great reason have protracted the war until their coming, yet being therewith much moved, or

else his destiny so requiring) raised such forces as he had of his own, and without longer staying for his friends, with greater courage than good speed, set forward: and so joining battle with the enemy, was therein overthrown, with the greatest part of his army, and himself taken prisoner in the fight, with certain other of his best commanders; who altogether were carried away captives unto Carras.

Upon the reports of this overthrow, and taking the king, the Caliph of Egypt on the other side took occasion with all his power to invade kingdom of Jerusalem; and having in himself purposed the utter ruin thereof, beside the great army which he sent thither by land, which lay encamped not far from Ascalon, he put to sea an huge fleet also, of seven hundred sail, for the distressing of the sea towns, which he well knew were not otherwise to be won. (Side note: Jaffa besieged by the Saracens). This fleet of the Saracen kings (for Egypt with the kingdom of Tunis and Morocco were yet in possession of the Saracens) arriving at Jaffa, there put a shore their land forces, and hardly besieged the town both by sea and land. But whilst they thus lay in great hope to have won the town, Dominicus Michael, duke of Venice, stirred up by Calixtus then bishop of Rome, was come to Cyprus with a fleet of two hundred sail, for the relief of the Christians in Syria, and the Holy land: and hearing of the distress of Jaffa, nothing dismayed with the number of the enemy's fleet, hasted thither, and came so suddenly up on them, that he had (as some report) overthrow them, before they could put themselves in order, or be in readiness to fight: or as some others say, after a great and doubtful fight, having sunk or taken great number of them, and put the rest to flight, he obtained of them a most glorious victory. With like good fortune also, were the Saracens overthrown in a notable battle at land, near unto Ascalon, by the lord Eustace, unto whom the defence of the

kingdom was committed after the taking of the king, who not long after so great a victory died.

Jaffa relieved (as is foresaid) the duke of Venice travelled by land to Jerusalem, where he was honourably received by Guarimund the Patriarch, and the confederation before made betwixt king Baldwin and the Venetians, upon the same conditions solemnly again renewed.

The Saracens thus notably discomfited both by sea and land, and the Christians thereby not a little encouraged, and joining their forces with the Venetians, came and the first of March laid siege unto the ancient and strong city of Tyre: which they having beset both by sea and land, gave thereunto many a sharp assault: which the Turks as men fighting for their lives, and wives, right valiantly repulsed. (Side note: Tyre besieged by the Christians). In which sort the siege was continued longer than the Christians had at the first thought should have needed: yet at length, after four months siege, the Turks for weakened with often assaults, and hardly pinched with want of food, their entire store being spent yielded the city by composition. Thus was the city of Tyre (the most famous port of Phoenicia) yielded unto the Christians the nine and twentieth of June, in the year 1124. (Side note: 1124). The third part of this city was given unto the Venetians, according to the composition made betwixt them and the kings of Jerusalem, that of all such cities as were by their help won from the infidels in Syria, they should have third part, with one Street, and free traffic in all the rest of the cities of the kingdom of Jerusalem. Shortly after was king Baldwin set at liberty for the ransom of hundred thousand ducats, after he had been eighteen months prisoner amongst the Turks.

The duke of Venice having now spent almost three years in this sacred expedition, and well confirmed the state of the Christians in Syria, returning home, by the way took the islands of Chios, Rhodes, Samos, Mytiline, and Andrus, with the city of Modon in Penelopesus; all, places belonging unto the Greeks' empire. Which he did in revenge of the injuries done by the emperor, in the time of his absence, who enjoying at the success of the Christians in Syria, as had his father Alexius before him, had in the absence of the duke, infested the territories of the Venetians, for the which he was now justly requited with the loss of a good part of his own.

Baldwin also not unmindful of the injuries unto him before done by the Turks, in requital thereof, invaded the country about Damascus, and there in three notable battles overthrow the king, and spoiled the country: wherein he took so great a prey, that therewith he redeemed his daughter, whom he had at the time of his deliverance left in hostage with the Turks for the payment of ransom. He also overthrow the Saracens at Ascalon, who aided by the Caliph of Egypt, had sundry times invaded the country about Jerusalem. And so having well repressed his enemies, for a space lived in peace.

Not long after, Hugh Paganus first master of the Templars, (an order of knights first begun in the reign of Baldwin) before sent to crave aid of the Christian princes of the West, against the Turks and Saracens, returned with a great number of zealous Christians, ready to lay down their lives for the defence of the Christian faith and religion: with whom Baldwin and the other Christian princes of Syria joining their forces, set forward and besieged Damascus, the regal fear of the Turks in those quarters. (Side note: Damascus in vain besieged by the Christians). But such was the strength of this city, with the valour of the defendants, and contagiousness of the air, that the Christians (the

heavens as it were then fighting against them) were glad to raise their siege in vain begun, and so to retire.

Whilst things thus passed in Syria, Fulk count of Turin, Main and Anjou, a man almost of threescore years, having as he thought best disposed of his things at home, had for devotion sake taken upon him an expedition into the Holy land. In the time of which his preparations, ambassadors came unto him from king Baldwin, offering him in marriage Melisenda (or as some call her Margaret) his eldest daughter, with the succession into the kingdom of Jerusalem in dowry, if he should survive the king; and in the meantime to content himself with the cities of Tyre and Ptolemais: of which offer he accepted, and so held on his journey before intended. It fortun'd about three years after, that the king fell dangerously sick, and feeling his death drawing on, having laid aside all regal dignity, caused himself to be removed out of his palace, into the Patriarch's house, which was near unto the temple of the sepulchre: and there calling unto him Fulk the count, his son in law, with his daughter, and his son Baldwin, but then two years old, in presence of the Patriarch, and divers other princes, and great commanders, commended unto them the government and defence of the kingdom, appointing Fulk to succeed him. (Side note: The death of Baldwin the second, the third king of Jerusalem). And taking unto himself habit and profession of a monk, if he should have longer lived: presently after gave up the ghost the two and twentieth day of August, in the year 1131; whereof he reigned with much trouble thirteen years, and was solemnly buried in the temple upon mount Calvary, with the other two kings Godfrey and Baldwin, his predecessors.

The kings funeral ended, the princes of the kingdom with one accord made choice of Fulk the old count, earl of Anjou, for the king: who the sixteenth day of September, was with

all solemnity by William the Patriarch crowned in Jerusalem. This man in the beginning of his reign, besides his troubles abroad, was also vexed with domestically and intestine discord: Pontius count of Tripolis, seeking by force of arms to have rent the dukedom of Antioch from the Kingdom: and Hugh count of Jaffa, for fear of due punishment for his treason, joining himself with the Saracens of Ascalon, and so with them infesting the territories of Jerusalem, to the great hurt of the Christian state, and advantage of the infidels. Which troublesome broils were yet afterwards by the king, partly by force, partly by the meditation of the Patriarch and other princes (who seeing the danger like thereof to ensue, had interposed themselves) well again appeared. Vengeance yet nevertheless still following both the aforesaid traitors: Pontius being shortly after slain by the Turks, Hugh dying in exile.

Besides these domestically troubles, the Turks also invaded the country about Antioch, where they were by the sudden coming of the king overthrown, with the loss of their tents, and exceedingly great riches. And that nothing might be wanting unto the disquieting of the state of that new erected kingdom, not long after John the Constantinopolitan emperor (together with the empire, inheritor also of his father's malice, against the proceeding of the Christians in Syria) with a puissant army passing through the lesser Asia, and by the way taking by force Tarsus the metropolital city of Cilicia, with the whole province thereunto belonging, came and besieged Antioch; which Fulk but a little before had together with Constance, the daughter and heir of the late duke of Antioch, given in marriage to Raymond of Poitiers, for that purpose sent for out of France. But in this so dangerous a state of the Christian kingdom, the other zealous Christian princes interposed themselves as mediators betwixt the emperor (pretending the

same to belong unto his empire) and Raymond that was in possession thereof. And in fine brought it to this end; that Raymond for the present submitting himself unto the emperor should from thenceforth hold his dukedom of him as of his lord and sovereign: upon which agreement the emperor returned unto Tarsus, where he wintered, and so afterwards unto Constantinople.

Much about the same time, Sanguin (Zengi) one of the Turks' great princes, invading the country about Tripolis, besieged the castle of Monte-Ferrand: unto the relief whereof, Fulk coming with his army, was by the Turks overthrown; and for the safeguard of his life, glad to take the refuge of the castle, the count himself being in that battle taken prisoner. After which victory, the Turks laid harder siege unto the castle than before: the besieged in the meantime being no less pinched with famine, than pressed without by the enemy. In this the kings hard distress, the other princes having raised the whole power of the kingdom, were coming to his relief: whereof the Turks understanding, offered of himself to give them all leave freely to depart, and to set the count at liberty, so that they would deliver unto him the castle: of which his offer they gladly accepting, yielded up the stronghold, and so departed. The king by the way meeting with the army, thanked his friends for their forwardness, and so returned to Jerusalem.

About four years after, John the Constantinopolitan emperor, with a great army came again into Syria, with purpose to have united the famous city of Antioch unto his empire, and so to have made a way into the kingdom of Jerusalem, where after he had a good while longed. (Side note: Calo Johannes the Greek emperor sought in vain to have surprised the city of Antioch). But coming thither, in hope to have found the Cilicians and Syrians ready to have received him, he was deceived of his expectation, being shut

out by the Latins, and not suffered to enter, but upon his oath, and that with some few of his followers; and so after due reverence done unto him, quietly to depart without any stir or innovation in the city. In revenge of which disgrace, at his departure he gave the suburbs of the city as a prey unto his greedy soldiers; pretending the same to be done for want of victuals: who made havoc of whatsoever came to hand, not sparing the very fruit trees, but cutting them down to dress their meat withal. Having thus under the color of necessity, revenged the disgrace received, he returned into Cilicia, and there wintered: where one day for his disport, hunting of the wild boar; and having wounded him with his boar spear, the wild beast therewith enraged, and withal his force bearing forward upon the weapon, forced the emperors hand backward up on the point of a poisoned arrow, that was hanging in a quiver at his back, and so was there with lightly wounded. Nevertheless, as light as the wound was, such was the strength of the poison, that the grief thereof still increasing, and his hand and arm more and more swelling, there was no remedy to be found, but that his arm must be cut off; which desperate and uncertain cure he abhorring, and in the extremity of his pain oftentimes pleasantly saying, that the Greek empire was not to be governed with one hand: overcome with the strength of the poison died. (Side note: The death of Calo Johanes the Greek emperor). In whose place succeeded his youngest son Emanuel, Alexius and Andronicus his two elder sons being both dead at his setting forth unto this so unhappy an expedition.

It fortun'd about this time also, the kingdom of Jerusalem being now at peace, that Fulk the king with the queen his wife, lying at the city of Ptolemais in the time of autumn, it pleased the queen for her disport, to walk out of the city, unto certain pleasant fountains thereby in the country; for whose company the king would needs go also, with certain of

his courtiers, where by the way it chanced that certain boys running along the field, put up an hare that was sitting in the furrow: after which, all the courtiers on horseback galloped a main, with notable outcry and hallowing. (Side note: The miserable death of Fulk fourth king of Jerusalem). Amongst the rest, the king to be a partaker of the sport, forcing his horse to the uttermost of his power, in the midst of his course fell, together with his horse foundering under him, and in falling, chanced to fall with his head under the horse: with whose weight, and the hardness of his saddle, he was so crushed, that the brains came out both at his nose and ears. In this pitiful case being taken up for dead, and with great heaviness carried back; he yet breathing, lay speechless for three days, and so died the thirteenth of November, in the year of grace 1142. His dead body afterwards brought Jerusalem, was there with great magnificence and the general lamentation of all subjects and buried with the other kings his predecessors.

Now had the late king left behind him two sons, Baldwin about the age of thirteen years, and Almerike about the age of seven. Of the elder of these two, the Christian princes made choice, which by the name of Baldwin the third, was together with Melesinda his mother, partner with him in the kingdom, upon Christmas day with great solemnity crowned king of Jerusalem, in the year 1142. (Side note: Baldwin the third of that name, fifth king of Jerusalem, 1142). About which time Sanguin the Turk, taking hold of the discord betwixt Raymond prince of Antioch, and Joscelin count of Edessa, came and with a great power besieged Edessa, the count being at the same time absent: and did so much, that at length he took the city by undermining of it, where the bloody Turk exercised all manner of cruelty upon the poor Christians in the city. The loss of this famous city, so large a territory fell again into the hands of the Turks, as those three archbishoprics were

thereby drawn from the church of Antioch. The Turk encouraged with his victory, straightway after besieged Cologobar, another strong town of the Christians: where one night drinking liberally with his friends, he was by one of them in his drunkenness stabbed, and so slain, and the siege was raised. In whose stead Noradin (Nuraldin) his son succeeded.

Baldwin, in the first year of his reign, recovered from the Turks the castle of Sobal, a stronghold beyond Jordan, which he notably fortified, for the defence of that side of his kingdom against the incurious of the Turks. But the next year undertaking an expedition against the king of Damascus, he was by Noradin the Turk, the king's son in law, so hardly beset in return, as that it was accounted a thing miraculous, how he with his army escaped his hands.

The report of the loss of Edessa with the miseries there endured by the Christians, being bruted through all parts of the Christendom, greatly moved the Christian princes of the West, whom Eugenius the third, then bishop of Rome, ceased both by himself and by his legates to stir up to take that sacred war in hand. And therein wrought so effectually, that almost in every province of Christendom preparation was made for the relief of the distressed Christians in Syria. Of all others, Conrad the Third then emperor of Germany was most forward, who aided by the German princes and others, with an incredible number of voluntary men out of all parts of Christendom, had raised a most puissant army, and therewith set forward on this sacred expedition. (Side note: Conrad third emperor of Germany took upon him an expedition into the Holy land). Of this his devout purpose he had before certified Emanuel the Greek emperor, through whose countries he was to pass, craving that he might by his good favour so do, and for his money to be

relieved with victuals, and other such things as he should have need of for himself or his people; promising in most quiet and peaceable manner to pass, without any harm doing unto his territories or subjects. All which the Greek emperor, commending his zeal, seemed in most large terms willing to condiscient unto. Nevertheless he inwardly repined thereat, wishing indeed no better success unto the Christians in this so honourable an expedition, than did the infidels themselves, as by the sequel of his doings well appeared. For Conrad with his populous army, indeed a terror unto the Greeks, entering into the frontiers of the Constantinopolitane empire, found all things in show friendly (for why Emmanuel had before given out strait command, that good store of victuals and all other necessaries should be ready at all places to be sold as the army was to pass) but they were not far come into the country, but that in the tail of the army still followed certain strong companies of the Greeks, to keep the soldiers from straggling from their ensigns, roaming about in the country, now and then cutting them short, as they took them at advantage. And still the further that they travelled, the more it was to be seen in the countenances of the discontented Greeks, how unwelcome guests they were. Yet still on they went through the countries of their dissembling friends, little differing from open enemies, until they came to Phillipolis: in departing from whence, such contention rise between them that were in the rearward of the army, and the Greeks that followed them, that it was like to have come to plain battle, had not those broils, by the discretion of some of the wiser sort, been in good time appeased. So marching on they came to Adrianople, and in few days after to the plain called Cherobachi, through which the river Melas had his course; which in Summer being almost dry, in Winter or any other great downfall of water, right suddenly overflowed its banks, and so drowned the whole country, that then it

seemed no more a river, but a sea; and swelling with the wind, is not to be passed over, but by great boats: this river then suddenly rising by night, by reason of the great rain that then fell, in such abundance, as if the flood-gates of heaven had been opened, so overflowed the place wherein the army lay encamped upon the side thereof, that with the violence of the water were carried away not only main weapons, saddles, garments, and such other the soldiers' necessaries; but even the horses and mules, with their burdens, yea and great numbers of armed men themselves also, a most miserable and lamentable thing to behold. Many valiant men there fell without fight, and died no man killing them; to be tall helped not; neither did valour stand them in any stead, they perished like hay, and were carried away like chaffe, with such outcries and lamentation, that they which saw it, verily said, that the wrath of God was broke into the camp: such a sudden inundation had overwhelmed all, that happy was he could make shift for himself, without regarding one another. The misfortune fore troubled the emperor with his whole army. Nevertheless, the water being again fallen, and all put in so good order, as in such a confusion was possible, he marched on unto the imperial city: which the suspicious and malicious Greek, had before notably fortified and so strongly manned with armed men glistening upon the walls, in such sort as if it should have presently assaulted.

Conrad approaching the city, was not suffered to enter, but persuaded by the Greek emperor forthwith to transport his army over the strait, with promise to supply his wants with whatsoever he should require. (Side note: Conrad the emperor suffered not to enter into Constantinople). Which was done with such haste, as if nothing had been farther to have been regarded, but only to have them shipped over: in which service the Greeks spared no labour, or kind of vessel, that might serve to transport them. The Greek

emperor in the meantime, by men secretly appointed for that purpose, keeping account of the number that passed, until that they wearied with the multitude, ceased farther to number them. But when they were once shipped over, then began the covert malice of the Greek emperor forthwith to appear. For besides that they trusting unto his promises, had brought little or no provisions over with them, the country people by his appointment brought nothing unto them to sell as before: and they of the towns and cities shut their Gates against them as they marched, not affording them anything, but at an extreme rate, for which they would first receive their money by ropes cast down from the walls, and then deliver them what they pleased therefore, yea and oftentimes naught at all. Amongst many other vile practices, not beseeming Christians, the mischievous Greeks, to poison the soldiers, mingled lime with the meals which they sold unto the army, whereof many of the hungry soldiers greedily feeding, died. Whether the Greek emperor were privily thereunto, or no, is not certainly know; but certain it is, that he caused counterfeit money to be coined, of purpose to deceive them: and in brief, that was no kind of mischief to be practiced against them, which either he himself devised not, or set not others to devise; to the intent that their posterity, terrified by this so unfortunate expedition, might forever be afraid to take the like in hand again. And that nothing might be wanting that malice could devise, he had secret intelligence with the Turks themselves, concerning the strength of the army, plotting unto them the means how the same might best be defeated: whereby it came to pass, that some part thereof was by Pamplano, a captain of the Turks, overthrown near Bathis, and many slain. But attempting to have done the like unto that part of the army that marched through Phrigia, they were themselves overtaken in their own devise, and overthrown, with a great slaughter. (Side note: The Turks with a great army seek to

slay Conrad his farther passage at the river Meander). After which, the Turks in great number, to stay the Christians further passage, kept the river of Meander, encamping upon the farther bank of that winding river, with a most huge army. There these worthy Christians right well declared, that it was but their patience, that the Graecian legions that had before so long followed them, with their countries and cities they passed by, were not unto them become a prey. For the emperor coming unto the river side, where was neither bridge nor boat to pass over, and finding the great army of the Turks on the other side, ready to give him battle if he should adventure the river, with their archers standing upon the very bank side: he retired a little out of the dangers of the shot, and there encamping, commanded his soldiers to refresh themselves and their horses that night, and to be ready against the next morning to join battle with their enemies they were so far come to seek for. Little rest served him that night, early in the morning before the day he arose, and arming himself, put his whole army in order of battle: as did also the enemy on the other side of the river, with their battalions orderly placed, and their archers upon the bank side, ready to give upon the first charge of the Christians, if they should adventure to come over. Both armies thus standing in readiness the one in fight of the other, and nothing but the winding river betwixt them, the emperor before resolved to fight, with cheerful countenance and speech encouraged his men as followed;

That this expedition was of us taken in hand, for Christ his sake, and for the glory of God, and not of man, you know right well fellow soldiers. (Side note: A notable speech of Conrad the emperor to encourage his soldiers to adventure the river Meander). We endured the miseries in foreign countries; we are exposed unto dangers; we pine with hunger; we quake with cold; we languish with heat; we have the earth our bed, the

heaven our covering: and although we be noble, famous, renowned, rich, ruling many nations; yet wear our always our gorgets as necessary bonds, and are with them and our armour loaded, as was the greatest servants of Christ, Peter, surcharged with two chains, and kept with four quaternions of soldiers. But these Barbarians (divided from us by this river) to be the enemies of the cross of Christ, whom we of long have desired to encounter withal, in whose blood (as David said) we have vowed to wash ourselves: who is there that knew not, except he be altogether blokish, and will not with open eyes to see, nor open ears here? If we wish to ascend straight way into heaven, (for neither is god unjust, that he knew not the cause of this journey, or will not in recompense give unto us the immortal fields, and shady dwellings of Paradiſe, which having forsaken our own dwellings, have chosen rather for his sake to die than to live) if we call to remembrance what things these men of uncircumciſed hearts do commit againſt our friends and countrymen, if we remember what grievous tortures they inflict upon them, or if we be anything touched with the compaſſion of their innocent blood, unworthily ſpilled; ſtand now courageouſly, and fight valiantly, and let not any fear or terror daunt us. Let theſe Barbarians know, that by how much Chriſt our maſter and inſtructor does excel their falſe prophet and ſeducer, author of their vain impiety; ſo much are we ſuperiors unto them in all things. Seeing therefore we are a holy camp, and an army gathered by the power of God, let us not cowardly looſe ourſelves, or fear for Chriſt his ſake honourably to adventure our lives. For if Chriſt died for us, how much more right is it that we for him ſhould die alſo? Unto this ſo honourable an expedition, let us alſo give an honourable end: let us fight in Chriſt's name, with a moſt aſſured hope of an eaſy victory. For none of them (I truſt) ſhall be able to abide our force, but ſhall all give way, even to our firſt

charge. But if we shall die (which God forbid) there shall be an honourable place of our burial, whosoever we shall for Christ fall. Let the Persian archer for Christ his sake, strike me, I will die in an assured hope; and with that arrow, as with a chariot, I will come unto that rest, which shall be to me dearer than if I should with a base ordinary kind of death in my finesse end my days in my bed. Now at length let us take revenge of them, with whose impure feet our kinsmen and Christian bretheren troden down, are gone into that common sanctuary, in which Christ our Saviour, equal and associate to his father, is become a companion of the dead. We are those mighty men; we all have drawn our swords, which stand about the lively and divine sepulchre, as about Sololmon's bed. Wherefore we that be free born, let us take out of the way these Agarens, the children of the bondwoman; and let us remove them as Stones of offence out of the way of Christ: whom I know not why, the Graecians feed up as greedy wolves to their own destruction, and with shame fat them with their blood; when as with courageous minds and thoughts beseeming wise men, they ought so to have been driven from their provinces and cities, as ravening wild beasts from their flocks. Now for as much as this river, as it seemed, is not, but by some adventure to be passed over, I myself will show you the way, and be the first that shall take it. Let us, serried together, forcibly break into the river, and we shall well enough ride through it. I know that the water beaten back by our force, will be at a stand, and break the course, returning as it were backward. By not unlike means the Israelites in ancient time on foot passed over Jordan, the course of the river being staid. This attempt shall be spoken of in all posterity, it shall by no tract of time be worn out or forgotten, but still remained in fresh remembrance, to the great dishonour of the Turks,

whose dead bodies overthrown at this river, shall lie like a mountain, and be seen as a Trophy of our victory, unto the worlds end, and our immortal glory.

Having thus said, and the signal of battle given, every man having before by devout prayer commended himself unto almighty God: he was the first that put spurs to his horse, and took the river; after whom followed the rest, so close and so forcibly, with such a terrible outcry, that the course of the water, being by the force of their horses staid, and as it were beaten back towards the fountain, the whole army passed over with less trouble than was feared. And then charging Turks, already discouraged to have seen them so desperately, and contrary to their expectation, to have passed the river; after some small resistance put them to flight, wherein such infinite numbers of them fell, the Christians like fierce lions pursuing the chance, that all the valleys lies ran with blood, and the fields were covered with the bodies of the dead. Many of the Italians were wounded with the Turks' arrows, but few or none slain. (Side note: The Turks overthrown by the Christians with a wonderful slaughter). But what a multitude of the enemies there fell; the sundry and huge heaps of bones, to be compared unto the great hills, did long time after well declare, wherein every man that travelled that way did worthily wonder, as did I myself (said Nicetas Choniates) in reporting this history. (Side note: Nicetas Choniates Annali primo rerum a Manuele Comneno Imperatore gestar, fol. 139). Not much unlike that is reported of the Cimbrians, slain by Marius in such number, that of their bones the country people about Marcellis where the field was fought, long time after made walls for the defence of their vineyard.

After this so great a victory, the Christians without resistance came to Iconium, the chief seat of the Turkish kings in the lesser Asia, which they hardly besieged. (Side note:

Iconium in vain besieged by the Christians). Nevertheless, such was the strength of the city being strongly fortified both by nature and art, together with the valour of the defendants; that lying there long, they little prevailed, preferred in the meantime with greater extremities and wants in the camp, than were the besieged in the city: whereupon ensued such mortality, people daily without number dying in the army, that the emperor was glad to raise the siege and to return into his country. The chief cause as well of this so a great mortality, as of the overthrow of so notable an action, most men ascribe unto the malice of the Greeks; who not without the privity of their emperor (as it was commonly bruited) mingled lime with the meal which they brought to sell into the army, whereof the hungry soldiers desirously feeding, were therewith poisoned, and so miserably died. Of the certain time of this journey of the emperors into Asia, authors agree not; howbeit most refer it unto the year 1146. (Side note: 1146).

This expedition, though not so fortunate as was at the first well hoped of, yet profited the Christian common weal in this, that the Turks therewith thoroughly busied, and doubtful of the event thereof, Baldwin in the meantime fortified Gaza (sometimes a famous city of the Palestine, but as then ruinous) which served as a most sure bulk ward for the defence of that path of his Kingdom toward Egypt; and also for the distressing of Ascalon, the only refuge of the Egyptians, then left in that country: which strong city standing upon the sea side, he with all the power of his kingdom afterwards besieged both by sea and land; unto the relief whereof, the Caliph of Egypt, after it had been five months by the Christians besieged, sent a strong fleet of threescore and ten galleys. At which time also on the other side Noradin the Turk, who had now got into his hand all the kingdom of Damascus to withdraw the Christians from the siege of Ascalon, besieged Paneda, from

whence he was by the valour of the citizens repulsed, as was also the Caliphs fleet at sea, and the siege at Ascalon continued. Where at length the Christians after long battle had made a breach in the wall, but giving there unto an assault, they were with great loss of their men repulsed, and the breach again by the enemy repaired; who to the greater despite of the Christians, hanged over the walls in ropes the dead bodies of their slain: with which spectacle, the chief commanders of the army were so moved, that they with all their power returned again to the assault, with a full resolution to gage thereon their whole forces: which they so courageously performed, that the besieged discouraged with the great slaughter of their men, and now with true valour overcome, craved parley; and so covenanting that they might with their lives in safety depart, agreed to yield up the city, which they accordingly performed. The spoil of the city was given to the soldiers, and the government thereof unto Almaric, the king's brother, earl of Jaffa. By this victory, greater security was gained unto that side of the kingdom, the enemy having now no place left in those parts whereon to set his foot.

About the same time also (or as some write at the same time together with the emperor) Louis the French king, the eight of that name, took upon him the like expedition for the relief of the Christians in the Holy land: who setting forward with all the chivalry of France, and accompanied with diverse other great princes, with a right puissant army came to Constantinople, where he was by Emanuel the emperor honourably received, with all the outward shows of feigned courtesy that would be devised. (Side note: The honourable expedition of Louis the French king, by the malice of the Greeks, and the envy of other Christian princes of Syria frustrated and brought to naught). But having passed the strait and landed in Asia, he found nothing answerable to that dissembling

Greek had before most largely promised. And to distress him the more, was by false guides before corrupted by the emperor, conducted through the most desolate and barren countries, where by the way wonderful number of his soldiers perished of hunger and thirst: many of them also being cut off in the strait and difficult passages, or as they strayed from the army by the Greeks themselves, appointed by the malicious emperor for that purpose. Yet after many dangers passed, and his army more wasted, he came at length into Syria, and laid siege unto Damascus, the royal seat of Noradin the Turkish king; which he so notably impugned that the defendants were almost out of hope to be able for any long time to hold him out. (Side note: Damascus in vain besieged by Louis the French king). Neither had it otherwise happened, had not envy the inseparable attendant of all honourable actions, frustrated so great an hope: for the besieged Turks being brought to great extremity, and now even at the point to have yielded the city, certain of the Christian princes of that country, understanding that the king had promised the government of that so famous a city unto Phillip earl of Flanders, if it should be won; and secretly grudging to have a stranger preferred before themselves; corrupted also (as some say) with the Turks gold, fraudulently persuaded the king to remove from that part of the city where he lay and might in fine have taken the same, unto another far stronger: where, after he had laid a great while, striving with no small extremities, he was enforced for want of victuals, to raise his siege and to depart. And so without any thing done worth the remembrance, returned again into France, detesting the very name of Emanuel the Greek emperor; by whose sinister dealing, so notable an expedition was brought to be of none effect, to the great discouraging of all other Christian princes for taking the like again in hand.

Now had the state of the Christians in Syria for certain years after the aforesaid expeditions, rested in good peace: when Noradin the Turk (moved with some injuries done by the Christians unto the Turks and Arabians, who by the leave of king Baldwin dwelled in the forest of Lyeanus) came and straightly besieged Paneada, a city of the Christians there by: upon whom the Christians in the city, now brought unto great extremity, made a most desperate sally, and had with the Turks a sharp and cruel fight: but oppressed with multitude & enforced to retire, they were so hardly pursued, that the Turks together with them entered the city, and put to sword all that came in their way. (Side note: Paneada taken and sacked by the Turks). Nevertheless, the greater part of the citizens (by good fortune) had in good time before retired themselves into the castle, which was of great strength, and there stood upon their guard. Of whose distress, with the taking in the city, Baldwin hearing, raised a great army, and so set forward to relieve them. But Noradin hearing of his coming, and doubtful of his own strength, after he had taken the spoil of what he could, set fire on the city, and so departed. The citizens thus delivered, repaired again the walls of the city, the kings power still defending them. (Side note: Paneada again repaired by the Christians). Noradin with his power all the while lying close to in the woods not far off, still awaiting the offer of some good opportunity to take the Christians at advantage, which shortly after fell out according to his own desire: For the king doubting no such matter, but supposing him to have been quite gone, having at his return sent away all his footmen, followed after himself accompanied only with his horseman, and they also not very strong: but as he was passing the river Jordan, he was suddenly set upon by Noradin and the Turks, and after a sharp conflict overthrown. The king himself with some few hardly escaped to Saphet, a town thereby;

most part of his nobility being there either slain or taken prisoners: amongst the rest, Bertrand of Blanqueport, master of the Templars, with diverse others of great name fell at that time into the enemy hands, and so were carried away prisoners.

After this victory, Noradin strengthened with new supplies from Damascus, came against and besieged Paneada, in good hope that the citizens discouraged with so great an overthrow of the king, and out of hope to be by him relieved, would now either yield the city, or else not be able long to hold it out. But the king contrary to his expectation, had in shorter time than was thought possible, raised a great power; and aided by the prince of Antioch and the count of Tripolis was marching to the relief of his city: of whose approach Noradin understanding, although he had made diverse breaches in the walls, and brought the citizens almost unto utter despair, rose with his army and departed. So Baldwin having now twice relieved the besieged city, returned also to Jerusalem.

Many hard conflicts with the Turks had this young king afterwards, during the fortunate time of his reign: had flourished amidst the miscreants, all which to recount, were long and tedious. Yet among other things, it worth the remembrance, how that Noradin the Turk, then king of Damascus, besieging Sueta, a castle belonging to the kingdom of Jerusalem, was in set battle by Baldwin overthrown and put to flight, with the loss of the greatest part of his army. King Baldwin had before married Emanuell the Greek emperor's niece: and now the same emperor by Guido Stephanus, and Trisillus his ambassadors, requested to have given him again in marriage one of the king's nigh kinwomen. Unto whom the king after mature deliberation had concerning that matter, offered him Matilda, an honourable lady, the sister of the count of Tripolis; whom the emperor refused: and afterward by the consent of the king, made choice of Mary the

daughter of Raymond prince of Antioch lately dead. Which the count of Tripolis taking in evil part, in revenge thereof, by certain men of war whom he put to sea, grievously infested the frontiers of the emperors dominions. Now during the time that the marriage was in solemnizing, the king made his abode at Antioch, at which time he fortified the castle of Pontisfer upon the river Orontes, against the incursions of the enemies. But lying there, he according to his wonted manner, to prevent sickness, upon the approach of winter took physicke Barae, a Jew, the count of Tripolis his physician. After the taking whereof, he fell presently into the bloody flix, and afterward into a consumption: whereby it was verily supposed, that he was poisoned by the Jew, and rather, for some little part of the same medicine that was left, being given to a dog, he thereof in short time died. The king thus languishing in pain, to change the air, removed first to Tripolis, afterwards to Beirut, where he departed this troublesome life, live with his Saviour Christ in bliss forever. His dead body was afterward with the general mourning of his subjects continued to Jerusalem, and there solemnly entered by the body of his father. He departed the 13 of February in the year of grace 1163 when he reigned 21 years. (Side note: The death of king Baldwin lamented by his enemies, 1163). He was a man so gracious, that not only his friends, but even the infidels themselves (as it is reported) lamented his death. In so much that Noradin king of Damascus, his ancient enemy, being incited by some of his captains to invade his kingdom at such time as his funerals were in solemnizing, refused so to do, answering, that compassion and regard was to be had of the just sorrow of the Christians his subjects; for that they had lost such a king, as the like was hardly again to be found in the World.

But leaving the kingdom of Jerusalem, with greater part of Syria, thus victoriously gained from the infidels: let us for the orderly continuation of our history, again return to see the proceedings of the Turks at the same time in the lesser Asia also: wherein they yet held the state of a kingdom, though not so great as before the coming of the princes of the West into those countries. After the death of Sultan Solyman (with whom Duke Godfrey and other Christian princes had much to do as they passed into Syria) as is aforesaid, one Muhamet succeeded him: between whom and Masut, Sultan of Iconium, great discord arise, which at length break out into open war, to the farther weakening of that late shaken kingdom. (Side note: Discord amongst the Turks in lesser Asia). For the maintenance of which quarrel, as profitable for the state, John Comnenus, the Greek emperor, gave aid to Masud, against his enemy Muhamed. Nevertheless in short time the two infidels (prosessing both one superstition) became friends, and joining their forces, overthrew the emperor with his whole army, as he lay at the siege of Iconium, at which time he himself with much ado escaped by flight. Masut afterwards having got into his hands the whole kingdom of the Turks, at that time of his death divided the same amongst his three sons: Unto Clizasthlan his eldest son he gave Iconium his chief city, with the towns and provinces subject thereunto: unto Jagupasan his other son (or rather as some will have it, son in law) he allotted Amasia and Ancyra, with the fruitful country of Cappadocia and the places adjoining: but unto Dadune his other son (or son in law) he gave the great cities of Cesarea and Sebastia, with large countries thereabouts, all sometime part of the Greek empire, but then the portions of the Turks. (Side note: Masut the Sultan divided his kingdom amongst his three sons). Long it was not after this division of the kingdom, but that these brethren after the manner of ambitious men,

forgetful of the bounds both of love and nature, fell at discord amongst themselves; the Sultan seeking the destruction of Jagupasan, and he likewise of him, and that not by secret means, but even by open force of arms. Emanuel the Greek emperor in the meantime wishing the destruction of them both, heartedly rejoicing threat, and by his ambassadors secretly animating the one against other, yet in open Show more favouring the part of Jakupaslan than of the Sultan, by whose aid he obtained against him many a notable and bloody victory: in so much, that the Sultan weary of the quarrel, was glad not only by his ambassadors to seek the emperors favour, but even in person himself to go and meet him, as he came with his army out of Syria, and so to accompany him unto Constantinople, where he was together with the emperor most honourably received, with all the signs of joy and triumph that could possibly be devised. The emperor no less rejoicing to be sued unto by so great a prince, than did the Sultan at his so honourable entertainment.

Among other quaint devices of many, for the solemnizing of so great a triumph, there was an active Turk, who had openly given it out, that against an appointed time he would from the top of an high tower in the tilt-yard, fly by the space of furlong. (Side note: Another foolish Icarus). The report whereof had filled the city with a wonderful expectation of so strange a novelty. The time prefixed being come, and the people without number assembled; the Turk according to his promise, upon the top of the high tower showed himself, girded in a long and large White garments, gathered into many plates and folding, made of purpose for the gathering of the wind: wherewith the foolish man had vainly persuaded himself to have hovered in the air, as do birds upon their wings, or to have guided himself as are ships with their sails. (Side note: Nicetas

Choniates rerum ab imperat. Manuele Comneno gestar. lib. 3. fol. 143). Standing thus hovering a great while, as ready to take a flight; the beholders still laughing, and crying out, fly Turk, fly, how long shall we expect thy flight? The emperor in the meantime dissuading him from so desperate an attempt: and the Sultan between the fear and hope hanging in doubtful suspense what might happen to his countryman. The Turk, after he had a great while hovered with his arms abroad (the better to have gathered the wind, as bird do with their wings) and long deluded the expectation of the beholders: at length finding the wind fit, as he thought for his purpose, committed himself with his vain hope unto the air: but instead of mounting aloft, this foolish Icarus came tumbling down headlong with such violence, that he broke his neck, his arms, and legs, with almost all the bones of his body. This foolish flight of the Turk gave such occasion of sport and laughter unto the vulgar people, always ready to scoff and jest at such ridiculous matters, that the Turks attending upon the Sultan, could not walk in the streets not derided; the artificers in their shops shaking their arms with their tools in their hands, as did the Turk, and still crying out fly Turk, fly: whereof the emperor hearing, although he could not choose but thereat smile himself, as not ignorant of the scoffs and taunts of the vulgar people; yet in favour of the Sultan, who was not a little grieved therewith, he commanded such their insolence to be restrained.

The solemnity of the triumph over past (which by an ominous earthquake at the same time happening, somewhat obscured) the emperor to show its wealth, and to gratify the Sultan, gave unto him many rich and royal presents, with such a mass of treasure, as that he much wondered thereat. In requital whereof, and in token of his thankfulness, he again honoured the emperor with the name of his father, and terming himself by the name of

his son, promised to restore unto him the city of Sebastia, with the territory thereunto belonging, then part of Dadune his inheritance. Nevertheless, all this was nothing else but mere dissimulation, as afterward by proof appeared. When he returned home, he thrust Dadune indeed out of Sebastia, which he spoiled with the country thereabout; but forgetful of his promise, kept it wholly to himself: and by force took also from him the city of Cesarea, with the country of Amasia, by him before but lately possessed. In like manner, he bent his forces also upon Jagupasan his other brother, who in the very preparation of those wars died: by who's ultimately death the city of Ancyra, withal his dominions in Capadocia, fell into the Sultans hands. Who now possessed of all his father's kingdom, and swelling with pride, forgetting all former courtesies, invaded the emperors territories, and took from him the city of Laodicea in Phrygia, where he did great harm; as also in the country thereabouts, killing the people as he went, or else carrying them away with him as captives. As a response to these outrages, the emperor with a strong army passed over into Asia, and there in frontiers of his territories fortified Dorileum against the incursions of the Turks. In performing whereof, he to the example and stirring up of others, carried the first basket of Stones himself upon his shoulders; and used such farther diligence, that in short time the city was compassed bout with strong walls, and deep trenches, maugre the Turks, who ceased not with continual alarms and skirmishes to have hindered the work. With like care and for like purpose he also fortified Sueleum, another stronghold: and leaving in either place a strong garrison, returned again to Constantinople. Nevertheless the Turks ceased not with continual inroads to do what harms they might upon the frontiers of the empire, though not altogether with so good success as before, being many times cut off by the garrisons of the late fortified towns:

which grievances increasing, caused the emperor to expostulate with the Sultan, as with an unthankful man, and forgetful of so great kindness before done unto him, as the establishment of him in his kingdom came unto: who with no less vehemence upbraided him again with inconstancy and breach of promise, as well for fortifying the aforesaid places contrary to the league between them, as for that having promised much more, he had thereof performed nothing. (Side note: Unkindness between the emperor and the Sultan). Thus unkindness daily growing upon every trifle (mockery), as it commonly fell among men of great spirit, jealous of their own honours: it was daily expected when the matter should fall out into open & bloody war; both of them being men of great valour, and apt to revenge the least injury to them offered. Yet was it the Sultans manner warily to manage his wars by his politics and experts captains: whereas the emperor being of a hotter nature, and courageous about measure, commonly in all his great expeditions adventured his own person, without respect what danger might thereof ensue unto himself or his state. Long it was not but that the emperor fully resolved to be revenged of so many wrongs done unto him and his subjects by the Turks, raised the whole power of his empire both in Europe and Asia, in such sort as if he had therewith purposed, not only to have razed to the ground Iconium, the regal seat of the Turkish Sultan, but even utterly to have destroyed the whole nation of the Turks. Thus with a puissant and populous army, well-appointed of all things necessary, he passed over into Asia, and so in good order marching through Phrygia, Laodicea, Chonas, (called in ancient time Passas), St. Archangel, Lampis, Caelaenas (where the head of the great river Meander rose, where into the river Marsyas fell) and from thence to Chonia, he with evil luck, and worse speed, passed by Myriocephalon, an old ruinous castle, ominous by the

name thereof, as by the event in short time after it proved. And albeit that he marched very circumspectly, still entrenching his army in every place where he lodged; yet could he make but small speed, by reason of the multitude of his carriages, and of the base people that attended the same. The Turks in the meanwhile oftentimes showing themselves in troops, and in places of advantage, skirmishing sometime with one part of the army and sometimes with another, but never daring to adventure the fortune of a just battle: yet by such means were the victualers of the army oftentimes cut off, and the passages for the emperor made very dangerous. And to more distress the Christians in their long travel, they found the country before them purposely destroyed by the Turks, and the water in many places poisoned, whereof the Christians unadvisedly drinking, fell into many grievous diseases, especially the flix, and thereof died in great number. The Sultan in the meantime, although he had in readiness a right puissant army of his own & had procured great aid from the Persian Sultan his kinsman and chief supporter: yet fearing the doubtful event of war, and loath to adventure his whole estate upon the fortune of a battle, sought by his ambassadors (sent for that purpose) to grow to some peace with the emperor, that upon such honourable conditions, as by the wiser sort were thought not to be at any hand refused: which large offers, the Sultan as desirous of peace, made unto him not once, but again and again; which the emperor nevertheless (reposing great confidence in his own power, and prick forward by the gallants of the court, better acquainted with the bare triumphs of peace than the hard wars of the Turks) proudly rejected; and so dismissing the ambassadors, scornfully willed them to tell their master, that he would give him answer unto his request under the walls of Iconium. This caused the Sultan, now out of hope of any reconciliation to be made between the emperor and

him, with all power take the straits of Zibrica, whereby the army of the Christians, departing from Myriocephalon must necessity pass. The entrance in to these straits was by a long valley, on either side enclosed with high mountains, which toward the North rising and falling according as the hills give leave, opened into diverse large valleys, which by little and little growing again straighter and straighter, with high and craggy rocks hanging over on either side, and almost touching one another, gave unto the painful travellers a most hard and difficult passage.

Into this so dangerous a valley, the emperor not fearing the enemies force, desperately entered with his army, having neither provided for the clearing of the passages, or safety of his carriages, in no other order than as if he had marched through the plain and campaign country, although it were before told him (that which he shortly after, but too late, saw) that the enemy had strongly possessed both the straits and the mountains, to hinder his farther passage. (Side note: A great oversight of the emperor). The vanguard of his army was conducted by John and Andronicus, the sons of Angelus Constantine, accompanied with Macroucas Constantine and Lapardas Andronicus: In the right wing was Baldwin, the emperors brother in law; in the left Mavrozomes Theodorus: After them followed the drudges and Scullioris, with an infinite number of carriers and other base people, attending upon the carriages, with the baggage of the whole army: Next unto these came the emperor with the main battalion, consisting for the most part of right valiant and worthy soldiers; the rearward was shut up by Andronicus Contostephanus, with a number of most resolute men. They were not far entered into these straits, but the Turks from the mountains and broken cliffs, showed themselves on every side, delivering their deadly shots from the upper ground upon the Christians before, as thick as hail.

Nevertheless the sons of Angelus with Macroucas and Lapardas, and the vanguard, casting themselves into a three square battle in form a wedge, with their targets in manner of a penthouse cast close together over their heads and their archers on every side lustly bestowing their shot amongst the thickest of their enemies, by plain force drive them out of the straits they had before possessed, and caused them to retire further off into the mountains; and so having made themselves way, with little or no loss passed those dangerous straits: until that at length having recovered the top of an hill, very commodious for their purpose, as the case stood, they there stayed, and presently encamped themselves. And happily, with like good fortune night the rest of the army have passed also, had they in like order, and with like courage, presently followed after. But failing to do so, and troubled with the multitude of their carriages, which could not possibly make any way through those straits and rough passages (but troubled themselves one another, as also the whole army) they were from the upper ground miserably overwhelmed with the multitude of the Turkish archers, whose arrows fell as thick upon them from the mountains, as if it had been a perpetual tempest or shower of hail, to the great disordering & dismaying of the whole army: which the Turks quickly perceiving, and there with encouraged, in great numbers came down from the mountains where they had before hovered over the heads of the Christians, and forcibly entering the plain ground, and coming to handy blows, first overthrew the right wing; where Baldwin himself seeking to restore his disordered companies, and to stay the fury of the enemy, (now raging in the blood of the Christians) with a troop of valiant horsemen breaking into the thickest of them, as became a worthy captain, was there compassed in with multitude of his enemies, and slain together with all of his followers, and the greatest part of the

whole wing by him commanded. (Side note: Baldwin was slain). With this victory of the Turks were so encouraged, that coming down with all their power, they stopped all the waves whereby the Christians were to pass, who as men cooped up in those dangerous straits, were not able either to defend themselves, or to help one another: but enclosed as deer in a toile, and done troubling another, were the cause both of the destruction of themselves and the others. For by reason of the straightness of the place, neither could they that were before, retire, either they that were behind in the reward, come forward to relieve the one the other, as need required: the carriages also, which were many, and in the middle of the army, serving them to no other purpose than to hurt of themselves. There were the beasts that served for the burden, together with the soldiers, overwhelmed with the Turks shots, the valleys lay full of dead bodies, and the rivers ran mingled with the blood of men and beasts, in such terrible manner, as it not by pen to be expressed. (Side note: The miseries of the Christians by the Turks enclosed in the straits). For the Christians not able either to go forward, or retire, were there in those straits slain like sheep: if any courage or spark of the valour were by any showed against the enemy fighting at so great advantage, it was but lost, serving to little or no purpose. And to increase these miseries, the Turks in scorn showed upon the point of a lance the head of Andronicus Bataza, the emperor's nephew, who coming with an army out of Paphlagonia, and Heraclea Pontica, against the Turks of Amasia, was now by the way by them overthrown and slain. The report whereof, confirmed by the sight of his head, and the consideration of the desperate danger wherein the whole army presently stood, so troubled the emperor that he was at his wits end: and with dry tears (is it may be so said) dissembling his inward grief, as one out of comfort, stood doubtful which way to turn

himself. (Side note: The emperor in great perplexity). For the Turks having suffered the vanguard to pass, with all their power charged the emperors main battalion, as his chief strength, nothing doubting, but that having once overthrown it, they should easily and at pleasure overthrow the rest. Oftentimes had the emperor attempted to have driven the enemy out of those straits, and so to have opened a way for his army to have passed, but all in vain, the power of the Turks still increases, and they at a great advantage notably maintaining the passages before by them taken. Nevertheless, seeing no less danger in staying still, than in going forward, he with a few of his soldiers, armed with despair, and resolved to die (unto which kind of men nothing is terrible) set forward directly upon his enemies, willing the rest with like resolution every man to make for himself the shift he could. (Side note: The desperate resolution of the emperor). And so with many wounds and sturdy blows both given and received, he by plain force and might of hand brake through the thickest of his enemies, and so escaped out of those straits, as out of a trap. But yet not without many wounds received in his person, and himself so weary as that he was not able to lift up his helmet, being beaten close to his head, and in his target (shield) were found sticking thirty of the Turkish arrows or thereabouts, the manifest tokens of his danger. The other legions seeking to follow the emperor (for other way they had none) were on every side hardly assailed by the Turks, and infinite numbers of them slain; beside many others that perished in those straits, overborne and trodden to death by their own fellows. Yea such as had the fortune to escape out of one of these perilous straits, were forthwith slain next: for this so dangerous a passage through the mountains, was divided (as is aforesaid) into seven valleys, which giving fair and broad entrances, the farther a man went, grew still straighter and straighter, all which the straits of the Turks

had before strongly possessed. At which time also, the more to increase the terror of the day, the light sand raised with the feet of the men and horses, was with the violence of a most tempestuous wind which then blew, carried so forcibly and thick, that the both armies grappling together, as if it had been in the darkness of the night, killed whomsoever they met withal, without respect of friend or foe, by which error many were even of their own friends slain. In every place lay great heaps of the Turks slain together with the Christians, and with them great numbers of horses and other beasts for carriage, so that those valleys where this bloody conflict was, seemed to be nothing else but a large burying place of the Turks and Christians with their horses: but the greater number was of the Christians that perished, and they not altogether of the common sort, but even of the greatest captains, and the emperors nearest kinsmen. (Side note: A most miserable spectacle). The violence of the wind ceasing and the day clearing up, there was of all others to be seen (a most woeful spectacle) men yet alive, some wounded, some whole, covered some to the middle, some to the neck, with dead carcasses, in such sort, as that they were not able with any struggling to get out: who with their hands cast up towards heaven, with ruthful voices cried out for help to such as passed by; but all in vain, for every man possessed with the common fear, and by the danger measuring their own, passed by them without compassion, as more careful of their own safety, leaving them yet living as men to be numbered among the dead.

The emperor himself, as a man almost now spent, being got out of the danger, stood a while to breath himself under the shadow of a wild pear tree, without any page or man to attend him; whom a poor common soldier spying, and moved with compassion, came unto him, and offered him the best service he could, helped him up with his helmet, and

buckled up his armour, which before hung dangling here and there about him: when in the meanwhile a Turk coming upon him, had taken his horse by the bridle, in hope to have led him away prisoner: whom for all that, the emperor as weary as he was, with the truncheon of his broken lance which he had yet in his hand, struck down to the ground, and so cleared himself of him. (Side note: The emperor in danger to have been notably defended himself). Presently after came also another sort of straggling Turks, ready also to have seized upon him and to take him as prisoner, of whom he slew one with the aforesaid horseman's lance, and with his sword struck off the head of another of them, and so kept them off until that by the coming in of ten of his own soldiers he was relieved. Departing thence with purpose to have joined himself unto the legions that were gone before in the vanguard, he had not gone far but that he was much troubled by other Turks that he met, and the heaps of the dead bodies that lay in his way: yet at last, having with much labour and more danger passed those straits, and the river running thereby, being glad in many places to ride over the dead bodies of his own people, and some other of his own soldiers now resorting unto him; he there saw John Catacuzene, a noble and right valiant gentleman that had married his niece, fighting alone against a great number of the Turks, to be compassed in and slain; whom he was no way able to relieve. Which Turks also seeing him pass by, followed after him as after most rich prey, in hope to have either presently taken or slain him: whom nevertheless he (encouraging the small company he had about him) notably repulsed; and so sometime marching forward, and again as occasion required, making a stand came at length long looked for but most welcome, unto the legions that were gone before, not so sorry for their own hard estate, as careful of his danger.

But before he could come to those his legions, he ready to faint for the thirst, commanded water to be brought to him out of the river that ran fast by; which after he had tasted, and by the unpleasant scent taste thereof, perceived the same to be infected, he setting a deep sight said, “o how unfortunately I have tasted Christian blood:” whereunto an audacious and malapert soldiers there present, and more bitter than the cruel time itself, replied; “Emperor, thou didst not now, thou didst not now, I say, first, but living since, and oftentimes, drink the blood of the Christians, even until thou was drunk again, at such time as thou didst with most grievous exactions vex and devour thy poor subjects.” (Side note: The malapert speech of an insolent soldier to the emperor). This reproachful speech the emperor put up in silence, making as if he had not heard it. With like patience he also forbade the same rallying companion, at such time as he seeing his treasures hardly beset and in danger to be taken by the Turks, to animate his soldiers, willed them to do what they could to relieve the same, and to take it for their labor. (Side note: The great patience of the emperor). This treasure (said this impudent fellow) should before have been given unto thy soldiers, rather than now when as it cannot be recovered but with great danger and bloodshed: and therefore, if thou be a man of valour, as thou wouldest be accounted, and as the present case required, valiantly charge the Turks (now ready to carry it away) thy self, and so recover thine evil gotten goods. Whereunto the emperor answered no more but, “good words soldier,” and so put it up, as did David the railings of Shimei. Shortly after the coming of the emperor unto these legions of his vanguard (the only remainder of his army that was left whole and unbroken) came also Andronicus Contostefanus, who had the leading of the rearguard, with diverse others of great place, who had by good fortune escaped the fury of the Turks. The miseries that day (not well

to be expressed) being ended by the coming of the night, the Christians sat in the camp oppressed with the general heaviness, leaning their heads upon their elbows, and considering the present danger wherein they were, scarcely accounted themselves among the living: the Turks in the meantime to increase their fear, all the night running about the camp, and crying aloud unto such of their countrymen in the camp, as had abjured their religion, or for other respect had taken part with the imperials, that they should that night get them out of the camp, whereas otherwise if they stayed unto the morning they should be all but lost men. In this so great an extremity the emperor not knowing what to do, calling together his chief commanders, declared unto them the desperate danger they were in, together with his resolution: which was, secretly himself to fly, and to leave the rest, every man to make shift he could for himself. (Side note: The fearful resolution of the emperor). Which his base determination, so foul as fouler could not be, they all wondering at, as proceeding from a distraught mind: and by chance overheard by one of the common soldiers, that stood without the tent, the same soldier fetching a deep sigh, in detestation thereof, cried out with loud voice, What means the emperor: and so turning himself unto him, said; “Art thou he that hast thrust us into this desolate and strait way, and cast us headlong into destruction? And hast as it were in a mortar enclosed us in these rocks and mountains, ready as it were to overwhelm us. What had we to do with this vail of mourning, and mouth of hell? Wherefore came we into these mischievous and rough straits? What can we particularly complain of the barbarians, which in this inextricable windings and straits have thus entangled and beset us? Was it not thou that brought us hither? And wilt thou now as sheep appointed to slaughter, thyself betray us?” (Side note: A sharp reprehension of a common soldier unto the emperor). With which so

sharp a reprehension the emperor thoroughly pierced, changed his former determination for flight, resolving now to stand by it, whatsoever happened. But what should he now do beset with his enemies, still ready to devour him; help he saw none, either in himself or to be expected from others; naught remained but death and despair. In this extremity, all men's help now failing, it pleased the most mighty (which chastised and healed again, which stroked and yet gave life, and suffered not the state of the finesse always to rage into the portion of the just) with merciful eye to look down upon these distressed men, and with an unwanted kind of clemency to touch the Sultan's heart, in such sort, as that he which but the other day stood in dread of the emperor, and now having him as it were in his power, was overcome with his misery: or as in times past he by Husai overthrew the council of Achitophell, and changed the mind of Absolon to follow such advise as should bring him to destruction: so then also he turned the mind of the Turkish Sultan, that (persuaded by certain of the chief men about him, who in time of peace had used to receive great gifts and presents from the emperor) the of his own accord by his ambassadors offered peace unto the emperor, before that he in so great distress sued unto him for any; and that upon the selfsame conditions they had made their leagues before. The Turks in the meantime ignorant of the Sultans resolution, early in the morning were ready to assault the emperors camp, in hope at once to have overthrown his whole power; and with a barbarous outcry still riding about it, came so nigh, that with their arrows they slew diverse of the Christians within their own trenches: against whom the emperor sent out John the son of Constantinus Angelus, and after him Macroducas Constantinus, but to little or no purpose. In the meantime came one Gabras, a man of the greatest reputation among the Turks, ambassadors from the Sultan, by whose commandment the Turks

ceased farther to assault the camp. This Gabras coming unto the emperor, and after the manner of the barbarians, honouring with him reverence done even down to the ground: First presented him with a goodly horse, whose furniture was of all silver, as if it had been for triumph, and a fair two edged sword. Afterwards falling into a large discourse concerning a peace to be made, and with many kind words, as with an enchantment, appeasing the emperors heaviness conceived of his late loss, he among other pleasant conceits then uttered, seeing the emperor in a rich robe of yellow over his armour, told him, that the color was not fit for war, as ominous and portending evil luck: whereat the emperor a little smiling, gave it him with the fortune thereof: and receiving the horse and sword sent him from the Sultan, signed the peace. Amongst other conditions of peace which dangerousness of the time suffered not the emperor curiously to examine; one was that Dorileum and Sueleum before by him fortified, and the ground of this unfortunate war, should be again razed. (Side note: The emperor returned). Peace thus beyond all hope being concluded, and the emperor delivered of a great fear, purposed another way to return home to avoid the sight of the slain: yet was he by his guides, even of purpose as it was thought, lead back the same way, to behold with his eyes those miserable spectacles of the slain, which could not with any tears be sufficiently lamented: for the straits were made plain, the valleys were raised into hills, and the forest lay covered with the carcasses of the slain: no man passed by, but with heaviness and grief, calling by name upon their friends and familiars there lost. Having passed those doleful straits, the Turks were again at the tail of the army: for it was reported, that the Sultan repenting himself to have suffered his enemies so to escape out of his hands, had given leave unto such a would, to pursue them, but followed not himself with his whole power as before; for most

of the better sort of his soldiers loaded with spoil, were now returned home. Yet these that followed after the army, slew many, especially such as were weak or wounded, and so unable to follow the rest: although the emperor to help the matter, had for the repulsing of them, placed the best of his captains and soldiers in the rearward. Being come to Chonas, and now out of fear of his enemies, he gave unto every one of his hurt soldiers money to pay for the curing of their wounds, and to bring them into their countries. And coming to Philledelphia, there stayed for the refreshing of himself after so great miseries. In his return he razed Sueleum according to his promise, but not Dorileum: whereof the Sultan by his ambassadors complaining, he answered, that what he had, enforced thereunto by necessity, promised, he greatly forced not to perform. (Side note: The emperor altogether performed not what he had promised to the Sultan). In revenge whereof, the Sultan sent out one of his most valiant captains; called Atapacke (Atabeg), with four and twenty thousand good soldiers, chosen out of his whole army, with strait charge to waste and destroy all the emperors provinces and towns, even unto the sea side, without sparing any man, woman or child; and in token thereof, to bring him some of the sea water, an oar, and some of the sea sand: who according to his charge, spoiled Phrygia with the cities along the river Meander, even unto the sea side. And so returning with a rich prey, by the way spoiled what before he had left untouched. But in the passing the river Meander, when he feared least, he fell into the hands of John Bataza the emperors nephew, and of Ducas Constantine, a most valiant captain, of purpose sent against him by the emperor with a great power; where he was by them slain together with all his army, and the rich booty he had taken all again recovered. (Side note: Atapecke with his army slain). Many other hard conflicts passed after this between the Imperials

and the Turks, the one continually seeking to annoy the other; all which for that therein nothing fell out much worth the remembrance, I for brevity willing to pass over. In these endless troubles died Emanuel the Greek emperor, when he had by the space of eight and thirty years worthily governed that great empire, having in the time of his sickness but a little before his death taken upon him the habit of monk, in token he had forsaken the world. All the time of his reign he was no less jealous of the Christian princes of the West than of the Turks in the East, and therefore ever dealt with them unkindly. In time of war he was so laborious, as he had never taken felicity but in pain; and again in peace so given over to his pleasure, as if he had never thought of anything else. After whose death the Turkish Sultan, without resistance invading the frontiers of the empire, took Sozopolis with diverse towns thereabout in Phrigia; and long besieged the famous city of Attalia, and so daily encroached more and more upon the provinces of the empire, joining the same unto his own, which was no great matter for him to do, the Greek empire being then no better governed than was the chariot of the sun (as the poets feigned) by Phaeton, far unfit for so great a charge: for Alexius Comnenus, otherwise called Porphyrogenitus, being then but a child of about twelve years old, succeeding his grave father in the empire, after the manner of children altogether following his pleasure; his mother with his father's kinsmen and friends, who above all things ought to have had a special care of his education, neglecting the old emperors trust in them reported, followed also their own delights, without regard of the ruin of the common weal. Some enamored with the beauty of the young empress, gave themselves all to bravery, and the courting of her: other some in great authority with no less desire in the meantime, with the common treasures filled their empty coffers: and a third sort there was (of all the rest most dangerous) who neither

respecting their sensual pleasure, neither the heaping up of wealth, looked not so low, aiming at the very empire itself. As for the common good, that was of all other things of them all least regarded. As for the common good, that was of all other things of them all the least regarded. Amongst these third sort of the ambitious, was one Andronicus, the cousin of the late emperor Emanuel, a man of a naughty and troublesome spirit, whom he the said emperor Emanuel had for his aspiring, most part of the time of his reign kept in prison, or else in exile, as he was now, being by him not long before, for fear of raising new troubles, confined to live far off from the court at Oenum: who now hearing of the death of the emperor Emanuel, of the factions in court, of the childishness of the young emperor Alexius, given wholly to his sports; and the great men put in trust to have seen to his bringing up and to the government of the empire, some like bees to fly abroad into the country, seeking after money as the bees do for honey; some others in the meantime like hogs, lying still and fattening themselves with great and gainful offices, wallowing in all excess and pleasure, to have no regard of the honour or profit of the common weal: thought it now a fit time (in such disorder of the state) for him to aspire unto the empire, after which he had all his lifetime longed. (Side note: Andronicus aspired). That he was generally beloved of the Constantinopolitans, yea and of some of the nobility also, he doubted not: for them he had long before by his popular behaviour gained, together with the distrust of the emperor, jealous of his state; which as it cost him his liberty, so missed it not much but that it had cost him his life also: but now that he was dead, wanted nothing more than some fair colour for the shadowing of his foul purpose. Amongst many and diverse things by him thought upon, was a cleanse in the oath of obedience which he had given unto the emperor Emanuel and Alexius his son, which oath he had

delivered unto him in writing that if he should see, hear, or understand of anything dangerous or hurtful to their honour, empire or persons; he should forthwith betray it, and to the uttermost of his power withstand it: which words (not so to have been wrested) as best serving for his purpose, he took first occasion for to work upon. (Side note: Ambition cored with the zeal of the commonweal). And as he was a stout and imperious man, thereupon wrote diverse letters unto the young emperor his cousin, unto Theodosius the Patriarch, and other such as he knew well affected unto the late emperor Emanuel: wherein among other things which he wished to be amended in the present government, he seemed most to complain of the immoderate power and authority of Alexius, then president of the council: who in great favour with the young emperor, and more inward with the empress his mother than was supposed to stand with her honour, ruled all things at his pleasure, in so much, as nothing done by any the great officers of the empire, or by the emperor himself, was accounted of any force, except his approbation were thereunto annexed: whereby he was grown unto such an excessive pride, having all things in his power, as that no man could without danger, as upon the venomous Basilisk, look upon him. Of which is so excessive and insolent power Andronicus by his letters now greatly complained, moved there unto (as he would have it believed) with the care he had of the young emperors safety, which could not (as he said) long stand with the others so great power, which he therefore (as in duty bound) wished to be abridged: aggravating withal the infamous report of Alexius his too much familiarity with the empress, which first muttered in court, afterwards flew (as he said) throughout the whole world. The reformation of which things, as tending to the danger of the person of the emperor, and dishonour to the state, he forsooth as one in confidence bound, with great gravity and

eloquence (being a very learned man) both in open speech and writing most earnestly desired: and thereby so wrought, as that he was generally accounted for a man of great experience (as indeed he was) and faithful councillor to the state, a thing much to have been wished. Wherefore leaving Oenum, the place whereunto he was by the emperor Emanuel in a sort banished, travelling towards Constantinople, he gave it out in every place where he came, what he had sworn, and what he would for his oaths sake do: unto whom men desirous of the charge of the state, & such as gave credit unto the report long before given out, that he should at length become emperor; flocked in great numbers, as birds about an owl to see him, and with vain praises to chatter about him. (Side note: Andronikus departed from Oenum towards Constantinople). In this sort he came as far as Paphlagonia; in every place honourably received, as if he had been a deliverer of his country sent from God. And in the imperial city he was not longed for of the vulgar people only, as their light and load star: but diverse of the nobility also by secret messengers and letters, persuaded him to hasten his coming, and to take upon him the government; assuring him that there would be none to resist him, or to oppose themselves against his shadow, but all ready to receive him: especially Marie the young emperors sister by the fathers side, with her husband Cesar (who being a woman of great spirit, and grieving much to see her father's empire made a prey unto Alexius the president and the empress her stepmother, whom she naturally hated) had raised a great and dangerous tumult in the city against them both, which was not without much bloodshed appeased: and now ceased not by often and most earnest letters (to her own destruction and her husbands, as it afterwards fell out) to prick forward Andronicus and to hasten his coming: who by letters and messengers daily coming unto him from the court, still more and more

encouraged, leaving behind him the country of Paphlagonia, came to Heraclea in Pontus, and still on towards the imperial city, with great cunning and dissimulation winning the hearts of the people as he went. For who was so stone hearted, whom his sweet words and abundant tears flowing from his gracious eyes, as from two plentiful fountains down by his hoary cheeks, might not have moved? All that he did or desired was (as he said) for the common good and liberty of the emperor. By which means he had drawn unto him a wonderful number of the rude country people by the way as he came. But coming into Bythia, he was by John Ducas governor of the great city of Nice, shut out as an enemy to the state, and so at Nicomedia also. Nevertheless, passing by those cities, he held still on his way, until at length he was near unto a castle called Charace, encountered by Andronicus Angelos, sent with great power against him, by the great president Alexius; who otherwise as an effeminate man given over to his pleasure, spending the greatest part of the night in rioting by candle light, and most part of the day in his bed, with curtains close drawn as if it had been night; yet doubtful now of the coming of his enemy, left nothing undone which he thought might help for the assuring of his estate. Many of the nobility of whom he stood in doubt, he gained unto him by means of the emperors mother; who by rare beauty, sweet words, and gracious behaviour, as with a line drew all men unto her: other some he overcome with gifts and great sums of money, whereof he now made no spare: and so wrought the matter that no man of any account or mark, went over to Andronicus. Who nevertheless with such followers as he had, joining battle with Angelus (sent against him, as it before said) overthrew him and put him to flight. Wherewith Alexius much troubled, in great displeasure and without reason, called Angelus (now fled to Constantinople) to an account for the money delivered to him for

the destroying of the charges of that unfortunate war: who seeing his misfortunate to be so taken as if he had framed it himself, and of purpose betrayed the army committed to his charge; by the council of his six sons, being all men of great valour and wisdom, first took the refuge of his own house: but finding himself there in no safety, with his wife and said sons (two of which came afterwards to be emperors) presently fled over the strait to Andronicus: who seeing of him coming towards him, is reported to have used this text of Scripture, "*behold I will sent mine Angel before thy face,*" to *prepare thy ways*, alluding to his name of Angelus, as the presage or his good success. Wherefore encouraged with the coming of these noblemen his kinsmen, he without longer stay marched directly unto the sea side, and there a little about Chalcedon encamped almost right over against Constantinople: causing many great fires (more than needed) to be made in his army, to make it seem unto them of the city greater than indeed it was; and with the sight thereof to keep the citizens in suspense, with the doubtful expectation of some great matter to ensue. Wherein he was no whit deceived, for they having him now as it were in sight, leaving their work, ran some to the sea side, some up to the hills, and high towers to behold his army a far off, willing with their friendly looks, if it had been possible, to have drawn him over the strait into the city. (Side note: Andronicus encamped in sight over against Constantinople). Alexius knowing himself not able by land to encounter with so strong an enemy (for now some which on foot could not go over to Andronicus, were secretly in heart already with him, other some thought themselves sufficiently to show their fidelity unto the emperor, if sitting still at home, they should take part with neither: for so have subtle heads, and aspiring minds for the furtherance of their desires taught the common people both to say and think) thought it best by sea to avert the present danger:

and therefore commanded all the emperors galleys (being before rigged up and ready) to be strongly manned and put to sea, for the keeping of Propontis and the strait of Bosphorus, that Andronicus should not that way pass. Now had he determined to have made special choice of some assured friend of his own for to be general of this fleet, as he had done of the captains and masters, being all his own kinsmen or domestically servants: but as he was about to have so done, Contostephanus (surnamed the great captain) opposed himself against it, challenging that place as due unto himself, before all others: so that overcome his authority (which it was no time for Alexius, now to dispute) he was glad to commit the charge and trust of the whole fleet unto him, as general. Thus having (as he thought) made the sea sure, he sent over to Andronicus, as from the emperor (for all was done in his name) one George Xiphilinus, with letters and other instructions, whereof the effect was, to command him forthwith in peace to return unto the place from whence he came, and not farther to trouble the state: promising him in so doing, the emperors favour, with many great honours and preferment to be afterwards bestowed upon him; which otherwise might turn to his utter destruction. (Side note: Xiphilinus sent over to Andronicus, dealt unfaithfully in doing his message). Which letters Xiphilinus having delivered, and done his message, is reported to have secretly advised Andronicus to proceed in his purpose, and not in any case to yield to that which was of him required: wherewith Andronicus encouraged, proudly rejected the graces offered, and willed the Messenger to tell them that sent him, that if they would have him to return unto the place from whence he came, they should first displace the proud president Alexius, and call him unto an account for the villainies he had done; then the emperors mother they should deprive of her honours, and shut her up as a nun into some

cloister, there to learn to amend her life; and last of all, that the emperor according to his fathers will, should take upon himself the government, and not be overtopped by others, by whose too much authority, his majesty and honour was (as he said) too much impaired. (Side note: The proud answer of Andronicus). But within few days after, Contostephanus, the great captain and general, carried over all the galleys to Andronicus, leaving nothing but their names for the president in his rolls to look upon: whose revolt above all other things encouraged Andronicus, and cast Alexius even into the bottom of the despair. (Side note: Contostephanus revolted to Andronicus an Alexios in despair). For now Andronicus his friends flocked together in the city, not secretly as before, but openly in all places: and such as wished a change in the state, impudently scoffing at Alexius, passed over to the strait of Chalcedon in great numbers to Andronicus, where having filled their eyes with the beholding of his goodly person, his cheerful countenance, and reverend age, and their ears with his sweet words and great promises, returned home merry and joyful as if they had been in some terrestrial paradise, filling the city with his praises. After that Andronicus his two sons, John and Manuel, with diverse others, whom the president had cast in prison, were set at liberty, and other of his chief favourites laid fast in their rooms. As for Alexius, the president himself, with all his friends and faction in the court, they were taken and committed to the keeping of the guard: a right strange alteration. But about midnight Alexius himself was secretly conveyed out of the court unto the Patriarchs house, and there kept with a stronger guard than before. (Side note: Alexius and his friends apprehended). A wonderful change and worth the making, a man so honourably born, but yesterday in greatest honour attended upon with many thousands, all at his command, having the power to spill or save: today

in bonds, in disgrace, in misery and despair, and not so much as a page to wait upon him. (Side note: A strange alteration). Which he taking very grievously, yet complained of nothing more, than that they which had the keeping of him, would not suffer him to sleep nor take any rest. Of whose misery, the Patriarch taking pity (although he had of him very evil deserved) yet cheered him up with comfortable words, persuading him with patience to endure his hard fortune, and not with such speeches as fitted not his present state, to provoke his keepers to use him evil. Within a few days after early in a morning, he was brought out of the Patriarchs house, and set upon a very little bad jade, and so with a ragged clothes upon the top of a reed in manner of an ensign, carried before him in derision, was brought to the seaside; and there cast into a little boat, was so brought to Andronicus, by whose commandments, with the general consent of the nobility, he for his evil government shortly after had his eyes put out. (Side note: Alexius brought to Andronicus, had his eyes put out). This was a miserable end of the immoderate power, or rather of the insolent sovereignty of Alexius: who, had he with more moderation and vigilance governed, might both have kept Andronicus out of the city, and himself from so great misery; having at his command all the emperors treasure, his galleys, with most part of the strength of the empire. Now came the noble men over apace to Andronicus; the last that came, was the reverend Patriarch Theodosius, with the chief of the clergy: of whose approach, Andronicus hearing, went out of his tent to meet him, and falling down (as great as he was) flat as his horses feet, and in a while after arising again, kissed the Patriarchs foot, calling him, the emperors Saviour, the sosome, omitted not any honourable title he could possibly devise to give him. (Side note: The meeting of patriarch and Andronicus). But the devout Patriarch, that had never seen Andronicus

before, having now viewed him, and marked his stern countenance, his subtle nature, his crafty and dissembling manners, his exceeding stature, being almost ten foot high (Side note: Andronicus almost ten foot high), his stately gate, his proud look, his continual severity, and melancholic silence: as it were pitying them that to their own destruction had called such a man in, said: *“hitherto I have heard, but now I have also seen, and plainly know:”* and fetching a deep sigh, adjoined thereunto that saying of the prophet David: *“As we have heard, so have we also seen.”* In which words, he covertly quipped the dissembled meeting and submission of Andronicus: and withal called to remembrance the words of the emperor Emanuel, wherewith he had many times so painted forth Andronicus unto the Patriarch, as if he would most lively have represented him unto his view.

All things in the city and in the palace set in order according to Andronicus his mind, by his two sons, and leave given unto the emperors friends to come over unto him, and to be acquainted with him at length Andronicus himself departing from Damalum, in a galley crossed the strait, oftentimes by the way merrily singing that saying of the heavenly Psalmist: *“Return my soul into thy rest, because the Lord hath done well unto thee, having delivered my life from death, mine eyes from tears, and my feet from falling.”* (Side note: Andronicus passed over the strait). The emperor with his mother Xene, then lay not in the palace at Constantinople, but at another princely house of his in the country near unto Philopatium, as Andronicus had appointed: whether Andronicus first went, and coming unto his presence, most humbly prostrate before him, with sobbing and tears, as his deceitful manner was, kissed his feet. As for the empress his mother, he lightly saluted her, and as it were but for fashion sake, not dissembling in his countenance the

old grudge he bare against her. And so without longer stay went unto his tent provided for him not far off, round about which, all the great noble men had pitched their tents also, flocking unto him as chickens seeking for refuge under the hens wings. There stayed with the emperor a good while, he was desirous to go unto the imperial city, and to see the late emperor Emanuel his cousins grave. Where entering into the monastery of our lady, where he was buried, and coming to his tomb, he wept bitterly, and roared as it were manly out. So that diverse of the standers by, ignorant of his dissembling nature, by of admiration said: *“o what a wonderful thing is this? O how he loved the emperor, his cousin, although his fierce and cruel persecutor!”* And when one of his kinsmen would have pulled him from the tomb, saying that he had sorrowed for him enough; he would not be removed, but requested them to suffer him yet a little tarry by the tomb, for that he had something in secret to say unto the dead. And so with his hands cast up and close together, as he had prayed, and his eyes fast fixed upon the tomb, he moved his lips, and secretly said, but what, no man could tell. Some said it was some charm or incantation. But others more pleasantly conceited, said (and as it afterward appeared more truly) that Andronicus did then triumph over the dead emperor Emanuel, and reveal with his ghost, with these or like words: *“I have thee now fast, my cruel persecutor, by whom I have been driven unto many great extremities: and having wandered almost all the world over, have thereunto been made by thee a common by-word. Now this tomb rising up with seven tops, and prison, out of which thou canst not start, holdedth thee oppressed with a dead sleep, out of which thou shalt not be awaked, but by the founding of the last trump. And now will I be revenged of thy posterity, and satisfy myself as a lion with a fat prey;*

and take sharp revenge of all the wrongs thou hast done me, when I have once possessed myself of this royal city.”

After that, uniting all the emperors' stately houses, but staying in no place long, he disposed of all matters of state, according to his own pleasure. (Side note: Andronicus took upon him the government). Unto the young emperor he had allowed hunting, and other his vain delights, with keepers joined unto him, to watch not only his going in and out, but also that no man should talk with him of any matter of importance. For all the government of the state he took unto himself: not for that he wished so well thereunto, above others, but so to drive from the court all them of the contrary faction of himself, that were able to do anything, and had before born some sway. The soldiers, whose help he had used in aspiring to the government, he rewarded with great bounty; all great offices and preferments he bestowed either upon his own children, or other his great favourites; diverse of the nobility, of whom he liked not, were by him in short time drive into exile: some by him were deprived of their sight, and some others cast in prison, not knowing any cause why, more than that they were by him secretly condemned for that they were of the nobility, or had done some good service for the state, or excelled for their personage, or some other thing that grieved Andronicus, or else for the spark of some old displeasure which yet lay hidden as fire raked up in the ashes. (Side note: Andronicus tyrannized). So that the state of that time began to grow most miserable: and the treachery, even of men nearest in blood, seeking the destruction of one another, for to serve their own turns, or to gratify Andronicus, most horrible: not only one brother betrayed another, but even the father his son and the son his father, if Andronicus would have it so. (Side note: A miserable state of a commonweal). Some accused their nearest

kinsmen, that they had derided Andronicus his proceedings; or that without regard of him, they more favoured Alexius the young emperor, then, a great offense. Yet (such was the mischief of the time) that many in accusing others, were themselves accused; and charging others of treason against Andronicus, were themselves charged by them whom they accused, and so clapped up both together in one prison. Neither were they of the nobility only, which were enemies to Andronicus, thus hardly dealt withal; but even some of his great favourites and followers also: for some whom but yesterday he had used most kindly, and enrolled amongst his best friends, upon them to day he frowned and tyrannized most cruelly: so that you might have seen the same man the same day (as it is reported of Xerxes his admiral) to be crowned and beheaded, to be graced and disgraced. So much, that the wiser sort deemed Andronicus his praising, to be beginning of a mass disgrace; his bounty, his undoing; and his kindness, his death. The first that tasted of his tyranny, was Mary, the daughter of Emanuel the emperor, who for the hatred she unto Alexius the late president, and the empress her mother in law, had (as is aforesaid) above all other, wished for his coming: but was now by one Pterigionites (sometime an Eunuch of her fathers, corrupted by Andronicus, having his aspiring mind purposed the utter destruction of all Emanuels posterity) cunningly poisoned; as was her husband Cesar, who lived not long after her, poisoned also (as was supposed) with the same cup that his wife was. (Side note: Mary the daughter of Emanuel with her husband Cesar, poisoned by Andronicus). Now amongst others of the late emperors house, none had ever stood more in his light, than had the fair empress Xene, the young emperors mother, whom now he ceased not most bitterly (though wrongfully) to accuse, as an utter enemy both unto the emperor and the state; making as if he would leave all, and again depart, if she were not

removed from the emperor her son: and by his cunning so incensed the giddy headed vulgar people against her, that they came flocking unto Theodosius the good Patriarch, ready to tear him out of his clothes, if he consented not unto the removing of the empress, as Andronicus had desired. So a council being called of such his favourites and others, as were not like indifferently to hear her cause, but already to condemn her; the guiltiness empress after many things falsely laid to her charge, was accused of treason: as that she should by her letters have solicited Bela, king of Hungary, her brother in law, to invade Branizoba and Belgrade, two strong places belonging to the empire. Whereupon she was condemned, and shamefully cast into a most filthy prison near unto the monastery of St. Diomedes. (Side note: Xena the empress accused of treason and condemned). Amongst other noblemen called unto this wicked council, were Leo Monasteriotes, Demetrius, Tornicitus, and Constantinus Petrenus: who not yet altogether devoted to Andronicus, being asked their opinions concerning the empress said, they would be glad first to know, whether that council against his mother, were called by the emperors consent not? (Side note: Dangerous to speak the truth to a tyrant). With which speech, Andronicus pierced to the heart as with a sword, in great rage start up and said, these are they which encouraged the wicked president to all his villainies, lay hands upon them. Whereupon they of his guard in threatening manner shook their weapons and swords at them, as if they would even presently have slain them: and the tumultuous common people, catching them by their cloaks as they came out, pulling them some one way, some another, were to fierce upon them, as that they had much ado to escape out of their hands with life. Now lay the fair empress (but the other day one of the greatest princes of the East, and honoured of all her subjects) in great misery and despair, scorned even of her base keepers, every hour

expecting the deadly blow of the hangman. Yet was not the cruelty of Andronicus against her, so anything assuaged, but grieving that she breathed, shortly after assembled again the former council, the ministers of his wrath, demanding of them, what punishment was by law appointed for such as betrayed any town or province of the empire; whereunto answer being given in writing, that it was by the law, death: he could no longer hold, but that he must in great choler break out against the poor empress, as if it had been she had done it. (Side note: A wicked council). And thereupon the wicked councilors crying out with one voice, that she was to be taken out of the way, as they had before agreed: by and by without longer stay, a damned writing was subscribed by the young emperor her son, as if it had been with the blood of his own mother, whereby she was (I abhor to write it) most unworthily condemned to die. The men appointed to see this most horrible and cruel execution done, were Manuel, Andronicus his eldest son, and Georgius Augustus, his near kinsman; who both dismayed at the very mentioning of the matter, not regarding the emperors command, said plainly, that they never before consented unto the death of the empress, but had clean hands of so heinous an offence, and therefore would now much less see her innocent body dismembered in their sight. At which unexpected answer Andronicus much troubled, with his fingers oftentimes plucked himself by the hoary beard, and with burning eyes casting sometime up his head, and sometime down, sighted at his own most miserable tyrannical estate, fretting inwardly that they which were nearest unto him, whom he thought he might even with a beck have commanded to have done any mischief, abhorring his cruelty should refuse to do the thing he so much desired to have done: yet repressing his anger for a while, within a few days after he again commanded her to be strangled: which was accordingly done by Constantinus

Trypsychus, and Pterigionites the ungracious eunuch; by whose help he had before poisoned Mary the emperors daughter, with Cesar her husband, as is before declared. (Side note: The miserable death of the empress). This great empress thus perished, cruelly strangled in prison, by these two wicked men, the merciless executioners of Andronicus his wrath. Her dead body lately adorned with all the graces of nature, even unto the admiration of the beholders, was without more ado secretly raked up in the sand fast by the sea side: a poor sepulchre for so great a person.

What might not Andronicus now do to others, that durst thus cruelly to deal with the young emperors own mother, and nearest friends? Yet was all covered under the pretense of the common good, and safety of the state and empire. And the more to shadow Andronicus his secret purposes, as not proceeding of any private or hidden malice, or aspiring humor, from which he of all men would seem most free; and the more to manifest his devotion and loyalty unto the young emperor his cousin, he was only persuader unto the rest of the nobility, to have him solemnly crowned (which as yet by reason of his tender age he was not) and at the time of his coronation, with his own shoulders supported him up, as he was (after the manner of that solemnity) carried unto the great church, and so back again; the crocodile tears still plentifully running down his aged face, as if it had been for exceeding joy: which many of the meaner sort beholding, and deeming thereof the best, highly commended his kindness, accounting the young emperor thrice happy, in so grave a governor, and faithful a councillor; who in love and kind affection towards him, seemed not inferior unto his natural father: so cunningly had he under the vail of pity, shadowed his most execrable treachery; as that in the very plotting thereof, he was accounted most loving and kind. But hidden treason, be it never

so well dissembled, must at length Show itself. So Andronicus having got into his power both the emperor and empire, and the chief friends of the late emperor Emanuel being taken out of the way or else driven into exile, thought it now high time for himself to aspire unto that high sovereignty after which he had so many years longed. Wherefore calling together a council of his flatterers and favourites, whom he had for such purpose promoted unto the highest places of the state (all or most part of the grave councillors and friends of the late emperor Emanuel being now displaced, or otherwise taken out of the way) he as a man only careful of the common good, declared unto them the dangerous state of the empire, by reason of a rebellion raised in Bythnia at Nice, by Isaac Angelus, and Theodorus Catacuzenus; and another at Prusa, by Theodorus Angelus; requiring their grave advice for the suppressing thereof: who not ignorant of their lords purpose (as thereof before sufficiently instructed) answered with one consent, that of such great mischiefs there would be no end, except he were joined in fellowship of the empire together with Alexius, by his gravity and deep wisdom to supply what wanted for the good government of the state in the young emperor his cousin. (Side note: The sly practice of Andronicus in aspiring to the throne). At which speech, the by standers (being in number many, and for the most part of the followers of Andronicus his flatters) gave a great shout, and as if it had been already granted, with one applause cried out, "*long live Alexius and Andronicus the Greek emperors:*" and that with such a vehemence, as if they would therewith have rent the very heavens. The bruit thereof flying abroad into the city, forthwith you might have seen every street and corner of the city full of vulgar people, with some also of better sort, swarming together like bees, and founding the praises of Andronicus (who now was come out of his house into the court, with a Word of people

following him) and crying out, "*long live the emperor Alexius and Andronicus:*" with which loud acclamation mixed with the heavy sightings of many good men (for all were not mad of that frenzy) the young emperor awoke, and seeing the court full of people, and Andronicus by them saluted his fellow in the empire: knowing now no other remedy, thought it best to yield unto the time, and so with the rest flattering the old tyrant, welcomed him full sore against his will, by the name of his fellow and companion in the empire: which he now in dissembling manner seeming unwilling to take upon him, and refusing the place offered; was by the rout of his flattering favourites enforced to his own great contentment, to yield to their request: some of them with both their hands carrying him up, until they had as it were against his will placed him in the imperial seat, prepared for him fast by the young emperor: others in the meantime, no less busied in pulling off his private attire, and putting upon him the imperial robes.

The next day, when this participation of the empire should be published, and they both proclaimed emperors, the name of Andronicus was set before the name of Alexius: whereof his favourites (though some others interpreted it otherwise) gave this reason, that it fitted not with the majesty of the empire, that the name of a boy should be set before the name of so reverend, grave, wise, and excellent a man as was Andronicus his companion in the empire. Shortly after, Andronicus being brought into great temple to be crowned, then first began to show unto the people a cheerful countenance, and setting aside his stern look, after his long devotion done, filled the vain people's heads with many large promises of a more happy form of government than before. This proved nothing but mere dissimulation and deep deceit, that cheerfulness of countenance and speech serving but for a while to cover his inward and covert most inhumane cruelty.

And the more to deceive the world, the ceremonies of his coronation past, at such time as he should for the consummation and confirmation of all, receive the sacred and dreadful mystery, the pledge of our redemption, not without due reverence to be named, much less with impure hands touched: after he had received the bread and taken the cup in his hand, he with a most devout countenance framed of purpose to deceive, and his eyes cast up to heaven, as if his soul had there already been (the fairest mask of hypocrisy) swore by those dreadful mysteries, and most deeply protested in the hearing of the people standing by, that he had taken upon him the fellowship of the empire, for no other end or purpose but to assist Alexius his cousin in the government, and to strengthen his power: whereas his secret meaning was nothing less, as shortly after appeared. For after a few days spent in feign devotions for the prosperous beginning of his empire, he forthwith turned his mind unto other his more secret but most wicked and execrable designs. And having above all things purposed the death of the young emperor, he called together them of the council, his own creatures and corrupt ministers of his wickedness, who had now oftentimes, in their mouths that saying of the poet:

Est mala res multos dominarier: unicus esto,

rex dominus.

An evil thing it is to be ruled by many,

One king and one lord, if there be any.

And that old age of an eagle was better than the youth of a lark. So by the general consent of that wicked assembly, unworthy the name of a grave council, a decree was made, that Alexius should as a man unfit for the government of the state, be deprived of all imperial

dignity, and commanded to live a private life. (Side note: Alexius deprived of the empire). Which disloyal decree of conspirators was yet scarcely published, but that another crueller, came out of the same forge, that he should forthwith be put to death, as one unworthy longer to live. (Side note: Alexius condemned to die). For the execution of which so horrible a sentence, Stephanus Hagiochristophorites (one of the chief ministers of Andronicus his villains, and by him promoted even unto the highest degrees of honours of the court) with Constantinus Trypsicus, and one Theodorus Badibrenus, captain of the tormentors, were sent out ; who entering his chamber by night, without compassion of his tender age, or regard of his honour, or innocence, cruelly strangled him with a bow string: which detestable murder so performed, Andronicus shortly after coming in, spurned the dead body with his foot, railing at his father, the late emperor Emanuel, as forsworn and injurious man, and at his mother, as a common whore. (Side note: Alexius the emperor cruelly strangled). The head was forthwith struck off from this miserable carcass (the mirror of honours instability) and left for the monstrous tyrant to feed his eyes upon: the body wrapped up in lead, was in a boat carried to sea, Io Camaterius, and Theodosius Chumenus, two of Andronicus his noble favourites; who with great joy and glee, returned with the same boat to the court, as if they had done some notable exploit. But long continued not the joy of the mischievous, vengeance still following them at the heels, as it did these two; who not long after, with the rest that conspired the innocent emperor's death, all or most part of them came to shameful or miserable end. Thus perished Alexius the emperor, not yet full fifteen years old: in the third year of his reign, which time he lived more like a servant, than an emperor, first

under the command of his mother, and afterwards of the tyrant which brought him to his end.

Who joyed now but old Andronicus, made young again as should seem by his new gained honours: for immediately after the murder is committed, he married Anne the French king's daughter, (as some report) before betrothed to young Alexius; a tender and most beautiful lady, not yet full eleven years old, unfit match for threescore and ten. (Side note: An unequal marriage). And in some sort as it were to purge himself and his partakers of the shameful murder by them committed, and to stop the mouths of the people, he by much flattery and large promises, procured of the bishops a general absolution for them all, from the oath of obedience which they had before given unto the emperor Emanuel and Alexius his son: which obtained, he for a while had the same bishops in great honour, and shortly after in greater contempt, as men forgetful of their duties and calling. After that, he gave himself wholly unto the establishing of his estate, never reckoning himself thereof assured so long as he saw any of the nobility, or famous captains, that favoured Emanuel the late emperor Alexius his son alive: of whom some he secretly poisoned, as Marie the emperors daughter, with her husband Cesar ; some, for light occasions he deprived of their sight, as he did Emanuel and Alexius, the sons of the great and noble captains John Comnenus; Andronicus Lapardas, whose good service he had oftentimes used; Theodorus Angelus; Alexius Comnenus, the emperor Emanuel his base son: some he hanged, as Leo Synesius, Manuel Lachatanas, with diverse others: some he burnt, as Mamalus, one of the emperor Alexius his principal secretaries; all men of great honour and place. (Side note: Andronicus sought by tyranny to establish his estate). For colour whereof, he pretended himself to be sorry for them, deeply protesting,

that they died by the severity of the law, not by his will, and by the just doom of the judges, whereunto he was himself (as he said) to give place; and that with tears plentifully running down his aged cheeks, as if he had been the most sorrowful man alive. O deep dissimulation, and crocodile tears; by nature ordained to express the heaviness of the heart, flowing from the eyes as showers of rain out of clouds: in good men the most certain signs of the greatest grief, and surest testimonies of inward torments; but in Andronicus you are not so, you are far of another nature, you proceed of joy, you promise not unto the distressed pity or compassion, but death and destruction! How many eyes of men have you put out? How many have you drowned? How many have you devoured? Most of the nobility that favoured the late emperor Emanuel and Alexius his son, thus taken out of the way by Andronicus, struck such a fear into the rest, that for safeguard of their lives, they betook themselves to flight, some one way some another, never thinking themselves in safety so long as they were within the greedy tyrants reach; whereof shortly after ensued no small troubles, to the shaking of the state of the whole empire. Isaac Comnenus, the emperor Emanuel's nigh kinsmen, took his refuge into Cyprus, and kept that inland to himself. Alexius Comnenus, Emanuel's brother's son, fled into Sicilia, and there stirred up William king of that island against Andronicus: who with a great army landing at Dracchium, took the city, and so from there without resistance passing through the heart of Macedonia, spoiling the country before him as he went, met his fleet at Thesalonica; which famous city he also took by force, and most miserably spoiled it with all the country thereabout, in such sort, as that he brought a great fear even upon the imperial city itself: unto which so great evils Andronicus (entangled with domestical troubles, and not knowing whom to trust) was not able to give remedy, although for show

he had (to no purpose) sent out certain of his most trusty ministers with such forces as he could spare. For the majesty of his authority growing still less, and the number of his enemies both at home and abroad Daily increasing, and the favour of the inconstant people (who now began to speak hardly of him) declining: he uncertain which way to turn himself, rested wholly upon tyranny, proscribing in his fear, not only the friends of such as were fled, and whom he distrusted, but sometimes whole families together, yea and that for light occasions, sometime those who were the best of his favourites, whose service he had many times used in the execution of his cruelties. (Side note: Exceeding cruelty). So that now no day passed, wherein he did not put to death, imprisoned or tortured one great man or another. Whereby it came to pass, that the imperial city was filled with sorrow and heaviness, every man hanging the head and which silence covering his inward grief, not without danger to have been then uttered. Amongst many others appointed to this slaughter, was one Isaac Angelus, a man of great nobility, whom Hagiachristophorites (the chief minister of Andronicus his tyranny, and for the same by him promoted) suspecting, as one that bare no good will to the emperor, (cause of enough death) came to his house to apprehend him; and finding him at home, after some few hot words, commanded him to follow him. Whereat the noble man making some stay, and abhorring the very sight of the wretch, as unto him ominous and fatal: Hagiachristophorites began to lay hands on him, revealing his followers that they had not forthwith drawn him out of his house by the hair of his head, unto the prison by him appointed. Because they touched with the honour of the man, and moved with compassion, forced him not, but stood still as beholders. Isaac seeing himself thus beset, and no way now left for him to escape, resolving rather there presently to die rather than

shortly after to be murdered in prison, drew his sword as the rest were about to have laid hands upon him, and at the first blow cleft the wicked head of Hagiachrophorites down to his shoulders: as so leaving him wallowing in his own blood, and like a desperate man lying about him amongst the rest, made himself way through the midst of them. And so imbrued with blood, with his bloody sword yet in his hand, running through the midst of the city told people what he had done; and crying unto them for help in defence of his innocence, fled into the great temple, there to take the refuge of the sanctuary: where he had not long sit, in place where the guilty flying thither for refuge, used to sit, and confessing their offence, crave pardon of such as go in and out; but that the temple was filled with the multitude of people flocking thither out of all parts of the city, some to see the noble man, some to behold what should become of him: for all men thought that he would before the going down of the sun (notwithstanding the reverence of the place) be drawn thence by Andronicus, and put to some shameful death. (Side note: Isaac Angelus took sanctuary). Thither came also John Ducas, Isaacs uncle, and his son Isaac to increase the tumult: not for that they were anything guilty of the death of Hagiachrophorites, but for that they had before become sureties unto the suspicious tyrant, for their kinsmen Isaac, and he likewise for them: by whose trespass they knew themselves well now brought into no less danger than if they had been abettors thereunto. And beside them also, many other there were, which standing in doubt of their own estate, and fearing the like might happen to themselves, pricked forward with hard speeches the common people flocking thither, instantly requesting them to stay there, and to stand by them now at their need, being so injuriously wronged, whose pitiful complaints moved right many to take part with them. (Side note: The people in a tumult resort unto Angelus). At which time

also, no man yet coming from the emperor (being as then out of the city) to repress the sedition, nor any of the nobility opposing themselves, no friend of Andronicus appearing, none of his bloody ministers or officers showing themselves, nor any that did so much as speak a good Word in his behalf, or in dislike of the tumult, the boldness of the seditious people increased, every man in so great liberty, saying what he list, and after their rude manner one encouraging another. So spent Isaac that long night, not thinking (God wot) of an empire, but still expecting the deadly stroke of Andronicus. Yet had he with great entreating, so prevailed, that diverse of the assembly shutting the church doors, and bringing lights into the church, stayed there with him all night, and by their example caused some others to stay also. The next morning by the break of the day were all the citizens flocked again unto the temple, cursing the tyrant to the devil, as the common enemy of mankind, wishing unto him a shameful death, and the honour of the empire unto Isaac. At that time by fortune, or rather God so appointing it, Andronicus was out of the city at his palace of Meludinum, on the east side of Propontis, where he was by nine o'clock at night certified of the death of Hagiachristophorites, and of the tumult of the people: yet that night stirred he not, either did anything more, but by short letters advised the people to pacify themselves, and not by foolish rebellion to cast themselves into farther danger. In the morning, Andronicus his favourites began to Show themselves, and to do what they might to have appeased to tumultuous multitude; yea and presently after came Andronicus himself, and landed with his imperial galley at the great palace in the city. (Side note: Andronicus in vain sought to appease the tumultuous people). But with the enraged people, naught prevailed either the persuasions of the one, or report of the presence of the other: for they all as upon a signal given, and as men inspired with one

spirit, or stirred up with the same fury, flocked together into the temple of St. Sophia, one encouraging another, and scoffing at such as stood by as idle lookers on, without weapons in their hands, reviling them, and calling them rotten limbs that had no feeling of the common harm. After that they broke open the prisons, and set at liberty the prisoners, as fittest instruments for the increasing of the tumult, who were not all notable offenders of the dregs of the people, but many of them born of good houses, and for some light fault, or inconsiderate word (whereof every man was in those times bound to give an account) or for some friends offence Andronicus, there laid fast: these of all others most animated the people, in such sort, as that they which before for fear of the danger, did but softly murmur unto themselves against Andronicus, did now openly join themselves with the rest of the base seditious. Then might you have seen some with their swords and targes, some also in their armour, but the greatest part armed but with clubs and staves and other such like rude weapons, arms of fury, hastily taken up in their shops as by chance they came first to hand, running forth in every place. By this assembly of the most furious and promiscuous people, was Isaac hoisted up, and with general applause saluted emperor. (Side note: Isaac Angelus by the people in a tumultuous saluted emperor). At which time one of the sextons of the church, with a ladder, took down Constantine the Great his crown of gold (which for a monument hung over the holy altar) and set it upon Isaac his head: which he at the first seemed unwilling to wear, not for that he was not desirous enough of the empire, but for that he feared the extreme danger of the matter, and thought those things that were then done, to be but as it were a sick man's dream, like enough straight way to vanish; beside that, he feared in so doing, the more to exasperate Andronicus: which his uncle John Ducas (of whom we have before spoke, standing by

him) perceiving, plucking off his own cap, and showing his old bald head, requested the people, that if his nephew did refuse it, they would set it upon his. Whereunto the people with a great outcry answered, that they would no more yield their obedience unto an old bald man, as having received many harms from the hoary hairs of Andronicus; and therefore for his sake, hated every old man, more fit for Charons boat and his coffin, than for the empire, and especially if he had a forked beard or bald head, as had Andronicus and this Ducas. Thus was Isaac by the tumultuous multitude invested in the empire. And so royally mounted upon one of the emperors horses, richly furnished with a saddle and trappings of gold, which they had by chance gotten, was by them brought from the temple unto the court; Basilius Camaterus the Patriarch waiting upon him, whom the headstrong people had enforced against his will, to confirm with his authority what was by them done for the establishing of Isaac in the empire. Andronicus at his coming to the great palace, perceiving first by the confused cry of the tumultuous multitude, and afterward by that which he saw with his eyes, how the world went; calling upon his old friends and flattering favourites, thought first by their help to have repressed the fury of the rebellious: who as friends of his better fortune, and not of himself, were now for the most part shrunk from him; and those which were left, so faintly coming on, as if in his quarrel they had no mind to spend their lives: with which heartless company, Andronicus fearing to oppose himself against the fury of the multitude, with his bow and arrows in his hand, got him up into the highest tower of the palace (called Centenaria) and from thence bestowed certain shot among the people. (Side note: Andronicus forsaken of his flattering favourites). But seeing that to be to no purpose, and better persuaded to do more with them with fair words, than such vain force; he from the top of the tower cried

aloud unto them, that if they would hold themselves contented, and depart, he would by their consent resign the empire unto his son Manuel: whereat the people more enraged, spared not to pour forth most reproachful words in contempt both of himself and his son. And so furiously brake into the court, by one of the Gates called Carea: which Andronicus beholding, and now out of all hope, casting from him all his habiliments of honour, and disguising himself, fled again unto his galley, accompanied only with Anna his wife, and Maraptica his minion, and so returned to Meledium, his palace from whence he came. Isaac but yesterday in the bottom of despair, and shadowed as it were with the hand of death, by the strange change of fortune to day mounted unto the highest type of worldly honour, entering the palace, was there again with the greatest applause of the people there might be, saluted emperor. (Side note: A strange change). From whence he forthwith sent out certain companies of his most assured friends and followers, to apprehend Andronicus: Who now as a man at once forsaken both of his friends, and of his better fortune, secretly fled with his wife and his paragon before remembered, to Chele, attended upon only with a few of his trusty servants which had of long time served him before he was emperor. There taking ship, with purpose to have fled unto the Tauroscythes (as not thinking himself safe in any province of the empire) he was twice or thrice by foul weather put back again, the wrought sea abhorring (as it seemed) to carry him that had so polluted it with the dead bodies of the innocent by him slain; and still threatening (as it were) to devour him. Thus strangely stayed by foul weather, or more truly to say, by the revenging hand of the highest: he was found by such as were sent out to seek after him: and being by them apprehended, was with two great iron chains fast locked about his proud neck, and heavy gives upon his legs, cast into the castle of

Anema: and in that miserable habit shortly after presented to the emperor Isaac, yet busied in appeasing and reforming of the disordered city: where by the way as he went, he was by the people most shamefully reviled, and injuriously used; some plucking him by the beard, some by the hair of his head, some other in the meantime playing with his nose, and bobbing him in the face, with a thousand other despites done unto him; especially by such women, as whose husbands he had before murdered or deprived of their sight. (Side note: Andronicus the emperor taken and brought in bonds to Angelus). Afterward being committed to the hateful fury of the people he had his right hand cut off; and was again committed to the same castle, without meat, drink or other comfort: where after he had laid a few days, having one of his eyes put out, he was set upon a foul lean camel, with his face toward the tail thereof, and so as it were in triumph led through the market place, his bald head all bare, as if it had been a dead man's skull taken out of a charnel house, in short old coat; so miserable a spectacle, as might have expressed a fountain of tears out of the eyes of a right hard hearted man. But the Bedlam and most insolent citizens, especially they of the baser sort, as cooks, cobblers, curious, and such like, flocking about him like bees (without regard that he had but the other day worn upon his head the imperial crown, then honoured by them as god, and extolled unto the heavens; that they had not long before solemnly sworn unto him obedience and loyalty) ran now as men out of their wits, omitting no kind of villain they could devise to do unto him: some thrust nails into his head, some cast dirt in his face, some the dung of men and beast, some pricked him in the sides with spits, some cast stones at him as a mad dog, and other some opprobrious and despiteful words, no less grievous unto him than the rest. Amongst others, an impudent drab coming out of the kitchen, cast a pot full of scalding

water in his face. And in brief, their outrage so exceeded, as if they had striven among themselves who should do him the greatest villain. Having thus shamefully as in a ridiculous triumph, brought him into the theatre, they there betwixt two pillars hanged him up by the heels, where having suffered all these despiteful indignities, with any more, not without offence to be named, he with an invincible courage yet still held his patience, not giving one evil word: but sometimes saying, "Lord have mercy upon me:" and other whiles, "why do you break a bruised reed?" (Side note: Andronicus the emperor hanged up by the heels). Yet the furious people nothing moved with the calamity of so great a man, of all others now the most miserable, stripped him of his bad clothes as he hung, and cut off his privates. One among the rest, to make an end of him, thrust his sword in at his throat up to the twist as he hung: other two with their long swords, proved their strength, who could strike farthest into his buttocks. Thus miserably perished this famous emperor, after he had reigned two years. That which was left of his body (for many had carried away some pieces thereof) being taken down from the place where he was hung, was cast into a base vault in the theatre, where it laid for a space, as the loathsome carcass of some wild beast, and the miserable spectacle of man's fragility: for Isaac the emperor would not suffer it to be buried. Howbeit afterwards, the fury of the people overpassed, it was by some more charitable men removed thence, and laid in a low vault near unto the monastery of the Ephori: which as Nicetas Choniates (author of this history, speaking of the time wherein he lived) said, is yet there undissolved to be seen. (Side note: Nicetas Choniates Annal. Lib. 1. Fol. 161. Col. 4.). He was a man most honourably descended, of stature tall, and well proportioned: in his countenance sat a certain reverend majesty, adorned with such notable virtues, as might have made him

worthily to have been compared unto the greatest emperors of his stock and family, had he not obscured the same with too much ambition and cruelty, whereof the one caused him to lead the greatest part of his life in prison or exile, the other brought him unto such a most shameful end.

Isaac Angelus his successor, by the favour of the people thus exalted unto the empire, at the first governed the same with great lenity and modestation, as if he had altogether abhorred from the effusion of his subjects blood. But afterwards not a little troubled both with foreign enemies, and domestical rebellion, besieged in the imperial city, by such of the nobility as thought themselves no less worthy of the empire than himself: for repressing of which insolences, and the assuring of his state, he became so severe in chastising the offenders and such others as he had in distrust, that he was counted of most men not inferior in cruelty to Andronicus his predecessor; few days passing without the condemnation or execution of one great man or other, besides them of the manner sort, of whom he seemed to make no great reckoning: whereby he in few years lost the love and favour of his subjects, who before had him in great honour, and became unto them no less odious than was before Andronicus. (Side note: Isaac Angelus the emperor tyrannized). Upon which general dislike of the people, his ungrateful younger brother Alexius (by him before for a great sum of Money redeemed from the Turks) took occasion to rise up against him, and by the favour of the soldiers, deprived him together both of the empire and his sight: as having put out his eyes, thrust him into a monastery, there to live as it were out of the world, as a man condemned to perpetual darkness, after he had reigned nine years and eight months, being not yet full forty years old: whether it were the revenging hand of God for the hard measure used to Andronicus, or not, I leave it to the

wiser to consider; who in his deep providence, wherewith he best governed all things, would have a moderation used in punishment of our most capital enemies, as having always before our eyes the slippery state of power and authority: and that as all worldly things are subject to change, so by the just judgement of god it oftentimes fell out, that what hurt we down to others, the same we may receive again from the others. (Side note: Isaac the emperor thrust from the empire and deprived of his sight by his brother Alexius). In these so great strange mutations of the Constantinopolitean empire, (which I have somewhat more at large prosecuted, not so much for the novelty of the matter, although it were right strange, as for that out of the losses and ruin thereof, the greatness of the Turks for the most part grew) Clizasthlan Sultan of Iconium, after the death of emperor Emanuel, found means to take from the empire diverse strong towns and castles in the lesser Asia, together with a great part of the country of Phrygia: Alexius, Andronicus and Isaac the succeeding emperors troubled with dangers near home, having nothing to oppose against him, but fair entreaty, and rich presents; so redeeming for a while an unsure peace, with no less charge, in short time to be renewed again. (Side note: Czizasthlan the Turks' Sultan encroached upon the Greek countries in the lesser Asia). This great victorious Sultan (for so he may of right be called) holding in his subjection a great part of the lesser Asia, now a man of great years, dying, left behind him four sons, Masut, Coppatine, Reucratine and Catchosroes, all men grown. (Side note: Czizasthlan divided his kingdom amongst his four sons). Unto Masut he bequeted Amasia, Ancyra, Doryleum, with diverse other pleasant cities of Pontus: unto Coppatine he assigned Melytene, Cesarea, and the colony now called Taxara: unto Reucratine he allotted Aminsum, Docea, with some other cities upon the sea coast: but unto Catchosroes, he left

Iconium his regal seat, and with it Lycaonia, Pamphilia, and all the countries thereabouts as far as Cottianum. Of these four, Coppatine, long lived not after his father, for whose inheritance Reucratine prince of Docea, and Masut prince of Ancyra (his two brethren) fell at variance, and so at last into open war. But Masut finding himself too weak for his warlike brother Reucratine, yielded unto him the territories, which he saw he must needs forgo; and glad now to keep his own, so made peace with him. (Side note: The sons of Clizastlan at variance among themselves). Reucratine being a man of ambitious and haughty spirit, with his forces thus doubled, denounced war unto his brother Catchosroes; who doubting his own strength, fled unto the emperor Alexius Angelos for aid, as his father done before him unto the emperor Manuel, although not with like good fortune. For the emperor but of late having obtained the empire by the deposing of his brother, and altogether given to pleasure, reputed also those domestical wars of the Turks, some part of his own safety; sent him home without comfort, as one strong enough of himself to defend his own quarrel against his brother.

Howbeit he was scarcely come to Iconium, but that he was by Reucratine expelled thence, and driven to fly into Armenia, where he was by Lebune king of that country, a Turk also, honourably received and courteously used, but yet denied of the aid requested: the king pretending that he was already in league with Reucratine, and therefore could not; or as some thought, fearing the dangerousness of the matter, would not intermeddle therein. Wherewith the poor Sultan utterly discouraged, returned again to Constantinople, and therein in poor estate, as a man forlorn, passed out the rest of his days.

Now having thus passed through the Turkish affairs in the lesser Asia, together with the troubled estate of the Constantinopolitan empire, no small cause of the Turks greatness;

the course of time called us back again before we pass any further, to remember their proceedings also at the same time, and shortly after, Syria, Judea, Egypt, and those more Southerly countries, where these restless people ceased not by all means to enlarge their empire, until they had brought all those great kingdoms under their obeisance.

After the death of Baldwin king of Jerusalem, of whom we have before spoken, Almericus his younger brother earl of Jaffa and Ascalon, being then about seven and twenty years old, was by the better good liking of the clergy and people, than of the nobility, elected king: not for that there wanted in him any good parts worthy of a kingdom, but for that some of them envied unto him so great an honour. (Side note: Almericus sixth king of Jerusalem). Nevertheless he was (as we said) by the general consent of the people elected, proclaimed, and by Almericus the Patriarch with all solemnity crowned the seventeenth day of February, in the year of Grace 1163. To begin whose troubled reign, the Egyptians first of all denied paying unto him their wonted tribute. In revenge whereof, he in person himself with a puissant army entered into Egypt; and meeting with Dargan the Sultan, overthrew him in plain battle, and put him to flight: who to stay the further pursuit and passage of the Christians, cut the banks of the river Nile, and so drowned the country, that the king was glad to content himself with the victory he had already gotten, and so to return to Jerusalem.

The next year, Almericus was again drawn down with his power into Egypt, by Dargan the Sultan, to aid him against Saracon: whom Noradin the Turk, king of Damascus, had sent as general with an army, to restore Sanar the Sultan before expelled, and to depose Dargan. In which expedition Dargan being slain, and Saracon having won certain towns, kept them to himself: Sanar doubtful of his good meaning joined his forces with

Almericus, and by his help expelled Saracon out of Egypt. But whilst Almericus was thus busied in Egypt, Noradin the Turk making an inroad into the frontiers of the Christians near unto Tripolis, was by Gilbert Lacy, master of the Templars in those quarters, and the other Christians, when he least feared, so suddenly set upon, that he had much ado by flight to save himself, half naked for haste, most of his followers being at the same time slain. Side note: Noradin the Turk discomfitted by the Christians. In revenge of which disgrace, he not long after with a greater power came and besieged Arethusa: for relieve whereof, Bohemund prince of Antioch, Raymond the younger, earl of Tripolis, Calaman governor of Cilicia, and Toros prince of Armenia came with their power. Of whose coming the Turks hearing raised his siege and departed. After whom these Christian princes eagerly following, were by the Turks shut up in certain deep and rotten fennes (marshes) (whereinto they had unadvisedly too far entered) and there with a great slaughter overthrown. In which conflict, all the chief commanders of the army were taken, except the prince of Armenia, who forecasting the danger, had retired, after he had in vain dissuaded the rest from the further pursuit of the flying enemy. The prince of Antioch there taken, was about a year after for a great sum of Money redeemed; but the country of Tripolis was after eight years strait captivity hardly delivered. Noradin after this victory returning again to the siege of Arethusa, in few days won the town: and encouraged with so good success, and the absence of the king, laid siege to the city of Paneada, which was also delivered unto him, upon condition that the citizens might at their pleasure in safety depart.

At the same time Saracon general of Noradin his forces, took from the Christians two castles; the one in the country of Sidon, the other beyond Jordan upon the borders of

Arabia, both in the custody of the Templars: twelve of whom the king at his return hanged up for treason.

Shortly after Saracon, king Noradin his great man of war, with all the power of the Turks, came down again into Egypt, with purpose to have fully subdued all that notable kingdom unto his lord and master. Whose power, Sanar the Sultan standing in dread, prayed aid of Almericus, promising unto him beside his yearly tribute, the sum of forty thousand ducats for his pains. The matter fully agreed upon, and all things now in readiness; Almericus set forward with his army, and encountering with Saracon and his Turks at the river Nile, overthrew him in a great battle: yet not without some loss, for the Turks in their flight lighting upon the kings carriages with the whole baggage of the army, and overrunning them that had the charge thereof, carried away with them a most rich prey: whereby it came to pass, that as the Christians had the victory, so the Turks enjoyed the spoil.

Saracon after this overthrow having again gathered together his dispersed soldiers, took his way to Alexandria, where he was by the citizens received: after whom the king following, gave no attempt unto the city, for that he knew to be but vain, but encamped close by the side of the river Nile, from whence the city was chiefly to be victualized. Whose purpose Saracon perceiving, and betime foreseeing the distress of his whole army for want of victuals, if he should there long stay: leaving there his son Saladin (or as some call him his nephew) with a thousand horsemen for the keeping of the city, secretly by night departed thence himself with the rest of his army: and passing through the deserts, did great harm in the upper parts of Egypt. Of whose departure Almericus understanding, was about to have followed him, but that he was otherwise persuaded by

the Egyptian captains to continue his former purpose for the gaining of the city. (Side note: Saladin left Alexandria by Saracon, craved aid). Wherefore now after the departure of Saracon, he began to approach the walls and with diverse engines of war to distribute the defendants: wherewith the citizens (better acquainted with the trade of merchandise, than the feats of war) discouraged, began now to consult among themselves for the turning out of those troublesome guests whom they had so lately received: which Saladin perceiving, certified Saracon his uncle thereof, requesting his speedy relief in that his so dangerous estate, and with much entreaty persuaded the citizens for a while to hold it out, until he might from him receive answer: of all which the Christians and Egyptians without having intelligence, laid so much the harder unto the city. Gladly would Saracon have done what he was by his nephew requested: but perceiving it to be a master of no less danger than difficulty, he by the means of Hugh count of Cesarea, and Arnolphus another noble Christian, both then prisoners with him, concluded a peace with the king: whereupon the city was forthwith yielded up, and Saladin with his Turks suffered in safety to depart. At which time also all prisoners were on both sides freely and without ransom set at liberty. Thus Saracon for this time disappointed of his purpose for the conquest of Egypt, returned back again to Damascus: and Almericus with great glory to Ascalon, where he arrived with his army the 21 of September in the year 1167. (Side note: Alexandria yielded to Almericus, 1167).

In this late expedition, king Almericus on the one side enflamed with the wealth of Egypt, and on the other, encouraged with the weakness of that effeminate people, resting for the most part upon foreign strength: had purposed himself to invade the kingdom, and so if possibly he might to join it to his own. For colour whereof, it was pretended that the

Sultan contrary to his faith before given, had secretly sought to join in league and amity with Noradin the Turk, king of Damascus. The chief stirrer up of the king unto this war, was one Gerbert master of the Templars; who in respect of the aid by them of his order to be given, had obtained of the king, after the victory gained, to have the city of Pelusium with all the rich country about the same, given unto him and his brethren the knights of the order for ever: upon which hope, he contrary to the mind of many of the knights, for the furtherance of that war, gaged his whole wealth and credit, with all the treasure of his house. So all things now in readiness, for so great an enterprise, Almericus with his army set forward in October, and having in ten days passed the sandy desert, came to Pelusium; which city he after three days siege took by force, and put to sword all them that were therein, without respect of age, sex or condition: which city he according to his promise before made, gave unto the Templars. (Side note: Pelusium taken by Almericus). After that, he began also to besiege Cairo, at which time his fleet sacked the city of Tapium. In the meantime, Sanar the Egyptian Sultan, considering the danger he was in, to satisfy Almericus his greedy desire, offered to pay him twenty hundred thousand ducats to withdraw his forces: and forthwith sent him one hundred thousand, for the ransom of his son and nephew taken prisoners at Pelusium: and for the rest to be paid within few days after, he gave two of his nephews hostages. Nevertheless the payment he deferred from day to day, of purpose in the meantime to raise the whole power of Egypt, as also to receive aid from the Turks by Saracon, which he daily expected: of whose speedy coming Almericus understanding, left part of his army at Pelusium, and with the rest went to have met him: but missing him by the way, Saracon with his Turks came in safety to Cairo unto the Sultan as he had desired. Wherefore Almericus dismayed with the multitude of

two so great armies now joined together, retired back again to Pelusium, and there taking with him the garrison before left, returned home to Jerusalem: having in that expedition (begun with the breach of faith) laid the foundation of the ruin of his kingdom, as in few years after it by proof appeared, by the evil neighbourhood of the Turks, by that means brought down into Egypt.

Saracon the Turk after the departure of Almericus, easily perceiving a most fit time and opportunity to be offered for him now to obtain that, which he had in vain before both sought and fought for; encamped with his army near unto Cairo, and notably counterfeited himself of all others the most devoted friend of the Sultans: so that between them two passed all the kind tokens of love and friendship, that could possibly be devised: the Sultan oftentimes feasting the Turk; and in kindness likewise being seated of him: but at length going as his manner was unto the camp to visit him, he was by the Turks slain. (Side note: The Sultan of Egypt under the colour of friendship slain by Saracon). So Saracon having brought to pass what he desired, and entering the city with his army, was by the great Caliph (from whom the Egyptian Sultans, as from their superiors, the true successors of their great prophet Mahomet took their authority) appointed Sultan, the first of the Turks that ever enjoyed the same: which royal dignity he had not possessed fully a year, but that he was taken away by death. In whose stead Saladin his brothers son, and by stepped up: who altogether a martial man, not regarding the reverend majesty of the Caliph (as had his uncle Saracon, and all the Egyptian Sultans before him) with his horsemen mace struck out his brains: and not so contented, utterly rooted out all his posterity, the better to assure himself and his successors the Turks in the possession of his new gotten kingdom: and after that divided the great treasures of the

Egyptians among his Turks, to encourage them the more to follow him in his wars against the Christians.

This glorious kingdom so much spoken of in holy Scripture, and renowned of the learned historiographers of all ages, after the ruin of the Roman empire, was sometime part of the Constantinopolitane empire, and a notable member of the Christian common weal; until that about the year of our Lord 704, the Egyptians weary of the pride, and covetousness of the Graecians, resolved from them unto the Saracens, whose superstition they also received and so under the government of the Saracen Caliphs, the successors of the false prophet Mahomet lived about 464 years, until that now being invaded by Almericus, they prayed aid of Noradin the Turk, Sultan of Damascus: who unto their relief sending Saracon with an army, repulsed indeed the Christians, but oppressing their liberty, took unto himself the kingdom, which he left unto his nephew Saladin, in whose posterity it remained until it was from them again taken by the Circassian slaves the Mamluks: under whose servile government it was held of long time, until that by the great emperor of the Turks Selymus the first, it was again conquered, and the Mamluks utterly destroyed: in the government of whose posterity, the mighty emperors of the Turks, it had ever since remained as part of their empire, until this day, as in the process of this history God willing shall appear. (Side note: How the kingdom of Egypt first fell into the hands of the Saracens, with the notable alterations thereof).

Saladin thus possessed of the great kingdom of Egypt, and all things set in such order as he thought best for the newness of his state, with a great army entered into the land of Palestine, in the year of 1170, and there besieged Daron; which town he won, and overthrew such as were sent by the king Almericus to have relieved the same: with which

small victory contending himself, as with the good beginning of his rising fortune, he returned back again into his kingdom. (Side note: 1170). Yet was his army so great and populous, as that the like of the army of the Turk had never before been seen in the Holy land. Wherefore Almericus considering in what great danger he stood, his kingdom now being on both sides beset by the Turks, sent out his ambassadors unto the Christian princes of the West, to crave their aid for the defence of that kingdom which their fathers had won. And for the same purpose went himself in person unto the emperor of Constantinople, of whom he was royally entertained, and afterwards sent back loaded with the promises of great matters, as were also his ambassadors from the princes of the West. All which for all that sorted unto nothing, but vanished into smoke.

The year following, viz. 1171, Saladin besieged Petrea, the metropolitocal city of Arabia: but hearing that Almericus with great power was coming to relieve thereof, he raised his siege and retired. (Side note: 1171). He did also the next year after, having in vain attempted the strong city of Mont-Royal, on the other side of Jordan. In like manner also the third year he came again into the Holy land, and spoiled the country beyond Jordan: but hearing of the king's coming against him, he forthwith returned again into Egypt. All these light expeditions, this politic prince made not so much for hope of victory, or to prove his enemies strength, as to train his soldiers, especially the effeminate Egyptians, and to make them fitter to serve him in his greater delignes.

Shortly after died Noradin Sultan of Damascus, and in his time a most notable champion of the Turks, after he had reigned nine and twenty years. (Side note: 1173). Upon whose death Almericus forthwith besieged the city Paneada, in hope to have again recovered the same: but he was by the widow of the late dead Sultan, for a great sum of Money and the

delivery of certain noble prisoners, entreated to raise his siege and depart. So having sent away his army, and travelling with his ordinary return to Tiberias, where he had the summer before been sick of the flix, feeling himself not well, he returned on horseback by Nazareth and Neapolis to Jerusalem, where his old disease increasing upon him, he was also taken with fever: wherewith after he had been some few days grievously tormented, he requested his physicians with some gentle potion to lose his belly, which was now somewhat stayed: which they refusing to do, he commanded the potion to be given him upon his own peril, hap thereon what hap should: which being given him, and his belly again loosed, he seemed therewith to have been at the first well eased; but his wonted fever with great vehemence returning, before his weak and spent body could be with convenient meats refreshed, he suddenly died the tenth of July, in the year 1173, when he had reigned about ten years. His dead body was with the great lamentation of all his subjects, solemnly buried by his brothers. He was a most wise prince, and withal right valiant, amongst many most fit for the government and defence of that troublesome kingdom so hardly beset with the infidels, if it had pleased God to have given him longer life.

Four days after the death of Almericus, was Baldwin his son, then a youth about thirteen years old, by the general consent of the nobility chosen king, and by Almericus the patriarch in the temple with great solemnity crowned in the year 1173: unto whom, as not yet by reason of his tender age, sit himself to manage the weighty affairs of the kingdom, Raymond count of Tripolis was by the whole consent of the nobility appointed tutor to supply what was wanting in the young king. (Side note: Baldwin the fourth of that name seventh king of Jerusalem).

Noradin, Sultan of Damascus (died as is foresaid) left behind him Melechsala his son, yet but a youth, to succeed him in his kingdom. Whose government the nobility disdain, sent secretly for Saladin Sultan of Egypt, unto whom at his coming they betrayed the city of Damascus, the regal seat of the Turks in Syria. Whereof Saladin possessed, and entering into Celesyria without resistance, took Heliopolis, Emissa, with the great city of Cesarea; and in fine, all the whole kingdom of Damascus, the city of Arethusa only excepted. But thus to suffer Melechsala the young prince to be wronged, and the kingdom of Damascus to be joined unto the kingdom of Egypt, was of the wiser sort thought not to stand with the safety of the kingdom of Jerusalem, lying in the middle between them both. Wherefore the count of Tripolis, governor of the kingdom, made out certain forces to have hindered his proceeding. At which time also, Cotobed prince of Parthia and Melechsala's uncle, sent certain troops of Parthian horsemen to have aided his distressed nephew, who were by Saladin overthrown and almost all slain, near unto Aleppo where Melechsala lay. As for the count of Tripolis and the other Christian princes, with whom Saladin in the newness of his kingdom had no desire to fall out; he appeased them with fair entreaty, and rewards: unto the count he sent freely the hostages, which yet lay for his ransom at Emissa: unto the other princes he sent rich presents: and therewith so contented them all, that returned without any thing doing against him. After which time, three or four years passed in great quietness, to the great strengthening of him in those his new gotten kingdoms. At length upon the coming over of Philip earl of Flanders, the Christian princes in Syria encouraged, consulted of an expedition to be made into Egypt, whereof Saladin having intelligence, drew down into that country the greatest part of his strength. But Phillip disliking of that expedition, and the rather for that he saw no cheerfulness in

the count of Tripolis and the rest, thereunto; they with one consent changed their purpose for Egypt, and turning their forces quite contrary way, miserably and without resistance wasted the country about Emissa and Cesarea.

Whilst the Christians were thus busied in Coelesyria, Saladin on the other side took occasion out of Egypt to Invade the kingdom of Jerusalem: of whose coming king Baldwin was having intelligence, with such small forces as he had left hasted himself to Ascalon. (Side note: Saladin overthrown by king Baldwin, 1177). In the meantime Saladin with a great army was entered into the Holy land, where burning the country before him, and raging in the blood of the poor Christians, he came and encamped not far from Ascalon: and struck such a fear upon the whole country, that they which dwelt in Jerusalem, were about to have forsaken the city: as for the king himself, he lay close within the city of Ascalon, not daring to adventure upon so strong an enemy. Wherewith Saladin encouraged, and out of fear of his enemy, dispersed his army, some one way some another, to forage the country. Which the king perceiving, secretly with all his power issued out of the city, if happily so he might overtake the Sultan unaware. Neither was he deceived in his expectation: for coming suddenly upon him, and secretly charging him, he had with him for a good space an hard and doubtful battle, until that the victory by the power of God, at length inclining to the Christians, Saladin with his Turks fled, overthrown with a great slaughter, most part of his great army being either there slain, or lost afterward with hunger and cold. This victory fell unto Christians the 25 day of November in the year 1177, not without the mighty hand of God, the Turks having in his army about six and twenty thousand horseman, and the king not past four hundred horses with some few footmen. After which victory, Baldwin in great triumph returned to

Jerusalem, and there shortly after with great care and diligence repaired the decayed walls of the city.

Saladin in revenge of this overthrow, made diverse incursions into the frontiers of the Christians, and did great harm, especially in the country of Sidon. (Side note: The Christians dividing the spoil, overthrown by the Turks). For the repressing whereof, the king put himself in arms, and going against him, overthrow part of his army, as they were carrying away a great booty. Of which overthrow Saladin understanding, came in such haste with the rest of his army, as if it had been a sudden tempest upon the Christians, then in great security dividing the spoil; of whom they slew a great number, and put the rest to flight: In which so sudden a confusion, Otto, grand master of the Templars, and Hugh the earl of Tripolis his son in law, were both taken prisoners. The earl himself with a few fled to Tyre: the king also at the same time was glad to shift for him, and by flight to save him as he might. After which victory, Saladin besieged a strong castle which the king but the year before had built upon the bank of the river of Jordan, and given it to the Templars, with the country round about; which castle Saladin took by force, and put to sword all that were therein, except some few whom he carried away prisoners. By this victory Saladin became dreadful unto the Christians in Syria, which caused them, especially such as had any charge, with more vigilance to look about them. Yet shortly after, a peace was for a time concluded between the Sultan and the king; whereby their troubled estates breathed themselves, almost the space of two years.

But this so welcome a calm was by domestical troubles again by the kings friends suddenly troubled. For the count of Tripolis, to whom the government of the kingdom was into suspicion with the king, as if he had affected the kingdom, was to his great

disgrace by the way commanded to stay. The chief authors of which discontentment, were the kings mother, a woman of a turbulent nature, and her brother the kings steward; who in the absence of the earl had wrought the kings sick mind according to their own appetites. But the rest of the nobility wisely foreseeing unto what great danger that discord might tend; in despite of them, with much labour, caused him to be sent for again, and so reconciled unto the king: by which means, that dangerous fire of dissention was for that time appeased, which afterwards brake out again, to the utter ruin of the kingdom.

Saladin now weary of the league he had before made with king Baldwin, as no longer standing with his haughty designs, renounced the same, and raising a great power in Egypt, set forward towards Damascus. (Side note: Saladin goes out of Egypt to Damascus). Of whose coming king Baldwin having knowledge, with the whole power of his kingdom went to have met him, not far from the Dead Sea, and there encamped at an old town called Petra. But Saladin turning out of the way, into the king's territory, came and encamped before Mount-Royal, a castle which Baldwin had given unto the Templars, about three days march from the place where the king laid.

There Saladin with the spoil of the country refreshing his army, now weary of long travel, set forward again, and so without resistance arrived with his army at Damasco. At the same time the Turks captains about Damascus, Bostrum, and Emissa, perceiving the frontiers of the Christian thereabout, to be kept but with small strength, passed over Jordan, and spoiling a great part of Gallie, besieged the castle of Bury, at the foot of mount Tabor, not far from the city of Naim; which castle they in few days took, and having there made a great slaughter, carried away with them five hundred prisoners. (Side note: Galilee spoiled, and the castle of Bury taken by the Turks). Saladin being

come to Damascus called together all the garrisons of that kingdom, and joining them unto the forces he brought out of Egypt, entered into the Holy land: at which time the count of Tripolis, governor of the kingdom, lay sick of a burning fever. Nevertheless the king encouraged by the knights of the order, went out with his army against him: and encountering with him near unto a village called Frobolet, overthrew him in a great battle, wherein, and afterward in the flight, most part of the Sultan's army perished. Saladin himself being glad by speed flight to escape the danger, and so by long marches to get him again to Damascus.

In revenge of this overthrow, Saladin having repaired his army, and sent for his fleet out of Egypt, came and besieged Beirut both by sea and land: at which time also his brother, whom he had left governor in Egypt, besieged Darum, a strong town in the uttermost bounds of the kingdom of Jerusalem towards Egypt. (Side note: Beirut in vain besieged by the Turks). Both whose forces Baldwin being not able at once to repress, by the council of his nobility thought it best first to relieve Beirut, as the place of greater importance. And for that purpose set forward with his army by land, having also rigged up three and thirty galleys at Tyre, for the release thereof by sea. Of which preparation Saladin understanding, as also of the kings coming (by letters intercepted by his scouts, directed to the besieged, for the holding out of the siege, with promise of speedy release) he presently rose with his army, and departed: whereof the king being advertised, retired to Sephor.

Not long after, Saladin according to his ambitious nature, desirous above measure to extend the bounds of his kingdom and seeing the success of his attempts against the king of Jerusalem not answerable to his desire, converted his forces unto the countries more

Eastwards: and passing the river Euphrates, and entering into Mesopotamia, partly by force, partly by corruption, got into his hand the cities of Edessa, Carras, and diverse others. (Side note: Saladin invading Mesopotamia, in himself invaded by the king of Jerusalem). In which time the king of Jerusalem took occasion first to spoil of the country about Damascus, and after that, diverse other places of the Sultans kingdom, making havoc of whatsoever came in his way, and so laded with the spoil of the Turks, retired to Jerusalem.

Saladin with victory returning out of Mesopotamia, in revenge of the injuries done unto him in his absence, marched directly to Aleppo, the strongest city of the Christians in that part of Syria, which above all other he longed after: where he had not long lien, but that it was by the treason of the governor delivered into his hands, with all the country thereabouts: wherewith the Christian princes were so discouraged, that they even then began to fear great matters to ensue. (Side note: Aleppo betrayed unto the Turks). The princes of Antioch sold Tarsus, the metropolitical city of Cilicia, to Rupinus prince of Armenia; for that he saw it was not without great charge and danger to be by him defended, being so far from him, and Saladin as it were now stepped in between him and it.

At the same time king Baldwin, at Nazareth fell sick of a fever; the leprosy also his old disease growing daily more and more upon him: in so much that despairing of his life, he called unto him, Guy Lusignan count of Jaffa and Ascalon, unto whom he had before espoused Sybill his eldest sister, and in the presence of his mother, the Patriarch, and all the chief commanders of the soldiers of the sacred war, appointed him governor of the kingdom, reserving unto himself only the title of a king with the city of Jerusalem, and a

yearly pension of ten thousand ducats: all which was done to the great disgrace and discontentment of the county of Tripolis the old governor.

It was not long, but that Saladin having breathed himself a little, after so great labours, came again into the Holy land, where he took many castles and did infinite harm; in so much that the country people were glad for fear to forsake their houses and to fly into the cities. The Christian army in the meantime lying fast by at Sephor, not once moving, although many a fair occasion were offered: for the chief commanders affectionate unto the count of Tripolis, and envying at the preferment of Guy the new governor, were unwilling to fight, but finding one excuse or other, suffered the enemy at his pleasure to spoil the country, and so in safety to depart, which he had never before done in those quarters.

Within less than a month after, Saladin with a great army well-appointed with all the habiliments of war, needful for the besieging of a city or a strong castle, came again into the land of Palestine; and passing through the country beyond Jordan, sat down at last before Petra, in hope by the taking thereof, to have made his passage between Egypt and Damascus more safe. (Side note: Petra in vain besieged by the Turks). Of which his purpose king Baldwin having knowledge, and taught by the evil success of the late, to what small purpose it was to commit the managing of his wars unto a general so evil beloved, and less regarded, as was Guy his brother in law: sent against him with his army Raymond the count of Tripolis, the old governor, whom he had again restored unto the government, and displaced Guy. Of whose coming Saladin hearing, raised his siege after he had been lien there a month, and so departed.

A little before this expedition, the king still growing sicker and sicker, his foul disease still increasing, by the common consent of the nobility appointed Baldwin his nephew by his sister Sybilla, a child but of five years old, to succeed him in the kingdom; and the count of Tripolis to have the government of the state during the time of his minority. This Sybilla the kings sister was first married to William the younger, marquis of Mont-Ferrat, who dying within three months after, left her with child with this posthumus son Baldwin, now by his uncle deputed unto the hope of the kingdom. After whose death she was married to Guy Lusignan, count of Jaffa, and Ascalon, the late governor: who taking in evil part this the kings definement, especially for the government of the kingdom by the count of Tripolis: departed from the count as a man discontented unto his city of Ascalon: whereof the Patriarch and the princes of the sacred war, fearing (and that not without cause) great danger to ensue, came to the king, then holding a parliament at the city of Acon, most humbly requesting him for avoiding further danger and the safety of his kingdom, to receive again into his favour the count Guy his brother in law, and to make an atonement between him and the count of Tripolis. (Side note: Discord in the court of Jerusalem). But this request sorted no purpose, so that the parliament was dissolved without anything for the good of the common weal in that point concluded.

After that time the kingdom of Jerusalem began still more and more to decline. In the old king Baldwin (sick both in body and mind) was almost no hope: in the young king (yet unfit for so great burden) much less: and the dissention between the two counts Guy and Raymond with their favourites was like enough to bring great harm unto the state. Besides that, the count of Tripolis fearing the power of Guy his enemy, was thought to have secret intelligence with Saladin the Turk, in so much that the king was almost in

purpose to have proclaimed him the traitor. Wherefore the king now rested only upon the council of William archbishop of Tyre, and the masters of the knights of the sacred war: by whose advise he sent Heraclius Patriarch of Jerusalem, Roger Mulins master of the knights of St. John, and Arnold the master of the Templars, ambassadors unto Lucius the third, then Pope, unto Frederick the emperor, Phillip the French king, and Henry the second king of England; to declare unto them the dangerous state of that Christian kingdom, and to crave their aid against the infidels. (Side note: King Baldwin sent ambassadors unto the Christian princes of the West for aid). These ambassadors coming to the council then held at Verona, with great gravity and diligence in the presence of the Pope and of the emperor, declared the hard estate of the Christians of the East, with their humble request unto them for aid: in such sort that they moved them, with all the princes there present, to compassion. From thence they were by the Pope directed unto Phillip the French king, with whom having dispatched their affairs, they from him passed over into England, and afterwards into Germany: and had at length brought their negotiation to so good pass, that in every place great preparation was made for a great expedition to be undertaken against the Turks, for the relieve of the Christians in the East: with which good news, the ambassadors returning to Jerusalem, filled the sick king with the hope of great matters. But greater quarrels shortly after arising between the Pope and the emperor; and the sharp war likewise between the French king and the king of England, and the other Christian princes also being at no better quiet, the notable expedition that had with the expectation thereof so filled the World, was again laid aside and quite dashed. Whereof king Baldwin understanding both by messengers and letters from his friends, oppressed with grief and heaviness, more than with the force of his disease (a

man for his prowess and painfulness not inferior to any his predecessors) died without issue the 16 day of May, in the year 1185, being but five and twenty years old, whereof he had reigned twelve. His body was afterward with the general mourning of his subjects, solemnly buried in the temple near unto the mount Calvary, together with his predecessors the kings of Jerusalem. (Side note: 1185).

King Baldwin thus buried, Baldwin the fifth of that name, yet but a boy was crowned king. But then began the sparks, which had of long lien raked up and hidden in the ashes, to break out into a great fire: for Raymund count of Tripolis, contended the whole government of the kingdom, and tuition of the king, to be due unto him, by the appointment of the late king, and the consent of the nobility; and did so much, that he had almost obtained it to have been confirmed unto him in open parliament. But Sybilla, a woman of most haughty spirit (sister unto the late king and mother unto the young king yet living) pricked forward her husband Guy, in no case to give place unto his competitor Raymond: and so animated him, that by the help of his own favourites, and the countenance of Boniface marquis of Mont-Ferrat, who even then was come with a great power into Syria, he extorted from the nobility whatsoever he desired. But seven months were scarce well passed, but that this young king Baldwin was dead and buried; poisoned (as was reported) by his mother, for the desire she had of the kingdom herself: whose death she with all secrecy concealed, until she had obtained of the Patriarch and other princes of the kingdom, that Guy her husband might be proclaimed king: so by her means it was so wrought, that upon one and the self-same day, the young king Baldwin was busied by his uncle, and Guy the count crowned. This young king Baldwin by reason of his tender years and short reign, is of some not reckoned amongst the kings of Jerusalem:

howbeit, seeing he was by his uncle and the princes of that time, thought worthy of the kingdom, let him also have his place amongst the rest, as the eighth king of Jerusalem. (Side note: Guy the ninth and last king of Jerusalem).

When Guy was thus possessed of the kingdom, the count of Tripolis seeing himself out of all hope of the government, and highly therewith discontented, did what he might by all means of cross the doings of the king: whose sick and aspiring mind Saladin pricked daily more and more forward, promising him his helping hand whensoever he should need; which courtesy the count desirously embraced. For now the fatal period of the kingdom of Jerusalem drew fast on, and all the things tended to destruction, discord reigning in every place: which Saladin well perceiving (after he had compacted with the count) by messengers sent of purpose, invited the Turks, Saracens, and Egyptians, as men agreeing in one and the same religion, generally to take up arms in so fit an opportunity of the discord of the Christians, assuring them of great prey and spoil, besides the honour of the conquest. The city of Ptolemais was the place by him appointed, where all this power should meet: whether such a multitude of the barbarous Mahometanes (partly for the hatred of the Christian religion, partly for the hope of the rich spoil which Saladin had promised them) came flocking out of all places, that in short time there was met together about fifty thousand horseman, beside an infinite number of foot. And unto such as could not safely pass by the borders of Jerusalem, to them the false count gave safe conduct, by the countries of Tiberias, Nazareth, and Galilee. (Side note: Saladin unto the discord of the Christians, sought occasion to invade the Holy land).

All the power of infidels thus assembled, Saladin laid siege unto the city of Ptolemais: which the Templars and the knights Hospitallers had notably fortified and strongly

manned, (as before unto them given by the kings of Jerusalem to defend against the infidels) and therein now were both the masters of both those honourable orders, with the whole flower of the knights of their profession. (Side note: Ptolemais besieged by Saladin 1187). Unto this city, Saladin gave a most terrible assault upon May Day in the morning, in the year 1187; which was by the Christians notably defended, and the enemy with great slaughter still beaten down. In the heat of this assault, the two great masters sallied out, with certain troops of their most ready horsemen, assailed the enemy camp, and bearing down all before them, raised there a great tumult: and by and by turning upon the backs of them, that were assaulting the city, made there an exceeding great slaughter. In so much, that Saladin dismissed, first with the confusion in his camp, and now with the sudden danger behind him, was glad to give over the assault, and to turn his whole forces upon them: where was fought a most bloody and terrible battle. Amongst others that there fought, the count of Tripolis, now an enemy unto God, and his county, disguised in the habit of a Turk, notably helped the infidels, and meeting with the great master of the knights Hospitallers, unhorsed him, who surcharged with the weight of his armour, and oppressed with the multitude of his enemies, there died. Nevertheless, such was the valour of these worthy men, and new succour still coming out of the city, that Saladin having in that battle, and at the assault, lost fifteen thousand of his Turks, was glad with the rest to betake himself to flight. Neither was this so notable a victory gained by the Christians without blood, most part of the worthy knights Hospitallers being together with their grand master there slain.

Saladin by this overthrow perceiving, that by open force he should not be able to do much against the Christians, thought it good unto his forces to join also policy. Wherein

the false count of Tripolis was the man he thought best to make choice of, as his fittest instrument to work by. He compacted withal to seek for grace at the king of Jerusalem his hands, as of his dread sovereign, and after so long discord, to sue to be reconciled unto him, as now weary of the Turks amity, with which he should make show to be utterly fallen out. At which time also (to give matter the better grace) Saladin of purpose with a great army came and besieged Tiberias, a city of the country's jurisdiction: for the release whereof, the traitorous count craved aid of the king and the other princes of the sacred war. Who with an army, though not great, yet very well appointed, came according to his desire, and encamped near unto the fountain of Sophor: where they had not long stayed, but that they met with the huge army of the Turks, being in number one hundred and twenty thousand horse, and one hundred and sixty thousand foot: with whom they joined a most sharp and terrible battle: which by reason of the extremity of the heat of the weather (it then being the twelfth of July) and the approach of the night, was again given over: both armies (as if it had been by consent) retiring. The next day the battle was again begun, wherein the Turks by the treason and shameful flight of the false count of Tripolis, gained the victory. (Side note: 120.000 horses, 160.000 foot). In this battle Guy the king himself, with Gerard master of the Templars, Boniface marquis of Mont-Ferrat, and diverse others, men of great mark, was taken prisoners. And to say the truth, in this battle was broken the whole strength of the Christians in the East. (Side note: Guy the king of Jerusalem taken prisoner).

The Christian commonweal by this treason of the false count thus betrayed unto the infidels, Saladin without any great resistance had the cities of Ptolemais, Biblis, and Beirut delivered unto him: in all which places, he used his victory with great moderation,

not enforcing any Christian (more that the Latins) to depart thence, but suffering them there still to remain, as before, yielding unto him their obedience, with such tribute as he had imposed upon them. With like good fortune, he within a space of one month took all port towns between Sidon and Ascalon, alongst the sea coast, excepting only the ancient city of Tyre; unto the city of Ascalon also he laid siege by the space of nine days: but loath to stay the course of his victory, by the valour of the defendants resolved there to spend their lives, he departed thence, and marched directly to Jerusalem, the chief city of that kingdom. And approaching the same, gave summons thereunto, persuading the citizens yet whiles they had time to yield themselves, together with the city unto his mercy. (Side note: Jerusalem besieged). Which they refused to do, he enclosed the same with his army, and by the space of fourteen days laid siege unto it, leaving nothing undone or unattempted that might help for the gaining thereof. At which time the citizens considering the danger they were in, and that the strength of the kingdom with the flower of their chivalry were in late battle lost, and that they were not now to expect any foreign aid, agreed upon certain conditions to yield up the city: which were, that such Christians as would, might remain still, with their liberty and goods; and that such as would not, might in safety depart, with so much of their goods as they could carry upon their backs.(Side note: Jerusalem taken by Saladin). These conditions being by Saladin granted, the holy city was unto him delivered the second of October in the year of 1187; after it had been by the Christians held from the time that it was by Godfrey of Boullion and other Christians won, about 89 years. Saladin entering into the city, propaned first the temple of the Lord, converting it into the use of Mahometan superstition, the other churches he used as stables for his horses; only the temple of the sepulchre, was by the

Christians for a great sum of Money redeemed and so kept undefiled. The Latin Christians he thrust out of the city, yet with leave to carry with them such things as they were able themselves to bear: who travelling with heavy burden, but much more heavy hearts, some to Tripolis, some to Tyre, some to Antioch (for only these three cities were now left unto the Christians in Syria) were by the false count of Tripolis by the way lightened of their burdens, to the increasing of the heaviness of their hearts, most of them being by him and his followers spoiled of that little they had by the mercy of their enemies saved in the ruin of their state.

Unto the other Christians that were natural Syrians, Greeks, Armenians, Georgians, and such like, Saladin appointed certain places of the city for them to dwell in, where some of the posterity was long time after to be found. All the monuments of the Christians were by the barbarous Mahometans and Turks defaced, only the sepulchre of our blessed Saviour Christ, with the monument of Godfrey of Boullion, and his brother Baldwin, for the reverence of the men were by them spared. In these so great troubles, about twenty thousand of the Christians perished: amongst the rest, the count of Tripolis was shortly after dead in his bed, and (as some say) circumcised, a manifest token of his revolt, not from the king only, but from the Christian faith also. (Side note: The death of Raymond, the traitorous count of Tripolis).

Jerusalem thus won, Saladin returned again to the siege of Ascalon, which after he had by the space of ten days most straightly besieged, was unto him by composition delivered: wherein amongst other things agreed upon for the safe departure of the citizens, was comprised also, that he should freely set at liberty Guy the king, and Gerard master of the

Templars, both before taken prisoners, as is before declared; which he afterwards performed.

Thus the victorious Turk still urging his good fortune, departing thence, attempted to have taken Tripolis; but having made some proof of his own forces, and the valour of the defendants, he was glad to give over the siege, and to depart as he came. Marching thence with his army, because he would leave no place unattempted, he laid siege unto the city of Tyre, where Conrad, marquis of Mont-Ferrat was a little before arrived with Isaac Angelus the Greek emperors fleet, and a supply of certain companies of good soldiers. Unto which place were come great numbers of the poor distressed Christians fled from Jerusalem, and other places, so that the city was full of men.

This city Saladin most furiously assaulted, but was by the Christians notably repulsed, not without the great loss of his best soldiers. At which time also the admiral of Sicilia discomfited his fleet at sea, and landing his forces, came unlooked for upon the back of him: so that having his hands full before by them of the town, and charged behind by these new come enemies, he was glad to retire in such haste, as that he left his tents with all therein was, unto the spoil of the Christians.

Within a few days after, Saladin having again repaired his army, invaded the country about Antioch: with fire and sword destroying whatsoever was subject to his fury, even to the Gates of the city: but knowing that so strong a city was not without great charge and long siege to be won, he thought it good to make proof if it might by policy or corruption be gained. Wherein he so cunningly dealt with the Patriarch that he had by his means, the castle (otherwise almost impregnable) for gold betrayed unto him. (Side note: The

famous city of Antioch betrayed unto the Turks). By means whereof, he in short time became lord and master of the famous city, (about ninety years before he had gained by the whole power of the Christians, after eleven months of siege) and with it five and twenty cities more that depended of the fortune thereof, with all the provinces belonging thereunto, always deemed to have been the third part of the kingdom of Jerusalem.

The loss of this so great a city, together with the ruin of the whole kingdom, had in short space filled every corner of Christendom with the heavy report thereof. Wherewith the Christian princes of the West (namely Frederic the German emperor, with his son duke of Swabia, Philip the French king, Henry the Second, king of England, Otto duke of Burgundy, Leopold duke of Austria, with many other great princes and prelates of Germany, Italy and other places) not a little moved, as also with the pitiful complaints of the ambassadors at the same time sent from the distressed Christians; and the effectual persuasions of Clement the third, then Pope: promised and all, most part, indeed made great preparations; which they afterwards, though not all at once (as let by other occasions) but at diverse times employed for the most part, with the danger of their own persons against the Turks, for the release of the poor oppressed Christians, and recovery of the Holy land: but with what success, shall hereafter God willing be declared.

Of which so great preparations made against him, Saladin not ignorant, set at liberty Guy the king of Jerusalem, whom contrary to his promise made at Ascalon, he had now detained a year in prison; yet before his enlargement exacting of him an oath, never by force of arms afterwards to seek to recover his kingdom, or to revenge the wrongs he had sustained: hoping thereby to stay the coming of the other princes in his quarrel. Which

oath for all that, the Pope dispensed withal, as extorted by constraint from him, at such time as Saladin had longer detained him in prison than of right he should.

Guy now at liberty, and yet in mind a king, came to Tyre, but could not be there received, the citizens having before sworn their obedience unto Conrad, marquis of Mont-Ferrat, by whom they had been notably defended against the fury of Saladin. Wherefore departing thence with such power as he had, and the dispersed Christians daily repairing unto him out of all parts of Syria, he came and besieged Ptolemais: where he had not long lien, but that first came unto him the Venetian fleet, with them also of Pisa, and after them the Flemings with a fleet of fifty sail, who all joined their forces together for the winning of the city. But whilst the Christians thus lay at the siege of Ptolemais, came Saladin with a great army to the release of the besieged: where between him and the Christians was fought a great battle, wherein the Christians at the first had the better; but afterward fainting, and ready to fly, had there undoubtedly received a notable overthrow, had not Geoffrey Lusignan, the kings brother, (left for the guarding of the camp) in good time come with new supplies: and not only stayed their fight, but also repressed the farther pursue of the fierce enemy, now almost in possession of the desired victory. Nevertheless, there were two thousand Christians there slain, and amongst them Gerard, master of the Templars. Saladin by that which was now done, perceiving how hard a matter it would be for him by land to relieve his city, sent for the fleet which he had strongly rigged up at Alexandria, and so by the force put new supplies both of men and victuals into the besieged city. Wherewith the Turks encouraged, made often sallies upon the Christians: and in despite of the Christian religion, whipped the image of Christ crucified, which they had for that purpose, in the sight of the Christians set up upon the

top of the wall. With the fleet also he so scoured the seas, that no victuals of new supplies of men could that way without great danger be brought unto the camp; whereby such scarcity and want of all things began shortly after to arise among the Christians, that some of them not able longer to endure the famine, fled unto the Turks camp, then lying not far off, crying out for bread. Of which distress in the camp of the Christians, Saladin knowing right well, both by such fugitives as daily came over unto him, and by his own espials, yet made show as if he understood nothing thereof: but suddenly rising with his army (as doubtful of his own strength) departed, leaving his camp full of all manner of victuals. Whereof the Christians understanding, and supposing him to have for fear been gone indeed, in great numbers hasted unto the forsaken camp, as unto a most desired prey: where, whilst they were gorging themselves, Saladin suddenly returning, and getting between them and home, made of them a great slaughter. Nevertheless, the Christians having now lien before the city six months, continued the siege all the winter, overcoming with patience the hardest difficulties, in hope of aid from the other Christian princes, whose coming they expected with the first of the next spring: during which time, many hot skirmishes passed between them and the Turks both by sea and land.

Whilst the Christians thus lay at the siege of Ptolemais, Frederick the emperor with diverse of the great German princes, and others, before resolved upon an expedition for the recovery of the Holy land, and the relief of the distressed Christians in Syria: having now raised a great army, furnished with all things necessary for so long a journey, set forward from Ratisbone, and so coming to Viena, and passing through Hungaria, Bulgaria, and Thracia, arrived at length at Constantinople, where he was by Isaac Angelus the emperor that then reigned, honourably entertained: but indeed more for fear

and fashion fake than for any love or good will: for that he after the suspicious manner of the Greeks, having in distrust so great a power of the Latin emperors, wished rather for his absence, than his presence. (Side note: Frederic the emperor set forward towards the Holy land)(Side note: 1160 WHY???). Therefore ceased not in what he might to hasten his passage over into Asia, pretending for the colour thereof, the necessity the Christians had of his present aid. So the emperor with his army passing over the strait, and without resistance marching through the greatest part of the lesser Asia, entered into Lycaonia, where meeting with a great power of the Turks, that were come from the Sultan of Iconium to stay his farther passage, he overthrew them in a great battle; and so marching directly on to Iconium, took it by force, and gave the spoil thereof unto his soldiers, in revenge of the injuries before done unto his uncle the emperor Conrad, by the Sultan of that city. Departing thence, and marching through Cilicia, he in another battle overthrew the Turks that having taken the straits of the mountains had thought to have stayed his farther passage into Syria. After that he took the city of Philomela, which the Sultan had strongly fortified, which he razed to the ground, and put to sword all the people therein, for that they contrary to the law of the nations, had slain such messengers as he had sent unto them for the summoning of the city. In like manner he entered into the lesser Armenia, where he took the city Melitene, and subdued all the country thereabouts: unto the relief whereof, the Turks coming with a most huge army, where by him with an exceeding great slaughter overthrown and put to flight. After that, entering into Comagena, and meeting with Saphadin, Saladin his son, with a great army of the Turks, he overthrew him in the plain field and discomfitted his whole army. But whilst he too eagerly pursued the enemy he had in chance, his horse foundering under him, as he

passed the river Saleph, he was so overthrown, and his foot hanging fast in his stirrup, drawn through the deep river, and almost drowned; and at the farther side of the river was so plunged by his horse, at his landing, that he was taken up for dead. Yet breathing a little, and casting his eyes up to heaven, with much ado he uttered these few words, Lord receive my soul: and so in the hands of them that took him up, gave up the ghost, unto the great grief and hindrance of the Christian common weal: for Saladin hearing of his approach, was so afraid of him, as that he began to doubt, not how to keep that he had before won in Syria, but how to defend himself in Egypt. Thus miserably perished this worthy emperor, the tenth of June, in the year of grace 1190, being then of the age of seventy years, whereof he had with much trouble reigned eight and Thirty. His dead body was carried along with the army, and afterward with all funeral pompe (parade) buried in the cathedral church at Tyre.

Frederic the emperor thus dead, Frederic his son duke of Swabia, was by the general consent of the princes in the army chosen general in his stead: upon whom with the rest of the army, yet mourning for the death of the emperor, the Turks gave a sudden and fierce charge, in hope so to have overthrown them: but finding greater resistance than they had before supposed, and having lost some of their men, they with like speed that they came, retired again. (Side note: Frederic the emperor's son chosen general of the Christian army). Now began famine (one of the ordinary attendants of great armies) to increase in the camp: for why, the Turks for that purpose had before destroyed, or carried away all that was in the country, leaving nothing for the Christians more than the bare ground. Wherefore Frederic turning little out of the way, came to Antioch, which was easily delivered unto him, and his hungry soldiers well refreshed by the citizens, being as

yet for the most part Christians. But he had not there stayed past fifteen days for the refreshing of his army, but that the plague (the handmaid of famine and another scourge of the greatest multitudes) began to rage among his soldiers, in such sort, that he was glad with his army to forsake the city and to get him abroad again into the open field: where forthwith news was brought unto him, that Dodequin general of such forces as Saladin had sent for out of Egypt (which were not small) was by great journey coming towards him: against whom he in good order set forward, with his father's corpse still carried in the middle of the army. These two armies meeting together, and both willing to fight, joined a great and doubtful battle, fortune inclining now to the other side, and by and by to the other; the Christians exceeding their enemies in valour, and they them again in number. (Side note: A great battle between the Turks and the Christians). At length the Christians in the vanguards began to retire, and they that seconded them were also hardly charged: when Frederic mindful of his father's valour, with a troop of valiant horsemen brake into the enemy battle, with such force, that the Turks were glad to give ground: after whom Leopold duke of Austria coming presently on with his footmen, brought such a fear upon the whole army of the Turks, that they betook themselves to speedy flight. In this battle were four thousand of the enemy slain, with small loss of the Christians; and about one thousand more taken prisoners, with fifteen of their ensigns. After which victory, Frederic marching further in Coele Syria, pacified Laodicea then in mutiny, and like to have been delivered unto the Turks. He also with a little labour took Beirut with diverse other cities in Syria, which before belonging unto the kings of Jerusalem, were now revolted unto the Turks. So afterward coming to Tyre, he there solemnly buried his father (dead, as is before said) & from thence certified Guy the king (still lying with the

other Christian princes at the siege of Ptolemais) of his coming: who forthwith sent the marquis of Mont-Ferrat, with part of the fleet to transport him with his people that were left, by sea: for that by land he could not so safely have come, being now but weak, for meeting with Saladin; who with a great army lay still hovering about his besieged city, intentive to all opportunity. So was duke Frederic with his soldiers yet left, safely by sea conducted from Tyre to the camp at Ptolemais, and there joyfully received by the king and the other princes, with the general applause of the whole camp.

In the meantime the Turks sallying out of the city of Ptolemais, had done great harm among the Christians, by whom they were not without some loss again repulsed. But after the coming of duke Frederic and his Germans, it was thought good by the general consent of all the great commanders in the army, that the city should be assaulted round: and to that purpose was every man's regiment appointed what place to assail. The king himself with the Templars and the Italians from Pisa, undertook that part of the city which was toward the sea: unto duke Frederic and his Germans was allotted all between the bridge over the river Bele, and the bishops palace: the Venetians, Genoese, and knights Hospitalers, were appointed unto the rest of the wall as far as the count of Raymond: the Friesians, Flemmings, and Hollanders, took up all the rest of the wall unto the sea side. (Side note: Ptolemais assaulted by the Christians). Thus was the city at once every side assailed by the Christians, with such fury, as if they had thereon purposed to gage their whole forces; seeking by a thousand wounds, and a thousand kinds of death to have by their scaling ladders, gained the top of the walls; the Turks with no less courage still beating them down again. But in the heat of this so dreadful and desperate assault, Saladin still hovering aloof, came now upon the sudden and assailed the camp of the

Christians, filling the same with fear and tumult: whose charge they that were left for the defence of the same, at the first notably received, but finding themselves too weak, began to give ground; by which means the Turks took certain tents with some ensigns, and fired some other of the pavilions of the Christians, having slain somewhat more than a hundred of the defendants.

The Christians in the meantime little prevailing in the assault, and troubled with the danger of their camp, retired to the relief thereof. But the Turk perceiving himself too weak for the whole power of the Christians, retired also; yet not with such haste, but that he had there almost lost himself. This notable assault was given the fourteenth of October: after which many light skirmishes passed between the Christians and the Turks, but more for booty than for any other great purpose.

In the meantime, diverse great princes of the West that had vowed themselves unto this sacred war came thither, whose number rather increased the want of victuals than furthered the service. At which time also the discord between Guy the king (whose wife and children were now dead) and Conrad marquis of Mont-Ferrat (who had married Isabel the late queens sister, by whom he pretended a claim unto the title of the imaginary kingdom) did much harm unto the proceeding of the Christians: so pleasing a thing these haughty styles be unto the lofty minds of the ambitious. Shortly after the Christians yet lying at the siege, the contagion and famine still increasing, it fortuned that duke Frederic fell sick of the plague, whereof he died: and with the great mourning of the whole army, was afterward solemnly buried fast by his father in the cathedral church at Tyre. After whose death the Christians attempted no great matter against the city, although they were

oftentimes by the Turks provoked, but lay still strongly entrenched, expecting some greater aid from the princes of the West.

Now all hope of the Christian affairs in Syria, and in the lands of the Palestine, rested upon the coming of the two princes, Phillip the second of that name king of France, and Richard the first king of England: who having agreed between themselves, with their combined forces to relieve the distressed Christians of the East; and again (if it were possible) to repair the broken state of the kingdom of Jerusalem, were now met together at Marsalis in Provence. From whence the French king first departing with his fleet for Sicily, and with a prosperous gale for certain days holding on his course, and now come nigh unto the island; was by force of a furious tempest suddenly arising, so tossed and tumbled in the deep, that many of his ships there perished, eaten up of the sea; others by force of weather driven upon the sands and rocks, were there broken all to pieces: and the rest some with their masts broken, some with their tackling and sails rent, and all in general some weather beaten, with much ado arrived at Messina the desired port: at which place king Richard afterwards (but with better fortune) arrived with his fleet also. Both the kings now met together, resolved there to winter: the French king enforced by necessity so to do, for the repairing of the late losses he had received, as well in his people and provision, as in his shipping; all which was to be relieved by the new supplies out of France: and the king of England staying to take order for the dowry of his sister Joan (widow of William the late king of Sicily) with Tancred the base son of Roger, that had now aspired unto the kingdom of that island. About which matter great stirs arise between king Richard the queens brother, and Tancred the new king, in so much that it was like to have broken out into open warfare, had it not to the good contentment of king

Richard been otherwise taken up, and so the controversy ended. But whilst these two great kings thus wintered in this fruitful island, and oftentimes as good friends met together, sometime for their disport, and sometime to confer of their so weighty affairs; the way (as was thought) to have appeased all former displeasure, and to have increased love: it fell out certain contrary, jealousy and distrust, not only reviving the old, but also still raising a new quarrels between them, to the great hindrance of the common good by them intended: which may serve for a warning to all great princes, willing to continue in amity and to hold a good opinion one of another, never to see one the other; or coming so to an interview, not to conserve or stay long together: which as it is not often done without the danger of their persons, so can it not possibly be long continued, but that it will endanger in themselves as well as in their followers, jealousy, envy, hatred, and mistrust (as we have before said) and hereafter in the course of this history may appear.

There was an old quarrel between these two great kings, Richard and Phillip about Adela the French kings sister; whom Richard having before (his father yet living) affianced, had now rejected, as her whom his aged father Henry the second had too familiarly used and instead of her, to the great disgrace of the French, espoused the lady Berengaria, the daughter to the king of Navarre: which indignity with diverse others, then arising between the French and the English, as then with great heat burning smouldered up in respect of the common cause then in hand, afterwards brake out again, to the shameful overthrow of this most honourable expedition, and lamentable disturbance of both realms. (Side note: An old grudge between Phillip the French King and Richard king of England).

Winter passed, and the spring now came, the French king not altogether the best pleased; first loosed from Messina, and with his fleet in safety arrived at Ptolemais, where he was by the Christians, now the third year lying at the siege, so joyfully received, as if he had been to them sent with succours from heaven. After whom, shortly after followed also king Richard; of whose fleet (by force of weather fore beaten and dispersed) two ships by the rage of the tempest driven a ground upon the coast of Cyprus, were by the island people spoiled, and the men that in them had hardly escaped the danger of the sea, with most barbarous inhumanity, some slain and some taken prisoners: the rest of the fleet arriving there also, were with like incivility forbidden to land; the Cypriots ready at hand in all places to keep them off. With which so great an indignity the king justly moved, and by force landing his people, with incredible celerity and success overran the whole island, never ceasing until he had made a full conquest thereof, and taken Isaac Comnenus, commonly called the king of that island, and of some (for what reason I know not) emperor of the Griffons, prisoner: yet was he indeed neither king nor emperor, but being a man of great nobility and power, and of the honourable stock of the Comneni, had in the troublesome reign of Andronicus Comnenus the emperor, his cousin, laid hold upon that fruitful island, and there tyrannized as a reputed king; until that now he was by king Richard taken prisoner, and for his unfaithful dealing sent fast bound in chains of silver into Syria. (Side note: King Richard revenged the indignity done unto him by the Cypriots). The king thus possessed the whole island, there at Limassol married the lady Berengaria the king of Navarre's daughter, brought thither by Joan late queen of Sicily, the kings sister. And so disposing as he thought best of all things for the safe keeping of the island, set forward again with his fleet towards Syria. Where by the way he light upon

a great ship of the Sultans, loaded with victuals and other warlike provisions for the relief of the besieged; all which became a prey unto him. So holding on his course, he at length arrived at Ptolemais, where he was by the French king, and the rest of the Christians there lying, most honourably received. (Side note: King Richard arrived at Ptolemais).

Now had the city of Ptolemais been three years besieged by the Christians, and notably defended by the Turks: during which time many hot assault and bloody skirmish had passed between them. And now the eyes of all men fixed upon the two kings of England and France, unto whom all the rest offered their obedience and service. The Christian camp was great, composed especially of Englishmen, Frenchmen, Italians, and Germans; not them that were left of the emperor Frederic his army (for they were for the most part dead, or else returned home again into their countries) but of such as (moved with the zeal they bare unto this religious war) came daily in great numbers thither: as did also many others of diverse nations, desirous in some measure to be partakers of so honourable a war.

These religious and venturous Christians thus lying at the siege, had with much painful labour undermined one of the greatest towers of the city, called the Accursed Tower, with some part of the wall also, by means whereof they were in hope to find a way into the city. Wherefore all things being now in a readiness for the firing of the mine, it was thought good by general consent, that an assault should also at the same time given unto the city. And thereupon every regiment was by lot appointed which part of the wall to assail, which they all with great courage undertook. In the heat of which assault, the aforesaid undermined tower with some part of the wall (the timber whereon it stayed, now burnt) fell down with a great fall, laying open a fair breach for the Christians to

enter. Wherewith the Turks dismayed, forthwith craved to come to parley: which granted, they for safeguard of their lives yielded forthwith to give up the city, and to restore unto the Christians the Holy Cross, with two thousand captives, and two hundred horseman, such as they should require of all them that were in the power of Saladin; besides 200.000 Constantinopolitan ducats, to be by him given unto the two kings, for the cost by them bestowed in the siege. (Side note: The Holy Crosses). For payment whereof, the Turks in the city were to remain as hostages under the safe keeping of the Christians, so that if all the covenants aforesaid were not within forty days performed by Saladin, they should all for their lives be at the king's mercy. So was this strong city, after it had been almost three years besieged, delivered up unto the Christians the 12 of July, in the year 1191. (Side note: 1191). The first that entered were the Germans of Austria, who as if they had been only men by whose valour the city had been won, at their first entry presumptuously advanced their ensigns upon the walls, to the great offence of all the rest of the Christian princes, but especially of king Richard, who not unworthily for his princely courage commonly called Richard Cœur de Lyon, not brooking so proud and indignity, caused the ensigns of Leopold their duke, to be pulled down, and soiled under foot; which shortly after gave him occasion of repentance, as shall be hereafter seen.

The two kings possessed of the city, divided the same, with all the people and spoil thereof between them, without the rest of the other noble Christians, that had sustained the whole travail of that long siege: for which cause most part of them, seeing themselves to deluded, withdrew themselves from them, and with one consent sent them word, that they would forsake them, except they were made partakers of the gains, as they had been of the pains. Which the two kings to content them, promised they should. Howbeit, they

delayed so long their promises, that many worthy men, constrained by poverty, departed discontented from them into their countries.

But long it was not, that this one city, so lately gained, could contain these two great kings; who two large kingdoms could not retain in peace. For albeit that they were in body together present, and in one , and that a most honourable action, combined; yet were they in hearts far asunder, and their secret designs much different: envy and distrust still reviving unkindness passed, and ministering new matter of great discontentment. King Richard, according to his noble nature, was of nothing more desirous, than to have the war continued, until they had made a full conquest of Syria and the land of Palestine; and for that cause requested the French king to bind himself together with him by solemn oath, there to stay yet three years, for the regaining of those countries. But he in mind long before estranged from king Richard, and in his deep conceit plotting matters near home better fitting his purpose, would by no means be persuaded so to do; but still one occasion or other for to colour his departure. And shortly after (as the French Chronicles report) feeling extremely sick, he requested king Richard and the other Christian princes to come unto him: unto whom being come, he in few words declared his purpose of return, as followed:

I cannot (my lords) longer endure the inclemency and intemperate of the air in this extreme hot season. If my death might profit the Christian religion, or any one of you, or the Christian commonweal; there should be no distemperature whatsoever that could separate me from you, or withdraw me from hence. But more may the life of one absent, serve and profit you, than the death of him present. I must of necessity depart, yet at my departure I will leave you five hundred men at arms, ten thousand footmen, the flower

and choice of all the forces of France, under the conduct of my cousin Odo, duke of Burgundy, unto whom I will give pay and entertainment, with a continual supplies of all things for them necessary.

This excuse of the French kings, king Richard could not take in good part: but said, that it was apparent to all men, that he abandoned the wars in Syria, to return into France, for no other end or purpose, but the more easily to invade the provinces of Gien and Normandy, now disfurnished of their garrisons, and so subject to his malice. (Side note: The French king swore unto king Richard, in his absence not to invade his territories in France). Which point he so urged, that the French king could have no leave with his honour to depart, until such time as he had by solemn oath bound himself unto king Richard, not to attempt anything either by force or fraud against him, or anything of his, until fifth days were expired after king Richard his return home. Which how well it was by the French king observed, I leave it to the report of the histories of that time. And so the French king, not to be entreated longer to stay, leaving behind him the aforesaid number of men he had promised, embarking the rest of his army, and accompanied with three tall ships of the Genoese his friends, and Russin Volta their admiral, departed from Ptolemais to Tyre, the first of August; and two days after, loosing thence along the coast of Asia, and cutting through the Mediterranean, arrived at length in the mouth of the river Tiber, and from thence went to Rome: where after he had visited Pope Celestine; and the famous places of that most renowned city, he returned again to his fleet, and so by sea arrived in safety in France; having in that great expedition, so honourably by him entertained, performed, nothing answerable to that the world looked for.

After the French king, followed Leopold duke of Austria, with his Germans: and not long after him, Venetians also, with them of Pisa and Genoa. Of whose departure Saladin understanding, and that the Christian forces were thereby much impaired, refused either to pay the money, or to restore the prisoners, as was promised at the giving up of Ptolemais: threatening moreover to chop off the heads of all the Christian captives as he had in his power, if the king should show any extremity unto the pledges of the city. Nevertheless, shortly after he sent his ambassadors with great presents unto the king, requesting a longer time for the sparing of his pledges, which his request, together with his gifts, the king refused to grant or accept. Whereupon Saladin forthwith caused such Christian captives as were in his power, to be beheaded: which albeit king Richard understood, yet would he not prevent the time before agreed upon for the execution of his prisoners, being the 20 day of August: upon which day he caused the Turks prisoners, to the number of 2500 (or as the French and Germans wrote, to the number of 7000) in the sight of Saladin's army to be executed.

The loss of the strong town of Ptolemais much impaired the reputation of Saladin, even amongst his own people; as it commonly fell out, that the evil success of a great commander in his affairs altered the good will, affection, and opinion, especially of the vulgar sort, which judge of all things by the event. And albeit that his losses were great, and such as much daunted him: yet he thought it best, as the case then stood, to make them greater, and with his own hands (as it were) to ruin and overthrow such towns and cities as he saw he could not keep, rather than to suffer them whole and undefaced to fall into the enemy's hand. So carried headlong with despair, he caused all the towns he had along the sea coast in Syria and Palestine, to be sacked and ruined, and their walls

overthrown; especially such as were of most importance, and like to stand the Christians instead, namely Porphiria, Caesarea, Jaffa, Ascalon, Gaza, and Elam, with diverse other castles and citadels in the countries thereabouts; most part whereof were again by king Richard and the Templars fortified and re-peopled, although Saladin in the meantime did what he might to have let the same.

Nothing more hindered the good proceeding of the Christian princes, in this, and other their most honourable expeditions against the infidels, than the discord amongst themselves; one still envying at another's honour, and every one jealous of his own. Great strife and heart burning there had been between the two kings of France and England, during the time they were together in this sacred expedition, to the great hindrance of the same: no less contention had there been between Guy the King of Jerusalem, and Conrad marquis of Mont-Ferrat, about the title of that lost kingdom: whereby the whole power of the Christians in Syria was divided into two factions. Richard king of England, Baldwin, earl of Flanders, Henry earl of Champagne, the knights Hospitallers of Saint John, the Venetians and Pisans, taking part with Guy: and Phillip the French king, Odo duke of Burgundy, Rudolph earl of Clermont, the Templars, the Genoese, the Landgrave of Thuringia, Leopold duke of Austria, and Robert count of Nassau, taking part with Conrad the marquis. But Conrad shortly after the taking of Ptolemais being slain, by of two of the desperate assassins, or (as some others say) by two desperate ruffians (suborned thereunto by the prince of Torone, in revenge of the despite done unto him by the said marquis, by taking from him Isabel his espoused wife) as he was walking in his city of Tyre and doubting no such treason: king Richard seeing no occasion offered for the utter extinguishing of that claim, and how to entitle himself

unto that kingdom; persuaded the aforesaid Isabel (the widow of the late marquis, and in whose right he had laid claim unto the kingdom) to relinquish that so troublesome a title, and to take to her husband Henry earl of Champagne, his nephew, unto whom he gave the city of Tyre: Guy the king exclaiming to the contrary, as of a wrong done unto himself. Shortly after he began also to temper with Guy, persuading him to resign unto him that little right and interest he had in the kingdom of Jerusalem, and in lieu thereof to receive at his hands the kingdom of Cyprus; which his offer the poor king was glad to accept. By which exchange Guy became king of Cyprus: and Richard, king of Jerusalem; which honourable title he afterwards, as some report, used in his style, as did some others his successors the kings of England after him. So Guy withal his wealth passing over into Cyprus took possession of the kingdom, where he long lived not. Nevertheless, that pleasant kingdom continued in his family of the Lusignans, by the space of about 283 years afterwards: until that at length that family failing in the posthumous son of James the bastard, last king of that island, it fell into the hands of the Venetians: by whom it was held as a part of their seniority almost a hundred years, until that it was in our fresh remembrance again from them taken by Selymus the Second, great emperor of the Turks, in the year 1571, as in the process of this history shall in due place (God willing) be declared.

Now was king Richard, for the increase of his honour, more desirous than before of the city of Jerusalem, as the most precious and honourable prize of that religious war. (Side note: King Richard marched with his army towards Jerusalem). Thereupon with all the power of the Christians then at his command, set forward from Ptolemais, and was come on his way as far as Arsuf, a town situated between Caesarea and Jaffa. In the vanguard

was king Richard himself, with the Englishmen: after whom followed by Odo, duke of Burgundy, with his French: and in the rearward Jacques de Avenes, with the Flemmings, Brabanders, and Walloons who after the death of their count Phillip at the siege of Ptolemais, had put themselves all under his regiment. (Side note: A notable battle fought between king Richard and Saladin). Saladin with great army still at hand, and as it were attending upon them, first with certain ambuscade charged the rearward, and so afterward came on with his whole power: upon whom Jacques turning himself, with his Flemings, received the charge with great assurance, and so long themselves endured the same, until the French came into their succours, and after them the English also. There was fought a notable battle, and great valour showed both on the one side and the other, but especially by them of the Turks part; who knew well the purpose of the Christians for the besieging of Jerusalem, and thereon depended their only hope, and that he that could hold the same, might almost assure himself to carry away the glory of that war. The French and English in that battle honourably strove who might show the greatest valour: neither would the Low countrymen under Jacques their general; seem to be anything behind them. This sharp conflict began about noon, and continued until the going down of the sun. King Richard (as some write) was there wounded with an arrow; and Jacques valiantly there fighting, was slain, having sold his life dear, to the great admiration of the infidels, and dying left the victory unto the Christians. It is reported, that in this battle were slain more Turks and Saracens than in any one battle within the memory of man before: of the Christians were not lost any great number, either any man of name, more than the aforesaid Jacques, the valiant general of the Flemings.

The next day the Christians removed to Bethlehem, a town about the mid-way between Jaffa and Jerusalem. But winter now coming fast on, and want of victuals like enough to increase, the king changing his mind for the siege, returned with the greatest part of the army at Ascalon, which he that winter new fortified, the walls thereof being before by Saladin in his despair demolished: the duke of Burgundy, with his Frenchman, all that while quietly wintering at Tyre. In the meantime, the power of the Christians was that winter greatly diminished, some one way departing from the camp, and some another: the Italians for the most part, with them of Pisa (who in these three years wars had striven with the Venetians for the honour of their service) were now returned home, as were the Venetians themselves also. Nevertheless, winter now past, and the spring time come, king Richard took the field again, and came to Bethlehem: where by the way he met with an exceeding great number of camels, charged with great store of victuals and munition, sent by Saladin out of Egypt to Jerusalem, all which he took. But proposing to have gone on to the siege of Jerusalem, he was by the backwardness of the French glad to change his purpose, and to return to Ptolemais: for the Frenchmen, persuaded by the duke their general (who well knew the French kings mind) that if anything worthy remembrance were done, it was to be done by them, and that the glory thereof should wholly redound unto the king of England, as there in person present, and to his Englishmen; showed themselves so unwilling to the siege, as that therein was nothing done; to the great grief of that worthy prince. (Side note: King Richard purposing to have besieged Jerusalem is by the backwardness of the French enforced to retire). At which time also news was brought unto king Richard, how that Phillip the French king (forgetful of his solemn promise made before his departure out of Syria) had now invaded the country of

Normandy, and excited earl John (the kings brother, a man of an haughty and aspiring nature) to take upon him the kingdom of England in his absence: as had before in like case William the younger brother served duke Robert his elder brother, then absent at his father the Conquerors death, in the first sacred expedition under Godfrey of Boullion. Wherefore king Richard, beside the present difficulties, fearing least while he was so far off in wars for defence of the Christian commonweal, he might lose his kingdom at home; thought it best to grow to some good end with Saladin, and so to make his return. But the politic and wary Sultan, not ignorant of the discord of the Christians, and that their forces daily decayed in Syria; either of the troubled estate of the kings affairs at home in his kingdom, or of his desire to return; would not hearken to any other conditions of peace, but such as might both for the present, weaken the forces of the Christians in Syria, and discourage others that had a mind to come thither afterward, whe they should see that for naught they should travel to conquer that, which in the end they must of necessity restore again. (Side note: King Richard glad upon hard conditions to conclude a peace with Sultan). The conditions he offered, were, that the Christians should forthwith restore whatsoever they had won in those three years wars, Ptolemais only excepted: and that from thenceforth for the space of five years the Turks should not many thing molest the Christians, but to suffer them in peace to live by them: which hard conditions (for that no better could be had) the king was glad to accept, and so concluded a peace. Whereby the labour and travel of the two great kings, and so many nations with them, were all become frustrated and vain: having now to no purpose lost their men, their money, their time, their hope, their blood, their long travel, to gain that they must now in

one hour forgo; nothing more left unto the poor Christians in Syria, than the cities of Antioch, Tyre, and Ptolemais.

This done, king Richard leaving the affairs of Asia unto the charge of Henry count of Champagne his nephew, shipping the greatest part of his people, with his wife Berengaria, first for Sicily and from thence England, where they in safety at length arrived, followed shortly after with some few himself, where by the way by extremity of weather, he was in the Adriatic driven to land upon the coast of Istria: where travelling with a small retinue homewards in the habit of a Templar, he was discovered and taken prisoner by Leopold duke of Austria, whom he had before disgraced at the winning of Ptolemais (as is before declared) who now glad to have him in his power, made prize of him, and sold him to Henry the emperor, for forty thousand pounds, by whom he was kept prisoner by the space of a year and three months, and then ransomed for the sum of hundred and fifty thousand pounds. (Side note: King Richard returning out of the Holy land taken prisoner by Leopold duke of Austria).

About this time died the great Sultan Saladin, the greatest terror of the Christians: who mindful of man's fragility and the vanity of worldly honours, commanded at the same time of his death no solemnity to be used at his burial, but only his shirt in manner of an ensign, made fast unto the point of a lance to be carried before his dead body as an ensign, a plain priest going before, and crying aloud unto the people in this sort: "Saladin Conqueror of the East, of all the greatness and riches he had in his life, carried not with him after his death anything more than his shirt." (Side note: Sultan Saladin died). A sight worthy of great a king, as wanted nothing to his eternal commendation, more than the true knowledge of his salvation in Jesus Christ. He reigned about sixteen years with

great honour, and dying, left nine sons, which were all murdered by Saphadin their uncle, excepting one called also Saphadin Sultan of Aleppo, who by the favour and support of his good friends, saved himself from the treacherous practices of his uncle. Of this Saphadin the uncle, descended Meledin Sultan of Egypt, and Coradin Sultan of Damascus and Jerusalem: Saladin his great kingdom being by them now again rent in pieces.

The death of Saladin in short time bruited abroad, with the discord amongst the Turks and Saracens, about his dominions, put Celestinus (then Pope) in good hope that the city of Jerusalem might in that change and hurl, be easily again recovered, and that kingdom established. But when he had in vain dealt to that purpose with the kings of France and England (then altogether busied in their wars the one against the other) he persuaded Henry the sixth, then emperor, to take the matter in hand: who (for that he well could not, or else would not himself in person undertake that long expedition) sent Henry duke of Saxony his lieutenant with a great army into Asia: unto whom were joined two legates, Conradus Archbishop of Mogunsia another of the electors, and Conradus the bishop of Herbipolis. At which time many other great princes took upon them that holy war, namely, Hermann landgrave of Thuringia, Henry palatine of Rhein, Henry duke of Brabant, Conrad marquis of Moravia, Frederic duke of Austria, and Albertus Habsburgensis, with some others: unto whom also joined themselves the bishops of Bremen, Halberstat, and Ratisbone, with diverse other great princes. Who having passed through Hungary and Thracia, and by the Greek emperor Alexius Angelus relieved with all things necessary, were by the Graecian ships transported unto Antioch, and so by land came to Tyre, and from thence to Ptolemais, with the purpose to have gone to relieve the

Germans besieged in Jaffa; who before their coming were all by treason slain and the city razed, wherefore being come to the ruins thereof, they departed thence to Sidon, which they found also abandoned by the Turks. After that they took Beirut, which city they fortified, and so went to besiege Torone; which city when they had brought unto the extremity as that it must needs (as it was thought) either yield or be taken, the Turks came on so fast to the relief thereof, that the Christians were glad to raise the siege and to be gone: which they in garrison at Beirut perceiving, and seeing the enemy to approach them, they abandoned the city and joining themselves unto the rest of the army marched all together to Jaffa, a little before ruined, which they now again fortified. But the enemy coming to Beirut, and finding it forsaken razed it down to the ground, and so in few months space was Beirut both repaired and razed in the year 1197. (Side note: 1197).

But whilst the Christians were repairing the city of Jaffa, the Turks proud of that they had done in Beirut, came now to distribute also the fortifying of that place. (Side note: The Turks overthrown by the Christians). Of whose coming the Christians understanding, removed by night about five miles from the city, of purpose to draw the Turks unto a convenient place for battle. The Turks thinking them to have been fled for fear sent a part of their army to assail the city: and with the other followed after them disorderly, as if it had been after men they had had in chance. Upon whom the Christians turning, had with them at the first a sharp encounter, but afterwards put them to flight: in which conflict certain thousands of the Turks fell; of whom the Christians taking the spoil, and having put the rest to flight, returned again unto the fortifying of the city. (Side note: Jaffa repaired by the Christians). But the joy of this victory was by the sudden death of two of the greatest princes in the army, greatly diminished: for the duke of Saxony having in the

battle taken great pains in performing the parts both of a worthy general and valiant soldier, had overheated himself, and thereupon without regard of his health taking cold, died of a fever the fourth day after. The duke of Austria mortally wounded in the battle, died also the night following.

About this time, or not long after, died Celestinus the Pope, author of this expedition: and Henry also the German emperor: after whose death great troubles began to arise in Germany about the choosing of a new emperor. Whereof the bishop of Mogunsia, the chief commander of the army of the Christians in Syria, one of the electors, and the other German princes with him having intelligence, could not by any persuasion or prayers of the poor Christians (in whose quarrel they were come) be persuaded longer to stay, but that needs home they would, and indeed home they went the same way that they came. (Side note: The German princes returned home). After whose departure the Turks took Jaffa, having one of the ports betrayed unto them by one of the city, at such time as the Germans there in garrison, after the manner of their country, upon St. Martins day were carelessly making merry together in their pots: upon whom, so surcharged with the wine, the Turks entering by the port given unto them, put them all with the rest of the Christians to the sword, and so afterward razed the city down to the ground. Of which victory they became so proud, that they had thought without stop to have driven the Christians quite out of Syria: but by the coming of Simon count of Mont-Fort (a most valiant and expert captain sent thither by Philip the French king with a regiment of tall soldiers, at the instance of Innocentius Tertius that succeeded Celestinus in the Papacy) and by civil discord then reigning amongst the Turks themselves for sovereignty, their fury was repressed, and a peace between them and the Christians concluded for the space of ten

years; during which time the Turks promised not to molest the Christians in Tyre or Ptolemais: which happened in the year 1199 (or as some others say 1198). (Side note: 1199). After which peace so concluded, the worthy count returned again with his soldiers into France: with whom we also will repair into the lesser Asia (whither the course both of the time and of the history now called us) to see the other greater affairs or the Turks in those Eastern countries; leaving for a season these poor remainders of so many Christians in Tyre and Ptolemais, now for a while in peace, but to be ere long devoured of the infidels their enemies, as in the process of this history shall in due time and place appear.

The Ruin of the Turks First Empire in Persia: with the Success of Their Second Kingdom in the Lesser Asia under the Aladin Kings

As no kingdom or Empire upon the earth (were it never so flourishing or great) was ever yet so assured, but that in the revolution of time, after the manner of other worldly things, it had as a sick body been subject unto many strange innovations and changes, and at length come to nothing: so fared it now with the Turkish empire, which first planted by Tangrolipix in Persia and the other far Eastern countries, increased by Axan his son, and so by the Turkish Sultans their successors (although their names and doings, as too far off, be not unto us all known) for the space of one hundred and seventy years continued, must now (I say) give place unto a greater power, and settle itself elsewhere, the inevitable destiny thereof so requiring. (Side note: Kingdoms after the manner of other things have but their time to flourish in, and so again decay). It fortun'd that about this time (when in the space of a few years such mutations as had not before of long been seen, chanced in diverse great monarchies and states) that the Tartars or rather Tattars, inhabiting the large, cold, and bare countries in the North side of Asia (of all others a most barbarous, fierce, and needy nation) stirred up by their own wants, and the persuasion of one Zingu (or as some call him, Cangis) held amongst them for a great prophet, and now by them made their leader, and honoured with the name of Ulu-Chan, that is to say, mighty king (commonly called the great Chan) flocking together in number like the sand of the sea; and conquering first their poor neighbours of condition and quality like themselves, and easy enough to be entreated with them to seek their better fortune, like swarms of grasshoppers sent out to devour the World: passed the high mountain Caucasus, part of the mountain Taurus of all the mountains in the World the

greatest, which beginning near unto the Archipelago, and ending upon the Oriental Ocean, and running through many great and famous kingdoms divided Asia into two parts: over which great mountain, one of the most assured bounders of nature, that had so many worlds of years shut up this rough and savage people, they now passing without number, and coming down (as it were) into an other world, full of such natures delights as never were to them before seen, bare down all before them as they went, nothing being now able to stand in their way. Old Zingis their fortunate leader dead in this so great an expedition, Hoccata his son; eldest of his twelve brethren, a man of great wisdom and courage, took upon him his father's place: who sending part of his great army for the subduing of the countries Westward, turned himself with a world of people towards the East: where having subdued the Bactrians and Sogdians, with diverse others he entered into India, and subduing that rich country on both sides of the river Indus, even to the East Ocean, there in the country of Cathai built the famous city of Cambalu, in circuit eight and twenty miles about; for pleasure and plenty of all things necessary for the life of man, of all cities of Asia the chief: where the great Cham of Tartary still resiant as in his imperial city, commanded one of the greatest and strongest empires of the world. In whose kingdom also, in the province of Mangy more towards the East, he had another most famous city called Quinsay, of all the cities in the world the greatest, in circuit an hundred miles about, as M. Paulus Venetus wrote, who himself dwelt therein about the year 1260. It is situated in a lake of fresh water, and had in it twelve thousand bridges: of which, some are of such a height that tall ships with their sails up may easily pass under them. In this populous city the great Cham had for the keeping thereof, always thirty thousand men in garrison. The Tartar kingdom thus planted in Cambalu, Hoccata

contending himself with the rich pleasures of India, afterward managed his wars by his lieutenants, being for the most part his brethren, or other his nigh kinsmen; of whom he sent out with his armies some Northward, some Westward, and some towards the South: by whom he subdued the Arachosians, Margians, and diverse other great nations, and entering into Persia, subdued the country, with all Parthia, Assyria, Mesopotamia, and Media. At this time in the city of Balch or Belch, in the country of Chorasán in the farthest part of Persia, reigned over the Turks one Cursumes, of the Greeks called Corsantes; who finding himself far too weak to stand before the Tartarians, fled with his people, leaving unto them both the city and the country, which he and the Turks his predecessors had ever since the time of Tangrolipix possessed: which city the Tartars razed and took the country themselves. (Side note: The Turks were driven out of Persia by the Tartars). In this general flight of the Turks, when as every man was glad to make shift he might for himself, Cursumes the Sultan died, the last of the kings of the Selzuccian family that reigned over the Turks in Persia: whose son Ugnan Chan taking upon him the leading of such multitudes of Turks as followed his father, seized upon the great city of Babylon, now called Bagadat, near the ruins of the old Babylon: where having put to the sword all the Inhabitants thereof, he there, and in the country thereabout seated himself with the Turks his followers: but long he had not there rested, but that the Tartars hearing thereof, pursued him, took him prisoner, and expelled thence all his people. There was at the same time also another kingdom of the Turks at Nachan a city in Persia, giving name unto the country wherein it stood, not far from Chorasán: wherein then reigned one Solyman of the Oguzian family, as had divers others of his progenitors before him, who terrified with this dreadful storm so suddenly risen out of the North, and

warned by the sudden fall of the Selzuccian Sultan and his kingdom, of far greater fame and power than himself or his, fled also with such his subjects as would follow him into the lesser Asia. But of him and his proceedings more shall be said hereafter in the rising of the Ottoman family, as lineally from him descended. After this the Tartars together with their good fortune still extending the bounds of their empire, conquered Greater Armenia, with the countries of Cholchis and Iberia: so that now their empire was become of all others the greatest and most flourishing. This great conqueror (the Tartar) had in his proud conceit purposed to have subdued all Asia, and to have made the sea the only bounder of his empire: but overcome with the delicacies of India, having divided amongst his people those great provinces and fruitful countries, with the rich cities and pleasant fields, he so rested, embracing the manners and superstition of the people he had overcome. Long it were and far from our purpose to recount all the famous victories and conquests of this bare Northern people; sufficed it to the history we have in hand, that the Turks were by them then driven out of Persia, with the countries thereabouts, and their Tогran kingdom (as they call it) first founded by Tangrolipix, there extinguished, about the year of our Lord 1202. The Turks thus driven out of Persia and their kingdom overthrown, retired themselves into the lesser Asia, possessed by the Turks their countrymen, long before brought thither by Cutlu-Muses and his sons (as is before declared) and by them ever since in some part, though with diverse fortune, held. (Side note: 1202 the beginning of the Aladinian kingdom in the lesser Asia, at Sebastia and Iconium). Where these Turks now arriving out of Persia under the leading of Aladin, the son of Kei Husreu, descended also of the Selzuccian family in Persia, and taking the opportunity offered them by the mortal discord of the Latins with the Greeks, and the

Greeks among themselves, seized upon Cilicia with the countries thereabouts, and there first at Sebastia, and afterward at Iconium, erected their new kingdom; which of this Aladin is by the Turks called the kingdom of the Aladin kings, although their names were not all so.

Now about this time, and within the course of some few years after, such great and strange mutations happened in Constantinopolitane empire, as had not therein at any time before been seen: whereby the whole estate of that great empire which sometime commanded over a great part of the world, was almost utterly subverted, and a fit opportunity given unto the Turks and infidels for the sure settling of themselves, and establishing of their kingdoms both in Syria and the lesser Asia: which briefly to run through shall not be from our purpose; their affairs prospering by these troubles, and their proud and stately empire that now braved all the rest of the world, being raised out of the ruins of that Christian empire; and at this present triumphing even in the same imperial city wherein these so great innovations happened through the working of ambitious heads, to the lamentable ruin and destruction of a great part of the Christian commonweal.

Alexius the usurper, but now the emperor, not contented (as is before) traitorously to have deprived Isaac his elder brother of his empire and sight together: fought also after the life of the young prince: Alexius, his brothers son, and heir apparent of the empire: who seeing the villanie committed in the person of his father, saved himself by flight from the fury of his uncle, and so accompanied with certain great lords of the Greeks, his father's friends, fled to crave aid of the Christian princes of the West, whom the Graecians commonly call Latins. (Side note: Alexius the young prince craved aid of

Philip the emperor and the Latin princes against his uncle usurper). And first he took his way to Phillip the German emperor, who had married Irene his sister, the emperor Isaac his daughter, by whom he was most honourably received and entertained. This great lady, not a little moved with the misery of her father, and the flight of her brother, ceased not most instantly to solicit the emperor her husband, not to leave unrevenged so great a villainy, by the example thereof, dangerous unto himself and others of like majesty and state. She declared unto him, what an execrable indignity it was, to see her father the emperor unworthily imprisoned, deprived of his empire and sight, and of the society of men, by his brother, that had by him received and recovered his life, his light, and his liberty: and to see the heir apparent of the empire banished by the wickedness of his uncle, to wander up and down here and there like a beggar: a great part of which disgrace, as she said, redounded unto herself, the daughter of Isaac, and sister to the young wandering prince, and to himself also the son in law unto the unfortunate emperor her father. Moreover she said, that the murderer Alexius durst never have been so hardy as to commit so great and detestable villainy, if he had not lightly regarded and condemned the majesty of the said Phillip; whom if he had had in any reverence or honour, or at all feared, he durst not have attempted so villainous an act. This Greek lady, moved with just grief, with these and such like complaints so prevailed with her husband, that he promised her to be in some part thereof revenged, which he could not for the present perform, let by the wars he then had with Otto his competitor of the empire. At the same time it fortun'd, that great preparations were in making in France and Italy, and diverse other places of Christiendom, for an expedition to be made against the Turks into the Holy land. The chief men wherein were Theobold count of Champagne (a man of

great fame, and general of the Christian army), Boniface marquis of Mont-Ferrat, Baldwin earl of Flanders and Henault, and Henry his brother earl of St. Paul, Henry duke of Lovaine, Gualter earl of Breme, with diverse other noble gentleman, which to name were tedious; unto whom resorted also many valiant and devout Christians out of diverse parts of Christiendom, ready to have spent their lives in that so religious a war: so that now the number of them was great, and the army right populous. (Side note: Great preparation made by the Christians for an expedition into the Holy land). But being thus assembled together, they thought it not best to take their way to Constantinople, through Hungary and Thrace, and so to pass over into Bithynia; for that the Greeks had still former times showed great discourtesy unto the Latins, in passing with their armies that way: and therefore they thought it much better now, by the way of Italy to take their journey by sea into the Holy land; and for their transportation, especially to use the help of the Venetians, whom they found much the easier to be entreated, for that by the means of so great an army, they were in hope to scour the Adriatic (then much infested by the Dalmatians) as also to recover Iadera, with some other cities upon the coast of Sclavonia, before revolted from the state to the Hungarians, as indeed they afterwards did. But by the way as this army was marching out of France, and come into Piermont, the noble count of Champagne, general there fell sick and died, to the exceeding grave, and sorrow of the whole army: in whose stead, the marquis of Mont-Ferrat, a man of great nobility, and well acquainted with the wars of the East, was chosen general. This great army, transported by the Venetians into Sclavonia, took Iadera, with diverse other port towns along the sea coast, and having there done what the Venetians most desired, was about again to have been embarked for Syria, and so into the holy land. But the young prince

Alexius in the meantime had by himself and the noble Graecians (fled with him for fear of the tyrant) so wrought the matter with the Latin princes of the West, especially with Innocentius tertius the Pope, with Philip the Emperor his brother in law, and Phillip the French king, that they pitying his estate, and induced also with some other considerations more proper unto themselves, took him as it were into their protection, commending by letters and messengers for that purpose sent unto the army (which they might command) the defence both of himself and his cause: who with the commendation of three so great princes, coming to the army yet lying at Iadera (expecting but a fair wind for to have passed into Syria) was there of them all most honourably received, as the son of an emperor, and as became one unto them so highly commended. (Side note: Alexius came unto the army). And he himself also, as one that knew his good, was not in anything wanting unto himself, but recommended himself to their protection, as a poor exiled prince in distress, yet of a good and lively spirit, gracious in speech, beautiful to behold, and very young; and withal, fully instructed by the noble Grecians that were with him, in all things that might serve to further his purpose. And for as much as this great army was composed of diverse nationals, especially of the French, Italians, and Venetians, not all to be by one mean moved, he fitted every one of them with such motives as he thought might most prevail with them: unto French he promised to pay the great sums of Money they had borrowed of the Venetians, for the furnishing of themselves in this war: unto Venetians he promised to recompense for all the injuries they had sustained by the late Constantinopolitan emperors, especially by the emperor Emanuel (who for that they had refused to aid him in his wars against William king of Sicily, did in one day confiscated all the goods of the Venetian merchants within his empire, of a wonderful value: and

afterwards contrary to the law of nations, shamefully entreated their ambassadors sent unto him, amongst whom was Henry Dandalus, now by fortune general of for the Venetians in the army: who moved as well with the wrong in particular done unto himself, as with the common, desired to be revenged both of the one and of the other; which although he could not have of Emanuel himself, being long before dead, yet was he still desirous to have it of some one of the Greek emperors, whoever he were) unto the Pope and the Italians, both he and the nobleman with him, had before promised, that the Greek Church should forever acknowledge the supremacy of the church of Rome, and from thenceforth submit itself thereunto, as unto the sovereign judge of all the churches of Christendom: which caused the Pope Innocentius by letters, by legates, by ambassadors, and by all other means possible, to further the cause of the young prince Alexius, so combined with his own: alleging the diversity of opinions in matters of religion, between the Greeks and the Latins, to have been the cause that the Mahometanes had not been long ago by their united forces subdued or utterly rooted out. In brief, the young prince spared not to promise most bountiful rewards in general to all that should take his part against his uncle the usurping emperor.

By this means, the devout war, taken in hand for the relief of the poor Christians in Syria was laid aside, and the same forces that should have been therein employed now converted against the Greek empire, to the great weakening of the side of the Christian commonweal, and advantage of the common enemy; who might then easily have been oppressed, had he with the united forces of the Christians been on this side charged home, as he was on the farther by the Tartars. The Graecian war thus resolved upon, it seemed best unto the great commanders of the army, to march directly to Constantinople,

as to the head of the Graecian state, and place where the tyrant whom they sought after, was resident. In the meantime it was by them given out through all the Greek cities which the emperor had strongly manned and fortified for the staying of their passage, that their purpose was not to make war against the Graecians their friends, but only to restore their lawful emperor unto his former state and honour: and that for as much as every city and town in ancient Greece had appointed rewards, and almost divine honours unto such as had delivered them from tyrants, they should now more favourably receive and entreat them that came to restore unto every city, and to every man in general, their former liberty and honour. And so upon the resolution for Constantinople, embarking their army, and passing through the Ionian sea into the Aegeum, and so without let through the straits of Helespond into Propontis and entering the straits of Bosphorus Thracius, which divide Europe from Asia, they came to an anchor even in the face of the city. In this fleet were two hundred and forty sail of tall ships, sixty galleys, seventy ships for burden, and one hundred and twenty sail of victualers: which all together made a most brave show, covering that strait in such sort, as that it seemed rather a wood than a part of the sea. (Side note: A great fleet of the Latins before Constantinople). Thus for a space they lay facing the city, attending if happily upon the coming and sight of so great a fleet, and the report of so puissant army as the young prince Alexius had brought with him, any tumult or sedition might arise in the city. But the wary tyrant had so well provided therefore before hand, that the citizens although they in heart favoured the young prince, and wished him well, yet, durst they not once move or stir in his quarrel. Whilst the fleet thus lay, ambassadors came from the isle of Crete, in two great galleys, with three banks of oars, yielding unto the young prince that goodly island, with all the towns and cities

therein: which he forthwith gave unto the marquis of Mont-Ferrat, general of the army, thereby to encourage the other great commanders of the army to do the uttermost of their devoir, in hope of recompense and rewards answerable to their deserts and valour.

Before the arrival of this fleet, Alexius the emperor had with a great chain made fast the entrance of the haven between Constantinople and Pera, and appointed twenty great galleys well manned for the keeping thereof: but a great gale of wind arising, the general sent out the greatest and strongest ship in the fleet (of her greatness and swiftness called the Eagle) which with all her sails up, carried with full gale of wind, by main force brake the chain, and made a way for the rest of the fleet to enter; which the Greeks in the galleys seeing, for fear fled, leaving the galleys for a spoil unto the Venetians, by whom they were all taken, but not a man found in them. (Side note: The Latins by force enter the haven of Constantinople). The haven thus gained, Theodorus Lascaris the emperors son in law, was presently ready upon the shore with a select company of the bravest gallants of the city and of the court, to have hindered the Latins from landing; who running their ships a ground, landed with such cheerfulness and courage, and with such haste, that in one moment you might have seen them leap out of their ships, take land, enter into the battle, and lay about them like mad men. (Side note: A hot skirmish between the Greeks and the Latins as they landing). This hot skirmish endured a great while, for that they were only footmen that sustained this brunt, for the horses could not so soon be landed, and the Greeks were bravely mounted. All this great fight the Constantinopolitans beheld, with doubtful hearts expecting what should be the event thereof. There were in the city sixty thousands of the flower of Greece, which bravely sallying out, made the battle much more doubtful; yet such was the valour and resolution

of the Latins, that in fine the Greeks discomfited, were glad to retire themselves again into the city, but with what loss, was not certainly known: easy it were to guess, that it was right great, for that the old tyrant Alexius discouraged therewith, and doubtful of his own state, with Theodorus Lascaris his son in law, and some few others of his trusty friends (hard to be found in so dangerous a case) the next night following secretly fled out of the city, carrying away with him a wonderful mass of treasure (which he against all such events had caused to be secretly hidden by his daughter Irene, in a monastery of Nuns within the city, whereof she was the abbess) and so saved himself.

The flight of the tyrant once bruited, the next morning the Constantinopolitans taking the old emperor Isaac out of prison, saluted him again for their emperor, rejoicing greatly for his deliverance, and the safeguard of his life: and after that opened the gates of the city unto the Latins, calling and saluting them by the names of the revengers and saviours of the liberty of the Greeks, as also of the life and majesty of their emperor; they requested them that they might see and salute Alexius their young prince, whom they had so long desired: and so was the city of Constantinople, by the submission of the citizens, for that time saved from sackage and spoil. (Side note: Isaac the old emperor taken out of prison, and again saluted emperor, together with young Alexius his son). The old emperor thus delivered, and together with his son Alexius again placed in the imperial seat, gave the most hearty thanks that possibly he could unto the Latin princes, for that by their bounty, charity, and valour, Greek empire had been delivered out of a long and miserable servitude: and for his own particular, that he had received of them so great good, that albeit his sight could not be restored to him again, nevertheless, he acknowledged his life, his liberty, his empire, his country, his son, to have been unto him by them restored, and

he likewise to them: for which their so great deserts he could not (as he said) render them condign thanks, or devise rewards or honours answerable to their demerits and valour: and that therefore he did ratifie and confirm what so ever his son had promised unto them for his deliverance: and not only that, but farther promised, that if they were not therewith contented, he would of his own bounty give them better contentment, not meaning they should go discontented, that had saved his life, and otherwise so highly pleased him. Hereupon this good old emperor began to consult with his friends about the means whereby he might satisfy and content the Latins in such things as the young prince his son had unto them promised. And to the intent that the citizens of Constantinople might the more willingly do that he was to command them, and the more cheerfully pay such impositions as he was to lay upon them, he entreated all the Latins to retire themselves out of the city into their camp or about their ships, which they accordingly did. But the imposition being set down, and what every man was to pay, seemed unto the Greeks (as men of long accustomed to receive tribute of others, and not to pay tribute to others) a matter most heavy and intolerable. In this very instant that this exaction was required, died the old emperor Isaac, who having of long been kept in a dark and stinking prison in continual fear of death, and now delivered and restored to his empire, could not endure so sudden and unexpected change, both of the air and of his manner of living, but so suddenly died.

At this exaction imposed for the contentment of the Latins, the light Constantinopolitans grievously murmured and exclaimed by saying, that it was a villainous thing to see the Greek empire engaged and bound (by a young boy) unto a covetous and proud nation, and so to be spoiled and barred of coin: that the great and rich island of Crete lying in the

midst of the sea, was by him given as a gift unto the Latins: that the city of Constantinople and the Greek church, had by him enforced and constrained to yield unto the See of Rome, to receive the opinions of the Latin church, to submit itself unto the obeisance of old Rome, from whence it had once happily departed ever since the time that the empire was by Constantine the Great translated thence to them. Thus everyone said for himself in particular: thus all men said in general. And thereof the noblemen in their assemblies, and the vulgar people in their meetings, grievously complained: whereupon a great sedition and tumult was raised in the city. Some presently took up arms, and the common people all enraged ran furiously disordered unto the palace, with a purpose to have committed some great outrage upon the person of the young emperor Alexius: who in that so sudden an insurrection, as might well have troubled a right constant man, without longer stay resolved upon a most wholesome and necessary point for the appeasing of the peoples fury; unto whom (assembled in a wonderful multitude) he showed himself from above in his palace, promising them to remain in their power, and not from thenceforth to do anything without their advice and liking, but wholly to depend upon them: with which good words the people held themselves well content, and so was the tumult for the time appeased. But forthwith the young emperor considering the injury done unto him began to burn with the desire of revenge and to change his purpose. He could not together satisfy the citizens and the Latins: for if he would keep his promise with the Latins, he must of necessity offend his own people; neither was there any means to be found to satisfy both the one and the other. But thinking himself more bound to keep his promise with the Latins, whose forces he knew not how to withstand, he sent secretly to request the marquis of Mont-Ferrat, general of the army, to send him about

midnight certain companies of soldiers into the city, assuring him to receive them in by a gate near unto the palace, which should be opened unto them by certain of his trusty servants there left for that purpose. (Side note: Alexius sought to bring the Latins again into the city). Of this plot Alexius Ducas (of his brittle brows surnamed Murzusle, whom of a base fellow the emperor Isaac had promoted unto the greatest honours of the count) was not ignorant, who being a man of an aspiring mind, and in these troublesome times having long thirsted after the empire, took now this occasion to work upon. The night following, he was by his agents, men instructed for the purpose, raised a tumult in the city, not inferior unto that which had happened the day before: and at the same instant, as if he had had nothing to do in the matter, came suddenly unto the young emperor in the dead time of the night (which he might at all times do, by reason of the great confidence the emperor had in him) and with a sad countenance told him, that the people were up again in an uproar, and especially they of his guard, and that they were coming towards him to do him some violence for the love he bare unto the Latins. (Side note: The Constantinopolitans again in an uproar). With which unexpected news the young emperor terrified, demanded of him as of his most faithful councillor, what were best in that case for him to do? Who presently embracing him in his night gown, lead him out by a secret door into a tent he had of his own in the court, as if he would there have kept him safe: but far was that from his traitors thoughts; who departing from him, as if he had gone to appease the tumult, had before taken order, that he should presently after his departure, be cast in bonds, and so be clapped up into a close stinking prison. Which done, the false traitor openly showing himself, made an oration unto the people, wherein he showed himself to have great compassion of the Greek empire, and of the Greeks his countrymen

themselves, especially in that they were governed by a youth unfit for the government, who suffered himself to be misled according to the pleasure of the Latins. And that it was high time for the city of Constantinople, the seat of the Greek Empire, to look about it, and to have an eye unto itself, since it was betrayed and sold by them which ought to preserve and keep the same: that they had now need of a man that loved his country and countryman, before that which yet remained of the Graecian name were utterly extinguished by the Latins.

This speech, fitted of purpose unto the humour of the seditious, was received with the great outcry and applause of the windy headed people. Some cried out that he, and none but he, was to be made chief of the common weal, that was by them to be established: other some cried as loud to have him made general of the armies and forces of the state: but the greatest cry was to have him chosen and created emperor; whereunto the rest giving place, he was by the general consent of the tumultuous people, without longer stay, chosen and proclaimed emperor.

Alexius the traitor, by no lawful election or rightful succession, but only by the fury of the tumultuous people, thus created emperor; was of nothing more careful than how to break the forces of the Latins, of whom only he now stood in dread. And therefore to begin withal, he first attempted by certain galleys filled with pitch, flax, brimstone, and such matter apt to take fire, to have burnt the Venetian fleet: which galleys so set on fire and carried with a fair gale of wind amongst the fleet, had been like enough to have done great harm, had it not by the wariness of the Venetians been prevented: who being good seamen, not unacquainted with such devises, easily and without danger avoided the same, by keeping themselves loose one from another in the sea. (Side note: Murzusle attempted

to burn the Venetian fleet). This finesse sorting to no purpose, he to colour the matter sent certain messengers to the general, and other commanders of the army, to give them to understand that which was done for the firing of the fleet, had been done without his private, by the malice of the tumultuous people; and that for his part he would be glad of their favour and friendship, assuring them likewise of his, and promising them to aid them both with men and Money, and whatsoever else they should have need of in their wars against the infidels. Whereunto an answer was given by Dandalus the Venetian general, that he would believe it, when Alexis the son of the emperor Isaac, whom the Latins had placed in the empire, should assure them thereof, and entreat for the people, upon whom the fault of that outrage was laid: which answer the more moved the traitorous tyrant, to rid himself clean of the fear of the young prince, by taking him out of the way; to the intent to hinder the people of the hope and great desire they had to grow to some peace with the Latins, by taking him out of prison, and receiving him again for their emperor: for the people (by nature mutable, and not desirous of the good themselves, but according to the occurents present, without any great regard of that they have already done, or ought to have done) began now to repent themselves of that they had done against the young emperor Alexius in the favour of the tyrant, and commonly said, that they must find some means, whatsoever it were, to remedy their fault together with their troubles. Wherefore Murzusle fearing this sudden mutation of the people, with his own hands most villainously strangled the young prince Alexius in prison, having as yet not reigned much above six months, and immediately after caused it to be bruited abroad, that the said young prince despairing of his state, had as a desperate man hanged himself.

The tyrant in vain having thus attempted the burning of the fleet, and still fearing the revenging sword of the Latins, resolved now by plain force to meet them in the field, and there to dare them battle. (Side note: Murzusle encouraged his soldiers). So having made ready and armed the whole strength of the imperial city, he with cheerful speech encouraged his soldiers, requesting them valiantly to maintain and defend their country of Greece, the monuments of their fathers, the glory of their ancestors, their honour present, and the future hope of their posterity: that having before their eyes the walls of the city, within which they were born, nourished, and brought up in hope of great matters, they would have pity and compassion of their temples, their wives, their children, and in no case to suffer them to fall again into so miserable and wretched a servitude, but rather to die a thousand deaths. And the more to grace this his enterprise taken in hand for their defence of his country (as he would have the world believe it) with the colour of a superstitious devotion also, he caused the priests in their ecclesiastic attire and ornaments, to march forth in the army, with an ensign, having in it displayed the Picture of the Virgin Mary. So courageously marching forward, he first charged that quarter of the camp where Baldwin the count of Flanders lay, where at the first was fought a right fierce and doubtful battle. But afterward the alarum running through all the camp of the Latins, and new supplies coming in on every side, the Greeks were put to the worse, and enforced again to retire unto the city, having lost a great number of men, together with their superstitious ensign. It was a wonderful thing to see, with what rare agreement the Latins, being of diverse nations, continued this expedition undertaken against the Greeks. Seventy two days was the city of Constantinople straight besieged by the Latins, both by sea and land, without giving any time of rest or repose day or night unto the besieged,

fresh men coming still on the assault, as the other fell off, and in such sort troubled the Greeks in the city, that they knew not well what to do or which way to turn themselves. (Side note: Constantinople hardly besieged). The Venetians, unto whom was committed the charge to assault that side of the city which was towards the haven, upon two great galleys made fast together, built a strong tower of wood, higher than the walls and ramparts of the town, out of which they both with shot and fire-works much troubled the defendants, wherewith they in the time of the assault approaching the wall, by their fine devises fired that side of the city: by the rage whereof, a great number of houses were burnt, with many other stately buildings and ancient monuments of that famous city: and had at that present gained a great tower near unto the port, destitute of defenders, had not the tyrant himself in good time come with new supplies to rescue thereof. (Side note: Constantinople set on fire). In like manner, the French, with the rest, assailed the other side of the city by land, where they were to fight not against the defendants only, but against deep ditches, high and strong walls, and bulk wards also: nevertheless, such was the valour and fury of the Latins, with the desire of victory, as that they were not with any difficulties to be dismayed; but pressing still on, by thousand dangers, at length after a most sharp assault they gained one of the greatest battalions on that side of the city, called the Angels tower, and so by plain force opened a way both for themselves and the rest into the city. Whereof Alexius understanding, and struck with the present despair both of his state and life, the night now coming on, fled with Euphrosia the emperor Alexius his wife, and Eudocia her daughter, whom he had married when he had reigned about a month and 16 days.

The tyrant, author of all this mischief and other calamities ensuing, thus fled, and the Latins furiously entering; the priests and religious men in their surplices, and other ecclesiastic ornaments, with their crosses and banners (as in solemn procession) met the Latins, and falling down at the soldiers feet, with floods of tears abundantly running down their heavy countenances, before brought them, but especially the captains and the commanders, to remember the condition of worldly things, and contenting themselves with the victory, the glory, the honour, the empire, the immortality of their name, to abstain from slaughter, from burning, from spoiling and ransacking of so beautiful a city: and that seeing they were themselves men, they would also have pity of men: and being themselves captains and soldiers, they should also have compassion upon captains and soldiers; who although they were not so valiant and fortunate as they were, yet nevertheless were both captains and soldiers: and that they would keep and preserve the city, whereof (if they ruined it not) they might have much more pleasure and commodity, than if they should destroy the same, which as it had been the principal seat of the Greek empire, so might it now be of the Latins: that seeing they had thereof had a careful regard, as then belonging to another man, they ought now upon better reason to have more care thereof, being their own: that the authors of all these troubles and mischiefs, Alexius the elder, and Murzusle, had already received a reward answerable to their follies, in that they were driven into exile: that they would have pity and compassion of an innocent and unfortunate multitude of poor people, oppressed and grievously tormented with the often tyrannies of their murderous lords and governors: that in doing so, God the Lord of hosts, the giver and guider of battles, the God of mercy would therefore reward them: to conclude, they humbly besought them to pardon their citizens,

to put on the hearts of gracious and merciful lords and fathers, not of enemies and rough masters, of forgivers, not of revengers: and to understand by their tears, their miserable estate and woes passed. With this so humble a submission and complaint of the religious, some of the better sort were happily moved: but with the common soldiers breathing nothing but victory, with their weapons in their hands, and the spoil of an empire in their power, what availed prayers or tears? Every man fell to the spoil, and in so great choice and liberty of all things, fitted his own disordered appetite, without respect of the wrong or injury done to others: only from the suasion of innocent blood they abstained; they whose lives they sought after, being already fled, together with the tyrant. Other injuries and outrages (so great, as the greater could none be) were in every place so rise, that every street, every lane, every corner of the city was filled with mourning and heaviness. There might be a man have seen nobleman earst of great honour, and reverend for their hoary hairs, with other citizens of great wealth, thrust out of all they had, walking up and down the city weeping and wringing their hands, as men forlorn, not knowing where to shroud their heads. Neither stayed the greedy rage of the insolent soldiers within the walls of men's private houses, but brake out into the stately palaces, temples, and churches of the Greeks also, where all was good prize, and nothing dedicated to the service of God, left unpopulated and defaced, no place unsought, no corner unrifled: right lamentable and almost incredible it were to report all the miseries of the time. Some of the Greek historiographers, men of great mark and place, and themselves eye witness and partakers of those evils, have by their writings complained to all posterity, of the insolence of the Latins at the winning of the city, to their eternal dishonour: but that disordered soldiers in all ages in the liberty of their insolent victory, have done such

outrages, as honest minds abhor to think upon. Thus Constantinople, the most famous city of the East, the seat and glory of the Greek empire, by the miserable ambition and dissention of the Greeks for sovereignty fell into the hands of the Latins the twelfth of April, in the year 1204, or after the account of others, 1200. (Side note: Nicetas Choinates, annalium. Fol. N. 80.) (Side note: 1204).

Constantinople was thus taken, and the tyrants put to flight, the princes and the great commanders of the army held a council, to consider what were the best to be done concerning the city and the new gained empire: for after so great a victory, they thought it not good to raze so ancient and important city, feared as it were a watch tower upon the theatre of the world, overlooking both Asia and Europe from one to the other, as an eye of universal; and so commodiously planted, as was no other city of the world, for the keeping under the enemies of the Christian religion: but that it were much better to place there a Latin governor, to establish there a Latin laws and customs, and to unite the Greek church as a member unto the church of Rome. In which consultation, some were of opinion, not to have any more emperors in Christendom but one, and therefore to make choice of Phillip the German emperor, author of this war, whose wife Irene was the only daughter and heir to the late emperor Isaac Angelus, unto whom by all right the inheritance of her father's empire belonged. But the greater part, considering that the troubled affairs of Greece, in so great a change and newness of the empire, had need of the personal presence of a prince, thought it better to make choice of one among themselves, who there still resident in that place, might at all times give aid unto the Latins in their sacred wars, taken in hand against the infidels: which opinion as the better, was approved of them all. The chief men in this election of the new emperor, were

Baldwin count of Flanders and Hainault, Henry his brother, Lewis count of Blois, Simon de Montfort, John de Dammartin, Gualter de Brienne, Hugh count of St. Paul, John count of Brenne, Boniface marquis of Mont-Ferrat, Stephen count of Perch, and five gentleman of Venice: unto whom also were joined two bishops of Syria, the one of Bethlem, the other of Ptolemais, who had oftentimes come to the camp of the Latins to stir them up for the taking in hand of the sacred war in Syria; with two bishops of France also, namely of Soisson and Troyes in Champagne, and the abbot of Lemely. These great lords and prelates assembled into the church of the holy Apostles, after they had there with great devotion craved of God to inspire them with his spirit, for the choice of a good and just prince fit for so great a charge; with one consent made choice of Baldwin count of Flanders and Hainault for emperor of Greece: a brave and valiant prince about two and thirty years old, who was afterward the sixteenth day of May in the year 1204 (or after the computation of others in the year 1205) in the great temple of St. Sophia solemnly crowned by Thomas Maurocenus a Venetian, first Patriarch of the Latins in Constantinople. From which time the Greek Church in Constantinople began to receive the rites and ceremonies of the Latins, and to acknowledge the supremacy of the Church of Rome.

It was not long after that Constantinople was thus taken by the Latins, but that they dividing their forces without any resistance, took in the most part of the great countries and provinces on European side, belonging to the Greek empire in the time of Isaac Angelus the late emperor: the fortune of the whole empire, as it were following the fortune of the imperial city. (Side note: The Greek empire divided amongst the Latins). Which large countries so gained from the Greeks, the Latin divided amongst themselves,

as good prize taken from their enemies: unto Baldwin the emperor and his successors in the empire, was assigned the imperial city of Constantinople, and the country of Thracia, with a limited sovereignty over all the rest of the provinces by the Latins already or afterwards to be gained: Unto the Venetians in this division of the empire, was allotted for their share all the rich islands of the Aegeum, and Ionian, with the famous island of Candie also; which although it were before by the young emperor Alexis in the beginning of these wars, given unto the marquis of Mont-Ferrat, yet in this division of the empire, it was taken from him (not without his good liking) and given to the Venetians, as for them more fit: instead and lieu whereof, the marquis had the city of Thessalonica with all the kingdom of Thessaly, and a great part of Peloponnesus assigned unto him, with the royal title of a king. Of the aforesaid islands (in number many and exceedingly rich) the Venetians in the name of the state fortified some few of the greatest with convenient garrisons, the rest they left to be possessed and defended by the better sort of the citizens at their private cost and charges; according to their ability, took into their possession, some one island, some another, and some two or three, one, as they were able to set out their galleys one, two, or more, for the keeping of the same: overall which, the seniority nevertheless had a general care, still keeping a fleet with one of their admirals at sea,; by whom they not only repressed Genoese pirates then busy in those seas, but also took in certain strong towns in their main upon the coast of Peloponnesus, namely Modon and Coron; all which they of long time after held as a part of their seniority. Some other particular places, yet parts also of the empire, were given unto particular men; as the dukedom of Athens unto one Geoffrey of Troyes in Champagne, a French man, a valiant captain, whom they also made prince of Achaia: another dukedom was also given to the

count of Blois; as were diverse other countries and towns also unto other more private men: who nevertheless were bound to hold the same of the emperor, as of their lord; and to pay him yearly a fourth part of the revenue arising thereof towards the maintenance of his state. Yea the Greeks themselves in this shipwreck of their state and empire, although they disdained nothing more than the strange government of the Latins; yet could they not be persuaded to join together in so common a calamity, but after their wonted manner sought every man how to share out something for himself, without regard of the common good: one seized upon one strong town or city, and so likewise another: which for all that they held not long, driven thence for the most part by a greater power, either of the Latins, or of their own countrymen.

The man whom the discontented Greeks most looked after, was Theodorus Lascaris, the emperor Alexius Angelus's son in law: who at the taking of the city fled to Adrianople, and afterwards into Bithynia, where he was of the people, not of that country only, but of others also farther off, joyfully received and honoured as their emperor. So taking into his hands the countries of Bithynia, Phrygia, Misia, Ionia, and Lydia, even from the windings of the famous river Meander Southwards, unto the Euxine Sea Northward; he with the general good liking of the people, took upon him the state of an emperor, and so in the renowned city of Nicea made the seat of his empire. At the same time also David, and Alexius Comneni, the nephews of the tyrant Andronicus (sometime emperor of Constantinople) by his son Manuel, possessing the more Eastern countries of Pontus, Galatia, and Cappadocia, erected unto themselves another empire in Trapezond, where their posterity of the honourable house of the Comneni reigned in great glory many years after, until their empire, together with the empire of Constantinople, was by the great

emperor of the Turks, Mahomet the second, subdued and brought to naught, as shall be afterward in due time and place declared. (Side note: The beginning of the empire of Trapezond by the Comneni). Thus the Greek empire exposed (as it were) to the general spoil, was no longer one, but many empires: Baldwin reigning in Constantinople, the marquis of Mont-Ferrat in Thessaly, Theodorus Lascaris at Nicea, Alexius Comnenus in Trapezond, and the Venetians in the islands; all in royal dignity. Besides whom were many other lesser princes, which had here and there according to their ability seized upon someone or some part of the empire, and there erected their Toparchies, reigning therein as petty kings: as did Alderbrandinus in Attalia, Michael Angelus in Epirus, with diverse others too long to rehearse.

Baldwin (as is aforesaid) created emperor of Constantinople, by the help of the Venetian admiral Dandalus, and other great commanders of the army, in short time brought under his obedience all the cities of Thracia, excepting the city of Adrianople, whereunto the better sort of the discontented Greeks, together with Theodorus Lascaris (disdaining the government of the Latins) were fled, as unto a most safe sanctuary: which Baldwin knowing, and withal desiring whilst yet he had his friends about him, to set his new empire in some good stay, without farther delay came and laid hard siege to the same. (Side note: Hadrianople besieged by the emperor Baldwin). Now the Greeks generally evil entreated by the Latins, and grieved to be governed by them, were some of them fled into other their neighbors princes countries, but especially into Bulgaria, otherwise called Misia, a large kingdom, lying between the great mountain of Aemus and Danueius: by whose persuasion, John king of that country, aided by the Scythians (a fierce Northern people, but lately come into those quarters) and by the fugitive Greeks themselves, took

upon him to relieve the besieged city: and so with a great army approaching the same, sent before certain troops of the Scythian archers on horseback, to fetch in such booties of horses or cattle as they should find near unto the emperors camp: and withal commanded them that being charged by the imperials, they should forthwith retire, so to draw them out of their trenches, into the place where the king with the greatest part of his army lay covertly to entrap them. Which the Scythians (well acquainted with such service) so well performed under the leading of one Cozas their general, that having once or twice drawn their enemies unto some light skirmishes, and so retiring, and ere long again with a greater number returning, they at length cunningly drew the emperor with all his army, in hope to do some great matter upon them, even as they wished into the place whereas the king with his army lay in wait amongst the woods and mountains for them; where they wearied and out of breath in the former pursuit, and now on every side beset with fresh enemies, were overthrown with a great slaughter. In which conflict, to increase the loss, Baldwin the emperor himself was taken and sent prisoner in bonds to Ternova: where afterwards by the commandment of the Barbarous king he was cruelly put to death, having his hands and feet cut, and so dismembered was cast out into a deep valley, where he yet lay miserably breathing three days after, and so died; leaving his body as fortunes scorn for a prey unto the wild beasts and birds of the air, no man vouchsafing to bury it. Thus perished this worthy prince, for his virtues commended even of the Greeks themselves, being about the age of three and thirty years, and not having reigned yet a full year, in the year of our lord 1206.

The victory thus gained, and the city relieved, the barbarous king with his savage soldiers having tasted the wealth of the Latins, overthrown in the late battle, and the pleasures of

Thracia, now subject to their lust; greedily pursued their good fortune, without respect of all humanity: the open country they overran, spoiling whatsoever came to hand, the rich and famous cities they rifled, and afterwards razed them down to the ground, namely Serrea, Philipolis, Apri, Rhedestum, Perinthus, Daonium, Arcadiopolis, Mesena, Zurulus and Athyra: the citizens and country fled into the cities for refuge, they put all to the sword, without respect of age, sex, or condition, except some few whom they carried away with them prisoners, so that of all the provinces of that rent and ruined empire, the country of Thrace, was most miserable; as first spoiled by the Latins, and now laid desolate by the Bulgarians and the Scythians. (Side note: 1206). Only some few of the strongest cities, as Didimothicum and Adrianople, valiantly defended by the Greeks and Latins, escaped the fury of the Barbarians, all the rest that fell into their hands being laid waste and desolate.

In this so troubled a state of the new erected Empire of the Latins in Constantinople, the Latins made choice of Henry the late emperor Baldwin's brother, as of all others the fittest to succeed him in the empire; who aided by the marquis, now king of Thessaly, and the other Latin princes, notably repulsed the Barbarians, and left them not until that at length he had recovered from them all such towns and cities as they had before taken, and driven them quite out of the country, and so well established himself in his new empire. (Side note: Henry second emperor of the Latins in Constantinople).

But to leave this dismembered empire, now in the hands of many, and to come near unto our purpose: Alexius Angelus the usurper, driven out of the imperial city by the Latins, to save himself, fled into Thessaly, and from thence unto Leo Scurus (then a man of great fame among the Greeks) who tyrannizing at Nauplus (Nafplion), as had his father before

him, was in these troublesome times grown greater by surprising of the two famous cities of Argos and Corinth: by whose means he cunningly entrapped Alexius Ducas, surnamed Murzusle the traitor, and for a secret grudge not commonly known, put out his eyes: himself an exiled man being a most heavy enemy unto the other also exiled; and himself thrust out of the empire, a deadly foe unto the other, oppressed with the like calamity. Shortly after which loss of his sight, he was by chance taken by the Latins, and so brought back to Constantinople, where he was for the murder of the young emperor Alexius, worthily condemned unto a strange and horrible kind of death: for, cast off from an high tower, and tumbling heels overhead downward, he was with the weight of himself, and the violence of the fall, crushed all to pieces, and so miserably died: a death too good for such a traitor. Not long after it fortun'd also, that Alexius himself wandering up and down in Thracia, was by the marquis of Mont-Ferrat going against Scurus, taken and strip of his great treasure, and whatsoever else he had; and so sent away naked, long time after in beggar's estate wandered about in Achaia, and Peloponnesus, now far unlike that Alexius which sometime proudly reigned in Constantinople: but such is the assurance of evil gotten honour. He hearing that Theodorus Lascaris, his son in law, reigned in Asia, and there held the state of an emperor, rejoiced not there at as a kind father in law, but inwardly grieved thereat as an enemy, sorry that any other but himself should be honoured with the title of the Greek emperor: in which malicious humour he sallying out of Greece into Asia over the Aegeum, came secretly unto the Turks Sultan Iahatines his old acquaintance, then lying at Attalia, (which famous city he had not long before taken from the Christians) unto whom he declared his heavy estate, and how his empire had been rent from him, as well by the Greeks as the Latins; requesting, that by

his means he might be restored again into some part thereof, especially that in the lesser Asia, which was by Theodorus Lascaris, together with the honour of the Greek emperor, unjustly (as he said) detained from him. This Iathatines, now Sultan of Iconium, was the young son of Sultan Aladin; who not long surviving his father Cai-Chosroe, left his kingdom unto his two sons, Azadin and Iassadin, of the Greeks called Azatines and Iathatines: where long it was not, but that these two bretheren falling out for the sovereignty (which admitted no equality) Iathatines was by Azatines his eldest brother driven into exile, and for the safeguard of his life glad to fly into this Alexius, then reigning at Constantinople, by whom he was honourably entertained, and as some wrote, converted and baptised. But Azatines the Sultan shortly after dying, this Iathines returning home again, and renouncing the Christian religion, was by the Turks received for their Sultan: of whom the emperor Alexius in like extremity now craved aid. The Sultan not forgetful of his own troubles before passed, or of the kindness he had received, and moved with the pitiful complaint of his old friend, together with his large offers, besides that he was in hope to share out some good part of whatsoever he got for himself; took him into his protection, and forthwith sent ambassadors to Lascaris, threatening unto him all extremities, except he did forthwith give place unto Alexius his father in law, unto whom as unto the Greek emperor, those countries which were by him possessed, of right (as he said) appertained. With which unexpected message, Theodorus was not a little troubled, as fearing both the Sultan's power, and the inclination of the people to their old emperor. Nevertheless, having propounded the matter in council, and finding the minds of his subjects well affected towards him, and a readiness in them in his quarrel to adventure their lives; he encouraged therewith, accompanied only with two thousand

choice horsemen, together with the Sultans ambassador, without farther stay set forward to Philadelphia: the Sultan at the same time with Alexius (whom he carried with him as a bait to deceive the people withal) and twenty thousand Turks, besieging the city of Antioch, situated upon the winding banks of the river Meander. (Antioch besieged by Iathatines). Which the emperor Theodorus well understanding, and that the Sultan by gaining that strong city (standing upon the passage of the great river, the boulder of his empire) should open a fair way for himself into the heart of Romania Asiatica, to the great hazard of his whole empire, resolved with those few he had, to do what he might to relieve his city. And so setting forward upon the spur, carrying nothing with him more than a little victual: and now come near unto the city, sent before the Sultan's ambassador, following him at the heels. Who coming unto the Sultan, and telling him of the emperors approach with so small a power, could hardly persuade him that it was so, although he bound it with many oaths: yet at length persuaded of the truth of the matter, and that indeed it was so, he in all haste put his army in the best order he could upon such a sudden, but not to his best advantage, being hindered so to do, by the straightness of the place wherein he lay. Of the two thousand select horsemen in the emperors army, were eight hundred Italians, all most resolute men, who giving the first charge, brake through the midst of the Sultans army, disordering his whole battle as they went; after whom followed also the Greeks, though not with like courage: but those Italian horsemen now divided from the rest, and in number but few, incoming back again, were by the disordered Turks, some on horseback, some on foot, so beset on every side, as that there was no way left for them to pass, but there valiantly fighting were altogether slain, having both before and at the time of their death, made such a slaughter of the Turks, as is hardly

to be believed to have been possible for so few men to have made. The Greeks also hardly laid to by the Turks, and discouraged by the slaughter of the Latins, were even upon the point to have fled: when as the Sultan, now almost in possession of a certain victory, descrying the Greek emperor, and trusting to his own great strength, finged him out, being as ready as himself to meet him; when as at the first encounter, the Sultan with his horsemen made gave him such a blow upon the head, as might have killed a bull, so that the emperor therewith astonished, fell down from his horse: who yet even in the fall coming something again unto himself, and although dismounted, yet quickly recovering his feet, with his falchion hacked the hinder legs of the mare whereon the Sultan rode, being a most beautiful beast and of a wonderful height; which now suddenly faulting under him, and so the Sultan tumbling down as from a high tower, before he could recover himself, had his head cut off by the emperor: which by and by put upon a lance, and so held up, with the sight thereof so dismayed the Turks, that struck with a sudden fear, they presently fled, leaving the victory unto the emperor, before more than half overcome: who for all that considering his small number, durst no farther pursue them, but entering the city, gave thanks to God for so a great victory. (Side note: Iathatines the Sultan had been slain by Theodorus Lascaris the Greek emperor). Unto whom the Turks shortly after sent their ambassadors, and so upon such reasonable conditions as it pleased him so set down, concluded with him a peace. Alexius himself, author of these troubles, taken in this battle and carried to Nicea, was by the emperor his son in law, notwithstanding his evil deserts, well entreated and used.

Whilst the Latins thus spent those forces in subverting of the Greek empire, which should have been employed for the release of the Christians in Syria; and that the Greek emperor

Lascaris was thus troubled with the Turks; the affairs of the Christians in Syria and the Holy land, grew still worse and worse. Whereof the knights Hospitallers and Templars (the chief champions of the Christian religion in those countries) greatly blamed Almericus the king of Cyprus, for that he being so near at hand, and having married Isabella, the heir of that kingdom, and so in her right taken upon him the title of the king of Jerusalem, gave himself wholly to pleasure, doing nothing for the defence or relief of the poor distressed Christians, or repressing of the Turks: who although they were in league with the Christians there, and at some discord also among themselves, yet spared not, as occasion served, still more and more to encroach upon them, and by building of new castles and fortresses, to cut them short. Of all which things, the aforesaid knights by their ambassadors certified Innocentius the Pope, requesting his fatherly care for the remedy thereof; certifying him withal, that there was yet living one Mary, the daughter of the marquis of Mont-Ferrat, a lady of rare beauty, whom they as her tutors, had brought up in hope of the kingdom; and now were ready to bestow her upon some such man as he should think worthy of her, together with the right she had unto the kingdom. Hereupon Innocentius discharging Almericus of the title of the kingdom of Jerusalem, gave it to John count de Brenne of Dauphine of France, a man of great fame and valour, then in arms with the other Latin princes against the Greeks. Who now returning home, and commended his earldom to his brother, and with such power as he was able to make, setting forward, came first to Venice, where he was royally entertained: and from thence sailing to Constantinople, was with like honour received by the emperor Henry, and so at length the first September arrived at Ptolemais in Syria, where he was with the great rejoicing and applause of the people received as their king. And the last of the same

month marrying the aforesaid lady Marie at Tyre, was there together with her with great solemnly crowned king in the year 1209: which Almericus the old king of Cyprus hearing shortly after died for grief. (Side note: John Brenne by Innocentius the Pope appointed king of Jerusalem, 1209). Neither wanted this noble gentleman, thus honoured with the title of kingdom, some that envied at his promotion, and therefore commonly called him in dirision, a king, but still with this addition, Sans Ville, that is to say, without a town.

Now was the ten years peace before taken between the Turks and the Christians in Syria, at the coming over Simon marquis of Mont-Ferrat (as is before declared) almost expired: which had not so much given to those poor remnants of the Christians sometime of rest and breathing, as had the discord of the Turks among themselves; which having by the space of nine years continued between Noraldin and Saphadin for the sovereignty, was now by the death of Saphadin ended. Noradin contenting himself with the government of Aleppo: and Coradin and Meledin, the two sons of Saphadin, dividing their fathers kingdom between them, the one taking unto himself Damascus and Syria, and the other the great kingdom of Egypt, but all enemies unto the Christians. (Side note: Coradin and Meledin divided their father's kingdom between them).

About this time also, or not long after, Innocentius Tertus, yet Pope summoned a general council to Lateran, whereunto besides a multitude of great bishops and other reverend prelates, repaired also the honourable ambassadors of most of the princes of Christendom: unto whom so assembled, among other things was propounded the dangerous state of the Christians in Syria, and how the same was by the help of the Christian princes of the West to be relieved. Whereupon all the fathers and princes there assembled, easily gave their consent: and thereupon were some appointed in every

country and province to publish this decree of the council, for the release of the oppressed Christians, and to stir up the devout people for the undertaking of so religious a war. The chief furtherers of this sacred expedition (to be thus taken in hand against the infidels) were the bishops of Germany, especially the three great bishops of Mets, Cullen and Trivers, whose example moved also many others, all which to rehearse were tedious. Out of France also were sent Henry the count of Nivers, and one Gualter, the kings great chamberlain, with a great number of the gallant youths of France, and so out of diverse other places also: so that at length such a number of men were met together at diverse ports of the Adriatic, as made up a fleet of two hundred sail: which with a prosperous wind carried over into Syria, arrived in safety at Ptolemais, the chief city of the Christians, now that Jerusalem was lost. After whom followed also Andrew, king of Hungary, long before bound both by his father's commandment and his own promise, for the undertaking of that sacred expedition: with whom came also Lewis duke of Bavaria, and Leopold duke of Austria, with their forces all well-appointed: unto whom also, John king of Jerusalem joined himself with his power. Great hope and expectation there was of some great matter to have been done, now that so great forces of the Christians were thus met together. Who setting forward from Ptolemais, and the first day marching into Galilee, by the way met with certain companies of the Turks, whom they easily overthrow and put to flight. The next day they came to the river Jordan, where they also distressed certain of the Turks garrisons. There the king of Hungary bathing himself in the river, forthwith (as one discharged of his vow and promise) returned with all his power unto Ptolemais, and so from thence back again into his country, all the rest of the army of the Christians crying out unto him to the contrary: who after the kings departure

still marching on, came to the mount Thabor. But shortly after, winter now coming on, many of their cattle dying for cold and want of meat, they returned some to Ptolemais, some to Tyre, and there wintered. King John and the duke of Austria in the meantime took a castle between Cesarea and Caipha, called the castle of Pilgrims, from whence they much troubled the Barbarians thereabouts, all that winter. Upon the appearance of the Spring, and the army again met together, it was thought best by all the great commanders (that so much as the kingdom of Egypt was the chief maintenance of the Mahometan superstition against the Christians in those parts; and that so long as it stood upright, they should not be able to do any great matter in Syria) to attempt the conquest thereof, as an exploit best beseeming their valour, and so great preparations: for that kingdom being once subdued, the city of Jerusalem with all the land of Palestine, would of themselves without more ado yield unto them. And for as much as the famous city of Damietta, called in ancient time Pelusium, not much inferior to Alexandria, was the first and most commodious port of their purpose, as nearest unto Syria; and that by the taking thereof, they should have a fair entrance into the great river Nile, with the command of a most rich and pleasant country about it: they resolved there to begin the war: and thereupon embarking themselves with all things necessary for so great an enterprise at Ptolemais, and carried with a fair wind, they in short time arrived at the desired port. Now that rich and ancient city, the key of that side of the kingdom, stood about a mile from the sea, and somewhat distant also from the great river, environed with a navigable ditch or cut, drawn out of the Nile, in manner of an island as a man came from Syria by land; and compassed about three strong stone walls, the work of the good emperor Aelius Pertinax, and of him as some affirm called also Aeliopolis. (Side note: The situation of

Damietta in Egypt). At the mouth of this cut, as you should enter unto the city, stood a strong watch tower for the defence thereof, and round about it a number of fair houses in manner of a pretty town entrenched. Besides that, for the more safety thereof, the same cut was barred with a great strong iron chain, in such sort as that it was not possible for any ship, without breaking of the same, to enter. The Christians with their fleet entering the mouth of the river, and coming to this cut, by great strength brake the chain: but thinking so to have made their passage unto the city, they found a greater stay at the watch tower, which strongly built of square stone, and well stored with warlike engines of all sorts, and a good garrison of valiant soldiers, stayed their further passage, overwhelming them as they approached, with shot, fire, stones, timber, and such like, before provided for that purpose.

The Christians (after the manner of the sight of that time) had upon certain flat vessels built certain high towers of wood for the assailing of the watch tower: in the approaching whereof, they were not only troubled with the enemy, but with the tumult and stir of their own people also; some crying that they should yet draw near unto the tower; other some crying out as fast, to have the bridges cast out, thereby to enter: and the enemy likewise with much clamour encouraging one another for the repulsing of the Christians. So the soldiers hindered the mariners to do their business, and the mariners the soldiers. In the midst of this hurly burly and tumult, one of the wooden towers surmounting the rest in height, overcharged with the press of men, fell, and in falling made such noise, as if heaven itself had fallen, where in a moment (as it were) was presently to be seen a most heavy spectacle: many overwhelmed with the falling of the tower lay there crushed to death; some grievously hurt, and yet not dead lay oppressed with the timber, crying out

for help; others bruised or hurt, but not overwhelmed, for fear of further harm, leaped some into the Nile, some aboard the other ships nearby, some crying out of his arm, some of his leg, some of his head or other part of his body, to the great discomfiture of the rest, in so much that the assault was for that time given over.

King John (as well for his valour as for the title of the king of Jerusalem, chosen general of the army) after he had appeased this tumult, and given the charge of them that were maimed or hurt, unto skilful surgeons, and buried the bodies of such as were found drowned or overwhelmed; with cheerful speech encouraged the rest of his soldiers, persuading them not to be discouraged with the accident of the fall a tower, which was neither to be imputed to their cowardice, or the valour of the enemy, but only to the chance of war.

In the meantime Meledin the Egyptian Sultan, had with a great army encamped himself within the sight of Damietta, thereby to encourage the besieged, and to fill them with hope of relief: sending them oftentimes by the river, news, messages, victuals, soldiers, arms, and whatsoever else they wanted. The chief cause of his staying there was to take occasion for the surprising of the Christians, if any should be offered, either by chance or their own negligence. Everyday some skirmish or other passed between our men and Barbarians, our men still carrying away the victory: yet could these Barbarians neither be drawn forth unto battle, neither could our men kept them from victuals; for as much as they had the river of Nile at command, whereby victuals were out of the upper part of Egypt in greater abundance conveyed into the Sultans camp: whereas on the contrary part, the same river dividing itself into many arms, in some places here and there overflowing, in another cut into many ditches and channels, and in some other pent up by

walls and causes, gave unto our men a thousand displeasures. Therefore seeing that the Sultan would neither give nor accept of battle, they resolved again to lay siege to the tower. Wherefore having with great cunning upon two ships made fast together, framed a tower of most strong timber, equal in height unto the watch tower, they brought the same near unto the Turks tower, and the suburbs adjoining thereunto, after which followed also all the rest of the fleet well-appointed for the assault. At which time all the rest of the army at land stood in battle ready ranged, as well to discourage them of the town, as that the Sultan should not be able to help them without the hazarding of battle. There began a fierce and cruel assault; they of the suburbs right valiantly defending themselves against their enemies. Within these suburbs, the tower, and the trenches, dwelt not only Egyptians (the natural inhabitants of the country) but also Arabians, Persians, Syrians, Indians, Moors, and Ethiopians, who were there resided, for that, that the city was a public market whereunto all kinds of merchandise were brought from far out of the remotest parts of the world, and so from thence in like manner transported also: which encouraged them the more to fight for the defence of their lives and goods, the two things which men hold most dear: and in like sort animated our men unto the assault, as well in the quarrel of the Christian religion, as to enrich themselves with the spoil of those rich nations. The Christians with their ships drew as near as possibly they could unto the land, to the intent that upon the bank of the river, they might come to fight hand to hand, and man to man, and so come close unto their enemies. But the barbarians on the other side, fought by shot and all other means they could to keep them farther off, and so from landing.

That which most feared the Egyptians, was that as one of our ships by chance ran aground upon that side of that river where the enemy lay, and being boarded by the enemy, thronging in as fast as he could, and there making a cruel slaughter: one of the Christian soldiers going down under the hatches, made there a great hole, whereby the water abundantly coming in sunk the ship before the enemy was aware, and so drowned a great number of Egyptians, together with the Christians. (Side note: A desperate act of a Christian). At which time also the high tower built upon the two ships, joining now close unto the watch tower, and mating the same, dismayed the defendants with the strangeness thereof, as with a miracle, in such sort, that they struck with great fear, as now being to sight with a strange, hardy, and cruel kind of men, without any great resistance forsook the tower and fled. The watch tower thus taken, and they that should have defended the same, some slain, and some fled: they in the suburbs discouraged, and flying away were many of them wounded from above out of the watch tower, but now gained by the Christians. At which time also the other ships landed the soldiers, who entering the suburbs, put all they found there to the sword, even unto the last man. There was found great abundance of victuals, but far greater store of riches, in so much that it seemed to have been the spoil of Arabia, Persia, and the rich Indies.

Now yet remained the strong town of Damietta, which was forthwith assaulted by the Christians, more to prove if in that heat and sudden fear it would be yielded, than for any hope they had by force to win it. (Side note: Damietta in vain assaulted). But having done what they could both by sealing and by other engines, they gained nothing but hard blows and wounds, and so retired. Nevertheless, they lodged themselves in the suburbs, and laid a great part of the army between the Sultan and the besieged city, to the intent that no

supply or victuals should be brought unto it; yet both the enemy oftentimes attempted to have entered the city, and the besieged to have sallied out, but both the one and the other were let to do what they would have done, and that not without the great loss of their men: for why, the town was now on every side so enclosed by the Christians, as that no man could enter in or out thereof. Whilst the Christians thus lay at the siege, it fortuned that the river Nile swelling with a great Eastern wind, rise above the banks, so overflowed the places wherein the Christians lay, that they could keep nothing dry, and that most part of their victuals were therewith spoiled. With which unseasonable rising of the river the Christians not a little troubled, by commandment of Pelagius the Popes legate, gave themselves to fasting and prayer, by the space of three days: but the wind falling the fourth day, and the river again decreasing, they gave themselves more earnestly to prayer than before, thanking the almighty, that as he had put them in a great fear, so he had in mercy again comforted them. Now with long lying began victuals to grow scant in the Sultans camp, for that he was glad to send away half of his army up again into the country of Caire. At which time also it chanced (as if it had been in an extreme and common danger of the Mahometan superstition) that ambassadors sent from Coradin Sultan of Damascus and Jerusalem, unto the princes of the Christian army, came to sue for peace, both for himself and his brother the Egyptian Sultan promising in regard thereof again to restore unto them the Holy cross, and whatsoever else himself, his father, or Sultan Saladin had before taken from them: of which their offer, most part of his army liked well, saying, that they had therefore taken up arms for the recovery of that which had been before gotten, and gained by the valour of the worthy Christian captains, and had of late been taken from them; and to blot out the ignominy of the losses thereof, to

the end it should not be said, that they could not leave whole and entire unto their children, what their fathers had got, when they had the keeping thereof; neither having lost it, be able again to recover it: that all these things being restored, there rested not any further occasion of war, or let to stay them as most victorious conquerors to return home. Nevertheless Pelagius, Pope Honorius his legate (for Innocentius in the preparation of the wars was before dead at Perusium) with king John, the masters of the knights Hospitallers and Templars, the duke of Austria, and the Germans, were of opinion to the contrary: alleging, that this sacred war was undertaken generally against the infidels, and for religion sake against the Mahometan superstition, whereof the kingdom of Egypt was the chief seat and stay; and that therefore they ought especially to impugn that. (Side note: A fair offer evil refused). With what persuasion, together with the authority of the persuaders, so prevailed, that the Sultans large offers were rejected, and so the ambassadors dispatched without anything obtained of that they came for. Whereupon Coradin fearing that the Christians would at length come to Jerusalem, as the place they most desired; and doubting how he should be able to defend the same, forthwith razed the walls thereof, and the more to deface it, overthrew and plucked down most of the goodly houses, and other stately buildings therein, sparing yet the Tower of David and the Holy Sepulchre; which he is said to have done at the humble request and intercession of the Christians of diverse countries, which yet dwelt there mixed with the Turks and Saracens.

Whilst the Christians thus lay at the siege of Damietta, the plague began to arise in the camp, whereof so many died, that it began to repent the great commanders of the army that they had so much harkened to the persuasion of the legate (a man making no profession of arms) rather than to the found advise of others, who by long experience

taught the sudden alteration of matters of war, would willingly have accepted of the Sultans large offers: so began Pelagius the legate to be generally evil spoken of. There were now already six months passed since the beginning of the siege, and the Sultan lying in sight had not with him so great an army as before, but only the flower and the choice of his people, having (as we have before said) for want of victuals sent away the rest up again into the country. Now it fortun'd that the Christians, as weary of the long siege, stood not so carefully upon their guard, with watch and ward, as before, but gave themselves more to ease: which the Sultan perceiving, drew near unto the town, in hope under the cover of the silent night, to send new supplies unto the besieged; which companies by him appointed for that service, courageously set forward, in hope to have deceived the Christian sentinels, and so indeed came near unto the town unseen or discovered. (Side note: Saracens sent unto the besieged). And now the foremost of those companies were already entered the town; when the Christians perceiving them, and raising an alarm, put themselves in arms, and so furiously assailed the hindermost of them, and in such sort, that they which were before within, and those that were but now entered, fearing least the enemy in that hurly burly should pell mell enter in with the rest, shut them out of the gates, exposed to the butchery, where they were all presently cut in pieces.

The Christians encouraged with this victory, next day leaving a great part of the army before the town to continue the siege, presented themselves before the Sultans camp to give him battle: who for all that well considering that the loss of a battle might endanger the whole state of the kingdom, would by no means be drawn out of his trenches, but lay a still; where with the Christians, especially the Frenchmen (in their first charge naturally

furious) greatly encouraged, attempted to have forcibly entered their ramparts, but not with success answerable to their courage. For the Egyptians perceiving the small number of their enemies, notably repulsed them, and in fine enforced them to retire, having lost Gualter one of their chief commanders, with diverse others: yea king John in assailing the camp, and grievously burned in his face, hardly escaped himself with life. After which discomfiture they resolved not to think of anything else but of the siege, and above all things to provide that no succours should be brought unto the town. They in the city more strictly beset, and besieged than before, and now brought unto extreme necessity and famine, and out of all hope of relief, assembled themselves to consult of their affairs, and what were best for them to do in so dangerous a state: some person or other them by night or otherwise secretly flying into the camp. And that more was, the city had undoubtedly been yielded by the greater part, had not the chief commanders within mured up the gates, and commanded that none of the inhabitants upon the pain of death should come up on the walls, or ramparts, to the intent they should not get out or cast themselves from above over the walls into the ditches. The chief commanders and captains went here and there up and down the city, to search and view all things, especially the shops and storehouses, where finding small store of wheat, they divided it in small portions among themselves: the common people enforced with want, eat whatsoever came to hand, were it lawful or unlawful, or forbidden by their superstition, wholesome or unwholesome, good or bad, salt or fresh, roasted or raw; and so prolonged their lives with such things as they could find. Now the besieged, not able to endure the extremities of the famine (being the passion that most grievously and often troubled mankind) they also attached with the wrath of God: for the plague (the fury whereof had before attained the camp of the

Christians, and afterward quite ceased) was now got into the city, where it made a great slaughter: which mortality day by day in such sort increased, that men were not only now no more to be found, to visit, comfort, succour, serve, and help the sick; but were wanting also to bury them, to draw them out of their beds and houses, and to separate the living from the dead: the streets and houses full of dead bodies, gave forth a most horrible stink, with a most grievous and infectious air: there was not any place clear from the plague, or any man that could boast that he had not been attained therewith, or the fear thereof; and remedy was there none. The rage and fury of these two devourers, the famine, and plague, devoured them without number, choosing rather to die, than to submit themselves unto the enemies; or to humble themselves so low, as to crave their favour. Those they within were thus pinched with famine, the Christians knew: but that the plague so raged among them, they knew not. Now the Christians had of purpose cast up certain trenches and barricades, for the keeping in of such as the famine should enforce to come out of the town; thinking that the besieged, to ease their wants, would thrust the baser sort of the people and unprofitable mouths out of the city, unto whom the Christians meant not to give any passage: for they having long before so staidly environed the city, as that no relief could be brought unto it, lay now still expecting when the besieged, enforced by necessity, should yield themselves; and so without loss of any man, to become masters of so strong and rich town. It was now more than a year that the Christians had thus lien at the siege of Damietta, when as certain of the soldiers upon a bravery adventured with a few scaling ladders to mount the wall: in which doing, finding no resistance, and withal hearing so great silence, as if there had been nobody with in the city; they stood still a great while hearkening, but seeing that dumb silence still to continue, they returned unto

the camp, giving the captains to understand how the matter stood; who at the first thought it to be some policy and finesse of the deceitful enemy: yet afterward they thought it good to adventure certain men, to prove their fortune, and to cause certain companies well-appointed to scale one of the bulwarks of the city, in such sort, as if they should have gone against a puissant enemy, that had had the power to resist them. And hereupon were scaling ladders brought forth, and all things made ready, without resistance took the bulwark. But as they were entering farther in the town, a small company of the Turks and Barbarians (all the soldiers that the fury of the plague had left, and they also with the famine and infection of the air very weak and feeble) met them, and began to make some small resistance, but to no purpose, being forthwith all cut in pieces. Which done, the matter wherewith the gates of the city were mured, was presently removed, the gates set open, and the Christians with ensigns displayed let in. (Side note: Damietta without resistance taken by the Christians). But even at the very entering in at the gates, they were attained with a most grievous and horrible stink, they saw a fair city unpeopled, and that which was most fearful to behold, the streets covered with dead bodies, and such a dreadful desolation, as might move even the enemy himself to compassion. (Side note: Damietta unpeopled by the plague). The Christians were entered, as men appointed to have done a great execution, and to have made the channels run with blood, as men justly provoked with the long siege and the pains they had endured; they had their swords and weapons in their hands, but found none against whom to use them: for a man could not enter into any house, or go into any street, but he must pass over the dead, or others which being not yet altogether dead, were miserably drawing toward the end. Of seventy thousand persons in the city, neither was nor found above three thousand alive, and those

for the most part yet young children: for all the rest were dead, taken away either with the sword, famine, or the plague; the greatest part whereof lay yet stinking above the ground unburied. These three thousand that were left, were meagre and poor, that pity it was to behold them: unto whom their lives were granted, upon condition that they should make clean of the city, and bury the dead, which they were three months in doing.

Thus was Damietta taken by the Christians in the fifth day of November, in the year 1221, after it had been more than a year by them besieged. (Side note: 1221). The spoil there taken was great, for besides the rich merchandise brought thither from far, was found great store of gold, silver, and precious stones. The Christians thus enriched (and the city made clean) stayed there more than a year after, as in a colony wherein they had been willing to dwell, forgetful of their own country. In the beginning of these wars, the princes of the army had one consent agreed, that whatsoever city or territory should by them be taken from the Turks or Infidels, should be given unto the king of Jerusalem, whom after the departure of the king of Hungary they had made general of the whole army. But now the city was taken, Pelagius the legate, pretending, that by the virtue of his legislation, it belonged unto him to dispose of all things taken in that sacred war, (as man not unmindful of his matter) adjudged the city from thenceforth to belong unto the See of Rome: with which indignity and wrong, the king inwardly discontented (and yet for the authority of the legate, dissembling the matter) withdrew himself, and so retired to Ptolemais.

The year following, Pelagius weary to see the arms of the Christians to corrupt with rust, and nothing doing: considering the desire and hope he had utterly to have ruined the infidels, together with their superstition, commanded, that every man should again take

up arms for the prosecuting of this war against the Sultan, and the besieging of Cairo. (Side note: 1222). But for all that, when he had commanded what he would, or could, the soldiers little regarding his command, with one voice cried out that they would not be commanded by any, but by the king of Jerusalem only. So the legate, enforced by the soldiers, was glad to send unto the king, to request him to turn again unto Damietta, and to take upon him the charge for the managing of that war, taken in hand for the defence of the Christian religion: who for all that excused himself from so doing, one while by his own particular affairs, another while by his own indisposition: yet in fine, pressed and overcome with the prayers and requests of the other Latin princes, he returned to Damietta, at the self-same time that the duke of Bavaria arrived there with a goodly company of brave men, brought thither out of his own country, after he had been now from thence ten months absent.

The legate desirous of the prosecution of this war, requested and urged the king, with the rest of the princes and great commanders, without delay to take the field, telling them, that the enterprise of the Holy war was grown old, and cold, by those long delays and protracting of the time: and that they which kept wars so far from home, ought to make haste to force the enemy, to take all occasions to lose no time but ever to be doing, and prove all things for the annoying of the enemy: and that was the and that that was the way, whereby the worthy of ancient times, both kings and emperors, had gained unto themselves empires, glory, greatness, and wealth: that it was for them that were invaded and assailed, upon whose lives depended the safety of their country, their wives, their children, and goods, to delay and prolong the time as they might, to delude the enemy, to frustrate his designs, to defeat his attempts, and with delays to delay him off, until that

having thereby weakened his forces, he should together with his courage loose also his hope: Cairo (he said) to be indeed a great city, but yet the greatest cities that ever were, had by wars become great deserts, forced by the power of their puissant and speedy enemies: and that great empires, as were those of the Sultans, ought not to be invaded or assailed by any foreign force, if they were not at the first onset overthrown, or at leastwise to weakened, as that they could not afterwards lift up their heads or recover themselves; for otherwise, that they which had prepared a destruction for others, should fall into the same themselves: that it behoved either not to have attempted or assailed Egypt at all; or else now after it had been once assailed, not so to give it over before it were conquered. (Side note: Pelagius the legate persuaded the princes of the Christian army to proceed for the conquest of Egypt). The king of Jerusalem whether it were that he were pricked with the grief, that being called the king of the Holy Land, he could not have the city of Damietta (under his leading and conduct won by the Christians come to the sacred war) given unto him by the legate; or that he had before proved that the higher country of Egypt was not without great and manifest danger to be attempted, said, that that he would not in any case go: alleging that honourable and sacred war to have been taken in hand, only for the recovery of the Holy Land, and not for the winning of Memphis, Babylon, or Thebes in Egypt; which after they were taken, would not for any long time continue in their fidelity or allegiance, and could not possibly be kept by force: whereas Syria, by Godfrey of Boullion and the other great princes his associates, entered into, conquered and possessed: and since his time, by diverse other Christian kings and princes held, was in right their own: and that therefore he greatly commended the forwardness, the diligence, the courage, the desire, and whatsoever thing else Pelagius

commended: but that he ought to employ the same in Syria, and not there were no need was, or from whence no profit was to be drawn or expected. Nevertheless the legate wedded to his own opinion, by the power of his authority, commanded the king of Jerusalem, the duke of Bavaria, with the rest of the great commanders and captains, to take up their arms and to get them into the field upon the expedition by him appointed against the Sultan; threatening the pain of the high sentence of excommunication against him or them, that should show themselves backward or unwilling to do what he had commanded. So as it was enforced by the legate, they began with cuill will and worse speed to set forward in August, in the very hottest time of the year. At which time the Sultan beholding the great army of the Christians, in number about seventy thousand, retired as a man afraid into such places as he thought best, farther off: which the legate seeing (as one not acquainted with the feats of war) rejoiced greatly, as if the victory had been already more than half gained; commending unto the heavens them that he saw courageously marching, forward, saying, that fortune always favoured the valiant, and that unto cowards all things fell still out to the worst. By the way the Christians seized upon a bridge, which the enemy had made over the Nile, and cut in pieces such companies as were left for the keeping thereof. So marching on, they drew near unto Cairo, and there in the sight of that great and rich city, encamped: where running up and down, the more to terrify them of the city, provoked them to battle, upbraiding unto them their laziness, their cowardice, and sloth, braving them (if they were men) to come out: yet for all that, they would not so do, but keeping themselves close and covert within the city, let them alone to brag and boast at their own pleasure. This siege continued long, of purpose protracted still from day to day by them of the city: and the great opinion the

Christians had of their own valour, with the small regard they had of their enemies, made them so proud and careless, that they remembered no more to take good care of the war, of their duty, their watch, or their sentinels: their confidence was in their own valour and good fortune, not considering or remembering that they were come into Egypt, and that they had put themselves within the trenches, sallies, channels, and cuts, of a deceitful river, which not only brought victuals unto their enemies, but also fortified them; who by how much they were the less valiant and less understood of the art of war, the more they used or craft and subtlety for the preserving of themselves. So the crafty enemies drew the Christians out at length, abusing them with many delays and deceits; making semblance of great fear, to make themselves the less to be feared; and more contemptible in their doings, to the end that they knowing the passages and straits of the country, and reserving themselves unto the occasions and advantages both of the time, and of their enemies, might circumvent them and entrap them at such time as they least feared any such matter. The Christians, at all adventure had encamped themselves in a low ground, within the banks and causes of that fenny country, under the covert thereof, thinking themselves safe as in their trenches, against all sudden sallies or attempts of their enemies. But these places wherein they lay were soft and dirty, for so much as the country people used at their pleasure to water them by channels and sluices out of the river Nile: which now plucked up and opened, the river began to rise and overflow all. (Side note: The Christians entrapped within the sluices of the river Nile). Then too late they perceived themselves taken as in a grin, without power to defend them or to make any resistance, or by any other means to show their valour. So the river still arising and overflowing, gave unto the Turks and Egyptians good hope of their wars, and of a victory

more desired than hoped for over a warlike and victorious people. All the ground where the Christians lay encamped was covered with water, so high that the victuals were corrupted, and no place left for a man to stand or lie dry in.

Now at the same time the Egyptians had taken the high places, with the passages upon the walls and banks in that drowned country, to the intent that the Christians should not be able to retire or to save themselves out of the bogs and marshes covered over with water. So was their rash valour and presumptuous confidence in themselves, exposed unto their enemies shot and fury; and when they would by force have defended themselves, their hardiness was overcome by the crafty subtlety of the weak enemy. Then began every man to cry out against Pelagius the legate, accusing, condemning, and railing at him: the king himself they blamed not, for that he had done his duty, in dissuading of this expedition, and was contrary to his good liking himself drawn into this war, the charge whereof he had not without great entreaty taken upon him: neither might he with his credit well complain of this misfortune, least in so doing, he might seem to have had no comfort in himself. But as for the legate, what council could he then give what council could he then take for himself? They of Venice, Pisa, and Genoa, left at Damietta, were indeed strong at sea, but how could they come to relieve him at Cairo? And how, or by what forces could the Christians break out of the banks and sluices of the cuts and channels; which winding in and out with a thousand inextricable turning, enclosed them, beset also on every side with the victorious enemy. After they had been thus cooped up, and environed with the waters three days, you might have seen the poor soldiers in every place fall down dead for want of food and sleep, and so perish in the water; the like miserable kind of death, the rest were also in short time after to expect: other help was

there none but to yield unto necessity, and to accept of such conditions as it should please the proud enemy to propound. (Side note: The miseries of the Christians in the drowned land). Now the Sultan desired not so much their lives, as the liberty of his country: and therefore required to have the city of Damietta again restored unto him, and all things else in such sort as was before the besieging thereof: and so the Christians without more ado to depart his country. Hard conditions, if a man respect the hope whereupon the Christians had undertaken this war, and were so come into Egypt, with the toil by them there endured: but unto him that will but enter into the consideration of mens affairs, and especially in martial matters, it will seem but an accident to be yielded unto, the like whereof had oftentimes happened unto the greatest men of the world. These conditions (such as they were) were by the distressed Christians accepted of. But when they were brought to Damietta, and there propounded unto the Christians there left, a great contention began to arise among them: some said that they would not accept of them, or surrender the town, which being kept would be a stay for all the affairs of the Christians in the East, and a most commodious place for them to have recourse unto; but being restored and lost, carried away with it all the hope of the Christians and that therefore it were better to endure all extremities than to receive such dishonourble and hurtful a peace. Others of the contrary opinion said, that they ought not to forsake them that were in danger before Cairo, nor to expose them unto the butchery, but to have a Christian compassion of so many thousands of souls and there lay distressed, seeing they might be saved by the surrendering of that one town: towns (they said) consisted of the number of men, and not men of the enclosures of walls and ditches. They that were of this opinion, for the delivering up of the town, seeing the other obstinately set down to the contrary,

withdrawing themselves from the council, presently took up arms, and by force entered the houses of them that were of the contrary opinion, and took from them their weapons, by that means and perforce to constraint them to yield to their desire. As soon as they that lay before Caire (almost drowned in the waters) understood of this dissention at Damietta about the delivery of the town, they sent them word, that if they would not yield the town unto the Sultan, they would forthwith send to Ptolemais, which would not fail to do what should be commended, to have it in stead of Damietta surrendered unto the Egyptians. So was Damietta again yielded unto the infidels, and so great labours of the Christians taken at the siege and winning thereof, all lost. That which made the indignity thereof more tolerable, was that Meledin the Sultan, having without bloodshed gained so great a victory, did neither by word or deed anything in despite or reproach of the Christians, but used the with all courtesy, relieving them also with victuals and such other things as they wanted, and faithful guides conducting them in safety out of the country.

In like manner also, Coradin his brother, Sultan of Damascus, made truce with the Latins for eight years. Whereupon the king of Jerusalem, went over into Italy, and there by the persuasion of Honorius the Pope, his wife being now dead, gave his daughter Toland (now crowned queen of Jerusalem in the right of her mother) in marriage to Frederick king of Sicily and emperor of the Latins, the rather there by to stir him up for the taking in hand of the sacred war. Ever since which time he and the kings of Sicily his successors have been called kings of Jerusalem, albeit that they have evil prosecuted that their pretended right and title, as still busied in more propane wars against other Christian princes. King John afterwards departing from Rome for France, was by the way honourably entertained at Pisa: but arriving at the French court, he found Phillip the

French king desperately sick, who by the last will and testament gave unto the knights Hospitallers and the Templars, sixty thousand crowns for the maintenance of their wars against the infidels: which money was to their use, afterward payed unto king John. Who shortly after to discharge himself of a vow he had made, to visit the pilgrimage at Compostella, going into Spain, by the way married Berengaria, the king of Castile his daughter: and there staying a great while, returned again into France, where he lay long expecting the setting forward of the emperor Frederick his son in law; for the recovery of his wives right unto the kingdom of Jerusalem; which although he solemnly vowed at such time as he with all princely magnificence married the said lady at Rome, yet otherwise let with troubles near home, performed not the same, until almost seven years after: all which time the Christians in Syria enjoying the fruit of the late concluded peace for eight years, lived in great rest and quietness where, so leaving them, until the new arising troubles, let us in the meantime again to return unto the troubled affairs of the Turks, Greeks, and Latins at Constantinople, and in the lesser Asia.

Henry the second emperor of the Latins at Constantinople, after he had (as is aforesaid) with much ado repressed the fury of the Bulgarians and Scythes, his barbarous enemies, and so given peace unto the miserable country of Thrace, died, having reigned a most troublesome reign, about the space of eleven years. (Side note: The death of Henry emperor of Constantinople). After whom succeeded Peter, count of Aussere, his son in law, third emperor of the Latins in Constantinople: who in the beginning of his empire willing to gratify the Venetians, and to revenge himself of Theodorus Angelus, a great prince of Ephirus, competitor of his empire, besieged him in Drachium; which strong city, said Theodorus had but a little before surprised, belonging to the Venetian seniority.

(Side note: Peter emperor). At which siege Peter the emperor lying, was so cunningly by the will of Greek used, that a peace was upon most honourable conditions between them concluded, and a familiar kind of friendship joined. In so much, that the emperor at his request, not well advised, came unto him as his guest: who now of his enemy become his host, entertained him with all the formalities that reigned friendship could devise. But having him now in his power, and fearing no harm, regarding neither the laws of fidelity or hospitality, he most traitorously slew him, as he was yet in the midst of his banquet. Of whose end, some others yet otherwise report, as that he should by the same Theodorus have been intercepted about the pleasant woods of the Tempe in Thessalia, as he was traveling from Rome to Constantinople, and so afterwards to have been by him cruelly put to death. Of whose misfortune, Tepelus governor of Constantinople understanding, for the more safety of the state in that vacancy of the Greek empire, made peace with Theodorus for five years, and the Turks two. Shortly after came Robert (the son of the aforesaid unfortunate emperor Peter) with his mother to Constantinople, and there in his father's stead was solemnly saluted emperor; but not with much better luck than was his father before him: for shortly after his coming he took to wife a fair young lady, the daughter of a great rich and noble matron of the city, but before betrothed unto a gallant gentleman, a Burgundian born: with whom the old lady broke her promise, and more careful of her daughters preferment, than fidelity, gave her in marriage unto the new emperor (Side note: Robert emperor of Constantinople). The joy of which so great an honour was in short time converted not into a deadly heaviness, but even into death itself: for the young Burgundian, more enraged with the wrong done him, than discouraged with the greatness and power of the emperor, consorted himself with a company of lusty tall

soldiers, acquainted with his purpose, and awaiting his time when the emperor was absent, by night entered the court with his desperate followers, and first meeting with the beautiful young empress, cut off her nose and her ears, and afterward threw her old mother into the sea: and so fled out of the city into the woods and mountains, with those desperate cut throats, the ministers of his barbarous cruelty. (Side note: A horrible outrage committed upon the person of an empress). The emperor pierced to the heart with this so great a disgrace, shortly after went to Rome, to what purpose was not certainly known; but in returning back again through Achaia, he there died, leaving behind him his young son Baldwin, yet but a child, begotten by his first wife to succeed him in the empire: who by the name of Baldwin the second was crowned he first and last emperor of the Latins in Constantinople. (Side note: Baldwin the last emperor of the Latins in Constantinople). And for because he was as yet but young and unfit for the government, he was by the consent of the nobility assisted and afterward married unto Martha the younger daughter of John Brienne king of Jerusalem, a worthy old captain (but as then governor of Ravenna; which city, he being certain years before sent for out of France for that purpose, by Honorius the Pope, he notably defended against the emperor Frederick his son in law, but that affinity was before broken off by the death of the said emperors wife) who now sent out of Italy unto Constantinople, had committed to his charge and protection both the person and empire of the young emperor Baldwin now his son in law. Which great and heavy charge him for certain years after worthy and faithfully discharged, until such time as that Baldwin was himself grown able to take upon him the government. Now although the imperial city of Constantinople, with the countries of Thrace, Theselia, Macedonia, Achaia, Peloponesus, and the rest of the provinces of

Greece, were all or for the most part under the government of Baldwin the emperor, the Venetians, or other the inferior Latin princes: yet were the oppressed Greeks, the natural inhabitants thereof, in heart not theirs, as abhorring nothing more than that their foreign government; but wholly devoted to their own natural princes, Theodorus Lascaris and Alexius Comnenus the one reigning at Nicea, Bithnia, and the other at Trapezond in Pontus, both called by the Greek emperors, and so of them generally reputed. Lascaris of the two the better beloved, and by far of the greatest power, had during the time of his reign fought many hard battles (as is part before declared) and strongly fortified his chief cities against the invasion of his enemies as well the Turks as the Latins: and so having as it were erected a new empire in Asia, and there reigned eighteen years, died, leaving behind him one John Ducas Batazes, that had married the fair lady Irene his daughter and heir, to succeed him in the Greek empire in Asia. (Side note: John Batazes made emperor of the Greeks in Asia). This John was a man of a great wit and spirit, and of more gravity for his years, than was Theodorus his father in law; never undertaking anything before he had thereof well considered; and once resolved, not omitting or neglecting anything for the performance thereof. So that it was not unfitly said of the Greeks, the planting of his new empire to have required the celerity of Lascaris, but the stay thereof to have been the gravity of Ducas. He in the beginning of his reign, in very short time having set all things in good order, greatly augmented his legions, and shooting at a fairer mark than the empire he yet held, even the imperial city itself and the recovery of all Thracia and Graecia out of the hands of the Latins, which could not be done without a fleet at sea, built in great number of galleys in the ports of the lesser Asia. And so having triggered up and manned a strong fleet, and scouring the seas, in one summer took in most of the

islands of the Aegeum, namely, Leseos, Chios, Samos, Icaria, Coos, with the famous island of Rhodes, and many others also. And not so contented to have increased his empire, the next spring crossing the Helespont and landing his forces, first invaded Chersonesus; and afterward to terrify the Latins, foraged the country far and near, even to the gates of Constantinople, no man daring to oppose himself against him. At which time also he took many cities and strong towns along the sea coast of Gallipoli, Sestus, Cardia, with diverse others thereabout, some by force, some by composition, the Greeks almost in every place yielding themselves where they were not so oppressed by the Latins as that they could not help him. Now by these proceedings of the Greek emperor in Europe, was plainly to be seen again the ruin of the Latin empire in the East, all things prospering in his hand according to his heart's desire, Assan the Bulgarian king, no small terror both unto the Latins and the Greeks, moved with the same hereof, by his ambassadors sent of purpose unto John the Greek emperor, offered his daughter Helena in marriage unto young Theodore his son: of which offer the emperor gladly accepted. For being busied in his greater affairs, he was loath to have so great a king as was Assan, his enemy, able at his pleasure to call in the Scythes; who with their multitude as a great flood breaking over the banks, had oftentimes carried away whole countries before them. Wherefore the match agreed upon two great princes by appointment met together about Chersonesus, where Helena, king Assan's daughter, being then about ten years old, was with great joy and triumph solemnly married unto young Theodore the emperor's son, much of the same age. Not long after ambassadors were also sent unto the emperor from the Sultan of Iconium, to confirm and prolong the league between them; for the Tartars not contented to have driven the Turks out of Persia and the far eastern countries, began now also to cut

them short in their provinces in the lesser Asia: wherefore the Sultan of Iconium, fearing least whiles he had his hands full of those his most dreadful enemies, of themselves too strong for him, he should behind be set upon by the Greek emperor, and so thrust out of all, sent these ambassadors unto him for peace; which he for many causes easily granted. First for that he foresaw what a hard matter it would be for him to maintain war at once both Asia against the Turks, and in Europe against the Latins: then by this warlike nation, as by a most sure bulwark, to keep his own countries safe from the invasion of the barbarous Tartars, unto whose fury he should himself lie open, if the Turks were once taken out of their way. Both sufficient reasons for the emperor to yield unto the Sultan, which he did: so was the peace concluded, and the ambassadors dispatched. This peace exceedingly comforted and afterwards enriched the emperors countries: for now the people generally delivered of the fear and misery of continual war, began on all hands to fall to their fruitful labours of peace. (Side note: Plenty ensuing of peace). Yea the emperor himself to the stirring up of others to the like good husbandry, caused so much land to be ploughed up for corn, and so many vineyards to be planted, as might plentifully suffice his own house, and such poor as he daily relieved: with a great over plus, which he caused to be carefully laid up in store. He kept also great herds of cattle, flocks of sheep, and fowls of all sorts without number. The like he caused his kinsmen and other of the nobility to do, to the intent that every great man having sufficient for his own spending at home, should not take anything from the poor countryman, that so every man contenting himself with his own, might live in peace without the grievance of others. By which means in a few years every barn and granary was full of corn, every cellar full of wine, every stable full of cattle, every storehouse full of victuals: the fields were

covered with corn and cattle, and in every man's yard were to be seen all kinds of tame fowls, without number. At which time also there fortuned a great famine among the Turks: in so much, as that they were enforced to fetch their greatest relief from out of the Christian countries. Then might you have seen every way full of Turks, men, women, and children, travelling to and from into the emperors provinces for victuals: their gold, their silver, their other rich commodities, they gave unto the Christians for food; a little corn was worth a good commodity, every bird, sheep, and kid, was sold at great rate: by which means the country men's houses were full of the Turks wealth, and the emperors coffers stored with their treasure. The greatness of the profit arising of this plenty of the Christians, and penury of the Turks, may hereby easily be gathered, for that of eggs daily sold, so much money was in short time gathered, as made the empress an imperial crown of gold, richly set with most orient pearl and precious stones of great price; which the emperor called Ouata, for that it was bought with egg money. (Side note: An imperial crown bought with egg money). Thus the Greek empire in the lesser Asia, under the good emperor John Ducas flourished. The Turks at the same time declining as fast, daily pilled in one corner or another by the Tartars, and confirmed with famine at home.

Frederick the German emperor had of long time vowed to take upon him an expedition into the Holy land: for performance whereof, he was hardly called upon, first by Honorius quartus the pope; and afterward for his long delay, excommunicated by Gregory the ninth: not so much for the zeal they had unto the sacred war, as to busy the emperor a far off in wars abroad, whilst they in the meantime, to increase their own power, drew from him some one part or other of his empire: which he not without cause fearing, from day to day, and year to year, delayed the performance of his vow, so much

urged by the Pope; by his presence and power, still disappointing all the sly designs of the Pope, conceived or put in practice against him. But now at length moved, or more truly to say, enforced with the thundering and lightning of Pope Gregory, he resolved to set forward in the year 1227. (Side note: 1227). About which time Iolenta or Yoland his wife, the king of Jerusalem his daughter died, in childbed, being before delivered of a fair son. Now were met together at Brindisi an exceeding great number of courageous and devout soldiers out of all parts of Christendom, especially out of Germany, under the leading of Ludwik Landgrave of Thuringia, and Siegfried bishop of Angusta; all stirred up with the same of so noble an expedition. But whilst they there stayed somewhat long, the plague arise among the Germans, whereof in short time after, both the Landgrave and the bishop died, with many of the other best soldiers. The emperor himself was upon his way as far as Malea, upon the farther side of Peloponesus, where falling desperately sick of a burning fever, and put back with contrary winds, he returned again to Brindisi, and there stayed a great while after. Then began the Pope again to fret and fume, and to cast out his excommunications against the emperor, as if it had been thunder and lightning, accusing him of perjury, infidelity, and many other grievous crimes; of all which the emperor was ready to have cleared himself in an open assembly of the princes of Germany, to have been held at Ravenna, had it not been by the Pope and the troubles of Lombardy disturbed. Nevertheless, he by open protestations and writings fully answered all the Pope unjust accusations wherewith he had been so hardly charged: and yet desirous to perform the expedition by him taken in hand, having set all things in good order, and put himself again in readiness, he set forward from Brindisi in August in the year 1228, leaving the charge of his territories in Italy, unto the care of Reynold duke of

Spoleto. (Side note: 1228). The Pope displeased, for that the emperor at his departure had neither reconciled himself, nor taken his leave of him, and deeming therein his excommunications and fulminations to be contemned and set at naught; fell into such a rage and choler, that he forbade all the Christian forces that were in Syria to follow him, or to yield to him their obedience; and wrote letters also unto the Sultan, not to come to any agreement with the emperor, or to yield unto him any part of the Holy land: which very letters the Sultan afterwards sent unto the emperor. Neither yet so contented, immediately after his departure ran upon his kingdom of Naples, and so filled all Italy with troubles. Nevertheless the emperor happily arriving at Ptolemais, was there honourably received of the Christian forces, notwithstanding the Pope's threats and cursing. Of whose arrival, Sultan Meledin having intelligence, and loath to draw so mighty an enemy as was the emperor, upon him, by his ambassadors offered him most honourable conditions of peace: which before he would accept of, he by convenient messengers sent unto the Pope, to have his consent and approbation. But such was his rage, that he would not suffer the messengers to come into his presence, or vouchsafe to read the emperors letters, being brought unto him; but like a mad man presently rent them in pieces. All which indignities the emperor nevertheless took in good part, and concluded a peace with the Turks for ten years, upon these conditions: first, that he should be anointed and accounted king of Jerusalem: then, that the Holy city, with all the land of Palestine, should be delivered unto him: thirdly, that he might at his pleasure fortify the cities of Nazareth and Jaffa: fourthly, that all such places as were sometime in the power of Baldwin the fourth king of Jerusalem, taken from him by Sultan Saladin, should be restored: and last of all, that all prisoners on both sides should be set at liberty

without ransom. So the peace concluded, the emperor with his army came to the desolate city of Jerusalem, and there upon the Easter day was with great solemnity crowned king thereof in the year 1229. And so having repaired the walls of the city, with certain churches, fortified Nazareth and Jaffa, and furnished them with strong garrisons, and appointed Raynold duke of Bavaria his lieutenant in Syria, he with two galleys only returned into Italy: ever since which time the kings of Sicilia have been also called kings of Jerusalem, and have oftentimes born the arms of both kingdoms. (Side note: 1229, Frederick the emperor crowned king of Jerusalem).

The next year Pope Gregory in despite of the emperor Frederick, more than for any zeal unto the Christian religion, did by the Dominicans, and Franciscans (two orders of friars but then lately erected) as by his trumpeters, stir up a wonderful number of zealous and devout Christians, almost in every part of Christendom, to take upon them the cross (as they termed it) the cognisance of such, as had by vow bound themselves to take up arms against the Turks and Saracens, for the recovery or defence of the Holy land. (Side note: 1230. The unfortunate expedition of the king of Navarre into the Holy land). These devout men met together in great number, under the leading of Theobald king of Navarre, Almericus count of Montfort, Henry count of Champagne, and others too long to rehearse (of purpose stirred up to trouble the ten years peace before concluded between the emperor and the Turks in Syria) set forward, and after long travel passing the strait of Bosphorus, not far from Constantinople into Bithnia, came to the river Sangarius, and there stayed a while to refresh themselves. Afterwards passing through Galatia, and so from country to country through the lesser Asia, they came at length unto the straits of the mountain Amanus (a part of the mountain Taurus) which they found before taken by

the Turks and the Sultan of Iconium himself not far off encamped with a strong army. Nevertheless the valiant count of Montfort, which had the leading of the vanguard, courageously marching forward, by plain force opened the passage of the mountain, having slain or put to flight the Turks appointed for the keeping thereof: the king of Navarra in the meantime (though in vain) assailing the Sultan in his camp; who fearing the great power of the Christians, kept himself within his own strength and would not stir. Wherefore the king seeing it to no purpose there longer stay, dividing his armies into three parts, left Sultan, and followed after the count, placing his baggage in the midst, and the best of his soldiers in the rearward. But whilst they thus march up the great mountain, the Turks better acquainted with those passages, were still at hand, assailing them sometime behind, sometime on one side, sometime on the other, as they saw occasion: and at length taking them at an advantage in great plain, set upon them (now before almost spent with hunger and travel) and there slew of them an exceeding great number. But by the coming one of the night, the battle was broken off, and the Christians repairing unto their ensigns, passed the straits, and so set at length arrived at Antioch, having lost by the way the greatest part of the army, with all their wealth, their victuals, and most part of their horses: the remnant yet left, having a little refreshed themselves, were by sea transported to Ptolemais; from whence they were afterward by the Templars conducted to Gaza, where they lay, and of the spoil of the country greatly enriched themselves. As for many other great matters they were not able of themselves to take in hand; and help of such forces as the emperor had before left at Jerusalem, and other places, they could have none; having express charge from the emperor himself, not to do anything against the enemy, tending to the breach of the ten years league; which the Turks well perceiving,

and that they had to do but with these new comer guests, and some few others their partakers; having gathered together their forces, lay in ambush for them in every corner to cut them off. Neither was it long, but that these of Gaza going far into the country, and returning laded with spoil, were set upon by the Turks; whom they (casting away the spoil they had before taken) notably repulsed and put to flight, the day not drawing to an end. But early the next morning appeared a far greater number of Turks than before; which now coming on, charged the Christians, who all that night had stood watching in their armour, and so joined with them a most cruel battle: wherein the Christians showed so much valour as was possible for men to do; but wearied with long fight, and oppressed with the multitude of their enemies, they were overcome and slain almost every mothers son. Among the rest, the two counts Almericus and Henry, fell: the king of Navarra himself hardly escaped by the exceeding swiftness of his horse, and by uncertain ways wandering up and down the country, not knowing which way to take, after two days came by good fortune of Jaffa: some few others escaped by flight to Ptolemais, the heavy messengers of the misfortune of their fellows. The king afterwards visiting the Holy places at Jerusalem, returned home into his country, with some few of his followers, having performed nothing of that the world expected.

About four years after, Raynold duke of Bavaria, whom Frederick the emperor had left his lieutenant in Jerusalem, died: having by the space of five years peacefully governed that bruised kingdom. After whose death, the Templars (who, he yet living, would oftentimes have broken the league, but that they were by his authority and wisdom restrained) now took occasion to stir up the people to take arms against the Turks, without respect unto the league, yet in force, or dangers like thereof to ensue. (Side note:

The Christians by persuasion of the Templars break their league with the Turks). Wherefore the Egyptian Sultan hearing, raised a great army, sending also for the Khwarazmians, a warlike nation then lying near unto Babylon, to come unto his aid. Thus become very strong, he first laid siege to Gaza, but a little before repaired and fortified by the king of Navarra and the Templars, which he at length took by force, and put to sword all that were therein, as well the citizens as the garrison soldiers: in like manner he dealt also with them of Ascalon, and other places as he went. To repress this fury, the Templars and Hospitallers had assembled the whole strength of that weak kingdom, and near unto Tiberias came to have given him battle. Who upon their approach hastily retired, as if he had for fear shunned battle. But whilst the Christians as victorious the night following lay negligently encamped along the river side, he returning back again with his army, came upon them before they were well aware, half sleeping half walking, but altogether unarmed, with a most horrible outcry. The Christians now altogether awaked; and not a little troubled with the suddenness of the matter, hastily and disorderly (as must needs in so great a confusion) took up their weapons, such as came first to hand, and so courageously opposed themselves against their enemies. There was fought a most terrible and doubtful battle, and that also for a long space; the Christians still encouraging one another to do their last devoir. But the Turks still keeping their order, against the disordered Christians, and far mo also than they in number, prevailed, and there overthrew them with a great slaughter, but not without the loss of many thousand also of their own men, which there lay dead upon the ground. Most part of the best commanders both of the Templars and Hospitallers were there slain, such as escaped fled to Tyre.

The Sultan encouraged with so great a victory, marched forthwith to Jerusalem, which he took without resistance; and there put to sword all that he found therein, men, women and children, without respect of sex or age: and afterwards having rifled the same, razed it down to the ground, burning the buildings, and overthrow the walls, not long before repaired by the emperor Frederick, and much beautified by his lieutenant Raynold. (Side note: 1234 Jerusalem taken and razed by the Turks). And carried with an infernal fury, defaced, and most shamefully polluted the sepulchre of our blessed Saviour, never before than violated or defiled, but of all nations untouched and revered; which for all that, may seem to have been done, not so much for the hatred unto the Christian religion, as for that it was the place of all others most desired of the Christians; and for the gaining whereof they had undertaken so many hard adventures, and so much troubled the Saracens and Turks.

Thus by the unfaithfully breaking of the league, the most ancient and famous city of Jerusalem, sometime the terrestrial seat of the most highest, and glory of the world, fell again into the power of the Turks and infidels, in the year 1234, in whose hands it had ever since remained even until this day: now a poor ruinous city, governed by one of the Turks Sanjaks, and nothing now more famous than for the sepulchre of our blessed Saviour; again repaired and much visited by the devout Christians, and not unreverenced by the Turks themselves.

The loss of this famous city, together with the dangerous state of the Christians in Syria, much grieved the other Christian princes of the West; especially Frederick the emperor, by whom it had been but a few years before gained. Howbeit he could not remedy the matter according to his desire, being himself grievously entangled with the endless

troubles which Pope Gregory had (as it were by tradition) left unto the other Pope his successors, for the troubling of his state, until at length they had deprived him of his empire, and not long after of his life also. Among other the great princes, careful for the poor Christians in Syria, was Louis the French king the ninth of that name, a prince of great power, but of all others of that time most famous for his zeal unto the Christian religion, and for his devout manner of life: who abounding in wealth and all things else of a great prince to be desired; and withal oftentimes considering the notable expeditions many Christian princes had (to their immortal glory) made, some into Syria, some into Egypt against the enemies of Christ, and for the relief of the oppressed Christians; was many times about to have taken upon himself the like. But in these devout motions, before he could resolve upon so great an enterprize, he fell dangerously sick, in so much that for certain days he lay speechless devoid of sense and motion, without any sign of life, but that he did a little faintly breath: when coming a little unto himself (whether moved with devotion, or troubled with his former conceits then running in his weak brain, is uncertain) the first thing he asked for, was the cross (the cognisance of such as vowed themselves unto the sacred war) which he solemnly received at the hands of the bishop in Paris. At which time also his three brethren, Adolphus count of Poitiers, Charles count of Anjou, and Robert count of Artois, with Hugh duke of Burgundy, William earl of Flanders, Hugh count of St. Paul, and afterwards most of the nobility of France, to accompany the king, took upon them the same charge. Nevertheless, it was not by and by taken in hand, but some few years let pass in the consultation and preparation for so great an enterprize: many in the meantime discharging their vow, by dying before at home in peace in their own countries. (Side note: 1248). At length the devoid king still

resolute in his former determination, having taken order with Blanch his mother for his affairs at home, and put all things in readiness for his journey, came to Lyons to take his leave of Pope Innocentius the fourth (who for fear of the emperor Frederick then lay there for his more safety) and from thence to Marseilles, where embarking himself with his army the five and twentieth day of August in the year 1248, he the twentieth day of September: following arrived in safety in the island of Cyprus, and was there royally entertained by Guy Lusignan then king of that country (Side note: King Louis set forward toward the Holy land).

Now was the French king desirous to have gone directly for Egypt, without longer stay in Cyprus, he had not been otherwise persuaded, both for that his whole fleet was not yet come, and the time of the year began to grow unseasonable, and the weather tempestuous. But whilst he there stayed, passing the winter, the plague (one of the ready attendants of great armies) began to arise in the camp, which daily increasing, had in short time taken away a great number of men, and those not of the meanest sort. Amongst whom were Robert bishop of Brauvalis, John count of Mont-Fort, the counts of Vendosme and Dreux, Archambaut lord of Bourbon, with diverse other knights and gentlemen, to the number of 240: so that by force of the infectious contagion, the king was constrained to divide his army into diverse places of the island, attending until the infection should cease. In the meantime the Templars having in suspect both the French and the Turks: the Turks, for fear they should overrun all; and the French, least having gotten the victory, they should take all into their own hands, and so diminish their power and authority, wherewith they tyrannized over the other poor Christians; sent ambassadors secretly unto Meledin Sultan of Egypt, to persuade him betimes to come to

some good agreement for peace, so to avert the power of the French king from doing him further harm, or proceeding further in that war. Of which motion the Sultan well liking, sent one of his noble men to entreat with the master of the Templars concerning peace, so that it might be by consent of the French. The Templars glad of so honourable a message, wrote unto the French king out of Syria, how the matter stood; persuading him to accept of the peace offered, setting out in great words the Sultans great preparations and power. And so indeed had abused the king, had not the king of Cyprus acquainted with his doings, persuaded him that it was but a finesse of the great master, and that he had first sent unto the Sultan, and procured that noble man to be sent: which the king upon the farther consideration perceiving to be true, fed the Turks ambassador with hope of peace, but wrote unto the master of the Templars upon the price of his head from thenceforth not to receive any envoys from the enemy, or to have any further intelligence with him.

Winter now passed, and the plague well ceased, diverse noble gentleman and great commanders which following the king, and setting forth somewhat late, or for fear of the plague had stayed by the way, and wintered some in one place, some in another, began to repair unto Cyprus: as Robert duke of Burgundy, who having wintered in Achaia, came now in the beginning of the Spring unto the king, with a number of good horsemen; and with him William prince of Achaia, with a fleet out of Peloponnesus, which country, with the most part of Graecia, was then under the command of the Latins; amongst others came also William, surnamed Long-espie, earl of Salisbury, with a band of lusty tall soldiers. So the army being met together, and all things again in a readiness, king Louis departing from Cyprus, and tossed at sea with contrary winds, about five days after fell with the coast of Egypt, and there with all his fleet came before the strong town Damietta,

being (as we have said) the key of that kingdom. The Sultan long before understanding of the French kings purpose for the invasion of his country, had strongly fortified his frontier towns, and put into them strong garrisons, beside great power he kept with himself in readiness at all affairs, as occasion should require. Upon the approach of the Christians, the governor of Damietta was ready upon the shore, with a number of brave soldiers to keep them from landing; who nevertheless resolutely before set down for the performing of that they came for, manning forth their long boats with their archers and crossbows to beat the enemy from the shore, ran aground with their other small boats made of purpose for the landing of men; and so without longer stay came to handy blows, where for a while was fought a most sharp and cruel battle, the Christians striving to land, and the Turks to keep them off, many falling on both sides. But what should a handful do against so many? The Turks oppressed with the multitude still landing more and more, and having done what was possible for them to do, flee into the town, leaving behind them their governor, with five hundred of their best soldiers dead upon the shore.

This city of Damietta was exceedingly rich and populous, and had in the former wars not been taken but by more than a year's siege, (as is before declared) and that not so much by the valour of the Christians as by the extremity of the plague and famine: since which time it had been strongly fortified by the Turks, with deep ditches, high walls, and strong bulwarks, and was at that time well stored with victuals also, and all things else for the enduring of a long siege. Nevertheless, the soldiers that were left, and the citizens (discouraged with the loss of their governor, and remembrance of the miseries before endured in the former siege, and seeing the Christians now ready again to besiege the same) the night following, a little before the break of the day, set fire every man upon his

own house, and so by a bridge which they had made of boats, fled over the great river, breaking the bridge when they were over, for fear their enemies should thereby have followed after them. The Christians perceiving their flight, without resistance entered the city, and being strangers, did what they could to quench the fire and to save that which the inhabitants themselves would fain have with fire destroyed; and so afterwards found great abundance of riches, with plentiful store of all manner of victuals, wherewith the soldiers both enriched and refreshed themselves. This so happy and unexpected a victory happened unto the Christians about the beginning of the October, in the year of 1249. (Side note: 1249. The citizens of Damietta set fire upon the city, and ran away by the light). Sultan Meledin himself, discouraged with the loss of so strong a city, offered unto the French king for the deeming thereof, and to have peace at his hands, more territories in Syria and the land of Palestine, than the Christians had of long time before: which large offer was by the French, especially by the earl of Artois the kings brother, proudly rejected, and Alexandria the most famous port and metropolitical city of Egypt, further demanded, to the great discontentment of the Turks and Saracens. In these troubles died Meledin the old Sultan, a man not so much beloved of his people: in whose stead Melechsala (or Melexala, as some call him) a valiant and courageous prince, well beloved of his subjects, and but even then returned out of Syria and Arabia, where he had been to crave aid of the other Mahometane princes, was chosen Sultan. Which princes, especially the Sultan of Damascus, although they had not of long been at any good accord among themselves, or with the Egyptian; yet in this common danger of their superstition, which by the loss of Egypt was like to be greatly weakened, they joined hands together, and so sent him great aid.

The new Sultan thus strengthened, drew near unto the Christians, which then lay encamped not far from Damietta, and had with them a hot skirmish, wherein he was put to the worse, and so with some losses glad to retire. But the Christians the next day, in hope of like success sallying out again, were overthrown, with ten times more loss than was he the day before, and so slain to fly unto the camp. By which victory the Sultan encouraged, began now to conceive better hope of the success of his wars; and by stopping the passages both by water and land, to provide, that no victuals could without great peril be brought either unto the city or the camp, in so much that at length victuals began to grow scarce in both: where of the Sultan was not ignorant, as being thereof thoroughly informed by such fugitives, as for want, or other causes, oftentimes fled out of the French camp into his.

Winter thus passing, and wants still increasing, it fortun'd that the governor of the great city of Cairo (upon the fortune whereof depended the state of the whole kingdom) a man not evil affected unto the Christian religion, and in his heart highly offended with the Sultan, for the death of his brother by him wrongfully executed: by secret messengers persuaded the French king to come on with his army to the city, the regal seat of the Sultan, promising him to deliver it into his power, with full instructions what he had in all points to do for the gaining thereof. Whereupon the king who had before of himself purposed the same exploit, but now filled with a greater hope, assembled together the greatest forces he was able to make. At which time also he sent for the earl of Salisbury, with the rest of the Englishmen, who for many proud indignities offered them by the French (especially by the earl of Artois the kings brother) whereof they could have no redress, were gone to Ptolemais, without purpose to have any more served in those wars:

but now being sent for by the king, with promise of better usage and honourable recompense of the wrongs past, returned again into Egypt, there to do their last endeavour. With whose coming the King strengthened, but more by the new supplies brought unto by his brother Alphonsus out of France, leaving the duke of Burgundy with a convenient garrison, with the queen his wife, Odo the Pope's legate, and diverse other great ladies in Damietta, he himself set forward with his army towards Cairo. Of whose coming the Sultan hearing, and loath upon the fortune of one battle to adventure his whole estate, offered by his ambassadors to restore unto him all the land of Palestine; with a great sum of money for the destraying of the charges of those wars, and all the prisoners he had taken, so that he would redeliver unto him the city of Damietta, and join with him in league and amity. (Side note: A fair offer fondly refused). This fair offer for all that, the French king, by the persuasion of the legate and others, refused. So the king marching still on, was to pass an arm of the great river Nile (the Sultan on the other side still readying his army to stay his passage) which he had thought to have made by a bridge of boats, prepared for the same purpose: but better conducted by a fugitive Saracen unto a ford, before to him unknown, sent his brother Robert, earl of Artois, with the third part of his army before him, accompanied with the master of the Templars and the earl of Salisbury, with their followers. Who passing the river at the aforesaid ford, suddenly assailed the Turks in their tents (the Sultan being then absent in solemnning one of their profane feasts) and put them to flight. With which victory the French earl above measure encouraged, would needs on forwards, as if he would himself alone have carried away the glory of the whole conquest. Whom for all that certain of the ancient Templars, better acquainted with the manners of that deceitful nation than he, and better considering

also of their own ability and strength, persuaded him to content himself with the honour he had already got, and not to proceed any further in prosecuting of the enemy, until the coming of the rest of the army, especially in that desperate estate of the enemy, wherein he was to win or lose all. Unto whom the proud earl in great despite replied, that he would prosecute his victory, and follow his good fortune; calling them dastards and cowards, opprobrious objecting unto them the common same, whereby it was commonly reported, that the Holy land might long since have been again united unto the body of the Christian commonweal, but for the foul collusion of the false Templars and Hospitallers with the Turks and infidels. With which reproachful speech, the master of the Templars not without cause moved, answered for himself and his fellows, that he should, when he would, and where he durst, display his ensigns, and he should find them as ready to follow as he was to go before them. The earl of Salisbury also willing to stint this strife, persuaded earl Robert not to be so wedded to his own opinion, but to listen unto the grave and wholesome council of the Templars, being men of great experience: and so turning unto the master of the Templars, began likewise with gentle words to pacify him also. But whilst he was yet by speaking, the earl interrupting him with many opprobrious words, called him dastard and coward, and wished that the army were rid of him, and the fearful cowards his countrymen. Whereunto the earl of Salisbury answered: "Well general, on in God's name, and whosoever you dare set your foot, mine shall be as far as yours; and I believe we go this day, where you shall not dare to come nigh my horses tail:" as afterward indeed it proved. Howbeit, the earl so said, for that earl Robert and the Frenchmen had many times in reproach and disdain, after their manner, called him and his followers English tails.

The proud earl constant in his former purpose, and not to be otherwise persuaded, set forward: and first assaulted a little town or castle, not far off, called Mansur, whereunto he inconsiderately approaching, was notably repulsed; and having lost a number of his men, was as a man discouraged, about to have retired. When suddenly the Sultan, nearer at hand than the earl had thought, stirred up with the noise of the alarm, came on with his whole power; and finding the army of the Christians now divided (as he had long wished) with the multitude of his people enclosed them round, and had with them a great and mortal fight: wherein though the Christians right worthily behaved themselves, for the small number they were, yet oppressed with the multitude, and on every side beset, they were slain down right. Then, but all too late, if repented the earl of his foolish rashness, and that he had not hearkened unto better council; and seeing the earl of Salisbury valiantly fighting, cried out unto him to fly, seeing God (as he said) fought against them. Whereunto the noble earl answered no more, but *God forbid that my father's son should ran away from the face of a Saracen*. The French earl thinking by the swiftness of his horse to have saved his life, flying out of the battle, and taking the river of Thafnes (Tanis), overloaded with his armour, was there drowned. (Side note: Earl Robert in flying, drowned). The earl of Salisbury courageously enduring the enemies charge, with his own hand manfully slew many a Turk and Saracen that day, until that at length having his horse slain under him, and himself so wounded in the legs as that he was not able longer to stand, yet upon his knees laying about him like a desperate man, and selling his life as dear as he could, was there slain, but not vanquished. (Side note: The earl of Salisbury valiantly fighting, slain). With him perished the whole army, so enclosed by the

Sultan, that scarce any one escaped alive, more than two Templars, one Hospitaller, and one common soldier, the messengers of this heavy news.

About the same time also sickness daily increasing in the French camp, the king purposing to march forward to Cairo, sent a great number of sick and weak people down the river of Nile to Damietta: of whose going the Sultan understanding, caused a great number of small boats to be carried in carts by land unto the river side, which well manned, and meeting them by the way, set upon them, and burnt or drowned them every mothers son, saving one only Englishmen, called Alexander Giffard, who wounded in five places of his body, escaped yet into the French camp, reporting there what happened unto the rest.

Now had the Sultan also got intelligence of the compact between the governor of Cairo and the king, for the betraying of the city: and thereupon had caused him to be suddenly apprehended and put in safe keeping, until he were at better leisure to understand farther of the matter: which no less troubled the French king, than did the former misfortune; all his hope for the yielding up of the city, being thereby cut off. (Side note: The governor of Cairo apprehended). Thus his hopes, together with his strength, daily decreasing, he would have gladly accepted of the conditions which he before refused, which the Sultan now grown very strong, would by no means hear of; but instead thereof, by way of derision, sent to know of him, what was become of all his mattocks, forks, rakes, plowes, and harrows, which he had brought over with him? And why he set them not to work, but suffered them like an evil husband to rot and rust beside him? All which, with much more, the good king was glad to put up. For now his forces greatly diminished, as well by sickness, as by the former losses, finding himself far too weak, he would fain retired back

again to Damietta: which the Sultan foreseeing, got between him and home, that now there was no remedy, but either to fight it out, or yield. The king himself had been often before entreated by his nobility, whilst the river was yet unpossessed by the enemy, to have conveyed himself by water to Damietta, for that in the safety of his person consisted (as they said) the safety of his kingdom, whatsoever became of them: whereunto he could never be persuaded, saying, that he would never forsake his people, because he would not be forsaken of them, but was resolved to endure with them whatsoever it should please god to lay upon him. So passing the river by the same ford whereby his brother had not long before unfortunately passed, and coming to the place where the battle was fought, he might see the dead bodies of the Christians pitifully mangled, with their heads and hands cut off: for the Sultan the more to encourage his soldiers, had before the battle proclaimed, that whosoever should bring him the head or hand of a Christian, should have a great reward for his labour; in hope whereof, they had so dismembered them. But long he had not there stayed, but that the Sultan began suddenly to appear, with a most huge great army, as if he would even with the sight thereof have discouraged the Christians: against whom for all that, the Frenchmen in good order opposed themselves, and for the space of three hours made great resistance: but what could one do against ten, and he also fainting for sickness and food? The hard plight wherein the greatest part of the French army then was. In conclusion, oppressed with the multitude of their enemies, and no way left to fly, they were all overthrown and slain, except some few, saved in hope of great ransom. The king himself, with his two brethren Alphonsus and Charles, and some few others, were taken prisoners, and brought to the Sultan: who demanding of him, what had moved him to make war against him? It was answered by the king, that it

was for religion, and the defence of the name of his God. In this unfortunate battle, fought the first of April, in the year 1250, besides the common soldiers, were slain most of the nobility of France, and all their tents taken.

The Sultan presently upon the overthrow, sent of his own soldiers the like number that the French were of, with French ensigns, and disguised in the attire of the slain Frenchmen, to Damietta, where the duke of Burgundy, the French queen, and the Popes legate lay, in hope to have been so let in for Frenchmen: but they were not so well masked, but that they were by them of the city discovered for enemies, and so kept out and deceived of their purpose.

The Christians thus overthrown, and the French king taken prisoner, Melechsala the Sultan taking compassion upon him and, yet minding of his life to make his own gain; cheering him up with comfortable speeches, began to talk with him of his deliverance, and of a good atonement to be made between them. The conditions whereof propounded by the Sultan were, that the king should forthwith deliver again unto him the city of Damietta, and moreover pay unto him for the ransom of himself and his, and for the charges of the war, eight thousand pound of gold; that all prisoners should on both sides be frankly set at liberty, and so a peace to be taken for ten years. For the more assurance whereof, the Sultan offered to swear, that if he failed in the performance thereof, to renounce his Mahomet: requiting likewise of the king to swear, if he failed anything that he had promised, to deny his Christ to be a God: which profane oath the king detesting, and wishing rather to die than to give the same; the Sultan wondering at his constancy, took his word without any oath at all, and so published the league. But whilst they were coming together to Damietta, Melechsala now in the pride of his victory, fearing nothing

less than the sudden change of fortune, of the mischief hanging over his head, was in the presence of a number of his noble men suddenly slain by two desperate Mamluks; and one Turqueminus a sturdy slave of their own order and vocation (by whose procurement it was supposed to have been done) by the consent of the whole army created Sultan in his stead: who revoking the league before concluded by Melechsala, made another in his own name with the king, much upon the same conditions that the other was; which after he had received Damietta, he caused to be openly proclaimed. Nevertheless after that king Louis had paid his ransom, and was with the remnant of his army by the Genoese transported from Damietta to Ptolemais, the false miscreant performed not the half of that he had promised, of twelve thousand Christian captives that should have been set free, scarce enlarging four thousand; and killing all the sick soldiers whom by his promise he ought to have relieved; neither suffering any Christian to carry any of his goods with him out of Egypt, which by the league he ought to have done also.

The French king coming to Ptolemais, and proposing to have returned home, was entreated by the master of the Templars and Hospitallers, and other the nobility of the Christians, to stay, which he did almost by the space of four years: in which time he repaired the cities of Caesarea and Jaffa, and fortified many strong places for the defence of the Christians against infidels: and so commending the protection thereof unto the knights of the sacred war, and sending his brethren away before him, followed after himself, greatly lamented for by all the Christians in Syria, and so arrived in France the sixth year from the time of his departing thence. This was the end of this long and unfortunate expedition of Louis the French king, wherein as some wrote, were eighty thousand Christians lost: howbeit the French chronicles extenuating their loss, report, of

two and thirty thousand French, six thousand to have returned again to France. The city of Damietta in the space of a few years twice won, and twice lost by the Christians, was shortly after the delivering up thereof, by the Sultan razed down to the ground, because it should no more serve the Christians for an entrance into his kingdom.

The late Egyptian Sultans thus oftentimes invaded by the Christian princes, and reposing no great assurance in the proves of the effeminate Egyptians, a people fit for merchandise and other base occupations than for chivalry and war, had for the strengthening of their kingdom, bought an infinite number of slaves, especially of the poor and hardy Circassians, called in ancient time Getae and Zinchi, near unto Colchis and Euxine sea, brought unto Alexandria and other ports of Egypt out of those bare cold countries, by merchants, and from thence transported to Cairo and other cities of Egypt: of which poor slaves, the late Egyptian Sultans taking their choice, and culling out from the rest such as were like to be of greatest spirit and ability of body, delivered them unto most skilful and expert teachers; by whom they were carefully taught to run, to leap, to vault, to shoot, to ride, with all other feats of activity, and withal cunningly to handle all manner of weapons, as well on horseback as well on foot: and so instructed, and become cunning, were taken out of their schools into pay, and enrolled together as the Sultans choice horseman, were commonly called by the name of Mamluks. (Side note: The beginning of the Mamluks and their kingdom). In whose good service the late Sultans finding great use, spared for no cost, both for their maintenance and increasing of their number; daily erecting new nurseries stored with young fire, which growing up and ready, was still joined to the other. It is wonderful to tell unto what a strength and glory this order of the Mamluks was in short time grown, by the care of the Egyptian kings: by them they

managed their greatest affairs, especially in time of wars; and by their valour, not only defended their country, but gained many a fair victory against their enemies, as they did now against the French. But as too much power in such men's hands, seldom or never wanted danger, so fell out now between the late Sultan Melechsala, and those masterful Mamluk slaves: who proud of their preferment, and forgetful of their duty, and seeing the greatest strength of the kingdom in their hands, traitorously slew Melechsala their chief founder, setting up his place (as aforesaid) one Turquminus, a base slave, one of their own order and servile vocation, but indeed otherwise a man of great spirit and valour. (Side note: The ruin of the Turks kingdom in Egypt). This Melechsala murdered by the Mamluks, was the last of the free born kings of Egypt; in whom the Turks kingdom in Egypt, erected by Saracon and the great Sultan Saladin (as is before said) and in his flock and family ever since continued, took end, as did also all the power of the Turks in that great and rich kingdom. For the proud Mamluks having now got the sovereignty into their hands, and exalted a Sultan out of themselves, imperiously commanded as great lords over the rest of the people, not suffering them to have the use either of horse or armour, or to bear any sway in the common weal: but keeping them under with most heavy impositions, and still preferring their own slaves (where with the country of Egypt now swarmed) made the natural country people, of all others most miserable, not daring to meddle with anything more than merchandize, their husbandry, or other their base mechanical occupations: whereof the greatest profit still came unto the Mamluks, who as lords of all, with great insolence, at their pleasure took it from them as their own. As for the great Sultan, they still chose him from among themselves, not suffering any the Sultans children to succeed their fathers in the kingdom; for fear lest they in process of

time, proud of their ancestors and parentage, should reckon of them as of his slaves (as indeed they were) and so at length bring in another more free kind of government.

Against which they provided also, not only by this restraint of their Sultans children, but of their own also: taking order and establishing it as an immutable law, that though the sons of the Mamluks might enjoy their fathers lands and wealth after their death, yet that it should not be lawful for them in any case to take upon them the name or honour of a Mamluk: so embarring them from all government in the common wealth, to the intent it might still rest with Mamluks. Neither was it lawful for any born of Mahometan parents (which could not be slaves) or of the race of the Jews, to be admitted into that order; but only such as being born Christians and become slaves, had from the time of their captivity been instructed in the Mahometan superstition; or else being men grown, and coming thither, had abjured the Christian religion (as many reprobates did in hope of preferment). Right strange is to consider, unto what honour and glory this slavish empire in short time grew: many of those poor slaves by rare fortune or secret divine power, exalted out of the dust unto the highest degree of honour, proving most excellent and renowned princes, of such strength and power, as was dreadful even unto the greatest princes of the world. In which great glory, this slave empire (to the worlds wonder) flourished from this time amongst the greatest by the space of 267 years; until that having run the appointed race, it was with a great destruction by Selymus the victorious emperor of the Turks, overthrown in the year 1517, and the kingdom of Egypt with all Syria and the land of Palestine, brought into the provinces united unto the Turks empire, as they are at this day, and as in the course of this history shall in due time and place (God willing) at large appear.

But leaving the kingdom of the Turks thus overthrown in Egypt, and the Mamluks there triumphing, the French king returned into France, and the Christians in peace in Syria: let us again return into lesser Asia, and unto the imperial city of Constantinople, whether the affairs both of the Turks and of the Christians now call us. All this while the Greek empire (for so the Greeks will have it called) flourished both in peace and plenty in the lesser Asia, under their emperor John Batazes: the power of the Latins in the meantime declining as fast at Constantinople, under the rule of the Latin emperor Baldwin the second. As for the Turks whom we left grievously troubled both with famine and the often incursion of the Tartars, they had all this while, and yet also, enough and more than enough to do withstand the same enemy. At length it fortuned that John Ducas the Greek emperor died, being at the time of his death about threescore years old, whereof he had happily reigned three and thirty: by whose good and discreet government, the Greek empire before brought low and almost to naught by the Latins, began again to gather strength and to flourish both in Asia and some little part of Europe also. Of him are reported many notable matters, which as impertinent to our purpose I could willing pass over, were I not by the worthy remembrance of one of them stayed a while by the way.

This noble and famous emperor having long lamented the death of the fair empress Irene his first wife, at last married another young lady, the sister of Manfred king of Sicily, called Anne, with whom amongst other honourable and beautiful dames, sent by the king her brother for the accompanying of her to Constantinople, was one Marcesina a rare paragon, of such a feature as if nature had in her meant to bestow her greatest skill: from whose mouth always flowed a fountain of most sugared words, and out of her eyes issued (as it were) nets to entangle the amorous in: upon this so fair an object, the emperor not

fearing further harm, took pleasure oftentimes to feed his eyes, until at length caught with her looks, he had lost his liberty, and was of a great emperor become her thrall, in such sort, as that in comparison of her he seemed little or nothing to regard the young empress his wife; but so far doted upon her, that he suffered her to be attired and honoured with the same attire and honour that the empress was herself; whom she now so far exceeded both in grace and favour with the emperor, and honour of the people, as that she almost alone enjoyed the same, without regard of her unto whom it was of more right due. (Side note: The emperor in love with Marcesina). Whilst she thus alone triumphed, at length it fortuned that she in all her glory, attended upon with most of the gallants of the court, and some of the emperors guard, would needs go (whether for devotion or for her recreation, I know not) to visit the monastery and fair church, which Blemmydes (a noble man of great renown, both for his integrity of life, and learning) had of his own cost and charges but lately built in the country; where he together with his monks, as men weary of the world, lived a devout and solidly contemplative life, after the manner of that time, with the great good opinion of the people in general. This Blemmydes was afterwards for his upright life and profound learning chosen Patriarch of Constantinople: which great honour, next unto the emperor himself, he refused, contenting himself with his cell. Marcesina coming thither in great pomp, and thinking to have entered the church, had the doors shut against her by the monks, before commanded so to do by Blemmydes their founder and so was her great disgrace kept out. (Side note: Marcesina the empress a concubine shut out of the church). For that devout man deemed it a great impiety, to suffer that so wicked and shameless a woman, against whom he had most sharply both spoken and written, with her profane and let to tread upon the sacred pavement of his

church. She enraged with this indignity, hardly by so proud a woman to be with patience digested, and pricked forward by her flattering followers also; returning to the court, grievously complained thereof unto the emperor, stirring him up by all means she could to revenge the same, persuading him to have been therein himself disgraced. Whereunto were joined also the bard speeches of her pick thank favourites, who to curry Favell, spared not to put oil as it were unto the fire, for the stirring up of the emperor unto revenge. Who with so great a complaint nothing moved unto wrath, but struck as it were to the heart with a remorse of conscience, and oppressed with heaviness, with tears running down his cheeks, and fetching a deep sight, said: *“why provoke you me to punish so devout and just a man? Whereas if I would myself have lived without reproach and infamy, I should have kept my imperial majesty unpolluted of stained. But now I find myself have been the cause both of mine own disgrace, and of the empires: I may thank mine own deserts, of such evil seed as I have sown, I now reap also an evil harvest.”*

After the death of this good emperor, Theodorus his son, born the first year of his father's reign, being then about three and thirty years old, was by the general consent of the people saluted emperor in his stead, who in the beginning of his empire renewed the league which his father had made with Iathatines the Turkish Sultan. And so having provided for the security of his affairs in Asia; he with a puissant army passed over the strait of Hellespont into Europe, to appease the troubles there raised in Macedonia and Thrace, by the king of Bulgaria his brother in law, and Michael Angelus despot of Thessalia; who upon the death of the old emperor began to spoil those countries, not without hope at length to have joined them unto their own: by whose coming they were for all that disappointed of their purpose, and glad to sue to him for peace.(Side note:

Theodorus Lascaris chosen emperor). But whilst he was there busied, he was advertised by letters from Nicea, that Michael Palaeologus, whom he had left there governor in his absence, was secretly fled unto the Turks: with which news he was not a little troubled. The cause of whose flight, as Palaeologus himself gave it out, was, for that he perceived himself diverse ways by many his enemies brought into disgrace, and the emperors ears so filled with their odious complaints, so cunning framed against him, as that they were not easily or in short time to be refelled (refuted): and therefore fearing in the emperors heavy displeasure to be suddenly taken away, to have willingly gone into exile, if so happily he might save his life from the malice of them that sought after it.

At his coming to Iconium, he found Iathatines the Sultan making great preparation against the Tartars; who having driven the Turks out of Persia and the other far Eastern countries (as is before declared) and running still on, did with their continual incursions spoil a great part of their territories in the lesser Asia also; and now lay at Axara, a town not far off from Iconium: against whom the Sultan now making the greatest preparation he could gladly welcomed Palaeologus, whom he knew to be a right valiant and worthy captain, commending to his charge the leading of certain bands of Greeks, whom he had retained to serve him in those wars, as he had others also of the Latins, under the conduct of Boniface Mohne, a nobleman of Venice: and so having put all things in readiness, and strengthened with these foreign supplies of the Greeks and Latins, set forward against his enemies the Tartars: who at the first sight of the strange ensigns and soldiers, were much dismayed, fearing some greater force had been come to the aid of the Turks. Nevertheless, joining with them in battle, had with them at the first a most terrible and bloody conflict, wherein that part of the army that stood against Palaeologus, and his

Greeks, was put to the worse; to the great discomfiture of the Tartars, being even upon the point to have fled, had not one of the greatest commanders in the Turks army, and a nigh kinsman of the Sultans, for an old grudge that he bare unto the Sultan, with all his regiment in the heat of the battle revolted unto the Tartars: whereby the fortune of the battle was in a moment as it were quite altered, they which but now were about to have fled, fighting like lions; and they that were victorious, now glad to turn their backs and flee: in which flight a great number of the Turks fell, the fierce Tartars most eagerly pursuing them. Palaeologus with the general of the Turks hardly chased by the Tartars, and glad every hour to make a stand, and to fight for their lives, with much ado after many days flight recovered a castle of the generals, near unto Castamona, and so saved themselves. The Tartars after this so great a victory (wherein they had broken the whole strength of the Turks, and brought in hazard the whole state of their kingdom) without resistance foraged all the countries and provinces subject unto the Turkish Sultan, making spoil of whatsoever they light upon: in so much, that the Sultan discouraged, and having now no strength left to oppose against them, fled unto the Greek emperor Theodorus for aid; who most honourably entertained him with all his train, and comforted him with such small aid as he thought good then to spare him: which for his more safety he sent home with him, under the leading of Isaacitus Ducas, surnamed Murzusle, a man in great credit with him. In recompense of which kindness, the Sultan gave unto the emperor the city of Laodicea, whereunto he presently put a strong garrison: nevertheless, it was not long before it fell again into the hands of the Turks, being a place not to be held by the Greeks. Yet for all this, the Sultan finding himself still too weak to withstand the continual invasion of the Tartars, and weary of the harms he daily sustained; by the advice of his

chief councillors made a league with them, yielding to pay them a certain yearly tribute, thereby to redeem his peace. From which time the Tartars accounted of the Turks, as of their tributaries and vassals.

Not long after this, Michael Palaeologus was by the emperors kind and gracious letters called home; with his faithful promise also before given for his security: who before his return bound himself also by solemn oath, to be unto the emperor and his son always loyal, and from thenceforth never to seek after the empire, or give cause of new suspect for such matters as he had been before charged with: but for ever to yield unto the emperor, his son, or other his successors in the empire, his dutiful obedience and fidelity. Upon which conditions he was again made Great Constable, and so received into the emperors favour, and lived the rest of his reign in great honour and credit with him.

Now Theodorus the emperor having reigned three years, fell sick and died, leaving behind him his son John, then but a child of six years old, to succeed him in the empire: whom he upon his death bed, together with the empire, commended to Arsenius the Patriarch, and one George Muzalo his faithful councillor, as to his trusty tutors, to see him safely brought up, and the empire well and peaceably governed. (Side note: The death of Theodorus the Greek Emperor). This Muzalo was a man of mean parentage, but for his familiar acquaintance and civil behaviour, of a child brought up in the court with the emperor as his play fellow: with whom he growing up, so framed himself unto his manners and disposition, that he alone was unto him instead of all, still at hand, ready to say or do whatsoever might be unto the emperor gracious or pleasing. And the elder they grew, so increased this their mutual affection and love also: in such sort, that with him now emperor, he was of all others in greatest favour and authority; a wary observer of his

delights, a ready minister of his affairs, and faithful partaker of his secrets: for which he was in short time promoted unto the greatest honours of the court, and honourably married unto one of the emperors nigh kinswomen; and now at his death, by his last will, with the reverend Patriarch appointed tutor to the young emperor and his two young sisters. (Side note: Envy in court). And for the more assurance thereof, a solemn oath of obedience unto the young prince as emperor and unto them as his tutors, was exacted of all sorts of men both high and low, of what vocation forever; and that not once, but first a little before the emperors death, and a gain after he was now dead: for many of the nobility honourably defended, seeing the sudden change of Muzalo his fortune, among themselves murmured thereat, as grieved with his preferment, seeing there were many among them, unto whom both the tuition of the young emperor and administration of the empire, of better right appertained; in so much as they were both near kin unto the emperor, and fitter (as they thought) for so great a charge than was Muzalo; whom (as they said) they had many causes both to contemn and hate: for beside that he was not honourably born, and had served the late emperor Theodore, as the minister of his wrath against some of the nobility, causes sufficient of the peoples hatred; if he should now also in so great authority affect the empire, it was by his malicious enemies vainly doubted, that he would not spare to commit any manner of villainy, for the effecting of his inordinate desire. Of all which Muzalo was not ignorant, a man at all other times of a most quick apprehension for such matters, but as then especially, his wits being awarded with these so great motives and dangers. Wherefore speedily calling together all the nobility into the court, he welcomed them one by one, and courteously discoursing with them, offered to discharge himself both of the administration of the empire, and tuition of

the young emperor, and willingly to yield the same unto any one of them, whom the rest should think fittest for so great a charge: which thought they all with one consent as it were refused, saying, that he was of all others to be preferred, unto whom the emperor, lord both of the empire and the child, had committed the same: yet Muzalo earnestly requested them to the contrary, and stiffly without their desire, willing indeed rather to have led a quiet private life in security, than to have been so overcharged; not so much for doubt of the envy then arising, as for fear of some great danger thereof to ensue. But would he, would he not, remedy there was none, but that as the late emperor had appointed, so he must take the charge upon him. And now was every one, as well of the nobility, as of the inferior sort, again with greater solemnity than before the third time sworn, to the uttermost of their power to defend the young emperor in his empire, and Muzalo in the tuition of him and administration of the affairs of the state, and faithfully to yield unto them both all due honour and obedience: which if they should fail religiously to perform, they wished unto themselves every man, and to all theirs, a shameful end and destruction. Yet notwithstanding all this solemn swearing, mixed most times with much forswearing, there were not fully nine days past, but that certain of the chief nobility forgetful or else careless of their oath, and full of envy, seldom satisfied but with blood, conspired the unworthy death of Muzalo the protector both the emperor and the empire. The ninth day appointed for the funeral of the emperor, was now come, at which time were met together at Sosandra (an abbey by himself built in the honour of the Virgin Mary at Magnesia) many great ladies and grave matrons, to mourn as the manner was; all the great princes of the nobility, and among them the conspirators also: thither repaired also a number of soldiers, prepared for the slaughter, with an infinite multitude of the

common people, as at such solemnity is usual. But what needs many words, whilst the hymns were yet in signing, and the obsequies in performing, the soldiers as they were before instructed, suddenly breaking into the church, with their drawn swords in their hands, slew Muzalo (then fled unto the altar for) with his two brethren Andronicus and Theodorus, both men of great account, and diverse others appointed to the massacre. (Side note: Muzalo traitorously murdered in the church). So the matrons and the rest of the multitude breaking off their mourning, and for thronging out one in another's neck, fled as fast as they could, some one way, some another, as they thought for their most safety: but the priests and monks thinking to have done the like, were by the imperious soldiers, whether they would or not, again enforced into the church; where tumbling one over another, as thronging in with great force and violence, and scarce able to stand, by reason of the slipperiness of the blood there shed upon the pavement, they in great fear made an end of those bloody obsequies. This outrage appeased; Arsenius the Patriarch, and only tutor of the young emperor now left, was therewith yet much troubled, as with a thing dangerous both to take therein, he could not tell: for as he was a man for his learning and integrity of life, not inferior to the best, so in matters of state he was as far to seek; as it commonly happened the contemplative man, buried in his meditations, to be unfit for temporal government; whereas he that should perform both, must unto his rare virtues and great learning join a civil conversation, with great experience in worldly affairs, not to be learned but by great and long practice. This reverend father (of no great reach, yet wishing all well) calling together the nobility, consulted with them what were the best to be done for the government both of the young emperor and the empire, now that Muzalo was dead; not considering in the meantime who they were with whom he

consulted, or that council grounded upon no wise foresight or approved experience, was more dangerous unto him whom he would have provided for, than all the enemies murdering swords, as shortly after appeared.

Amongst others of the nobility called to council, was Michael Palaeologus (of whom we have spoken) much superior to the rest, as descended of the imperial house of the Comneni, a man of a cheerful countenance, gracious, and courteous, and withal exceeding bountiful and liberal, whereby he easily won the hearts of all men in general, but especially of the colonels, captains, and other martial men, commanders in the army; of whose aspiring to the empire, many presages and common rumours (not always vain) had in former time passed also to the moving of many: yea the Patriarch himself not considering his haughty and aspiring nature, made no less account of him than did the rest, but upon an especial favour, committed to his only trust the keys of the common treasure, at such time as money was to be delivered out for payment of the armies or other like great occasions of the state; the most effectual means for the furtherance of his secret practices, and the readiest way for the effecting of that he had so long before plotted: for having in his fingering such a mass of treasure, as he might well have wished but never reasonably hoped for, he poured it out as it were by bushels amongst the nobility and martial men, and such others as he thought were able to do most with the people, amongst whom were many of the clergy also: of which his favourites were made many meetings, and by them was the Patriarch continually solicited, but yet in great terms, without delay (according to the necessity of the time) to take order for the good government of the state, which now as a great ship in the middle of the sea, without a master, was (as they said) in danger to perish; and being once lost, was not to be again

recovered. (Side note: Michael Palaeologus aspired). At which time also, the name of Palaeologus was in every men's mouth, as the only man for his wisdom and experience, fit to take upon him the charge and government of the empire, until the young emperor were come to age. Unto which common good liking, the Patriarch also (seeing no more, or peradventure not so much as the rest) gave his consent. And so without longer stay, to the great contentment both of the nobility and people in general, made him governor of the empire, and tutor to the young emperor, wanting now nothing of an emperor himself, more than the title and imperial ornaments. This was the first step whereby this aspiring man (twice before in disgrace with the two late emperors, John Ducas, and his son Theodorus) mounted at last unto the empire.

It was not many days after, but that his favourites held another council, wherein it was alleged, that it was not seemingly for him that was tutor unto the emperor, governor of the state and empire, and to give advice unto the ambassadors of foreign nations, to want the honour next unto the emperor, as well for the magnificence of the state, as for the credit of his place: whereupon he as both by the Patriarch and the young emperor honoured with the title of the Despot, another step unto the empire. But what contentment finds the ambitious even in the greatest honours, so long as there is one above them? Little sure, or none at all, more than that it served them to step at next, up to the highest: as did this new made Despot, who shortly after was by certain of the nobility, his great favourites, near unto Magnesia, with the great applause of the people hoisted up and saluted emperor. Whereof Arsenius the Patriarch hearing, was therewith much troubled, as fearing what would become of the young child, the right heir of the empire. And first he was about to have excommunicated, as well him that was made emperor, as them that

had so made him: but afterward changing his purpose, for fear of greater troubles, he thought it better by solemn oath to bind both him and the rest, that they should not seek after the life of the child, or by any force or colour go about to deprive him of the empire; which was so done. Yet it was not full a month after, but that even he that had so great care of the young child and so provided for his safety (persuaded by them of the nobility and the clergy) with his own hands, and all the accustomed ceremonies, set the imperial crown upon this usurpers head; yet not as upon him that should still enjoy the empire, but as upon a man according to the present: necessity of the time and state thought fittest for so a charge, until the young child came to age; unto whom then he was to give place, and to resign to him the empire. (Side note: Michael Palaeologus crowned emperor by Arsenius the Patriarch). All which being by more solemn oath than before confirmed, good news (as the certain signs of his fortunate government) were brought unto him of a great victory obtained by his captains, against Michael Angelus Despot of Aetolia and Epirus: who having marched the late emperors daughter, and hearing of his death, with the great troubles in Asia; aided by the king of Sicily and the prince of Peloponesus and Achaia, his sons in law, had thought in that hurl and perturbation of the state to have taken unto himself the greatest part of the emperors territories in Macedonia and Thracia: and for the same purpose was with a great army entered into them, burning and spoiling the country before him; whereof Michael Palaeologus (then but newly made Despot) having intelligence, sent his brother John, and some other his best captains, with a great army against him; by whom he with his accomplices were put to the worse, and not without great loss enforced to retire: the joyful news whereof he received even as he was crowned. Which was shortly after confirmed by the by the coming of the great

commanders themselves, bringing with them the prince of Peloponesus and Achaea, by them taken prisoner. Who for his ransom was afterward glad to give unto the emperor Palaeologus, Monembasia, Maine, and Sparta, three of the best cities of Peloponesus: whereinto he put strong garrisons, under the command of Constantinus his brother by the mothers side, a right valiant captain. By whose good service, and the commodious situation of the places, he gained diverse other towns and cities, and at length the greatest part of Peloponesus, out of the hands of the Latins: for the utter rooting out of whom, he shortly after with a great army passed over into Thracia, with purpose (as was thought) to have besieged Constantinople: but finding it to be a matter of more difficulty than was before supposed, he left that, and laid siege to the castle of Pera, over against it on the other side of the haven, in hope by winning of that castle to have become master also of the town: where he was notably repulsed, and enforced with loss to retire. So rising with his army, he fortified diverse castles and strongholds in the country about Constantinople, and put into them strong garrisons, charging them, with continual incursions to trouble the Constantinopolitans, and to cut them so short, if it were possible, as that they should not dare to look out at the gates of the city. Which they so well performed, that in short time the Latins in the city were driven to such extremity, that for want of wood they were fain to burn many of the fairest houses in the city instead of fuel; which done, he returned to Nicea, the chief seat of the Greek emperors, ever since that Constantinople was taken by the Latins.

Now reigned in Constantinople the Latin emperor Baldwin the second (as is before declared) a man of small courage, and less power, and therefore not much regarded either of the Greeks or Latins: who for the maintenance of his state was glad to sell away the

public ornaments of the city, and to pawn his son unto the Bruges merchants for money; by whom he was left at Venice to be brought up: which gave occasion for some writers to report, that he was pawned unto the Venetians.

About this time, Mango, the great khan of Tartary, stirred up by Aitonus the Armenian king, by whose persuasion he had also received the Christian religion, sent his brother Haakon with an exceeding great army against the Turks and Saracens in Syria and the land of the Palestine. (Side note: 1260, Haalon the Tartar sent with a great army against the Turks). This Haalon converted also unto the Christian faith by his wife, setting forward with a world of people following him, in the space of six months overrun all Persia, with the countries adjoining, except one strong place in the mountains (which some say was Samarchand, afterward the royal seat of the great terror of the world, the mighty Tamerlane) which besieged by ten thousand horsemen, by him there left for that purpose, and so continued by the space of seven and twenty years after, was then at length (as Aiton himself wrote) yielded by the defendants, only for want of clothes to cover their nakedness. Haalon in whose army those ten thousand (left behind) were not missed, marching on, and as a violent tempest bearing all down before him, entered at length into Assyria, and there laid siege unto the great city of Babylon, the seat of the great Caliph; whom all the Mahometan princes honoured above all others, as the true successor of their great prophet Mahomet, and received from his mouth the interpretation of their law, as most divine oracles. Which great city Haalon won, and putting to sword all he found therein, men, women, and children, with the spoil thereof and the rich treasures of the Caliph, enriched his soldiers. The Caliph himself (reserved for that purpose) he commanded to be set in the midst of the infinite treasure which he and his

predecessors had most covetously heaped up together, and that he should of that gold silver and precious stones take what it pleased him to eat, saying (by way of derision) that so gainful a guest should by good reason be fed with nothing but things of greatest price, whereof he willed him to make no spare: in which order the courteous wretch kept for certain days, miserably died for hunger, in the midst of those things whereof he thought he should never have had enough; which thought they were in valour great, and with great care laid together, yet served they him not now to suffice nature, best contented with a little. Babylon thus sacked, and almost razed, the Tartar marched on through Mesopotamia, by the way took the city of Rhoais, where Aiton the Armenian king and the author of this Tartars expedition, came unto him with twelve thousand horsemen, and forty thousand foot, reported Aiton the Armenian Kings nephew, then there present. So entering into Syria, in few days took Aleppo, which he sacked and razed in the year of our Lord 1260, with diverse other strong towns sometime belonging unto the kingdom of Antioch. (Side note: Aleppo razed by the Tartars). Then was one Malacnesar Sultan of Damascus, commanding over all Syria, and the land of Palestine: who terrified of the loss of his cities, and the fear of farther danger, with his wife and children came and humbled himself before the Tartar prince, in hope to have saved unto himself some good part of his kingdom. Wherein he was much deceived, being (as some say) carried away a far off into exile, because he should not hinder the Tartars proceedings: or as others report (and happily more probability) being by him detained as his prisoner, and afterwards to the terror of his son, cut in pieces in his sight under the walls of Damascus, after that it had been in vain been twice assaulted by the Tartars: which strong city for all that he afterwards took by strong hand, and sacked it, and by the persuasion of his wife

overthrew the Mahometan temples, as he had before in every place where he came. (Side note: Damascus won). But purposing top have gone on forward to Jeusalem, and to have conquered the whole land of Palestine, news was brought him of the death of his brother Mango, the great Khan: whereupon he stayed his Journey and returned back again, in hope of that great empire, having in this expedition spent almost six years.

Thus by the Tartars was the kingdom of the Turks, at Damascus overthrown. At which time, the broken affairs of the Christians in Syria and the land of the Palestine, might easily have been repaired, and those goodly kingdoms again restored to the Christian commonweal, had the Christian princes of the West then in time put to their helping hands on the one side, as did the Tartars on the other: but they then at fatal discord among themselves, and busied with their wars at home, let slip that so fair an opportunity, the like whereof they seldom or never had since. Haalon the Tartar prince, in token of his good will toward the Christians and their affairs, at his departure from Damascus left his son Abaga there with twenty thousand horseman to aid them in their wars, if they should come (as was expected) for the recovery of the Holy land: who having there stayed some while, and hearing of his father's troubles at home, followed himself after him, but yet left behind him Guirboca, a valiant captain, with ten thousand of his horsemen, to like purpose that his father had him: who by the insolence of certain Christian soldiers in garrison about Sidon, was of a friend together with his Tartars made a foe. These garrison soldiers having by chance set in some booty out of the Tartars territories, not only refused to restore the same again, but also foully entreat such as the Tartar had sent for the demanding thereof. Whereupon further quarrels arising, it fortun'd a nephew of Guirboca's, a valiant young gentleman, to be slain: in revenge whereof he besieged

Sidon, and having taken it, sacked it, and burned it to the ground. After which time, he and his Tartars became utter enemies unto the Christians, doing them all the harm they could devise.

This discord between the Tartars and the Christians, gave occasion unto Melech the Egyptian Sultan, now jealous of the Tartars nearness, with a great army of his Mamluks and others to enter into Syria, and to spoil the country about Damascus; against whom Guirboca with his Tartars, although both in strength and number far inferior, went out. (Side note: The Egyptian Sultan invaded Syria). But joining battle with him at too much odds, and the victory inclining unto that side where most strength was, he there valiantly fighting was slain, with most part of his Tartars: such as escaped fled into Armenia unto the friendly king. By this victory all Syria, with the land of Palestine, excepting some few places yet held by the Christians, fell again into the hands of the Egyptian Sultans; as did some of them shortly after also: for Bandocader succeeding Melech in the Mamluk kingdom, coming into Syria with a great army, took Antioch from the Christians, and with it most of the other places before by them defended. The city he burnt, and razed the castle down to the ground, and afterward entering into Armenia, did there great harm also. (Side note: Antioch taken from the Christians).

Whilst the Turks kingdom thus went to wracked in Syria, ruined by the Tartars, but possessed by the Mamluks; their affairs in the lesser Asia, now the whole hope of that nation, went not at that time much better: for Iathatines the Turks Sultan, there also invaded by the Tartars, and having lost Iconium his regal city, fled with his brother Melech to the Greek emperor Michael Palaeologus, in hope to be of him relieved, for the kindness he had not long before showed him in like case, when as he fled from the late

emperor Theodorus; whereof now putting him in remembrance, he requested him either with some convenient force to aid him, or else to assign unto him some corner in his large empire when he might in safety rest with his wife and children, and other followers, whom with much wealth he had brought with him in great numbers. The emperor on every side himself encumbered with wars, thought it not good in so great newness of his empire, to diminish his own forces: and to assign unto him any place to inhabit, seemed no less dangerous; for that he having been a great prince, and commanding over great countries, and brought up in all princely royalty, was not like to content himself with little: beside that, his nobility, then dispersed by the Tartars, were like enough in great numbers to resort unto him, as unto their head, so soon as they should once hear that he were seated in any place: and yet unkindly to cast him off that had so honourably used him in like extremity, the emperor was loath. And therefore feeding him up with fair words, and fording him on from time to time with delays, he held him a great while as a man in suspense, betwixt hope and despair. At length in the absence of the emperor (though happily not without his privity) he was commanded with all his train, in number about twelve hundred, to get him to Aenus, a city in Thrace, standing upon the sea coast: where he much discontented, lived like an honourable prisoner at large, but with watchful eyes of so many upon him, as that he could by no means (as he denied) escape. In which case we will for a while leave him, to feed upon his own melancholy thoughts.

Now had Michael Palaeologus the emperor reined at Nicaea two years, when new troubles began again to arise in the Western part of the empire on European side, by the treachery of Michael Angelus, Despot of Epirus. For the speedy repressing whereof, he sent one Alexius Strategopolous, a worthy captain and a man of great nobility (whom for

his good service against the said despot, he had in the beginning of his reign made Cesar) with little above 800 Bythinian Soldiers, and commission for the taking up of so many more as he should for that service need, Macedonia and Thrace: commanding him when he had passed the strait, with those soldiers to take his way through the suburbs of Constantinople, to terrify the Latins, whom he was loath to suffer too long to live in the rest and quiet or to stir too far out of the gates, but to keep them as prisoners cooped up within the walls of the city. This warlike captain with this handful of men, passing over Propontis encamped at Regium, not far from Constantinople; where by chance lighting upon certain poor labouring men Greeks born in the city, and there dwelling, he diligently inquired of them the state thereof, and of what strength the Latins were, with many other things, such as he was desirous to know: who not only told him that the strength of the Latins was but small, but also that the greatest part of thereof was gone to the siege of Dapunsia, a town not far off upon the side of the Euxine sea: withal (as Greeks evil affected to the government of the Latins, and desirous of the liberty of their country) offered of themselves to show him a means how to give him the city. These poor men dwelt within the city, close by one of the gates, near unto by an old ruined mine almost swarded up, was a secret unsuspected way into the city, not known to any but to themselves: by this blind hole they promised him by the night to receive in fifty of his best soldiers; which suddenly setting upon the watch fast by, and dispatching them out of the way, might presently break open the gate and so let in the rest of the army: whereunto they promised themselves with their friends to put to their helping hands, assuring him of the good success thereof. This plot for the betraying of the city thus laid and agreed upon, Alexius the Cesar well rewarding the men, and filling them with greater promises, sent

them away: who as if they had been about their country work, were after their wonted manner received into the city, without suspicion at all. And within a few days after according to their promise, at an appointed hour received in by night the aforesaid fifty soldiers; who aided by them, presently slew the watch, and brake open the gate: whereby Alexius entering a little before day, in convenient place put his men in order of battle; and afterward to the great terror of the Latins, caused the city to be set on fire in four places; which increased with the wind, burnt in most terrible manner, and was in short time come altogether most of the emperors palace. Who scarce well awaked, and seeing the city all on a fire about his ears, and the enemy coming on; was about at the first with those few Latins that he had (for the Greeks he had none) to have made head against them. But better advised, and perceiving it to be now to no purpose, he (the last of the Latin emperors that ever reigned in Constantinople) with Justinian the Latin Patriarch, and some other of his friends, fled by sea into Euboca, and so from thence afterwards unto Venice, and afterwards to Lewis the French king, in hope to have been by him and the Venetians relieved. After whom fled also all the rest of the Latins. Thus the imperial city of Constantinople by great fortune fell again into the hands of the Greeks, in the year of 1261, after it had been in possession of the Latins, about 58 years.

The joyful news of the recovery of the Imperial city, was in short time carried unto Michael Palaeologus the Greek emperor at Nicaea; who at the first believed it not, as thinking it scarce possible so strong a city to have been by so weak a power surprised, where as he himself not long before was not able with a right puissant army; and much other warlike provision, to win the little castle of Galata over against it. (Side note: Palaeologus the Greek emperor took possession of the city of Constantinople). But

afterwards assured of the truth thereof, with his hands and eyes cast up towards heaven, gave most hearty thanks to God therefore; causing hymns and psalms of thanksgiving to be solemnly sung in every church, with all the other signs of joy and triumph that could be devised. So setting all other things apart, he wholly busied himself in making preparation for his going to Constantinople, now once again the seat of the Greek empire: wherein, and in travelling having spent many days, he at length with the empress his wife and Andronicus his son, then but two years old, as if it had been in solemn procession on foot entered into the city, by the gate called the Golden Gate; and so after prayers and thanks given, went to the palace prepared for him near unto the tiltyard: for the other imperial palaces of greater beauty (sometime the stately dwellings of the greatest emperors of the Greeks) had now of long during the reign of the Latins, lied ruined, or altogether defaced. And shortly after, because virtue and true desert should not want their due honour, he caused Alexius Cesar (by whose means the city was recovered) in solemn triumph in his robes of honour, with a crown upon his head, not much inferior unto the imperial crown, with greater pomp to be carried through the entire city: and farther commanded, that his name for one year next following, in all solemn hymns and prayers of thanksgiving, should be joined with the name of the emperor himself: and yet not thinking to have done him honour enough, caused his lively image afterward to be most curiously made, and as a trophy to be set upon a fair marble pillar, before the great church of the holy Apostates, in perpetual remembrance of him, and that he had done for the delivery of his country; which shortly after overthrown by an earthquake, was by his son again restored. Now was this great and famous city, sometime the beauty of the world, by these strange and fatal mutations, wonderfully defaced and brought to great

desolation: in every place was to be seen great heaps, or rather (to say the truth) great hills of rubbish, the eternal witness of the ruin thereof; the houses stood some quite fallen down, some ready to follow after, and some other great and stately buildings now the small relics of great fires: for the great beauty thereof was before, at such time as the Latins took it, most defaced by fire; who all the time that they had it, ceased not night and day to destroy some part or other of it, as if they had known they should not long keep it; neither did this last fire raised by the Greeks themselves to terrify the Latins, a little deform it : for which cause the emperors chief care now was to cleanse the city, and in best sort he could to reform so great a confusion of things not to be all at once amended; first beginning with the churches, which ruinous or ready to fall, he repaired: and next to that filled the empty houses with new inhabitants. And albeit that the chief of the Latins were together with the emperor fled and gone, yet was the most part of the artificers and tradesmen of the city, Venetians, and of them of Pisa, mingled together; unto whom also to join the Genoese, and so to fill the city with Latins, he thought it not altogether safe, although that by them he reaped great profit: wherefore he assigned unto them the city of Galata now called Pera, on the other side of the haven, for them to inhabit; granting them great privileges, and every of those companies to be governed by a Council or Potestate of their own. As for the imperial city itself, he stored it (so near as he could) with natural Greek born.

Now although all things went as Palaeologus the emperor could himself have wished; yet could he not rest so contented, for fear least those which now did eat their own hearts and with great grief smouldered their anger, should at length as the rightful heirs of the empire by him usurped, break out into open force, and so breed him great troubles, yea

and perhaps work his confusion. (Side note: Palaeologus jealous of his state). For such is the tormenting state of usurping tyrants, never to think themselves safe so long as any one lived, whom they may suspect. Wherefore at once to rid himself of this fear, he thought it best so to dispose of the children of the late emperor Theodorus Lascaris, as that he should not need of them to stand in doubt: to take them out of the way, besides that it was a thing odious, he saw it like to be unto him also dangerous; Marie and Theodora (two of the eldest daughters) being before by their father married unto two great princes (one, Despot of Epirus, and the other prince of Bulgaria) with whom he had much before to do, and of them yet stood in some doubt; but these were safe enough out of his reach: other two young sisters there were in his custody, Theodora and Irene, with their brother John, the only heir of the empire: Theodora he married unto one Belieurt, a gentleman of Peloponnesus; and Irene to one Vigintimilo of Genoa; both Latins, men of great birth or power, such as he needed not to stand in doubt of. These two ladies, the daughters of so great an emperor as was Theodorus, thus basely bestowed; remained only their brother John, the only heir of the empire, then but ten years old, whom Palaeologus long before even in the beginning of his reign, had sent unto Magnesia, there to be safely kept far off from the court, for fear lest in his right and quarrel some discontented persons desirous of innovation, should begin some new stirs dangerous to his estate. Which indignity done unto the young prince, Alexius the Patriarch (put in trust by his father for the bringing of him up) took in so evil part, that he forsook the court with all his ecclesiastical dignities, and as a man of weary of the world, retired himself unto a little monastery of Pascasine in the country, there to spend the rest of his days. From whence for all that he was after the taking of Constantinople from the Latins, almost against his will draw thither by

Palaeologus the emperor, and made Patriarch thereof, there together with so great an honour to find his greater discontent. For Palaeologus, the usurper, altogether unmindful of his faith so solemnly before given, for the safety of the young prince, and the restoring unto him of his empire and now fully resolved to establish unto him and his posterity the sovereignty of so great an empire, how so ever it was got, caused the young princes eyes to be most cruelly put out: the usual practice of the tyrants of the East, upon such as they are loath or fear to kill, and yet would make them unfit for government. (Side note: Palaeologus caused the young emperors eyes to be put out). Of which barbarous cruelty, his sister Theodora (married to Constantinus prince of Bulgaria) hearing, ceased not with tears and prayers and all other womanly persuasions, to stir up her husband in revenge thereof: whereunto also Iathatines the Turks Sultan, gave no small furtherance, who weary of exile, and to be so into a corner confined, as into a prison from whence he might not start, by secret messengers entreated the Bulgarian prince to make war upon the usurping emperor: promising him a great sum of money, if by his help he might recover his former liberty. Wherewith he that rather moved, with a great power of his own and above twenty thousand Tartars which then lay by the river Ister, suddenly brake into the emperors territories, and in shorter time than was to be thought, overrun all the country of Thrace, even unto the seaside, leaving neither man nor beast in all country as he went: in good hope also to have by the way surprised the emperor himself, even then remaining from his wars against the Despot in Thessaly: who hearing of his speedy coming, being got unto the seaside, and (having no way left to have escaped by land) shipped himself into a galley of the Latins, which with another her confert bound for Constantinople, by good hap put in there for to water, and so in two days arrived in safety at the imperial

city. Thus disappointed of the emperor, all his care was for the delivery of the Turks Sultan. Wherefore marching in haste to Aenum, he so terrified the citizens with his coming, that they without farther delay delivered him into his hands, so to redeem their own peace. In his return you might have seen the soldiers, especially the Tartars, driving before them infinite numbers both of men and cattle, in such sort, as that in the open country of Thracia for a space, was hardly to be seen either countryman or beast, it was so clean swept both of inhabitants and likewise of cattle.

Iathatines the Sultan by the Tartars carried over Ister, and so by them set at liberty shortly after died. (Side note: Iathatines died in exile). In whose kingdom succeeded not his son Melicke (as some wrote) but two others (as the Turks report) the one called Mesoot, the son of Kei-Cubades, and the other Kei-Cubades, the son of Feramitine, born also of the Selzucian family, as were all the other Turks Sultans, but how near of blood unto the late Sultan Iathatines they say not. Between which two, as his vassals, Gazan the great Tartar Khan (by whom they were so preferred) for the payment of a yearly tribute, divided the Turks kingdom: apportioning unto Mesoot the cities of Amida in ancient time called Amisus, and Aminsus in Galatia, Melatia otherwise called Meletine in the lesser Armenia, Sivaste, in ancient time Sebastia, and Harberie, before Sataerea, both in Cappadocia, with all the country about them. And unto Kei-Cubades, Iconium, the ancient seat of the Turkish Sultans, with all Rumilia-Asiatica, or the countries of the lesser Asia alongst the sea coast; which these two princes held as the Tartars tributaries, as had the late Sultan Iathatines before them, until such time as he was by the same Tartars again expelled. So that the Turks kingdom, which had of long time flourished in the Selzucian family in Persia, in Syria, Palestine and Egypt, there quite overthrown by

the Mamluks and Tartars (as is before declared) and now brought underfoot in the lesser Asia also, where only rested all the hope of that nation, was now at a low ebbe, divided between two weak princes, reigning but at the devotion of the Tartar. In which confusion of the Turkish empire, so rent, not only diverse men of greater power and authority amongst them, shared unto themselves, some one corner of the declining kingdom, and some another: but many of the obscure and basest people also, bearing with them nothing but their bows and arrows, took the strait passages of the mountains, and from thence with their daily incursions did much harm in the countries of the Christians joining upon them: which was no great matter for them to do, the garrisons which were wont to defend the same, being for want of pay quite disbanded, and the castles upon the frontiers by them abandoned; which at the first, as a thing of small importance neglected, was at length unto the Greeks a great cause of the ruin and decay of the greatest part of their state in Asia. These mischiefs disregarded, grew daily more and more, the Turks still gaining upon the Greeks what they lost unto the Tartars. Whose invasions (the glory of their kingdom only excepted) was not so hurtful unto them, as the cause of their much greater felicity afterwards. At length it fortun'd, that a great power of these adventurous Turks meeting together in Paphlagonia, were about to have invaded the territories of the Christians: against whom Michael Palaeologus the emperor sent out a strong and puissant army to stay their further coming on, left breaking in that way they should without resistance at their pleasure forage the country before them. Which army conducted by unskilful captains, encountering with the Turks, was by them in a great battle overthrown and utterly defeated, few or none of all that great multitude escaping: for whilst the Greeks unadvisedly pursued the Turks, retiring of purpose before them, they were by

them drawn into the danger of a great power lying in ambush for them, and so entrapped, were slain with an exceeding great slaughter. After which so great a victory (the beginning of the misery of the Christians in the lesser Asia) the Turks without let to stay overrun all the country, unto the river Sangarius: upon the banks whereof the Greek emperor was glad to fortify diverse towns and forts to keep them out of Bythinia. Nevertheless, they in short time after subdued all the countries from Pontus and Galatia, unto the Lycian and Carian sea, and the river Eurimedon, which they divided amongst them into diverse Toparchies: little or nothing acknowledging the sovereignty either of Mesoot, or Kei-Cubades.

Whilst the Turks in the lesser Asia thus win from the Christians on the one side, and loose to the Tartars on the other; many hard conflicts in the meantime passed between the Egyptian Sultans with their Mamluks, and the Tartars, for the sovereignty of Syria. The poor remainder of the Christians all that while there, in doubt both of the one and of the other: from whom and from the Armenians (then also much infested by the Mamluks) diverse ambassadors were sent unto the Pope and the Christian princes of the West, to crave their aid and help in that their hard estate: whose prayers little prevailing with the rest, yet so moved Louis the French king, and Henry the third, then reigning in England, that they both promised them aid. Whereupon Louis a man of great devotion, and always forward in that service against the infidels, took upon him the cross, the cognisance of the sacred war; causing his three sons, Phillip that succeeded him in the kingdom, surnamed the Fair, Peter count of Alencon, and John count of Nevers (surnamed Tristan, for that his mother was in her greatest heaviness for the taking of her husband, delivered of him in Egypt) and most of the nobility of France to do the like: unto whom also Theobold king

of Navarre his son in law, Alphonsus his brother, and Guydo earl of Flanders, joined themselves. And so having put all things in readiness, took his way to Marseilles, and from thence embarking himself with his army in the Genoese ships, hired for that purpose, set forward the first of March in the year 1270. But being at sea, he was by force of weather constrained to land in Sardinia, and there to stay a while: departing thence, he at length arrived at Carthage, the place by him desired, where in the entrance of the haven he surprised certain of the enemy ships; but landing his men, and assaulting the town, he was there notably repulsed. (Side note: 1270 Carthage besieged by King Louis). This is not that ancient great and famous city which sometime mightily strove with proud mistress of the world for sovereignty, but another built long after in the ruins, or at least not far from the ruins of the same. In the besieging whereof, the Frenchmen found much resistance, as well put them in remembrance of the ancient glory of the Carthaginians. One day it is fortun'd as the king thus lay at the siege, that the defendants made a great and fierce sally out upon the Frenchmen, who before commanded so to do, little and little retired, to draw their enemies farther on: between whom and the city, the Constable with a great power coming in and charging them behind, and they which before retired now standing close unto them, they were on both sides hardly beset: who for all that, as became valiant men, worthy defended themselves, and made there a great fight, though not without extreme peril: which they in the city beholding, gave out a most hideous and pitiful cry, a certain sign of their hard estate within; astonying with the suddenness thereof, both their friends and their enemies. But whilst they of the town between hope and despair stood thus beholding the fight at hand, the Frenchmen by sea approaching a bulwark on that side of the town, took it without resistance: which so dismayed them

without, that they began forthwith to fly, of whom the greatest part casting away their weapons, were by the kings commandment taken to mercy; and they likewise of the town upon promise of their lives, yielded the same unto the king. (Side note: Carthage won). Carthage thus won, the king laid siege unto Tunis, the chief seat of that kingdom, being not far off: whereby the way he was encountered by the king of the country, who having there lost ten thousand of his Moors, betook himself to flight with the rest. Who thus overthrown, resolved no more to tempt fortune, but to keep himself safe within the walls of the city, if happily so he might (as it oftentimes fell out) more weaken his enemies by lying still and protracting the time, than by open force and valour. Which their purpose king Louis perceiving, resolved not to stir from thence until that he were become master of the city; which as it seemed could not hold out for want of victuals, considering the multitude of people that were got into it. Nevertheless thus besieged both by sea and land, and so straight hemmed in every side, as that no relief could possibly be brought unto; yet held it out by the space of six months. After which time wants daily more and more increasing among the besieged, ambassadors were sent out to the king, to entreat with him of peace: but whilst these ambassadors go to and from, and reason upon the capitulations of the desired peace, behold a great and furious plague arose in the French camp, which began to cut them down by heaps: there died John Tristan count of Nevers, the kings youngest son, born in the first expedition that the said king his father made into the Holy land, even at such time as he was taken prisoner; which Tristan died the five and twentieth day of August in the year of our Lord 1270. The good king having yet scarcely performed the obsequies of his son fell sick of the bloody flux, whereof he there shortly after died also. About which time arrived there Charles king of Sicily, the French kings

brother, with a great number of fresh soldiers: whose coming lightened somewhat the Frenchmen's hearts (heavy for the death of their king) and daunted the Moors, before brag of the same. Shortly after whom arrived also prince Edward, king Henry the third his eldest son, who travelling through France, and taking shipping at Aquesmort (Aigues-Mortes), not far from Marseilles, was now in ten days with a brave company of Englishmen come to Tunis; and there of the other Christian princes, namely of Phillip the French king (his father Louis being now dead) of Charles king of Sicily, and of the two kings of Navarra and Aragon, joyfully received. But these princes had a little before his arrival concluded a peace with the Moors king, and the infidels, upon condition that he should pay a yearly tribute of forty thousand crowns unto the king of Sicily; and to suffer the Christian religion to be freely preached in his dominions, by such devout persons as should be there left for that purpose; and that unto such persons as should by their preaching be converted unto the faith in Jesus Christ, it should be lawful for them to be baptized, and to process the Christian religion. Of which peace, prince Edward understanding, did what he might to have dissuaded them from the same, saying that the war was by them all taken in hand against the infidels, as enemies unto the cross of Christ, with whom they were not to have peace: and for the recovery of the Holy city. But say what he would, and what he could, the peace (to his great discontentment) was now concluded, which they might not (as they said) again break: and thereupon with the first fair wind hoisted sail, and returned towards Sicilia, with purpose the next spring to have gone into Syria; which their determination was shortly after by the hand of God disappointed. For being come upon the coast of the island not far from Drepanun, most of the great princes and other nobility, in their long boats went on land, the rest of the fleet

lying at anchor about a league off; for the most part ships of great burden, they were not able to put into the harbour: but as they so lay, by force of a sudden and violent tempest then arising some were eaten up with the wrought sea; some falling foul one of another, there perished together; others driven upon the main, were there beaten in pieces: so that of that great fleet before the storm ceased, perished about an hundred and twenty sail, with all the people, as well mariners as soldiers left in them, and great store both arms and munition: in such sort that most of the common soldiers and mariners which had escaped the plague at Tunis, there upon the coast of Sicilia perished by shipwreck. (Side note: The Christian princes returning from Tunis suffer shipwreck upon the coast of Sicily). Only prince Edward's fleet, being in number but thirteen ships, escaped free without loss either of ship or man. Neither were they that were got to land at Drepanum in much better case, the plague still following them; whereof died Theobald king of Navarra, and Isabelle his wife, king Louis his daughter, Elizabeth the French queen, with a wonderful number of noble gentlemen, and other common soldiers; in such sort that Phillip the French king discouraged with the greatness of the mortality, and the miserable loss at sea, resolved there to make an end of the intended war, and so returned into France, as did the rest that were left, every man into his own country. Only prince Edward having passed that winter in Sicily, with the first of the next spring set forward again on his voyage, and in fifteen days after arrived with his fleet at Ptolemais: where after he ad by the space of a month rested himself and his soldiers after their long travel, and fully inquired of the state of the country, he with six or seven thousand soldiers marching from Ptolemais about twenty miles into the land, took Nazareth, and put to sword all them he found therein, and so again returned. (Side note: 1271, Prince Edward

arrived at Ptolemais). After whom the enemies following, in hope to have taken him at some advantage, he understanding thereof, turned back upon them, and killing a great number of them, put the rest to flight. And after that about midsummer, understanding that the Saracens were again making head at a place called Cakhow (Qaqun), about forty miles off, he set forward towards them; and coming upon them early in the morning, before they were aware, slew above a thousand of them, and dispersed the rest. Aided also by the nobility of Cyprus, he with like success as before, made a third expedition against the infidels: in so much, that his fame began to grow great amongst them, and they to stand of him in no little dread. But whilst he thus prevailed, he was by foul treachery almost taken out of the way. The admiral of Jaffa feigning himself desirous to become a Christian, and willing to further the princes proceedings, had by a secret messenger and letters sundry times intelligence with him, as well concerning his own good entertainment, as the effecting of that which he had promised. This messenger by the Admiral thus employed, was (thought to the prince unknown) one of the Assassins, a company of most desperate and dangerous men among the Mahometanes, who strongly deluded with the blind zeal of their superstition, and accounting it meritoriously, by any means to kill any great enemy of their religion; for the performance thereof, as men prodigal of their lives, desperately adventure themselves unto all kind of dangers. So now this messenger, before resolved to die, coming the first time unto the prince, and being searched for any weapon about him, as the manner was, had access unto him, then lying in his chamber upon his bed, in his jerkin, bare headed, because of the heat of the weather: where after due reverence done, he pulled out certain letters from his lord unto the prince, which he read with great delight, as penned of purpose for to please. But as he

was farther questioning with him of many matters, and all the company voided, the desperate messenger making as though he would have pulled out some other secret letters, suddenly plucked out an envenomed knife, which he had secretly hidden about him, thinking to have struck him into his belly as he lay: for the avoiding of which stroke, the prince lifting up his arm, was therein grievously wounded. (Side note: Prince Edward wounded). But as the villain was about to have doubled the stroke, the prince with his foot gave him such a blow, that he felled him to the ground, and with that starting up, caught him by the hand, where in struggling with him for the knife, in wrestling it out of his hand, he hurt himself therewith in the forehead: but getting it from him, presently thrust it into the murderers belly, and so slew him. The prince's servants being not far off, and hearing the bustling, came running in; where finding the messenger dead on the floor, one of them with a stool beat out his brains: whereat the prince took some displeasure, for so striking a dead man. This danger of the princes, much troubled and grieved all the Christians in Syria, and the more, for that wound in his arm, after it had been certain days well-dressed by the skilful surgeons and physicians, began to mortifie and grow black, in so much, that they and others about him began to mutter among themselves, and to look heavily upon the matter, a not without danger. Which he perceiving, said unto them: why whisper you thus among yourselves? What see you in me? Can I not be healed; tell me the truth, and fear not. Whereunto one of them answered: and like your highness, we doubt not of your healing, but that it will be painful for you to suffer. If suffering (said he) may again restore my health, I commit myself unto you, work on me your skill, and spare not. So the next day they cut out all the dead and poisoned flesh out of his arm and in fifteen days after perfectly cured his wound, to the great rejoicing of all his people. The

great Sultan to clear himself of this so dishonourable a treachery, sent three of his noble men unto the prince, calling to witness his false prophet that the same was done neither by him nor his consent. Which ambassadors the prince honourably used, but suffered them not to come nigh him. So having tarried eighteen months at Ptolemais, and no aid coming from the other Christian princes as was expected, he took shipping; and returning homeland, landed first in Sicily, and from thence crossing over into Apulia and so travelling to Rome, was there honourably entertained by Gregory the tenth, then Pope; and from thence by the way of France arrived in England, where he was shortly after crowned king in the year 1272, his father the old king, Henry the third, being a little before his return died.

The year following, Gregory the tenth, not ignorant of the hard estate of the Christians in Syria (as having there been of late himself with prince Edward, at which time he was in his absence elected pope) and now desirous to procure them some relief, ratified the election of Rudolphus of Habsburg unto the empire, upon the condition, that he should promise to take upon himself the cross, and to give them relief: for the performance whereof, he offered unto the emperor two hundred thousand crowns, with the tenths both of the clergy and temporality for six years: and many goodly blessings were in his name also, by the preachers of that time, promised unto all such as should with him take upon them that sacred war. Whereupon the emperor with all his family took upon them the cross, the sign of the sacred expedition intended; as did also the duke of Lorraine shortly after, with some others: nevertheless, the emperor other ways busied in wars against the Bohemians and Bavarians, and delaying still the time, as not greatly willing to take upon him so long and dangerous a journey, and the Pope still threatening his high sentence of

excommunication, the time passed, the Pope died, and nothing was as yet done. (Side note: 1273, Rudolphus the emperor took upon him the cross). Until that at length the emperor having happily finished his wars in Bohemia, and finding himself at some good leisure in some part of discharge his vow, and to satisfy the expectation the world had of long conceived of him, sent Henry prince of Megapolis, or as the Germans called Meckelburg, with a strong power into Syria, to perform what himself had promised. Who coming to Ptolemais, made many notable incursions into the country about Damascus, with fire and sword destroying all before him as he went, and carrying thence many great rich and rich booties; until that at length he was by the Mamluks circumvented and taken prisoner, and so carried unto the Sultan at Cairo, where he remained in strait prison six and twenty years after; until that by chance one of the Mamluks (a renegade German) being chosen Sultan, caused him to be brought before him, and at his coming demanded of him, if it would not do him good to celebrate the remembrance of the nativity of his Christ with his friends in Germany? (for now that time of the year was at hand) And I know (said the Sultan) that thou art so addicted unto thy superstition, that thou respected the same more than thy liberty. (Side note: Henry the prince taken prisoner and sent to Cairo). Truth (said Henry) mighty prince: for liberty would avail me nothing, if Christ by his most mild incarnation had not taken away our captivity: and therefore how much all men owe unto the reverend remembrance thereof, I would to God thou, O king, did also understand, which as I most heartely wish, so I would I could thereof persuade thee. God forbid (said the Sultan) for I remember, that at such times as I was chief engineer unto thy father at Knese-Fenickein Livonia, and there did him good service, I was altogether of the Christian persuasion; but now having left that common error, have therewith also

changed my private fortune. But as for thy religion, I have nothing to say, my talk is only concerning thy liberty: would thou therefore gladly be free and so return home to thy friends? That nature craved (said Henry) although my fortune gainsaid, which yet depended of your pleasure: I desire indeed to return home, which if you shall deny me, I must as I have done, take it in good part; assuring myself, that my wife Anastasia, with my beloved sons Henry, Leo, John, have long since celebrated my funeral, and ended their mourning. Thou art deceived (the Sultan said) for I am sure that they know that thou yet live, and pray most heartedly for thy return: Truly I owe much unto the remembrance of thy father, and therefore this day I give thy liberty. And having so said, furnished him with all things necessary, and gave him leave to depart with one Martin his servant, who taken with him, had born him company all the long time of his captivity. So taking his leave of the Sultan, he came to Ptolemais: but shipping himself to Cyprus, he was by the way by certain pirates taken at sea, and as a fugitive captive brought back again unto the Sultan: who pitying his hard fortune, set him again at liberty, and by a ship set out for that purpose, transported him into Cyprus: where he was by the queen of that island his aunt (as some say) honourably entertained, and so furnished of all things fit for his estate. Departing thence, he came to Marseilles, where after he had some few days refreshed himself, he from thence travelled by land home into his own country: where at first he was not known of his own children and friends, as being grown old in the prison, and by them long before accounted among the dead; but now at last found again, and by them known, he was of his children joyfully received as their father, and of his subjects as their prince. Howbeit he shortly after died, and was honourably buried in the monastery of Dobran.

Thus in the whole course of this history it appeared by that which is already written, what notable expeditions even the greatest Christian princes of the West, to their immortal glory from time to time undertook against the enemies of Christ and his most sacred word, and for the relief of the poor distressed Christians in Syria and in the land of Palestine: whereof as diverse of them had right glorious success, unto the great profit of the Christian commonweal; so some of them answered not with like event, as undertaken with too small strength, or otherwise overthrown by the discord or malice of the Christians themselves, rather than by the enemies force. Which nevertheless how unfortunately forever they fell out in the hands of such worthy men undertook them, yet have they this glory, commendation, and comfort, that they were taken in hand for the honour of the son of God, Jesus Christ, and the defence of his verity, against the false prophet Mahomet, and his most blasphemous doctrine, so honourable and just a quarrel, as might well beseem the greatness of the greatest prince, yea of all the princes of Christendom. Yet could not the worthiness thereof, even in those more zealous times, or the dangerous estate of that part of the Christian commonweal, even then like to perish, (as some others be now) or the lamentable complaints of the poor oppressed Christians, crying out unto their Christian brethren for aid, any wit move the Christian princes of that time, with their combined forces to reach unto them their helping hand, or to yield unto them any succour or relief: for they little feeling those harms so far off, and more regarding their own hereditary quarrels, employed those forces one against another, unto the effusion of so much Christian blood, as might have sufficed not for relief of the distressed Christians in Syria only but to have regained whatsoever had been before from them taken by the Turks or Saracens. The German princes were still at a jar about the

choice of their emperors: the French agreed not with the English, or them of the Low Countries: neither the English with the Scots: the Aragonians were at oddest with the French: and in Italy were almost as many deadly factions as provinces. Of which discord of the Christians (the greatest occasion of their ruin and decay) Melechsares the Egyptian Sultan understanding by his espials, raised a great army of the Mamluks, and others, with full purpose to have utterly root out all the remainders of the Christians in Syria and the land of Palestine, and so to have entirely joined those two great countries unto his own kingdom. But what he had so mischievously devised, he lived not to bring to pass, being in the midst of those his great designs taken away by sudden death. After whom Aphix (or, as some call him, Elpis) succeeding in the kingdom, and with a puissant army entering into Syria laid siege to Tripolis, which he at length took by undermining of it, and to put to sword all the Christians therein, except such as by speedy flight had in time got themselves out of the danger, and razed the city down to the ground: which calamity betided unto the Christians in the ninth of April, in the year 1289. (Side note: 1289, Tripolis won and razed by Elpis the Egyptian Sultan). Presently after he had the strong castle of Nelesine yielded unto him, whereunto he put a strong garrison, to hinder the Christians from building again the late destroyed city. In like manner also he took the cities of Sidon and Beirut, which he sacked, and laid them flat with the ground. And after that he removed to Tyre, which after three months straight siege, was by the citizens (now out of all hope of relief) yielded upon the condition, that they might with bag and baggage in safety depart. (Side note: Sidon and Beirut razed, Tyre yielded). With like good fortune he was in short time, and as it were without resistance, took all the rest of the strong towns and castles which the Christians yet held in Syria and the land of

Palestine, excepting only the city of Ptolemais; whereunto all the poor Christians fled, as unto a Sanctuary, to be there defended by the honourable knights Templars and Hospitallers. Nothing now left unto them more than that strong city, the Sultan of his own accord made a peace with them for the space of five years, fearing (as was supposed) to have drawn upon him all the Christian princes of the West, if he should at once have then utterly rooted out all the Christians in those countries together.

The Christian affairs thus brought to the last cast in Syria, and yet faintly as it were breathing by the benefit of the obtained peace: Peter Beluise, master of the Templars, with the grand master of the Hospitallers, suddenly passed over (as ambassadors from the rest) into Europe, unto Nicholas Quartus then Pope, craving his fatherly aid: who moved with so great miseries of the poor afflicted Christians, solicited the other Christian princes to have sent them relief; especially Rudolph the German emperor, who then busied with the affairs of the empire, and his troubles near home (as were other Christian princes also) gave good words, but no help at all. Yet some of them under the colour thereof, got from their subjects great sums of money, which they employed to their other worse uses: only the Pope sent fifteen hundred men at arms, whom the devout persuasion, and much earnest preaching, he had induced to take upon them that sacred expedition, and entertained them of his own charge: unto whom also many others out of diverse countries, upon religious zeal, joined themselves, as voluntary men; who meeting together at Brindisi, and there embarked, with the two grand masters of the Templars and Hospitallers, in safety at length arrived at Ptolemais. There was then in the city a great number of people of all sorts; of able men there was about fifty thousand, and about forty thousand of the weaker sort: amongst whom, diverse murderers, felons, rapists, and such

other shameful outrages, (all hating the dreadful judgements of God) were daily committed, and let pass disregarded, more than of them that were so injured. (Side note: The miserable state of a city about to perish). For all the chief commanders were then at variance among themselves, every one of them laying claim (not worth a rush) unto the vain title of the kingdom of Jerusalem. Henry king of Cyprus coming thither with a great fleet, charged the Templars to deliver unto him the crown of that kingdom, which they had (as he said) wrongfully taken from Almericus and Guy, his ancestors. And Charles king of Sicily, by his ambassadors laid claim unto the title of that kingdom, as due unto the kings of that Island: and understanding it to be given unto Henry, king of Cyprus, caused all the revenues of the Templars within his dominion to be brought into his treasuries; and their lands and houses to be spoiled. Hugh also prince of Antioch, laboured with tooth and nail to defend the over worn right that his father and grandfather had unto that lost kingdom. And the count of Tripoli laid in for himself, that he was defended from Raymond of Tholous; and that beside himself remained no prince of the ancient nobility, which had won that kingdom out of the hands of the Saracens, and that therefore that regal dignity did not of better right appertain unto any other than unto him. Neither did these four princes more strive for the title of the lost kingdom, than for the present government of the city, straight way about to perish. The Popes legate pretended thereunto a right also: for that king John Brenne had before subjected it unto the See of Rome. As for the claim unto the city of Ptolemais, the Patriarch of Jerusalem challenged unto himself the pre-eminence: for that the metropolitical city of Tyre, under which the city of Ptolemais was the third episcopal seat, was under his jurisdiction, even by the decree of the West church. The Templars also, and the knights Hospitallers, whose power

in the city was at that time far the greatest, pretended the government thereof of best right to belong unto them, as the just reward of their blood already, and afterward to be spent in the defence thereof: promising great matters if it might be wholly referred unto them. Neither spared the French king or the king of England by their messengers to claim the sovereignty of the city, by their predecessors sometimes won. And they of Pisa having still a council therein, and by often marriages with the natural habitants grown into great affinity with them, did what they might to get the government into their hands. The Venetians also by their authority and great wealth laboured to gain the goodwill of the people, sparing therein no cost. And they of Genoa no less cunning than the rest, supplanted the strongest factions, by giving aid both apertly and covertly unto the weaker; that so having weakened the faction they most doubted and hated, they by the joint favour of the weaker aspire unto the government of the stronger, and so consequently of the city itself. The Florentines also by their continual traffic thither, were not out of hope by one finesse or other amongst so many competitors, to find a mean to step up above the rest. But the greatest part of the people for all that were most inclined unto the Armenians and Tartars, as both for their nearness and power most like of all other to stand them instead. All these aimed at one mark, which was the government and the command of the city: and most of them had in the same their own proper laws and courts, to decide their causes and controversies in. Whereby it came to pass, that every man might without check or control almost do what he listed, the offenders from one court to another removing their suits, as best served their turns. Thus were murders (as is before said) daily committed in the streets, men abused, houses robbed, shops broken up,

and many other outrages done, to the hastening of the wrath of God, and grief of all good men.

Division and dissention (the ruin of all commonweals) thus reigning in the city (the soldiers of late sent thither, or in zeal come of themselves, for the defence thereof) gave occasion for the speedy destruction of the same: such is the power of the Almighty, in his wrath and judgements for the sin, even by those things wherein we most trust and joy to work our utter ruin and destruction. These soldiers, for want of such pay as was promised them, were enforced to seek abroad, and therefore contrary to the league before made with the Egyptian Sultan, oftentimes went out in great parties into the frontiers of his territories, taking the spoil of such things as they light upon. Whereof the Sultan understanding, demanded by his ambassadors, that the restitution might be made, and the offenders delivered unto him be punished, according to his league. But in that so sick a state of a dying commonweal, neither was restitution made, as reason would, or yet the ambassadors courteously heard. With which insolence the Sultan provoked, sent Emilch Araphus, a notable captain (and as some say, his son) with a hundred and fifty thousand men, to besiege the city: who coming thither, and having made his approaches, had by a mine in short time overthrow a piece of the wall: but in seeking to have entered by the breach, he found such strong resistance, that he was glad with loss to retire. (Side note: 1291, Ptolemais besieged). Whilst Araphus thus lay at the siege of Ptolemais, Alphir the Sultan died at Damascus, in whose stead the Mamluks made choice of this Araphus for their Sultan, who more desirous of nothing than of the glory of the utter rooting up of the Christians in Syria, was so far from raising of his siege (either for the death of the Sultan, or the news of his kingdom) that he more strait beset the city than he had in the three

months space that he had there lie before. Now they had in the city chosen Peter master of the Templars, their governor, a man of great experience and valour: unto whom and the rest of the nobility, the Sultan offered great rewards, and unto the soldiers their pay, with liberty to depart, so that they would without more ado yield unto him the city, which they could not long hold: which his offer the master rejected, and flatly told him, that he had not learned of his ancestors, to sell for money unto the infidels a city bought with so much Christian blood; either did so much regard his vain threats, as therefore to forget his service due unto his Saviour Christ and the Christian commonweal. With which answer the tyrant enraged, the next day with all his forces assaulted the city, and that in such desperate and furious manner, as if he would even then have carried it; having before filled the ditches, and promised the spoil unto his soldiers, the more to encourage them. (Side note: Ptolemais in vain assaulted by the Sultan). Yet having done what he could, and lost a number of his men, slain both in the assault, and in a sally which the Christians made out at the same time, he was enforced to retire back again into his trenches. In this so terrible an assault, not repulsed without some loss also of the Christians, the grand master and governor of the city was wounded with a poisoned dart, whereof he in three days after died: with whom the courage of the defendants fainted also, no man being left like unto him to undertake so great a charge, although many there were, that overweening of themselves, desired the same. In the beginning of this siege, the Christians had sent away all their aged and weak people, unfit for service, into Cyprus, where they in safety arrived. But now many of the better sorts, both captains and others, discouraged, one after another conveyed themselves away out of the city: of whom a great number in passing thence in Cyprus, were upon the coast of the island, together with the Patriarch drowned.

In the city, remained only twelve thousand, which were thought sufficient for the defence thereof: who afterwards (as some report) fled also by sea after their fellows, and so left the city empty unto the barbarous enemy: some others reporting of them more honourably, as that they should right valiantly defend the city against the assault of their enemies, until such time as that most of them being slain or wounded, and the rest by force driven from the walls into the market place, and there for a while notably defending themselves in flying thence unto the ships, were by the way all cut in funder, or else drowned. But how so ever it was, the Sultan entering the city (by the Christians abandoned, or by force taken) gave the spoil thereof unto his soldiers; who after they had rifled every corner thereof, by his commandment set it on fire and burned it down to the ground: and digging up the very foundations of the walls, churches, and other public and private buildings, which the fire had not burnt, left there no sign of any city at all; but purging the place even of the very heaps of the stones and rubbish left of the razed city, made it a fit place for husbandmen to plough and seed corn in; which he did both there at Sidon, Beirut, and other towns along the sea coast, because they should never more serve for a refuge unto the Christians, or give them footing again into those countries. Thus together with Ptolemais was the name of the Christians utterly rooted out of Syria and the land of Palestine, in the year 1291, about 192 years after the winning of Jerusalem by Godfrey of Bouillon and the other Christian princes his confederates.

This loss, as tending to the great disgrace of the Christians in general, moved not a little even the greatest of the Christian princes; wronged all or most part of them in the persons of the Templars or knights Hospitalers, their subjects, so shamefully now quite cast out of Syria and the land of promise: howbeit, troubled with their own turbulent affairs at home,

or with their neighbour princes not far off, none of them once stirred for the redress or revenge thereof. Only Cassanes the great Tartar prince, having of late subdued the Persians, and married the daughter of the Armenian king (a lady of great perfection, and of Mahometan became Christian) at the request of his wife and his father in law took the matter in hand. (Side note: Cassanes the Tartar invaded Syria). And for that purpose having raised a most puissant army of two hundred thousand fighting men, and aided by the Armenians and Georgians, passing over the mountain Amanus into Syria, not far from the city Hama met with Melcenaser, the Egyptian Sultan's lieutenant, with mighty army, whom he overthrew in great and mortal battle, wherein forty thousand of the Egyptians are reported to have been slain, and so drove him quite out of Syria: sending Molais, one of his captains, with part of his army to pursue him, who never left him until he had chased him over the desert sands into Egypt. The victorious Tartar after this battle took the city of Hama, where lighting upon the great treasures of the Sultan, he bountifully divided it, together with the spoil, amongst his soldiers; reserving nothing thereof unto him, more than a sword and a casket full of secret letters. The Egyptian Sultan thus put to flight, he without resistance took in most of the cities in Syria, which the city of Jerusalem also; which in many places by the Turks and Egyptians defaced, he again repaired: and together with the temple of our Saviour gave unto the Armenians, Georgians, and other Christians, repairing thither out of Cyprus, Crete, and other places to inhabit. (Side note: Jerusalem taken and repaired by Cassanes). And having himself honoured the holy places with great gifts, returned with his army to Damascus, which was forthwith delivered unto him. But lying there, with purpose in Autumn following to have gone into Egypt and to have utterly destroyed that kingdom, he was certified of new

troubles arising in Persia, and some other parts of his empire: for repressing whereof, he with the greatest part of his army returned himself into Persia, leaving one Capcapus governor of Damascus; who after the overthrow of the Sultans army had revolted unto him; and Molais (of whom we have before spoken) governor of Jerusalem: commanding them at his departure to rectify the city of Tyre, and to send ambassadors unto the Christian princes of the West, to join in league with them, for the more sure holding of those new gained countries. And so Tyre was indeed repaired as he had commanded, and delivered to the Christians, with a convenient garrison for the keeping thereof: but the ambassadors coming to the proud bishop Boniface the eight, then Pope, whom of all others it beseemed to have furthered their business, they could of him obtain nothing, but returned as they came. For he at the same time fallen out with Phillip the French king, thundering out his excommunications, discharging his subjects of their loyalty, and so much as in him was, depriving him of his kingdom, had given the same unto Albertus duke of Austria, whom he had declared emperor: whereof arise great troubles. Besides that, he being of the Guelphes faction, was not in anything more careful, than of the utter extinguishing of the contrary faction of the Gibellines, especially of the most honourable family of the Columny, of whom some he had slain, some he had deprived of their honours, some he had imprisoned, and driven other some into exile; for that thus wickedly busied for the maintenance of his own proud estate, he had no leisure to further the good of the Christian common weal: which his intolerable pride, and forgetfulness of duty, long escaped not the revenging hand of God; being when he thought least suddenly taken prisoner at his father's house in the city of Anagnia (where he was born) by Sara Columnius his mortal enemy; whom but lately before redeemed out of a pirate's galley,

the French king had sent for that purpose, with one Longart, or some call him Nogaret, a French knight: by whom the proud prelate brought to Rome, in the castle of St. Angelo within five and thirty days after most miserably died, in his madness (as some report) rent himself with his teeth and devouring his own fingers. (Side note: The description of Cassanes). This worthy Tartar prince Cassanes, by whom the Christian commonwealth might have again risen in Syria and the land of Palestine, had not the pride of the great bishop, and the dissention of the Christian princes hindered the same; was as Aitonus wrote (who was present in this war, following his uncle the Armenian king) a man of very short stature, and exceedingly hard favour; but with valour, bounty, and other virtues of the mind plentifully recompensing what wanted in the feature of his body. After whose departure into Persia, Capcapus governor of Damascus, considering that the power of the Tartars there left was not great, and that no aid was to be expected from the other Christian princes of the West, to recompense his former treason of revolting from the Sultan, with a new revolt from the Tartar; rise up into open rebellion, drawing after him not only the city of Damascus, but the greatest part of Syria also: whereof Molais governor of Jerusalem understanding, was about to have gone against him with his Tartars; but advertised by his espials, that Capcapus in this his conspiracy had compacted with the Egyptian Sultan also, perceiving himself too weak to withstand so great a power, he retired with his Tartars into Mesopotamia, there expecting new supplies both from Cassanes and the king of Armenia. Of whose departure out of Syria, the Egyptian Sultan understanding came directly with his army to Jerusalem, which he took, being forsaken of the inhabitants; and profaned the temple, sparing only the sepulchre of our Saviour at the humble site of the religious, making there a greater show of devotion than of cruelty.

(Side note: The city of Jerusalem with all Syria again recovered by the Egyptian Sultan). After that he won all the other lesser towns, which the Tartars had either kept for themselves, or given to the other Christians, and utterly razed all the castles and forts of the Hospitallers and Templars: which valiant men without other help, for the space of almost a year held out against the Tyrant, in which time most of them were honourably slain: the rest that were left alive, being taken by the enemy, had nevertheless leave given them with a bag and baggage in safety to depart, having before by solemn oath for ever abjured the country of Syria: and so these worthy men, the great ornaments of the Christian commonweal, the Hospitallers and Templars, which to the uttermost of their power had by the space of 300 years right worthily defended both the Christians and the Christian religion against the infidels in Syria and the Holy land, were now forever driven out thence, about the year of our Lord 1300, to the great dishonour of all Christendom. (Side note: 1300).

Wherefore with them now taking our leave of Syria and the Holy land, leaving the same in the possession of the Egyptian Sultan and the Mamluks, although it were shortly after like enough to have been again recovered from them by the Tartars, had not the death of the great Tartar prince Cassanes, and their domestical troubles let: we will again return unto the troubled affairs of the Turks in the lesser Asia, whither the course of time had somewhat before called us with the occurents thereof, more proper unto our purpose and the argument we have in hand, but all cannot be at once told: and for the better understanding of the desirous reader, I thought it not good abruptly break off the course of the aforesaid history drawing so near unto an end, but to make him partaker of the heaviness thereof.

Now had the Turks no kingdom left in the lesser Asia, and that also at the pleasure of Gazan the great Tartar Khan divided between Mesoot and Kei-Cubades, as his vassals, bound unto him by a yearly tribute (as is foresaid) who both kept in awe by the greatness of the Tartar, did nothing worth the remembrance, but as they lived so also died, almost buried in obscurity. (Side note: The death of Mesoot and Kei-Cubades). Of these two, Mesoot died without issue; but Kei-Cubades departing, left behind him his son Aladin, who by the name of Aladin the second succeeding in the kingdom, united again the same before divided, yet paying still tribute unto the Tartar his sovereign, as had his father with the other late Sultans of the Turks before him. Much it was not that this Aladin did, albeit that the power of the Tartars in his time began to decline, and not to lie as heavy upon the Turks as before. He was a man of a quiet spirit, and therefore much delighted in peace: a great friend unto Othoman the first founder of the glorious and mighty Ottoman Empire, as in his life shall appear. But this Aladin, the last of the Turks Sultans of the Selzucian family, dying without issue; one Sahib his Vazir-Azames or chief councillor, and then a man of greatest authority, aspired unto the kingdom, which he had for the most part himself swayed all the reign of the late Sultan his master: which usurped sovereignty, no way unto him due, he could neither himself long hold, or deliver to his posterity: for that many others of the nobility, men of great power, and born of greater families than he, envying at his honour and disdaining to be governed by him or any other no greater than themselves; laid hold some upon one country or province, some upon another, where they were able to do the most, erecting unto themselves greater or lesser Satrapies, according to the measure of their strength and power, without respect of any superiority one should have over another; but every one of them absolutely commanding over so much as he

was able by strong hand to hold. (Side note: The Turks kingdom rent in sunder by themselves). So that as it had oftentimes before chanced that great monarchies destitute of their lawful heirs, had in part, or all, become rich preys unto such as could first lay strong hand upon them: even so fell it now out in the great kingdom of the Turks; every one of their great princes, measuring the greatness of his territory not by the measure of his right, but by the strength of his own power. Wherein they shared so well for themselves, that Sahib at first in possession of all, was in short time thrust quite out of all: and so the great kingdom of the Turks in the lesser Asia, brought unto a near anarchy; no king now left amongst them, the whole kingdom being now divided into diverse Satrapies, or other lesser Toparchies. (Side note: The Turks Anarchies). The greatest of these princes that thus shared the Turks kingdom amongst them, was one Caraman Alusirius; who as the strongest, took unto himself the city of Iconium, the regal seat of the Turkish Sultans, with all the great country of Cilicia, and some part of the frontiers of the countries of Lycaonia, Pamphilia, Caria, and the greater Phrygia, as far as Philadelphia, and the Antioch upon the river Meander: all which large territory, was of him afterward called Caramania, and by the same name is commonly at this day known, and by our late Geographers describe. (Side note: Caramania). Of this Caraman descended the Caramanian kings, who of long time after unfortunately strove with the Ottoman Sultans for the sovereignty of their empires; until that at length they with their kingdom, and all the rest of these Turkish Satrapies, were in the fatal greatness of the Ottoman empire, swallowed up and devoured, as in the process of this history shall (if God so will) in due time and place be declared. Next neighbour unto him was Saruchan, of the Greeks called Sarchan, of whom the country of Ionia-Maritima was and yet is

called Saru-chan-ili, and Saruchania, that is to say, Saruchans country. (Side note: Saruchania). The greatest part of Lydia, with some part of the greater Misia, Troas, and Phrygia, fell to Calamus and his son Carasius, of whom is called Carasia, or Carasi-ili (or as we might say) Carasius his country. (Side note: Caresia). The greatest part of the ancient Misia, with some part of Lydia, was possessed by Aidin, and was of him called Aidinia or Aidin ili, as his country. (Side note: Aidinia). Some part of the great country of Pontus, with the cities of Heraclea Pontica, and Castamona, Synope, and others near unto Euxine, and the country of Paphlagonia, fell into the hands of the sons of Omer, or as the Greeks call him Amur: or whom that country took not name, as did the others, of such princes as possessed them, but is commonly called Bolli, of a city in that country by the Turks so named. (Side note: Bolli). As was also Mendesia, or as some call it Mentesia, a country in the lesser Asia, so by the Turks called of Mendos, or Myndus, an ancient city in Caria. (Side note: Mendesia). There were beside these, diverse other places and Toparchies in the lesser Asia, which in the renting of this great kingdom, from the Turks received names, before unto the world unknown; all which to prosecute were tedious: suffice it us, for the manifesting of the Turks Anarchy, and the ruin of their kingdom in the lesser Asia, as in part also for the more evidence of the heavy history following, to have remembered these as the chief; especially such as took their names of such great princes or captains as in that so great a confusion of the Turks kingdom, by strong hand first ceased upon them, and so lent them to their posterity, of whom much is to be said hereafter. These princes one and all that thus shared the late Aladinian kingdom, were descended of the better sort of the Turks which with the Selzucian and Aladinian Sultans driven out of Persia by the Tartars, had under them seated themselves in the lesser Asia,

as is before at large declared. Now amongst these great men that thus divided the Turks kingdom, most of them that wrote of the Turks affairs, both Greek and the Latins, reckon up Ottoman (the raiser of his house and family) for one; who indeed in the later time of the late Sultan Aladin began to flourish, and was of him for his valour extraordinarily favoured (as in his history shall appear) but of his kingdom held no more than one poor lordship, called Suguta in Bythinia not far from the mountain Olympus (long before given unto his father Erthogrull, for his good service) with such other small holds thereabout as he had himself gained from the weak Christian his neighbours. For although he were a Turk born, yet was he not of the Selzucian family, as were the rest, but of another house and tribe, and therefore not of them favoured or thought to have so good right unto any of the late Sultans provinces or territories, as had they who being of his house and holpen with the prescription of time, envied at the sudden rising of this Oguzian Turk, being unto them as it were a mere stranger: whose fortune for all that (I know not by what secret foreknowledge) they seemed to fear, as in time to grow dangerous unto them and their posterity; wherein they were not whit deceived. (Side note: Ottoman none of the Selzucian family). But of him and his proceedings much more is to be said hereafter: leave we him now therefore with the rest unto their fortunes in this the Turks Anarchy, and so conclude this part of our General History: glad when I look back to what we have waded thus far, yet fearing to be drowned before I get over; such a sea of matter and world of troubles yet remaining, not without much labour and toil, and that in long time to be passed through. Finish.

4. CONCLUSION

In this thesis, life of Richard Knolles, his works, especially *The Generall Historie of the Turkes*, its production, its points about the first chapter *The Generall History of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expeditions of the Christian Princes against them*, and most importantly its Turkish translation is presented. Sadly this thesis for its time could not produce the full text of Knolles' work, and for this in future, more enterprise must be taken in order to produce a complete translated work into Turkish. There would never be an enough research about any subject including this Richard Knolles' *Generall Historie of the Turkes*, yet all due time, there will be always work to be produced.

References

- ABEL, T. (1963). *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 346, 189-189. Retrieved from <http://www.jstor.org.lproxy.yeditepe.edu.tr/stable/1032674>
- ARIKAN, Z. (2008). Rycout, Paul. In *İslam Ansiklopedisi*. (ps. 314-315). İstanbul , Türkiye Diyanet Vakfı.
- AYÖNÜ, Y. (2014). *Selçuklular ve Bizans*. Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- BENJAMİN, Z. et al. (2016). *Crusades*. (vol. 11). Abington Oxford; New York, Routledge.
- BERKOK, İ. (1958). *Tarihte Kafkasya*. İstanbul, İstanbul Matbaası.
- BINDOFF, S. T. (1982). MANWOOD, Roger II (by 1532-92), of the Inner Temple, London. In *The History of Parliament: the House of Commons (1509-1558)*. Retrieved from <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1509-1558/member/manwood-roger-ii-1532-92>
- ÇUBUKÇU, A. (2003). LÂÇİN In *İslam Ansiklopedisi*. (vol. 27). Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı.
- DEMIRKENT, I. (2002). KILICARSLAN I, In *İslam Ansiklopedisi*. (vol. 25). Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı.
- ERKOÇ, Seda. (2016). “*A Whole and Continuat Historie*”: *General Histories in Early Seventeenth-Century England, with Specific Reference to Richard Knolles’s the*

General History of The Turks and His Patron Peter Manwood. (unpublished Doctoral Dissertation). İhsan Doğramacı Bilkent University, Ankara, Turkey.

Retrieved from <http://repository.bilkent.edu.tr/handle/11693/28924>

HASLER, P.W. (1981). MANWOOD, Peter (1571-1625), of Hackington, nr. Canterbury,

Kent. *In History of Parliament: the House of Commons (1558-1603)*. Retrieved

from [http://www.historyofparliamentonline.org/volume/1558-](http://www.historyofparliamentonline.org/volume/1558-1603/member/manwood-peter-1571-1625)

[1603/member/manwood-peter-1571-1625](http://www.historyofparliamentonline.org/volume/1558-1603/member/manwood-peter-1571-1625)

INGRAM, A. (2010). *The glorious empire of the Turkes, the present terrour of the*

world': Richard Knolles' Generall Historie of the Turkes (1603) and the

background to an early modern commonplace description of the Ottoman Turks.

(D. Smith and H. Philsooph, eds), *Explorations in Cultural History*, Aberdeen: BPR

Publishers. 197-216.

JOHNSON, B. *Kings and Queens of England & Britain*. Retrieved from

<https://www.historic-uk.com/HistoryUK/KingsQueensofBritain/>

KAFESOğLU, İ. (2010). Selçuk'un Oğulları ve Torunları. *JOURNAL OF*

TURKOLOGY, 13 (0), 117-130. Retrieved from

<http://dergipark.org.tr/iuturkiyat/issue/18508/195080>

KNOLLES, R. (1603). *The Generall History of the Turkes, from the first beginning of*

that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expeditions of

the Christian Princes against them Together with the Lives and Conquests of the

Othoman Kings and Emperors. London, Adam Islip.

- KNOLLES, R. (1606). *The Six Bookes of a Commonweale: Written by I. Bodin, a Famous Lawyer, and a Man of Great Experience in Matters of State*. London, Impensis G. Bishop.
- KÖYMEN, M. A. (1976). *Tuğrul Bey ve Zamani*. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- LEVY, F. (1964). THE MAKING OF CAMDEN'S BRITANNIA. *Bibliothèque D'Humanisme Et Renaissance*, 26(1), 70-97. Retrieved from <http://www.jstor.org.lproxy.yeditepe.edu.tr/stable/41429804>
- McJANNET, L. (2006). "History written by the enemy": Eastern Sources about the Ottomans on the Continent and in England. *English Literary Renaissance*, 36(3), 396-429. Retrieved from <http://www.jstor.org.lproxy.yeditepe.edu.tr/stable/43447664>
- McKEON, R. (1963). *Ethics*, 74(1), 74-75. Retrieved from <http://www.jstor.org.lproxy.yeditepe.edu.tr/stable/2379606>
- MAGOULIAS, H. J. (1984). *O City of Byzantium: Annals of Niketas Choniates*. Detroit, Wayne State University Press.
- NEWTON, I. (2012). *Kutsal Kitabın Yorumu: Daniel'in Kehanetleri ve Aziz John'un Mahşeri*. (trans. Aytunç Altındal). İstanbul, Medam.
- ÖNGÜL, A. (2017). *Anadolu Selçukluları*. İstanbul, Çamlıca Yayın Evi.
- ÖZAYDIN, A. (2002). KILIÇARSLAN II, *İslam Ansiklopedisi*. (vol. 25). Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı.

ÖZBARAN, S . (2004). *Bir Tarihçinin Oluşumu: Richard Knolles ve Türk Tarihi*.

Osmanlı Araştırmaları, 24 (24), . Retrieved from

<http://dergipark.org.tr/oa/issue/10954/130945>

ÖZGÜDENLİ, O. G. (2016). MUSA YABGU, In *İslam Ansiklopedisi*. (vol. EK- 2).

İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı.

PARRY, V. J. (2003). *Richard Knolles' History of the Turks*. (ed. by Salih Özbaran).

İstanbul, The Economic and Social History Foundation in Turkey.

PIYADEOĞLU. C. (2013). Selçuklu Hanedanının Önemli Bir Mensubu: İbrahim Yınal.

Türkiyat Mecmuası, 23(2), 118-143.

RUNCIMAN, S. (1952). *A History of the Crusades: Volume II, The Kingdom of*

Jerusalem and the Frankish East. Cambridge, Cambridge University Press.

RUNCIMAN, S. (1953). *A History of the Crusades: Volume I, the First Crusade and the*

Foundation of the Kingdom of Jerusalem. Cambridge, Cambridge University Press.

RUNCIMAN, S. (1954). *A History of the Crusades: Volume III, The Kingdom of Acre*

and the Last Crusades. Cambridge, Cambridge University Press.

SEVİM, A. (1993). *Dandanakan Savaşı*, In *İslam Ansiklopedisi*. (vol. 8). İstanbul,

Türkiye Diyanet Vakfı.

SLOTKIN, J. (2009). "Now will I be a Turke': Performing Ottoman Identity in Thomas

Goffe's "The Courageous Turk". *Early Theatre*, 12(2), 222-235. Retrieved from

<http://www.jstor.org.lproxy.yeditepe.edu.tr/stable/43500646>

SÜMER, F. (2004). MESUD I, *In İslam Ansiklopedisi*. (vol. 29). Ankara, Türkiye
Diyanet Vakfı.

SÜMER, F. (2012). Tuğrul Bey, *In İslam Ansiklopedisi* (vol. 41). İstanbul, Türkiye
Diyanet Vakfı.

ŞENLEN, S. (2005). Richard Knolles' The Generall Historie of the Turkes as a
Reflection of Christian Historiography. OTAM, 10.1501/ankara-5110. Retrieved
from: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/23/140.pdf>

TOMAR, C. (2009). Sarasinler, *In İslam Ansiklopedisi*. (vol. 36). İstanbul, Türkiye
Diyanet Vakfı.

TURAN, O. (1993). *Selçuklular Zamanında Türkiye: Siyasi Tarih Alp Arslan'dan Osman
Gazi'ye (1071-1318)*. (3rd ed.). İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

VASILIEV, A. (2016). *Bizans İmparatorluğu Tarihi*. (trans. T. Alkaç). İstanbul, Alfa
Tarih.

WOODHEAD, C. (2010). Talikizade Mehmed Suphi, *In İslam Ansiklopedisi* (vol. 39).
İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı.

WOODHEAD, C. (1987). 'The Present Terrour of the World'? Contemporary Views of
the Ottoman Empire c1600. *History*, 72(234), 20-37. Retrieved from
<http://www.jstor.org.lproxy.yeditepe.edu.tr/stable/24415600>